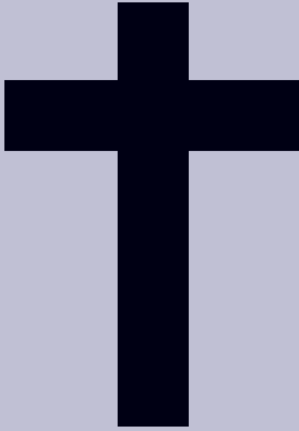

Tuḡarã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

Tuparã Majaroka

NT Portions in Tanimuca-Retuarã

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
4e379460-3432-5782-bd03-3b795b62c06a

Contents

San Marcos 1
Los Hechos 50
1 Corintios 116
2 Corintios 147
Filipenses 169
1 Tesalonicenses 177
2 Tesalonicenses 184
Santiago 188
1 San Juan 196
Apocalipsis 203

Evangelio segùn San Marcos

*Rupuko'a jùjerimaji, Juan imaekaki, ÷o'imajare wårõekaki
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Ikuþaka sime Jesùs, Jå'merùkika Tuþaråte wå'maekaki majaroka. Tuþarå Maki kime. Å'mitirikõri je'e: jiiatakaja ima sime kimajaroka. ² Ikuþakaja simaroyireka're åriwa'ri Tuþaråro'si bojañjirimaji Isaías wåmeiki imaekakite o'oeka, Tuþaråte Kimakire jaika miråka:

“Míruþubaji apika yirika bojarimajire yíþuataråñu. Supa imarí meyarúki ruþu yirika bojaweirimaji kimaråñu, ba'iaja nabaaiika naja'ataokaro'si.

³ Po'imajamatorå kimaråñurõ'õrå kire å'mitiriri etaråñuråte jåjirokapi ikuþaka kåråñåñu: ‘Imatikaja, supabatirå jia þuþajoekaja mija imabe, Maipamakire ikuþarõ'õþiji etaråka simamaka. Ba'iaja baabekaja jia oyiaja þuþajoabaraka mija imabe’, kåråñåñu, Tuþaråte åriika”, åriwa'ri Isaías imaroyirekakite o'oeka.

Juanre baarúkia þuþajoaweibaraka i'suþaka Isaías imaroyikakite o'oeka.

⁴ I'suþaka kio'oeka be'erõ'õ, ñoaka sajaritikaarå Juanre etaeka ÷o'imajare imaberikaarõ'õrå. Supa imarí, ÷o'imajare ruþuko'a jùjebarakaa, ikuþaka nare kijaika: “Ba'iaja mija baaika ja'atirå Tuþarårika bojariroka åñu uþakaja mija baabe. I'suþaka mija baamaka åawa'ri, ba'iaja mija baakoþeikareka ye'kariabaraka Tuþaråte mijare wayuåaråñu. I'suþaka mija baaråka be'erõ'õþi ruþuko'a mija jùjerùjebe”, Juanre nare årika. ⁵ Ríkimaråja Judeekarå, supabatirå Jerusalénkaråoka ÷o'imajare kipõ'irå etarijarika kire å'mitiyaokaro'si. I'suþaka netamaka ritaja ÷o'imajare imaeka wåjitåji, “Ikuþaka ba'iaja baaiki ñime”, åriwa'ri Tuþaråte nabojaroyika be'erõ'õþi Jordån wåmeiriarå Juanre nare ruþuko'a jùjeroyika.

⁶ Ruþuko'a nare jùjerimaji camello þoyapi kíkeka jariroiki kimaeka. Supabatirå wa'ibikiråwåko ajeakaka kiwa'eyoka imaeka. I'suþakajaoka eorå ñimia, mumiokoapitiyika ba'arijayuka kimaeka.

⁷⁻⁸ —Yibe'erõ'õþi þuri apika etaråki. Yi'i þuri, i'suþakamarika ñime. Yire tåråwa'ribaji õñuka kimamaka, yi'i þuri maråká'å baatirå kiü'þuko'a kuterå yuruþaberijiki ñime. Tuþaråte mija å'mitiripåmaka åawa'ri, okoapitakaja mijare ruþuko'a yijjeyu. Yibe'erõ'õþi etaråki þuri Espiritu Santo mijare ña'ajååråki. I'suþaka mijare kibaaråka simamaka, Tuþaråte yapaika uþakaja jia baarijayurå mija imaråñu,— åþaraka Juanre nare wårõoyika.

*Juan þõ'irå eyatirå “Ruþuko'a yire mijjùjebe”, Jesúre åriika
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ I'sia þoto Galilea ka'iaþi Nazaret wåmeika imaekarõ'õrå Jesúre a'rika. Toþi a'ririjari Juan þõ'irå keyaeka. Torå keyaeka þoto Jordån wåmeiriarå ruþuko'a Juanre kire jùjeka. ¹⁰ Riakapi Jesúre maririkaekarõ'õjite wejepemará yu'awa'ri, kíaeka þoto, wejepema wiritaeka. I'suþaka sabaeka þoto okoipakoa uþaka imaekarå ña'rñjåitirå Espiritu Santore kireka ña'rñro'ika. ¹¹ I'suþaka sabaeka be'erõ'õjite wejepemará'õþi, ikuþaka Tuþaråte årika:

—Mí'i imaki Yimaki wåtaka ñoñuka. Jia jñjimaka ñime mika,— kire kårika.

Satanáre korikoꝑeka Jesúre ba'iaja baarika ĩaokaro'si
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Topi mae ꝑo'imajamatorã Jesúre ke'ewa'rika Espiritu Santo. ¹³ I'supaka kire kibaaeka ꝑoto ĩ'parã ꝑo'imajarakarĩmi Jesúre torã imatapaeka. Torã kimaeka ꝑoto, "¿Yaje ritaitaka Tuparãte takaja yi'yuka kime?", ārĩwa'ri kire korĩrĩ Satanáre kĩꝑõ'irã ꝑemakotowirika. I'supaka kire kibaako'omakaja ba'iaja baaberikaki Jesús. Supabatirãoka ꝑo'imajamato imaekarõ'õ simamaka, werika wa'iro'sitakaja imaekarõ'õ simako'omakaja ángelrãkare kire ĩarĩrĩroyika.

Galilea ka'iarã mamarĩtaka Jesúre wãrõũ'mueka
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juanre wẽkomaka imariwi'iarã Herodete tarũjeka be'erõ'õ Galilearã Jesúre a'rika. Torã keyaeka ꝑoto, "Ikupaka Tuparãrika bojariroka ima", ārĩwa'ri ꝑo'imajare kiwãrõeka. ¹⁵ Torãjĩrã mae,

—Mae sarã seyarũkia, koyajaja sajariwa'yu, mamarokapi Tuparãte ꝑo'imajare jã'meũ'murũkia. I'supaka simamaka ba'iaja mija baaika ĩ'yoꝑĩparaka saja'atitirã, Tuparãrika bojariroka takaja mija ã'mitirĩꝑẽabe kirirã mija imaokaro'si,— ārĩwa'ri nare kiwãrõeka.

Wa'ibaarimaja imaekarãte Jesúre akaeka kika wãrũrimaja nimaokaro'si
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ I'tojĩrã mae, Galilea ꝑa'warĩjeꝑi a'ririjaparaka, Simón, supabatirã kibe'erõ'õkaki Andrés wa'ibaarimaja imaekarãte Jesúre ĩatõꝑoeka. I'supakaja ꝑa'warã wãꝑua taabaraka nimaekarõ'õrã naꝑõ'irã keyaeka. ¹⁷ Naꝑõ'irã eyatirã,

—Dajoa yika. Wa'ibaarimaja imariꝑotojo, mae ꝑuri yire ã'mitirĩꝑẽawa'ri, ꝑo'imajare yiro'si rëarimaja mijare ĩmarũjerãũ,— nare kërĩka.

¹⁸ I'supaka nare kërĩka ꝑotojo sarãja nawãꝑua yiatatirã kika na'rika.

¹⁹ Topi ate sa'riwa'ribaji a'ririjaparaka, Santiago, kibe'erõ'õkaki Juanka nimaeka ꝑoto Jesúre nare ĩatõꝑoeka. ĩ'rã ĩ'parã nimaeka Zebedeo makarã. Kũmuarã wãꝑua jiebaraka nimaeka. ²⁰ I'supaka imaekarãte ĩatõꝑotirã nare kiakaeka. I'supaka nare kẽpakã'ã kika na'rika naro'si mae. I'supaka simamaka nakũmuarã naꝑaki Zebedeore tuika, kire jeyobaarimajapitiyika.

Satanãrika ima ña'rjĩaikakite Jesúre jieka
(Lc 4.31-37)

²¹ Galilea ꝑa'warõ'õꝑi a'ritirã Capernaúm wejearã kika wãrũrimajapitiyika Jesúre eyaeka. Judiotatarãte jërĩtaroyikarĩmi simaeka ꝑoto narë'rĩwi'iarã Jesúre kãkaeka. Torã kãkatirã mae ꝑo'imajare kiwãrõũ'mueka. ²² Tuparãte kire ārĩrijayu upakaja jia nare kiwãrõeka ã'mitiritirã, "Kiwãrõika upaka wãrõirãte ã'mitirikoribeyurã yija ime. Jia wãjitãji ꝑuꝑajoaiki imarĩ tẽrĩtaka wãrõrimaji kime", narĩꝑuꝑajoeka. ²³⁻²⁴ I'supaka nimaekarõ'õrã ĩ'rĩka Satanãrika ima ña'rjĩaikakite imaeka.

—Jesús, Nazaretkaki, ¿dakoa oka mika yijareka imamaka, yijare mijo'ayu? ¿Kõpakaja yijare riatatijarĩji mi'tayu bai je'e? Mire ñiawãrũyu, Tuparãte ꝑũataekaki mima imarĩ, ba'iaja baakoribeyuka mime,— Jesúre kërĩka akaserebaraka.

²⁵ I'supaka kẽpakã'ã,

—Mijaia'si. Kire mija'atabe,— Jesúre kire ārĩka.

²⁶ I'tojĩte mae ꝑo'imajare taratatirã jãjia akasererikapi ikĩpi Satanãrika kireka ima ꝑorika. ²⁷ I'supaka ima ĩakoriberikarã imarĩ, ritaja torã imaekarãte

marākā'ā baawārūberijika najarika. I'supaka imawa'ri, natiyaja ikupaka narību'aeka:

—¿Marākā'ā kibaayu? Mamaka wārōrimiji simarijiyu. I'supakajaoka kijā'meika upakaja Satanárika ima pariiji kire yi'yua,— po'imajare árika.

²⁸ I'supaka kibaekarō'ōjite ritaja Galilea ka'iakarāre sōrīpataeka.

Pedro mañeko wāmarīa imaeakote Jesúre tããeka
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ I'supaka baaweatirā Jesúre porīwa'rika narērīriwi'iareka kimaekarō'ōpi. Santiago, Juan Jesúka a'rikarā Simón, Andréka i'parárika wi'iarā. ³⁰ Torā neyaeka poto ikupaka Jesúre narīka:

—Simón mañeko wāmarītaka imako. Supa imarī koḡeyurūkiareka takaja ḡeyuko koime,— narīka.

³¹ Topi koḡō'irā eyatirā koḡitakarā ñi'atirā kore kibaimi'mataeka. I'supaka kore kibaeka potojo wāmarīa koimakopeka koreka o'rika. I'supaka jariwa'ri, nare ba'arij'abaraka koimaeka mae.

Rīkimarāja risirika nareka imamaka wāmarīa imaeakarāte Jesúre jieka
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² I'sirīmi ayate ka'raeka be'erō'ō rīkimarāja jīñurā, Satanárika ima ña'rījāikarāteoka Jesús pō'irā ne'eeyaeka. ³³ Nimaupatiji i'sia wejekarā rērīkarā kimaeka wi'ikoḡerekarā. ³⁴ I'supaka nabaamaka, ritajakaka risirika nareka imaeakarāte kijieka. Supabatirāoka Satanárika ima ña'rījāikarāte jiebaraka, “Tuparā Maki mime”, kire ārīwārūrūkirā nimako'omakaja, saki-jairūjeberika.

Galilea ka'iarā tuparaka, judīorākare rērīriwi'iarā Jesúre wārōroyika
(Lc 4.42-44)

³⁵ Topi ate, bikitojo ñamiji po'imajamatorā Jesúre a'rika, Tuparāka jairī. ³⁶ I'supaka baarī ke'rika be'erō'ō kimabepakā'ā iawa'ri, Simón kijeyomarāpitiyika kire mo'arī na'rika. ³⁷ Supa imarī, kimaekarō'ōrā eyatirā, —Ritaja po'imajare mire mo'ayuma,— kire narīeyaeka.

³⁸ I'supaka kire narīko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Dajoa, aḡewejarā Tuparārika mabojataparī, i'supakaro'siji yi'taeka simamaka,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare kērīka be'erō'ōpi Galileaka'ia ritatojo kijeyomarāpitiyika kituritapaeka mae. I'supaka tuparaka torā narērīriwi'ia imaeakarō'ōrā rakakaja kiwārōroyika. I'supaka baatapabaraka Satanárika ima ña'rījāikarāteoka kijieka.

Kīpō'iarā kāmia po'ijirikakite Jesúre jieka
(Mt 8.1-14; Lc 5.12-16)

⁴⁰ I'supaka turitapabaraka kimaeka poto kīpō'iarā kāmia po'ijirikakite* Jesús pō'irā etaeka. Kīpō'irā etatirā, kiwājītāji kiñukurupaeka kire jiyīpupayewa'ri. I'supaka baatirā ikupaka kire kērīka:

—Yire mijeriyapaye'e, yire mijiebe.—

⁴¹ I'supaka kēpakā'ā, Jesúre kire wayuīaeka mae. Supa imarī kire rabetirā ikupaka kire kērīka:

—Ā'ā yiyapaika sime. I'supaka simamaka jia mijape mae,— kire kērīka.

⁴² I'supaka kire kērīkarō'ōjiteje kāmia kireka imakopeka yayaeka.

⁴³⁻⁴⁴ I'supaka imakopekakite a'rīrā baaeka ruḡu ikupaka Jesúre kire árika:

* 1:40 Leproso

—Mia'mitipe. Mire yibayaika majaroka ritaja ꝑo'imajare bojaꝑibabekaja, wārūaja a'ritirā miꝑo'ia miḃeaꝑe kurarākakakite. Kire samibeawearāka ꝑoto Moisés imaekakite nare jā'meroyika upakaja mibaabe. I'supakajaoka jia miꝑo'ia jayua imarī, jjimaka imawa'ri i'parā wī'ñaaka wēkoakaka Tuparāro'si kurare joejirā kire mijibe. I'supaka kibaarāka be'erō'ōꝑi, “Kāmika ratakī imakoꝑeroyirapakiji jia kiꝑo'ia jayu mae”, ꝑo'imajare mireka ārīwārūrānu,— kire kērīka.

⁴⁵ I'supaka kire kērīko'omakaja ritaja ꝑo'imajare sakibojapibapataeka. I'supaka kēñua ā'mitiritirā, Jesús ꝑō'irā rīkimarāja ꝑo'imajare rērīka kire ĩarika yaꝑawa'ri. I'supaka nimaeka simamaka, wejeñe'metājirā ꝑuri kituriberiroyika. I'supaka simako'omakaja rīkimarā ꝑo'imajare imabeꝑurō'ōrā ꝑuri kituritaꝑaroyika. I'supaka kimaroyika simako'omakaja ritaja we-
eakarā rīkimarāja ꝑo'imajare kiꝑō'irā etaeka.

2

Ritaja kiꝑo'ia rī'meꝑatabeyuka imariꝑotojo ōñia imaekakite Jesúre jieka (Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹⁻² I'supaka ñoapañaka kimataꝑaeka be'erō'ō, Capernaúm wejearā Jesúre ꝑe'rietaeka ate. I'supaka simamaka ā'mitiritirā, rīkimarāja ꝑo'imajare kiꝑō'irā rērīka mae. I'supaka baawa'ri wi'ia ꝑurutērībakarāja nimaeka. I'supakajaoka simaeka ꝑeteꝑērōtopioka koꝑereka wā'ta. I'supaka nima-
maka nare kiwārōeka mae. ³ I'supaka baabaraka kimaeka ꝑoto bo-
tarakamarāre kiꝑō'irā etaeka. Ritaja kiꝑo'ia rī'meꝑatabeyukate* kiꝑeyurūki
ꝑemaꝑi ne'era'aeka. ⁴ Rīkimarāja ꝑo'imajare imaeka imarī marākā'ā baatirā
kākawārūberīwa'ri, wi'ipema i'rātiji imaekarō'ōrā kire ne'emirīwa'rika. Topi
mae, Jesúre imaeka ko'apito wi'irupututua naꝑoaeaka. I'supaka baatirā
kiꝑeyurūkiapī Jesús ꝑō'irā jire naja'aruetaka. ⁵ “Jia yire yi'riwa'ri, i'supaka
nabaayu”, nareka kērīꝑaꝑoaeaka. I'supaka ꝑaꝑajoabaraka,

—Yijeyomaki, mae ba'iaja mibaaikareka mireka sayijieyu,— ritaja kiꝑo'ia
rī'meꝑatabeyukate kērīka.

⁶⁻⁷ I'supaka kire kērīka ꝑoto, ikupaka ꝑaꝑajoabaraka Moiséte jā'meka
wārōrimajare ruꝑajiyeka: “¿Dako baaerā i'supakataka i'ire jaiyu je'e? I'supaka
āꝑaraka 'Tuparā upakatakaja ñime', kiōrīkoꝑeyu ruku bai je'e. Tuparā
i'rīkaja imaki ba'iaja mabaaiika jūjewārūrimaji”, narīꝑaꝑoaeaka. ⁸ I'supaka
ꝑaꝑajoabaraka nimaeka Jesúre ōrīwārūeka.

—¿Dako baaerā supa mija ꝑaꝑajoayu? ⁹⁻¹⁰ ¿Diroka kire ñarījīkareka jia mija
ꝑaꝑarījīnu ruku? “Ba'iaja mibaaikareka jia mijayu mae”, kire ñarījīka, “¿Yaje
rita kire kērītīyayu?”, ni'ioaka ārīwārūberījīka sime. “Mi'mitirā, miꝑeyurūkia
me'ewa'ꝑe”, kire ñarījīka ꝑuri ñañu upakaja simamaka ĩatirā “Rita kēñu”,
yireka mija ārīrāñu. ꝑo'imaja Ma'mi ñimamaka, Tuparāte yire ꝑūataeka ika
ka'iareka ba'iaja ꝑo'imajare baaika yijūjeokaro'si. Supa imarī “Rita, i'supaka
kibaaokaro'si Tuparāja kire jā'meiki”, yireka mija ārīwārūerā, ikupaka mijare
yibaerā baayu,— nare kērīka.

Torājirā mae, ritaja kiꝑo'ia rī'meꝑatabeyuka imaekakite ikupaka kērīka:

¹¹ —Mi'mirīkatirā miꝑeyurūkia me'eꝑe'riwa'ꝑe miwi'iarā,— kire kērīka.

¹² Supa kērīka ꝑotojo kimi'mirīkaeka. ꝑo'imajare rīkimarāja ĩaeka wājītāji
mi'mirīkatirā, kiꝑeyurūkiapitiyika kiꝑoriwa'rika. I'supaka nare kibaabea-
maka ĩatirā ritaja torā imaekarā ꝑo'imajare jjimaka jarika. Supa imarī
Tuparāreka jia ꝑaꝑajoawa'ri ikupaka narīka:

*

—Jiitakaja Tuparāte baaika maekaka p̄uri samaiyu. Ikuḗpaka kibaaika ĩakoribeyurā maimaroyirape ruḗpu,— narĩka.

*Levíre, “Dajoa yika wārūrimaji mimaerā”, Jesúre ārĩka
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

¹³ Torājĩrā ate, Jesúre p̄a'warijerā a'rika. Rĩkimarāja p̄o'imagare kip̄o'irā etamaka, Tuparārika nare kiwār̄oeka. ¹⁴ Supa nare baaweatirā, toḗpi o'riwa'rikōrĩ Levĩ, Alfeo makire kĩat̄oḗoeka. Romatatarā ĩḗarimarāro'si niñerū† jēñejirūkĩrō'ōrā ruḗpaki. Naro'si i'supaka baarimaji imarĩ, ritaja p̄o'imagare ĩmpuesto Kĩjirūjerijarika. Kire ĩat̄oḗotirā ikuḗpaka Jesúre ārĩka:

—Dajoa yika.—

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Levĩre Jesúka a'rika mae.

¹⁵ Kika ke'rika simamaka kiwi'iarā eyatirā Jesúre kika ba'aeka. I'supakajaoka rĩkimarāja Romawejeakarā ĩḗarimarāro'si nañu upakaja wapa jēñejirimajare, supabatirā aḗerā “Ba'iaja baarimaja nime”, p̄o'imagare ār̄royikarā ḗariji Jesúka ba'aekarā. I'supaka nabaएका kire ā'mitirip̄earā jariwa'ri. Supabatirā kika wārūrimajaoka imaeakarā naka. ¹⁶ Jesúre i'supaka baabaraka imaeka ḗoto fariseokaka ḗupajoairā imariḗotojo, Moiséte jā'meka wār̄orimajare nare ĩaeka. Nare ĩatirā, ba'iaja baarimajaka imarika yaḗabeyurā imarĩ, Jesúka wārūrimajare ikuḗpaka narĩka:

—¿Dako baerā ba'iratarāka mijare wār̄orimajire ba'ayu?— narĩka.

¹⁷ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikuḗpaka Jesúre nare yi'rika:

—Jia dako risiriji'yumarĩaja imarā p̄uri ĩkobaarimajire yaḗabeyurā. Wāmarĩa imarā p̄uri ĩkobaarimajire nare ĩkobaarika yaḗairā. I'supakaoka sime yiro'si. “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurāte jeyobaaokaro'simarĩa yi'taeka. “Ba'iaja yija baarijayuareka i'yoa yija ime”, āñurāte ba'iaja baaika naja'ataokaro'si yi'taeka. I'supaka simamaka naka ñimarijayu,— nare kērĩka.

*“¿Marākā'ā simamaka, ba'abekaja imatirā Tuparāka jairika sime?”, ār̄wa'ri
Jesúre najēr̄iaeka*

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ ĩ'rākuri, Juan ruḗpoko'a jūjerimajika wārūrimaja, supabatirā fariseokaka ḗupajoairā ĩ'rārĩmi Tuparāte takaja ḗupajoabaraka ba'abekaja imaroyikarā. I'supaka ñimarijayua ĩairā imarĩ, ikuḗpaka Jesúre najēr̄iaeka ĩ'rārimarā:

—Juanre wār̄eakarā Tuparāte takaja ḗupajoabaraka ñimarĩmi ba'abeyurā. I'supakajaoka fariseokaka ḗupajoairāte ime. ¿Dako baerā mika wār̄uirā p̄uri i'supaka baabeyurā je'e?— kire narĩka.

¹⁹ I'supaka napakā'ā ikuḗpaka nare kērĩka:

—Ikuḗpaka sime. Nap̄itañi'aika ñiaerā no'yibojairā p̄uri s̄iawa'ri jĩjimaka imarā. Kika ñimarō'ōjĩte takaja jĩjimakaḗi kika naba'ayu ruḗpu. I'supakajaoka imarā nime yika wārūrimaja. Yika wārūbaraka nima ḗototakaja jĩjimaka ba'abaraka nime ruḗpu. ²⁰ Yire nañi'arāñurĩmi p̄uri, yika ñimabesarāka simamaka, ba'iaja ḗupayurā nima imarĩ, ba'abekaja ñimarāñu.

²¹ Aḗeroka ā'mitirikōrĩ je'e: Saya bikijakaka, mamakaḗi map̄āijĩ'aberijĩka. Mamap̄āipi samap̄āijĩ'ajĩka, samajũjeika ḗoto, baie'ewa'ri bikijakato beriwa'ri jā'rĩbaji sajarijĩka simamaka. Ikuḗpaka ār̄rikopakaja sime saya bikijakakaḗi mijare yibojawār̄oika: Mamakukukaka majaroka mijare yiwār̄oika mamarĩ imara'aekakuku ḗitiyika mija ḗupajoarukea'si. ²² Ā'mitirikōrĩ je'e: Iyaokoa mamaka ima wa'ibikirāwēko ajea bikijaka baeka wajorā

mapaaberijika. Bikijaka wajorã samapaamaka berijika simamaka.† I'supaka simako'omakaja i'supakarãja samapaajika, sarãja saririjĩnu. I'supaka simamaka, mamaka ima iyaokoa wa'ibikirãwẽko ajeakaka baeaka mamawajorã samapaajikareka jia simajĩnu. Ā'mitirikõrĩ je'e: mamakukukaka majaroka mijare yiwãrõika ā'mitiripeatirã, bikija mamarĩ mija baaroyika upakatakaja baabekaja mija imabe,— nare kërĩka.

Jërĩtarirĩmi simako'omakaja Jesũka wãrũrimajare trigo rika e'etirã ba'aeka
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Judiatarãte jërĩtaroyikarĩmi rioa imaekarõ'õpi Jesũre tẽrõ'rika kika imaekarãka. Torã a'ririjaparaka kika wãrũrimajare õterikia e'etirã naba'aeka.

²⁴ I'supaka sanaba'amaka ãtirã, fariseokaka pupajoirã ikupaka Jesũre najërĩaeka:

—Yaje. Jërĩtarirĩmi ba'iraberika imabeyua. Mika wãrũrimaja õterikia e'etirã naba'aika, ba'irabeirã upaka nabaayu. Irĩmi i'supaka baarika jãjika maro'si sime,— fariseokaka pupajoirãte ãrika.

²⁵ I'supaka kire narĩko'omakaja ikupaka nare kiyi'rika:

—Davidka imaroyikarã ba'arika naro'si imabepakã'ã kësia imawa'ri, marãkã'ã nabaaeka ¿yaje mija õnu je'e? ²⁶ Ā'mitirikõrĩ je'e: Tuparãte jiyipupaka õririwi'ia ajeakaka baeaka imaroyika poto, kurarãka ãpamaki imatiyaiki Abiata wãmeiki kimaeka. Kësirabawa'ri Tuparãte jiyipupaka õririwi'iarã kãkatirã ãn imatiyaika Tuparãte jia baawa'ri napããroyikakaka Davidre ba'aeka. Moisés imaroyikaki kurarãka imarãtakaja “Sanaba'arũ”, kërĩka simako'omakaja i'supaka kibaaeka. Sakiba'aeka poto kijeyomarãteoka Davidre saji'aeka. I'supaka nare kiruputamaka ãtirã, Tuparãte kire boerberika,— nare kërĩka.

²⁷ I'supaka nare ãrĩweatirã, ikupaka Jesũre nare ãrika ate:

—Jia po'imajaro'si simaerã Tuparãte jërĩtarirĩmi baeaka. “Jërĩtarirĩmi nimarũkiakaka takaja yi'paraka po'imajare imarãnu”, ãrĩwa'rimarã Tuparãte nare po'jiaeka. ²⁸ Supa imarĩ Po'imaja Ma'mi ñimamaka, jërĩtarirĩmi imarikakaka Tuparãte yire jã'mewãrũrũjeka. I'supaka ñima simamaka, “Ikupaka irĩmi mija baabe, ika puri jiamarã ima”, ãrĩwãrũiki ñime,— nare kërĩka.

3

Kipitaka baikõkotaeka imaekakite Jesũre jieka
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ I'sia be'erõ'õ narëririwi'iarã Jesũre kãkaeka ate. Torã ãrĩka kipitaka baikõkotaekakite imaeka. ² Jesũre torã kãkamaka ãtirã ikupaka fariseokaka pupajoirãte ikupaka pupajoaeka: “Jërĩtarirĩmi ba'irabebeyurã maĩma simako'omakaja, ¿kipitaka baikõkotaekakite Jesũre jierãnu ruku?”, kima narĩpupajoaeka. “I'sirĩmi i'supaka kibaarãkareka, kire mokabaarãnu. ‘Tuparãte Moisés imaekakite o'orũjeka yi'riberiwari ba'iaja kibaayu’, marĩrãnu”, narĩpupajoaeka. ³ I'supaka napupajoako'omakaja ikupaka Jesũre ãrĩka kipitaka baikõkotaekakite:

—Po'imaja wãjitãji mimi'mirĩkabe.—

⁴ I'supaka kire ãrĩweatirã, ikupaka Jesũre ãrika torã imaekarãte:

† 2:22 En el proceso de fermentación, vino nuevo hace inflar la bolsa de cuero. Si el cuero de la bolsa es viejo y no flexible, puede reventarse.

—¿Marākā'ā jērītarirīmi nimarijarirū ārīwa'ri Tuṕarāte i'sirīmi maro'si ṕo'ijjaeka je'e? ¿Jía, ba'ia, suṕabaturā ṕo'imajare tāārika, nare jāārika, diba' i jībaji ima je'e?— nare kērīka.

I'suṕaka nare kērīko'omakaja okamarāja kire na'mitirika. ⁵ I'suṕaka ni-mamaka boebakapi nare ĩabaraka, ba'iaja kiṕuṕarika simaupakaja kiṕitaka baikōkotaekakite nawayuĭabepakā'ā. I'suṕaka imariṕotojo mae ikuṕaka kire kērīka:

—Miṕitaka miṕīṕatabe.—

I'suṕaka kire kērīka ṕotojo kiṕitaka ṕīṕataturā jia kijarika mae. ⁶ I'sia kibaa-maka ĩaturā fariseokaka ṕuṕajoairāte ṕoriwa'rika Herodes ṕo'imajapiṕitiyika jaiokaro'si. “¿Marākā'ā baaturā Jesúre majāājīñu?”, ārīokaika naka na-jaiṕu'aeka.

Rīkimarāja ṕa'warijerā Jesúre imaekarō'ōrā ṕo'imajare kiṕō'irā etaeka

⁷ I'sia be'erō'ō kimaekarō'ōṕi ṕoriwa'riturā Galilea ṕa'warijerā Jesúre a'rika kika wārūrimajapiṕitiyika. Torā ke'rika ṕoto tokarā ṕariji rīkimarāja ṕo'imajare kika a'rika. ⁸ Torājīrā mae, “Jiitaka Jesúre baabearijayu”, ṕo'imajare āṕakā'ā ā'mitiriwa'ri, rīkimarāja ṕo'imajare kiṕō'irā etaeka. Judea, Jerusalén, Idumea, Jordánria i'siṕē'rōtorā, Tiro suṕabaturā Sidónkarā nimaeka. I'siaraka we-jekarā űoakurirā imarā imariṕotojo kire ĩarī netaeka. ⁹⁻¹⁰ I'suṕaka netaeka imarī, rīkimarāja jīñurāte tāārijayuka kimamaka, “Kire yija rabejikareka, jia yija jarijīñu”, ārīṕuṕajoawa'ri kire naraberiyapaeka. I'suṕaka simamaka kika wārūrimajare ikuṕakā'ā kērīka: “Kūmua mija mo'abe, ṕo'imajare rīkimarāja yire rabewā'imarīrijitoika simamaka. Yire natērītajikareka kūmuarā yijāijīñu”, nare kērīka.

¹¹ Suṕabaturā Jesúre ĩaturā Satanārika ima űa'rījāikarā ĩ'rīka uṕakaja kiwājījtāji űukurupaturā ikuṕaka nakasereroyika:

—Tuṕarā Makitakiji mime,— kire narīka.

¹² I'suṕaka napakā'ā,

—ṕo'imajare samija bojaṕiṕa'si,— jājirokapi nare kērīroyika.

Īṕoū'ṕuarāe'earirakamarā kika wārūbaraka imarūkirāte Jesúre wā'maeka (Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³⁻¹⁵ I'sia be'erō'ō ĩmimaṕemarā mirīwa'rurā kibaaeka ṕoto, kire jiyuekarakamakire kiakaeka. ĩmimaṕemarā kika neyaeka ṕoto Īṕoū'ṕuarāe'earirakamarāre kiwā'maeka kijeyomarāro'si. I'suṕaka nare baaturā, “Yirika ṕo'imajare wārōṕarī mijare yīṕūatarāñu. Suṕabaturā Satanārika ima űa'rījāirāte ṕo'imajareka 'Mija ṕoṕe', mija ārīrāka uṕakaja naṕorirāñu”, nare kērīka. ¹⁶ Īṕoū'ṕuarāe'earirakamarā kiwā'maekarā ikuṕaka nawāmea imaeka: Simón wāmekiteje ĩṕaroka wāmeiki kimarika yaṕawa'ri, Pedro Jesúre kire wāmejīka. ¹⁷ Aṕerā kijeyomarā wāmea ikuṕaka imaeka: Santiago, kibe'erō'ōkaki Juanṕitiyika, Zebedeo makarā nimaeka. Ī'rā ĩṕarāte Boanerges Jesúre wāmeyeeka. Nokapi samarījikareka, “Wīṕo makarā”, ārīrika simaeka. ¹⁸ Aṕerā imaekarā: Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alfeo maki Santiago, Tadeo, suṕabaturā imaekaki, Simón, Celotekaka ṕuṕajoeka mirāki. ¹⁹ Suṕabaturā Judas Iscariote. Iki imaerā baaekaki Jesúre bojājārimaji.

*“Satanārikapi Jesúre ba'irabeyu”, ārīwa'ri kire nokabaaeka
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)*

²⁰ Nare e'eweatiṛā, kika wārūrimajaka wi'iarā ate Jesúre pe'rika. Torā neyaeka poto rīkimarāja po'imajare naḵō'irā rērika ate. Supa imarī no'ojiteoka maba'awārūberijika naro'si simaeka. ²¹ I'supaka kire nabaaiika ā'mitiriwa'ri, "Jiamarīa puḵajoaiki kime je'e mae", kirīāre kireka āriika. Supa imarī kire akari' netaeka nawi'iarā kire e'ewa'yaokaro'si.

²² Moiséte jā'meka wārōrimaja Jerusalēnpi etaekarā ikupaka Jesúreka ārikarā:

—Satanārika ima ipamaki Beelzebú kipupakarā ña'rījāikaki kime. Supa imarī Beelzeburiḵapi ba'iaja nareka ña'rījāikarāte kiḵoatayu, — āriwa'ri ba'iaja kireka najaiika.

²³ I'supaka naḵakā'ā ā'mitiritirā, "I'supakamarīa sime", āriwa'ri nare bojaokaro'si Jesúre nare akaeka:

—¿Yaje ikupaka kirikaja Satanāre baajiñu ruku? "Po'imajire ba'iaja jūaerā kireka miña'rījāibe", āriḵipotojo ¿marākā'ā baatirā "Kireka miḵoḵe", āriwa'ri kirikaja kēriwārūjiñu ruku? I'supakamarīa sime. ²⁴ Ikuḵaka sime aḵea: Īrātata imariḵotojo najāāribu'atirā, jia Īrātiji puḵaritiirā nimawārūberijīñu.

²⁵ I'supakajaoka simajiñu Īrāwi'irekaja imarāro'si. ²⁶ I'supakajaoka simajiñu Satanāro'si. Kirika imaka kijirījika jājimarīka jariwa'ri dakoa kibaawārūberijīñu,— Jesúre nare āriika.

²⁷ Ikuḵaka aḵeroka nare kibojaeka ate:

—Īriika o'yiokaki wi'iarā kiba'irījia ē'marī eyajikire, "Āja'a, miro'si simarū", āriwa'ri kire ĩjiberijiki. I'supaka baabeyuka kimamaka, o'yiokakire werika baatirā, kire kiḵi'ḵejika be'erō'ōpi puri kiba'irījia kē'majiñu. I'supakajaoka sime yiro'si. Satanāre tēriwa'ribaji imaki imarī, Satanārika ima ña'rījāikarāreka yiḵoatarijayu. I'supaka baawa'ri kijā'mekoḵeirāte kiro'si yikūmuriarijayu. Supa imarī i'supaka yibaaokaro'si yire jeyobaabeyuka kime Satanás,— Jesúre nare āriika.

²⁸ Ikuḵaka nare kibojañujuka:

—Rita mijare ñañu. Po'imajare ritaja ba'iaja baarijaya, supabatirā ritaja ba'iaja Tuḵarāreka najaiika, i'yopi'riwa'ri kire sanaye'kariarūjemaka, ye'kariawārūiki kime Tuḵarā. ²⁹ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santorikaḵi Satanārika ima ña'rījāikarāre yijiemaka ĩatirā, "Beelzeburiḵapi nare kijieyu", āñurāte, ba'iaja nabaaiika ye'kariaberijiki kime Tuḵarā,— Jesúre nare āriika.

³⁰ "Beelzebú kipupakarā ña'rījāikaki imarī, i'supaka Jesúre baawārūyu", kireka Īrārimakire āriika ā'mitiritirā, i'supaka Jesúre nare āriika.

"Ikuḵaka imarā nime yibe'erō'ōkarā, supabatirā yiḵakoarā", Jesúre āriika (Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Torā po'imajaka jaibaraka Jesúre imaeka poto kiḵakore etaeka, kibe'erō'ōkarāḵipitiyika. Torā eyatirā ḵēterāja natuika. Ḵēteḵi imatirā kire nakarūjeka. ³² I'supaka naḵakā'ā Jesús wā'tarā ruḵataekarāte ikupaka kire āriika:

—Miḵako, mibe'erō'ōkarāḵipitiyika ḵēterā imarā. Mire niariyapayu nañu,— kire narīka.

³³ I'supaka naḵakā'ā ikupaka nare kēriika:

—¿Mako koime yiḵako? ¿Nirā nime yibe'erō'ōkarā? Mae mijare yiḵojaerā baayu.—

³⁴ Supa nare āritirā kiḵō'irā ruḵaekarāte ĩabaraka ikupaka kēriika:

—Yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarājaoka mija ime yika imarā. ³⁵ Mia je'e, ikupaka sime: Tuparāte yapaika upaka yi'yurā imarā yibe'erō'ōkarā, supabatirā yipakoarā,— nare kērīka.

4

*Ōterikia ōterimajire ōteika pūpajoatirā Jesúre nare bojawārōeka
(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)*

¹ I'sia be'erō'ō Galilea pa'warijerā Jesúre wārōeka ate. Torā rīkimarāja pō'imajare kipō'irā etaeka. I'supaka nimamaka ĩawa'ri kūmuarā kijāirupaeka. Pō'imaja pūri nimaupatiji pa'warije ka'iareka oyiaja imaekarā. ² I'supaka nimamaka ĩ'rāba'ikakamarīapi bojawārōbaraka ikupaka nare kērīka:

³⁻⁸ —Ā'mitirikōrī je'e: Ōterimaji ōterikiyapea ōterī ke'rika. Sakiōterūkīrō'ōrā eyatirā sakītaaeka poto ĩ'rāri'o ma'arā jūjika wī'ñaka ba'aeka. Apea ña'rika āta watopekarā kūpajī ka'ia imarō'ōrā. Torā ña'rika wārūaja pū'rīrīpotojo aiyapeka sajoemaka jia rīkoariberiwa'ri sajīrīka. Apea ña'rika wī'siwatopekarā. I'supaka imaekarō'ōrā ña'rika pūri pū'rīrīpotojo jia jājiberiwa'ri saruiberika. Apea jia ka'ia imaekarō'ōrā ña'rika. I'suparō'ōrā ña'rika pūri jia jājitirā pū'rika. Supa imarī ĩ'rārijūki treinta rakao sarīkarika, aperiūki sesenta rakao, aperiūki pūri cien rakao rikarika,— āriwa'ri nare kibojaeaka.

⁹ I'supaka simamaka ikupaka nare kērīka mae:

—I'tojrāja sime sakaka majaroka. Samija ā'mitiriwārūye'e jia samija pūpajoabe pūri,— nare kērīka.

*¿Marākā'ā simamaka bojawārōrikakapī pō'imajare miwārōyu? āriwa'ri
Jesúre najērīaeka
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

¹⁰ I'sia be'erō'ō Jesúre ĩ'rīkaja imaeka poto kipō'irā imaekarā supabatirā kika wārūrimajapitiyika rērītīrā ikupaka kire narīka:

—¿Marākā'ā āririka mibojawārōyu?—

¹¹ I'supaka napakā'ā, ikupaka nare kērīka:

—Bikija pō'imajare sōriberika simako'omakaja maekaka pūri ritaja kirirāte jā'mebaraka jia mija imaerā Tuparāte mijare sōri'rūjerijayu. Aperāte pūri kire ā'mitiripēabeyurā nimamaka bojawārōrikakapī yibojarijaju.

¹² Ā'mitirikōrī je'e, bikija Tuparā majaropūñurā no'oeka ikupaka āñua: “Sanīaika simako'omakaja ĩabeyurā upakaja nimarijaju. I'supakajaoka yibojaiika ā'mitiritiyarīpotojo ā'mitiripēabeyurā upakajaoka nimarijaju. I'supaka imabekaja, kire takaja ā'mitiripēairā imawa'ri, 'Ba'iaja yibaaika miye'kariabe', āriwa'ri Tuparāte jēñeirā nimajāēka. I'supaka āñurā nīmarikareba sareka nare kiwayuñajāēka”,— Jesúre nare ārika.

*“Ikupaka āririka sime ōterikia ōterimajire sōteika majaroka”, āriwa'ri Jesúre nare
sabojawapu'ataeka
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

¹³ Supabatirā mae ikupaka Jesúre nare ārika ate:

—¿Yaje ōterikia ōterimaji majaroka mija ōrīwārūbeyu bai je'e? I'supaka mijare yimajarobojako'a mija ōrīpūabesarākareka, apea mijare yibojakoperākaoka mija ōrīpūabesarāñu je'e,— nare kērīka.

¹⁴ I'supaka ārītīrā ikupaka nare sakibojajiika:

—Ōterikia ōterimaji āriwa'ri mijare yibojako'a Tuparārika bojataparimaji upakaja sime. Supa imarī Tuparā majaroupakaja sime ōterikiyapea.

¹⁵ ĩ'rārimarā pō'imaja imarā ma'arā ōterikiyapea ña'ataeka upaka imarā.

I'supaka imarā nimamaka Tuparārika na'mitirikopeika be'erō'ō Satanāre nareka saye'kariayu, kūpājji sanorīkopeikareka. ¹⁶ Aperā pō'imaja imarā, āta watopekarā kūpājji ka'ia imarō'ōrā ōterikiyapea űa'rīka upaka imarā. Tuparārika ā'mitiritirā jīmimaka nimakoṗeyu. ¹⁷ I'supaka nimako'omakaja Tuparārika jia nare űa'rījāibeyurā imarī, naye'yuapī āriwa'ri oka nare imamaka, supabatirā saṗareaoka aṗerate nare űarīṗe'yomaka, űojimarīji Tuparārika na'mitirikopeika naja'atayu. ¹⁸⁻¹⁹ Aperā pō'imaja imarā wi'siwatopekarā ōteriki yapea űa'rīka upaka imarā. Tuparārika ā'mitiriripotojo naṗupakarāja jītaka oyiaya imarika jitoirā nime. I'supakajaoka "Rīkimakaja niñerū yija rikarāka jia yija imarāñu", āṗaraka waṗuju naṗupaka nare ṗakiyu. I'supaka imawa'ri, sareka takaja ṗuparibaraka imarijayurā imarī, Tuparārika naye'kariyu. Supa imarī saye'kariyurā imarī kiyapaika upakaja baabeyurā nime. ²⁰ Aperā pūri Tuparārika jīmimakapī ā'mitiririjayurā. Ikuṗaka nime: Jia ka'ikirō'ōrā ōterikiyapea űa'rīka jia jājia ṗu'riwa'ri rīkimakaja saruika. Īrārījūki treinta rakao sarikarika, aṗerijūki sesenta rakao, aṗerijūki pūri cien rakao rikarika. I'sia rikarika upaka imarā nime Tuparārika jia ā'mitiripēairā. Jia kire yi'yurā imarī, kiyapaika upaka oyiaya baairā nime,— nare kērīka.

*Peria yaaboaika upaka ṗupajoatirā, Jesūre nare bojawārōeka
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ikuṗaka nare kērīka ate:

—Peria mawāāyu, jia yaaboairō'ō imarika yaṗawa'ri. I'supaka simamaka jotorokarā mu'apāārūkimarīa sime. ²² I'supakajaoka sime ika mijare yibojaika jia pō'imajare ōriṗūabeyua simako'omakaja Tuparāja "Ikuṗaka sime", kērīrāka ṗoto sanorīrāñu. ²³ Mijare yibojaika jia mija ōriwārūriyapaye'e, jia samija ṗupajoabe pūri,— nare kērīka.

²⁴ I'supakajaoka nare kērīka:

—Mijare űañua mija ā'mitiripēabe. Samija ā'mitiripēaike ko'aṗitorāja, "Ikuṗaka simekā'ā", mija āriwārūokaro'si Tuparāte mijare jeyobaarāñu. I'supaka ṗemawa'ribaji kibaarāñu jītakarāja mijare jeyobaarūkika imarī. ²⁵ I'supakajaoka jilbaji ōririka yaṗawa'ri sā'mitiyukate saṗemawa'ribaji sakiōñāokaro'si Tuparāte kire jeyobaarāñu. Sā'mitiripēariyapabeyukate pūri kūṗājji kiōrikopeika, Tuparāte kireka saye'kariarāñu,— nare kērīka.

²⁶⁻²⁷ I'supaka ṗupajoatirā ikuṗakaoka Jesūre nare ārika:

—Maṗamaki Tuparārirā jikuku kio'arūjerūkiakaka mijare yibojaerā baayu mae. Ōterikiyapea jia ṗu'yu upaka nime. Īkōrī je'e: Ōterimajire ōterikia ōteika be'erō'ō űamiareka, ĩmiarekaoka, kikāñu ṗoto, kāriṗeyuka kima ṗotooka sakīṗu'rirūjemakamarīa ṗu'ritirā, saṗu'riweiyu. I'supaka sime "Sōñu upakaja saṗu'yu ikuṗaka sime", kērīberiko'omakaja. ²⁸ Jia ka'ia imawa'ri, sōñu upakaja jājia sajayurō'ōrāja ṗu'ririayua sime ōterikia. Mamarī saṗu'yu ṗoto ritabijīkaja sime. I'supaka sima be'erō'ō jo'babajijūki jariwa'ri saṗūñuayu. Torājirā kopakaja saruiyu mae. ²⁹ Ōterikia boṗakā'ā űatirā, "Saye'eye'e", āriṗupajoatirā saba'ipite se'erī a'yu. Ōterikia ṗu'ririayua upakajaoka sime Tuparārirāro'si. "I'supaka sime", narīwārūberiko'omakaja, Tuparāte yaṗaika upaka jia baairā nare kijarirūjerijayu,— nare kērīka.

*"Ōterikia mostaza wāmeijūki yape upaka sime", āṗaraka Tuparāte
jā'merūkiakaka Jesūre wārōeka
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)*

³⁰ Aṗeroka ikuṗaka nare kibojaeka ate:

—Tuṕarāte ritaja kirirā imarāte jā'merūkiakaka jiiḅaji mija ōñaakoarosi, ikupaka majaroka mijare yiwārōerā baayu. ³¹ Ōterikia mostaza yaṕea moteika upaka nime Tuṕarārirā. Ritaja aṕea ōteriki yaṕea kūṕajībajirījiaka sime mostaza yaṕea. ³² I'suṕaka simako'omakaja ṣaṕi ṕu'ritirā aṕea ōteriki tēriwa'ribaji ĩmirā ṣaṕu'riweiyu. I'suṕaka imawa'ri rikimakaja űoaka sarīṕia imamaka ijia jājia yaaika ṕoto wī'ñaka sarā ru'yu. Ā'mitirikōrī, i'suṕakajaoka nime Tuṕarārirā narosi. Mamarī rikimamarīrāja kire ā'mitirīṕēairāte imako'omakaja, sabe'erō'ōḅaji ṕuri rikimarāja kire ā'mitirīṕēairāte imarijarirāñu,— nare kērika.

³³ Norīwaṕu'ataekarō'ōjīrā, i'suṕaka rikimaka majarobojarikaṕi ṕo'imajare kibojawārōroyika. ³⁴ I'suṕakaṕi oyiaja ṕo'imajare kiwārōroyika. Suṕa simako'omakaja ĩ'rīkaja kika wārūrimajapītiyika kimaroyika ṕoto ṕuri, bojawārōrirokakaka jia nare kibojawaṕu'ataroyika.

Werika wejea nare baaeka Jesúre o'ataeka
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ I'sirīmiji na'irā simaeka ṕoto ikupaka kika wārūrimajare Jesúre ārīka:
—Dajoa, ṕa'wa mawaata'riwa'rirā.—

³⁶ I'suṕaka kēṕakā'ā, ṕo'imajare a'ribojaweatirā, Jesúre jāmaeka kūmurā najāika. Suṕa imarī ṣaṕi naka ke'rika mae. Aṕea kūmuareka imaekarāoka nabe'erō'ō tēriwa'rikarā. ³⁷ Torā natērijarika ṕoto jājia wīrōa baeū'mueka. Sabaemaka jājia ṕakuwa'ri kūmuarā jimarīa okoa jāika. Suṕa imarī kūmuarā okoa ṕurueka mae. ³⁸ I'suṕaka simako'omakaja kiruṕuko'a ñu'takarā ṕeatatirā kūmū'toṕearā Jesúre kārījāmaeka. I'suṕaka kimamaka ĩatirā, kika wārūrimajare kire tōrōeka.

—Mia'mitīṕe wārōrimaji. Maña'mirā baayu. ¿Jia bai miro'si sime je'e?— kire narīka.

³⁹ I'suṕaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, mi'mirīkatirā ikupaka kērika:

—Mibaea'si wīrōa, i'suṕakajaoka ṕakuri,— sakēṕakā'ā so'rika mae.

Wīrōa baetiṕika, suṕabatirā okoa ṕakurimarīa jarika ⁴⁰ Torājīrā mae,

—¿Dako baaerā mija kikiko'o je'e? ¿Jia yire yi'riberiwari “Yijare ĩarīrwārūiki kime”, yireka ārībeyukajirā mija ime bai?— nare kērika.

⁴¹ I'suṕaka kēriko'omakaja jimarīa ṕuṕatawa'ri, “¿Maki kime ruku ĩ'ī? Wīrōa, okoa ṕariji kire yi'yua”, āṕaraka najērīabu'aeka.

5

Gerasa ka'iareka Satanáríka ima ña'rījāikaki majaroka
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ I'suṕaka simaeka be'erō'ō Jesúre kika imaekarāṕitiyika Gerasa ka'iarā tēriyaeka. ² Tēriyatirā Jesúre marīwa'rika ṕoto ĩrika Satanáríka ima ña'rījāikakite kire torika. Majaka āta wi'iarā nataroyikarō'ōṕi Jesús ṕō'irā ketaeka. ³ Torā kimaeka wejabiritika upaka oyiaja imaroyikaki imarī. Perumijapi kire naṕi'ṕeroyika simako'omakaja ñojimarīji ṕi'ṕeberikaki upaka kijariroyika. ⁴ ĩrākurimarīa kiāñaraka, kipitakaoka kire naṕi'ṕeko'omakaja sakitūrūtataroyika. I'suṕaka kimamaka ṕo'imajare marākā'ā kire baawārūberiyoyika. ⁵ I'suṕaka imaki imarī, ĩmi, ñamioka, ĩmima watopekarā, majaka nataroyikarō'ōrā akaseretaṕabaraka kituritaparayika. I'suṕaka imataṕabaraka tūmarīji āṕapi kiṕo'ia kiwa'etaṕarayika.

⁶ I'supaka kimaekarō'ōpi Jesúre ĩatirā kipō'irā kirĩrĩra'aeka. Kipō'irā eyatirā kiwājitāji kiñukurupaeka, “Marākā'ā yibaaberijiki kime”, kipupaka kire ārika simamaka. ⁷⁻⁸ I'supaka kimamaka, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Mía'mitipe Satanárika ima. Īre kipupakareka mimarō'ōpi miþope, — kire kērika.

I'supaka kēpakā'ā,

—Jesús, Tuparā tēřirikaja imatiyaiki Maki mime. ĶMarākā'ā yire mibaaerā baayu mae je'e? Tuparāte ĩaika wājitāji, “ Ba'iaja mibaaika þarea ba'iaja mire baabesarāki yi'i mae', yire meþe”, — akasererikapī Satanárika ima ña'rjĳāikakite ārika Jesúre.

⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire ārika:

—ĶMarākā'ā miwāmea?—

I'supaka kire kēpakā'ā,

—Legiōn ñime, rĳikimarā ba'irā yija ima simamaka.—

¹⁰ Supabatirā “Īka ka'iaþi yijare miþoata'si”, jimarī Jesúre kēřirjarika.

¹¹ I'supaka simaeka þoto nakoyikurirā rĳimakaja ba'abaraka jējewēkoa þa'itaeka ĩmimajā'āreka. ¹² I'supaka simamaka ikupaka Satanárika ima kire ārika:

—Kireka yijare miþoataye'e, “Jējewēko þupakarā mija ña'rjĳāibe”, yijare meþe, — āþaraka kire najēñeka.

¹³ I'supaka napakā'ā,

—Torā mija a'þe, — nare kērika.

Toþi mae ĩmirĳireka ña'rjĳāitiirā imakoþekarāre þorika, jējewēkoa imaekarā ña'rjĳāiokaro'si. Supa imarī jējewēkoa dos mil rakamaki imaekarā Satanárika ima nare ña'rjĳāimaka jājia narĩrĩwa'rika. Rĩrĩwa'ritirā þusiþemarā eyatirā toþi naña'rika þa'warā. I'supaka baawa'ri nimaupatiji naña'miþataeka.

¹⁴ I'supaka sabaamaka sĳarĩřrimaja rĩrĩwa'ritirā, wejearā, wejematorāoka þo'imajare sanabojaeka. Toþi mae “ĶDakoa supa baaika?”, ārĩwa'ri þo'imajare ĩarī a'rika. ¹⁵ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā, ikupaka Satanárika ima kireka ña'rjĳāika imakoþeroyikakite imamaka niaeka: “Jariroaka jāēekaki, i'supakajaoka kimaroyika upakamarĳaja, jia kipupaka japakā'ā, ña'rĳyaaekaja rupaki kime mae”, þo'imajare āřipupajoaeyaeka. I'supaka kimamaka ĩatirā, jimarĳa Jesúre nakĳika “Tēřiritakiji kime”, ārĩwa'ri. ¹⁶ Supabatirā Satanárika ima kireka Jesúre þoataekakaka, supabatirāoka jējewēkoa baekakaka ĩāekarāte bojaeka aþerāte. ¹⁷ I'supaka kibaaika ā'mitiritirā Gerasakarā Jesúre kĳiwa'ri nawejeaþi kipe'ririka nayapaeka.

¹⁸ I'supaka nimamaka toþi þe'rira'aerā kũmuarā kĳjāika þoto ikupaka Satanárika ima kireka þoritapaekakite kire ārika:

—Mĳka a'ririka yaþatiyarĳi yiyapayu yi'ioka, — kire kēřikoþeka.

¹⁹ I'supaka kēřiko'omakaja ikupaka Jesúre kire ārika:

—Yĳka a'þekaja, miwĳiarā miþe'riwa'þe. “Yire wayuĳaiki imarī, jia Maiþamakire yire baayu”, ārĩwa'ri mirĩrāre mibojaokaro'si, — kire kēřika.

²⁰ I'supaka kēřika yi'riwa'ri kipe'rika. Þe'riwa'ritirā Decáþolireka imaeka wejearā Jesúre kire baaeka majaroka kibojatapaeka. I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā marākā'ā þo'imajare āřiwārũberika, i'supaka ima ā'mitirikoriberikarā imarī.

Jairo makore Jesúre tãäeka

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Torāĳirā kũmua ke'rikapĳi Jesúre þe'rira'aeka ate. Saþi þe'rietatirā þa'warĳerā kirĳamarika þoto, rĳikimarāja þo'imajare kipō'irā rēřika. ²² I'supaka

nimaeka poto judiorākare rēririwi'i iḡamaki, Jairo wāmeikite Jesús pō'irā etaeka. Supabatirā kiwājitiāji kiñukurupaeka. ²³ Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—Yimakore pūparirirā baayu. Miḡitaka koḡo'iarā mija'aḡearika yiyapatiyayu kojājiokaro'si,— kire kērīka.

²⁴ I'supaka kire kēpakā'ā, Jesúre kika a'rika mae. Topi koḡakaja rīkimarāja kīrika ḡo'imajare kika a'rika. ²⁵ Na'rika nawatopekapi i'rāko wāmarīa imaekakote torā imaeka. I'ḡoū'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka koeyawa'rika ḡu'uriweoko jīsia ka'wisijūabaraka. ²⁶ I'rīkaremarīa iḡkobaarimajare kore nikobaarūjekoperoyika. I'supaka nabaaika wapa koniñerū imakoḡeka ritaja nare kojipataroyika. I'supaka baariḡotojo jā'rībaji kojaririjarika. ²⁷ I'supaka baabaraka koimaeka poto “Wāmarīa imarāte jimarīa Jesúre bayayu”, ārīrika koā'mitirioyika. I'supaka simamaka koimaeka wā'tarā Jesúre etamaka iatirā, rīkimarāja ḡo'imajare imaeka watopekapi kiḡēterō'ōrā koeyaeka. ²⁸ Jesúre imaekarō'ōrā eyatirā “Kijariroaka yiraberākareka jia yijarirāñu”, kōriḡupajoaeka koḡuparō'ōpi. I'supaka ḡupajoawa'ri kijariroaka korabeka mae. ²⁹ I'supaka kobaeka ḡotojo koreka so'rika mae. “Risirika yireka imakoḡeika o'yua mae”, kōriwārūeka. ³⁰ Kijariroaka korabeka be'erō'ō, “Tērīrika ñimapi i'rīkate tāññu”, kiḡupakapi Jesúre ārītika. Supa imarī jorowa'ritirā ikupaka ḡo'imajare kērīka:

—¿Maki yijariroaka rabeko'oka?—

³¹ I'supaka kēpakā'ā kika wārūrimajare ikupaka ārīka:

—Miḡō'irā rīkimarāja imarā mire rabeirā. ¿Marākā'ā simamaka “¿Maki yijariroaka rabeko'oka?”, meñu?—

³² I'supaka kire narīka simako'omakaja ḡo'imajare iābaotabaraka kire rabekakite kimo'arjarika. ³³ I'supaka kimaeka poto “Yi'i, risirika ñima yire o'yaokaro'si mire rabeko'oko”, āriḡupajoawa'ri kiḡō'irā koeyaeka. I'supaka koḡupaka imako'omakaja kire kīkiwa'ri tarariḡotojo kiwājitiāji koñukurupaeka. I'supaka baatirā kobaeka upakaja kire kobojaeka.

³⁴ I'supaka kōpakā'ā, wayuñarimaji imarī, ikupaka kore kērīka:

—Mae mia'mitipe yiwāyuñaike. Yire yi'riwa'ri, jia mijayu mae. “Yirisirika yire o'yua”, āriwa'ri jījimaka miḡe'riwa'pe mae,— kore kērīka.

³⁵ I'supaka kore kērīka poto judiorākare rēririwi'i iḡamaki Jairo wi'iakarāre etaeka. Torā eyatirā ikupaka Jairote narīka:

—Mimako pūpaririko'oko. “Yimakore mibayape”, wārōrimajire merīa'si mae,— kire narīka.

³⁶ I'supaka narīko'omakaja,

—Ba'iaja ḡuparibekaja, yire miyi'pe,— Jesúre kire ārīka.

³⁷ Pedro, Santiago, supabatirā Santiago rī'i Juan maekarakamarā tarāreje Jesúre akawa'rika. ³⁸ Naka a'ritirā, rēririwi'i iḡamaki wi'iarā jimarīa oḡaraka nimaekarō'ōrā keyaeka. ³⁹ I'supaka nimamaka, ikupaka nare kērīyaeka:

—¿Dako baerā mija oyu? Pūparibeyuko me'rōre ime. Kārīkako koime,— kērīka oḡaraka imaekarāte.

⁴⁰ “Koḡakaja pūpariritiyaekako koime”, āriwa'ri Jesúre neeka. I'supaka nimamaka iatirā, nare kiḡorirūjeka. Supabatirā pūparirikakote imaeka kurarakarā koḡakiarā, supabatirā kika imaekarā maekarakamarāpitiyika kikākaeka. ⁴¹ Naka kākatirā koḡitakarā kore ñi'atirā ikupaka kore kērīka:

—Talitá cum,— kore kērīka. (Mokarokapi marījīkareka, “Me'rō, mimi'mibe, mire ñañu”, ārīrika sime i'siroka).

42 I'supaka kērīka potojji mi'mirīkatirā, kojaarīkawa'rika. Ī'pou'puarāe'earirakakuri wejejē'rāka eyawa'yuko koimaeka. Ōñia kojaripe'pakā'ā ĩawa'ri, marākā'āoka āriwārūberijika najarika kika imaekarā, i'supaka ima ĩakoriberikarā imarī. 43 I'tojite,
—Aperāte samija boja'si,— nare kērīka.
Supabaturā ba'arika koro'si nare ke'era'arūjeka.

6

Nazaretwejarā Jesúre a'rika (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Torājīrā mae, kika wārūrimajapitiyika Jesúre a'rika, kime'rārī kimaeka wejearā. 2 Torā eyatirā jērītarīmi simaeka poto po'imajare kiwārōū'mueka judiorākare rērīriwi'iarā. Kire ā'mitiritirā, “Jiitakaja ōñuka kime”, āriwa'ri marākā'ā narīwārūberika, i'supaka jaikite ā'mitirikoriberikarā imarī. I'supaka kibaamaka ikupaka po'imajare kireka ārika:

—¿Marākā'ā baatirā jiitakaja ĩ're ōrīpūayu? ¿Maki kire wārōekaki ruku? Maikoribeyua pāriji ritaja baabeaiki kime,— narīka.

3 Supabaturā ikupaka narīka apea:

—Marīa maki, ō'ōrā yapua yi'yerimaji kime. Supabaturā Santiago, José, Judas, Simónpitiyika nama'miji kimema. Iki kima simamaka kibe'erō'ōkarā rōmijāoka ō'ōrā makaja imarā,— torā imaekarāte ārika.

I'supaka simamaka “Yija upakaja imaki imarī imatiyabeyuka kime”, āriwa'ri kire na'mitiripēariyapaberika. 4 I'supaka napupajoamaka, ikupaka nare kērīka:

—Tuparāro'si bojaĵirimajire “Jiitaka mare kibojayu”, ritaja po'imajare kireka āñuka kime. I'supaka simako'omakaja kipo'ijirika wejearaka, kitā'omajataka puri i'supaka āribeyurā,— kērīka.

5 Supa imarī jia kire nayi'ribepakā'ā, maikoribeyua nare kibeawārūberika. I'supaka imarīpotojo ĩ'rārimarāre takaja kīpitaka ja'apeatirā wāmarīa ni-maeka nareka kijieka. 6 Kitā'omajare kire ā'mitiripēabepakā'ā marākā'ā āriwārūberijika Jesúre jarika. I'supaka imarīpotojo apea wejearā po'imajare wārōtaparī ke'rika mae.

Jesúre kika wārūrimajare Tuparārika nawārōtapaokaro'si mamarī
kīpūataū'mueka
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Ī'pou'puarāe'earirakamarā kika wārūrimaja imaekarāte Jesúre akaeka. Supabaturā kirika nare ja'ajiyetirā,

—Satanārika ima po'imajareka ña'rĵāikarāte mija poatabe mijaro'sioka,— nare kērīka.

I'supaka nare āriweatirā ĩ'parimaki oyiaya Jesúre nare pūataeka apea we-jearaka imaekarāte wārōtapaokaro'si.

8 —Torā mija a'rīrāka poto pan, yaipi'ia, niñerūoka mija e'ewa'ria'si. I'supaka simako'omakaja mija tu'ua takaja mija e'ewa'pe. 9 Supabaturāoka ū'puko'a, jariooka mija jāāika takapiji mija a'pe,— nare kērīka.

10 Ikupakaoka ate nare kērīka:

—Wejearā yirika bojarī mija eyaū'murāñu, wi'itakarāja mija imabe, ape wi'ī, ape wi'irā baabekaja. Apea wejearā mija a'rīrāka poto takaja topi mija pope. 11 Mija eyarijarirāka wejerakakaja mijare e'etoriberiwa'ri, Tuparārika ā'mitiripēarika nayapabesarākareka, jājiapi nare jaika ka'wisijūabekaja nare mija ja'atabe. Topi a'rīrāka poto, ikupaka mija baabe: Mija ū'puko'arā ka'ia

uyua eika mija pajepatebe “Yijare mija ā'mitiripēabeyua simamaka, Tuṗarāte mijare ba'iaja mijare baarānu”, — āriwa'ri kika wārūekarāte kērīka.

¹² I'supaka nare kērīka be'erō'ō ṗo'imajare wārōri na'rika mae. Supa imarī napō'irā eyatirā ikupaka nare narīka: “Ba'iaja mija baaika ja'atitirā Tuṗarāte mija ā'mitiripēabe”, neyaekarō'ōrā imaekarāte nabojarijorika.

¹³ I'supakajaoka Satanārika ima nā'rījāika imaekarāte nareka sanajeriyorika. I'supakajaoka rīkimarāja wāmarīa imaekarāte iyebakapi yo'yebarakā, narisirika nareka ima no'ataroyika.

Ikupaka sime Juanre reyaekakaka

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ritaja maikoribeyua Jesūre baabearoyika ā'mitiritirā ṗo'imajare sabojapibaeka. Po'imajare i'supaka ānuu ipi Herodesoka sōrīkaki. I'supaka ṗo'imajare ānuu ā'mitiritirā ikupaka I'rārimarāre ārika:

— Juan, ṗo'imajare ruṗuko'a jūjerimajiji kime je'e aṗeyari. Reyariṗotojo ate oñia jarijiki imarī, maikoribeyua kibeayu je'e aṗeyari, — narīka.

¹⁵ Aṗerā ikupaka ārīkarā:

— Tuṗarāro'si bojaṗirimaji imaroyikaki Elías kime je'e aṗeyari, — narīka.

I'supaka narīko'omakaja aṗerimarā ṗuri ikupaka ārīkarā:

— Bikija Tuṗarāro'si bojaṗirimaja imaroyikarā upaka kime je'e aṗeyari, — narīka.

¹⁶ I'supaka najaimaka ā'mitiritirā, ikupaka Herodete ārika kiro'si:

— Juan bikija kiruṗuko'a yita'terūjekaki imariṗotojo oñia jariṗe'ritirā i'supaka kibaabearijayu je'e aṗeyari ate, — kērīka.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka kēpakā'ā, Juanre najāērā baaeka ruṗu, kirī'i Felipe rūmu Herodías wāmeikore ē'matirā Herodete koka imaeka. I'supaka kibaamaka, ikupaka Juanre kire ārika:

— Herodías mirī'i rūmure me'maeka ba'iaja mibaayu, Tuṗarāte jā'meika yi'riberiwari, — āriwa'ri kire kibojakoṗeroyika.

I'supaka kēpakā'ā, koka jia imarika yaṗawa'ri Herodete kire nī'arūjeka kisurararākare. Kire nī'atirā ṗerumijjapi ṗi'ṗetirā, wēkomaka imariwi'iarā kire natarika.

¹⁹⁻²⁰ “I'supaka kijaika waṗa kire jāārika sime”, āriṗupajoaekako imarī, Herodīare kire jāārūjerika yaṗaeka. I'supaka koṗupajoako'omakaja, Herodes ṗuri “Tuṗarāte yaṗaika upakaja jia wājia baaike Juanre ime”, āriwa'ri jia jiyiṗupaka kireka ōrīkaki. Supa imarī Juanre kojāārūjeriyapak'omakaja kiyapaberikopeka. I'supakajaoka Juanre bojaroyika jījimakapi ā'mitirikaki imariṗotojo “Kibojaike upakaja yiyi'riye'e”, āriṗiṗotojo, sareka nā'rīyaarī kimawārūberika. ²¹ I'supaka Juanka kimako'omakaja “Ikupaka yibaajikareka, yiṗupajoaika kitā'tewārūberijīnu je'e”, Herodíasre āriṗupajoaekarīmi seyaeka. I'supaka kōriṗupajoaekarīmi Herodete ṗo'ijirika wejejē'rāka sarākutorika. Supa imarī kiro'si ba'irabejirimaja iṗarimarāre, supabatirā surararāka iṗarimarāreoka, Galilea ka'iakarā imatijarimajareoka kiakaeka, “Mabayaarirā”, āriwa'ri. ²² Ritaja kiakaekarāte rērīkarō'ōrā kākatirā Herodías makore nare bayatāābeaeka jījimaka nimaokaro'si. “Jiitaka mare kobaabeayu”, Herodes kijeyomarāṗitiiyika āriṗupajoaekarā. I'supaka imawa'ri ikupaka kore kērīka:

— Dakota mire nījirika miyaṗayu maekaka jiitakaja mibaaika waṗa? Miyapaikaja mire ṗirā i'supaka nānu. ²³ Mire ṗakibeyuka yi'i, ika ka'iakaki ipi imarī, ritaja yiba'irījia waṗajā'riakaka nē'metājirō'ōjirā mire ṗijiki imarī supa mire nānu, — Herodías makore kērīka.

24 I'supaka kore kēpakā'ā, koḡakore jērīarī ko'rika mae.

—¿Dakoa kire yijēñerāñu ruku, ma'ī?— kore kōrīka.

I'supaka kōpakā'ā,

—“Juan ḡo'imajare ruḡuko'a jūjerimaji ruḡuko'a yiyapayu”, kire meḡe,— kore kōrīka.

25 I'supaka kore kōpakā'ā, jajuaja a'ritirā koḡamaki Herodes ḡo'irā koeyaeka. Kīḡo'irā eyatirā ikupaka kire kōrīka:

—Juan ruḡuko'a yiyapayu. I'supaka simamaka kimarō'orā a'ritirā, sata'tetirā, seroarā saḡeatatirā yire samijibe maekakaja,— kire kōrīka.

26 I'supaka kōpakā'ā jimarīa Herodete ba'iaja ḡuparika. Juanre jāñrika yaḡaberirīḡotojo, mamarīji kore kērīka kijaita'ariyaḡaberika. ḡo'imajare ā'mitirika wājītāji, “Miyapaikaja mire ñijirāñu”, kērītika simamaka, kojēñeikaja kore kījirā baaeka.

27 I'supaka simamaka ñojimarīji īrīka kisurarate Juan ruḡuko'a ta'terī kīḡūataeka. 28 Torā eyatirā Juan ruḡuko'a ta'tetirā, seroḡemará saḡeatatirā sake'era'aeka. I'supaka baarī ke'rikarō'ōḡi ḡe'rietatirā Herodías makore sakījika. Suḡa imarī iko mae koḡakore sījikako.

29 I'supaka Juanre nabaaeka ā'mitiritirā, kika wārūeka mirārāte kīḡo'imirāka e'erī etaeka sayayeokaro'si.

Cinco mil rakamarā imaekarāte Jesúre jī'aeka

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúka wārūrimaja kirika bojataparī turikarāte ḡe'rietaeka. Suḡa imarī kīḡo'irā etatirā nawārōtapaeka majaroka kire nabojaeka. 31 I'supaka simaeka ḡoto torā rīkimarāja ḡo'imaja i'tarijayurā, ḡe'ririḡayurāoka imaekarā. I'supaka simamaka kika wārūrimajaka no'ojīteoka maba'awārūberijīka Jesúro'si simaeka. Suḡa imarī ikupaka kika imaekarāte kērīka:

—Dajoa, ḡo'imajamatorā kūḡaji majērītaerā,— nare kērīka.

32 I'supaka nare kērīka be'erō'ō, kūmuapī ḡo'imajamatorā naka ke'rika mae.

33 Na'rirā baaeka ruḡu rīkimarāja īawārūekarā. I'supaka nabaamaka īatirā, ritaja wejeakarāre rīrīwa'rika Jesúre a'rikarō'orā. I'supaka baaekarā imarī, kījeyomarāḡitīyīka torā keyabeyukajīji torā neyaweitika jājia rīrīwa'rikarā imarī.

34 I'supaka nabaaeka simamaka waata'rieyatirā marīwa'rikōrī rīkimarāja ḡo'imajare imamaka Jesúre īaeka. Torā eyatirā, ovejawaḡkoa nare īarīrīrimajire imabeyurā upaka ḡo'imajare imamaka kīaeka. I'supaka nimaeka Tuḡarārika nare wārōrimajire imaberika simamaka. I'supaka imaekarā nimamaka “Jīa ōrīwārūbeyurā nime. Suḡa imarī marākā'ā baawārūberijīñurā nime”, ārīwa'ri wayūaekaki imarī, ritajakaka nare kiwārōū'mueka mae.

35 Aiyate ka'rawa'rirā baaeka ḡoto kika wārūrimajare kika jāirī etaeka. Ikupaka kire narīka:

—Na'irā sajaritīyu mae. ḡō'imamato sime ō'ō. Suḡa imarī ba'arika imabeyua. 36 Suḡa imarī wejekoyikurirā ba'arika waruaparaka ḡo'imajare imarō'orā sawapañjiba'arī na'rīrū,— kire narīka.

37 I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—Mījaja ba'arika nare mīja jī'abe.—

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—¿Pan yija wapañjirāñu bai je'e wapañ'ritaka simako'omakaja? Rīkimarāja ḡo'imajare imamaka, dosciento rakato denario sawapa simarāñu,— kire narīka.

38 I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—¿No'ojīrārakato pan mīja rikayu je'e? Mīja īabe ruḡu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Īrāpitarakatojīkaja sime. Supabatirā wa'iaoka ī'parājīkaja ima, — kire narīka.

³⁹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—“Ritarīo'ro jia taya imarō'ōrā mija ruḡabe”, ḡo'imajare mija āḡe.—

⁴⁰ I'supaka kēpakā'ā, kērīka upakaja ḡo'imajare nabaarūjeka. Supa imarī nare najā'meka upakaja nimaekarō'ōrā ī'rāo'roreka cincuenta, aḡerio'roreka cien rakamarā nimaeka. ⁴¹ Supa imarī ḡan ī'rāpitarakato imaeka, wa'ia ī'parā imaekaoka Jesúre e'erikaeka. Supabatirā weḡeḡemarā yu'ayoitirā, “Jia mibaayu a'bi”, āriweatirā, ḡan kiña'kata'ruika mae. Supabatirā “ḡo'imajare samija ḡibabe”, āriwa'ri kika wārūrimajare sakījika mae. I'supakajaoka kibaaeka ī'parā wa'ia imaeka ritaja ḡo'imajaka sanaḡibaba'aerā. ⁴² I'supaka kibaamaka ritaja ḡo'imajare ba'aeka, jia ḡa'ḡirika najarikarō'ōjīrā. ⁴³ Sabe'erō'ō, ī'ḡoū'ḡuarāe'earirakapī'i ḡururika kika wārūrimajare rēaeka naña'ḡika ḡiyia. ⁴⁴ Cinco mil rakamarā īmirīja nimaeka saba'aekarā.*

Okopemaḡi Jesúre turika

(Mt 14.22-27; Jn 6.15-21)

⁴⁵ I'supaka baaweatirā kika wārūrimajare ikupaka Jesúre ārika:

—Kūmuarā jāitirā ī'sipē'rōtorā mija waata'riwa'ḡe. Supabatirā Betsaida weḡearā yire mija ta'abe.—

Kika wārūrimajare waata'riwa'rika ḡoto ḡo'imajare a'yaokaro'si kima-jaroka bojabaraka kimaeka ruḡu. ⁴⁶ I'supaka baaweatirā, īmimakarā kima-riwa'rika, Tuḡarāka jairī. ⁴⁷ Aiyate ka'raeka be'erō'ō Galilea ḡa'wa ḡe'metājirāja kūmua eyawa'rika, sariḡeḡi rīkamaritirā Jesúre īamaka. ⁴⁸ Wīrōa jājia baemaka jājia nawē'āko'omakaja sa'ribepakā'ā kīaeka. Supa imarī bik-itojo ḡamiji okopemaḡi turitirā nakoyikurirā keyaeka. Nare kio'riwa'rirā baatikarā kire niatōḡoeka. ⁴⁹⁻⁵⁰ Okopemaḡi kitupakā'ā īatirā, jimarīa nakasereka, “ḡo'imaja oḡirekoa sime je'e”, āriḡupaḡoawa'ri. I'supaka nimaeka jērāko'atirā, ikupaka nare kērīka:

—Rikitubaka mija ḡaḡe, kīkibekaja. Yi'iji ḡime,— kērīka.

⁵¹ Supa nare āritirā napō'i kūmuarā kijāika mae. Sarā kijāika ḡoto wīrōa o'rika mae. Supa imarī i'supaka kibaamaka īatirā marākā'ā āriwārūberījika najarika, i'supaka īakoriberikarā imarī. ⁵² Saruḡubaji, ḡan kūḡajī imako'aḡi ḡo'imajare Jesúre jī'amaka īako'omakaja, “Tērīwa'ribaji imaki Jesúre ime”, āriḡeyukajirā nimaeka, ōriwārūberikarā imarī.

Genesaretk'aikarā jīnūrāte Jesúre tāāeka

(Mt 14.34-36)

⁵³ ḡa'wa waata'riwa'ritirā Genesaret wāmeika ka'iarā neyaeka.

⁵⁴ Waata'rieyatirā nakūmua jī'apāātirā namarīwa'rika ḡotojīteje torā imaekarāte Jesúre īawārūeka. ⁵⁵ Kire īatirā jajuaja na'rika aḡerāte bojarī. Sā'mitiritirā wāmarīa imaekarāte naḡeyurūkiapi ne'era'aeka kīḡō'irā.

⁵⁶ Ke'riroyikarō'ōrāja kūḡajīriwejerā, jo'bariwejerā, wī'imatorāoka, kīḡō'irā neyaroyika. Supabatirā rīkimarāja ba'īrījia ījibaraka ḡo'imajare imaekarō'ōrā, jīnūrāte napāājīyeroyika nare kitāāokaro'si. Kijarīroaka kūḡajīji nare kiraberūjerika yaḡawa'ri jimarīa jīnūrāte kire akaeka. Kijarīroaka rabekarakamarāreḡe narisirika o'riḡataeka mae.

* **6:44** Tal vez la cifra fuera mucho más que cinco mil que comieron, si hubiera contado las mujeres y los niños.

7

“Mañekiarâte baaroyika upakaja yi'yurã imarĩ, Tuparâte jã'meka yi'ribeyurã nime”, ãriwa'ri Jesúre bojaeka

¹ Fariseokaka pupajoairã, supabatirã judíotatarâte jã'meka wãrõrimajaoka Jesús põ'irã etaekarã, Jerusalénrõ'õpi i'tatirã. ² Kipõ'irã eyatirã írãrimarã kika wãrõrimajare pitajüjebekaja ba'amaka niaeka. I'supaka nabaamaka ãtirã “Mañekiarã pitajüjetirã oyiaja mare ba'arüjekarã. Kika wãrõrimaja puri ba'iaja baawa'ri pitajüjebekaja ba'airã”, narĩpupajoaeka. ³⁻⁴ (Ikupaka nime, fariseokaka pupajoairã, supabatirã aperiã natã'omaja judíorãkaoka: Nañekiarâte baaroyika upakaja yi'yurã imarĩ, “Tuparâte jia yijare ãjiyurũkiaro'si sime”, ãriwa'ri naba'aerã baaika ruþu naþuriakaja pitajüjerioyiaja nabaayu. I'supakajaoka nabaarijayu ba'arika wapaĩjipe'rietatirã. Supabatirã ko'a, jotoa, seroa þeruakaka baaeka najüjerijayu.* I'supakajaoka nabaayu naba'awearijayu rakakaja írãtiji naruparĩkũmua jia najüjerijayu. “Mañekiarâte yijare wãrõeka yija yi'riberirika yapabeyuka Tuparã. Supã imarĩ kĩaika wãjitãji ba'iaja baairã yija imakoreka nawãrõeka upakaja yija baayu”, ãriþupajoawa'ri, i'supaka nabaakoþeyu).

⁵ Supã imarĩ Jesúka wãrũirãte pitajüjebekaja ba'amaka ãtirã,

—¿Dako baaerã mika wãrõrimaja puri mañekiarâte jã'meka yi'ribeyurã? Miabe, pitajüjebekaja naba'ayu, — kire narĩka fariseokaka pupajoairã, supabatirã judíorãkare jã'meka wãrõrimajaoka.

⁶ Sã'mitiritirã ikupaka Jesúre nare ãrika:

—“Tuparâte yapaika upakaja jia baairã yija ime”, ãriripotojo mija pupajoaika upakamarã mija ime. I'supaka mija imakaka pupajoaweibaraka, Tuparãro'si bojaĩjiokaro'si Isaías imaekakite o'oeka:

“Ikupaka ika þo'imajareka Tuparâte ãñu: ‘Yire jiyipupaka õñurã upaka najiko'omakaja, naþurãro'õpi yire jiyipupayebeyurã nime.

⁷ Supabatirã þo'imajare jã'meka upakaja nawãrõikakakaja “Tuparâte jã'meka sime”, narĩrijayu. Supã imarĩ dakoa wapaamarãja yire najiyipupayeeoþeyu’”, kio'oeka,— nare kërĩka.

⁸ Toþi mae, ikupaka Jesúre nare ãrika ate:

—Tuparâte jã'meka ã'mitiripẽabeyurã imarĩ, mañekiarâte mijare wãrõeka þuri jia mija ã'mitiripẽayu,— nare kërĩka.

⁹ I'supakajaoka ikupaka nare kërĩka:

—Mañekiarâte wãrõeka takaja ã'mitiripẽaokaro'si, Tuparâte jã'meka ja'atarika puri jiitakaja õñurã mija imema. ¹⁰ Ikupaka Moiséte ãrika mija ãbe: “Mipakire, mipakoreoka yi'riwa'ri jia nare mibaabe”, ãriwa'ri kio'oeka. I'supakajaoka, “Írika kipakire, kipakoreoka ba'iaja baarijayukate majããkoþejĩñu”, ãriwa'ri kio'oeka. ¹¹ Mija puri “Mañekiarâte ikupaka mare wãrõeka”, ãriwa'ri sayi'yurã imarĩ, ikupakakakapi jã'merijayurã: “Yipakire, yipakoreoka jeyobaaberijiki yi'i. Ritaja yirikaika Tuparãro'si oyiaja ima. Iki írĩkateje saþi yijeyobaarãñu”, ãñurãteje, “Jia nabaayu”, mija ãñu. ¹² “I'supaka pupajoairãro'si, kipakiarâte kiarĩriberikopejĩka marã imabeyua”, mija ãririjayu.

¹³ I'supaka mija jaiyu, mañekiarâte baaroyiroka yi'yurã imarĩ, Tuparãrika

* 7:3-4 Marcos explica que según las tradiciones de sus antepasados, si algo o alguien no aceptable a Dios, hubiera tocado el objeto, el objeto se quedaría mal frente a los ojos de Dios. Así que cualquier persona que utilizaría el objeto después también se pondría mal en los ojos de Dios. Entonces, lavaban todos los artículos para evitar la posibilidad de ser mal (o impuro) en los ojos de Dios.

yi'ribeyurā mija jayu. Supabatirāoka aṗea rīkimakaja ima i'supaka mija baarijayua,— nare kērīka.

14-16 I'supaka nare ārītirā ṗo'imajare kiakaeka ikupaka nare āñaokaro'si:

—Mae mija imaupatiji yire ā'mitiritirā mija ōrīṗūabe. Ba'rika mija ba'aikamarīa sime ba'iaja mijare baarūjeika Tuṗarā ṅakoareka. Mija ṗupakapi “Ikuṗaka yibaaye'e”, ārīṗupajoatirā ba'iaja mija baariṗarea Tuṗarāte mijare iarīṗe'yoyu,— nare kērīka.

17 I'supaka nare ārīweatirā wi'itōsiarā kika wārūrimajapitiiyika Jesúre nare kākataṗawa'rika mae. Wi'itōsiarā kika kākatarā,

—ṗo'imajare miwārōko'akaka yijare mibojajiibe,— kika wārūrimajare kire ārīka.

18 I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka:

—¿Yiwārōko'a jia mija ā'mitiriwārūberiko'o bai je'e mijaro'sioka? “ṗo'imajare ba'aikamarīa ba'iaja nare baarūjeika Tuṗarā ṅakoareka”, ṅarīko'ojīkaja ṗmija ōrīwārūberiko'o bai je'e? 19 Maba'aika maṗupaka ṅa'rījāibeyua. Maba'aika mañe'mearā takaja ṅa'rījāirijayua. Supabatirāoka maṗo'iaṗi ṗorirūkiaja sime,— nare kērīka.

(Supa imarī “Ritaja maba'aika jājibaarimajimarīka Tuṗarāte ime”, ārīwa'ri i'supaka nare kērīka).† 20 Ikuṗakajaoka nare kibojajiika ate:

—Ba'iaja ṗupajoairā imarā ba'iaja baarijayurā. I'supaka imarā nima-maka, Tuṗarā ṅakoareka ba'iaja nare sabaarūjerijayu. 21 I'supaka imarā imarī, ba'iaja ṗupajoairā najayu. Supabatirā “Yirūmumarīko iko, yitūmimarīka īT”, ārīrimarīaja ba'iaja naka nabaawā'imarīrijayu. Supabatirā karee'erimaja, jāārimaja, rōmikirā imariṗotojo aṗerā rōmijāka ba'iaja baarijayurā, rōmijā tūmiairā imakoṗeirāoka i'supakaja baarijayurā naro'si. 22 I'supakajaoka aṗikate ba'irījia rikaika oakiyurā, ritaja dika jariwa'ririmarīaja ba'iaja baarijayurā, ṗakirimaja, supabatirā nayapaika upakaja i'yopīpekaja ba'iaja baarijayurā, aṗerā jia kiro'si imarijayurāte ā'mijīlairā imarā. Supabatirā aṗerāte ba'iaja jajairibiyaokaro'si ṗakirika nareka jairijayurā, “Aṗerāte tērīwa'ribaji imatīyairā yija ime”, āñurā, i'supakajaoka Tuṗarāte yaṗaikakaka ṗupajoabekaja, waṗuju naṗupaka nare āñu upakaja baarijayurā nime. 23 Naṗuparō'ōṗi ba'iaja ṗupajoairā imarī, i'supaka ritaja nabaarijayu. I'supaka imarā nimamaka Tuṗarā ṅakoareka ba'iaja nimarijayu,— nare kērīka.

Judiotatarīko imariṗotojo Jesúre ā'mitirīṗēakako (Mt 15.21-28)

24 I'supaka kibojaeaka be'erō'ō a'ritirā Tiro† wāmeika wejewa'tarā Jesúre eyaeka. Torā keyaeka ṗoto kareaja wi'iarā keyariyaṗakoṗeka. I'supaka kiṗupajoaeaka imako'omakaja ṗo'imajare sōrītika. 25 I'supaka simamaka sā'mitiritirā ikuparō'ōṗiji ī'rākote kiṗō'irā etaeka. Satanárika ima ṅa'rījāikako ṗako koimaeka. I'supaka komakore imamaka, kore kiwayuñarika yaṗawa'ri kiwājītāji koñukurupaeka. 26 Sirofenciaka'iakako, judiotatarīko koimaeka. Toṗi mae ikupaka kire kōrīka:

—Yire mijeyobaabe. Yimako Satanárika ima ṅa'rījāikako koime. I'supaka simamaka koṗupakareka simakoṗeika miṗoatarika yiyapayua mae,— kire kōrīka.

27 I'supaka kōṗakā'ā ikupaka kore kērīka:

† 7:19 Esta frase es una explicación o comentario de Marcos, el escritor. ‡ 7:24 Una región de gente no judío

—Mae judíotatarã, yika wãrürimajaka takaja ñimarãñu ruþu. Supa imarĩ mimakore jierĩ nare ya'ritaþajĩka, jiamarĩa naro'si simajĩñu. Ìakõrĩ je'e: I'supaka mire yibaajĩkareka þuri me'rãka ña'þibeyukajirã ba'arika e'matirã nayaiwëkorĩjãka^S yiji'aika upaka nare yibaajĩñu,— kore kërĩka.

²⁸ I'supaka këþakã'ã, ikupaka kire koyi'rika:

—Rita meñu, ñipamakĩ. I'supaka simako'omakaja ba'arika þeatarũkia rokarã me'rãka ba'aña'ruika saba'ayu yaiwëkorĩjãka,— kërĩka. (Ikuþaka ãrĩrika i'supaka kire kërĩka: “Mika wãrürimajare wãrõbaraka mimako'omakaja, kũþajĩ yire mijeyobaarãka jia yiro'si simarãñu”).*

²⁹ I'supaka kõþakã'ã ikupaka kore kërĩka:

—Jia miþupajoaika simamaka, i'supaka yire miyi'yu. I'supaka simamaka Satanãrika imakoþeika þoyua mimakoreka mae. Supa imarĩ miwi'iarã miþe'riwa'þe,— kore kërĩka.

³⁰ Kowi'iarã þe'rieyatirã koþeyurũkipemarã jia jãjiko komakore þeyumaka kõieyaeka. Kõþakaja Satanãrika ima koreka þorikako.

Ã'mitiribeyuka imarĩ jaiwãrũbeyukate Jesũre jieka

³¹ I'tojĩrã ate Tirowejeaþi Jesũre o'rika. Toþi o'riwa'ritirã Sidõn wãmeika wejearã keyaeka. Toþi ke'rika, Decãpolispi kiõ'rika. Supabatirã toþi o'ritirã Galilea þa'warã keyaeka. ³² Torã kimaeka þoto ã'mitiribeyuka, jaiwãrũbeyuka kiþõ'irã þo'imajare e'eeyaeka. Kire e'eyatirã “Miþitaka kiþo'iarã mija'aþeabe kijiokaro'si”, kire narĩka. ³³ I'tojĩte ã'mitiribeyukate kire takaja aþerõ'õrã ke'ewa'rika. Torã mae kika takaja kimaekarõ'õrã ã'mitiribeyuka ã'mukoþea i'þaþe'rõtowa'tarãja kipitawãjoa kikãkataeka. Supabatirã kipitawãjoaþi riþo'kaka e'etirã kirerõkakarã kirabeka. ³⁴ Supabatirã wejeþemarã yoimiatatirã, kire wayuñawa'ri Jesũre yiataeka. I'supaka baatirã ikupaka kire kërĩka mae:

—Epatã,— kire kërĩka. (Kiokapi þuri “Sawiritarũ”, ãrĩrika simaeka).

³⁵ I'supaka kërĩka þotojo ã'mitiribeyuka imakoþekakite ã'mitiyuika jarika. I'supakajaoka jia jaiwãrũbeyuka kimakoþekareka jia jaiki kijarika mae.

³⁶ I'supaka kire baaweatirã, þo'imaja þõ'irã etatirã ikupaka Jesũre nare ãrĩka: —Aþerãte samija bojapiba'si.—

I'supaka nare kërĩrijarika simako'omakaja, jãjibaji aþerãte sanabojarĩ-jariyuika. ³⁷ I'supaka kibaamaka jjimaka imawa'ri, ikupaka narĩka:

—Ã'mitiribeyurã, jaiwãrũbeyurãte þariji jieiki kime. I'supaka simamaka ritaja kibaaika juitakaja sime,— narĩka.

8

Cuatro mil rakamarã imaeakarã þo'imajare Jesũre ji'aeka

(Mt 15.32-39)

¹ Torãjĩrã ate rĩkimarãja þo'imajare kiþõ'irã rërĩka. Kika nimekã'ãja naba'arika þurika mae. I'supaka simamaka kika wãrürimajare akatirã ikupaka nare kërĩka:

² —Ìrãre wayuoka ñoñu, maekarakarĩmi sajaritiyu yika nima. Supa imarĩ naba'arika þuyua mae. ³ Naba'arika þuyua simamaka, “Mija þe'þe”, nare ñarĩjĩkareka, ma'a ñe'metãjirãja nakësirabaña'rĩjĩñu yoepi i'taekarã þariji

S 7:27 Los judíos nombraron a los no judíos perros. En una manera más tierna, a ellos Jesús les refirió como perritos en este ejemplo. * **7:28** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la respuesta de ella.

nima simamaka. I'supaka simamaka nare yiji'ariyapayu ruɸu, ba'aweatirā nape'yaokaro'si,— kika wārūrimajare kērīka.

⁴I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire narīka:

—Po'imajare imabeyurō'ō simamaka, marākā'ā baatirā ba'arika nare maji'awārūberijīka sime,— kire narīka.

⁵I'supaka napakā'ā ikupaka kērīka:

—¿No'ojīrā ba'arika mija rikayu je'e?—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ī'potēnarirakato sime pan,— narīka.

⁶Topi mae po'imajare ka'iarā kiruparūjeka. Pan e'erikatirā ikupaka kērīka: “Jia mibaayu Tuparā”, kire kērīka. Supabatirā pan ña'kata'ruitirā kika wārūrimajare sakījika. Ī'rā ritaja po'imajare sapibaekarā mae. ⁷Supabatirāoka wa'imakarāka kūpajī imaeka. Wa'ia e'erikatirā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka ate. Supabatirā kika wārūrimajare sakipibarūjeka. ⁸Nimaeka upatiji po'imajare ba'aeka, jia ña'pirika najarīkarō'ōjīrā. Sabe'erō'ō, Ī'potēnarirakapi'i pururika kika wārūrimajare rēaeka naña'pīka piyia. ⁹Cuatro mil rakamarā eyaerā baakōri nimaeka saba'aekarā. Naba'aweaka be'erō'ō nare ke'ribojaeka. ¹⁰I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka kūmuarā kijāika ate. Sapi Dalmanutaka'iarā na'rika.

“Maikoribeyua yijare mibaabebe”, Jesúre narīkopekā

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹Torā keyaeka poto kire korirā kipō'irā fariseokaka pupajoarīte eyaeka. “Majēñerāka upakaja kibaawārūbesarākareka 'Tuparāte pūataekakimarīka kime mariye'e’”, narīka. I'supaka simamaka ikupaka kire narīka:

—“Tuparāte pūataekaki kime”, mireka yija āñrā, yija ĩakoribeyua yijare mibearika yija yapayu,— kire narīka.

¹²I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja pupariwa'ri jājia kiyiataeka kire yi'riberīkarā nimamaka. I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā maikoribeyua nare yibearika maekukukarāte yapayu je'e? Ritama sime, mija ĩakoribeyua mijare beabesarāki yi'i,— nare kērīka.

¹³Supabatirā Galilea pa'wa i'sipē'rōtorā kika wārūrimajapitiyika nare ki-waata'ritapawa'rika.

Levadura upaka sime fariseokaka pupajoarika

(Mt 16.5-12)

¹⁴Torā Jesúka a'rikōrī wārūrimajare naba'arika ye'karirika. Supa imarī Ī'rātojikaja pan narikaeka kūmuarā. ¹⁵I'supaka simamaka mae ikupaka Jesúre nare ārīka:

—Fariseokaka pupajoarika levadura upaka sime. Supa imarī samija rakajebe. I'supakajaoka Herodere imakakaoka mija rakajebe,— kika wārūrimajare kērīka.

¹⁶I'supaka nare kērīka, norīwārūberika. I'supaka kēpakā'ā natiyiaja jaibu'abaraka ikupaka narīka:

—Pan marikabepakā'ā, supa kēñu,— narīka.

¹⁷I'supaka najaika Jesúre ōrīka. Sōritirā ikupaka nare kērīka:

—¿Dako baaerā, “Pan imabeyuakaka”, mija jaiyu? ¿Yire ōribeyukajirā mija ime ruku bai je'e? I'supakajaoka, ¿pupajoarika ōrīpūberitiyairāja mija ime bai? ¹⁸⁻¹⁹Mija ñakoa imako'omakaja mija ĩawārūbeyu. Supabatirā ā'mukoepa mijareka imako'omakaja mija ā'mitiriwārūbeyu. ¿Ī'rāpitarakato pan cinco mil rakamarā imarā po'imajare yiji'arapakakaka mija ye'kariritiyu bai je'e?

¿Naba'arapaka be'erō'ō, piyia dikarakapi'i sajariwa'rapaka mija rēarape je'e? — nare kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka narīka:

—Ī'poū'puarāe'earirakapi'i yija porotarape.—

²⁰ —Ī'potēñarirakato pan, cuatro mil rakamarā po'imajare yipibarapaka, naba'arape piyia saro'si, ¿dikarakapi'i sajariwa'rape je'e?— nare kērīka.

—Ī'potēñarirakapi'i sa'piyia yija porotarape,— kire narīka.

²¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kērīka ate:

—I'supaka yi'riwārūrā imari'potojo, ¿dako baaerā “Pan marikabeyuakaka mare kibojabeyu”, ārīwārūbeyurā mija ime ru'pu bai je'e?— nare kērīka.

Betsaidawejeakaki ñakoātimarīka imaekakite Jesúre jieka

²² I'sia be'erō'ō kika wārūrimajaka Betsaida wejearā Jesúre eyaeka. Torā neyaeka poto ñakoātimarīkate po'imajare e'etaeka kipō'irā. Torā kire e'eyatirā kire kijerika ya'patiyawa'ri “Kire mirabebe”, āparaka kire na-jēneka. ²³ I'supaka napakā'ā Jesúre kire tītiwa'rika weje a'riwa'ri pañakarā. Torā kire e'eyatirā, rijo'kakapi kiñakoa wi'etirā, kipitaka kire kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērīka:

—¿Yaje miyoiyu?—

²⁴ I'supaka kērīka be'erō'ō kūpajī kīaū'mueka. Supa imarī ikupaka kiyi'rika mae:

—Mae puritaka kūpajī yiyoiwa'tawa'yu. I'supaka simako'omakaja po'imajare ñiakopemaka, ya'pua rī'meika upaka oyiaja simamaka ñiayu,— kērīka.

²⁵ I'supaka kire kēpakā'ā kiñakoarā Jesúre kipitaka ja'apeaeka ate. I'supaka kire kibaa'pe'aeka be'erō'ōpi puri, i'rākō'rīmatorāja ñakoaparaka jia warioyiaja sōipataeka kiro'si mae. ²⁶ I'supaka kijapakā'ā ikupaka Jesúre kire ārīka:

—Miwī'iarā mipe'riwa'pe, wejeapi o'pekaja puri,— kire kērīka.

“Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki mime”, Pedrote ārīka

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ I'sia be'erō'ō Jesús kika wārūrimajapitiyika a'riri'jarikōrī, Cesarea de Filipo wāmeika wejekoyikurirā neyarījarika. Torā ma'api na'riri'jarika poto, kika wārūrimajare ikupaka kijērīaeka:

—Yireka pupajoatirā, “¿Maki kime”, po'imajare yireka āñu?— nare kērīka.

²⁸ Topi,

—Ikupaka po'imajare mireka āñu: “Juan po'imajare rupuko'a jūjerimaji kime”, a'perā puri, “Elias imaekaki kime”, āñurā. A'perā imarā, “Bikija i'rika Tuparāro'si boja'jirimaji imaekaki kime”, mireka nañu,— narīka.

I'supaka napakā'ā ikupaka nare kijērīaeka:

²⁹ —Mija je'e, “¿Maki kime”, yireka mija āñu?—

Topiji ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Mī'iji mime Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kire kēpakā'ā,

—I'supaka a'perāte mija boja'piba'si ru'pu,— nare kērīka.

“Najāārūkikaro'siji ñime”, Jesúre ārīka

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ I'tojite ikupaka Jesúre nare wārōū'mueka:

—Yī'iji imaki Po'imaja Ma'mi. Bikija i'supakaja yireka Tuparāte pupajoatika simamaka, ba'itakaja jūarūkikaro'si ñime. I'supaka simamaka kurarāka iparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka iparimarāte yire

īaripe'yotirā yire najāārūjerāñu. Supa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo ōñia yijaripe'rirāñu,— nare kērīka.

³² I'supaka nare sakībojaeka jia sanoñaakaro'si. I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā, aḡerō'ōrā Pedrote kire e'ewa'rika. Torā mae,

—“I'supaka simarāñu”, yijare meñua mibojarika yaḡabeyuka yī'i,— Pedrote kire ārikoḡeka.

³³ I'supaka kēpakā'ā, jorowa'ri kika wārūrimajare Jesúre ĩaeka. I'supaka nare ĩatirā ikupaka Pedrote kērīka:

—Yika wārūrimaji mīma simamaka, yibe'erō'ōrā imarūkika mime. I'supaka simamaka, marākā'ā baatirā yire jā'merimajimarīka mime. Supa imarī, Satañare jaika upakaja mijaiyu. Tuparāte yaḡaika upaka puḡajoarikoḡakaja waḡuju ḡo'imajare yaḡaika upakaja puḡajoaiki mime,— Pedrote kērīka.

³⁴ I'supaka kire āriweatirā aḡerā kika wārūrimajare, supabatirā ritaja aḡerā torā imaekarāte kiakaeka. Nare rērākū'atirā, ikupaka kērīka:

—Īrīka yiriki imarika yaḡarākiro'si, kiyapaikakaka, supabatirā kirikarākakaka puḡajoabekaja yire yī'ririḡareaja ba'iaja kijūarāñu. Ikuḡaka sime: Ba'iaja jūabaraka yaḡua tetaeka kōkeiki kiyapaika upakaja baawārūbeyuka. I'sirokapi puḡajoaiki imarī, yika a'rirūkika kime. ³⁵ Ba'iaja jūabaraka reyarika yaḡaberiwa'ri “Jesúre yaḡaika upakaja baabesarāki yī'i”, āñuka ōñia imajiparika tōḡobesarāki. Yire ā'mitiriḡeaike imawa'ri, yirika bojariroka kibojaka ā'mitiriḡe'yowa'ri najāārāki puḡi ōñia imajiparika tōḡorāki. ³⁶⁻³⁷ Īrīka ōñia kima ḡoto ba'irījareka takaja puḡariwa'ri ritaja tōḡoiki puḡi, kireyarāka ḡoto ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirāki. Ritaja ba'irījia tōḡoeka mirāki imariḡotojo, dakoā imabeyua saḡi ōñia imajiparika kiwapaḡirūkia. Supa imarī ba'irījia kitōḡokoḡeka, dako waḡamaḡiaja kiro'si sajarirāñu. ³⁸ Ikuḡaka sime ĩakōrī je'e: Maekaka ḡo'imaja ba'iaja baarījayurā nīma simamaka, Tuparāte ja'atairā nime. Mia, i'supaka imarāte ĩaika wāḡitāji, yire yaḡaberiwa'ri “Jesúrikimarīka ñime, supabatirā kiwārōikaoka ā'mitiriyapabeyuka ñime”, āñurāte puḡi yipe'rietarāñurīmi i'supakajaoka naka ñimarāñu yiro'sioka. I'supaka naka ñimarāka simamaka “Yirirāmarirā mija ime”, nare ñarirāñu yiro'sioka. I'sia ḡoto ḡo'imaja Ma'mi imarī, Yīpaki Tuparīka yaaboarikapi yipe'rietarāñu. Supabatirāoka jīirā āngelrāka yika etarāñurā,— Jesúre ārīka.

9

¹ Ate ikupaka Jesúre nare ārīka:

—Rita sime, tērīwa'ribaji kirikapi Tuparāte jā'merūkia eyarāñu. I'supaka simamaka ōñia nimañujuju, ĩrārimarā ō'ōrā yika imarāte sīarāñu,— nare kērīka.

*Kika wārūrimajare ĩaeka wāḡitāji aḡeaja ĩoika Jesúre jarika
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Īrōtēñarirakarīmi be'erō'ō Pedro, Santiago, Juan maekarakamarāre Jesúre puḡisḡemarā akawa'rika. Torā neyaeka ḡoto aḡea ĩoika Jesúre jaḡakā'ā nīaeka. ³ Kijariroaka boitakaja ya'tarika sajarika, samajūjekoḡemakaoka ḡemawa'ribaji boiya'tarika sajarika. ⁴ I'supaka Jesúre jarika ḡoto, torā Elías, Moisés imaroyikarā kipō'irā ḡemakotowirakarā. I'supaka baatirā kika najaimaka maekarakamarā kiakawa'rikarāte sīaeka. ⁵⁻⁶ I'supaka sima ĩatirā naḡupataeka. I'supaka simamaka puḡatawa'ri, marākā'ā āñwārūberīwa'riji ikupaka Pedrote ārīka:

—Mia'mitipe wārōrimaji, ò'òrà maimajika juitaka sime. Mijaro'si maekarakawi'i p̄siwi'ia yija baarānu. Miriwi'i, Moisériwi'i, sup̄batirā Elfariwi'ioka yija baarānu,— kire kērīka.

⁷I'sup̄aka kimaeka p̄oto oko ūmakaka up̄aka ruira'atirā nare sarubu'ataeka. I'sup̄aka baatirā ikup̄aka nare sajaika sawatopekapi:

—Īi, kime Yimaki. Yiwāitakiji kime. Sup̄a imarī jia kire mija ā'mitirip̄ēabe,— sārīka.

⁸I'sup̄aka nare sārīka be'erō'ò, ĩabaotaerā baakōrī ĩrīkaja Jesúre rīkakamapakā'ā niaeka mae.

⁹Īmimapemarā nimaekarō'òp̄i kika torā a'rikarāp̄itiyika Jesúre tu'ara'aeaka ate. Natu arijarika p̄oto ikup̄aka nare kērīka:

—Mija ĩako'a aperāte mija boja'si. Yīi, Po'imaja Ma'mire reyarāka simako'omakaja òñia yijaripe'rirāka be'erō'ò aperāte samija bojarānu,— nare kērīka.

¹⁰I'sup̄aka kērīka jia yī'rikarā imarī, aperāte sanaboberika. I'sup̄aka simako'omakaja natiyiaja p̄uri ikup̄aka narību'aeaka:

—¿Marākā'ā ārīwa'ri “Reyarip̄otojo ate òñia yijaripe'rirānu”, kērīko'o ruku? — narīka.

¹¹I'sup̄aka ārīkarā imarī ikup̄aka kire najērīaeaka:

—¿Dako baaerā, “Po'imajare jā'merūkika* Tup̄arāte p̄ūataerā baarāka ruṗu Elías imaki mamarī etaũ'murāki”, Moiséte jā'meka wārōrimajare ānu?— narīka.

¹²I'sup̄aka napakā'ā,

—Rita sime sup̄a nañua. Elías imaekakite baeaka up̄aka baarimaji etarāki mamarī. Etatirā, ritaja imatikaja nimaokaro'si ikup̄aka p̄o'imajare kērīrānu: “Koyiaja sajariwa'yu Tup̄arāte p̄ūatarākire etarūkia. I'sup̄aka simamaka Tup̄arāte yapaika up̄akaja baabaraka, kire ta'atikaja mija imabe.” Ikuṗaka nañua òrīp̄otojo “Ketarāka p̄otorā jia kire mabaaye'e”, p̄o'imajare ārīp̄up̄ajoakopeyu. I'sup̄aka nap̄up̄ajoaika simako'omakaja, ikup̄aka kijūarānu ārīwa'ri Tup̄arārika bikija o'ora'aeakarāte yireka ārīka: “Po'imaja Ma'mire ba'iaja ā'mika jūarānu. Sup̄abatirā ‘Tup̄arāte p̄ūataekakimarīka mime’, āparaka p̄o'imajare kire p̄e'yorānu.” ¹³Rita sime. Elías imaekaki up̄aka baarimaji etatirap̄aki mae. I'sup̄aka simamaka nayapaika up̄akaja ba'iaja p̄o'imajare kire baarape. I'sup̄aka kijūarūkia up̄akaja āñua Tup̄arārika no'oeka p̄ñūrā,— nare kērīka.

Me'rī p̄up̄akareka Satanārika ima ña'rījāikakite Jesúre p̄oataeka

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴Torājīrā mae aperā kika wārūrimaja p̄ò'irā Jesúre p̄e'rieaeka ate. Torā keyaeka p̄oto kika wārūrimaja p̄ò'irā rīkimarāja p̄o'imajare imaeka. Sup̄abatirā Moiséte jā'meka wārōrimajare kika wārūrimajaka okabojibu'abaraka nimamaka kīaeyaeka. ¹⁵“Ikuṗarō'òp̄iji Jesúre etarānu je'e”, ārīp̄up̄ajoabekaja imaekarā imarī, ketamaka ĩawa'ri, jījimaitakaja p̄o'imajare jarika. Jījimaka jariwa'ri kīp̄ò'irā narīrīwa'rika kire jēñarī. ¹⁶I'sup̄aka p̄o'imajare imaekarō'òrā eyatirā ikup̄aka kika wārūrimajare kijērīaeaka:

—¿Dakoakaka naka mija okabojiko'o?— nare kērīka.

¹⁷I'sup̄aka kēpakā'ā, ikup̄aka ĩrīkate p̄o'imaja watopekapi kire yī'rika:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Yimaki kīp̄up̄akarā Satanārika ima kireka ña'rījāika imaki, sup̄abatirāoka okamarīka kime. I'sup̄aka imaki kimamaka, miṗò'irā kire ye'era'ako'o. ¹⁸Ikuṗaka kire sabaarijayu: Yimakire ba'iaja

sabaaika rakakaja jājia kire saña'atarijayu. I'supaka kire sabaaika poto kirijeapi jōpotakaja poririjayua. Supabatirāoka kiopia kā'rīpaatabaraka ritikaja kijiyirijayu. I'supaka kimamaka “Yimaki pūpakarā Satanárika ima ña'rjāikakite mija pōatabe”, ñarīkopekō'o mika wārūrimajare. Supa ñarīko'omakaja sanapoatawārūberiko'o,— kire kērīka.

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre ārika pō'imajare:

—Yika ñoaka yibaarijayua ĩarijayurā imariṗotojo, “¿Yaje rita Tuparārikapi yijare kijeyobaatiyajīñu ruku?”, āñurā mija ime bai je'e ruṗu. I'supaka imarā imarī, yire mija ā'mitiripēaokaro'si ĩno'ojirā takaja mijare yiwārōrāñu je'e? Mae, yipō'irā me'rīre mija e'era'abe,— nare kērīka.

20 I'supaka kēpakā'ā Jesús pō'irā kire ne'ewa'rika. Jesúre ĩawa'ri, ikuparō'ōpiji me'rīreka imaekakire kire tarataeka. I'supaka kire sabaamaka, jīrīña'rītirā kitūrūeka. I'supaka baabaraka jōpōaja kirijokoṗea jarika.

21 I'supaka kibaamaka ĩatirā ikupaka kipakire kijērīaeka:

—¿Dikarakakuri wejejērāka mimakire eyawa'yu i'supaka kima? — kire kērīka.

I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—Kūṗajika kimaeka pōtorāja i'supaka yimakire imaū'mueka. 22 ĩrākurimarīa pekaō'toarā Satanárika ima kire ña'atarape, supabatirā okoarāoka kire saña'ataroyirape kire riatariyapawa'ri. I'supaka simamaka sakaka jiewārūiki mimaye'e, yijare miwayuñarākareka yijaro'si kire mijiebe,— kire kērīka.

23 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka kire kērīka:

—¿Dako baaerā, “Jiewārūiki mimaye'e”, yire meñu je'e? Yire ā'mitiripēaiki mimarākareka, “Dakoa ka'wisika imabeyua miro'si”, yire merīrāñu,— kire kērīka.

24 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kipakire ārika:

—“Yimakire kijiejīñu je'e aṗeyari”, āriwa'ri mire ña'mitiripēayu. Supa imarī jīibaji mire ña'mitiripēaokaro'si yire mijeyobaabe,— akasererikapi kire kērīka.

25 I'supaka jaibaraka Jesúre imaeka poto rīkimabaji pō'imajare napō'irā rīrīra'amaka kīaeka. Rīkimarāja ni'tamaka kīaekarāre kipō'irā etabeyukaji ikupaka Satanárika ima kērīka:

—Mia'mitiṗe, pō'imajare okamarīa imaerā, ā'mitiribeyurā nimaokaro'sioka nare imarūjeiki mimamaka me'rī pūpakareka mire yiporirūjeyu. Supabatirā aṗekurioka kireka miña'rjāibesarāñu,— sakērīka.

26 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri tūmarīji akasererikapi, tararikaṗitiyika kire sariaña'taeka. Supa kire baatirā kipūpakareka ña'rjāikakite ṗorika mae. Kīporitapaeka be'erō'ō ṗaparirīkiki upaka me'rīte jarika. Toṗi kire ĩatirā, “Kōpakaja jīrika kimajaka ime”, pō'imajare ārika. 27 I'supaka narīko'omakaja kipitakapi kire ñi'atirā Jesúre kire baimi'mataeka. Ikuṗaka kire kibaaeka potojo jia rīkamañuka kijarika mae.

28 I'sia be'erō'ō wi'iarā Jesúre kākawa'rika. Torā kika wārūrimajaka takaja kimaeka poto ikupaka kire narīka:

—¿Dako baaerā yija ṗuri Satanárika ima pōatawārūberiko'orā je'e? — kire narīka.

29 Toṗi ikupaka nare kiyi'rika:

—Tuparāte takaja jēñetirā, i'supaka ima mija pōatawārūrāñu. Ikipi takaja sime i'supaka baawārūrika, dakoa imabeyua aṗea,— nare kērīka.

*“Najāārūkika ñime”, āriwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

30-31 Topi no'rika poto Galilea ka'iarā a'ririjaparaka kiwārūrimajare kiwārōrijarika. Nare wārōbaraka kimaekarō'ō pō'imajare ōr'rika kiyaḡaberika. Ikuḡaka nare kiwārōeka:

—Ī'rika imaki yire bojajāārūkika pō'imajare yire ñi'aokaro'si. Po'imaja Ma'mire ñi'atirā, najāārāñu. Suḡa yire nabaako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariḡe'rirāñu,— nare kērika.

32 I'suḡaka nare kijaibojarijarika kika wārūrimajare ōr'iwārūberika. Sōr'iwārūberiripotojo, “ Ōr'ipūawārūbeyurā mija ime ruḡu bai je'e, mare kēr'jīñu aḡeyari”, āriḡuḡajoawa'ri kire sanajēr'iberika.

“ĶMaki imaki makaki maro'si imatiyarūkika?”, āḡaraka natiyaja Jesūka wārūrimajare jaibu'aeka

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Topi no'riwa'rika Caḡernaum wejearā neyaeka. Torā eyatirā wi'iarā nakākaeka. Wi'itōsiarā nimaeka poto, ikuḡaka nare kijēr'iaeka:

—Ma'aḡi mai'tarijariko'o poto Ķdakoakaka mija jaibu'arijariko'o? — nare kērika.

34 I'suḡaka kēr'iko'omakaja, kire nayi'riberika. “ĶMaki imaki ruku imatiyaiki?”, āriwa'ri ma'aḡi i'tarijaparaka najaibu'arijarika kire nabojariḡi'aeka. 35 Kire nayi'ribepakā'ā, yuruḡatirā kika wārūrimajare kiakaeka.

—Ī'rikate imatiyaiki imariyaparāka, “Yiḡemawa'ribaji imarā aḡerā”, āriwa'ri dako okamirāmarāja ritaja pō'imajaro'si ba'irabejirimaji kimarāñu,— nare kērika.

36 Suḡa imarī nawatoḡekarā imaekaki me'r'ire e'erikatirā ikuḡaka nare kērika:

37 —Ī'ī me'r'i imatiyaikimarīka kime. I'suḡaka kimako'omakaja, yire yi'riwa'ri Ī'rikate jia kire baajika, jia yire baarika koḡakaja i'suḡaka kire kibaayu. Supabaawa'ri yire pūataekakiteoka i'suḡakaja baaiki kime,— nare kērika.

“Ba'iaja maka imabeyuka ḡuri majeyomaki kime”, Jesūre ārika

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Ikuḡaka Juanre kire bojaeka:

—Wārōrimaji, miwāmeaḡi Satanārika ima ḡoatarapakire yija Īarape. Maka imakoribeyuka kimarape. Satanārika ima ḡoatarika mijā'meberikaki kima-maka, “I'suḡaka mibaa'si”, kire yija āḡape,— Juanre kire ārika.

39 Suḡa kire kēpakā'ā, ikuḡaka kiyi'rika:

—Jia kibaarape. I'suḡaka baaikite mija jājibaa'si. Ī'rika yire ā'mitiripēawa'ri maikoribeyua kibaabeaika be'erō'ō ba'iaja yire jaiyuyebeyuka kime.

40 Ba'iaja mare baabeyuka imarī, maka imatikaki uḡakaja kime. 41 Rita mijare yibojayu. Yirirā mija imamaka Īawa'ri mijare jeyobaaikika jia jījimaka Tuḡarāte imarāñu. Okoa kūḡajī kiśiarāka āriwa'ri ḡariji “Jiika kime”, Tuḡarāte kireka āriñu. I'suḡaka kibaaika wapa jia Tuḡarāte kire jeyobaarāñu,— nare kērika.

“Ba'iaja baarika rakajekaja mija imabe”, āriwa'ri Jesūre nare wārōeka

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 Me'r'ire Īatirā ikuḡaka nare kērika:

—Me'rār'ijaka ima uḡaka yire yi'yurāte imarijayu. Suḡa simamaka, ba'iaja nare baarūjeikite jimarā ba'iaja Tuḡarāte kire baarāñu. I'suḡaka kijūakoreka aḡikate ba'iaja kibaarūki ruḡubaji, āta jo'baka kiwāmuarā j'i'abaatirā kire naña'metarikareka jia simajāāeka kiro'si. 43-44 Ba'iaja baarika mija ja'atabe.

Īakōrī je'e: Mija pitakapi ba'iaja mija baarijariye'e samija toata'tabe saꝑi ba'iaja mija baakoreka. Mija pitaka Ī'rāpē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoꝑeko'omakaja Tuparā pō'irā mija a'rirāñu. Ī'pāpē'rōto pitaka mijareka imamaka, ba'iaja mija baaika, tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. ⁴⁵⁻⁴⁶ Mija ū'puaꝑi ba'iaja mija baarijariye'e Ī'rāpē'rōto mija toata'tabe. Mija ū'pua Ī'rāpē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoꝑeko'omakaja Tuparā pō'irā mija a'rirāñu. Ī'pāpē'rōto mija ū'pua imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁷ Mija ñakoꝑi ba'iaja mija baarijarirākarekaoka samija e'etabe. Mija ñakoa Ī'rāpē'rōto imabepakā'ā jiamarīa mijaro'si simakoꝑeko'omakaja Tuparā pō'irā mija a'rirūkirā mija jarirāñu. Ī'pāpē'rōto mija ñakoa imamaka, ba'iaja mija baaika tērīwa'ribaji ba'iaja mijaro'si simarāñu ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia. ⁴⁸ Peka jū'rēika yaribeyua ima torā. Supa imarī jimarīa naꝑo'ia bekoa ba'arijarirāka.

⁴⁹ Mae imarā ꝑo'imaja ba'iaja jūapatarūkirā nime. “Pekapi mooika be'erō'ō rakajekaja maimaye'e”, āriwārūrā mija ime. I'supakajaoka ba'iaja jūakoritirā, ba'iaja baarika mija ja'atarāñu, jūibaji Tuparāte ā'mitiripēaokaro'si. ⁵⁰ Mija ĩabe. Ba'arika yukiraika simamaka jia sajayu. I'supaka simako'omakaja okaka sima sawayu ꝑoto ꝑuri, marākā'ā baatirāoka okaka samabaawārūbeyu ate.† I'supaka simamaka sataarikaja sime i'tojirā. Yukira ꝑupajoatirā, yukira majāāmaka jia maba'arika jayu upaka jia mija baabu'aikaꝑi āriwa'ri jūibaji imarā mija jarirāñu. Supa imarī Tuparāte yapaika upakaja baarija'atabekaja mija imarijape dakoa okamirāmarīaja mija imaokaro'si,— nare kērīka.

10

*“Mija rōmia taabekaja”, āriwa'ri Jesúre nare wārōeka
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

¹ Capernaúm wejeꝑi imatirā Judea ka'iarā Jesúre a'rika. A'ririjarikōrī, torā eyatirā Jordán wāmeiria kiwaata'rika. Aꝑepē'rōtorā keyaeka ꝑoto, rīkimarāja ꝑo'imajare kipō'irā rērīka ate. Neyairō'ōrāja, nare kiwārōrijariroyika upakaja nare kiwārōeka. ² ꝑo'imajare wārōbaraka kimaeka ꝑoto fariseokaka ꝑupajoairāte kipō'irā etaeka. “Jia kiyi'riwārūberirū”, āriwa'ri ikupaka kire najērīaeka:

—Ķimirīji kirūmure kija'ataika, ba'iaja baarika sime bai?— kire narīka.

³ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā ikupaka nare kiyi'rika:

—ĶMarākā'ā Moiséte mijare jā'meka je'e?—

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire nayi'rika:

—Ikupaka simaeka Moisés imaroyikakite bojaeka: “Ī'rīkate kirūmure taarika yapaꝑjika, ꝑāpera kio'oꝑjñu. ‘Mire yitaaerā baayu’, āriwa'ri ꝑāpera o'oeka kore ĩjiweatirā naja'atabu'ajññu”, Moisés imaekakite ārika,— fariseokaka ꝑupajoairāte ārika.

⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērīka:

—Tuparāte ā'mitiripēarika yāpaberīkarā mija ñekarāte imamaka i'supaka Moiséte naro'si so'oeaka. I'supakajaoka sime mijaro'si. ⁶⁻⁷ I'supaka kibaaeka simako'omakaja ꝑo'imajare kipō'ijiaeka ꝑotorāja “Īmirīji supabatirā

† **9:50** Frecuentemente, la sal de la región no era pura, sino que fue mezclada con otros minerales. Si la sal se derretiría por la humedad, los minerales sin sabor que se quedarían, no servían para la comida.

rōmoreoka Tuparāte pō'ijiaeka. Supa imarī rōmie'etirā kiro'siji ĩmirĵite imarānu koka. I'supaka simamaka kĭpakiarāre kōrōtapatirā kĭpupayariji kimarānu koka mae. ⁸ I'supaka imaki imarī kirūmuka pūri rakakaja pūpajoabeyurā najayu mae. Ī'parā imarĭpotojo ĩrĭka upakaja sime napupaka", āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeka pāpera pūñurā. ⁹ "I'supaka nimarū", Tuparāte ānuā simamaka, mija rōmia taabekaja mija imabe,— nare kērika.

¹⁰ Wi'iarā kākawa'ritirā kijaikakaka kika wārūrimajare kire jēriaeka.

¹¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kiya'rika:

—Mamarī kirūmu imaekakote ja'atirā apeko ke'ekopeiko kirūmumarĭko koime Tuparā ñakoareka. Kirūmumarĭkoteje kiwā'imañua mamarĭkako kirūmutakore ba'upakaja baawa'ri i'supaka kibaayu. ¹² I'supakajaoka sime rōmo kotĭmite ja'atirā apĭkaka kotĭmiarĭkopeiki kotĭmimarĭka kime Tuparā ñakoareka. Kotĭmitakimarĭkaka kowā'imañua simamaka mamarĭkaki kotĭmitakire ba'upakaja baawa'ri i'supaka kobaayu,— Jesūre nare ārika.

"Me'rāka yĭpō'irā i'tairāte mija jājĭbaa'si", Jesūre ārika

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Jesūs pō'irā me'rāka pō'imajare e'era'aeka. "Nare rabebaraka 'Jia nare mibaabe, Tuparā', āparaka naro'si kijēñerū", āri'pūpajoawa'ri kĭpō'irā me'rāka ne'ewa'rika. I'supaka nabaamaka ĩatirā, ikupaka Jesúka wārūrimajare nare ārika:

—Jesūre najo'akoreka, kĭpō'irā nare mija e'era'a'si,— pō'imajare narĭka.

¹⁴ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā Jesūre boebarika. I'supaka imawa'ri kika wārūrimajare ikupaka kĭbojaeka:

—Yĭpō'irā me'rāka etarika mija jājĭbaa'si. Jiipuparāte jia ā'mitirĭpēairā nime me'rāka. Nimaupaka yire ā'mitirĭpēairāte jia Tuparāte imaru'putarānu.

¹⁵ Rita mijare yibojayu. Me'rārĭjaka jia yĭ'yuakaka pūpajoatirā Tuparāte jia mija yĭ'rĭrijarijĭnu. I'supaka yĭ'ribeyurāte pūri Tuparāte e'etoribesarānu kijā'merūkirāro'si imarāñurāte,— kika wārūrimajare kērika.

¹⁶ I'supaka nare āriweatirā me'rĭre ke'erikaeka. Ke'erikaeka rakamarāre narupuko'arā kĭpitaka ja'apeatirā ikupaka kērika: "Jia nare mibaabe", āparaka Tuparāte naro'si kijēñeka.

Īrĭka niñerū ba'ĭpĭte Jesúka jairĭ eyaeka

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Topi Jesūre a'rĭrā baaeka poto kĭpō'irā ĩrĭka ĩmirĵite rĭrĭeyaeka. Jesūs wājĭtāji ĩkukurapatirā ikupaka kire kērika:

—Jiitaki mime wārōrimaji. Tuparāka oñia ĩmajĭpariyapayu. I'supaka imaokaro'si ħmarākā'ā yĭbaajĭnu ruku?— kire kērika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka kire kērika:

—ĤDako baaerā, "Jiitaki mime", yire meñu je'e? Tuparā ĩrĭkaja imaki jiika. ¹⁹ Tuparāka oñia imajĭparĭka miyaparārkareka kijā'meika upakaja miyĭ'rĭrijape. Ā'mitirĭkōrĭ je'e: "Pō'imaja jāābekaja. Rōmika imako'omakaja, apekoka wā'imarĭbekaja. Karee'erimarĭa sime. 'Ba'ĭaja kibaarape', āparaka wāpūju a'perāte bojapakĭbekaja. Pō'imajare ba'ĭapĭji paktitirā naniñerū mija ē'ma'si. Mĭpaki, mĭpakoreoka jia mija ā'mitirĭpēabe", āparaka sabojayu Tuparā majarōpūñurā o'oeka. I'si oñuka mime,— kire kērika.

²⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupakā'ā kire kērika:

—Mĭa'mitipe wārōrimaji. Tuparāte jā'meika oñwa'ri yime'rārĭrĭja jia sayĭ'rĭrijarikaki ñime,— kire kērika.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre kire wayuīaeka mae. Supa imarī ikupaka kire kērika:

—Īrāba'ikaka mibaarika jariwa'yua ruḡu. Miba'irījia aḡerāte mijipatabe sawaḡa tōpoerā. Supabatirā wayuoka baairāte samijibe. Supa mibaarākareka Tuḡarā ḡō'irā eyatirā rīkimabaji sawaḡa mitōporāñu. Supa imarī ñañu upakaja miyi'rirāka be'erō'ōḡi yika wārūrimaji imao'karō'si mi'tabe,— kire kērika.

²² I'supaka kire kēpakā'ā ā'mitiritirā, rīkimakaja ba'irījika imaki imarī, ba'iaja kipuḡariwa'rika.

²³ Ke'rika be'erō'ō kika wārūrimajare ĩatirā ikupaka Jesúre ārika:

—Rīkimakaja ba'irījia rikairāro'si “Tuḡarāte takaja yi'riwa'ri kiyapaika upakaja yibaarāñu”, āriḡuḡajoarika ka'wisika sime,— nare kērika.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, marākā'ā marīwārūberijika naro'si simaeka. I'supaka nimamaka ikupaka nare kibojaeka ate:

—Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. “Ritaja Tuḡarāte yapaika upakaja yibaaye'e”, āritirā kirirā najayaokaro'si ka'wisitaka sime ḡo'imajaro'si. Ā'mitirikōrī je'e: Camello jo'baki imarī, ḡerupota koḡea kiwaḡu'ribeyu. I'supakajaoka “Ñiḡamaki kimamaka, Tuḡarāte takaja yapaika upaka yibaarāñu”, rīkimaka ba'irījia rikairāte āriwārūbesarāñu,— kērika.

²⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitirikoriberikarā imarī, natiyiaja jaidu'abaraka ikupaka narīka:

—I'supaka simarākareka maki Tuḡarāka oñia imajiparūkika imabeyuka mirākiyu,— narīka.

²⁷ I'supaka nimamaka ĩatirā ikupaka Jesúre nare bojaeka:

—Naḡuḡayariji tāribeyurā ḡo'imaja. I'supaka simako'omakaja kire yi'yurāte Tuḡarā ḡō'irā a'rirūkia, ritaja baawārūiki kimamaka,— nare kērika.

²⁸ Supa kēpakā'ā, ikupaka Pedrote kire yi'rika:

—Jia mia'mitiḡe. Yija ba'irījia ja'ataraparā imarī, mika yija imarijaju,— kire kērika.

²⁹⁻³⁰ Topi ikupaka kire kiya'rika:

—Rita mijare yibojayu. Aḡerāte Tuḡarārika bojarī a'yurā, narīrāre ja'atawa'rirāñurā. Nabe'erō'ōkarā, naḡaki, naḡako, namakarā, nawī'ia supabatirā narioaoka naja'atawa'ririjarirāñu, yirika bojariroka bojarī na'ririjarirāka ḡoto. Yirirā imarī yirika bojaokaro'si narīrāre ja'atawa'yurāte, jia Tuḡarāte baarāñu. Maekaka ritaja rikabaraka nima rīkimabaji Tuḡarāte nare ĩjarāñu. Wi'ia, rioa, nabe'erō'ōkarā, naḡakoarā supabatirā rīkimarāja makarāritiriā nimaerā Tuḡarāte nare ja'atarāñu. I'supaka simako'omakaja yire na'mitiriḡe'ika simamaka ba'iaja aḡerāte nare baarāñu. I'supaka naro'si simarāka simako'omakaja oñia imajiparika Tuḡarāte nare ja'atarāñu. ³¹ Rīkimarāja maekaka imatiyarimaja imakoḡeirā, Tuḡarā ḡō'irā neyarāka ḡoto imatiyabeyurā najarirāñu. Aḡerā rīkimarājaoka maekaka imatiyarimajamarīrā imarā, Tuḡarā ḡō'irā neyarāka ḡoto imatiyairā najarirāñu,— nare kērika.

*“Najāārūkika ñime”, āriwa'ri Jesúre nare bojaeka ate
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² I'supaka nare kērika be'erō'ō Jerusalénrā eyairō'ōrā imaeka ma'api na'rika. Torā a'ririjaparaka kika wārūrimajare kiruḡutawa'rika. Kibe'erō'ōḡi a'paraka ikupaka najaibu'arjarika: “¿Dako baaerā kiruḡu wayuḡi'ribekaja Jerusalénrā ke'yu?”, narika. Kibe'erō'ōḡi i'tarijarikarā ḡo'imaja ḡuri jimarīa ba'iaja ḡuḡarikoḡekarā. I'supaka nimamaka ĩatirā, kika wārūrimajaka takaja jaiokaro'si, ḡo'imajamatorā nare ke'ewa'rika. Torā eyatirā

“Ikupaka simarāñu”, āriwa'ri nare kibojaeka ba'iaja kire nabaariwā'imarīrā baaekakaka.

³³ —Jia mija ā'mitiṭe. Jerusalénrā ma'rirā baayu. Torā ī'rika imaki Po'imaja Ma'mire bojajāārūkika. I'supaka kibaamaka kurarāka īparimarā pō'irā, supabatirā Moiséte jā'meka wārōrimaja pō'irāoka yire ne'ewarirāñu. Supa imarī yire ne'etorirāka poto “Majāārūkika kimarū”, yireka narīrāñu. Supabatirā “Āja'a, kire mija jāābe”, āriwa'ri judiotatamarīrāte yire nijirāñu. ³⁴ Supabatirā ba'iaja yire naṗo'imajī'īrāñu. I'supakajaoka yire narijo'kapaterāñu. Ajeapi yire naṗajerāka be'erō'ō yire najāārāñu. I'supaka nabaako'omakaja, maekarakarīmi be'erō'ō ōñia yijariṗe'rirāñu,— nare kērika.

Santiago Juanṗitiyika “Ikupaka yija yaṗayu”, āriwa'ri Jesúre najēñeka (Mt 20.20-28)

³⁵ Topi Zebedeo makarā Santiago, Juanṗitiyika Jesús pō'irā eyatirā, ikupaka kire narīka:

—Mia'mitiṭe wārōrimaji. Mire yija jēñeika miyi'ririka yija yaṗayu,— kire narīka.

³⁶ I'supaka kire naṗakā'ā, ikupaka kiyi'rika:

—ĶMarākā'ā mijaro'si yibaarika mija yaṗayu?—

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—Pemawa'ribaji wejeareka ritaja ṗo'imajare mijā'merāñurīmi seyarāka poto ikupaka yijare mibaarika yija yaṗayu: Ī'rikate ritapē'rōto, apikate kākopē'rōtopi yijare miruṗarūjebe mire jeyobaabaraka yija imaokaro'si,— kire narīka.

³⁸ I'supaka naṗakā'ā, ikupaka nare kērika:

—Yire mija jēñeokeikakaka jia ōriwārūbeyurā mija ime. Ba'iaja ṗo'imajare yire jūarūjerāñu. Yijūarāka upakaja jūaokaro'si Ŷyaje mija rakajepāāwārūjīñu je'e mijaro'sioka?— nare kērika.

³⁹ —Ā'ā, rakajepāāwārūjīñurā yija,— kire narīka.

I'supaka naṗakā'ā ikupaka nare kērika:

—Rita mijare yibojayu. Ba'iaja yijūarāka upakaja ba'iaja mija jūarāñu mijaro'sioka. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja mija yaṗaika upaka mijare ñimarūjewārūbeyu. Ritapē'rōto, kākopē'rōtorā yika ruṗarūkirāte Yīṗaki Tuparāte wā'marāñu,— nare kērika.

⁴¹ I'supaka kire narīka, aṗerā Jesúka wārūrimaja Īṗaṗitarakamarā imaeakarāte ā'mitirika. Supa imarī Santiago, Juanre ā'mitirirā, “ ‘Aṗerāte tēriwa'ribaji yija ime', noñu ruku”, āriwa'ri naboebarika. ⁴² I'supaka nimamaka ĩatirā, nare akatirā ikupaka Jesúre nare ārika:

—Ritaja wejeakarā īparimarā naṗo'imajare jājiapi jā'merijayurā, nayapaika upakaja nare baawā'imaparaka. I'supaka nare nabaaiika ōñurā mija ime. ⁴³ Mija ṗuri, nupaka imabekaja. Yirirā imarāro'si ikupaka sime: Mija watopekarā ĩṗi imariyaṗaiki, “Ikupaka ṗo'imajare yaṗayu”, āriwa'ri nayapaika upakaja aṗerāte jia kibaaĵikareka jia sime. ⁴⁴ Imatiyarimaji imarika yaṗaiki ṗuri, aṗerāte kijeyobaajikareka jia sime. I'supaka imawa'ri naro'si ba'irabeĵirimaji upakaja kiba'iraberijariĵikareka jia sime. ⁴⁵ I'supaka simamaka, Po'imaja Ma'mi ñimako'omakaja “Yiro'si ṗo'imajare ba'irabeĵirū”, āriwa'rimarā ō'ōrā yi'taeka. I'supaka imabekaja ṗo'imajare jeyobaarimaji imaokaro'si ō'ōrā yi'taeka. Supa imarī ba'iaja nabaaiika waṗa naro'si reyari ō'ōrā yi'taeka,— nare kērika.

Bartimeo ñakoa Jesúre jieka
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jesús kika wārūrimajapitiyika Jericó wejearā nimaeka be'erō'ō, topi na'rika rikimarāja aḗrāpitiyika. Naka ke'rika ma'arierā īabeyuka Timeomaki, Bartimeore ruḗaeka. Wayuoka baalki imarī, niñerū aḗerāte kijēñeroyika. ⁴⁷ “Jesús Nazaretkaki o'yuka”, naḗakā'ā ā'mitiritirā jājia akasererikapi īabeyukate kire akaeka.

—Mia'mitiḗe Jesús. Īpi David imaekaki riḗarāmi mime. Ritaja ḗo'imajare miḗā'meokaro'si Tuḗarāte wā'maekaki, yire miwayuīabe,— īabeyukate kire ārika.

⁴⁸ I'suḗaka kiakaseremaka ā'mitiriwa'ri, rikimarāja ḗo'imajare kire waḗeka “Miakaserea'si”, āḗaraka. I'suḗaka narīkoḗeko'omakaja jājibaji kiakasereka.

—Mia'mitiḗe David riḗarāmi. Yire miwayuīabe,— kire kērika.

⁴⁹ I'suḗaka kiakasereka ā'mitiritirā, Jesúre tuirikaeka mae.

—Kire mija akabe yiḗō'irā ki'taokaro'si,— ḗo'imajare kērika.

Supa kēḗakā'ā īabeyukate nakaeka.

—Okajājia mijape. Supabatirā mimi'miriḗkabe. Jesúre mire akayu,— ḗo'imajare kire ārika.

⁵⁰ I'suḗaka naḗakā'ā ā'mitiritirā, ḗemakato kijariroaka e'etatarā, mi'maari ñojimarīji Jesús ḗō'irā ke'rika. ⁵¹ Kiḗō'irā keyaeka ḗoto, ikuḗaka Jesúre kire ārika:

—¿Marākā'ā mire yibaarika miyapayu?—

—Mia'mitiḗe wārōrimaji. Jia īaiki yire mijariḗe'rirūjerika yiyapayu ate,— kire kērika.

⁵² I'suḗaka kēḗakā'ā, ikuḗaka kire kiyi'rika:

—Yire ā'mitiriḗēawa'ri “Jesúre yire jierāñu”, meriḗuḗajoamaka, mire yijieyu mae,— kire kērika.

I'suḗaka kērika ḗotojo īabeyukate yoiki jarika mae. Supa imarī,

—Miḗe'ririyaḗaye'e, miḗe'ḗe mae,— Jesúre kire ārika.

I'suḗaka kēriko'omakaja Jesús be'erō'ō īabeyuka imakoḗekakite a'rika.

11

Jerusalénrā Jesúre eyaeka
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Jerusalén i'tara'arī Olivos wāmeika īmimakarā neyaeka. Torā īḗaweje wejea imaeka. Betagé, Betania wāmeika simaeka. Jerusalén koyikurirā eyatirā, ikuḗaka kika wārūrimaja īḗarāte kērika:

—Maruḗurō'ōrā imawejearā mija a'ḗe. Torā burrowēko makarāka īrika jī'apāāeka mija tōḗorāñu. Ni'ī īrikaoka ḗo'imajire mariḗeikoribeyuka kime ruḗu. Kire kutetirā, kire mija e'era'abe. ³ Aḗerāte mijare jēriamaka: “¿Dako baaerā kire mija e'ewa'yu?”, narīrāka, ikuḗaka mija yi'ḗe: “Maiḗamakire kire yaḗayu. Supa imarī sayija e'ewa'yu. Ñojimarīji sakipe'atarāñu ate”, āriwa'ri nare mija bojabe,— nare kērika.

⁴⁻⁵ I'suḗaka kērika ā'mitiritirā, na'rika. Torā eyatirā ma'arā burrowēko makarāka niatōḗoeka. Koḗereka wā'tarā naji'apāāekaki kimaeka. Kire tōḗotirā kire nakuteka. I'suḗaka nabaamaka īatirā torā imaekarāre ikuḗaka nare jēriāka:

—¿Dako baaerā burrowēko makarāka mija kuteyu?— narīka.

⁶ I'suḗaka naḗakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre nare āriḗūjeka uḗakaja nare nayi'rika. Supa imarī “Jee, samija e'ewa'ḗe”, narīka burrowēko ba'īḗarā.

⁷ Supa imarī Jesús ḗō'irā sane'ewarika. Supabatirā sayapāia nacamisa

peparā natapiaekapi burrowēko makarā pamarā napa'aeka. Sapa'aweatirā ne'eeyaeaka potojo sapeparā kimarīro'ika. ⁸ Rikimarāja po'imaja sayapāia pemakoto e'etahirā ke'rika wājītāji sanajitapāpeka. “Yija ipamaki mime”, āriwa'ri i'supaka nabaaeka jiyipupaka kire ōriwa'ri. Apera wejeripūñua e'etirā ja'apāpekarā ke'rika wājītāji. ⁹ Supa imarī Jesúre ruputaekarā, kibe'erō'ō imaekarōka jimarī najiwarika jijimaka imawa'ri.

—“Jiitaki kime Tuparā!”, po'imagare ārirū. iMare kijā'meokaro'si Maipamakite pūataekakire etayu! Jia Tuparāte kire baarū āriwa'ri. ¹⁰ Mañeki David imaekaki riparāmite etayu mae. Supa imarī jia maro'si sime Tuparāte maro'si pūataekakipi āriwa'ri. I'supaka kibaamaka “Tuparā, mabo'ikakuripi imaki, tēriwa'ribaji jiika mime”, nimaupatiji po'imagare ārirū,— āriwa'ri najaika jijimaka imawa'ri.

¹¹ I'supaka nañuju Jerusalén wejearā Jesúre eyaeaka. Torā eyatirā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā kikākaeka. Torā kākahirā ritaja kīapibataeka. I'sia be'erō'ō sarā'irā baamaka, Betanarā kipe'riwa'rika, i'pou'puarāe'earirakamarā kika wārūrimajapitiyika.

Rikamarjūki simaripareaja Jesúre higuera kumupurika

(Mt 21.18-19)

¹² Aperiimi Betaniawejeapi no'riwa'rika. O'riwa'ritirā na'ririjarika poto Jesúre kēsirabaeka. ¹³ Yoepi higuera wāmeika ōteriki ritajūkia ōimaka kīaeka. Jia pūñuijūki sōimaka “Rikimakaja rikaika sime je'e”, kēripupajoeka.* I'supaka simako'omakaja sawā'tarā eyatirā sapūñutakaja simamaka kīaeka. Rikamarā simaeka, sarikayu je'rāmarā simaeka imarī. ¹⁴ Rikamarjūki simamaka iatirā, ikupaka sakērīka:

—Apekurioka mirika po'imagare ba'arūkimarā mimarāñu,— āriwa'ri sakikumupurika. I'supaka kijaika kika wārūirāte ā'mitirika.

Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iapī waruarimaja supabatirā wapañjirimajare Jesúre poataeka

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Ate Jerusalénwejearā eyatirā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ipēte imaekarō'ōrā kikākaeka kika wārūrimajapitiyika. Torā kākāeyatirā waruaparaka, wapañjibaraka imaekarāte kīaeka. Supabatirā apetatarārika niñerū o'ae'ebataka imaekarāte iatirōka nare kipoataeka. Niñerū o'arimajare naniñerū peatarūkirō'ō kituriña'rupateka. Supabatirōka niñerū e'eokaro'si okoi'pakoā† jiririmaja ruparikūmua kituriña'rūeka. ¹⁶ I'supakajaoka, “Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ipētepi koyikuriji sime”, āriwa'ri ba'irjija ne'ewa'rioyikarō'ōpi nare sake'ewa'rirūjeberika. ¹⁷ Supabatirā ikupaka po'imagare kiwārōeka:

—Kimajaropūñurā o'okearā ikupaka Tuparāte bojayu: “Ritaja tatarāte yika jaiokaro'si narērūkiwi'i simarāñu yiwī'ia”, āriwa'ri sabojayu Tuparārika o'oeaka. Supa imarī torā ba'irjija jītirā niñerū e'ebataka mija ima kareba'arimaja wi'ipaka samija baayu,— nare kērīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, “¿Marākā'ā baatirā kire majāññu?”, kurarāka iparimarāre āripupajoeka, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka. “Jiitaka kiwārōika”, āriwa'ri ritaja po'imagare jaimaka ā'mitiritirā Jesúre nakkika. ¹⁹ Na'irā sajakakā'ā Jerusalénō'ōpi kika wārūrimajapitiyika Jesúre pe'rika.

* **11:13** La apariencia de muchas hojas señala que la higuera carga higos no maduros, pero comestibles. † **11:15** Ellos vendieron palomas para los sacrificios.

*Rikamarĩjũki higuera jĩrĩka**(Mt 21.20-22)*

²⁰ Aperiĩmi bikitojo na'rika ƀoto higuerajũki rikamariĩ imaeka wã'tarã neyaeka. Torã eyatirã sarĩka ƀitiyika ritaja jĩrĩpataeka simamaka niaeka.

²¹ Topi mae Jesũre jaika mirãka Pedrote ƀupajoatõƀoeka.

—Miabe wãrõrimaji. Samikumupurapaka be'erõ'õ sajĩrĩka ime mae,— kire kẽrĩka.

²² I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka Jesũre bojaeka kika wãrũrimajare:

—Tuparãte mija ã'mitiripẽabe. “Kire yija jẽñerãka kiya'rirãñũ”,

ãrĩƀupajoairã mija imabe. ²³ Rita mijare ñãñũ. Tuparãte ã'mitiripẽaiki imarĩ, “Imimaka riakarã ka'raña'rĩrũ”, kẽñũ upakaja kiro'si sabaarãñũ. I'supaka “Tuparãte yiro'si baabesarãñũ je'e”, ãrĩƀupajoabekaja mija jẽñebe. “Yijẽneika upakaja kiya'rirãñũ”, ãrĩƀupajoabaraka kire mija jẽñebe. I'supaka mija ƀupajoarãkareka mija yapaika upakaja simarãñũ. ²⁴ Supa imarĩ Tuparãte jẽñetirã, “Yijẽneika kiya'rityayu”, mija ãrĩƀupajoabe mija ƀupakapi. I'supaka mija baarãkareka “Tuparãte yi'rirãñũ”, ãrĩwa'ri mijare yibojayu. ²⁵⁻²⁶ Tuparãte jaibarakaja, mamarĩ ba'iaja aƀerãte mijare baaika mija ye'karĩƀe. I'supaka mija baabe, Maƀaki mabo'ikakurirã imakioka ba'iaja mija baaika mijareka kiye'kariaokaro'si. I'supaka simako'omakaja aƀerãte ba'iaja baaika mija ye'karĩberijĩka, Maƀaki mabo'ikakurirã imakioka ba'iaja mija baaika ye'kariaberijĩki kiro'si,— nare kẽrĩka.

*¿Makire mire jã'memaka i'supaka mibaayu? ãrĩwa'ri Jesũre najẽriaeka**(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)*

²⁷ I'sia be'erõ'õ Jerusalén wejearã ke'rika ate kika wãrũrimajapitiyika. Torã eyatirã Tuparãte jiyiƀupaka õrĩriwi'iarã kikãkaeka ƀoto kurarãka ĩparimarãre kiƀõ'irã eyarĩkaeka, Moĩsẽte jã'meka wãrõrimaja, supabatirã judiorãka ĩparimarãoka. ²⁸ Torã eyatirã ikupaka kire najẽriaeka:

—¿Dako baaerã Tuparãte jiyiƀupaka õrĩriwi'iaƀi ƀo'imajare miƀoatarape? Supabatirã ¿makire jã'mekapi i'supaka mibaarape?— kire narĩka.

²⁹ I'supaka napakã'ã, ikupaka nare kiya'rĩka:

—Yi'ioka i'rãba'ikaka mijare jẽriariyapaiki. Yire mija yi'pakã'ã ã'mitiritirã, yire jã'meki wãmea mijare yibojarãñũ. Ikuƀaka mijare yijẽriariyapayu:

³⁰ ¿Juanre ƀo'imajare ruƀuko'a jũjeokaro'si maki kire jã'mekaki? ¿Tuparã kire jã'mekakikã'ã? ¿ƀo'imajaja kire jã'mekarã bai? Yire mija yi'ƀe,— nare kẽrĩka.

³¹ I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiritirã, natiyiaja najajika.

—¿Marãkã'ã kire mayi'rĩjĩñũ ruku? “Juanre ƀo'imajare ruƀuko'a jũjerã Tuparãte kire ƀũataeka”, marĩjĩka, “¿Dako baaerã Juanre bojarapaka mija yi'riberape?”, mare kẽrĩrãñũ. ³² I'supaka simako'omakaja, “ƀo'imajaja Juanre jã'mekarã”, marĩjĩka, ƀo'imajare mare boebarirãñũ. “Tuparã Juanre ƀũataekaki kiro'si bojaljirimaji kimaokaro'si”, ƀo'imajare ãrĩƀupajoaika sima-

maka, ¿marãkã'ã Jesũre mayi'rĩrãñũ ruku?— natiyiaja najajibu'aeka. ³³ Supa imarĩ,

—Õrĩbeyurã yija,— kire narĩka.

I'supaka napakã'ã,

—Jee, yire jã'mekaki wãmea mijare bojabesarãki yi'ioka,— nare kẽrĩka.

12

“Yire mija yi'ribesarãkareka, ‘Aƀerãte Yimakire yi'rĩrũ’, Tuparãte ãrĩrãñũ”, Jesũre nare ãrĩka

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Bojawãrõrikapi ikupaka pò'imagare kiwãrõũ'mueka ate.

— Ìakõrĩ je'e: Ìrĩka iyarioa õterimajire imaeka. Sõteweatirã sakiwaeta'teka. Supabatirã iyaka mukerũkia kibaaeka iyaokoa e'eokaro'si. I'supaka baaweatirã imipañakarã wi'ia kibaaeka sãriparaka nimarũkirõ'õ. I'supaka baaweatirã apherãte ikupaka kërĩka: “Yirioa mija tuerãkareka iyaka mija e'erãkakaka mijare ñijirãũ.” Supabatirã turitaparĩ nare ke'ritapaeka mae. ² Iyaka rërĩka poto Ìrĩka kiro'si ba'irabejirimajire kipũataeka iyaka kiro'si imaeka ke'eokaro'si. ³ Iyarioarã keyaeka poto kire ñi'atirã rioa tuerimajare kire pajeka, kire iyaka ijiriyapaberiva'ri. Topi mae “Me'pe”, kire narĩka. Supa imarĩ dakomarãja kipe'riyaeka kire jã'mepũataekaki põ'irã. ⁴ Iyaka ke'eetabepakã'ã Ìatirã, apika ba'iraberimajire kipũataeka iyaka kire e'erũjebarakã. Iyarioarã keyaeka poto, kirupuko'arã kire napajeta'ruika. I'supaka kire baatirã tĩmarĩji kire najairiwã'imarĩka. ⁵ I'supaka kire nabaamaka Ìatirã, apikate ate rioba'ipite pũataeka. Torã keyamaka, rioa tuerimajare kire jããtorika mae. I'supaka nare nabaawã'imapakã'ã Ìawa'ri rĩkimarãre rioba'ipite pũataeka. I'supaka nare kipũatako'omakaja Ìrãrimarãre jãjia napajeka, apherãte puri najããeka.

⁶ Supa imarĩ kimaki Ìrĩkaja jariwa'rikaki mae. Jimarĩa kiwãtaki ki-maeka. “Yimakire puri 'Rioba'ipi maki kime', ãrĩwa'ri kire nayi'rirãũ je'e”, kërĩpupajoeka. I'supaka pupajoawa'ri kimakire piyia kipũataeka mae. ⁷ I'supaka kipupajoeka simako'omakaja rioba'ipi makire eyamaka Ìatirã, ikupaka rioa tuerimajare jaibu'aeka: “Ika rioba'ipi maki kime. Kipakire reyarãka be'erõ'õ kiro'si jariwa'rirũkia sime ika rioa. Kire majããerã ika rioa marõ'si sajariwa'yaokaro'si”, narĩka. ⁸ I'supaka pupajoawa'ri kire ñi'atirã kire najããeka. Supabatirã kipo'ia riorijerã nataaeka. I'tojrãja sime ika majaroka, — Jesũre nare ãrika.

⁹ I'supaka nare bojaweatirã, ikupaka pò'imagare kijerĩaeka:

— ¿I'supaka kiro'si ba'iraberimajare baaekarãte marãkã'ã rioba'ipite nare baarãũ ruku? Ikupaka nare kibaarãũ: Rioa tuerimajare jããrĩ ke'rirãũ. Supabatirã apherãte rioa kiarĩrĩrũjerãũ.

¹⁰⁻¹¹ Mija ã'mitipe. Tuparã majaropũũ Ìrãkõ'rĩmato ikupaka bojaika ¿yaje mija Ìakoyu je'e? Ikupaka Tuparãro'si bojañirimajire o'oea:

“Wi'ia baarimajare ãta Ìrõ taaeka. I'supaka simako'omakaja, apika i'sio ãtapĩ wi'ia kibaamaka apo ãta tẽrĩwa'ribaji imatiyaiõ sajarika. Nayapaberikao imako'omakaja, i'sioipi ãrĩwa'rĩji maipamaki Tuparãte jia jiyia wi'ia baaeka. I'supaka baaiki kimamaka, jĩitaka sime', jĩimakapi marĩpupajoayu”, ãrĩwa'ri kibojaeka Tuparãrika o'oeakiki.—*

¹² I'supaka Jesũre ãpakã'ã ã'mitiritirã, judiotata Ìparimarãre kire ñi'ariyapaeka. “'Rioa ba'iraberimaja upaka nime', mareka ãrĩwa'ri i'supaka majaroka Jesũre mare bojako'o”, narĩpupajoeka. I'supaka simako'omakaja pò'imagare kikiwa'ri kire nañi'aberika. Supa imarĩ topi na'rĩka mae.

“¿Yaje Romawejea Ìpamakire Ìmpuesto mawapañijĩũ?”, ãrĩwa'ri Jesũre najerĩaeka

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Ìrãrimaki fariseokaka pupajoairã, Herodes jeyomarãoka Jesũs põ'irã eyaekarã, niãpamarãre nare pũataeka simamaka. “Jesũre jia yijare

* **12:10-11** Salmõ 118.22-23. Estos versículos refieren a Jesũs. Así quiere decir: Aunque Jesũs fue despreciado por los líderes religiosos de Israel, Dios le hizo la persona más importante; el que salvará a su gente.

yi'riwārūbesarākareka, kire yija okabaarāñu”, āriwa'ri kipō'irā neyaeka.

¹⁴ Kipō'irā eyatirā ikupaka narīka:

—Mia'mitipe wārōrimaji. Rita oyiaja bojaiki mime. Po'imajare mire jaiyuyekopeika dakoa jo'abeyua mire. Imatiyairā, imatiyabeyurāro'sioka kīkibekaja Tuṣarārikakaka wārōiki mime. Suṣa imarī ikupaka mire yija jēriayu: ¿Yaje Romawejeakaki ĩpire jā'meika upakaja impuestos kire yija wapañijñu ruku? Kire yija wapañijñikareka ¿Moisés imaekakite jā'meka ba'iaja baairā yija jariññu bai?—

¹⁵ I'supaka ĩapi kire narīko'omakaja kire pakirika napakatarikopeka Jesúre ōrika. Suṣa imarī ikupaka nare kiya'rika:

—¿Dako baaerā mijare yiyi'yua ā'mitiritirā yire mija okabaariyapayu? ĩrāto niñerū† yiro'si mija e'era'abe ñiaokaro'si,— nare kērika.

¹⁶ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ĩrāto niñerū kiro'si ne'era'aeka. Sīatirā ikupaka nare kērika:

—¿Maki pema sime samija ĩamaka? Suṣabatirā, ¿maki wāmea sareka o'oeka sime?— nare kērika.

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—ĩpi César pema upaka sime,— kire narīka.

¹⁷ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka nare kērika:

—ĩpi César rika ima kire samija ĩjibe. I'supakajaoka Tuṣarārika ima kireje samija ĩjibe,— nare kērika.† I'supaka Jesúre āpakā'ā ā'mitiritirā okamarāja najarika ōritiyaiki kime āriwa'ri.

¿Reyariṣotojo ōñia po'imajare jaripe'rirañu ruku? āriwa'ri Jesúre najēriaka (Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Suṣa imarī ĩrārimaki saduceokaka puṣajoairāte eyaeka Jesúka jairī. “Po'imajare reyarakā be'erō'ō ōñia jaripe'ririka imabeyua”, āñurā nimaeka. Suṣa imarī Jesúre sakaka jēriakaro'si kipō'irā neyaeka.

¹⁹ —Mia'mitipe wārōrimaji. Ikupaka maro'si Moisés imaekakite o'oeka: “Kima'mi makarāmarāja rūmure kireyatapañika, kima'mi rūmu mirākote kibe'erō'ōkare e'eñika marā imabeyua kika komakarārirā”, āriwa'ri Moisés imaekakite o'oeka,— kire narīka.

Suṣabatirā ikupaka narīka ate:

²⁰ —Īakōri je'e: Bikija ĩrīkate imaeka. ĩrōtēñararakamarā kibe'erō'ōkarāre imaeka. Mamarī kīrōmie'eū'mueka nama'mi. Makarāmarāja kīrūmure kireyatapaeka. ²¹ Suṣa imarī kotimite reyatapamaka kibe'erō'ōkakite kore e'eka ate. I'supakajaoka makarāmarāja kireyaeka kiro'si. Suṣa imarī kibe'erō'ōñitekaki koka imaekaki. Nuṣakajaoka kireyaeka.

²² I'supakaja oyiaja kīrāre ritaja koka imakoripatakopeka. Koka makarārimarāja nareyapataeka. Nareyapataeka be'erō'ō koreyaeka narūmu imakoperoyikako. ²³ “Po'imaja reyariṣotojo ōñia jaripe'rirañurā”, āñuka mime. Karemarā rita bojaiki mīmarākareka, ¿ritaja narūmu koimaeka simamaka, ni'ika kotimiaritayarāñu ruku ōñia kojaripe'rirāka ṣoto? — saduceokaka puṣajoairāte ārika Jesúre.

²⁴⁻²⁵ I'supaka kire napakā'ā, ikupaka kiya'rika:

—Tuṣarā majaropññurā o'oeka ōribeyurā mija ime. Suṣabatirā “Ritaja baawārūiki kime Tuṣarā”, āriwārūbeyurā mija. I'supaka imarā imarī, rukubaka puṣajoairā mija ime. Ōñia najaripe'rirāka ṣoto rōmie'ebesarāñurā

† **12:15** Denario † **12:17** Denle entonces al rey lo que es debido a un rey. Y denle a Dios lo que es de Dios: servirle a Él con todo.

po'imaja. I'supakajaoka simarãñu rômijãro'si. Tuṣarãte imarõ'õkarã ángelrãka upaka po'imajare imarãñu. ²⁶ Mae reyaripotojo õña po'imajare jaripe'rirũkiakaka mijare yibojærã baayu. ¿Moisés imaekakite o'oekekaka ikoribeyurã mija bai je'e? Yãpumarãka jũ'rẽika watopekapi Tuṣarãte ikupaka ãrĩka Moisés imaekakite: "Mija ñeki Abraham imaekaki jia yire baarijaya. I'supakajaoka Isaac suṣabatirã Jacob imaekarã jia yire baarijayurã", Tuṣarãte kire ãrĩka. ²⁷ "Í'rã maekarakamarã jia yire baabaraka imarijayurã", Tuṣarãte ãrĩka, õña nimamaka. Tuṣarã po'irã nime, reyaekarã imariṣotojo naririberika simamaka. Suṣa imarĩ "Õña po'imajare jaripe'ribesarãñu", ãñurã imarĩ, tẽrĩrikaja rukubaka puṣajoairã mija ime,— saduceokaka puṣajoairãte kẽrĩka.

Imatiyairokakaka Tuṣarãte jã'meika Jesũre bojaeka

(Mt 22.34-40)

²⁸ Topi mae saduceokaka puṣajoairãte Jesũka jaika ṣoto Moiséte jã'meka wãrõrimajire sã'mitiritirã, "Jia Jesũre nare yi'yu", kẽrĩpuṣajoaeka. Suṣa ãrĩwa'ri Jesús po'irã ke'rika kire jẽriãokaro'si.

—¿Dika sime Tuṣarãte jã'meika imatiyaika?— ãrĩwa'ri Jesũre kijẽrĩaeka.

²⁹⁻³⁰ Suṣa imarĩ ikupaka kire kiyi'rika:

—Tuṣarãte jã'meika imatiyaikakaka ikupaka sabojayu: "Mija ã'mitipe Israelka'iakarã. Tuṣarã í'rikaja imaki Maiṣamaki. Aṣerãte mawayuũika tẽrĩwa'ribaji jia maiṣamaki Tuṣarãte mayi'ririarijĩñu. I'supakajaoka ritaja õrĩriṣupakirã maimaṣitiyika jia Tuṣarãte mayi'rijiñu. Suṣabatirã í'rãmijipiji puṣajoatirã jia kire mabaariarijĩñu", ãrĩwa'ri sabojayu imatiyaika Tuṣarãte jã'meika. ³¹ I'sia rokajitekaka ikupaka bojaika: "Maṣo'ia mawãtaika upakajaoka aṣerãte mawãtajiñu." Dika aṣea ika í'pakurikaka Tuṣarãte jã'meika tẽrĩwa'ribaji imatiyaika imabeyua,— Moiséte jã'meka wãrõrimajire kẽrĩka.

³² Suṣa kẽpakã'ã ikupaka Jesũre kiyi'rika:

—Rita meñu wãrõrimaji. Í'rikaja kime Tuṣarã. Maki aṣika imabeyuka kiupaka imaki. I'supaka meñua rita sime. ³³ "Aṣerãte mawãtaika tẽrĩwa'ribaji jia Tuṣarãte mayi'ririarijĩñu. Ritaja õrĩriṣupakirã maimaṣitiyika jia Tuṣarãte mayi'rijiñu. Suṣabatirã í'rãmijipiji puṣajoatirã jia kire mabaariarijĩñu. I'supakajaoka maṣo'ia mawãtaika upakaja aṣerãteoka mawãtajiñu", ãrĩwa'ri mibojaika imatiyaika sime. Moisés imaekakite jã'meka upakaja Tuṣarãte jia baawa'ri wa'iro'si ri'ia kiro'si majoejiyu. I'supaka mabaaiika jia ima simako'omakaja Tuṣarãte mayi'ririayua, suṣabatirã aṣerãte mawãtarijayaoka, tẽrĩrikaja imatiyaika sime,— kire kẽrĩka.

³⁴ Jia kiyi'pakã'ã ã'mitiritirã, ikupaka Jesũre kire ãrĩka:

—Yire meñua ña'mitiyuareka, "Tuṣarã, miyapaika upakatakaja yibaarãñu", ãrĩwãrũrũkika mime. Kirikitaki mimatiyarika kũṣajiji mire jariwa'yua je'e,— kire kẽrĩka.

I'supaka Jesũre ãpakã'ã ã'mitiritirã, ni'í'rikoaka kire jẽriãberikaki mae, "Mare tẽrĩwa'ribaji õñuka kime", ãrĩpuṣajoawa'ri.

"¿Maki riṣarãmi kime ruku jã'merũkika Tuṣarãte wã'maekaki mijareka?", ãrĩwa'ri Jesũre nare jẽrĩaeka

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Tuṣarãte jiyiṣupaka õrĩriwi'iarã wãrõbaraka kimaekarõ'õpi ikupaka po'imajare kẽrĩka:

—"Jã'merũkika Tuṣarãte wã'maekaki§ David imaekaki riṣarãmi kimarãñu",

nañu Moiséte jā'meka wārōrimaja. ¿Yaje rita nañu ruku jee? ¿Yaje kiriparāmitakioka kimarāñu je'e mijareka? ³⁶ I'supaka napupajoaika simako'omakaja, kiriparāmirēka ĩpi Davidre jaika poto, "Ñipamaki mime", kireka kērīka. I'supaka simamaka, David imaekaki Espiritu Santore kire jeyobaaekapi ikupaka kio'oeka:

"Ñipamakire ikupaka Tuparāte ārika: 'Ritaja po'imajare jā'merimaji mimarāñu. Supa imarī yiritapē'rōtorā mirupabe. I'supaka mimarāka simamaka mimajamarāre yitērīrāñu mire nayi'yaokaro'si', Tuparāte kire ārika", āriwa'ri David imaekakire o'oeka.

³⁷ "Ñipamaki mime", ĩpi Davidre kire āpakā'ā, ¿yaje ruku kiriparāmitakiji kime je'e? Davidre tērīwa'ribaji kimema,— nare kērīka.

Jia nare kiwārōmaka ā'mitiritirā, rīkimarāja torā imaekarāte ĩjimaka jarika.

"Moiséte jā'meka wārōrimaja ikupaka ba'iaja baarijayurā", Jesúre ārika (Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ikupaka po'imajare kiwārōeka ate:

—Moiséte jā'meka wārōrimajare baarijaju upaka mija baakoreka jia mija pupajoabe. Mija ĩabe, ikupaka nabaarijaju. "Imatiyairā yija ime", āri'pupajoirā imarī, jariooka jia jāātirā po'imajare ĩaika wājitāji naturirijaju. Supabatirā wejeñe'metāji naririjaju poto jia'pi a'perāte nare jēñerika nayapayu. ³⁹ Rērīwi'iarā nakākaika poto imatiyarimajare ruparō'orā oyiāja narupariyaparijaju. Baya nabaarijaju poto i'supakajaoka imarika nayapayu. ⁴⁰ "Jia baairā maimē", āri'potojo, nañu upakaja baabeyurā nime. Natūmiarāte reyata'pae'karāte pakitirā, naba'ir'jia, nawi'iaoka nareka ne'marijaju. I'supaka wayuoka baairāte wayu'abeyurā imari'potojo po'imajare ĩaika wājitāji, űoaka Tuparāka najaiyu. "Tuparāte yapaika upakaja jia baairā nime", po'imajare āri'pupajoarū āriwa'ri i'supaka kika najairijaju. I'supaka nabaako'peika jiamarīa sime. I'supaka ba'iaja nabaai'ka wapa, wapa'ĩibaraka jimarīa ba'iaja najūarāñu. Nupaka mija baa'si jia mija pupajoabe,— Jesúre ārika ritaja po'imajare.

Tĩmite reyata'pae'kako wayuoka baaiko imari'potojo niñerū ĩjikako majaroka (Lc 21.1-4)

⁴¹ Tuparāte jiyi'pupaka ōri'riwi'iarā niñerū jāārūkia wā'tarā Jesúre rupae'ka. Po'imajare niñerū jāāika kīarijarika. Rīkimaka ba'ir'jia rikairā rīkimakaja niñerū i'sikotorā jāāekarā. ⁴² I'supaka nabaairō'orā wayuoka baaikote eyaeka. Kotĩmite reyata'pae'kako koimaeka. ĩ'pato niñerū yabir'ĩjia i'sikotorā kojāāeka. Cobrekaka simaeka imarī, wapa'jā'rīmarīa simaeka koniñerūjika.

⁴³ Supa imarī kika wārūrimajare akatirā ikupaka nare kērīka:

—Jia mija ā'mitipe. Wayuoka baaiko imari'potojo jia Tuparāro'si i'kore ĩjiyu. Rīkimaka ba'ir'jirā pema'jirā ĩjiko koime. ⁴⁴ Rīkimakaja ba'ir'jirā puri rīkimaka niñerū rikairā. Sakaka nijika simako'omakaja rīkimakaja sajariwa'yu narika ru'pu. I'ko puri wayuoka baaiko imari'potojo korikaikajika simaupatiji ĩjipataiko. Ba'arika kowapa'ĩjirūkia imako'pekaja Tuparāte kōjipatayu,— kika wārūrimajare kērīka.

13

Tuparāte jiyi'pupaka ōri'riwi'ia nakuyepaterāñu āriwa'ri Jesúre bojaeka (Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Tuparāte jiyi'pupaka ōri'riwi'ia kimaekarō'ōpi kīporika poto ikupaka ĩ'rīka kika wārūrimajare kire ārika:

—Miabe wārōrimaji. Jiitaka sime i'sia wi'ia. Jia jo'bari'o ātakaka baaeka sime,— Jesúre kērīka.

² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Jesúre kire yi'rika:

—Maekaka jiiwi'i samija ĩaika simako'omakaja, űamajĭ pō'imajare kuyepaterūkia sime. Supa imarĭ ika wi'iaakaka āta ĩ'pari'o tuapepeka pēyuberāraka, sariri'atarāka simamaka,— nare kērīka.

*“Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṑu ikupaka simarāñu”, Jesúre ārīka
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)*

³ I'sia be'erō'ō Olivos wāmeika ĩmimāpemarā eyatirā Jesúre ruṑaeka. I'sia ĩmima wājītāji űoakuri pañakarā Tuparāte jiyiṑupaka ōrĭriwi'ia imaeka. Pedro, Santiago, Juan, Andrēpitiyika Jesús pō'irā na'rīka naro'siji kire jērĭaokaro'si.

⁴ —Mibojajika, ĳmarāpate i'supaka simarāñu? I'supaka simarūki ruṑu, ĳdakoa yija ĩāū'murāñu ruku?— kire narīka.

⁵ I'supaka naṑakā'ā, ikupaka nare kiyi'rika:

—Jia mija ṑupajoabe aṑerāte mijare ṑakikoreka. ⁶ Mija ĩabe. “Pō'imajare yijā'meokaro'si Tuparāte ṑūataekaki űime”, āṑaraka rĭkimarāja ṑakirimajare eyarāñu. I'supaka baawa'ri rĭkimarāja pō'imajare naṑakirāñu.

⁷ Mija koyikurirā imarāñurāte jĭrĭrāka ā'mitiritirā, mija kĭkia'si. Aṑeweekarāre pitā'mua jērĭrāta'arāka ā'mitiritirā, mija kĭkia'sioka. I'supaka simarijarirāka imariṑotojo űojimarĭtaka riribesarāka ritatojo wejea ruṑu.

⁸ ĩrātata jĭrĭrāñurā aṑetataka. Supabatarā ĩ'rāka'ireka imarā, aṑeka'ireka imarāṑitiyika jĭrĭrāñurā. ĩ'rārikō'rĭmatorā ka'ia iyirāka. Supabatarā ba'arika ṑupakā'ā, ba'arimarĭa pō'imajare jarirāñu. I'supaka jūairā imariṑotojo satērĭwa'ribaji naṑūarijarirāñu ruṑu.

⁹ Rakajekaja mija imabe. Mijare űi'atirā ĩṑarimarā pō'irā mijare ne'ewa'rirāñu. Supabatarā rērĭriwi'itōsiarā mijare naṑajeriwā'imarĭrāñu. Yire ā'mitiriṑeairā mija imamaka, ĩṑarimarā wājītāji mijare narĭkamarirūjerāñu. Na'mitirirāka wājītāji yirika nare bojabaraka, “Jesúre ā'mitiriṑeairā yija ime”, mija ārĭrāñu. ¹⁰ Ritatojo wejea ririrā baarāka ruṑu ritaja pō'imajare yirika boṑaṑatarūkia simarāñu. ¹¹ Mijare űi'atirā ĩṑarimarā wājītāji mijare ne'ewa'pakā'ā, kĭkiwa'ri “ĳMarākā'ā nare mayi'rirāñu?”, ārĭṑupajoabekaja mija imabe. Mija ārĭrūkirō'ōjĭte eyarāka ṑoto “Ikupaka nare yija ārĭrāñu”, ārĭṑupajoirā mija imaokaro'si Espĭritu Santore mijare jeyobaarāñu. I'supaka mijare kijeyobaarāka simamaka, ikiṑi ārĭwa'ri jia nare mija yi'rĭwārūrāñu, mija ōñu ṑapakaja mija ṑupajoikapimarĭa,— nare kērīka.

¹² Ate nare kērīka:

—Yire yi'yurāte ikupaka nabaarāñu. ĩ'rĭka makarā imariṑotojo yire yi'rĭṑarea ĩ'rĭkate nañi'arūjerāñu kire najāāokaro'si. Supabatarā yire yi'yurā nimamaka naṑakiji kimakarāte jāārūjerāki. I'supakajaoka yire yi'yurāte ā'mijĭawa'ri naṑakirā majamarā jaritirā namakarāja nare jāārūjerāñu.

¹³ Yire ā'mitiriṑeairā mija imamaka ĩawa'ri, ritaja pō'imajare mijare ā'mijĭarāñu. I'supaka simako'omakaja yire yi'rĭrija'atabeyurāte takaja ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rĭrūkirā nimakoṑeikareka Tuparāte nare wayuārāñu.

¹⁴ Tuparāte bojaĭjirimaji imaekakite o'oeka ṑapakaja “ĩ'rāñimi Tuparāte jiyiṑupaka ōrĭriwi'iarā ĩ'rĭka ba'iaja baarimaji kĭmarūkimatarāja kĭmarāka mija ĩarāñu.” (Yi'ĭ Marcos ika ṑaṑera yo'oika ĩarāñurā, jia samija ōrĭwārūbe).*

Tuparāte yaṑaberitayaika kĭbaarāka ṑoto Tuparāte jiyiṑupaka ōrĭriwi'ia

* **13:14** Esta advertencia es del escritor, Marcos. No es lo que dijo Jesús.

ba'iaja kijarirūjerāñu. I'supaka simarāka ĩawa'ri, ñojimarĩji Judea ka'iarā imarāte pusiārā ru'rimirākareka jia naro'si simarāñu. ¹⁵ Kiwi'i pamarā imarāki topi ruitirā, kiba'irĩjia e'erĩ kiwi'iarā kākabekaja ñojimarĩji kiru'rirū. ¹⁶ Rioa ba'irabebaraka imarākioka, wi'iarā ima kicamisa pemaṗi kijāñrijayuto e'erĩ kipe'riberijñu. ¹⁷ Rōmijā yata imarāñurāro'si ka'wisika simarāñu naru'yaokaro'si. Ūpabaka me'rāka rikarāñurāro'sioka i'supakaja simarāñu. ¹⁸ Pu'ejē'rāka simarāka poto i'supaka simakoreka Tuṗarāte mija jēñebe. ¹⁹ I'supaka simarāka poto ba'itakaja ritaja ṗo'imajare jūarāñu. Tuṗarāte wejea ṗo'ijiaekarāja ba'iaja najūarijarika ṗemawa'ribaji ba'iaja ṗo'imajare jūarāñu i'sia poto. I'supaka simarāka be'erō'ōṗi ṗuri aṗekurioka i'supaka imarūkiaro'si marĩa simarāñu mae. ²⁰ I'supaka simako'omakaja "Ñoaitakaja i'supaka jūabaraka nima'si, i'tojirāja simarū", Tuṗarāte ārĩrūkimarĩa simarikareka ritaja, ĩrĩkaoka jariwa'rimarāja ṗo'imajare ṗurijāāeka. I'supaka imarūkia simako'omakaja kiwā'maekarāte wayu'ĩawa'ri ñoaitakamarĩa i'supaka kimarūjerāñu.

²¹ "Mija ĩabe ō'ōrā Cristore ime", ĩrĩka mijare ārĩṗakikoṗerākite mija ā'mitiripēa'si. Aṗika ārĩkaki, "Mija ĩabe ō'ōrā kime Mesías, Jā'merūkika Tuṗarāte wā'maekaki kime", mijare ārĩrākiteoka mija yi'ria'si. ²² Rĩkimarāja ṗakirimajare eyarāñu. ĩrārĩmarā "Yi'i imaki Jā'merūkika Tuṗarāte wā'maekaki", ārĩrāñurā. Aṗerā imarāñurā "Yi'i imaki Tuṗarāro'si bojāñjirimaji", āñurā. Supabatirā ṗo'imajare ṗakiokaro'si niakoribeyua nare baabearāñurā. Tuṗarāte wā'maekarā ṗariji nare ā'mitiripēarika yaṗawa'ri, i'supaka nabaakoṗerāñu. ²³ Jia ōrĩwārūtirā, "I'supaka simarāka", mija ōrĩrā ikupaka mijare ñañu. Supa imarĩ rakajekaja mija imabe.

*Po'imaja Ma'mire ṗe'rietarūkiakaka
(Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Ba'iaja ṗo'imajare jūarāka be'erō'ō aiyate ñamita'rirāñu. Ñamikioka yaaboabesarāki. ²⁵ Tā'ṗia ña'rĩrāka. Ritaja wejeṗemareka ima Tuṗarāte rĩ'merūjerāñu. ²⁶ I'supaka simarāka ṗotojĩ ritaja Po'imaja Ma'mire niarāñu ate. Oko ūmakaka watoṗekapĩ jia yaaboaiika, supabatirā tēriwa'ribaji yirikapĩ yi'tarāñu. ²⁷ Tuṗarāte imarō'ōkarā āngelrākare yipūatarāñu yiwā'maekarāte narēaokaro'si. I'supaka nare yijā'memaka ritatojo wejeareka ṗo'imaja ima upatataja rēarĩ napibirāñu.

²⁸ Higuera wāmeika ōterikiakaka ṗupajoabaraka mijare yiwārōerā baayu mae. Higuera ritajũkia sapũñua so'aika ĩatirā, "Kūṗajĩ sajariwa'yu ijijē'rāka seyarũkia", marĩwārũyu. ²⁹ Supa imarĩ yibojaika upakaja simaũ'murāka poto, "Kūṗajĩ sajariwa'yu Po'imaja Ma'mire etarũkia", mija ārĩwārūrāñu mae. ³⁰ Rita sime ika mijare yibojaika. Yibojaika upakaja simarāka poto ĩrārimarā maekaka imarāte ōña imarāñu ruṗu. ³¹ Ika ka'ia, wejeṗemaoka ririrũki oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja yirika† ṗuri ririrũkimarĩa sime.

³² Maki ōrĩbeyuka yetarũkirĩmikaka. Mabo'ikakurirā imarā āngelrākaoka ōrĩbeyurā. Yi'i, Tuṗarā Maki imariṗotojo ñorĩbeyuoka yi'i. Maṗaki Tuṗarā ĩrĩkaja ōñuka yetarũkirĩmikaka.

³³ I'supaka simamaka ōrĩweitikaja mija imabe. Sōrĩbeyurā imarĩ, rakajekaja mija imarijape. ³⁴ Jia mija ā'mitipe, ika bojawārōrikapĩ mijare yibojaerā baaiika: ĩrĩka wi'iba'ipĩ imaekaki. Turitaparĩ ke'rika poto, kiro'si ba'irabejirimajare wi'ia kiarĩrĩrũjeka. Ke'rĩrā baakeka ruṗu "Ika

mija ba'iraberika imarāka", nare kērīka. Kopereka tuerimaji "Yire ta'abaraka, ō'ōrāja wi'ia ĩarīparaka mimabe", kire kērīka. ³⁵ Kiupakaja ya'rīrāñu yiro'sioka. Supa imarī jia yire ta'abaraka mija imabe, yi'tarūkia mija ōrībeyua simamaka. "Na'irā, űami űe'metāji, karaka akarāka potoji, wārīrika ru'ara'arāka poto, i'toĵite ki'tarāñu", yireka ārīwārūbeyurā mija ime. ³⁶ Ikuṑarō'ōpiji etatirā, "¿Dako baaerā mija kāñu, yiyapaika upaka baabekaja?", mijare űarīkoreka, rakajekaja mija imarijape. ³⁷ Mijaro'sitakamarīa ikuṑaka yibojaweyiu ritaja ṑo'imajaro'si. Jia imatikaja yire ta'atikaja mija imarijape,— nare kērīka.

14

“¿Marākā'ā marĵīkareka Jesúre majāārūjeĵīñu ruku?”, āparaka najaiibu'aeka (Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Topi mae, ĩ'parīmi sajariwa'rika Pascua baya ruṑu. Levadura rukeberika pan naba'aribaya simaeka. ĩ'sia poto ṑo'imajare ōrībeyuju Jesúre űi'arika kurarāka ĩparimarāre ṑakatarikopeka, Moiséte jā'meka wārōrimajapitiyika. “¿Dikapi kire okabaatirā kire majāārūjeĵīñu?”, āparaka najaiibu'aeka.

² Ikuṑaka ĩ'rārimakire ārīka:

—Pascua baya simarāka poto Jesúre mañi'ajīkareka, jimarīa ṑo'imajare boebariĵīñu. Boebariwa'ri ba'iaja nabaajīkareka, marākā'ā baatirā nare moka-jāāwārūberijīñu. Supa imarī Pascua baya simarāka poto, kire mañi'aberijīñu ruṑu,— narīka.

Rōmore Jesús ruṑuko'a ṑemarā ruṑuko'awearūkia yo'yekako (Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ ĩ'sia ruṑubaji ṑañaka Betania wejearā kimaeka potoji, Simón kāmia rabaeka mirāki wi'arā Jesúre imaeka. Torā ba'abaraka nimaeka poto ĩ'rāko rōmore napō'irā eyaeka, āta alabastro wāmeikakaka jotoa baaeka rikatirā. Satōsiareka nardo wāmeika iyebaka imaeka jia ĵiĵīsiakaka. Supabatirāoka waṑajā'rītakakaka simaeka. Alabastrojotoku'rea ṑeparu'atatirā Jesús ruṑuko'arā iyebaka koyo'yeka kire ĵiyiṑupayeewa'ri.

⁴ ĩ'supaka kire kobaamaka ĩatirā, jimarīa ĩ'rārimarāre kore boebarika. ĩ'supaka imawa'ri,

—¿Dako baaerā kiruṑuko'arā iyebaka koyo'yeyu? Waṑuju sakowe'wepateyu. ⁵ ĩ'sia iyebaka trescientos denario rō'ōĵīrā waṑajā'ria sime. Sawaṑa tōṑotirā wayuoka baairāte koĵirī imakopeyu,— āparaka ĩ'rārimarāre jaibu'aeka natiyiaja.

ĩ'supaka āparaka kore najaiyuyeka.

⁶ ĩ'supaka napakā'ā, ikuṑaka Jesúre nare ārīka:

—Koimaparū. Jia yire baawa'ri ĩ'supaka kobaayu. ⁷ Mija watopekarā imajīparūkirā nime wayuoka baairā. Supa imarī mija yaṑarāka potojo nare mija jeyobaarijariĵīñu. Yi' ĩ'ṑuri mijaka imajīṑabesarāki. ⁸ Iko ṑuri koṑupaka kore ĵiyuika upakaja jia yire baaike. Yireyarūki ruṑu iyebaka jia ĵiĵīsia yire koyo'yeyu. Yire nayayerūkia ṑupajoaweiko upakā ĩ'supaka yire kobaayu.

⁹ Rita ika mijare yibojayu. Ritaja wejeareka Tuṑarārika wārōbaraka, jia yire kobaeka mirāka ṑo'imajare bojarijariĵīñu. Supa imarī jia kobaeka ṑupajoabaraka, kore naye'kariribesarāñu,— nare kērīka.

Jesúre nañi'aokaro'si karerō'ōpi Judare kire bojajāāeka (Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Torājīrā mae kurarāka ĩparimarāka jairī Judas Iscariotere a'rika. Jesúka wārūrimaja ĩ'ṑou'ṑuarāe'earirakamarākaki imaki kimaeka. “Jesúre mija

ñi'aokaro'si, kimarō'ōrā mijare ye'ewa'rirāñu”, nare kērīka. ¹¹ I'supaka nare kibojamaka ā'mitiritirā, j̄jimaka najarika. I'supaka jariwa'ri,

—Niñerū mire yija j̄jirāñu,— kire narīka.

Supa imarī “Po'imajamatorā Jesúre nañi'aerā, ¿marākā'ā nare yibaarūjerāñu ruku?”, Judare āriṗupajoaū'mueka.

Jesúre ṗiyia ba'aekakaka

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Pascua baya ū'muroyikarīmi lewadura rukeberika ṗan naba'aribaya seyaeka. I'sirīmi oveja makarāka jāātirā naba'aroyika. Egiptoka'iarā nañekiarāte imaeke ṗoto Tuparāte nare tāāeka ṗupajoabaraka I'supaka nabaaroyika. Supa imarī kika wārūrimajare ikupaka kire jērīaeka:

—¿No'orā ba'arika baaweirī yija a'ririka miyaṗayu, Pascua baya ṗoto maba'arūkia?— kire narīka.

¹³ Topi i'parā kika wārūrimajare ṗūataweibaraka ikupaka nare kērīka:

—Wejearā mija eyarāka ṗoto torā i'rīka jotoaṗi okoa kōkewa'yukate mija iatōṗorāñu. Kibe'erō'ō mija a'ṗe. ¹⁴ Kibe'erō'ō a'riritirā, wi'iarā kikākarañurō'ō iatirā, ikupaka āṗaraka saba'ipite mija jērīabe: “Yijare wārōrimaji ikupaka āriko'oka: ‘¿No'orā sime yika wārūrimajaka, Pascua baya ṗoto ba'arūkia nabaaweirūkirō'ō?', kērīko'o”, mija āṗe. ¹⁵ I'supaka mija āṗakā'ā ā'mitiritirā, imiṗē'rōtorā ima kuraraka jo'barō'ōjite mijare kibearāñu. Koṗakaja naji-etikarō'ō simarāñu. Supa imarī i'sia kurarakarā maba'arūkia mija baaweibe, — nare kērīka.

¹⁶ I'supaka nare kērīka be'erō'ō, torā na'rika. Torā eyatirā Jesúre nare bojaeka upakaja simamaka niaeke. Torā Pascua bayarīmi naba'arūkia nabaaeke mae.

¹⁷ Rā'iwa'ri neiṗupurō'ō sajarika ṗoto Jesúre torā eyaeka kika wārūrimaja, i'ṗoū'puarāe'earirakamarā kika imaroyikarāṗitiyika. ¹⁸ Naka ba'abaraka ikupaka nare kibojaeke:

—Mija ā'mitipe. Rita mijare yibojayu mae. Mawatōṗekarā i'rīka imaki maka ba'aripotojo, yimajāmarāre yire ñi'aokaro'si yire bojajāārūkika,— nare kērīka.

¹⁹ I'supaka kēṗakā'ā ā'mitiritirā, ba'iaja naṗuparika. Topi mae nimaraka-makiji ikupaka kire āṗaraka najērīaū'mueka:

—¿Yi'imarīka i'supaka baarāki ruku?— āṗaraka kire najērīaeka.

²⁰ Topi mae ikupaka nare kiyi'rīka:

—Ī'ṗoū'puarāe'earirakamaki seroarā yika ṗan ñu'aba'airākaki kime. ²¹ Tuparā majarōṗñurā sabojaika upakaja simaerā baayu yiro'si. Po'imaja Ma'mi ñime. Yire ñi'atirā ṗo'imajare yire jāārāñu. “Aṗerāte kire ñi'arū”, āriwa'ri yire bojajāārāki ṗuri, jimarīa ba'iaja jūarāki. I'supaka simamaka imaberiri kimakoṗeka,— nare kērīka.

²² Ba'abaraka nimekā'aja ṗan Jesúre e'eka. Sarikaturā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. I'supaka āritirā sañakatarutirā nare sakj̄jika.

—Āja'a, samija ba'abe. Ika ṗan koṗakaja yiṗo'ia sime,— nare kērīka.

²³⁻²⁴ Topi ate ko'a ke'eka. Sarikaturā, “Jia mibaayu Tuparā”, kērīka. I'supaka āritirā nare sakj̄jika. Supa imarī nimarakamakiji sanukueka be'erō'ō ikupaka nare kērīka:

—Ika iyaokoa koṗakaja yiriwea sime. Riweajurubaraka yireyarākapi āriwa'ri rikimarāre Tuparāte tāārāñu. I'supaka yireyamaka iatirā, “Ba'iaja nabaaike yijūjerāñu”, Tuparāte ārika upakaja kibaarāñu mae. ²⁵ Rita mijare ñañu mae, Tuparāte yire jā'merūjerūkia seyabeyukaji iyaokoa mijaka

ukuokaro'simarīa ñime. Yijā'meū'murāññurīmi seyarāka ɸoto ɸuri, aɸeupaka, mamaka iyaokoa yukurāñu mae,— nare kērīka.

*“ Jesúre ɔrībeyuka yi'i, yireka merīrāñu”, Pedrote kērīka
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

²⁶ Suɸa imarī Tuparā baya koyaweatirā Olivos wāmeika ɸusiarā na'rika.

²⁷ Torā na'rika ɸoto ikupaka nare kērīka:

—Yire ā'mitiripēairā imariɸotojo yire mija ja'atarāñu. Suɸa imarī yire ja'atawa'ri rakakaja mija ɸibiɸaterāñu. Tuparā majaropūñurā āñu upakaja simarāñu. Ā'mitirikōrī je'e: “Oveja ĩarīrimajire yijāññurāñu. I'supaka yibaamaka kioveja ru'ripatarāka”, āriwa'ri sabojayu. ²⁸ Suɸa imarī yire najāāko'omakaja ɔñia yijariɸe'rirāñu. I'supaka imatirā mija ruɸubaji Galileaka'iarā yeyarāñu. Suɸabatirā torā mijare ye'etorirāñu,— nare kērīka.

²⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Aɸerā ɸuri nimirakamakiji mire ja'atarāññurā je'e. Yi'i ɸuri mire ja'atabesarāki,— kire kērīka.

³⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Rita mire ñañu. Ire ñamiji karāka ĩɸakuri akaerā baarāka ruɸubaji, maekarakakuri, “Jesúre ɔrībeyuka yi'i”, nare merīrāñu,— Pedrote kērīka.

³¹ I'supaka Jesúre kire āriko'omakaja, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Jēno'otaka, “Mire ñorībeyu”, āriɸesarāki yi'i. Mikaja reyarūkika ɸariji ñima simamaka, “Jesúre ɔrībeyuka yi'i”, ñarīɸesarāñu,— Pedrote kire ārika.

Pedrote ārika upaka oyiaja ĩ'rika upakaja narīka aɸerāoka.

*Getsemanī wāmeirō'ōrā Tuparāka jairī Jesúre a'rika
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)*

³² Topi mae Getsemanī wāmeirō'ōrā na'rika. Torā eyatirā kika imaekarāre ikupaka kērīka:

—Ī'torā Tuparāka jairī ya'yu. Ō'ōrāja mija ruɸabe ruɸu,— nare kērīka.

³³ Torājīrā Pedro, Santiago suɸabatirā Juanre, kika ke'ewa'rika. Torā na'ririɸayukā'āja jimarī kiwayuɸi'riū'mueka. ³⁴ I'supaka imawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Yiɸupakapi yiwayuɸi'rityayu “Reyatiyaerā yibaayu”, āñurō'ōjīrā. Ō'ōrā mija tuibe ruɸu. Kāpekaja yire mija ta'abe,— nare kērīka.

³⁵ Suɸabatirā ñoakuripañakarā ke'rika. Torā eyatirā ka'iarā mo'ipāñatirā, Tuparāka kijaika ba'iaja ā'mika jūarika yaɸaberikoɸewa'ri. ³⁶ Kika jaibaraka ikupaka kire kērīka:

—A'bi, ritaja baawārūiki mime. Suɸa imarī yire najāākoreka, yire mijey-obaarika yiyayayu. I'supaka mire yijēñeko'omakaja yiyapaika upakamarā mibaakoɸejīkaoka marā imabeyua. Miyapaika upakaja simarū,— Tuparāte kērīka.

³⁷ Tuparāka jaiweatirā kiɸe'riwa'rika maekarakamarāte imaekarō'ōrā. Kārīrikarekaja nosika ɸotojī napō'irā keyaeka. I'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote kērīka:

—¿Simón, dako baaerā mikāñu? Ī'rākuri aiyajērā rō'ōjīrājīkaja kāpekaja imaberijīka mime bai je'e? ³⁸ Rakajekaja Tuparāte jēñebaraka mija imabe, ba'iaja mija baakoreka. “Tuparāte yapaika upakaja yija baarāñu”, āñurā imariɸotojo, mija ɸo'iaɸi ɸuri samija rakajepāñwārūbeyu. Suɸa imarī Tuparāte yapaika upakaja mija baawārūbeyu,— nare kērīka.

³⁹ I'supaka nare āriweatirā Tuparāka jairī ke'rika ate. Mamarī kire ki-jēñeka upakajaoka kire kērīka ate. ⁴⁰ I'supaka baaweatirā kijeyomarā ɸō'irā kiɸe'riwa'rika. Jimarā ɔōmaka nare baaeka simamaka kārīkarā nimaeka.

I'supaka nimaekarō'ōrā napō'irā keyamaka, tūrūtirā kirupu ni'yopi'rika. Supa imarī marākā'ā kire āriwāruberijīñurā nimaeka. ⁴¹ Supa nimekā'āja Tuparāka jairī ke'rika ate. I'sia be'erō'ō napō'irā etatirā,

—¿I'supakaja kāparakaja mija imañuju ruḡu? Kopakaja yire nañi'arijē'rāka seyayu mae. Po'imaja Ma'mite nañi'aokaro'si bojajāārimajire kopakaja etayuju mae. Ba'iaja baarimajare yire kiñi'arūjerā baayu. ⁴² Mija mi'mibe. Dajoa kire matoyari,— kika wārūrimajare kērīka.

Jesúre nañi'aeka majaroka
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ I'supaka Jesúre jaiyuju Judare etaeka. Jesúka wārūrimaji ĩ'poū'puarāe'earirakamarākaki Judare imaeka. Rikimarāja po'imajare i'taeka kika. Sara, yaḡua rikabaraka Jesúre ñi'arī ni'taeka. Kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāre pūataekarā nimaeka. ⁴⁴ “Ikupaka kire yibaarāñu”, āriwa'ri Judare nare bojatikarā nimaeka.

—Jesúre mija ĩawārūokaro'si u'surikapī kire yijēñerāñu. I'supaka yibaarāka be'erō'ō kire ñi'atirā jia kire mija ĩarīriwa'ḡe,— nare kērīka.

⁴⁵ I'supaka nare kērīweaeka be'erō'ō Jesús pō'irā eyatirā ikupaka kire kērīka: —¿Yaje mime wārōrimaji?—

I'supaka kire āritirā kire kiu'sueka. ⁴⁶ I'supaka kibaamaka ĩatirā, Jesúre nañi'aeka.

⁴⁷ I'supaka kire nabaamaka ĩatirā, Jesús wā'tarā rīkamarikaki sara baiwararī ke'etaeka. Sapi kurarāka ĩpamaki imatiyaiki ba'irabeĳirimaji ā'mua kitoakōrōtaeka.

⁴⁸ —¿Dako baaerā sara, yaḡuaḡpitiyika yire ñi'arī mija i'tayu? ¿Karee'erimajire ñi'arīrokapi yire mija ñi'ariḡakatayu bai? ⁴⁹ ĩ'rārīmi jariwa'rīrimarāja mija watoḡekarā Tuparāte jiyiḡupaka ōrīriwi'iaeka mijare wārōbaraka ñimaroyi. Torā ñimarījarapaka ḡoto yire ñi'arī mija etaberape ruḡu. Yire mija ñi'aika, Tuparā majaropūñurā sabojaika upakaja sime yiro'si,— Jesúre nare ārika.

⁵⁰ Supa imarī kire nañi'amaka ĩatirā, kika wārūrimajare nimaupatiji kire ru'ritapawa'rika. ⁵¹ Kire ne'ewa'rika ḡoto ĩ'rika bikirimaji kibe'erō'ōḡi a'rīrijarikaki. Sayapāĳiika takaja wā'ojī'atirā kimaeka. Kibe'erō'ō ke'rīrijarika ḡoto torā imaekarāte kire ñi'ape'rotaeka. ⁵² I'supaka kire baakopewa'ri kisayapāĳitakaja kireka naba'itatamaka, dakomarāja kiru'riwa'rika.

Judiotarā ĩparimarā imatiyaitata imaekarā, “Oka mireka ima”, Jesúre narīka

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵³ Supabatirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki imaekaki wi'iarā Jesúre ne'ewa'rika. Kire ne'eeyaeka ḡoto kurarāka ĩparimarāre nimaupatiji torā rērīka. Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka ĩparimarāoka rērīkarā.* ⁵⁴ I'supaka nabaeka ḡoto Pedrore ñoakuripi a'rīrijarapaka kurarāka ĩpamaki imatiyaiki wi'ī pēteta'teka imaekarō'ōrā keyaeka. Torā kākātirā Tuparāte jiyiḡupaka ōrīriwi'ia tuerimajaka kiḡekajūrīrupaeka.

⁵⁵ I'supaka simaeka ḡoto kurarāka ĩparimarā, supabatirā judiotarā ĩparimarā imatiyaitataoka “¿Dakoapi Jesúre majāārūjeñiñu?”, āriwa'ri jaibu'abaraka nimaeka. Supa imarī “Ikupaka ba'iaja Jesúre baarape”, āriwa'ri bojarūkirāte nayapakopeka. I'supaka nayapeaka simako'omakaja ba'iaja oka kireka imaeka natōpoberika. ⁵⁶ “Īka ba'iaja Jesúre baarape”,

* 14:53 La Junta Suprema (Sanedrín) de líderes judíos que gobernaba asuntos religiosos.

rīkimarāja narīpakiko'omakaja īrīkate bojaeka upakamarīa nabojakopeka.
 57-58 Īrārimarā mi'mirīkatirā imabeyuapīji ikupaka āparaka kire nokabaaeka:
 —“Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia po'imajare baaeka yipoapaterāñu.
 I'supaka simako'omakaja maekarakarīmi be'erō'ōjo ate sayibaarāñu,
 po'imajare baaekamarīa”, Jesúre āpakā'ā yija ā'mitirape,— narīka.

59 I'supaka bojaripotojo īrīka upakamarīa rukubaka oyiaja nabojaapakikopeka ruṗu.

60 Supa imarī kurarāka ipamaki imatiyaiki nimaupati wājitāji mi'mirīkatirā ikupaka Jesúre kijērīaeka:

—¿Dako baaerā nare miokae'eberitiyayu je'e? ¿Dakoapi ārīwa'ri i'supaka tīmarītakaja mire nokabaayu je'e?— kurarāka ipamakire kire ārīka.

61 I'supaka kērīko'omakaja Jesúre kire okae'eberika. I'supaka kimekā'aja ikupaka kurarāka ipamakite kire jērīaeka ate:

—¿Mi'iji bai mime Jā'merūkika Kiwā'maekaki,† Tuparā Maki?— kire kērīka.

62 I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Jesúre kire yi'rika mae:

—Ā'ā, yi'iji ñime. Supabatirā ñamajī Tuparā pō'i ritapē'rōtorā Po'imaja Mairūite ruṗamaka mija iarāñu. Supabatirā imipi oko ūmaka watopekapi yirūira'amakaoka mija iarāñu,— kire kērīka.

63 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, boebariwa'ri kiōñu upakaja kijariroaka pemakato kurarāka ipamakire baibebataeka. “Tuparā upakaja ñime”, kēñu ruku”, ārīwa'ri i'supaka kibaaeka. I'supaka baawa'ri ikupaka aperi āparimarāre kērīka:

—Dika ba'iaja baaiiki kime aperiāte ārīrūkia jariwa'ribeyua mae, kopakaja ritaja ba'iaja kēñua morīwārūpatayu. 64 Mijaoka ā'mitiriko'orā ba'iaja Tuparāreka kijaiko'a. Supa imarī ġmarākā'ā kire mabaarāñu je'e mijareka? —ārīwa'ri kijērīaeka kīparimarā jeyomarā imaekarāte.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā,

—Oka ba'iaja kiro'si ima simamaka jāārikaja sime kire,— nimirakamakiji narīpataeka.

65 Supabatirā īrārimarā Jesúre rijo'katapatebaraka kiñakoa pi'petātetirā kire napajeka. Kire pajebaraka ikupaka kire najērīaroyika:

—¿Maki mire pajeiiki? Karemarīa Tuparāte mire bojarākareka, “Iki yire pajeko'oka”, merīrāñu,— kire narīwā'imarīka.

Kire e'ewa'paraka Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimajaoka kīpema pajerijarikarā.

*“Jesúre ōrībeyuka yi'i”, Pedrote ārīkarō'ō
 (Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-29)*

66 I'supaka ba'iaja Jesúre baabaraka wi'itōsīarā nimaeka poto pēterāja Pedrote imaeaka ruṗu. Torā kimaeka poto kurarāka ipamaki imatiyaikiro'si ba'iraberirōmore kipō'irā etaeka. 67 Pedrote pekaō'to wā'tarā jūrīrupamaka iatirā, ñoaka kire koyoirīkaeka. Toṗi ikupaka kire kōrīka:

—Mi'ioaka Jesús Nazaretkakika turoyoyirapaki mime,— kire kōrīka.

68 I'supaka kire kōpakā'ā, ikupaka kore kiyi'rika:

—I'supaka meñua ōrībeyuka yi'i, mijaikaoka ā'mitirīwārūbeyuka yi'i,— kore kērīka.

I'supaka kore ārīweatirā, kopereka imaekarō'ōpi kīporiwa'rika poto karaka akaeka. 69 Toṗi ate kire iatōpotirā ikupaka torā imaekarāte kōrīka:

—Ī'ī imaki Jesúka wārūrīmajakakijioka kime,— nare kōrīka.

⁷⁰ I'supaka kōpakā'ā “Kika wārūrimajimarīki yi'i”, Pedrote ārika ate. Nōapañaka imatirā ate torā imaekarāte ikupaka kire ārika:

—Mi'ioka naka imaekaki, Galileakaki mime je'e apeyari,— kire narīka.†

⁷¹ I'supaka napakā'ā ikupaka nare kiyi'rika:

—i'supaka mija āñukate ōriberitiyaiki're yi'i! Wapuju yipakijikareka ba'iaja Tuparāte yire baajīñu,— kērika.

⁷² I'supaka kēñukā'āja ate karaka akaeka. Sakamaka ā'mitiritirā, Jesúre kire bojaeka kipupakarā kire ña'rījāirarika, “I'pakuri karaka akaerā baarāka ruṗu maekarakakuri, ‘Jesúre ōriḃeyuka yi'i’, merirāñu.” I'supaka Jesúre ārika kire ña'rījāirapakā'ā, jimarā Pedrote orika.

15

Pilato pō'irā Jesúre ne'eeyaeka

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Supabatirā aperiimi bikitojo i'parimarā imatiyarimaja nimaupatiji rērikarā ate. Kurarāka i'pamarā, Moiséte jā'meka wārōrimaja, supabatirā judiorāka i'parimarāoka torā nimaeka. Rērītirā “Ikuṗaka Jesúre mabaajīñu”, āparaka najaibu'aeka. Topi mae, Jesús pitaka pi'petirā Pilato pō'irā kire ne'ewa'rika.

² Kipō'irā kire ne'eeyaeka poto ikupaka Pilatore kire jērīaeka:

—¿Mi'i bai judiōtatarā i'pamakī?— kire kērika.

I'supaka kire kēpakā'ā, ikupaka Jesúre kire ārika:

—Mi'iji āñuka i'supaka,— kire kērika.*

³ Supabatirā kurarāka i'pamarā rīkimaka ba'iaja Pilato wājītāji Jesúre nokabaaeka. ⁴ Supa imarī ikupaka Pilatore kire jērīaeka ate:

—¿Dako baaerā miokae'eberitiyayu je'e? ¿Ritaja mire nokabaaika mia'mitiribeyu bai je'e?— kire kērika.

⁵ I'supaka kire kērīko'omakaja Jesúre okae'ebrika ruṗu. Kiokae'ebepakā'ā i'awa'ri, i'supaka imaekakite i'akoriberiroyikaki imarī, marākā'ā āriberijīka Pilatore jarika.

“Jesúre najāāparū”, narīkakaka

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38–19.16)

⁶ I'rākuri wejejē'rā rakakaja Pascua baya simaroyika poto i'rīka wēkomaka imariwi'iarā imakite Pilatore poataroyika. I'supaka kibaaroyika simamaka i'rīka sareka imaekakite kipoatarika po'imajare yaṗaeka. ⁷ I'supaka nabaaeka poto wēkomaka imariwi'iarā Barrabásre imaeka kika ba'iaja baaekarāpitiyika. Roma i'pamakire yi'riberiwari tokarā surararākaka jiparaka po'imajare jāāeka mirāki kimaeka. ⁸ Supa imarī rīkimarāja eyaekarā ikupaka Pilatore narīka:

—Mibaarijariroyika upakaja, i'rīkate mipoatarika yija yaṗayu,— kire narīka.

⁹ I'supaka kire napakā'ā ikupaka nare kērika:

—¿Makire yipoatarika mija yaṗayu? ¿Yaje judiōtatarā i'pamakire yipoatarika mija yaṗayu je'e?— nare kērika.

† **14:70** Por el acento de Pedro, adivinaron que él era de Galilea. Todos los discípulos de Jesús eran de Galilea menos Judas. * **15:2** La respuesta puede entenderse como “Sí, como usted dice”, o “Usted es quien lo dice.” Probablemente Jesús no afirmó claramente que era rey de los judíos para que Pilato no pensara que él refiere a un rey político como César o Herodes.

10 “Jesúre ã'mijairã imarĩ, yipõ'irã kurarãka ãpamarãre kire e'eetayu”, ãripupajoekaki imarĩ, kire pøatarika yapakopekaki imarĩ, i'supaka kërĩka. 11 Jesúre pøatarika kiyapako'omakaja kurarãka ãparimarã puri jãjirokapi ikupaka ritaja pø'imajare ãrĩkarã:

—“Barrabásre miþoatabe Jesús õ'toarã”, Pilatore mija ãpe, — kurarãka ãpamarãre ãrĩka.

12 “Barrabásre miþoatabe”, napakã'ã ã'mitiritirã ikupaka Pilatore nare y'i'rika:

—I'supaka yibaarãkareka, “Judiotatarã ãpamaki”, mija ãñukate puri çmarãkã'ã yibaarãñu je'e?— nare kërĩka.

13 I'supaka kèpakã'ã ã'mitiritirã, akasererikapi,

—ÿYapua tetaekarã kire miþatakĩarũjepabe!— kire narĩka.

14 I'supaka narĩko'omakaja,

—çDakoa ba'iaja kibaaeka je'e?— nare kërĩka.

I'supaka kèpakã'ã, jãjibaji nakasereka ate,

—ÿYapua tetaekarã kire miþatakĩarũjebe!— narĩka.

15 Supa imarĩ pø'imajaka jia imarika yapawa'ri Barrabásre kiþoataeka mae. Jesúre puri, ajeakaka þajerũkia nabaaeka imaroyikapi surararãkare kiþajerũjeka. I'supaka kire nabaaeka be'erõ'õpi, “Yapua tetaekarã kire patakĩarĩ mija e'ewa'pe”, Pilatore nare ãrĩka.

16 I'supaka kijã'meka simamaka toþi a'ritirã ãpi Pilato wi'itõsiarã† nakãkaeka mae. Supabatirã torã imaekarã surararãkare nakaeka nimaupatiji Jesús pø'irã narẽñaokaro'si. 17-18 Wi'itõsiarã nimaupatiji reriþatatirã jairopemakato iyayapea upaka ãoika Jesúre najããwã'imarĩka, ãpire jããroyikakaka. Supabatirã potatãkobu'ya baatirã, kirupuko'arã tuatirã ikupaka kire nawaperiwã'imarĩka:

—Jia ritaja mire najiyipupayeerũ, judiotata ãpamaki,— kire ãparaka, ba'iaja kire najaiwã'imarĩka.

19 Supabatirã yapuapi kirupuko'arã þajerijaparaka kire nar-ijo'katapaterijarika. Kiwãjitãji ñukurupatirã eewã'imaparaka kire nawapeka. “çMi'i imaki ãpi imatiyaiki bai?”, ãparaka kire nawapeka. 20 Kire eewã'imarĩweatirã kijairopemakato iyayapea upaka ãoika e'etirã mamari kijããekatojo kire najããeka ate. Supabatirã yapua tetaekarã patakĩarĩ kire ne'ewa'rika mae.

Yapua tetaekarã Jesúre patakĩarĩ ne'ewa'rika
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Kire ne'ewa'rika poto Simón, Cirenewejeakakire napõ'irã etaeka. Alejandro, Rufopitiyika ã'parã þaki kimaeka. Jerusalénwejearã eyatirã Jesús wã'tapi Simónre o'riwa'rirã baaeka poto Jesúre napatakĩarũkia yapua tetaeka surararãkare kire kõkerũjeka.

22 Supabatirã Gólgota wãmeirõ'õrã Jesúre ne'ewa'rika. “Rupuko'a ã'ã þusia”, ãrĩrika simaeka Gólgota. 23 Torã eyatirã iyaokoa, mirra ãkoa rukeka‡ kire nasãmaka sakiukuberika. 24 Torãjirã mae Jesúre kijariroaka e'etatirã, yapua tetaekarã kire napatakãieka. Kijariroaka yapawa'ri ikupaka narĩka: “Ni'i kijariroaka e'erika mairã”, ãparaka barewã'imarĩrikapi surararãkare sakorika. I'supaka barewã'imarĩrirokapi kijariroaka kijããekato ne'eka mae.

25 Bikitojo botarakaoteñarirakakuri aiyajẽrã eyawa'rika poto kire napatakãieka mae. 26 Kirupuko'a bo'irã yapupãia o'oeka naji'ataeka. “Oka kireka imaeka þareaja i'supaka kijũayu”, narĩrũ ãriwa'ri i'supaka nabaaeka.

† 15:16 Llamado pretorio en latín. ‡ 15:23 Un sedante para que no sufra tanto

“Īī kime judiōtata ĩpamaki”, āriwa'ri sarā no'ojī'aeka simaeka. ²⁷ Torā ĩ'parā karee'erimajareoka napatakīaeka. Īrika kiritapē'rōtopi, apika kikākoḡē'rōtorā nimaeka. ²⁸ I'supaka Tuparā majaropūñureka sabojatika simamaka i'supaka kiro'si simaeka. Ā'mitirikōrī je'e: “Ba'iaja baairāḡitiyika kimamaka, ba'iaja baaike kime kiro'si”, ḡo'imajare kireka āriāñu, āriwa'ri o'oeka simaeka.

²⁹ Jesús wā'tapī o'rikarā kire jiyipupayeeberiwari naruḡuko'a narī'meka. Ikuḡaka āriroyikarā:

—ĭYaa! “Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia yipōapaterāñu. I'supaka baatirā, maekarakarīmi be'erō'ō sayibaarāñu ate”, merāḡe. ³⁰ I'supaka baaike mi-maye'e, mirikapi miōñu upakaja miḡo'ia mitābe. Supabatirāoka yaḡua tetaekarā mire napatakīaikapioka miruirā'abe,— jaiyuyebaraka kire narīka.

³¹⁻³² Kurarāka ĩparimarā, Moiséte jā'meka wārōrimajaoka ikuḡaka āparaka kire jaiyuyekarā:

—Aḡerāte tāēkaki imariḡotojo kiōñu upakaja kiḡo'ia ḡuri kitāwārūbeyu. Karemarīa Mesías, Israelka'iaekarā ĩpamakitaki kimarākareka, kiruirāñu. Yaḡua tetaekapi kiruimaka ĩatirā, “Rita, ikiji mime”, kire marīrāñu,— ḡo'imajare narīka.

Jesús wā'tarā yaḡua tetaekarā ḡatakīaekarāoka naka ĩ'rātiji kire jaiyuyekarā.

Jesúre ḡuparirika

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Wājitāji aiyate eyawa'rika ḡoto wejea ñamita'rika. Maekarakakuri aiyajērā be'erō'ōjirā savorika ate. ³⁴ Savorika ḡoto jājirokapi ikuḡaka Jesúre jaiwataeka:

—Eloí, Eloí, ḡlama sabactani? — kērika. (Hebreo okapi ikuḡaka āririka simaeka: “Tuparā, Yīpaki, ḡdako baaerā yire miarīri'ija'atayu?”, āririka simaeka).

³⁵ Kire ā'mitiritirā, ĩrārimarā torā imaekarāte ikuḡaka ārika:

—Tuparāte bojaĭjirimaji imaekaki Elíasre kiakakoyu,— narīka.

³⁶ Suḡa imarī ĩrika torā imaekaki okoarā samañu'amaka u'rie'eika[§] e'erī rīriwa'rikaki. Se'eetatirā iyaokoa kā'marikarā sakiñu'aeka. Supabatirā Jesús rijearā yaḡuapi sakitaarupakoḡeka sakimi'mirītaokaro'si. I'supaka kire baakopetirā ikuḡaka ḡo'imajare kērika:

—Jaika ruḡu mija ta'abe. Elías imaekakire kire ruetamaka mairā,— nare kērika.

³⁷ I'supaka kērika be'erō'ō jājirokapi akaseretirā Jesúre ḡuparirika mae.

³⁸ Kiḡuparirikarō'ōjīte Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā, sayapāia mo'ria baata'teka imaeka ĩmipi beriruika ka'iarā eyabaka. ³⁹ Jesúre ḡuparirika ḡoto surararāka ĩpamakire yaḡua tetaeka wājitāji yoirīkamarīka. Kiḡuparipakā'ā ĩatirā,

—Tuparā Makitakiji ĩ're imakoḡeka mirākiyu,— kērika.

⁴⁰ ņoakuripañakapi rōmijā ĩrārimarāoka kiḡuparipakā'ā kire ĩaekarā. Nawatopekarā nimaeka ikarakamarā aḡerā: María Magdalena, supabatirā María, José, kirīĭ Santiago ĩ'parā ḡako koimaeka María. Supabatirā aḡeko Salomé imaekako. ⁴¹ Galileawejearā Jesúre imatapaeka ḡoto kire jeyobaeka mirārā nimaeka ĩ'rā rōmijā. Rīkimarāja rōmitika Jerusalénrā kika eyaekarāoka kiḡuparipakā'ā ĩaekarā.

Jesúre ḡuparipakā'ā ĩatirā āta wi'iarā kire ne'ewa'rika

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42-43 Torā apika, Josē Arimateawejeakakire imaeka. (Judiotatarā Īparimarā imatiyaitatakaki kimaeka). Supabatirāoka jiyipupaka po'imajare kire oñuka kimaeka. "Tuparāte wā'maekaki imarī, ritaja po'imajare jia Jesúre jā'merānu", āririkaoka oñuka Josére imaeka. Jesúre puparirika poto rā'irikoyiaja sa-jaritika simamaka, kūpajiji sajarivarika jērītariimi ruḡu jieweibaraka nimaroyikarīmi puririka. Supa imarī űojimarīji āta wi'iarā Jesús ma-jaka natariyapaeka. Supa simamaka okajājia jaritirā kīkirimarīaja Pilato pō'irā a'ritirā Jesús po'ia Josére jēñeka. 44-45 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, "Yee, ġkopakaja kīpupariritiyu bai?", Pilatore āriḡupajoaeka. Supa imarī surara ĩpamakire Pilatore akaeka "ġYaje rita simatiyayu?", kire āñaokaro'si. "Rita sime", surararāka ĩpamakire kire ārika ā'mitiritirā, Jesús po'ia Josére ke'erūjeka. 46 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Jesúre buteokaro'si ĩ'rāto sayapāia boia ĳakaka Josére wapaĳjika. Supabatirā kīpo'ia ruerī ke'rika mae. Kire rueweatirā sayapāiapi Josére kire buteka. I'supaka kire baatirā āta wi'ia po'imajare baaekarā kire kitaeka. Sarā kire tatirā āta jo'bakaḡi sakitāteka. 47 María Magdalena, María, Josē pakopitiyika kire kitaekarō'ō niaeka.

16

Ōñia Jesúre jariḡe'rika

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Jērītariimi, aiyate ka'raeka be'erō'ō María Magdalena, María Santiago pako supabatirā Salomé wāmeikopitiyika maekarakakorā ruḡuko'a wearūkia jia ĳiĳĩsia nawapaĳjika, Jesús po'iarā yo'yeokaro'si. 2 Ba'irabeū'murīmi* biki-tojo wārīrika űa'riḡpataeka poto na'rika āta wi'iarā. Aiyate warara'aekarō'ōjite torā na'ririjarika. 3-4 Supabatirā natiyiaja ikupaka najaibu'arījarika:

—Āta jo'bakaḡi āta wi'ia natāteka, ġmaki maro'si se'etarāki ruku? — narību'arījarika.

Torā neyaeka poto āta jo'baka aḡerō'ōrā satapamaka niaeka. 5 Āta aḡerō'ōrā tapamaka ĳatirā, sarā nakākawa'rika. Torā kākawa'ritirā ĳapūataerā baakōrī nakākawa'rika koperitapē'rōtopi, ĩ'rika bikirimaji saya boia jāākite ruḡamaka niaeka. Kire ĳatirā rōmijāte pupatatiyaeka. 6 Napupatamaka ĳawa'ri, ikupaka nare kērīka:

—Mija pupata'si. Jesús Nazaretkaki yapua tetaekarā napatakīarapakite mo'arī mija ĳtayu. I'supaka simako'omakaja kimabeyu o'ōrā. Kīpuparīpakā'ā o'ōrā kire nayayerapaka be'erō'ō kopakaja oñia kijariḡe'yu. Mīa, o'ōrā kire natakoperapārō'ōrā karemarīa kimajīka. 7 Mija a'pe. Kika wārūrimaja mirārāte, supabatirā Pedrorea ikupaka mija bojape: "Mija ruḡubajirā Galilearā eyaokaro'si a'riweitiki Jesús. Mijare kibojatika upakaja torā kire mija ĳatōporāñu", āriwa'ri nare mija bojabe,— nare kērīka.

8 I'supaka kērīka ā'mitiritirā, pupatatiyawa'ri tarabaraka rōmijāte ru'riporiwa'rika. I'supaka simaeka ĳatirā napupataeka simamaka, aḡerāte samajaroka nabojapībaberika.

Ōñia kijariḡe'rika be'erō'ō María Magdalena wāmeika imaekakote Jesúre ḡemakotowirika

(Jn 20.11-18)

9 Najērītarooyikarīmi be'erō'ōkarīmi bikitojo oñia Jesúre jariḡe'rika. Bikitojo űamiji oñia jariḡe'ritirā María Magdalena pō'irā mamarītaka Jesúre ḡemakotowiriū'mueka. ĩ'potēñarirakamaki Satanārika ima koreka űa'rījākarāte

*

kipoataeka mirāko koimaeka. ¹⁰⁻¹¹ Kire ĩatirā, kika turitapaeka mirārāte bojarī ko'rika. Ba'iaja pupariwa'ri oparaka nimaekarō'ō napō'irā eyatirā ikupaka nare kōrika: “Ōñia Jesúre jayu ate. Kire ñiako'a simamaka ñañu”, āparaka nare kobojakopeka. I'supaka nare kobojako'omakaja kore nayi'riberika.

*Kika wārūeka mirārā ĩparā pō'irā Jesúre pemakotowirika
(Lc 24.13-35)*

¹² I'supaka nare kōrikopeka be'erō'ō ĩparā Jesúka wārūeka mirārā Jerusalēnpi na'ririjarika poto nare kipemakotowirika apeaja ioiki jaritirā. ¹³ Pe'riwa'ritirā aperi Jesúka wārūeka mirārāte sanabojaeka. “Jesúre yija ĩako'o”, nare nabojako'omakaja nare nayi'riberika ate.

*“Ikuṣaka yirika pō'imajare mija wārō'āñu”, āñwa'ri Jesúre bojaeka
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁴ I'sia be'erō'ō kika wārūeka mirārā ĩrōū'puarāe'earirakamaki imaekarāre ba'aruṣaekarō'ōrā Jesúre pemakotowirika. Napō'irā pemakotowiritirā, ikupaka nare kērīka:

—Ōñia yijaripe'rapaka be'erō'ō, ¿dako baaerā aperi yire ĩaraparāte bojarapaka mija yi'ririyaṣaberitiyarape?— āñwa'ri nare kiwapeka.

¹⁵ I'supaka nare āritirā, ikupaka nare kērīka:

—Ritatojo wejarā mija a'pe, yirika ritaja pō'imajare ōriṣatarū, āñwa'ri nare sabojatapaokaro'si. ¹⁶ Yirika ā'mitiripēawa'ri, “Jesúre yi'yuka ñime mae”, āñwa'ri kiruṣuko'a jūjerūjeiki, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'ribesarāki. I'supaka simako'omakaja yirika ā'mitiripēabeyukaro'si puri ba'iaja kibaaika wapa ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā Tuparāte kire pūatarāñu. ¹⁷ Mija ĩabe. Ikuṣaka yire ā'mitiripēairāte nabaabearāñu: Yirirā nimamaka tērīwa'ribaji yirikapi Satanárika ima ña'rījāikarāreka poatarijarirāñurā. Supabatirāoka aperi oka norībeyua najairāñu. ¹⁸ Āñaka nañi'akoperāka, supabatirā okoa rīmaka nukukoperākaoka dakoa nare o'ribesarāñu. Pō'imaja jññurā pō'iarā naṣitaka naja'apearāka potojo pō'imajare jājirijarirāñu,— nare kērīka.

*Mabo'ikakurirā Jesúre a'rika
(Lc 24.50-53)*

¹⁹ I'supaka maipamaki Jesúre nare ārika be'erō'ō Tuparāte mabo'ikakurirā kire e'emiawa'rika. Supa imarī kipō'irā kiritape'rōtopi Jesúre rupe mae, tērīrikaja jiyipupaka ōrīrukika imarī. ²⁰ Kimiriwa'rika be'erō'ō kika wārūeka mirārāte kirika bojataparī a'rika. I'supaka bojatapabaraka nimaeka poto, niakoribeyua pō'imajare nabeokaro'si Maipamakite nare jeyobaaroyika, “Rita sime nabojaka”, pō'imajare āñao'aro'si.

I'tojirāja sime ruṣu.

Hechos de los Apóstoles

Espíritu Santore mijare yiña'ajäärãñu, Jesúre ãrïka

1-2 ¿Yaje mime Teófilo? Bikija pãpera miro'si yiñũataũ'murape. Jesúre imaroyirapaka, supabatirã kiwãrõroyirapakakaka sapi mire yibojapũarape. Ritaja mire yibojaikareka mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiaekarõ'õjĩrã miro'si yo'otiyirape. Mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiaerã baeka ruþu kirika bojariroka bojarimaja kiwã'maekarãka kimaeka. Espiritu Santore kire jeyobamaka kiyapaeka upakaja nabaarũkiakaka nare kibojaka. ³ Reyariþotojo õñia kijariþe'rika be'erõ'õ ï'rãkurimarã kimajaroکا bojataparũkirãte kipemakotowirroyika. Ï'parã þo'imajarakarĩmi i'supaka nare baabaraka Jesúre imaeka. "I'kitakijioka kime", nañakaro'si supa kibaaroyika. Supa baabaraka "Ikuþaka yire yi'yurãte jã'mebaraka Tuparãte nare imaruputarãñu mae", ãparaka nare kiwãrõrijarika.

⁴ Ï'rãkuri naka rẽritirã ba'abaraka kimaeka þoto, ikuþaka Jesúre nare bojareka're:

—Jerusalénrãja mija imabe ruþu. Maþaki Tuparãte mijare bojaeka upakaja Espiritu Santore mijare kipũatarãñu. Supa imarĩ õ'õrãja kire mija ta'abe. Kopakaja mijare yibojaroyirapaka ã'mitirroyiraparã mija ime.

⁵ Mamarĩ þuri okoapi takaja ruþuko'a þo'imajare Juanre jũjeka. Maekaka þuri no'õjĩrãmarãja Espiritu Santore Tuparãte mijare ña'ajäärãñu kiyapaika upakaja mija imawãrũokaro'si,— kika wãrũekarãte kẽrïka.

Mabo'ikakurirã Jesúre a'rika

⁶ Ï'rãrĩmi ate Jesúka rẽritirã ikuþaka kire narïka:

—Yija ïþamaki, "Maekaka þuri Romatarãte þoatitirã Israel ka'iakarãre yijã'merãñu Tuparãte þũataekaki imarĩ", ¿yaje meñu je'e?— kire narïka.

⁷ Supa napakã'ã ikuþaka nare kẽrïka:

—Marãkã'ã baatirã mija õrĩrũkumarã sime. Maþaki Tuparã ï'rĩkaja sõñuka.

⁸ I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore mijare ña'rĩjãirãka þoto, okajãja mija jarirãñu. I'supaka jariwa'ri aþea wejearã a'ritirã, yika imaekarã imarĩ, yimajaroکا nare mija bojarãñu. Jerusalénrã, Judeaka'iarã, Samariaka'iarã, supabatirã ritotojo wejearekaoka, yimajaroکا mija bojarijarirãñu,— nare kẽrïka.

⁹ I'supaka nare kẽrïka be'erõ'õ, kire nayoiyukã'ãja, mabo'ikakurirã ke'rika. Oko ùmakakarã keyawa'rika þoto kopakaja kiõiberika. ¹⁰ Ke'þakã'ã wejepemarãja nañakoarika. I'supaka nimekã'ãja ikuþarõ'õþiji Ï'parã ángelrãka boia jariroaka jããekarã napõ'irã þemakotowirirĩkaekarã. ¹¹ Toþi ikuþaka nare narïka:

—Galileakarã, wejepemarãja mija ñakoaria'si mae. Mijaka imaroyirapaki mabo'ikakurirã Tuparãte kire e'emiamaka mija ïaikijioka toþi mija þõ'irã etarãki ate þe'yu upakajaoka,— nare narïka.

Judaswãsa õ'torã Matiare ne'eka

¹² Olivos wãmeika þusiarã nimaeka apõstolrãka. I'sia be'erõ'õ Jerusalénrã napẽ'rika mae, nimaekarõ'õþi koyikuriyi simaeka simamaka. ¹³ Wejearã eyatirã wi'iarã neyaeka. Ïmika wi'iareka mirĩwa'ritirã, kurarakarã ï'rãkõ'rĩmatorãja neyaeka. Ikuþati nimaeka torã eyaekarã: Pedro, Juan,

Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo maki Santiago. Supabaturā aperi imaekarā Simón Celote, supabaturā Santiago maki Judas. ¹⁴ Jesús be'erō'ōkarā, kipako María, supabaturā aperi rōmijāpitiyika ĩrākō'rīmatorāja narērīroyika ĩrīka upakaja pupajoawa'ri Tuparāka jairā.

¹⁵ I'supaka nabaaroyika poto Jesure ā'mitiripēari naka narērīroyika, ciento veinte rō'ōjirā pō'imaja nimaeka. ĩrākuri i'sirakamarā watopekapi mi'mirīkatirā ikupaka Pedore nare bojaeka:

¹⁶—Wātaka ñoñurā, mija ā'mitipe. Bikija mañeki David imaroyikaki Espiritu Santore kire āpakā'ā, Jesure nañi'aerā Judare bojajāārūkiakaka, kio'oeka.

¹⁷ Mia je'e, yijakakiji Judare imakoperoyirape. Jesuka yija imaokaro'si yijare kiwā'maeka upakaja kiwā'maekaki. ¹⁸ (I'supaka imaripotojo niñerū yapawa'ri Jesure kibojajāārape. Kibojajāārāpaka wapa mirāka kipe'atarapakapi ka'ia nawaruape. Sarā mae kirupuko'api ña'rītirā, kiñe'mea kijāwatarape kitapisia poripateribaka. ¹⁹ I'supaka kibaaeka ā'mitiritirā, Acéldama Jerusalénkarāre sawāmejī'aeka i'sia ka'ia. Nokapi, “Riweka'ia”, ārīrika simaeka).^{*} ²⁰ Ikupaka Davidre bikija o'oeka:

“Baiparāmarīa wi'ia jariwa'rīrāka sarā imaekakite a'ritapawa'rika simamaka. Apika etatirā sarā imaberijiki.”

Toṗi pūri,

“Apika o'atirā kiba'iraberū”, ārīwa'ri David imaroyikakite o'oeka upakaja Judare baeka.

²¹⁻²² I'supaka kibaaeka simamaka kire o'arika sime mae. Mia, maipamaki Jesure mapō'irā imaroyirapaka poto makaja imaroyirapakite ma'eye'e. Juanre rupuko'a Jesure jūjemaka ĩaekaki, mabo'ikakurirā Jesure a'rikarō'ōjirā maka imaroyirapaki kimajīñu. Supabaturā reyariṗotojo oñia Jesure jaripe'rika be'erō'ō kire ĩaekakioka kimarākareka jia simarāñu,— Pedrote nare ārīka.

²³ Torājirā mae, ĩparā torā imaekarāte nawā'maeka. “José, Matiaspitiyika nime jia pupakirā”, narīka. José Barsabás kiwāmea imako'omakaja apewāme Justo kire narīka. ²⁴⁻²⁵ Torājirā mae,

—Yija ĩpamaki Jesús, mi'i imaki ritaja pō'imajare pupajoaika oñuka. I'supaka simamaka “Īī kime Judas o'toarā o'arūkika mijaka wārōrimaji”, ārīwa'ri yijare miōrīrūjebe. Mia je'e, Judas pūri yijare a'ritaparapaki ba'iaja baarika yapawa'ri. Supa imarī maekaka ba'iaja baariwapa tiyibeyurō'ōrā kime narīka.— kire narīka.

²⁶ Supa imarī José wāmea ātarā no'ojī'aeka, supabaturā Matias wāmea aporā. Toṗi mae jotoarā jāatirā, sanajājeeka mamari ña'rīrāñuo ĩaokaro'si. Siatirā, “Matias kime Tuparāte wā'maiki”, narīka. Torājitepi ĩpōū'puarāe earirakamakiro'si kijarika mae.

2

Espiritu Santore nare ña'rījāika

¹ Pentecostés^{*} bayarīmi seyaeka poto Jesure yi'yurāte nimaupatiji ĩrākō'rīmatorāja narērīkū'ika. ² Ikuparō'ōpiji jājia wīrōa baeika upaka sokaarika wejeṗemapi. I'sia wi'iarā rupataekarā nimaupatiji jia sana'mitirika. ³ Supabaturā pekajūrēika upaka simamaka niaeka. I'supaka

* **1:19** Probablemente la información en versículos 18 y 19 no fue dicho por Pedro, sino es añadida por Lucas, el escritor para ayudar al lector entender que pasó a Judas. * **2:1** Fiesta judía que se celebra cincuenta días después de la Pascua.

pekajũ'rëikapi pibitirã nimaekarakamakireje saña'rĩpeika. ⁴ Sapi Tuparãte pũataekaki Espĩritu Santore nare ña'rĩjãika. Nareka ña'rĩjãitirã aperiã oka na'mitiribeyua imakopeikaja nare kijaiwãrũrũjeka. I'supaka kibaamaka nimaekarakamakiji rakakaja jairã najarika kijã'meka upakaja.

⁵ I'sia poto judiotatarã imariþotojo aperiõ'õrã po'ijirikarãoka Jerusalenwejarã imaekarã. I'sirokapi ãriwa'ri rakaka oyiaja jairã nimaeka. I'supaka imariþotojo jia Tuparãte jiyipupayeeirã nimaeka. ⁶⁻⁷ Torãjĩrã mae wĩrõa baeika upaka okaaririka ã'mitiritirã, I'rãoka torã rëĩrãrã. Torã eyatirã rakakaja jairã imariþotojo nokarokapi jairãte ã'mitiyurã nimaeka. I'supaka simamaka jimarĩa napupataeka. Topi natiyiaja ikupaka najaubu'aeka:

—Galileakarã nime. ⁸ Tokarã imariþotojo çmarãkã'ã mija oka, supabatirã yija oka pariiji najaiyuje'e? ⁹⁻¹¹ I'rãtatamarã maima. Mija ãbe: Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egipto, supabatirã Cirenewejea a'riwa'ri Libia, supabatirã Romakarã maima. Creta, Arabiapi i'taekarãoka imarã maka. Supabatirã Romapi i'taekarã, judiorãka, supabatirã Tuparãte jiyipupayeerijayurãoka imarã naro'si. Supa imariþotojo, tãriwa'ribaji jia Tuparãte baarimajaroka mokapiji maka Galileakarãre jairiyu,— ãribu'abaraka nimaeka.

¹² Papatatiyawa'ri, marãkã'ã ãrĩrika imabepakã'ã ikupaka narĩka:

—¿Dakokapi ãriwa'ri supa nabaayu?—

¹³ Supabatirã aperiimarã puri,

—Nukuwejabiyu,— aparaka ba'iaja neewã'imarĩka.

Torã etaekarãte Pedrote bojawãrõeka

¹⁴ I'supaka nañua ã'mitiritirã, Pedro, kijeyomarã I'rõu'puarãe'earirakamarã pitiyika jia wããrõ'õrã nawirirĩkaeka. Torãjĩrã jãjirokapi ikupaka Pedrote ãrĩka ritaja torã imaekarãte ã'mitiyaokaro'si:

—Judiorãka aperiõ'õpi i'taekarã, supabatirã Jerusalenkarãoka jia mija ã'mitipe ruþu. ¹⁵ “Nukuwejabiyu”, yijareka mija ãrĩko'omakaja wejabiribeyurã yija. Sajë'rãkamarĩa simamaka imabeyurã ruþu ukuwejabiyurã. ¹⁶ Ikuþaka simatiyayu. Yijare mija ãika, “I'supakaja simarãñu”, Tuparãrika bojaĩjirimaji, Joel imaekakite ãrĩka. Mia je'e:

¹⁷ “Õ'õjĩtepi ñamajĩ wejetiyia seyarãñurõ'õjĩrã Espĩritu Santore ritatojo wejeareka imarãte yiña'ajããrãñu. Supa imarĩ mija makarã yirika bojarimaja nimarãñu. Bikirimajare puri wããrõ'õrãja yibaarũkia ñiarũjerãñu. I'supaka simako'omakaja þakiarãte puri nakãrõmarõ'õpi nare sayibeãrãñu.

¹⁸ Torãjĩrã mae, Espĩritu Santore yiña'ajããrãñu yijã'meika upakaja baairãte. Rõmijãte, Imirĩjareoka i'supaka yibaarãñu yirika bojariroka bojarimaja nimaokaro'si.

¹⁹ Mija jërãko'abeyua wejeþemarã mijare yibearãñu. Supabatirã ritaja wejeareka i'supaka yibaamaka, ‘Tëriiki kime Tuparã’, po'imajare ãrĩrãñu. I'supakajaoaka pitã'muapi þuyurã, supabatirã þeka jũ'rëika ãmakapupakã'ã niarãñu.

²⁰ Mia je'e, ãmikaki aiyate neiñamita'rimaka, ñamikakioka, riwerõ'õjĩrã jũ'aka jarirãki. I'supaka simarãka poto wejetiyia seyamaka, jia supabatirã ba'iajoaka po'imajare baeeka iatirã, sawapa maipamaki Tuparãte nare baarãñu. Imatiyaiĩmi simarãñu i'supaka kibaarãñuĩmi.

²¹ Ñipamaki, ba'iaja baiki ñime. Ba'iaja yibaaika niye'kariabe', yire ãrĩrãñurãte puri, ba'iaja nabaaeka wapa Tuparãte nare baabesarãñu”, Tuparãro'si Joelre o'oeka,— ãriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

22 Sabe'erō'ōjīte ikupaka Pedrote nare ārika ate:

—Mija ā'mitipe Israelkarā. Jesús Nazaretkaki Tuṗarārikapi maikoribeyua mijare baabearoyikaki. I'supaka Tuṗarāte baaeka simamaka “Kijā'meka upakaja Jesúre baaeka”, āriwārūrā mija ime. 23 I'supaka simako'omakaja, Jesúre ā'mijīaraparā, kire okabaaraparā mija ime. Supabatirā yaṗua tetaekarā kire mija patakīarūjeka. I'supaka mija baarūkia ōritikaki Tuṗarā ṗuri. “Ba'iaja kire nabaarāka imako'omakaja yi'ī ṗuri jia ṗuṗajoawa'ri Jesúre ṗutarāki”, Tuṗarāte ārika. 24 Ba'itakaja jūabaraka Jesúre reyako'omakaja Tuṗarā ṗuri ōñia kire jariṗe'rirūjekaki, reyariṗa'imarīka Jesúre imaeka simamaka. 25 Supa imarī mañeki, David, Jesúre imarākakaka ṗuṗajoawa'ri, ikupaka kio'oeka:

“Maipamaki, yikaja yire jeyobaabaraka mime. Supa imarī wayuṗi'ribeyuka yi'i.

26 Supa imarī jījimaka yiṗupakapi ñime. I'supaka simamaka jījimakapi mika yijaiyu. Supabatirāoka 'Reyaripotojo ōñia yijariṗe'rirāñu', āñuka ñime.

27 Maipamaki, miyapaṗama, reyairāte nayayeirō'ōrā imarūkimarīka ñime. Supabatirā mirikitaki imawa'ri, miyapaika upakaja baarimaji ñimamaka yiṗo'ia mirabarūjebesarāñu.

28 Supa imarī ōñia yire mijariṗe'rirūjerāñu. Supabatirā jia jījimaka ñimarāñu ate mika imawa'ri”, āparaka David imaekakire o'oeka're.

29 Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mañeki David imaekakite reyamaka ō'ōrāja kire nayayeka supakaja kimajaṗema ōiñujua ruṗu. 30 Supa imarī kiro'si imarūkiakakamarā ṗuṗajoabaraka supa Davidre ārika. Ōnamaji imarūkiakaka bojarimaji kimaeka. I'supaka imarī, “Ōnamaji i'rika yiriṗarāmi kimarāñu Tuṗarāte ṗutarāñuka, yupakajaoka iṗi imarūkika”, āriwa'ri David imaroyikakite ṗuṗajoeka, Tuṗarāte kire ōriṗujemaka. 31 Sōñuka imarī, “Jā'merimaji Tuṗarāte ṗutarāñuka reyariṗotojo ōñia jariṗe'rirāki. Supabatirā reyaekarāte imarō'ōrā imabesarāki imarī, kiṗo'iaoka rababesarāka”, āriwa'ri kio'oeka're. 32 Jesúre reyaparaka be'erō'ō, kire yija iaraṗe ate. Supa imarī “Tuṗarāja supa kire baarapaki”, yija āriwārūyu. 33 Mabo'ikakurirō'ōṗi imatirā Tuṗarāte akaeka Jesúre. Supa imarī Tuṗarāte imarō'ōrā kiritapē'rōto jiyiṗupayeerūkirō'ōṗi kirupe mae. “Ō'ōrā jā'mebaraka ñima upakaja Espiritu Santore miṗūatabe”, Jesúre kērika. Supa imarī Jesús mae yijare Espiritu Santore ña'ajāāekaki. Mae mija iako'a, mija ā'mitiriko'a, Espiritu Santore yijare ña'rījīaikakaka sime. 34 Ate David imaekakirika ikupaka mijare yibojayu. “Yi'iji i'supaka ñimarāñu”, āriwa'rimarā Davidre so'oeka. Dakoapi āriwa'ri ritikaja Tuṗarā ṗō'irā kiṗo'ia mirīwa'riberijiki iki. I'supaka simamaka Jesúre mirīwa'rirūkia simamaka ikupaka Davidre o'oeka:

“Yiritapē'rōto jiyiṗupayeerūkirō'ōṗi mirupabe,

35 mimajamarāre yitēriṗatayuju', Tuṗarāte āñu Ōipamakire”, āriwa'ri David imaekakite o'oeka.

36 Supa imarī ritaja Israelkarā, ika jia mija ōṗe: Yaṗua tetaekarā mija jāāekakitejeoka Jesúre, Tuṗarāte ṗo'imaja iṗamaki imarūjeka, supabatirā jā'merūkika kire kiwā'maeka,— āriwa'ri Pedrote nare bojaeka.

37 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā ba'iaja ṗuṗariwa'ri ikupaka Pedrorākare narīka:

—¿Yija jeyomarā, marākā'ā yija baarāñu je'e mae?—

38 Toṗi ikupaka nare kērika:

—Ba'iaja mija baaika ja'atagirā jia mija imabe. Supabatirā, rupuko'a mija jūjerūjebe, “Yijare tāārimaji Jesúre ime”, āriwa'ri. I'supaka mija baa-maka, ba'iaja mija baaika ye'kariatirā Espiritu Santore Tuparāte mijare űa'ajāārāñu. ³⁹ Espiritu Santore mijare kiűūatarāñu, supabatirā mija makarā, mija riparāmerā, supabatirā yoeűi i'taekarāteoka. “Yimakarā upakaja mija imarāñu”, kērika upakaja yi'rirāñurā upatireje Espiritu Santo kiña'ajāārāñu,— Pedrote ārika.

⁴⁰ Torājirā mae ikupaka nare kiokajāārijarika:

—“Ba'iaja yija baaika yijareka ye'kariatirā, yijare mitāābe”, āriwa'ri Tuparāte mija jēnebe ba'iaja imarika tiyibeyurō'orā ba'iaja baairā űo'imajapitiyika mija a'ria'si āriwa'ri,— nare kērika.

⁴¹ I'supaka kibojaeka jijimaka ā'mitiriwa'ri tres mil rakamaki Jesúre yi'rrikarā. I'supaka imawa'ri rupuko'a najūjerūjeke mae. ⁴² Supabatirā apóstolrākare wārōika ā'mitirirā naűō'irā narēriroyika. Nawārōika yi'riwa'ri sana'mitiripēarija'ataberika. Supa imarī i'rika ta'iarāja űupajoairā najarika mae. I'supaka imawa'ri, i'rākuri jariwa'ririmarīaja rērikū'itirā naűibaba'aroyika, supabatirā Tuparāka najaiika. Supabatirā, “Ika ima Jesús űo'ia upaka ima. Mare tāārimaji kime”, āriűupajoabaraka űan naűibaba'arizarika.

Jesúre yi'yurā ikupaka imaeakarā

⁴³ Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyua beaeakarā, i'supaka nabaarūkia Tuparāte nare ja'ataeka simamaka. I'supaka nabaaiika iawa'ri jimarīa ritaja Jerusalénkarāre űupataeka. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jesúre yi'yurā űuri i'rika ta'iarāja űupajoaeakarā. Supa imawa'ri natiyiaja nayapaika upakaja najeyobaabu'aeka. Aűerikuri naba'irījia, naka'iaoka nijika sawapa e'etirā najeyomarāte yapaika ko'aűitorāja niñerū nare ijiirā. ⁴⁶⁻⁴⁷ I'rārīmi jariwa'ririmarīaja, i'rika ta'iarāja űupakirā imarī, Tuparāte jiyiűupaka űriwi'i' űeterā narēriroyika. Supabatirā najeyomarāre akawa'ritirā nawi'iarā űiyia Jesúre ba'aeka upakaja űan naűibaba'aeka kire jiyiűupaka űriwa'ri. I'supaka baatirā jiiroka űuparitirā ba'arika naűibaba'aroyika, Tuparāte jiyiűupaka űñurā imawa'ri. I'supaka nabaamaka iatirā “Jiitaka baairā nime”, ritaja űo'imajare nareka āriűupajoaeka. I'rārīmi upakaja torā rīkimabajia Maipamakire tāāekarāte űubuwa'rika, kire yi'yurā kimarūjekarā imarī.

3

Bitamajite Pedrote jieka

¹ I'rārīmi upakaja rā'irā Tuparāka jairī judiōrākare eyaroyika Tuparāte jiyiűupaka űriwi'iarā. Torājirā mae i'rārīmi Pedro, Juanűitiyika torā Tuparāka jairī na'rika. ² Torā i'rika bitamaji űo'ijirikakite koűerekarā ruűaeka. I'supaka kimamaka i'rārīmi upakaja kiűeyomarāre kire kōkewa'riroyika. I'supaka kire baatirā koűereka Jiyurika āñua wāmeika rō'ōrā kire narupataroyika. Torā rupatirā wayuoka kibaayu āriwa'ri “Niñerū kupaűi yire mija iűibe”, āparaka kimaeka. ³ Pedrorākare torā kākaerā baaeka iatirā,

—Yire mija wayuūabe kūpaűi,— nare kērika.

⁴ Topi,

—űō'orā miabe,— Pedrote kire ārika.

⁵ Supa kēpakā'ā “Mae kūpaűi yire nijirāñu je'e”, āriwa'ri jia nare kiyi'rika.

6—Niñerū pūri yire imabeyua. Apeakaka imatiyaika mire yijeyobaarānu. Jesucristo Nazaretkakire yire jā'mekapi āriwa'ri, “Mi'mirikatirā jia a'yuka mijape”, mire ñaņu,— Pedrote kire ārika.

7 I'supaka kire āritirā kipitaka ritapē'rōtopi ñi'atirā Pedrote kire mi'marikaeka. I'supaka kire kibaamaka kiū'pua, kiāñarakaoka jiika mae. 8 Supa imarī kibu'ririikaeka. Supabatirā Pedrorākapiitiyika Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā bupurikewa'ritirā kikākawa'rika mae. “Jia Tuparāte yire baayu, bitamaji upaka ñimareka yire kijieyu”, āriwa'ri jijimaka kimaeka. 9 Kituritapamaka torā imaekarāre kire ĩaeka. Supabatirāoka “Jiitaka Tuparāte yire baayu!”, kēpakā'ā na'mitirika. 10 Supa imarī kire ĩatirā “Niñerū jēñebaraka Jiyurika āñua wāmeika kopereka rō'ōrā rupako'okaja kimema. ĩMarākā'ā simamaka i'supaka kijayu je'e?”, narika.

Tuparāte jiyipupaka ōriwi'i pēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā po'imajare kibojaka Pedro

11 Bitamaji imakopekaki, Pedrorākakaja kimajipeaka. Tuparā jiyipupaka ōriwi'i pēte Salomón wāmeika imaekarō'ōrā i'supaka nimaeka. I'supaka kima ĩatirā pupatawa'ri, rīrira'atirā rikimarāja po'imajare torā etaeka. 12 Torā netamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare ārika:

—Mija pupata'si yitā'omaja Israelka'iakarā. Yijapi āriwa'rimarā i'supaka kijayu. Supabatirā “Tēriritarā imarī noņu upakaja kire najieko'o”, yijareka mija āripupajoa'si. Supabatirā “Aperā bo'ibajirā jia Tuparāte yi'yurā imawa'ri supa kire nabaako'o”, mija āri'asioka. 13 Ikupaka simatiyayu: Mañekiarā, Abraham, Isaac, supabatirā Jacobrākare jiyipupaka ōrikaki Tuparāte yapaeka upakaja baaekaki kime Jesús. I'supaka kimamaka ritaja po'imajare jiyipupaka ōriūkika Tuparāte kire imarūjeka. Kire ĩaripe'yowa'ri ĩparimarāre kire mija okabaaeka “Kire mija jāābe”, āriwa'ri. I'supaka mija āriko'omakaja Pilato pūri ba'iaja kire baarika yapaberikopekaki. 14 Tuparāte yapaika upakaja baalki Jesúre poatarikopakaja Barsabás, po'imajare jāārimajiratakiteje Pilatore mija poatarūjeka. 15 I'supaka baawa'ri po'imajare ōñia imajiparika ja'atarimajire mija jāārūjeka. I'supaka kire mija baako'omakaja, Tuparā pūri ōñia kire jaripe'rirūjekaki. Kire ĩaekarā imarī, “Ōñia kime mae”, yija āriwārūyu. 16 ĩ bitamaji imakoperoiyrapakite ōñurā mija ime. Jesúre yi'yurā yija imamaka kiū'pua kire kijieyu. Kire ĩatirā “Rita sime, Jesúre kire jieika”, mija āriwārūyu.

17 Ōñua sime yijeyomarā, mija ĩparimarāpitiyika ōripūberiwari Jesúre mija jāārūjeka. 18 “I'supaka simarāñu”, Tuparāte ārika simamaka supa simarape. Mia je'e, bikija ikupaka Tuparāro'si bojaljirimajare ārika: “Cristore ba'iaja baawā'imaritirā kire najāārāñu”, narika. 19 Sōñurā imarī, “Ba'iaja kire yija baarapaka yijareka samiye'kariabe”, Tuparāte mija āpe mijare sakiye'kariaokaro'si. I'supaka mija baarākareka mijare kijeyobaaika jia ōñurā mija imarāñu. 20 I'supaka mija imamaka Cristore mija pō'irā Tuparāte pūatarāñu ate. Bikijarāja “Ī ĩ nare Jā'merūkika”, Tuparāte āritikaki kime Jesús. 21 Maekaka mabo'ikakurirā Jesucristore ime ruņu. “Mae ritatojo wejea jierī me'pe”, Tuparāte kire āri'rāñurimi ō'ōrā etarūkika kime. Ika yibojaika upakaja Tuparāro'si bojaljirimaja bikija kirirā imai'tara'aekarāte ārika. 22 Mia je'e, ikupaka Moisés imaroyikakite bojaeka mañekiarāte: “Maipamaki Tuparāro'si bojarimaji ñua upakaja apika kirika bojarimajire kipūatarāñu. I'supaka baarāñuka matataki imarāki, supabatirā ritaja kērīrāka upakaja mija yi'pe. 23 Kēñu upakaja yi'ribeyurāte pūri topi kire poatatirā, kire kiritarāñu”, āriwa'ri Moisés imaroyikakite bojaeka.—

24 Apea ikupaka Pedrote ārika:

—Samuel imaroyikaki, supabatirā kibe'erō'ō Tuparāro'si bojañjirimajaoka, maekaka imarūkiakaka, simaupakaja bojaekarā naro'si. ²⁵ Bikija, mañekiarāte Tuparāte bojatika nabojaeka kiro'si bojañjirimaja. “Moiséte imaeka upaka apika yirika bojañjirimajire yipūatarāñu”, āriwa'ri mañekiarāte Tuparāte bojatika simamaka, simaupakaja sime maro'si mae. Ikupaka Abraham imaekakite Tuparāte bojaeka: “Jia ritaja po'imajare yibaarāñu, miriparāmipi āriwa'ri”, Tuparāte kire ārika. ²⁶ Mia yijeyomarā Israelkarā, Tuparāte yapaika upakaja baarimaji kime Jesús. Ō'ōrā Tuparāte kire pūataeka poto mamari maro'si kire kipūataeka jia mare kibaaokaro'si. Ba'iaja mabaaika maja'ataokaro'si i'supaka Israelkarāro'si kibaaeka,— Pedrote nare ārika.

4

1-2 “Najāāekaki imarihotojo oñia Jesúre jaripe'rika. I'supaka kibaaeka simamaka mareoka Tuparāte oñia jaripe'rirūjerāñu”, Pedro Juanpitiyika po'imajare bojabaraka imaeka poto napō'irā netaeka kurarāka, saduceokaka pupajoairā, supabatirā Tuparāte jiyipupaka oñiriwi'ia Iariririmaja ipamakioka. Kopakaja na'mitiritika simamaka, jimarā boebaka nimaeka. ³ Supa nabaamaka Pedro, Juanka I'parāte wēkomaka imariwi'iarā nare ne'ewa'rika. Na'itakarā sajakākā'ā “Waeroka bikitojo naka majaiye'e”, naripupajoeka. ⁴ I'supaka nare nabaako'omakaja, Jesús majaroka kibojamaka ā'mitiritirā sayi'yurāte rikimarāja imaeka. Mia je'e, imirijatakaja majoajikareka cinco mil rakamarāro'ōjirā Jesúre yi'yurāte imaeka Jerusalénreka.*

5-6 Toḗi mae bikitojo Jerusalénrājaoka, judiotatarā iparimarā, supabatirā Moisére jā'meka wārōrimaja, supabatirā pakiarimarāpitiyika torā narērika. Kurarāka ipamaki imatiyaiki Anás, supabatirā Caifás, Juan, Alejandrōrākaoka imaekarā. Supabatirā Anás tā'ōmajaoka torā imaekarā. ⁷ Supa imarī Pedro, Juanpitiyika wēkomaka imariwi'iarā imaekarāte Anāre akarūjeka. Mae kipō'irā eyatirā kiwā'tarā narīkataeka poto, ikupaka nare kijērīaeka:

—¿Maki i'supaka baarika mijare jā'merapakī? Supabatirā, ¿marākā'ā simamaka bitamajite mija jierape?— nare kērika.

8-9 I'supaka kēpakā'ā, Espiritu Santore kire jeyobaamaka ikupaka Pedrote yi'rika:

—Yija iparimarā, pakiarimarāoka, mija ā'mitipe ruḗu. Makire yijare jā'memaka bitamajite wātawa'ri kire yija jierape āriwa'ri mijare sayija bojaerā baayu mae. ¹⁰ Mija ā'mitipe Israelkarā. Jesús Nazaretkakite jā'maikapi āriwa'ri ī'i bitamajite yija jierape. I'supaka yijare baarūjerapakite yapa tetaekarā mija jāārapaka simako'omakaja oñia Tuparāte kire jaripe'rirūjerape. ¹¹ Mija ā'mitipe, bikija David imaekakite ikupaka o'oea:

“Wi'ia baarimaja, āta irō' mija taaeka. I'supaka simako'omakaja apika i'sio ātapi wi'ia kibaamaka apo āta tēriwa'ribaji imatiyaio sajarika”, āriwa'ri David imaroyikakite o'oea, Tuparāte pūatarūkikate pupajoaweibaraka.†

¹² Jesucristo ī'rikaja imaki ritatojo wejeareka po'imajare tāārūkika Tuparāte pūataekaki. Maki apika imabeyuka Jesús upaka baaiki,— Pedrote nare ārika.

* 4:4 Probablemente hubo mucho más creyentes contando las mujeres y niños también. † 4:11 La figura de la piedra quiere decir: Ustedes, los jefes de los judíos rechazaron a Jesús. Aunque ustedes lo hicieron así, él es el único que pueda reconciliar la gente con Dios.

13 Pedro, Juanpitiyika kikirimarĭaja najaimaka ā'mitiritirĭā, ĩparimarāre p̄upataeka. “Jia p̄apera wārūtiberikarā imaripotojo jĭtakaja najaiyu, Jesŭs jeyomarā mirārā imarĭ”, narĭp̄upajoaeka. 14 Bitamajite Pedrorākaka imamaka ĩawa'ri, “Ba'ĭaja mija baayu”, ĩparimarāre nare āriwārūberika. 15-16 Torājĭrā mae, p̄eterā ĩparimarāre nare p̄orirŭjeka. P̄eterā na'rika be'erō'ō natiyĭaja ikupaka najaiub'aeaka:

—ĴMarākā'ā nare mabaarānu mae? Ritaja Jerusalēnkarāre ōrĭpatayu bitamajite najieka. Supa imarĭ “Wap̄uju pakirimaja nime”, marĭwārūberĭjĭka sime. 17 I'supaka simamaka bitamaji majaroka ā'mitiririmarĭa sime. Supa imarĭ ikupaka nare marĭye'e mae: “Jesŭrika p̄o'imagare mija jaimirĭrkawa'rĭrākareka ba'ĭaja mija jŭarānu”, nare marĭye'e,— āriwa'ri ĩparimarāre jaibu'aeaka.

18 I'supaka baaweatirā nimaekarō'ōrā nare akatirā, ikupaka nare narĭka: —Jesŭmajaroka p̄o'imagare mija wārōa'si mae,— nare narĭk̄opeka.

19 I'supaka ĩparimarāre nare āpakā'ā, ikupaka nare nayi'rika: —Mija ānuu yĭja yĭ'rĭjĭkareka, Tuparāte yĭ'ribeyurā yĭja jarijĭnu. ĴTuparāte yĭ'rĭrik̄opakaja, mijare yĭja yĭ'rĭjĭnu bai je'e? Tuparāte ĩaika wājĭtāji, Ĵdika jĭibaji imaje'e, mija p̄upajoaikareka? 20 Jesŭre ārika yĭja ā'mitirika mirāka, kibaaroyika yĭja ĩaekaoka, bojarĭja'ataberĭjĭrā yĭja ime,— narĭka.

21-22 I'supaka napakā'ā,

—Samĭja bojarimirĭrkawa'ria'si. I'supaka mija baarākareka, ba'ĭaja mija jŭarānu,— ĩparimarāre nare ārika.

Bitamaji imak̄opekakire tupakā'ā ĩawa'ri, ĩja p̄o'imagare jĭyĭp̄upaka Tuparāte ōrika. Supabatirā najiekaki, ĩparā p̄o'imagaja p̄emawa'ribaji wejeĭ'rāka eyawa'yuka kimaeka. I'supaka p̄o'imagare imamaka kĭkiwa'ri ba'ĭaja Pedrorākare baabekaja ĩparimarāre nare p̄oataeka.

“*Jesŭrika bojariroka bojabaraka nimarŭ', āriwa'ri, yĭjare mijeyobaabe*”, āparaka Tuparāte najĕñeka

23 Porĭwa'ritirā najeyomarā p̄ō'irā Pedrorākare eyaeka. Nap̄ō'irā eyatirā kurarāka, supabatirā pakiarimarāre jaika nare nabojaeka. 24 Sā'mitiritirā ĩ'rika ta'iarāja p̄upakirā imarĭ ikupaka Tuparāte najĕñeka:

—Yĭja ĩpamaki, ritaja ōñuka mime. Supa imarĭ mi'ĭjioka imaki wejeĕpema, ka'ia, riapakiaka, supabatirā ritaja sareka imarŭkia baaekaki. 25 Bikĭja, yĭja ñeki David, miyapaika ũpakaja baaroyikaki Espĭritu Santore kire jeyobaa-maka ikupaka kĭo'oeka:

“ĴDako baaerā judĭotatarā, judĭotatamarĭrāoka Tuparāte boebariwa'ri, ba'ĭupakaja kire nabaarĭp̄upajoaeka?”

26 Ritatojo wejeareka imarā ĩparimarā, supabatirā p̄o'imagare imaruĕutarĭmajaka rĕrĭtirā, imaweitĭkaja nimaeka ba'ĭaja mire baaerā. Supabatirā ‘Jā'merimaji kimarŭ', āriwa'ri miĕp̄ūataekakiteoka ba'ĭaja baaokaro'si nimaeka”, āriwa'ri kĭo'oeka.

27 Rita Davidre o'oeka ũpakaja simarape yĭja wejearā. ĩpi Herodes, supabatirā Poncio Pilato, ap̄etatarā, supabatirā Israelka'iakarāoka ĩ'rika ta'iarāja p̄uparitiirā nimaeka. Miyapaika ũpaka baarĭmaji miĕp̄ūataekakire ba'ĭaja baaokaro'si i'supaka nap̄upajoaeka. 28 Bikĭjarāja ‘I'supaka nabaarānu”, merĭka ũpakaja imawa'ri supa nabaarape. 29 Yĭja ĩpamaki, yĭjare mia'mitĭpe. “Ba'ĭaja mija jŭarānu”, yĭjare nañua miye'karĭria'si. Jĭa mire yĭ'yurā yĭja imamaka yĭjare mijeyobaabe. Supabatirāoka dako werikimarĭaja Jesŭs majaroka yĭja wārōerā yĭjare mijeyobaabe. 30 Tĕrĭriki

imarī wāmarīa imarāte jiebaraka maikoribeyua mibeabe, “Jesūpi āriwa'ri i'supaka sime”, ƀo'imajare āñaokaro'si,— Tuƀarāte narīka.

³¹ Tuƀarāte najaiweaeka ƀoto, nimaekarō'ō ka'ia iyika. I'supaka sabaaka watoƀekapi, Espiritu Santore nare nā'rījāika. Saƀi āriwa'ri dakoa weriki-marija Tuƀarā majaroka ƀo'imajare nabojaeka.

Jesúre yi'yurā tiyaja ba'irīja naƀibabu'aeka

³² Jesúre yi'yurā i'rika ta'iarāja ƀupakirā imaekarā. Suƀa imarī narikaika, “Yirikatakaja sime”, āribeyurā imarī “Maro'siji sime”, āriwa'ri najeyomarāre najeyobaaeka. ³³⁻³⁵ Īrāimarā naro'siji ka'iareka imarā, suƀabatirā wi'ia aƀerāte nijirūkia nareka imarā, sawaƀa niñerū natōƀoika aƀostolrākare nijika, wayuoka baairāte najeyobaaerā. Suƀa imarī nakaki i'rikaoka wayuitaka baakite imaberika. Suƀabatirā Tuƀarāte nare jeyobaamaka jiiatakapiji “Maipamaki Jesú reyaripotojo ōñia jariƀe'rikaki”, āriwa'ri aƀostolrākare wārōrija'ataberika. Suƀa imarī Jesúre yi'yurā rakamarāja Ījimaka nimaokaro'si Tuƀarāte nare jeyobaaeka. ³⁶ Mía, Jesúre yi'yurā watoƀekareka José wāmeiki levita imaeka. Chiƀre wāmeika jūmurikarā ƀo'ijirikaki kimaeka. Aƀostolrāka, Josere Bernabé kiwāmea no'aeka. Griego okapi, “Ījimaka aƀerāte imarūjerimaji”, āririka simaeka. ³⁷ Kiro'siji kika'ia kirikaeka José. I'sia aƀikate kījika sawaƀa tōƀotirā aƀostolrākare ĩjiookaro'si, wayuoka baairāte najeyobaaokaro'si.

5

Ananías kirūmu Safiraƀitiyika ba'iaja nabaaka

¹ Ananías kirūmu Safiraƀitiyika ƀuri ikupaka nabaaka: Ananías kirūmuƀitiyika narioa ĩjitiā sawaƀa niñerū natōƀoeka. ² Īrātiji ƀupakirā imarī ka'ia waƀa imaekakaka kūƀajī naya'eka. Suƀabatirā saƀiyia aƀostolrākare kījika ƀoto,

—Ō'ōjīrāja yitōƀoko'o,— kērīƀakika.

³⁻⁴ I'supaka kēƀakā'ā ikupaka Pedrote kire ārika:

—Ananías, ¿dako baaerā Satanāre miyi'yu? Mirioaja sime mijiraƀaka. ¿Sawaƀa mire nawaƀaĳika mirikamarīa sime bai je'e? I'supaka simako'omakaja “Simāja riowaƀa mijare niĳipatayu”, merīƀakiyu. I'supaka meñua yijare takajamarīa miƀakiyu. Tuƀarāte, suƀabatirā Espiritu Santoreoka ƀakiwa'ri suƀa mibaayu,— kire kērīka.

⁵ I'supaka kire kērīkarō'ōjiteje Ananīare ƀupaririña'rika. I'supaka ima ā'mitiritirā, jimarīa tokarāre ƀupataeka. ⁶ Toƀi mae i'rāimarā bikirimaja kire butetirā kire yayerī na'rika.

⁷ Torājīrā mae, maekarakakuri aiyajērā be'erō'ō Ananías rūmu mirākote etaeka, i'supaka kibaaka ōrībekaja. ⁸ Koetaeka ƀoto,

—¿Simaupatiji bai sime ika riowaƀa mija tōƀoraƀaka?— Pedrote kore ārika.

—Ā'ā, simaupatiji sime,— kōrika.

⁹ I'supaka kēƀakā'ā ikupaka kore kērīka:

—¿Dako baaerā mitīmika i'rātiji ƀupajoatirā, Tuƀarāte ƀūataekaki Espiritu Santore miƀakiyu je'e? Pēterā netara'ayu mitimite yayerī turiko'orā. Mire yayerī na'rirañu ate,— kore kērīka.

¹⁰ I'supaka kērīka ƀotojo, koƀupaririña'rika koro'sioka. Torā kākatirā, bikirimajare kore iatōƀoeka. Toƀi mae kore e'ewa'ritirā koƀimite nayayekarō'ōrā kore nayayeka. ¹¹ Nimirakamakiji Jesúre yi'yurā, suƀabatirā ritaja ƀo'imaja, “I'supaka sime're”, naƀakā'ā ā'mitiritirā jimarīa naƀupataeka.

Apóstolrāka rīkimakaja maikoribeyu upakakaka nabaaeaka

12 I'sia poto Jesúre yi'yurā ī'rīka jariwa'ririmariāja ī'rīka ta'iarāja pūpakirā imarī, Tūparāte jiyipupaka ōrīriwi'i wā'tarā Pórtico de Salomón wāmeirō'ōrā narērījarika. Jerusalénkarāre ĩaeka wājītāji Tūparāte kirikapi nare kijeyobaamaka rīkimakaja maikoribeyu upaka ima apóstolrākare baabeaeka. 13 Jesúre yi'yurāte jiyipupaka ōrīwa'ri "Jiirā nime Jesúre yi'yurā", Jerusalénkarāre āriko'omakaja marā kire yi'yurāka rērīberikarā, "Wērika sime je'e", āripupajoawa'ri. 14 Topi rōmijā, ĩmirījaoka rīkimabaji Maipamakire yi'yurāte pūburījarika. 15 Maikoribeyua upaka ima Pedrote baabeaeka ā'mitiritirā, wāmarīa imarāte napeyurūkiapi e'era'atirā ma'arījerā nare napāājiyeka. I'supaka nabaekarā, Pedrote o'rīrika nata'aeka, "Yire kiraberū", āriwa'ri. "Mare kiraberikoperākaoka, kirārīrika mabo'ipi o'rīrākapiji matārīrānu je'e", āparaka kire nata'aeka. 16 I'supakajaoka Jerusalén koyikuri imaekarā, wāmarīa imarāte, supābatirā napupakareka Satanārika nā'rījāikarāreoka napō'irā ne'ewa'rika. Topi mae, i'supaka nimaupatiji jia oyijaja najarika.

Apóstolrākare ba'iu'paka nabaaeaka

17 I'sia ā'mitiritirā kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, supābatirā kijeyomarā saduceokaka pūpajoairōoka apóstolrākare jimarīa ā'mijī'aekarā ba'iaja naka imawa'ri. 18 I'supaka imawa'ri nare ũ'arūjetirā Jerusalénrā imaeka wēkomaka imariwi'iarā, nare natarūjeka. 19 Torā nimaeka simako'omakaja i'siñamiji ángel Tūparāte pūataekakite napō'irā pemakotowirika. Supābatirā kopereka wiwatatirā nare kīpoataeka. 20 Nare poatirā,

—Tūparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā mija a'pe. Torā eyatirā, Tūparā pō'irā ōñia imajiparikakaka pō'imajare mija bojabe,— nare kērīka.

21 I'supaka kēpakā'ā bikitojo ñamiji, Tūparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā pō'imajare nawārōeka mae.

I'supaka nare wārōbaraka nimaeka poto, kurarāka ĩpamaki imatiyaiki, kijeyomarāpitiyika, Israelka'iakarā ĩparimarāre nakaeka, naka rēñaokaro'si. Torājirā wēkomaka imariwi'iarā surararākare napūataeka apóstolrākare nakayaokaro'si. 22 Wēkomaka imariwi'iarā eyatirā niamaka torā nimaberika. Torā ĩakopetirā, surararākare pe'riwa'rika ĩparimarāre bojarī.

23 —Wēkomaka imariwi'ia jia tāteka imarō'ōrā yija eyako'o. Satuerimajaoka sakoperekarāja imako'orā. I'supaka simako'omakaja kopereka wiwatatirā, yija ĩamaka, torā nimaberiko'o,— narīka.

24 Sā'mitiritirā, kurarāka ĩpamaki supābatirā Tūparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamakioka, marākā'ā baaberijīka najūaeka. Supa imarī "¿Marākā'ātaka ruku simarāñu mae?", narīka. 25 I'supaka āparaka nimaeka poto ī'rīka napō'irā eyatirā ikupaka nare ārikaki:

—Mia, wēkomaka imariwi'iarā mija takopekarā, Tūparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā pō'imajare wārōbaraka imarā maekaka,— nare kērīka.

26 Supa kēpakā'ā Tūparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia tuerimaja ĩpamaki, kisurararākaka apóstolrākare e'erī ke'rika. Napō'irā eyatirā ba'iu'pakaja nare baabekaja nare ne'ewa'rika. "Ba'iaja nare mabaamaka, ātapī pō'imajare mare jāārāñu je'e", narīpupajoaeka kīkiwa'ri. 27 Nare e'ewa'ritirā, ĩparimarā pō'irā nare ne'eeyaeaka. Torā ne'eeyamaka ĩatirā ikupaka kurarāka ĩpamakire nare ārika:

28 —Mijare taka pūri "Jesús majaroka mija boja'si", yija ārāpe're. I'supaka yija ārāpaka simako'omakaja ritaja Jerusalénkarāre samija wārōyu. Supa

imarī nimaupatiji sanoriapatayu mae. “Nāpareareka Jesúre najāāeka”, yijareka mija āñu,— kurarāka ipamakire nare ārika.

²⁹ Topi ikupaka apóstolrākapitiyika Pedrore kire yi'rika:

—Tuparā kime yir'itiyarūkika, pō'imaja bo'ibajirā imaki kimamaka. ³⁰ Jesús yapua tetaekarā mija jāārūjekakite, Tuparāte oñia jarirūjeka. Iki Tuparā imaki, bikijarāja mañekiarāte jiyipupayeera'aekaki. ³¹ Mabo'ikakuripi Tuparāte kire akaeka simamaka kiritapē'rōto jiyipupayeerūkirō'ōrā Jesúre rupe maekaka. “Pō'imaja ipamaki mimabe”, kire kērika. I'supakajaoka pō'imajare ba'iaja baaikareka tāārūkika Tuparāte kire imarūjeka. “Mi'ipi āriwa'ri Israel riparāmerāte ba'iaja baika naja'ataerā nareka sayiye'kariarāñu”, kērika. ³² Ritaja Jesúre imaroyirapaka iāekarā imarī, pō'imajare sayija bojarijayu. Supabatirāoka “Rita sime nabobarijayua”, pō'imajare āñaokaro'si Espiritu Santore i'supaka baarijayu. Tuparāte jā'meika yi'yurā rakakaja, Espiritu Santore yijare kiña'ajāāroyirape,— Pedrote nare ārika.

³³ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, jimarā boebariwa'ri nare jāārika nari'kaeka. ³⁴ Napitiyika i'rika fariseokaka pupajoaiki, Gamalielte imaeka. Moisés imaroyikakite jā'meka jūtakaja wārōrimaji kimamaka pō'imajare jiyipupaka kire ōrika. Aperā iparimarāpitiyika jaiokaro'si wirirīkatirā, topi Pedrorākare kiporirūjeka. ³⁵ Supabatirā ikupaka kijeyomarāka kijaika:

—Jia mija ā'mitipe yitā'omaja Israelatarā. I'rāre baarika mija yapaiakakaka, jia mija pupajoabe. ³⁶ ŷTeudas wāsare baaroyikakaka mija ye'kariritiyu bai je'e? “Imatiyaiiki imarī pitā'mua Romakarāka ko'apiritirā nare yipoatarāñu maka'iaipi”, kērikopeka be'erō'ō dikarakakuri wejeje'rākamarija seyawa'yu. Sā'mitiritirā, “Rita sime je'e”, āriwa'ri cuatro cientorakamarā Teudare nayi'rika. Simako'omakaja surararākare kire jāāeka. Supa imarī kika imakopekāre nayapayu upaka pibipatemaka, kijā'mekopekaoka ritaariberika. ³⁷ Sabe'erō'ō “I'siarakamarā pō'imajare ime”, āriwa'ri nawāmea no'oirīmi seyaeka poto Galileakaki, Judare ō'ōrā etaeka. Kireoka kijaika yi'riwa'ri rikimarāja pō'imajare kika imakopeka. Teudare nabaeka upakajaoka surararākare kire baeaka. Supa imarī kika imakopekārāoka pibipatekarā. ³⁸ I'supaka simaeka ōriwa'ri “Ba'iaja baabekaja I'rāre mija ja'atabe”, mijare ñañu. Wapuju napupaka nare āñu upakaja nabaaikareka ritaariberijika sime āriwa'ri ñañu. ³⁹ I'simajaroka bojarī Tuparāte pūataraparā nimajikareka puri marākā'ā nare mija tá'tewārūbesarāñu. Ba'iaja nare mija baariyaparākareka jia mija pupajoabe rupe, Tuparāte yapaika upakamarā mija baa'si,— Gamalielre nare ārika.

I'supaka nare kēpakā'ā,

—Rita meñu,— kire narika.

⁴⁰ Torājirā Pedrorākare nakaeka ate. Napō'irā netaeka poto nare pajerūjetirā,

—Jesús majaroka mijare bojarika imabeyua mae, — āritirā nare napoataeka.

⁴¹ Topi mae jijimakapi Pedrorākare porika iparimarā pō'ipi. “Jesúre yi'riwa'ri kire ja'atabeyurā imarī ba'iaja pō'imajare mare baamaka, jiyipupaka Tuparāte mare oñu”, Pedrorākare ārika. ⁴² “Pō'imajare tāāokaro'si Tuparāte pūataekaki kime Jesús”, bojarika iparimarāre jājibaako'omakaja pō'imajare Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā i'rāriimi upakaja apóstolrākare sawārōroyika. Supabatirāoka nawi'iarā pō'imajare imarō'ōrā i'supaka oyiaja nabaaroyika.

6

Īpōtēñararakamarā nare jeyobaarimajare ne'eka

¹ Torājīrā i'sijē'rāreka rīkimabaji Jesúre yi'yurāte imarijarika. Supa imarī griego oka jairā ikupaka ārīkarā hebreo oka jairāte:

—Īrārīmi upakaja ba'arika pībaripotojo, jia Īrātiji samija Ījibeyu. Nañimiarāte reyatapaeakarā hebreo oka jairā rōmijāte takaja rīkimabaji mija Ījirijayu,— narīka griego jairā.

² Īsupaka najaimaka ā'mitiritirā, Jesúre yi'yurāte nakaeka apōstolrāka. Supabatirā ikupaka nare narīka:

—Yija wārōrijayua ba'arika pībarika pēmawa'ribaji imatiyaika sime yijaro'si pūri. Īsupaka simamaka ba'arika takaja yija pūpajoarikareka yija ima ja'atarimaja yija imajāāeka. ³ Īsupaka simamaka yija jeyomarā, Īpōtēñararakamarā jia pūpajoairā, jiyipupaka noñurā imawa'ri Espiritu Santore jia yi'yurāte mija wā'mabe, “Ba'arika pībarimaja mija imabe”, nare yija āñaokaro'si. ⁴ Yija pūri, Tuparāte takaja jairimaja, supabatirā kirika bojariroka wārōrimaja imarā,— apōstolrākare nare ārīka.

⁵ Īsupaka napakā'ā “Rita sime”, āñurā oyijaja nimaeka Jesúre yi'yurā. Supa imawa'ri “Esteban imaki jia Tuparāte yi'yuka imarī, kiyapaika upakaja baarijayuka Espiritu Santore kire jeyobaamaka”, āriwa'ri kire ne'eka. Supabatirā ne'eka Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas, supabatirā Antioquíakaki Nicolás, judiorākamarīka imariipotojo jia nare yi'yukapitiyika nimaeka ba'arika pībarimaja ne'ekarā. ⁶ Supabatirā apōstolrāka pō'irā nare ne'ewa'rika. “Īrā nime ba'arika pībarimaja yija wā'mako'orā”, nare narīka. Supabatirā apōstolrāka napitaka narupuko'a pēmarā ja'apeatirā, “Miyapaika upakaja nabaako'oro'si nare mijeyobaabe”, Tuparāte najēñeka.

⁷ Sapī āriwa'ri Jesurīka bojariroka yi'yurāte bojaeka ā'mitiritirā rīkimabaji sayi'yurāte Jerusalénrā pūburijarika. Supabatirāoka kurarākaoka rīkimarāja kimajaroka ā'mitiripēakarā.

Estebanre nañi'aeka

⁸ Tuparāte kire jeyobaamaka jimarīa maikoribeyua pō'imajare ĩaeka wājītāji Estebanre baabearoyika. ⁹ Īsupaka baabaraka kimaekarō'orā judiorākare rērīriwi'iaipi ĩtaekarāte eyaeka ikupaka kibaarijarika yapaberiwa'ri. “Poyarāre a'ritapaeakawi'ī”,* ārīrika upaka wāmeirō'ō simaeka. Cābenekarā, Alejandrīakarā, Ciliciakarā, supabatirā Asiaka'iakarāpitiyika nimaeka torā rērīkarā. Īrā Estebanka okabojikarā. ¹⁰ Īsupaka kire nabaako'omakaja jia Estebanre nare yi'riwārūeka, Espiritu Santore kire jeyobaamaka. Supa imarī marākā'ā baatirā kire nokatērīwārūberika. ¹¹ Kire okatērīwārūberīwa'ri, apearāte niñerū nawapañjika, Estebanre nabojajāōkaro'si. Se'ekarā “Tuparāte, supabatirā Moisés imaroyikakiteoka Estebanre jaiyuyeraḡaka ā'mitiraparā yija ime”, āriwa'ri apearāte napakibojaka. ¹² Napakika ā'mitiritirā, jimarīa wejeakarā, supabatirā pakiarimarā, Moisés imaroyikakite jā'meka wārōrimajaoka kire boebariwa'ri Estebanre ñi'atirā judiorāka ĩparimarā pō'irā kire ne'ewa'rika. ¹³ ĩparimarā pō'irā kire ne'eeyaeka poto majaroka pakirimajare nakaeka. Niñerū nawapañjimaka ikupaka nabojapakika:

—Īrākurimarīa Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'ia supabatirā Moiséte jā'mekaoka kijaiyuyemaka yija ā'mitiyu. ¹⁴ Supabatirā “Jesús Nazaretkaki Tuparāte

* 6:9 Sinagoga de Esclavos Libertados

jijiyupaka òririw'ia kuyepaterāki, supabatirā Moisés imaekakite jā'meroyika sapi pupaika maima kio'arāñu", i'supaka Estebanre āpakā'ā yija ā'mitiyu,—āriwa'ri nabojaapakika.

¹⁵ Supa imarī torā imaekarāte kire yoirikaeka. I'supaka kire nabaamaka āngel pema upaka ya'tarika kipema jarika.

7

“Oka yire imabeyua”, Estebanre ārika kurarāka ĩpamakire

¹ Torājirā mae ikupaka Estebanre kērika kurarāka ĩpamaki imatiyaiki:

—¿Yaje rita sime i'supaka nañua?— kire kērika.

² I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērika:

—Mija ā'mitiye yitā'omaja. Bikija mañeki Abraham imaekakite

Mesopotamiaka'iarā kimaeka poto tēriwa'ribaji òñuka Tuṣarāte kire pematotowirika, Haránwejarā ke'rirā baeka ruṣu. ³ Ikupaka sāñu

Tuṣarā majaropūñurā: “Mimarō'ō miṣoritapabe, supabatirā mirirāreoka toṗi me'ewa'pe aṣea ka'ia mire yibearāñurō'orā”, Tuṣarāte kire ārika.

⁴ I'supaka Tuṣarāte kire āpakā'ā ā'mitiritirā, Caldearō'ōṗi ṣoritirā Haránwejarā imarī ke'rika. Torā keyaeka be'erō'ō mae kipaki wāsare

kire reyataṣaeka. I'sia be'erō'ō ika maka'iarā Abrahamre imaerā

Tuṣarāte kire pūataeka. ⁵ “Torā mimabe”, Tuṣarāte kire āriko'omakaja, saba'ipimarā kimaeka ruṣu. Supa imarī “Yirika sime ika ka'ia”, Abrahamre

āriwārūberika. Toṗi mae ikupaka simatiyayu Tuṣarāte kire ārika: “I'sia ka'ia mire ñijirāñu. Mireyarāka be'erō'ō, miriṣarāmerārika simarāñu”,

kire kērika, makarāmarika kimako'omakaja. ⁶ Toṗi ikupaka Tuṣarāte kire

ārika ate: “Ñamajī toṗi ṣoritirā aṣerā ka'iarā miriṣarāmerāte imarāñu. Torā nimarāka poto cuatro ciento rakakuri weje'ērakarō'ōjirā nare

najā'mewā'imarīrijarirāñu. ⁷ I'supaka simako'omakaja miriṣarāmerāte

ba'iaja nabaarāka waṣa ba'iaja nare yibaarāñu yiro'si. Supa yibaamaka toṗi

pe'rira'atirā ika ka'iarā miriṣarāmerāte etarāñu ate. Torā imatirā ñamajī

yire jijiyupaka òriwa'ri yika najairijarirāñu”, Tuṣarāte ārika mañeki Abraham

imaroyikakite. ⁸ Supabatirā ikupaka Abrahamre kērika ate: “Mire yibojaika

ā'mitiripēatirā, I'supaka yibaarāñu”, merirākareka, mimakire ṣo'ijirirāka

be'erō'ō circuncisión kire mibaabe. “Tuṣarāriki kime”, āriwa'ri i'supaka

kire mibaarāñu”, Abrahamre kērika. I'supaka Tuṣarāte kire ārika simamaka,

kimaki Isaacre ṣo'ijirika maekarakatēñarirakarāmi seyawa'rika poto

circuncisión Abrahamre kire baeka. Supabatirāoka Isaac, kimaki Jacobre

i'supakajaoka kibaeka. Jacobooka i'supakaja baaekaki kimakarā mañekiarā

i'pou'puarāe'earirakamarā imaekarāre. ⁹ Jacob makarā, narī'ī Josére

jimarā na'mijiaeka, (naṣakire wātatiyaekaki kimamaka)*. Supa imarī

Egiptokarāre kire ĩjitrā kiwaṣa nare najēñeka. Supa kire nabaamaka

Egiptokarā naba'iraberimaji upaka kimaokaro'si kire ne'ewa'rika. I'supaka

kire nabaako'omakaja Tuṣarā ṣuri jia kika imaekaki. ¹⁰ Egiptorā Josére

ba'iaja jūarūkia imakoṣekareka Tuṣarāte kire tāāeka. I'supaka kire

kibaamaka tokaki ĩṗi Faraón ṣō'irā Josére imaeka. I'supaka kimaeka

poto jia kiōriwārūrūkia Tuṣarāte ja'ataeka Josére. Sapi āriwa'ri

Faraónte ĩjimakaja Joséka imarijarika. I'supaka kika imawa'ri “Egiptokarā

imaupatireje yiwī'iakarāreoka jā'merimaji mimabe”, Faraónre kire ārika.

* 7:9 Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la envidia de ellos. Véase Génesis 37:3-4

11 I'sia poto Egiptorā ba'rika pūrika. Supabatirā Canaán ka'iarekaoka i'supakaja sajarika. Supa imarī ba'rika imabepakā'ā kēsirabawa'ri, jimarīa ba'iaja najūaeka. I'supaka najūaeka mañekiarā no'orā ba'rika tōpowārūberiwari. 12 Supa imarī mañeki Jacob, “Egiptorā trigo nawaruyayu're”, āriika majaroka ā'mitiriwari, José ma'merāre kipūataeka “Samija wapañiape”, āriwari. 13 Supa imarī torā ba'rika e'erī natuyarika. Sabe'erō'ō torājaoka na'rika ate. I'supaka nabaamaka ikupaka Josere nare ārika: “Yire mija iawārūbeyu, mija ri'tji ñime”, nare kērika. I'supaka Josere nare ārika majaroka pō'imajare kire bojamaka, “Jee, hebreotataki kime kā'ā”, Faraónre ārika. 14 Torājirā mae, kirīrā nimaupatiji kipakipitiyika setenta y cinco rakamarā imaekarāte Josere akarūjeka Egiptorā nimaokaro'si. 15 Torājirā mae, Egiptorā imarī, Jacobre a'rika. Ōoka torā kimaeka be'erō'ō kireyaeka. Supabatirā kimakarā mañekiarā wāsarāoka torāja reyaekarā. 16 Nareyaeka rakakaja Siquem wāmeirō'ōrā nare ne'ewa'rika, āta wi'iarā namajaka tarī. Abraham wāsare Hamor makarāte wapañjkarō'ō simaeka nare nataekarō'ō.

17 I'supaka simako'omakaja rīkimabaji Egiptorā mañekiarāte imarijarika. I'supaka nimekā'aja, koya sajaririjarika “Miriparāmerāte ka'ia ñijirāñu”, āriwari Abrahamre Tuparāte ārika upaka seyarūkia. 18 I'supaka simarijarika poto Josere imaroyika ōribeyuka, supabatirā mañekiarāte imaroyikaoka jiyipupaka ōribeyuka Egiptorā mamaka ipire imaeka. 19 Iki ipi imaekaki pakibaraka ba'iaja mañekiarāte baaekaki. I'supaka baabaraka, “Rōmijāre makarāāritirā, imirīji kimajīkareka kire mija taabe kijīñao'okaro'si”, nare kijā'meka. 20 I'supaka kijā'meka poto jiyuritakijika Moiséte pō'ijirika. Supa imarī maekarakamaki aiya kire ja'atabekaja kipakiarāte kire ba'iarika. 21-22 Marākā'ā baatirā wi'iarā kire ya'ewārūberiwari kipakore kire taeka, topi Faraón makore kire e'eeka komaki upaka kire ba'iayo'okaro'si. Koka kimarijayukā'aja Egiptokarāre pupajoaikakaka jia Moiséte ōriwārūeka. Supa imarī jia jaiwārūiki, supabatirāoka imatiyaika oyiaja baaiki kimaroyika. I'supaka kimamaka iatirā jia jiyipupaka kire norika.

23 I'parā pō'imajarakakuri wejejē'rāka keyaeka poto “Matikuri yitā'omajare iari ya'riye'e mae”, kēripupajoaeka. 24 Torā keyaeka poto, kitā'omajire kipajeka i'rika Egiptoka'iakaki. Supa kibaamaka, rupuwapae'erā baakōri, Moiséte kire jāeka. 25 “Egiptoka'iakarāte ba'iaja mare baamaka mare e'eru'awaririmaji Tuparāte jā'mekaki Moiséte ime”, yitā'omajare yire ārirū”, kēripupajoaeka. I'supaka kipupajoako'omakaja, sayi'ribeyurā upaka nimaeka. 26 Topi mae aperi mi I'parā Israelkarā pajairāte kīaeka. Nare iatirā ikupaka nare kērika: “Mija ā'mitipe. ¿Dako baaerā i'rātomaja imari'potojo mija jīñu?”, nare kērika. 27 I'supaka kēpakā'ā, Moiséte turitatirā ikupaka pajabaraka imaekakite kire ārika: “¿Maki 'Maipamaki mimabe', mire ārāpaki? 28 ¿No'oka Egiptoka'iakakire mijāārapaka upaka yire jāerā mibaayukā'ā?”, Moiséte kērika. 29 I'supaka kire kēpakā'ā “Kopakaja Faraónte sōrirā baayu”, āriwari Egiptopi Madián ka'irō'ōrā Moiséte ru'riwari. Torā mae rōmie'etirā I'parā kimakarārika.

30 Torājirā I'parā pō'imajarakakuri wejejē'rā be'erō'ō, i'rārīmi Sinai wāmeika pusiwāta pō'imajamatorā Moiséte imaeka. I'suparō'ōrā imari'potojo, kiwā'tarā i'rābi yapumakarāka jū'rēka watōpekapi āngelō kire pemakotowirika. 31-32 Yapumakarāka jū'rēka yoitirā, Moiséte pupataeka. Pupataripotojo jia iatiyaokaro'si sawā'tabajirā ke'rika poto ikupaka Tuparāte kire ārika: “Yi'i imaki Tuparā. Miñekiarā Abraham, Isaac, Jacobrāka

jijipupaka norĩroyikaki”, kire kērika. Sā'mitiritirā kipupaka kikiwa'ri yapumakarāka jū'rēka kiyoiberika. ³³Topi mae ikupaka maipamaki Tuparāte kire ārika: “Ō'ōrāja nima simamaka ba'iaja baarūkimato sime. Supa imarī miū'puko'a e'etahirā yire mijijipupayeebe.† ³⁴Yirirā Israelkarā, Egiptorā ba'iaja najūamaka nīayu. I'supaka imawa'ri ba'iaja najaijoamaka nā'mitiyu. Supa imarī 'Egiptokarā imarā judiōrākare ru'rirū', āriwa'ri nare jeyobaarī yī'tako'o. Supa imarī Egiptorā mire yipūatayu mae”, Tuparāte ārika Moiséte,— āriwa'ri Estebanre bojaeka ĩparimarāre.

³⁵Topi ikupaka kērika ate:

—Apika marīka Moiséjeoka kime, mañekiarāte kire yī'riberiroiyikaki. “Yija ĩpamaki marīka mi'i. Supa imarī ba'iaja yija baaika ĩarĩrimajimarīka mime”, mañekiarāte kire ārika. I'supaka narīka simako'omakaja Tuparāte Egiptorā imaeakarē Moiséte e'ewa'rĩrūjeka nipamaki kimaokaro'si. Ika nāñua kūpajīka yapua jū'rēka watopekapi kiángelpi Tuparāte bojaeka Moiséte. ³⁶I'sia poto rīkimakaja maikoribeyua baabeabaraka Egiptorā Moiséte imaeka. I'supaka baarika pīkowearitirā mañekiarāte ke'era'aeka mae. Topi ĩ'tarijaparaka, riapakiaka Oko Jū'ayakareka, supabatirāoka pō'imajamatorā maikoribeyua Moiséte baabearijarika ĩ'parā pō'imajarakakuri wejejē'rākarō'ōjirā. ³⁷Ikijioaka imaekaki ikupaka mañekiarāte bojaekaki: “Tuparāte yire ārika upakaja kiro'si jaiĩjirimaji ĩ'tarāki apika. I'supaka Tuparāro'si baarimaji matā'omajijioaka imarāki”, Moiséte nare ārika.† ³⁸I'sia bojaekakijioaka kimaeka mañekiarāka Sinai wāmeika pusiwāta pō'imajamatorā rēĩroyikaki. I'supaka imabaraka ĩ'rīkaja pusiþemarā marīwa'ritirā ángelka jairī ke'rika. Torā Moiséte eyaeka poto Tuparāte jā'meka ángelte kire bojaeka. Sabe'erō'ō kire kibojaekakaka mañekiarāte bojarimaji kimaeka Moiséte. Supa imarī maimajiparūkiakaka kibojaeka upakaja simara'aeka maro'sioka.

³⁹I'supaka simako'omakaja kibojaeka upaka ima mañekiarāte yī'riberiroiyika. I'supaka imawa'ri, Egiptorā pē'ririka nayapaeka ate. ⁴⁰I'supaka simaeka poto pusiþemarā Moiséte imekā'aja, ikupaka kima'mi Aarōnte narīka: “No'orā kime mirī'i, Egiptokaiarā maimarapaka poto mare e'era'arapaki. Torā kime morĩberijiki kime mae.

Supa imarī, jērāka yija jijipupayeerūkirāte^S mibaapo'ijiabe. Mare imaruþatarimajaka maimajikareka, jia maro'si simarāñu. I'suparāre imarākareka ma'ririyaþairō'ōrāja mare na'rĩrūjerāñu”, Aarōnte narīka.

⁴¹I'supaka pupajoawa'ri wa'ibikirāwēko makarāka upaka ĩoika jērāka nabaaka. I'supaka saþo'ijiatirā wa'iro'sia sanajoējirōiyika. Supabatirā nabaapo'ijiaeka jijipupaka ōriwa'ri nabayaarika. ⁴²I'supaka nabaamaka Tuparāte nare ĩarīja'ataeka, “Nayapayu upakaja nabaarū”, āriwa'ri. Supa imawa'ri tā'þia, aiyaka, ñamikaki aiyateoka jijipupayeebaraka nimaeka. ĩakōrī je'e: Tuparāro'si bojajirimaji imaroyikaki Amós ikupaka ārikaki:

“Israelkarā, yire mija ā'mitiþe ruþu. ĩ'parā pō'imajarakakuri wejejē'rāka pō'imajamatorā mija imataþaeka poto yire jijipupayeeberikarā, wa'iro'sia yiro'si mija joējiberika.

⁴³Yire jijipupayeerimarāja mija pupaka mijare ārika upakaja mija baeaka jijipupaka ōñurā mija ime. ĩakōrī je'e: Kūpajīka wi'ia baatirā, sareka

† 7:33 Según las costumbres de los judíos, para mostrar reverencia, no se permitía llevar sandalias o zapatos en un lugar sagrado. Véase Josué 5.15 † 7:37 Véase Deuteronomio 18.15,18. Pasaje referido al futuro Mesías (Cristo). § 7:40 Dioses ídolos

Moloc wāmeikite kōketirā mija jiyipupayeerijariroyika. I'supakajaoka tā'pi upaka mija baaekaki Refān wāmeikiteoka jiyipupaka mija ōriroyika. I'supaka mija baamaka, Babilonia a'riwa'rirā mijare yitaarāñu", Tuparāte ārika,— āriwa'ri Estebanre bojaeka iparimarāre.

44 Topi ikupaka nare kērika ate:

—Mañekiarāte po'imajamatorā imaroyireka poto cabra ajeakaka baaeka wi'i wā'tarā imatirā Tuparāte najiyipupayeeroyireka. I'sia imaeka "Tuparāte makaja ime", āriwa'ri kire najiyipupayeerukirō'ō. Pusiḡemarā Tuparāte kire sabaekaka upakaja po'imajamatorā ruitirā Moiséte sabaarūjeka. 45 Topi mae Moiséte reyaeka be'erō'ō Josuére kiō'toarā o'aeka. Kio'aeka be'erō'ō i'sia wi'ia namakarā mirārāte e'ewa'rika Canaān wāmeirō'ōrā. Na'rikarō'ō namajamarā ka'ia simako'omakaja, naka jirīkarāte Tuparāte poataeka. Cabra ajeaḡi wi'ia nabaaroyika imaeka ruḡu Davidre judiotatarāte jā'meyukā'āja. 46 Jia jjimaka Tuparāte imaeka mañekiarā ipamaki David imaroyikakika. Supa imarī Tuparāka jjimaka imawa'ri kitā'omajapitiyika Tuparāte jiyipupaka kiōñāokaro'si wi'ia kiro'si baarika kipupajoakoḡeka. I'supaka simako'omakaja Tuparāte kire sabaarūjebereka. 47 David maki Salomón puri Tuparāro'si wi'ia baaekaki mae. 48 I'supaka simako'omakaja po'imajare baaeka wi'iarā imabeyuka kime Tuparā, pemawa'ribaji imatiyaiki imarī. Mia je'e ikupaka bikija kiro'si bojañjirimajire o'oeka:

49-50 "Ritajakaka ipamaki ñime. Supabatirā yi'iji imaki ritaja po'ijjaekaki. Supa imarī yiro'si wi'ia mija baarāka, zyikoyiaja simarāñu bai je'e?", Tuparāte ārika,— āriwa'ri Estebanre bojaeka.

51 I'supaka nare āriweatirā, ikupaka nare kērika ate:

—Mija ā'mitiḡe, Tuparāte yi'ririyaḡabeyurā mija ime. Supabatirāoka kirika ā'mitiriyapabeyurā mija ime. I'supaka imawa'ri mañekiarā wāsarā upakaja Espiritu Santore yi'ribeyurā mija ime mijaro'sioka. 52 Ritaja Tuparāro'si bojañjirimajare ba'iaja jūarūjerimaja mija ñekiarāte imaeka. Supabatirāoka Tuparāte yaḡaika upakaja yi'ririyaḡyuki etarūkia bojarimajare najāāeka mija ñekiarā. Supa imarī maekakaja ketaeka ḡotojo "Kire najāārū", āriwa'ri kire mija okabaaeka. 53 Tuparāte jā'meika mija yi'ribeyu, āngelrākapi āriwa'ri mija ñekiarāre Tuparāte sabojaeka simako'omakaja,— Estebanre ārika iparimarāre.

Estebanre najāāeka

54 I'supaka kēpakā'ā yaiwēkoa boibayua upaka nopia Estebanre nabeaeka, boebatakaja jariwa'ri. 55 I'supaka nabaako'omakaja, Espiritu Santore jia kire jeyobaaikaki imarī, yu'awa'ri iaerā baakōri, yaaboaika Tuparārika kīaeka. Supabatirā Tuparā ritapē'rōtorā Jesúre rīkamarika. 56 I'sia iatirā, ikupaka iparimarāre kērika:

—jAya! Mabo'ikakurirā ñiayu mae. Tuparā ritapē'rōtopi Po'imaja Ma'mire rīkamayu,— Estebanre ārika.

57 Torājirāja puri koḡakaja kijaika ā'mitiririka yaḡaberiwa'ri, na'mukoḡea natāteka. I'supaka baatirā okajājirokapi akaserebaraka kipō'irā narīriwa'rika. 58 Supabatirā weje a'riwa'rirā kire ne'ewa'rika, ātaḡi kire jāāriataokaro'si. Torā kire e'eeyatirā najariroaka pemakato e'etatirā, Saulte sanijika sakīarīñāokaro'si. Sakīarīñukā'āja ātaḡi Estebanre najāābareū'mueka.

59 I'supaka kire nabaayukā'āja, ikupaka Jesúre kērika:

—Ñipamaki Jesús, yire me'etope,— kērika.

60 I'supaka āriweatirā ñukurupatirā, akasererikapi,

—jÑipamaki, ba'iaja yire nabaaike nareka samiye'kariabe!— Jesúre kērika.

I'supaka kijaika be'erō'ōjite kopakaja kipuparirika mae.

8

Jesúre yi'yurāte ba'iaja Saulote baariyaꝑaeka

¹⁻³ Topi mae, jia Tuparāte yi'yurā imaekarā judiōtatarā Estebanre nayayeka. I'supaka kire baatirā űajoabaraka jimarīa kire norika. I'sirīmijioka tokarā Jesúre yi'yurāka jiamarīa imarijāyurāte ba'iaja nare baaū'mueka. Ākōrī je'e: Saulo, "Estebanre najāāparū", āriꝑupajoekaki, i'supakaja ba'iaja nare ꝑupajoarūjerā baaekaki. Īrāwi'i jariwa'ririmarīaja mo'abaraka Jesúre yi'yurāte tōpotirā ĩmirīja, rōmijāteoka wēkomaka imariwi'iarā nare kitaroyika. I'supaka simamaka Judea ka'iarā, supabatirā Samaria ka'iarā Jesúre yi'yurāte ru'riwa'rika. I'supaka aꝑerāte baaeka imako'omakaja aꝑōstolrāka ꝑuri Jerusalēnrāja tuikarā.

Samaria ka'iarā Jesúrika bojariroka Felipete wārōeka

⁴ Jerusalēnrō'ōꝑi ru'riwa'rikarā imariꝑotojo aꝑerō'ōrā eyatirā Jesúrika bojariroka nawārōeka. ⁵ Felipe Jerusalēnꝑi ru'riwa'ritirā, Samariaka'iarā imawejarā eyaekaki. Torā eyatirā, "ꝑo'imajare tāōkaro'si supabatirā nare jā'merimaji kimaokaro'si Tuparāte kire ꝑūataeka", āriwa'ri Jesúrikakaka Felipere nare bojaeka. ⁶ Torājīrā mae, rīkimarāja ꝑo'imajare kipō'irā rērīka kire ā'mitiririyapawa'ri. Supabatirā, maikoribeyua kibaabeamakaoka ĩawa'ri kibojaeka jiaꝑi na'mitirika. ⁷ I'supaka maikoribeyua baabeabaraka rīkimarā ꝑo'imaja ꝑupakarā Satanārika ima űa'rījāikarāreka Felipete ꝑoataeka. I'supaka kibaamaka nareka imaekarā akaserebaraka ꝑorika. Supabatirāoka rīkimarāja bitamajareoka kijieka. ⁸ Supa imarī i'sia wejeakarāre jījimaarika.

⁹⁻¹¹ I'sia wejarā Simónre imaeka. Īrākuri wejejē'rāmarīa ye'oiki imarī, kipupakāꝑi baabeabaraka kimaroyika. I'supaka baarijāparaka "Yi'i imaki imatiyaiki", tokarāre kērīroyika. I'supaka nare kibaamaka rīkimarāja imatiyairā, imatiyabeyurā ꝑariji kire nayi'rika. "Tuparāte kire jeyobaamaka tērītaki kime", āriwa'ri jiyiꝑupaka noűuka kimaeka. ¹² I'supaka nimako'omakaja Felipe ꝑuri Jesucristorika bojariroka nare wārōekaki. "Tuparāte ꝑūataekaki kime Jesús. Supabatirāoka kire yi'yurā ꝑuri jia Tuparāte nare imaruꝑutarānu", āriwa'ri nare kibojaeka. I'sia ā'mitiritirā Jesúre ĩmirīja, rōmijāoka kire nayi'rika. I'supaka imawa'ri Felipete naruꝑuko'a najūjerūjeka "Kopakaja Jesúre yi'yurā yija ime mae", āriwa'ri. ¹³ Simónoka, ye'oiki imariꝑotojo, Jesúrika bojariroka yi'ritirā ruꝑuko'a kijūjerūjeka. Torājiteꝑi mae Felipeka kijeyoariū'mueka. Kika imarijāparaka Tuparārikāꝑi maikoribeyua Felipete baabeamaka ĩatirā marākā'ā baaberijīkarō'ōjīrā Simónre jarika i'supaka ima ĩakoriberikaki imarī.

¹⁴ Aꝑōstolrāka Jerusalēnꝑi, "Samariaka'iakarā rīkimarāja Tuparārika na'mitiripēayu", āririka na'mitirika. I'supaka simamaka Samariarā Pedro supabatirā Juanka Īꝑarāte napūataeka. ¹⁵⁻¹⁶ Samariaka'iarā eyatirā torā Jesúre ā'mitiripēairā ruꝑuko'a jūjekarā imariꝑotojo "Tuparāte ꝑūataekaki Espiritu Santore nareka imabeyurā nime ruꝑu", narīwārūeka. I'supaka nimamaka "Espiritu Santore nare űa'rījāirū", āriwa'ri Tuparāte naro'si najēneka. ¹⁷ Supabatirā Jesúre ā'mitiripēairāte Īrīkate jariwa'ririmarīaja naruꝑuko'a narabemaka Espiritu Santore nare űa'rījāika.

¹⁸⁻¹⁹ Pedrorāka nare narabemaka Espiritu Santore nare űa'rījāimaka Simónre ĩaeka. I'sia ĩatirā niñerū nare ĩjirika yapawa'ri ikupaka nare kērīka:

—Mija baaeka upaka yibaamaka Espiritu Santore nare ña'rñjairika yiyapayua yiro'sioka. Supa imarĩ ika sime i'supaka yire mija baarũjerũki wapa,— nare kũrika.

²⁰ I'supaka kũpakã'ã, ikupaka Pedrote kire ãrika:

—Wapamarĩaja Tũparãte ja'ataika, mawapaĩjirũkimarĩa sime. I'supaka miũpajoaika simamaka, miniñerũpitiyika ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã me'rĩrũ ãriwa'ri. ²¹ Ba'iaja miũpajoaika õñuka Tũparã. Supa imarĩ, yijaka aũerãte Espiritu Santore ña'ajããrimajimarĩka mime. ²²⁻²³ Kopakaja mae ba'iaja miũpaka mireka ñiawãrũyu. Mia, Tũparãte tũerĩka imakakapi yija baarijayua mioakiyu. Supabatirã ba'itakaja baarimaji imarĩ, marãkã'ã baatirã aũe upaka imarimajimarĩka mime. Ba'itakaja miũpajoaika ja'atirã Tũparãte mijẽñebe, “Ba'iaja yipũpajoaika yireka miye'kariabe”, ãriwa'ri,— Pedrote kire ãrika.

²⁴ I'supaka kũpakã'ã ikupaka Simõnre kire ãrika:

—Maiũpamaki Tũparãka yiro'si mija jaibe. “I'supaka mijũarãñu”, yire meñua jũarika yaũabeyuka yi'i pũri,— Pedrorãkare kũrika.

²⁵ I'sia be'erõ'õ Jesũre baaroyika niaeka mirãka, supabatirã nare ki-bojaroyikakaka tokarãre nabojaeka. Po'imajare wãrõweatirã, Jerusalẽnãrã pe'riwa'rikõrĩ Samariaka'iarã wejerakakaja Jesũrika nawãrõrijarika.

Etiopĩaka'iakakire Felipete ruũuko'a jũjeka

²⁶ I'sia be'erõ'õ Tũparã Felipe põ'irã ángelte pũataekaki ikupaka kire kũñaokaro'si:

—Jerusalẽnã me'pe. Torã meyarãka poto, Gaza wãmeika wejearã a'yu ma'arã me'pe. Yaũumatopi o'yuma'a sime i'sima'a,— Felipe kũrika.

²⁷ Supa imarĩ kire kũrika upakaja Felipete a'rika mae. Topi a'ririũjaparaka Etiopĩaka'iakakire kĩaeka. Etiopĩaka'iakarã ipamakore niñerũ iariũrijeyobaarimaji imatiyaiki kimaeka. Jerusalẽnã Tũparãte jiyipũpayeerĩ turikaki, torãjũte kipe'rieyawa'rika. ²⁸ Kawarure kitũrũrũkiapi kire yierijayukã'ãja Tũparãro'si bojarimaji Isaias wãsure o'oekakaka kãrijarika.

²⁹ Torãjũrã mae, ikupaka Espiritu Santore ãrika Felipete:

—Kire eyatirã, kiwãtapiji me'ririũjape,— kire kũrika.

³⁰ Supa imarĩ kire rĩrĩeyatirã, Tũparãte bojaũjirimaji Isaiare o'oekakaka iabaraka kijaiũpatemaka, kiã'mitirika. Topi mae,

—Torã mijaiũpateika ¿yaje miõrĩwãrũyu?— Felipe kire ãrika.

³¹ I'supaka kũpakã'ã,

—“I'supaka sãñu”, ãriwãrũbeyuka yi'i, maki yire sabojabeyua simamaka,— kire kũrika mae.

Topi mae,

—Yipõ'irã mimarĩjãibe yire samiwãrõkaro'si,— Etiopĩakakire kire ãrika.

³² Isaias Tũparãrika o'oeka kijaiũpatekarõ'õ ikupaka bojaeka:

“Oveja jããokaro'si ne'ewa'yu upakaja i'riũkate ne'ewa'rĩrãñu. Kĩpoya nata'amaka oveja akaserebeyua sima upakaja ba'iaja kire nabaako'omakaja kiakaserebesarãñu.

³³ Rĩkimarãja po'imajare iarãka wãjitãji ba'iaja kire nabaarãñu. ‘Ba'iaja baaiki kime’, kireka napakã'ã ki'yoĩ'rĩrãñu ba'iaja baabesarãki imarĩ. Supabatirã po'imajare kire jããmaka, kiriparãmerã imabesarãñurã”, ãriwa'ri o'oekarõ'õ Etiopĩakakire jaipateka.

³⁴ Supa imarĩ kipõ'irã Felipete marĩjãika.

—Tuparāro'si bojaŋirimajite o'oekakaka ŋatirā yire mibojabe. ¿Yaje kirikakakaja kio'oeka bai? ¿Apikareka puŋajoawa'ri i'supaka kio'oeka kā'ā?— Felipete kērīka.

³⁵ Topi mae, Isaiaŋe o'oekakaka ā'mitiritirā, ikupaka Felipete kire ārīka:

—Isaiaŋe i'supaka o'oekaki Jesuŋe ba'iaja jūarūkiakaka puŋajoawa'ri.—

Supabatirā jia Jesuŋemaroka kire kibojaeka. ³⁶ Ar'irijari ma'arijerā pa'wa imaekarō'ōrā neyaeka.

—Īakōrī, ō'ōrā sime okoa. Maekaka ruŋuko'a yire mijūjebe ŋarījīka ¿yaje rukuya jia simajīŋu?— Etiopīakakire kire ārīka.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka kire kērīka:

—Yi'rityariji Jesucristore miyi'rijīka, ruŋuko'a mire yijūjerāŋu.—

I'supaka kēpakā'ā,

—Ā'ā, Tuparā Makiji kime Jesucristo,— Etiopīakakire ārīka.*

³⁸ Supa imarī “Ō'ōrā mituibe”, tūrūrūka tuarimajite ārītirā, sapi merīkatirā pa'warā natu'arīkaeka Felipete Etiopīakaki ruŋuko'a jūjeokaro'si.

³⁹ Pa'wapi namarīkaeka ŋoto, ikuparō'ōpiji Felipete Espīritu Santore e'ewa'rika. Sabe'erō'ō ŋuri Etiopīakakire kire ĩaberika ate. I'supaka simako'omakaja jīimakapi Etiopīakakire o'rika. ⁴⁰ Aŋewejarā Espīritu Santore kire e'ewa'rika be'erō'ō, “Azotowejearā ŋimekā'ā mae”, Felipete ārīpuŋajoeka. Topi o'riwa'rikōrī wejerakakaja Jesūrika wārōrijaparaka Cesarewejarā keyaeka.

9

Saulote yi'riū'mueka Jesuŋe (Hch 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulo Jesuŋe yi'yurate jārika ri'kawa'ri ba'iaja nareka kijairoyika ruŋu. Supa imarī “Ba'iaja nare yibaaerā”, ārīwa'ri kurarāka ĩpamaki imatiyaiki ŋō'irā ke'rika. ² “Īī Saulo, yipūataiki Jesuŋe ā'mitiripēairate kiŋi'arū”, ārīwa'ri ŋapera kio'okaro'si kijēŋeka, Damascorā judiōrākare rērīriwi'ia imaruŋutarimajare beaokaro'si.

—Īka mijā'meikapi nare ŋiatōporāka upakaja ĩmirīja, rōmijāteoka ŋi'atirā Jerusalēnrā nare ye'era'arāŋu,— Saulote kire ārīka.

³ Supa imarī ma'api ar'irijari Damasco wejarā baaekarō'ōjite, ikuparō'ōpiji mabo'ikakuripi yaaboaike kire jāāta'aeka. ⁴ Topi mae marākā'ā baaberiwa'ri sarāja Saulote ŋa'rika. Torājite mae, ikupaka kire sārīka:

—Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaariwā'imaŋu?— kire sārīka.

⁵ Sā'mitiritirā,

—¿Maki mime je'e ŋipamaki?— kērīka.

—Ba'iaja mibaawā'imarīrijayuka Jesuŋe ŋime,— kire kērīka.

⁶ I'supaka kire ārītirā,

—I'supaka baarikopakaja, mi'mitirā, Damascorā me'pe. Torā meyarāka ŋoto, “Ikupaka mibaabe”, ĩrikate mire ārīrāŋu,— Saulote kērīka.

⁷ Sauloka a'rikarā, sajaikakite ā'mitiriripotojo kire niatōpoberika. Puŋataekarā imarī torā najiyirīkatakaeka supabatirā jaiberijīkaoka najarīka.

⁸ Sabe'erō'ō mi'mirīkatirā yoibaotaerā kibaakoŋeka. Torājirā mae ōibeyua kiŋakoa jarīka simamaka Damascorā kijeyomarāre kire tītiwa'rika. ⁹ Torā

* 8:37 La mayoría de las traducciones de la Biblia no incluyen versículo 37 porque no aparece en las copias de la Biblia más antiguas.

kire ne'eeyaeke be'erō'ō maekarakarīmi yoibeyuka, ba'abekaja, supabatirā dakooka ukurimarīaja Saulote imaeka.

¹⁰ I'sia wejearā Jesúre yi'yuka, Īrīka Ananías wāmeikite imaeka. Makārārūñuroka upakapi kire pemakotowiritirā,

—¿Yaje mime Ananías?— Jesúre kire ārika.

—Ā'ā Nīpamaki, ō'ōrā ñime,— kire kērika.

¹¹ —Ā'ā, mae Wājima'a wāmeirō'ōpi me'pe. I'sima'api a'ririjari Judas wi'iarā meyarāñu. Torā eyatirā “¿Yaje ō'ōrā Saulo, Tarsowejeakakire ime?”, kire mepe. Mia, i'supaka merīrāñu yire jēñebaraka imaki kima-

maka. ¹² Makārārūñuroka upakapi ikupaka kiro'si simako'o: Īrīka Ananías wāmeikite kire yibeako'o. Supa imarī kīpō'irā kākayeatirā mīpitaka kīpemarā mija'apearāka poto, ate yoiki kijarirāka, kire yibeako'o,— Ananiare kērika

¹³ I'supaka kire kēpakā'ā ikupaka Ananiare ārika:

—Jimarīa kimaJaroka ña'mitiyu, Jerusalénkarā mire yi'yurāte ba'iaja kibaarijauakaka. ¹⁴ Supabatirā kurarāka ĩpamarāre kire jā'mepūatamaka, ō'ōrā Saulote etaeka. Supa imarī mire ā'mitiripēairā yija imamaka, wēkomaka yijare baaokaro'si Jerusalénrā yijare e'ewa'ririmaji kime,— Ananiare kire ārika.

¹⁵ I'supaka kērīko'omakaja ikupaka Jesúre kire bojaeka:

—Mire ñañu upakaja kīpō'irā me'pe. Yimajaroka pō'imajare wārōrimaji kimaerā kire yiwā'maeka. Judiotatarā, judiotatamarīrā, supabatirā nīparimarāteoka sawārōrimaji kimarāñu. ¹⁶ I'supaka baarimaji kimamaka “Sapi Ī'rākurimarīaja jimarīa ba'iaja mijūarāñu”, kire ñarīrāñu,— kireka Jesúre ārika Ananiare.

¹⁷ Torājīrā kīpō'irā Ananiare a'rika mae. Kimaeka wi'irā kīpō'irā eyatirā kipitaka Saulo pēmarā kija'apeaeka. Supabatirā ikupaka kire kērika:

—Yijeyomaki mia'mitipe. Maiṣamaki Jesús, mi'tarijarapaka poto mire pemakotowirapakiji, yire pūatakō'oka miñakoa jūrū āriwa'ri. Supabatirāoka Espiritu Santore mire ña'rājīrū āriwa'ri pāriji yire kīpūatayu,— kire kērika.

¹⁸ I'supaka kērīkarō'ōjīteje, wa'itīti upaka ioika Saulo ñakoapi ña'rika. Torājīrā pūri jia kiñakoa jarika. I'supaka kire kibaamaka, kimi'mirīkaeka poto Ananiare kire ruṣuko'a jūjeka. ¹⁹ I'supaka kijarika be'erō'ō ba'atirā okajājia kijarika. I'supaka jaritirā ñoapañaka Jesúre yi'yurāka Damascorā kimaeka.

Damasco wejearāre Jesúrika bojariroka Saulote bojaū'mueka

²⁰ Torājīrā mae judiorākare rērīwi'iarā kākaturā, Jesúrika bojariroka wārōbaraka “Tuṣarā Maki kime Jesús”, Saulote nare ārika. ²¹ I'supaka kibaamaka, kopakaja pō'imajare pūpataeka.

—Mia, Ī'iji kime Jesúre yi'yurāte ba'iaja baarimaji Jerusalénrā. Ō'ōrā kime Jesúre yi'yurāte ñi'atirā, kurarāka ĩpamarā pō'irā nare e'ewa'yaokaro'si,— pō'imajare ārika.

²² I'supaka naṣupajoako'omakaja Tuṣarāte kire jeyobaamaka, jībaji Jesúrika bojariroka kibojamirīrikawa'rika. “Rita sime, Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērīroyika. Jia sakibojamaka, Damascokarā judiorāka ĩparimarā marākā'ā kire nokatērīwārūberika.

Judiotatarāte kire jāārika ri'kamaka Saulote ru'rika majaroka

²³ Damascorā ñoatakaja sawārōbaraka Saulote imamaka, “Kire majāāerā”, judiorāka Jesúre yi'ribeyurāte āriṣupajoaeka. ²⁴ Supa imarī ñami, ĩnioka kire naṣāñaroyika wejeapi pōriwa'rīrūkirō'ō koṣerekarā kire jāāokaro'si. I'supaka nabaako'omakaja Saulote sōrika. ²⁵ Kiōrika simamaka kibojaka

yi'yurâte kire jeyobaaeka, kiru'yaokaro'si. Torājīrā mae, ñami wejea nata'tekarō'ōpi imatirā pi'i upaka ūoikarā kire jāātirā aḡepē'rōtorā kire narue-taeka kiru'yaokaro'si.

Jerusalénrā Saulote imaeka mae

²⁶ Topi, ru'riwa'ritirā Jerusalénrā keyaeka mae. Torā Jesúre yi'yurāka jeyoaririka kiyapaḡoḡeka. I'supaka kiyapaḡo'omakaja “Jesúre yi'ribeyuka kime Saulo pūri”, āriwa'ri kire nakīkika. ²⁷ I'supaka nimako'omakaja, Bernabé wāmeiki, Saulote jeyobaaekaki. “Mi'tabe, aḡóstolrākaka majairā”, kire kērika. Sauloka naḡō'irā eyatirā ikupaka Bernabére nare ārika:

—Saulo kime īī, ma'api ke'ririḡayukā'ā maipamaki Jesúre kire pemakotowirika. Supabatirā kika kijaika. I'supaka Jesúre kire baaeka be'erō'ō Damascorā dako werikimarīaja ḡo'imajare Jesúrika bojariroka wārōḡapaki kime,— Bernabére nare ārika.

²⁸ I'supaka nare kēpakā'ā “Maka imarūkika Saulote ime mae”, kireka narīka. I'supaka napakā'ā, Jerusalénrā naka kimaeka. Naka imarijari dako werikimarīaja tokarāre Jesúrika kibojaeka. ²⁹ Judiotatarā imariḡotojo griego oka jairāka Saulote jaibaraka imaeka. Tuparā majaroḡūnu ānuu nare bojabaraka, “Sānu upakaja Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki kime Jesús”, nare kērika. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri kire jāārika nari'kaeka. ³⁰ I'supaka kika nima ā'mitiriwa'ri, Cesarearā kijeyomarāre kire e'ewa'rika. Torā eyatirā Tarsowejearā kire nape'riwa'rirūjeka.

³¹ I'sia ḡoto pūri Judea, Samaria, supabatirā Galilea ka'iarāoka ba'iaja Jesúre yi'yurāte jūaberika. Supa simamaka Espiritu Santore nare jeyobaamaka jījimakaḡi Jesúre jībaji yi'yurā nimamirīrikawa'rika. Supa imarī rīkimabaji Jesúre yi'yurāte imarijarika. Supabatirāoka ritaja jiyipupaka Maipamakire ḡparaka nimarijarika.

Bitamajite Pedrote jieka

³² Supa imarī Jesúre yi'yurāte īrāweje jariwa'ririmarija Pedrote īataparoḡyika. I'supaka imawa'ri Lida wāmeirō'ōrā naḡō'irā turirī keyaeka. ³³ Torā eyatirā Eneas wāmeikite kīaeka. Bitamaji imarī, maekarakaotēñarirakakuri wejejē'rāka keyawa'rika kikārīrūkirō'ōrāja ḡeyubaraka. ³⁴ Torājīrā mae, ikupaka Pedrote kire ārika:

—Eneas, mia'mitiḡe, Jesucristore mire jieyu mae. Supa imarī mimi'mirīkabe. Supabatirā mikārīrūkia mibuḡebe,— kire kērika.

I'supaka kire kērikarō'ōjiteje, bitamaji imakoḡekakite mi'mirīkaeka. ³⁵ Rīkimarāja Lidakarā supabatirā Sarónka'iakarāoka īaekarā supa kibaaeka. Supa imarī nimaupatiji Jesúre yi'yurā oyiaja najarika.

Reyaekakote Pedrote tāāeka

³⁶ Īrāko Joḡe wāmeirō'ōkako Tabitā wāmeikote imaeka, Jesúre yi'yuko. Griego okapi pūri Dorcas wāmeiko koimaeka. Jiiko ḡo'irōmo imarī wayuoka baairāte jia kojeyobaaroyika. ³⁷ I'supaka imariḡotojo ikuparō'ōpiji wāmarīa jariwa'ri koreyaeka mae. Koreyamaka īatirā reyairāte nabaaika upakaja koḡo'ia najūjeka korīrā. Supabatirā imipē'rōtorā imaeka kurarakarā koro'siji kore nataeka. ³⁸ I'supaka kore baatirā “Lidarā Pedrote ime”, ḡo'imajare ānuu Joḡekarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā ī'parāte Pedrote akarī naḡūataeka, koyikurirāja kimaeka simamaka. Kipō'irā eyatirā ikupaka kire narīka:

—Dajoa wārūaja yijaka.—

³⁹ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, naka Pedrote a'rika Joþerā. Torā ey-atirā Dorcas majaka nataekarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Supa imarī koþō'irā rīkimarāja natūmiarāte reyataþaekarāre oþaraka imamaka kīaeka. Ketamaka kiþō'irā narērika kika jaiokaro'si.

—Dorcate reyaerā baarapaka ruþu rīkimakaja saya yijare koþu'añjirape,— āþaraka Pedrote sanabeaeka.

⁴⁰ I'supaka kire napakā'ā,

—Mija þoriwa'þe ruþu,— nare kērika.

Naporiwa'rika be'erō'ō, ñukurupatirā Tuparāka kijaika. Kika jaiweatirā, reyaekakote jorowa'ri ĩatirā,

—Tabitā mimi'mibe,— kore kērika.

I'supaka kērika þotojo koñakoa wiritaeka. Supa imarī Pedrote ĩatirā komi'mirupaeaka. ⁴¹ Topi mae, koþitakapi ñi'atirā Pedrote kore mi'mataeka. Supabatirā “Mija þope ruþu”, kērikarāte kiakaeka.

—Kopakaja oñia kojayu. Ate kore mija ĩarape mae,— Jesúre yi'yurā natūmiarā reyataþaekarā, supabatirā aþerā najeyomarāreoka kērika.

⁴² I'supaka kojarika ritaja Joþekarāre ā'mitiripataeka. Sā'mitiritirā rīkimarāja Jesúre nayi'rika. ⁴³ Sabe'erō'ō torā ñoaka Pedrote imaeka, wa'iro'si ajea ba'iraberimaji Simón þō'irā.

10

Cornelio þō'irā Pedrote a'rika

¹ Cesareawejearā Cornelio wāmeikite imaeka. Torā rīkimarāja surararāka Italiakarākaki imatirā ĩ'rāþitarakamarā þo'imajarakamaki surararāka ĩþamaki kimaeka. ² Judiorākimarika imariþotojo Tuparāte jiyiþupaka oñuka, kiwi'iareka imarāþitiyika. Judiorāka wayuoka baairāte rīkimakaja niñerū jeyobaarimaji, supabatirāoka Tuparāte jaijipaki kimaeka. ³ I'supaka kimamaka ĩ'rārīmi tres rō'ōjirā aiyate eyawa'rika þoto makārārūñuroka upakapi Tuparāte þūataekaki ángelte kiþō'irā etaeka. Jia Corneliore kire ĩatiyaeka. Supabatirā kiþō'irā kākayeatirā,

—Cornelio,— ángelte kire ārika.

⁴ Topi mae, kireka ñakoarĳi,

—Aya, ¿marākā'ā sime je'e ñiþamaki?— þupatawa'ri kire kērika. I'supaka kēþakā'ā

—Tuparāte mijeñerĳayu rakakaja mire kiā'mitiyu. Supabatirā wayuoka baairāte mijeyobaaikarekaoka jĳimaka kime. I'supaka mimamaka mireka þupajoajĳaiki kime. ⁵ Supa imarī Joþewejearā imaki Simónre akarī a'rirūkirāte miþūatabe. Kiwāmeaoka Pedro. ⁶ Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji riapakirĳerā imaki þō'irā kime. Torā Simón Pedrote natōporāñu miþūatarāñurā,— ángelte kire ārika.

⁷ I'supaka kire āriweatirā ángelte a'rika. Sabe'erō'ō ĩ'þarā kiba'iraberimaja, supabatirā ĩ'rīka surara jia Tuparāte yi'yuka imaekakiteoka kiakaeka. ⁸ Supa imarī kiþō'irā netaeka þoto, ángelte kire ārikakaka Corneliore nare bojaeka. Nare sabojaweatirā Joþerā nare ke'rirūjeka.

⁹ I'supaka kēþakā'ā a'ritirā, aþerīmi wājitāji aiya simaeka þoto Joþe koyikurĳrā neyaeka. I'tojĳte wi'ri ruþututuarā Pedrote mirīka Tuparāka jairī.

¹⁰ Tuparāka jaibaraka kimaeka þoto koþakaja kikēsirabaeka. I'supaka kima-maka aþerāte ba'arika kiro'si baayukā'āja ikupaka makārārūñuroka upakapi kiro'si simaeka: ¹¹ Mabo'ikakurĳrā kīaeka þoto sayapāia jo'bato ĩ'þapē'rōto ñi'atirā maja'aruetaika upaka saruir'aeka. ¹² Satōsiarā ritajakaka wa'iro'sia,

wa'iro'siwēkoa p̄ariji imaeka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatirā yibaraka tuyuaoka simaeka. * 13 Supa imarī ĩmipi ikupaka Pedrote sajaikorika:

—Pedro mimi'mibe. Samijāāba'abe,— kire sārīkorika.

14 I'sia oka ā'mitiritirā ikupaka kiyi'rika:

—Marākā'ā baatirā yibaaberijīka Nīpamaki, Moisés wāsare jājibaeka ba'akoribeyuka ñime ruḡu.—

15 Topi ate sajaikorika

—“Jājika yiro'si sime”, merīa'si, Tuḡarāte ba'arūjeika p̄uri “Miba'abe”,— mabo'ikakuripi sārīkorika.

16 Maekarakakuri i'supaka Pedrote sabaaeka. Sabe'erō'ōpi mae sayapāia Tuḡarāte e'eka. 17 I'sia ĩawa'ri “¿Dako baaerā supa yire sabaayu jee?”, Pedrote āriḡupajoaeka. I'supaka p̄upajoabaraka kimekā'āja, “No'orā Simónre ime”, āparaka p̄o'imajare jērīarijariji, Simón wi'iarā neyaeka Corneliore p̄ūataekarā.

18 Torā eyatirā ikupaka najērīaeka:

—¿Ō'orā yaje Simón Pedro wāmeikite ime?— narīka.

19 Kīaeka mirāka p̄upajoabaraka kimekā'āja, Espiritu Santore kire jaika,

—Mia'mitiḡe. Maekarakamaki ĩmirīja mire mo'arī etairā. 20 Mae miruiwa'ḡe, naka me'yaokaro'si “¿Yaje judiorākamarīrāka ya'riġñu je'e?”, āriḡupajoabekaja mimabe. Yip̄ūatairā ñime,— Espiritu Santore kire ārika.

21 Supa imarī, Corneliore p̄ūataekarā maekarakamaki p̄ō'irā Pedrote ruiwa'rika.

—Yī'iji ñime mija mo'aiki. ¿Dakoa āriwa'ri mija i'tako'o?— nare kērīka.

22 I'supaka kēpakā'ā ikupaka nayi'rika:

—Yija ĩpamaki Cornelio miḡō'irā yijare p̄ūatarapaki. Jiika p̄o'imaji kime Cornelio. Supabatirā Tuḡarāte jiyip̄upayeeiki. Ritaja judiotatarāoka kire jiyip̄upayeeirā. Supa imarī ikupaka ángelte kire ārāḡe're: “Mia'mitiḡe Cornelio, Simón Pedrote miakap̄ūabe. Supabatirā mire kibojarāka jia mia'mitiḡe”, ángelte yija ĩpamakire ārāḡe,— Simón Pedrote narīka.

23 Supa napakā'ā,

—Ō'orā kākara'atirā yip̄ō'irā mija kāḡe ruḡu,— Pedrote nare ārika.

Aḡerīmi p̄uri naka Pedrote a'rika mae. Joḡewejeakarā ĩ'rārimarā Jesúre yiyurāoka, naka jeyoariwa'rikarā.

24 Aḡerīmi Cesareawejearā neyaeka. Neyearā baaeka ruḡu, kirīrā supabatirā kijeyomarāpitiyika rērītirā Corneliore imaeka, “Simón Pedrote bojarāka ma'mitiriye'e”, āriwa'ri nare kioyibojaeka. 25 Torā neyaeka p̄oto Pedrote e'etoriirā Corneliore p̄orika. Supabatirā Corneliore ñukurupaeka kire jiyip̄upayeeokaro'si. 26 I'supaka kibaamaka kipitakarā ñi'atirā,

—Mimi'mibe. Miupakaja p̄o'imaji ñime yiro'sioka,— Pedrote kire ārika.

27 I'supaka kēpakā'ā kimi'mika mae. Supa imarī jaiḡu'arikap̄iji wi'iarā nakākaeka mae. Torā kākawa'ritirā rīkimarāja p̄o'imaja rērīkarāte Pedrote ĩaeka.

28 I'supaka nimamaka ĩatirā, ikupaka Pedrote nare bojaeka:

—Yija judiotatarā aḡetatarāpitiyika rukubaka imarika, supabatirā nap̄ō'irā turirikaoka jājibaairā yija ime. I'siakaka ōriwārūirā mija ime. I'supaka simako'omakaja Tuḡarā p̄uri ikupaka yire bojarapaki: “ Jājibaarimarīa sime', ñañua Jājibaarika sime', mija āri'a'si”, Tuḡarāte yire ārāḡe. Supa imarī “Judiotatiki imariḡotojo aḡetatarāka rukubaka ñima jājibaarūikimarīa sime”,

* 10:12 Fue prohibido en la ley de Moisés comer animales tal como reptiles, culebras, marranos, perros, varios insectos, etc. Véase Levítico 11

ñarīwārūyu maekaka p̄uri. ²⁹ Supa imarī Cornelio majaroka yire nabojarapaka potojo ñojimarīji miṗō'irā yi'tarape. Supa imarī ¿marākā'ā āriwa'ri oka yire mija pūatarape?— Pedrote nare ārika.

³⁰ I'supaka kēpakā'ā, ikupaka Corneliore kire ārika:

—Botarakarīmi sajaritiyu tres rō'ōjīrā aiyate eyawa'rapaka poto, Tuparāka jaibaraka ñimarapaka be'erō'ō. Ikuṗarō'ōpiji āngelte saya yaaboaike jāātirā yipō'irā kipemakotowirape. ³¹ Topi ikupaka yire kērāpe mae: “Cornelio. Tuparāte mijēñeika jīimakapi kiā'mitiyu. Supabatirā wayuoka baairāte mijeyobaaike jiaoka kiro'si sime. Saṗi āriwa'ri jia mire kibaayu. ³² Supa imarī Joṗewejeārā imaki Simón Pedro wāmekite miakarūjebe. Apika Simón wa'iro'si ajea ba'iraberimaji wi'iarā kime riapakirijerā”, āngelte yire ārāpe. ³³ I'supaka yire kibojamaka ā'mitiriwa'ri, ñojimarīji oka mire yipūatarape. Jia oka mi'tayu ō'ōrā. Tuparāte iaika wājitāji yija rērīko'o kioka simaupatiji ōñaokaro'si. Tuparāte mire bojaika yija ā'mitiririyapayu, — Corneliore kire ārika.

Cornelio jeyomarāre kiwārōeka Pedro

³⁴ Sā'mitiritirā, ikupaka Pedrote jaiū'mueka mae:

—“Aṗerimarāre kiwātaika p̄mawa'ribaji I'rātatareje wātabeyuka kime Tuparā”, ñarīwārūyu mae. ³⁵ Ritatojo wejeareka p̄o'imajatata imaupatirekaja jiyipupaka kire ōriwa'ri, kiyapaika upakaja baairāka jīimaka kimarijāyu. ³⁶ Yija tā'omaja Israel wāsa riparāmerāro'si Jesucristo, ritatojo wejeareka imarā iṗamakite baaekapi āriwa'ri jia Tuparāka ñimarūkiakaka nare kibojaka. ³⁷⁻³⁸ Mamarī Galileaka'iarā, supabatirā ritaja Judea ka'iareka Jesús Nazaretkakire baaeka ōñurā mija ime. Po'imajare wārōbaraka Juanre narupuko'a jūjeyukā'āja, mae kirikapi baawārūiki Jesúre kimaū'murūjeka Tuparā. Supabatirā Espiritu Santore kire kija'ataeka. I'supaka kibaakaki imarī, Galileakarāre supabatirā Judeaka'iakarāreoka jia kibaakaka. Supa imarī ritaja Satanāre ba'iaja jūarūjeroyikarāte kitāāroyireka. I'supaka kibaaroyireka, Tuparāte kika imaeka simamaka. ³⁹ Yija, apōstolrāka, Jerusalénwejeārā, supabatirā judiōtatarā ka'iarā ritaja Jesúre baaeka iāekarā. Sabe'erō'ō Jerusalénrā judiōtatarā iṗarimarāte yaṗua tetaekarā kire jāārūjeka. ⁴⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja maekarakarīmireka, Tuparā p̄uri Jesúre ōña jarirūjekaki. Supabatirā Jesúre yijare kipemakotowiatāeka. ⁴¹ Judiōtatarāte nimaupatiremarīa Jesúre p̄makotowirirā Tuparāte baaeka. Mamarītaka kiwā'maekarā yija imamaka i'supaka kibaakaka, “Ōña Jesúre ime ate”, yija āriwārūokaro'si. Ate ōña Jesúre jariṗerika be'erō'ō kika ba'aekarā yija ime. ⁴² “Ōña imarāte supabatirā reyaekarāteoka, ba'iaja nabaaeka waṗa nare jēñerimaji mimabe', āriwa'ri Tuparāte yire jā'meka āriwa'ri p̄o'imajare mija bojabe”, Jesúre yijare ārika. ⁴³ Tuparāro'si bojajirimaja imaeka rakamakiji Jesúre imarūkiakaka p̄upajoawa'ri no'oeka. Supa imarī Jesúre yi'yurāte ba'iaja baaeka waṗa Tuparāte ye'kariarūkiakaka no'oeka,— Pedrote nare ārika.

Judiōtatarāreteoka Espiritu Santore ña'rījāika

⁴⁴ I'supaka āparaka Pedrote imekā'āja Espiritu Santore nare ña'rījāika.

⁴⁵⁻⁴⁶ Supa imawa'ri I'rārōkamarīa p̄o'imaja oka norībeyuaja jaibaraka nimaeka Tuparāte jiyipupayeebaraka. Siatirā “Judiōrākamarīrāteoka Espiritu Santore ña'rījāiyu mae”, āriwa'ri naṗupataeka judiōrāka Pedrocka I'rātīji etaekarā. ⁴⁷ Topi ikupaka judiōrākare Pedrote ārika ate:

—Mija ā'mitipe yijeyomarā. Muḗpakajaoka Espírítu Santore nare ña'rñjāimaka ō'ōrā imarāte I'rikaoka “Ruḗuko'a nare mija jūjea'si”, ā'rñrika imaberijñu,— judíorākare kērñka.

⁴⁸Supabatiṛā,

—“Jesucristore yi'riwa'ri kirirā maime mae”, āriwa'ri ruḗuko'a mija jūjerūjebe,— Corneliórākare kērñka.

Supa imarī naruḗuko'a najūjeka Pedroka imaekarā. Sabe'erō'ō,

—Me'ria'si ruḗu. Yijaka mimabe ñojimarñji ruḗu,— Pedrote narñka Corne-lioka imaekarā.

11

Jerusalénkarā Jesúre yi'yurā imaekarāte Pedrote majarobojaeka

¹ Topi mae, apóstolrāka, supabatiṛā Judeaka'ikarā Jesúre ā'mitiripēaekarāoka, “Judíotatamarñā imariḗotojo, Jesúre na'mitiripēayu're”, ārñka majaroka na'mitirika. ²⁻³ Supa imarī Jerusalénrā Pedrote pe'rieayaeka ḗoto, ikuḗaka kire narñka:

—¿Dako baaerā judíotatamarñā wi'iarā mikākaraḗe? Supabatiṛāoka ¿marākā'ā āriwa'ri naka miba'araḗe?— Pedrote narñka.

⁴⁻⁵ I'supaka kire napakā'ā ikuḗaka wājirokapi Pedrote nare bojajiika:

—Joḗewejearā Tuḗarāte jaibaraka ñimarapaka ḗoto ikuḗaka simarape. Makārāñuñuroka upakapi ikuḗaka yire saḗemakotowirape: Mabo'ikakuripi sayapāia jo'boato I'ḗapē'rōto ñi'atirā maja'aruetaika upaka ōioka ima yipō'irā etakarapa. ⁶ “¿Dakoa satōsieweka ima?”, āriwa'ri jia sañiatiyarape. Rita-jakaka wa'iro'sia, wa'iro'siwēka ḗariji imarapaka. Wa'ibikirāka upaka tuyua, wiyua, supabatiṛā yibaraka tuyuaoka simarape. ⁷ Sañiawearapaka ḗoto mabo'ikakuripi ikuḗaka yire sārñkorape: “Pedro mimi'mibe. Jāatirā samiba'abe”, yire sārñkorape. ⁸ “Marākā'ā baatirā yibaaberijñka Ñiḗamaki, Moisés wāsare jājibaaeka ba'akoribeyuka ñime ruḗu”, āriwa'ri yiyi'raḗe. ⁹ Supa ñapakā'ā ikuḗaka yire sārñkorape ate: “Jājika yiro'si sime', merña'si, Tuḗarāte ba'aruñjeika puri 'Miba'abe'”, sārñkorape. ¹⁰ Maekarakakuri i'supaka yire sārāpe. Sabe'erō'ōpi mae Tuḗarāte sayapāia e'emiarape mabo'ikakurirā.

¹¹ Ikuḗarō'ōpiji i'supaka simarapaka be'erō'ō maekarakamaki ḗo'imajare ñimaraparō'ōrā eyarape. Cesarewejeakaki Cornelio nare ḗuatarapaki, yire ne'eayaokaro'si. ¹² “Netarāka ḗoto, ba'iaja ḗuparibekaja naka me'pe”, Espírítu Santore yire āpakā'ā, ya'raḗe. Supabatiṛā I'rōtēñararakamarā Jesúre ā'mitiripēairā yika ō'ōrā imarā yijeyoa turaparā. Naka mae Cornelio wi'iarā yija kākarape. ¹³ Yija kākaeyarapaka ḗoto, ikuḗaka Corneliore yijare bo-jarape: “Yiwi'iareka ñimarapaka ḗoto ángelte yire ḗemakotowirirñkarape. Mía je'e ikuḗaka yire kērāpe: Joḗewejearā Simónre akarñ a'rirñkirāte miḗuatabe. Pedroka kire nañu. ¹⁴ Mija ḗō'irā eyatirā, “Mire, miwi'iareka imarāteoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirñkia imakoḗeikareka ikuḗaka Tuḗarāte mijare tāārāñu”, āriwa'ri mijare kibojarāñu”, Corneliore yi-jare ārāpe”, ángelte kire ārñka bojabaraka. ¹⁵ I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, yi'i ate nare bojañ'murapaki. Nare yijaiñ'murapaka ḗotojo, ikuḗarō'ōpi Espírítu Santore nare ña'rñjairape, mare mamarñ kibaarapaka upakajaoka.

¹⁶ I'supaka simakaka Iawa'ri, Maipamakire bojaeka yipupajoatōḗorape. Mía, ikupaka kērñka: “Bikijarā ḗuri okoapi Juanre ruḗuko'a mijare jūjeka. Tuḗarā ḗuri Espírítu Santo mijare ña'ajāārāki, kiyapaika upakaja baawārñirā mija imaokaro'si”, i'supakajaoka mamarñrāja Jesúre mare bojatika. ¹⁷ Jesucristore yi'yurā maimamaka, Espírítu Santore Tuḗarāte mare ña'ajāārāpaka upakaja

judíorākamarīrā nimako'omakaja nareoka Espíritu Santore kiña'ajããrape. I'supaka Tuparāte nare baamaka "I'supakamarīa sime. Judíorākamarīrā mija puri marākā'ā baatirā yijaka imaberijirā mija", āriberijika ñimarape,— Pedrote nare ārīka.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā kire najērīatiyika. Topi mae ikupaka naṣupaka no'aeka: —jiitakaja baaiki kime Tuparā. Judíorākamarīrāteoka ba'iaja nabaaiika naja'atarāka, nare kiye'kariarāñu jia kika nimajiparū,— ārīwa'ri narīka.

Antioquíakarā Jesúre nayi'rii'u'mueka

¹⁹ I'sia ruṣubaji Jesúre yi'ribeyurā Estebanre jāãekarā. Suṣabatirā aṣerā kiupaka imaekarā Jesúre yi'yurāteoka ba'iaja nabaaeaka. Suṣa imarī'īrārimarā Jesúre yi'yurā Feniciaka'iarā, Chiṣrejūmurikarā imawejeareka, suṣabatirā Antioquía wejearōka naru'riwa'rika. Torā eyatirā, judíorākare takaja Jesúrika bojariroka nabojaeka. ²⁰ Aṣerā ṣuri, Chiṣrekarā, Cirenekarā a'ritirā Antioquíarā eyaekarā. Torā eyatirā judíorākamarīrā imaekarāteoka maiṣamaki Jesúrika nabojaeka. ²¹ "Jia nabojawārūrū", ārīwa'ri Tuparāte nare jeyobaeaka. Suṣa imarī rīkimarāja Jesúrika nabojaeka ā'mitiritirā, mamarī nayi'rikoperoyika naja'ataeka, kire yi'riwa'ri.

²² Antioquíawejarā Jesúre nayi'yua majaroka, Jerusalénkarā Jesúre yi'yurāte ā'mitirika. Sā'mitiritirā Antioquíarā Bernabére naṣūataeka. ²³ Suṣa kire naṣapakā'ā ke'rika. Torā eyatirā, Tuparāte jia nare baeka kīaeyaeaka. I'supaka nimaeka ĩatirā ikupaka jījimakaṣi nare kibojaeka:

—Ika mija ima upakaja jībaji Jesúre mija yi'ririmirīkawa'pe, — nare kērīka.

²⁴ Espíritu Santore kire jeyobaaikaṣi jīṣupaki kimaeka. Tuparāte yapaika upakaja oyiaja imaki imarī, jia Jesúre yi'yuka Bernabére imaeka. Suṣa imarī rīkimarāja kibojaeka ā'mitiritirā, Jesúre nayi'rika.

²⁵ I'sia be'erō'ō Tarso wāmeika wejearā Bernabéte a'rika, Saulote mo'arī.

²⁶ Kire tōṣotirā, "Dajoa Antioquíarā", kire kērīka. Suṣa kire kēpakā'ā ĩṣarā najeyoariwa'rika torā. ĩrākuriwejeĵērāka torā nimaeka, Jesúre yi'ririmajaka. Torā imatirā rīkimarāre Jesúrika nawārōeka. I'sia wejekarā Jesúre yi'yurātejeoka "Cristianorāka nime", ṣo'imajare ārīū'mueka.*

²⁷ I'sia ṣotojo Jerusalénkarā, Tuparāro'si bojaĵirimajare eyaeka Antioquíarā, Jesúre yi'yurāte rērītirā imaekarō'ōrā. ²⁸⁻³⁰ Torā eyaekarākaki ĩ'rika imaekaki Agabo wāmeiki. Jesúre yi'yurāte rērītirā imaekarō'ōrā eyatirā, Espíritu Santore jeyobaaikaṣi ṣupajoatirā, ikupaka nare kērīka: "Rītatojo ka'iarā nakēsirabarāñu, ba'arika torā ṣurirāka simamaka", Agabote nare ārīka. (Ñamajībaji ba'arika torā ṣurika Romawejea ĩṣamaki Claudiore imaeka ṣoto). Sā'mitiritirā, "Judeakarāre ba'iaja jūaerā baayu're, niñerū nare maṣūataye'e", Antioquíakarā Jesúre yi'yurāte ārīka. Narīka upakaja, narikaeka ko'aṣitorāja Saulo, Bernabéṣititiyika ĩṣarāwā'taja nijika, "Judeakarā Jesúre yi'yurāte imaruṣutarimajare samija ĩjibe", ārīwa'ri.

12

Santiagore najããeka, suṣabatirā wēkomaka imariwi'iaṣi Pedrote ṣorika

¹ I'sia ṣoto ritaja Jesúre yi'yurā upatireje ba'iaja Herodere kisurararākare baarūjeu'mueka. Suṣa imarī ĩrārimarā nare imaruṣutarimajare wēkomaka imariwi'iarā nataeka. ² Suṣabatirā, Juan ma'mi Santiagore nañi'apakā'ā,

* 11:26 El nombre Cristiano quiere decir "Cristo es nuestro Señor."

“Kiwāmua mija toata'tabe”, nare kērīka. ³⁻⁴ I'supaka kērīka ā'mitiritirā, jījimaka judīorāka īparimarāre jarika. Topi jījimaka nimamaka īawa'ri pān levadura rukeberika naba'aroyikarīmi Pedroteoka kiñi'arūjeka wēkomaka imariwi'iarā kire tayaokaro'si. Pedrote ru'rikoreka jia kisurararākare kīarīrūjeka Herodes. Botarakatata imatirā rakaka tatareka botarakarimarā nimaeka. I'sirakamarā imarī,

—Botarakamaki oyiaja mija o'arjarirāñu kire tuerikareka,— nare kērīka.

Supabatirā “Pascua baya o'riwa'rirāka poto, pō'imajare īarāka wājītāji Pedrote ba'iaja jaiwā'imarītirā, kire yijāārūjerāñu”, Herodes pūpaka imaeka. ⁵ Supa imarī ī'rārīmi upakaja jīitakaja Pedrote natueka. I'supaka nima ā'mitiritirā, kijeyomarā Jesūre yi'yurā jimarīa Tuparāte kiro'si jaijīka.

⁶ Torā kimaeka nāmi simakopeka Herodete kire jāārūjerūkirīmi. Mīa, wēkomaka imariwi'iarā ī'parā surararāka kire tuerimaja watopekarā ī'pamiji perumijiaپی پی'pekaki kikārīpañaeaka. Īarīrtiyarūkirō'ō simamaka aperiā surararāka koperekarā tuekarā. ⁷ Ikuparō'ōpiji, āngelte kipō'irā etaeaka. Supabatirā kimaeka kurara yaaboaeaka jājia jāta'airō'ō jarika. Topi mae, kārīka imaekaki Pedrote āngelte rabetōrōtaeka. Kitūrūeka poto,

—Wārūaja mimi'mibe,— kire kērīka.

I'supaka kire kērīka potojo perumijiaپی kipita arikaka napī'pekopeka kutueka. ⁸ I'supaka kijarika poto,

—Mijariroaka mijāāū'mube, miū'puko'aoka,— Pedrote kērīka.

Topi ikupaka kire kērīka ate:

—Mijariroaka pemakatooka mijāābe. Supabatirā yibe'erō'ō mi'tabe,— āngelte kire ārīka.

⁹ I'supaka kire kēpakā'ā, Pedrote kibe'erō'ō a'rika. I'supaka baaripototo “Supa sime”, marīwārūberijīka simaeka kiro'si. “¿Yaje rītaītaka sime je'e?”, ārīripototo “Makārārūñuroka upaka yiro'si sime je'e”, kērīpupajoaeaka.

¹⁰ Arīrijarīji mamarīkaki surarate tueirō'ō o'ritirā, apikate imarō'ōoka no'rika. Sa'riwa'ri jiyiakaka peruakaka baeaka wejekurarakā koperekarā neyaeaka poto sōñu upakaja sawiritaeaka. Topi pōritirā na'rīrijayukā'āja ikuparō'ōpiji āngelte rīriwa'rika. I'supaka simamaka ī'rīkaja Pedrote tuika.

¹¹ Topi mae, “Rita sime. Kārārūrībeyuka yi'i. Herodete yire jāākoreka yire kipōaerā āngelte kipūatayu Tuparā. I'supaka simamaka judīorāka īpamarā ba'iaja yire nabaarīpakatayuareka, yiwapu'yu mae”, Pedrote ārīpupajoaeaka.

¹²⁻¹³ I'supaka kipupaka imekā'āja Juan Marcos pako, Marīa wi'iarā ke'rika. Satōsirō'ōrā rīkimarāja Tuparāte jāibaraka pō'imajare imaeka. I'supaka nimaekarō'ōrā eyatirā koperekapi,

—¿Yaje mija ime?— nare kērīka.

Sā'mitiritirā ī'rāko torā ba'iraberimajo, Rode, koperekarā eyarīkaritirā, ā'mitirikako, “¿Maki kime?”, āriwa'ri. ¹⁴ Sakowierā baeaka rūpu, Pedrote jaika koā'mitiriwārūeka. Sā'mitiriwārūtīrā jījimaka jariwa'ri kopereka wiebekaja,

—Pēterā Pedrote imakoyu,— āriwa'ri torā imaekarāte bojarī ko'rika.

¹⁵ I'supaka nare kōpakā'ā,

—Mīwejabiyu je'e,— kore narīka.

Topi,

—Ritama nāñu,— nare kōrīka.

I'supaka nare kōpakā'ā,

—Kire ĩarĩrika mirĩki ángel kime je'e aꝑeyari,— kore narĩka.*

16 I'supaka narĩko'omakaja,

—¿Yaje mija ime?— ꝑeꝑeꝑi Pedrote ārĩrikamarika.

I'supaka simamaka kopereka wiwatatirā kire ĩawa'ri kopakaja naꝑuꝑataeka. 17 I'supaka nimamaka, kipitaka kimimataeka “Kareaja mija imabe”, ārĩwa'ri. Toꝑi mae, “Wēkomaka imariwi'iarā ĩumako'oro'ōꝑi ikupaka Tuꝑarāte yire baako'o”, nare kēriika. I'supaka nare ārĩtirā,

—Majeyomarā Jesúre yi'yurāte samija bojabe. Supabatirā i'supakajaoka mija āꝑe Santiagoreoka,— nare kēriika.†

I'supaka nare ārĩweatirā aꝑerō'ōrā ke'rika.

18 Kiru'rika ĩamibikitojo torā ĩarĩĩrimaja imaeakarā surararākare jimarĩa ba'iaja ꝑuꝑarika Pedrote imabepakā'ā ĩatirā. “¿Marākā'ā Pedrote baatiyako'o je'e? Ba'itakajama sime”, narĩka. 19 Kimabepakā'ā ĩatirā, Herodete kire mo'arũjeka. Kire natōꝑobepakā'ā Herodete nare jēriapeatiyaeka. I'supaka nare kijēpakā'ā marākā'ā nayi'riwārũberijika simaeka naro'si. Supa imarĩ Herodete nare jāārũjeka mae. I'supaka nare baatirā Judeaꝑi ke'rika Cesarearā imarĩ.

Tuꝑarā reyarũjekaki Herodete

20 Tirowejeakarā supabatirā Sidónwejeakarāka jiamarĩa imawa'ri boebaka naka Herodete imaeka. I'supaka tokarāka imawa'ri, niñerũ e'eokaro'si ba'arika nare ꝑuatarika kika'iakarāre kijājibaaeka. Herodes ka'iaꝑi naba'arika e'etoyurā nimaeka Tirowejeakarā supabatirā Sidónwejeakarāoka. Supa imarĩ ĩriika upaka ꝑuꝑajoawa'ri Herodes ꝑō'irā okajierĩ ꝑo'imajare naꝑũataeka. Herodete najairā baaeka ruꝑu, kijeyomaki imatiyaiki, Blastoka najaiika. Jiaꝑi kire najaiējemaka “Jia mika imariyapairā nime”, ārĩwa'ri Blastore kire ārĩka. I'supaka kēpakā'ā, “ĩrārĩmi naka yijairānu ruꝑu”, Herodete kire ārĩka. 21 Naka kijairā baaekarĩmi, ĩꝑi imarĩ, jia jariroaka ĩparimarāre jāāroyika upakakaka kijāāeka. Supabatirā ĩꝑire ruꝑaroyikarō'ōrā imatirā, torā rērikarāre kijaika. 22 Torājĩrā mae, sā'mitiritirā,

—Mia, majiyiꝑuꝑayeeroyikite‡ mare jaiyu, ĩmirĩji upakamarĩa kime,— āꝑaraka jimarĩa ꝑo'imajare akasereka ĩjimaka imawa'ri.

23 I'supaka āꝑaraka nimaeka ꝑoto, Tuꝑarāte ꝑũataekaki ángel, jimarĩ ba'iaja Herodete kimarũjeka. “I'supaka yireka ārĩbekaja Tuꝑarāte mija jiyiꝑuꝑayeebe”, kēriberipareareka, wājua Herodete ba'ariataeka.

24 I'supaka simaeka be'erō'ō Jesúre yi'yurāte kirika bojamaka rĩkimabaji sayi'yurāte pubueka.

25 I'tojĩtejeoka Bernabé, Sauloꝑitiyika Jerusalénkarāre niñerũ ĩjirĩ na'rika. Nare ĩjiweatirā, Juanre Antioquiarā ne'ewa'rika. Juanrejeoka nawāmeyeeka Marcos.

13

Bernabé Sauloꝑitiyika, Jesúrika bojariroka nabojataꝑaeka

1 Antioquiarā Jesúre yi'yurāte rērībaraka imaroyika. ĩrārĩmarā nakarā ĩia kirika bojawaꝑu'atarimaja Tuꝑarāte nare imarũjeka. I'supaka imarā

* 12:15 Algunos judíos creyeron que Dios enviaba ángeles para cuidar su gente. Creyeron que el ángel podía aparecer en una forma similar a la persona que cuidaba. Posiblemente la gente en la casa pensaron que un ángel llegó para avisarles que Pedro ya fue matado. † 12:17 Refiere a Santiago, el hermano de Jesús que era un líder de los creyentes en Jerusalén. El otro Santiago (el apóstol) había muerto (véase 12.2) ‡ 12:22 Un dios

imaripotojo, “Ikupaka ɸo'imajare mija bojawapu'atarijape”, ʔriwa'ri kiro'si bojaljirimaja ɸariji nimaeka. Mia, Bernabé, Simón (kirejeoka narika Neika), Lucio Cirenekaki, Menahem Galileakaki (ipi Herodesɸitiyika ɸakiarikaki), supabatirā Saulooka imaekaki naka. ²Maipamakika jaiokaro'si rēritirā torā nimaeka. Supa imarī Tuparāte ɸupajoabaraka ba'abekaja kire jaibaraka nimaeka. I'supaka nimaeka ɸoto ikupaka Espiritu Santore nare ʔrika:

—Bernabé, Sauloteoka yiyapaika upakaja baarimaja nimaokaro'si nare ye'erape. Supa imarī yimajaroka wārōtapa'ri nare mija ɸūatabe nare yijā'metika upakaja,— nare kērika.

³ I'supaka kērika ʔ'mitiritirā ba'abekaja Tuparāka jaibaraka nimaeka ruɸu. Supabatirā, Bernabéro'si, Sauloro'sioka jaijibaraka napo'iarā napitaka naja'apeamomeka, Tuparāte nare jeyobaarū ʔriwa'ri. I'supaka baatirā nare narirūjeka.

Chipre wāmeika jūmurikarā na'rika

⁴ Supa imarī Espiritu Santore nare ʔrika upakaja Seleuciarā Saulote a'rika, Bernabépitiyika. Torā eyatirā wapuɸu ɸi na'rika Chipre wāmeika jūmurikarā.

⁵ Torā, Salamina wāmeika wejea imaekarō'ōrā namarika. Torā eyatirā judiorākare rēriwi'iarā Tuparārika nawārōeka. Juan Marcos naka imaekaki, nare jeyobaarimaji imarī.

⁶⁻⁸ I'sia jūmurikareka turitapabaraka ɸafoswejea wāmeirō'ōrā neyaeaka. Neyekarō'ōrā judiototaki Barjesús wāmeikite imaeka. Elimas wāmeiki kimaeka griego okapi ɸuri. Maikoribeyua beapakibaraka “Tuparāro'si jairimaji nime”, ɸo'imajare ʔririjayuka kimaeka. Jūmurika ipamaki Sergio Pauloka jeyoayuka kimaeka. Sergio Paulo ɸuri jia ʔriwārūrika ɸupajoaiki kimaeka. I'supaka imawa'ri Tuparārika ʔ'mitiritirā Bernabé, Sauloteoka kiakarūjeka. Elimas, maikoribeyua beapakirimaji ɸuri Bernabé, Saulopitiyika napupajoaika upakamarīa ɸupajoaekaki. Supa imarī “Jesucristorika najaika mia'mitiripēa'si”, i'sia wejeakaki ipire kērijarika. ⁹⁻¹⁰ Supa imarī Espiritu Santore jeyobaaekapi kire ʔrikatirā ikupaka Saulote kire ʔrika (kiwāmeaoka imaeka Pablo):

—Satanāre yapaika upakaja baarimaji mime. Supabatirā ritaja jia ima yapabeyuka mime. Sapi ʔriwa'ri ɸakibaraka ba'iaja ɸo'imajare mibaarijaju. Maipamaki Tuparārika bojarirokamariā mibojapakiyu. I'supaka mibaaika mija'atabe. ¹¹ I'supaka mibaaika wapa maekakaja ba'iaja Tuparāte mire jūarūjerā baayu. Supa imarī miñakoa yarirā baaika mae. I'supaka simamaka iabeyuka mimatarānu. Aiyate yaaika ɸariji miabesarānu,— Pablate kire ʔrika.

I'supaka kērika ɸotojo kiñakoa ta'sikā'aja ririwa'rika mae. I'supaka imawa'ri kire tītirimaji i'rikate kiyapakopeka. ¹² I'supaka kijapakā'ā ɸupatawa'ri jūmurika ipamaki ɸuri, Jesúre kiā'mitiripēaeaka. “Ritaitaka sime nabojaika”, ʔriwa'ri sakiyi'rika.

ɸisidiareka imaeka Antioquiarā Pablorākare eyaeaka

¹³ Toɸi mae, Pablo kijeyomarāpitiyika ɸafoswejeapi nakūmujāika Panfilia ka'ia, Perge wāmeirō'ō wejearā a'yaokaro'si. Torā nare maatatirā Juan Marcos ɸuri Jerusalénrā ɸe'rikaki. ¹⁴ Toɸi mae, Pergepi imatirā Antioquiawejearā na'rika, ɸisidiaka'iwāta imaekarō'ōrā. Toɸi imatirā jēritarirīmi simaeka ɸoto, judiorākare rēriwi'iarā nakākaeka. ¹⁵ Torā narupayukā'āja Moisés imaekakite jā'mekakaka supabatirā Tuparāro'si bojaljirimajare o'oeakakaka iabaraka i'rikate sajaiɸateka. Kibojaeaka be'erō'ō, judiorāka rēriwi'i iɸarimarā Bernabé, Pablopitiyika iɸarāte ikupaka naripūaeaka:

—Yija jeyomarā, jia majaroka yijareka mija bojarūkia simaye'e, maekaka samija bojabe,— nare narīka.

¹⁶ I'supaka napakā'ā, Pablote mi'mirīkaeka. “Jaibekaja mija ā'mitiḡe ruḡu”, āriwa'ri kipitaka kimimataeka. Torājīrā ikupaka nare kērika:

—Yija jeyomarā Israelkarā, supabatirā judiorākamarīrā imariḡotojo jia Tuḡarāte yi'yurāoka, jia samija ā'mitiḡe. ¹⁷ Jiyiḡupaka kire moḡuka Tuḡarāja, Israel ka'iareka imarā ḡekiarāte wā'maekaki. Nare wā'matirā jia Tuḡarāte nare baaeka. Egiptoka'iarā nimaeka, naka'iarāmarīa nimako'omakaja rīkimabaji nakārīḡoḡaokaro'si nare kijeyobaaeka. Narejeoka kirikapi Egiptoka'iarā nimaeka ḡoto kiru'rirūjeka. ¹⁸ Toḡi ru'ritirā, ḡo'imajamatorā ī'ḡarā ḡo'imajarakakuri wejejē'rāka Israeltatarāte imaeka. Torā ī'rākumarīa kire ā'mitirīḡebekaja nimako'omakaja nare īarīrīrimaji Tuḡarāte imaeka. ¹⁹ Canaán wāmeika ka'iakarā ī'ḡotēḡarirakatatarāte Tuḡarāte riataeka, naka'ia Israeltatarā ḡekiarāte kījiokaro'si. ²⁰ Suḡa imarī Egiptoka'iarā nimaū'mueka be'erō'ō Canaán ka'ia ne'maekarō'ōjīrā cuatrocientos cincuentarakakuri wejejē'rāka sajarika.

Sabe'erō'ō, Samuel, Tuḡarāro'si bojaījirimaji kimaerā baaeka ruḡu, Israeltatarāte īarīrīrimaja nimaokaro'si īrārimarāre Tuḡarāte imarūjeka.

²¹ Samuelte nare imaruḡutayukā'āja “ī'rīka yija īḡamaki yija yaḡayu”, maḡekiarāte ārika Tuḡarāte. I'supaka napakā'ā, Saúl, Quis maki, niḡamaki kimaerā Tuḡarāte kire wā'maeka. Suḡa imarī ī'ḡarā ḡo'imajarakakuri wejejē'rāka rō'ōjīrā īḡi kimaeka. Benjamīn imaekaki riḡarāmerā riḡarāmi kimaeka Saúl. ²² I'toīrā be'erō'ō Saúlre ḡoatatarī Davidre īḡi Tuḡarāte imarūjeka. “David, Jesé maki, yiḡuḡajoika upakaja ḡuḡajoiki imaki ḡiamaka. I'supaka imaki imarī yiḡaḡaika upakaja kibaarāḡu”, Tuḡarāte kireka ārika. ²³ David riḡarāmerā riḡarāmi kimaeka Jesús. Bikija Tuḡarāte bojarā'atika upakaja Israel ka'iakarāre kitāāokaro'si Tuḡarāte kire ḡūataeka. ²⁴ Jesúre etaerā baaeka ruḡubaji Juan, Israelkarāre Tuḡarārika wārōekaki. Suḡa imarī ritaja tokarāre ikupaka kērika: “Ba'iaja mija baaika ja'atatarī ruḡuko'a mija jūjerūjeba”, nare kērika. ²⁵ Suḡabatirā kireyaerā baaeka ruḡuḡaḡaika upakaja ikupaka Juanre ārika: “ ‘Tuḡarāte ḡūataekakiji kime’, yireka mija ārikoḡeyu. Jēno'o i'supakamarīa sime. No'ōjīrāmarīaja sajarīwa'yu yire ḡemawa'ribaji imakite etarūkia”, Juanre nare ārika're,— āriwa'ri Pablote nare bojaeka.

²⁶ —Yijeyomarā Abraham riḡarāmerā, supabatirā judiorākamarīrā imariḡotojo jia Tuḡarāte yi'yurāoka, jia mija ā'mitiḡe. Jesúre yi'riwa'ri ba'iaja imarika tiḡbeyurō'ōrā ma'rirūkia imakoḡeikareka Tuḡarāte mare tāāekakaka mare kiā'mitirirūjeyu. ²⁷ I'supaka simako'omakaja Jerusalénkarā supabatirā niḡarimarāoka, “Mare tāārimaji kime”, āriwārūberikarā. Suḡabatirā jēritarīrīmi rakakaja Tuḡarāro'si bojaījirimajare o'oeka īatirā aḡerāte sabojako'omakaja sanorīwārūberika. I'supaka imawa'ri Jesúre īariḡotojo, “Tuḡarāte ḡūataekaki kime”, narīwārūberika. Saḡi āriwa'ri Jesúre najāārūjemaka, Tuḡarāro'si bojaījirimajare o'oeka upakaja sajarika. ²⁸ “Ikapi kīḡareayu”, āriwārūbeyurā imariḡotojo, “Kire mijāārūjeba”, āriwa'ri Pilatore napakatarika. ²⁹ I'supaka baawa'ri Jesúre najāāmaka, Tuḡarāro'si bojaījirimajare o'oeka upakaja sajarika. I'supaka kire nabaaka be'erō'ō yaḡua tetaekareka kimakoḡekarō'ōḡi aḡerāte kire rueka. I'supaka kire baatirā āta wi'iarā kire natarika. ³⁰ I'supaka kire nabaako'omakaja Tuḡarāte ōḡia kire jariḡe'rirūjeka. ³¹ Galileapi Jerusalénrā kika a'rīka mirārāte īrākumarīa kīḡemakotowirika. I'supaka nare kibaabeaeka īaeka mirārā

nime maekakaoka “Rita sime, òña jarikaki Jesús”, árwá'ri pò'imagare bojarimaja.

³²⁻³³ Supa imarí Bernabépititika já majaroka mijare yibojaetayu. “Jia nare yibaarāñu”, árwá'ri mañekiarāte Tuparāte bojaeka upakaja mare kibaaeka nariparāmerā mirārē maimamaka. Mia, Jesúre najāāeka simako'omakaja òña kire kijaripe'rirūjeka. I'supaka Tuparāte baarūkia pupajoaewibaraka Salmo segundo wāmeipūñurā ikupaka Davidre o'oeka: “Maki, yimakitakiji mima simamaka, mae ritaja pò'imagare sañorirūjeyu”, Tuparāte árika Jesúreka pupajoabaraka. ³⁴ “Kireyako'omakaja òña kire yijaripe'rirūjerāka simamaka reyarūkimarīka kimarāñu mae”, Tuparāte árika. I'supaka simamaka ikupaka sānu kimajaropūñurā: “Davidre naritika upakaja, já mijare baarimajiji ñimarāñu”, Tuparāte árika. ³⁵ Mia apea: “Jiyipupaka mire òñuka imarí, miyapaika upakaja baaike ñime. I'supaka simamaka, yipo'ia rabakoreka òña yire mijaripe'rirūjerāñu”, āparaka Davidre o'oeka.

³⁶ Òña kimaeka poto Tuparāte yapaika upaka baaike Davidre imaeka. I'sia be'erō'ò kireyaeaka. Kireyamaka kiñekiarāte nayayeka wā'tarā kire nataeka. Torā ki'po'ia rabaeka. Supa imarí apikate pupajoawa'ri majaroka kio'oeka. ³⁷ Jesús puri rababerikaki Tuparāte òña kire jaripe'rirūjeka simamaka. ³⁸⁻³⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā, ikupaka mija òrriika yija yapayu: Moiséte já'meka ma'mitiripe'akopemaka, ba'iaja mabaaikeka mare tāābeyuka Tuparā. I'supaka simako'omakaja Jesúre ā'mitiripe'airāte takaja ba'iaja baarikareka Tuparāte ye'kariayu. Supa imarí Jesúre baekape' árwá'ri, ba'iaja baakoribeyurā maime Tuparā ñakoareka. ⁴⁰⁻⁴¹ Rakajekaja mija imabe, bikija Tuparāro'si bojaijirimajare bojaeka upaka mijare sima'si árwá'ri. Mia je'e, ikupaka sime:

“ Jia mija ā'mitipe yire eebaraka, yire jaiwā'imañurāoka. Mija ru'purō'ōrā ima ikuparō'ōpiji mijare pupatarāka. I'supaka baawa'ri, mijare sariatarāñu. Mija íarāka wājitāji majērāko'abeyua yibearāñu. Írikate mijare sabojarikareka samija òrīwārūberijāāeka', Tuparāte árika”, árwá'ri kirika bojarimajire o'oeka,— árwá'ri Pablote wārōeka Antioquíakarāre.

⁴² I'supaka jaiweatirā Pablorākare porīwa'rika judiorāka rē'riwi'ia'pi. Naporiwa'rika poto,

—Apea jē'itarikareka ate yijare sawārōrī mija i'tabe,— nare narīka.

⁴³ Topi naporiwa'rika poto rikimarāja judiorākare Pablo, Bernabépititika nayejoariwa'rika. Supabatirā judiorākamarīrā imari'potojo Moiséte já'meka yirīwa'ri judiorākare baaroyika upakaja baarimajaka naka a'rikarā. I'supaka nabaamaka ikupaka Pablorākare nare bojaeka:

—“Mare wayu'ariwa'ri Jesúre reyaekape' árwá'ri jijimaka Tuparāte maka ime”, árwá'ri mijare yija bojako'a mija yiririja'ata'si,— nare kērika.

⁴⁴ I'sia be'erō'ò jē'itarirīmi imaekareka, rikimabaji i'sia wejeakarāre torā rērika Tuparārika ā'mitiyaokaro'si. ⁴⁵ I'supaka nabaamaka jiamarīa simaeka judiotatarā íparimarāro'si. I'sirokape' árwá'ri Pablote bojamaka ā'mitiritirā aperō'ōrā oylaja nayl'rika. Supabatirā kiwārōeka okae'ebaraka ba'upakaja kire najairiwā'imarīka. ⁴⁶ I'supaka nabaamaka, okajājiapi ikupaka Pablorākare nare árika:

—Judiorāka mija imamaka Tuparārika mijare yibojaū'mutirape. I'supaka simako'omakaja samija yiribeyu ru'pu. I'siapi árwá'ri, Tuparāka òña imajiparika yapabeyurā upakaja mija ime. Mijare yija bojaika yapabeyurā mija imamaka judiorākamarīrāte Tuparārika yija bojaerā baayu mae. ⁴⁷ Mia, ikupaka Tuparāte yijare árika:

“Judiorākamarīrā pō'irāōka mire yīpūatayu yimajaroka mibojaerā. ‘Ritaja pō'imajare Tāārūkikate yī'yurāte takaja ōñia kika Tuparāte imajiparūjerāñu’, āparaka ritaja pō'imajare mibojabe”, āriwa'ri Tuparā majaropūñurā sabojayu,— nare narīka.

⁴⁸ I'supaka napakā'ā judiorākamarīrā imaekarā jījimaka imawa'ri “Jitaka sime Tuparārika bojariroka”, narīka. I'supaka imawa'ri kika ōñia imajiparūkirāte kire ā'mitiripēaeka. ⁴⁹ Supa imarī Pablo, Bernabépitiyika nabojaeka ā'mitirirā tokarā sakoyikuri imaekarāōka sabojapibaekarā. ⁵⁰ I'supaka simako'omakaja judiorāka ĩparimarā puri i'sia wejeakarā imatiyairāte supabatirā judiorāka pūpajoaimiji yī'yurā rōmijā imatiyairāpitiyika najibu'aeka. Bernabé Pablōka boebaka imawa'ri, pō'imajare naboibataeka. I'supaka baawa'ri topi nare naṗoataeka. ⁵¹ I'sia wejeapi naṗorika ṗoto nu'puarā ka'ia eika napajepateka. “Ika wejeakarā Jesūrīka bojariroka ā'mitiriripe'yoirā imarī ba'iaja najūarūkiareka waṗu'ribeyurā nime”, āriwa'ri i'supaka nabaaka. I'supaka baatirā, Iconio wāmeika wejearā na'rika. ⁵² I'supaka nabaako'omakaja Antioquíawejearā nabojaeka yī'rikarā puri jījimaka imaekarā. Supabatirā Espīritu Santore nare jeyobaamaka ritaja Tuparāte yapaeka upakaja nabaarijarika.

14

Iconiowejearā imaekarāte Pablorākare wārōeka

¹ Iconiowejearā eyatirā judiorākare rērīriwi'irā Pablorākare kākaeka. Supabatirā Jesūrīka bojariroka nare nabojaeka. Sanabojamaka, judiorāka, judiorākamarīrāōka rīkimarāja sanayi'rika. ² I'supaka simako'omakaja ĩrārimarā judiorāka Jesúre ā'mitiripēaberīwa'ri judiorākamarīrā imaekarā Pablorākare naboebayaokaro'si nare waṗuju najaiṗakirījarika. I'supaka nabaamaka, “Ba'irā nime”, nareka narīpūpajoaeka. ³ I'supaka nare nabaata'ako'omakaja Iconiorā űoaka Pablorākare imataṗaekā. Torā imataṗabaraka okajājirā imarī, “Pō'imajare wayuūawa'ri jia Cristore mare baaeka”, āriwa'ri namajarobotataṗaeka. “Ritatakama sime”, pō'imajare āñao'aro'si, majērāko'abeyua ṗarīji Pablorākare beaerā Tuparāte nare jeyobaaeka. ⁴ I'supaka simako'omakaja tokarāre ĩrīka ta'iarāja pūpajoaberika. Mia je'e: ĩrārimarā judiorāka upaka pūpajoaripotojo aṗerā Pablorāka upaka pūpajoaekarā. ⁵ Supabatirā Pablorākare ba'iaja baarīpūpajoawa'ri, judiorāka, judiorākamarīrā, ĩparimarākaoka jaitirā, “Āṗaṗi Pablorākare majāyē'e”, narīka. ⁶⁻⁷ I'supaka nareka narīka rakajewa'ri, Licaonia ka'iarā Pablorākare ru'riwa'rika. Torā eyatirā tokarāre Jesūrīka bojariroka nabojataṗaeka. Listra wāmeirō'ō supabatirā Derbe wāmeika wejearāōka sanawārōṗaeka. I'supakajaoka nabaaka sawā'tarā imaekarāte.

Listrakarā Pablote āṗaṗi najāābareka

⁸⁻⁹ Listrarā ĩrīka bitamaji turīwārūbekaja pō'ijirikakite imaeka. Tokarāre Pablote jaimaka kiā'mitirirūpaeka kiro'si. Kire ĩarikatirā, “‘Yire jieṗiki Tuparā’, āriṗūpajoaiki kime”, Pablote kireka āriṗūpajoaeka. ¹⁰ Topi mae,
—Mi'mitirā jia meyarīkaṗe,— Pablote kire ārika.

I'supaka kire kērīka ṗotojo bu'rīrīkatirā kiturīū'mueka. ¹¹ I'supaka nabaamaka ĩawa'ri,

—Yeeja'a, ĩ'rá ĩ'pará majiyipupayeeroyirā nime. Po'imaja po'iupakapi ĩ'arjāitirā ĩmipi mapō'irā netayu,— āriwa'ri tokarāre akasereka apetomaja okapi.

¹² I'supaka imawa'ri Bernabére Zeus, narĩka, supabatirā Pablote Hermes* narĩka, “Zeusro'si jia bojawaŋu'atarimaji kime”, āriwa'ri. ¹³ I'sia wejeata'i a'riwa'ri rō'ōrā Zeusre jiyipupayeeriwi'ia imaeka. Tokaki kura upaka naro'si imaekaki Pablorkāre jiyipupayeeriyaŋaekaki. Supa imarĩ wa'ibikirāwēkoarā ō'ōrika ja'aŋeatirā, wejeakurarakā koperekarā sake'ewa'rika. Torā eyatirā wa'ibikirāwēkoā jāārika nayapaeka, Pablorkāre jiyipupayeekarō'si. ¹⁴⁻¹⁵ I'supaka naro'si nabaariyaŋamaka ĩatirā, Pablorkāre najariroaka baibeharuika. “Jiamarĩa mija baariyaŋayuma”, āriwa'ri i'supaka nabaekā. Supabatirā, po'imaja watoŋekarā jorobaraka jājirokapi ikupaka nare najēriaeka:

—¿Dako baaerā i'supaka mija baariyaŋayu? ĩMija upaka po'imajajaoka yija ime! Tuparārika bojariroka mijare bojarĩ yija i'tayu, mija oñu upakaja mija baapo'ijaekarāte mija jiyipupayeeriya'ataokaro'si. I'supaka simamaka Tuparā oñia imajipakite mija jiyipupayeŋe. Mia je'e, iki imaki ka'ia, wejeŋema, riapakiakaoka, supabatirā ritaja sareka imaoka po'ijaekaki. ¹⁶ Bikija imaekarā nayapaika upakaja waŋuju imaja jiyipupayeera'aeakarā. Sayapaberiko'omakaja, Tuparāte nare saja'atarūjeberika. ¹⁷ Kire najiyipupayeerberiko'omakaja jia nare kibaaeka, “Jia baaiki Tuparāte ime”, narĩwārūokaro'si. Mia, okoa kijarirūjeyu, jia ba'arika bikiokaro'si. I'supaka ima ba'atirā ĩa'pirika maimaerā, supabatirā jĳimaka maimaerā mare kijeyobaayu,— Pablorkāre nare ārika.

¹⁸ I'supaka narĩko'omakaja wa'ibikirāwēkoā po'imajare jāāriyaŋaeka Pablorkāre jiyipupayeekarō'si. I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, “Yijare jiyipupayeewa'ri puri wa'ibikirāwēkoā mija jāā'sima”, Pablote po'imajare āritataeka.

¹⁹ Torājĳrā judĳorāka Antioquĳakarā supabatirā Iconiokarāoka etaekarā. Torā eyatirā torā imaekarāre kire nokabaaeka Pablote niarĩpe'yoerā. I'supaka napakā'ā Pablote ātapi najāābareka. Topĳ “Kopakaja kire mariatayu mae”, āriwa'ri weje a'riwa'rĳrā kire nayiewa'rika. ²⁰ I'supaka nabaako'omakaja Jesure yi'yurāte kipō'irā eyaeka poto Pablote jājĳka. I'supaka imawa'ri wejearā naka kĳe'riwa'rika ate. Aŋerĳmi mae Derbe wāmeirō'ōrā ke'rika Bernabēpitĳyika.

²¹ Torā eyatirā Jesurika bojariroka po'imajare nawārōeka. Sanabojamaka ā'mitirirĳrā rĳkimarāja sanayi'rika. Torā imatitirā, Lĳstrarā, Antioquĳarā, Iconiorāoka ate nawĳ'itirirĳjarika ŋe'rirĳjaŋaraka. ²² Wejerakakaja neyarĳjarĳkarō'ōrā Jesure ā'mitirĳpēairāpitĳyika najaika. Sanajaimaka ā'mitirĳwa'ri, jĳĳbaji Jesure yi'riwa'ri okajĳjia tokarāre jarĳka. “Jesure mija yi'yua mija ja'ata'si. Tuparāte jā'meirō'ōrā maeyaerā baarāka ruŋu rĳkimakaja ba'ĳaja jĳuarĳjarĳrĳkirā maime”, āŋaraka nabojarĳjarika. ²³ Wejerakakaja neyarĳjarĳka upakaja Jesure yi'yurāte imaruŋutarimaja imarūkirāte nawā'maeka. Maŋpamaki Jesure jiyipupayeewa'ri ba'abekaja ruŋu ikupaka kire najaika: “Ō'ōrā mirirāte imaruŋutarimajare jia mijeyobaabe”, Pablorkāre kire ārika.

Siria ka'ĳakaka Antioquĳarā Pablorkāre ŋe'riwa'rika

²⁴ I'supaka nabaekā be'erō'ō Pisidiarō'ōpi o'riwa'ritirā Panfĳliaka'iarā neyaeka. ²⁵ ŋerge wāmeika wejearā Jesurika bojariroka wārōweatirā,

* **14:12** Zeus y Hermes eran dioses en la mitología de los griegos. Zeus era el capitán de los dioses y Hermes el mensajero de los dioses.

Atalía, riapakirijerā imaekarō'ōrā na'rika. ²⁶ Atalíarō'ōpi kũmujāitirā Siria ka'iarā imaeka Antioquíarō'ōrā na'ririjarika. Mamarī i'sia wejearā Jesúrika bojariroka nabojatapæerā baaeka ruþu, “Mirika ba'iraberika nare mija'ataeka upaka oyiaja nabaawārũerā nare mijeyobaabe”, Jesúre ā'mitiripæekarāte ārika Tuþarāte. Suþa imarī narīka upakaja baatapaweatirā Antioquíarā Pablorākare þe'rietæka. ²⁷ Torā þe'rietatirā Jesúre ā'mitiripæekarāte narēřrũjeka. Suþabatirā ritaja Tuþarāte nare jeyobaekakaka tokarāre nabojæka. “Jia Tuþarāte yijare jeyobaarape. Suþa imarī judíorākamarīrā imarāoka Jesúrika bojariroka jia ā'mitiyurā imarī Jesúre nayi'yu”, āřwa'ri nabojæka. ²⁸ Ņoaka torā Jesúre ā'mitiripæairāka Pablorākare imaeka.

15

Jerusalénrā Pablorākare eyæka þoto apóstolrāka, imaruþutarimajaka narērika

¹ Antioquíarā nimaeka þoto Judeaka'iaþi judíorāka Jesúre yi'yurāte etæka. Torā eyatirā Jesúre yi'rikarāte judíotatarākare baaroyika nare nawārōeka.

—Bikija Moisés imaekakite jā'meka upaka circuncisión mija baabesarākareka, Tuþarāte mijare tāābesarāñu,— nare narīka.

² I'supaka narīka ā'mitiritirā Pablorākaro'si jiamarīa simaeka. Suþa imarī I'þapē'rōtorāja jājiþi najaibu'aeka. Suþa imarī “Ritamariā simeje'e nawārōika”, āřpupajoawa'ri Jerusalénrā Pablote kijeyomaki Bernabéþitiyika, suþabatirā I'rārimarā naka imaekarāteoka na'rirũjeka, apóstolrāka, suþabatirāoka Jesúre yi'yurāte imaruþutairāka jaiokaro'si. “Torā eyatirā ‘¿Dako baaerā circuncisión baarika sime?’, āřwa'ri nare mija jēþe”, narīka.

³ Toþi a'ritirā Fenicia, Samaria ka'iarāoka eyatirā, Jesúre yi'rikarāte ikupaka nabojæka: “Judíorākamarīrā imariþotojo yija bojæka yi'riwa'ri jiyiþupaka noríkoþeka ja'atatirā Jesúre yi'yurā”, āřwa'ri nare nabojæka. Suþa narīka ā'mitiritirā jĩjimaka najarika.

⁴ Jerusalénrā neyæka þoto apóstolrāka, suþabatirā Jesúre yi'yurā, nare imaruþutarimajaoka jia nare e'etorikarā. Toþi mae, Tuþarāþi āřwa'ri ritaja nabaaroyika majaroka nare nabojæka. ⁵ I'supaka napakā'ā, I'rārimarā fariseokaka þupajoairā imariþotojo Jesúre yi'rikarā imarī, aþerā Jesúre yi'yurāka jairā nami'mirīkaeka.

—Judíotamarīrā imariþotojo Jesúre yi'yurāteoka circuncisión baarika, suþabatirā Moiséte jā'meka upakaja yi'ririka sime,— narīka.

⁶ Suþa imarī apóstolrāka, Jesúre yi'yurāte imaruþutarimajaoka rēřkarā sajaiokaro'si. ⁷ Ņoaka jaibaraka nimaeka be'erō'ō, mi'mirīkatirā ikupaka Pedrote nare ārika:

—Yupaka imarā, mija ā'mitipe. Bikija mijakakiteje e'etirā, Tuþarāte yire þūataeka judíorākamarīrāte Jesús majaroka yibojaerā. Sā'mitiritirā Jesúre nayi'rirũ āřwa'ri nare sayibojaeka. I'supaka mijare ñañua õñurā mija ime. ⁸⁻⁹ Tuþarā imaki ritaja þo'imajare þupajoaika õñuka. I'supaka imaki imarī “Judíorākamarīrāoka yirirā nimarũ”, āřwa'ri Espiritu Santore nare kiña'ajāæka, mare kiña'ajāæka upakaja. Suþa imarī “Judíorākamarīrā nimamaka ba'iaja nabaaika nareka yiye'kariabesarāñu”, kēřberika. Muþakaja Jesúre yi'yurā nimamaka kireyækapi āřwa'ri ba'iaja nima nareka jōjotatirā jĩþuparā nare kimarũjeka. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja “Jĩjimaka mijaka Tuþarāte imaerā mija baarũkia jariwa'yua ruþu”, Jesúre yi'yurāte mija āřrijayu. I'supaka jā'mebeyuka maekaka Tuþarā. I'supakamarīa simako'omakaja mija þakatayuþi āřwa'ri jiamarīa mijaka

Tuṡarāte ime. Mia, Moisés imaekakite jā'meka simaja yi'riwārūberikarā mañekiarōoka. Sanayi'ripatawārūberika upakajaoka maro'si sime maekaka. ¹¹ Ikuṡaka simatiyayu: Jia maipamaki Jesúre mare baekapi āriwa'ri ba'iaja mabaaikareka Tuṡarāte mare tāāyu. I'suṡakajaoka judíorākamarīrāro'si sime, — Pedrote nare ārika.

¹² I'suṡaka Pedrote ārika ā'mitiritirā nimaupatiji nokata'rika. I'suṡaka nimaeka ṡoto, Tuṡarāpi āriwa'ri maikoribeyu upaka ima judíorākamarīrāte nabaabeeka, Pablo, Bernabépitiiyika nare nabojaeka. ¹³ Sabe'erō'ōjite Santiagote ikuṡaka ārika:

—Nañua jia mija ā'mitiṡe yijeyomarā. ¹⁴ Judíorākamarīrā majaroka Simónre mare bojawayeu. Sā'mitiritirā, “Judíotatarīrāteoka kirirā nimaerā jia Tuṡarāte baaū'mueka”, mariwārūyu. ¹⁵ I'suṡakajaoka Tuṡarāro'si bojañirimajare bikija o'oeaka:

¹⁶ “David wi'ia* ṡo'imajare riatako'omakaja ñamajī ate jia sabaape'aokaro'si yetarāñu.

¹⁷⁻¹⁸ I'suṡaka yibaarāñu ‘Tuṡarāte mayi'riye'e’, judíorākamarīrā yiwā'maekarāte āñaokaro'si. Yi'i, mija ipamakiji, i'suṡaka ñañu, bikijarāja yirirāte sōrīrūjera'aekaki imarī.”

¹⁹ Ika yijaiweaikapi āriwa'ri: Matā'omajamarīrā imarā ba'iaja nabaaika ja'atairā nime Tuṡarāte yi'riwa'ri. I'suṡaka simamaka, “Mañekiarāte imara'aeka upakaja baarika sime”, nare āriūkimarīa sime. ²⁰⁻²¹ I'suṡaka nare āribekaja, ṡapera nare maṡūataye'e ikuṡaka nare okajāāokaro'si: “Waṡuju imaja jērāka† jiyiṡupaka ōriwa'ri sawā'tarā ri'ia naṡāāeka mija ba'a'si. Rōmikirā, tīmairā, rōmimarīrā, tīmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe. Suṡabatirāoka wa'iro'sia sawāmuu namokoru'ataeka mija ba'a'si, i'suṡakajaoka sariwea.” Jērītarīrīmi rakakaja judíorākare rērīriwi'iarā i'suṡaka nabojara'aeka nimataṡaekarō'ōrā. Suṡa imarī, i'suṡaka ñañu, jiyubeyua judíorākare naka jarikoreka, — Santiagore nare ārika.

Judíorākamarīrāte ṡapera naṡūataeka

²² I'suṡaka kēṡakā'ā, aṡōstolrāka, Jesúre yi'yurāte imaruṡutarimaja, suṡabatirā kire yi'yurā nimaupatiji ikuṡaka ārikarā: “I'suṡaka mare kibojaika simamaka, i'rārimarā maka imarāte maṡūataerā Pablorākaka ika ṡapera ne'ewa'rirā”, narīka. Sayi'rikarā imarī Judas (kirejeoka narīka Barsabás) suṡabatirā Silas nimaeka Antioquiarā Pablorākaka jeyoariwa'rirūkirā. Jesúre yi'yurāte imaruṡutarimaja nimamaka i'suṡaka nare nabaeka. ²³ Ikuṡaka sabojaeka i'sia ṡapera:

“Aṡōstolrāka, suṡabatirā kire yi'yurāte imaruṡutarimaja ika ṡapera ṡūatairā. Antioquía, Siria, Ciliciarō'ōrā imarāro'si oka yija ṡūatayu. Judíorākamarīrā imariṡotojo Jesúre yi'yurā imarī, yija jeyomarā mija ime.

²⁴ Ikuṡaka sime, mia: I'rārimarā yijakarā mija ṡō'irā eyatirā rukubaka nare naṡuṡajoarūjerape āririka majaroka yija ā'mitiyu. I'suṡaka mijare wārōrī nare yija ṡūataekamarīrā nime. ²⁵⁻²⁷ I'suṡaka simamaka i'rīka ta'iarāja ṡuṡajoatirā ‘Naka jairimajare maṡūataye'e’, yija āñu. I'suṡaka ṡuṡajoawa'ri, Judas, Silas, wayuoka moñurā Pablo, Bernabépitiiyika mija ṡō'irā yija ṡūatarāñu. Pablorāka aṡerāte nare jāārika yaṡakoṡeko'omakaja Jesúrika bojariroka bojarija'atabeyurā imarā nime i'ṡarā narupuko'amarā. Mija ṡō'irā eyatirā ika yija o'oika upakaja mijare bojarimaja nime. ²⁸ Espiritu Santore yijare jeyobaaikapī ṡuṡajoairā imarī, ‘Mañekiarāte imara'aeka upakaja yi'ririka

* 15:16 El reino de David † 15:20-21 Ídolo

sime', mijare yija āriḥpakataribeyu. Suḗa imarī ika takaja mijare yija āñu: ²⁹ Waḗuju imaja jērāka jiyipupaka ōriwa'ri sawā'tarā ri'ia napāāika mija ba'a'si. Suḗabatirā wa'iro'sia mija jāāika ḗoto sariwea juruikaoka mija ba'a'si. Sawāmua namokoru'ataikaoka ba'abekaja. Mia, rōmikirā, ūimiarā, rōmimārīrā, ūimiamārīrāoka ba'laja baabekaja mija imabe.' Samija yi'rīrākareka, jia mija imarāñu, mijare yija āñu. Jia mija imabe", āriwa'ri no'oeka.

³⁰ I'supaka nare āritirā nare sane'ewa'rirūjeka. I'supaka na'pakā'ā Antioquiārā eyatirā Jesūre yi'yurāte narērātaeka. Narērīka ḗoto ḗaḗera nare nijika. ³¹ Nare nijika ūatirā jjimaka tokarāre jarika, jia nare sabojaeka simamaka. ³² Suḗa imarī Judas, Silasoka Tuḗarāro'si bojaājirimaja imarī, tokarā Jesūre yi'yurā imaekarāte rīkimarāre kirika nabojawārōeka. I'sia majaroka ā'mitiritirā jilbaji Jesūre yi'riwa'ri okajājia najarika. ³³ Torā nuḗaka imaekarāka imatitirā "Yijare ḗūatarapārā ḗō'irā yija ḗe'rirā baayu mae", narīka. I'supaka naḗakā'ā "Jia nimarū mijare ḗūatarapārā", nare narīka Tuḗarāte yi'yurā. ³⁴⁻³⁵ Toḗi naḗe'riwa'rika ḗoto Antioquiārā Pablo, Bernabēḗitiyika natuika Jesūrika bojariroka bojarī aḗerā najeyomarāḗitiyika.†

Pablote Jesūrika bojaḗe'arī a'rika

³⁶ Suḗa imarī ī'rārīmi ikupaka ḗablote ārika Bernabére:

—Jesūrika mawārōekarāte ūarī ma'rīrā, Jesūre yi'yurāte marākā'ā ime āriwa'ri.—

³⁷ I'supaka kēpakā'ā, "Jee, dajoa, suḗabatirā Juan Marcocore maka ma'ewa'riye'e", Bernabére kire ārika. ³⁸ I'supaka kērīko'omakaja, Pablote yaḗaberika, "Panfiliarā yija imaeka ḗoto yijare ja'atatirā Jerusalēnrā Juan Marcocore yijare ḗe'ritapawa'rika", āriwa'ri kibojaeka. Suḗa imarī Pablote kire akariyaḗaberika ate. ³⁹ I'supaka simamaka ūoaka najalibu'aeka simako'omakaja ī'rīka upakaja naḗupajoaberika. I'supaka imawa'ri ḗibitirā rakaka oyijaja na'rika. Juan Marcos, Bernabēka waḗurupi, Chīḗre wāmeika jūmurikarā na'rika. ⁴⁰ Pablo jeyomaki Silas imaekaki kika a'rīrūkika. Torā na'rīrā baaeka ruḗu jia Tuḗarāte nare baarū āriwa'ri, naro'si kire najēneka tokarā Jesūre ā'mitiripēairā. I'supaka nabaeka be'erō'ō kopakaja na'rika mae. ⁴¹ Torā a'rīrijarikōrī Sīriarā, suḗabatirā Ciliciarō'ōrāoka Jesūrika bojariroka nabojaeka. Jesūre yi'rikarāka jaitirā jilbaji Jesūre yi'ḗaraka okajājia nimaerā i'supaka Pablorākare nare jeyobaaeka.

16

Pablorākaka Timoteore jeyoariwa'rika

¹ Toḗi Pablorākare Derbewejearā a'ritirā, Līstra wāmeika wejearā neyaeka. Torā eyatirā Jesūre ā'mitiripēaikite niatōḗoeka. Timoteo wāmeiki kimaeka. Kīpako imaekuro judīotatako, Jesūre yi'yuko. Kīpaki ḗuri griegotataki kimaeka. ² Līstrawejearā, suḗabatirā Iconiowejearā Jesūre ā'mitiripēairā jia ḗupajoabaraka najaiika Timoteoreka. ³ I'sia ōriwa'ri Timoteore naka a'rīrika ḗablote yaḗaeka. Naka kērīka ruḗubaji, circuncisión ḗablote kire baaeka. "Judīotatamarīki kīpakire imamaka circuncisión Timoteore kibaarūjebberika. I'supaka kīreka nimaupatiji noñu", āriwa'ri i'supaka ḗablote kire baaeka judīotatarāte kire ūariḗe'yoa'si āriwa'ri. ⁴ Līstrarā nimaeka be'erō'ō aḗea wejearā na'rika. Suḗa imarī

† 15:34-35 Algunos textos antiguos incluyen el versículo 34: "Ō'ōrā yituirāñu", kērīpupajoeka Silas.

Timoteore naka jeyoariwa'rika. Ī'rāweje jariwa'ririmarīaja ikupaka Jesúre yi'yurāte nabojarijariika: “Jerusalénrā apóstolrāka supabatirā Jesúre yi'yurāte imaruputarimajare rērītirā ikupaka mijare narīpūayu: ‘ “Judiotatarā ñekiarāte imara'aeka upakaja yi'ririka sime”, mijare yija ārībeyu.’ Ī'rāriroka takaja mija yi'rījīñu”, apóstolrākare ārāpakakaka nare nabojaeaka. ⁵ I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Jesúre yi'rikatatarē jībaji kire ā'mitiripēamirīrkawa'rika. Supabatirā Ī'rārīmi upakaja rīkimabaji napuburijarika.

Makārārūñuroka upakapi Macedoniakakire Pablote ĩaeka

⁶ Asiaka'iarā Jesúrika bojariroka nabojatapaarika napupajoako'omakaja, topi no'rirūkimarīa simaerā Espiritu Santore nare ōrīrūjeka. Supa imarī Frigiaka'ia, Galaciaka'iarā Pablorākare o'ritaṣawa'rika. ⁷ Topi o'riwa'ritirā Misiaka'ia ta'irō'ōrā neyaeka. Topi Bitiniaka'iarā a'ririka napupajoakoṣeka. I'supaka simako'omakaja Espiritu Santore topi nare a'rirūjebrika. ⁸ Misiaka'iaṣi o'riwa'ritirā Tróade wāmeika wejearā natu'aeyaeka. ⁹ I'sia wejearā eyatirā i'sirīmi ñami makārārūñuroka upakapi Macedoniakakire rīkamapakā'ā Pablote ĩaeka.

—Ō'ōrā Macedoniarā mi'tabe, yijare jeyobaaokaro'si,— Macedoniakakire Pablote ārīka.

¹⁰ “Ikupaka yikarārūrīko'o”, Pablote āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Macedoniarā kirika bojariroka wārōrī Tuṣarāte mare pūatayu”, yija ārāṣe.* Supa imarī a'yaokaro'si yija ba'irīja yija jierape.

Filipos wejearā Pablorākare etaeka

¹¹ Tróade wejeapi kūmujāitirā, wājiaja Samotracia wāmeika jūmurikarā yija a'raṣe. Aṣerīmi Neápolisrā yija eyarape. ¹² Topi Filiposrā yija a'raṣe. Rīkimarāja Romawejeakarāre imarape torā. Macedonia ka'iareka imatiyai-weje simarape. Ñoapañaka yija imarape torā. ¹³ Jērītari'imi simarapaka poto weje a'riwa'ri imarapaka riakarā yija turape. “I'sia wejearā imarāte Tuṣarāka jairijayurō'ō sime je'e”, yija ōrīkoṣerape. Torā eyatirā, yija eyaruparimomerape. Topi ruṣarījī, torā rēribaraka imaraparā rōmijāte Jesúrika bojariroka yija bojarape. ¹⁴ Ī'rāko Lidia wāmeiko, Tiatirawejeakako, naka imarapako. Supabatirā sayapāia jīa iyayapea ūoika waruaka ĩjirirōmo koimarape. Judiorākamarīko imariṣotojo Tuṣarāte jiyipupaka ōñuko imarī, Pablote jaimaka Tuṣarāte kore ā'mitiripēarūjerape. ¹⁵ Jesúre koā'mitiripēamaka, rupuko'a kore yija jūjerape supabatirā korīrāreoka. I'supaka kore yija baarapaka be'erō'ō ikupaka yijare kojairape:

—“Ritaoka Jesúre yi'yuko koime”, mija ārīye'e, mija i'tabe yiwi'iarā,— jiaṣi yijare kōrāṣe.

I'supaka kōpakā'ā kowi'iarā tui'ri yija a'raṣe.

¹⁶ Ī'rārīmi ṣo'imajare Tuṣarāka jairoyikarō'ōrā a'rikōrī bikirirōmore yija ĩatōporape. Satanārika ima ña'rījāikako koimarape. I'supaka imarapako imarī, ñamajī wejeareka o'rirūkia kobojarape. Supa imarī koṣparimarāre rīkimaka niñerū tōporape, i'supaka bojaiko koimamaka. ¹⁷ Iko bikirirōmo yija be'erō'ōpi rīrīra'atirā ikupaka koakasererape:

—Ī'rā ĩmirīja imarā imatiyaiki Tuṣarāte yi'yurā. “Jesúre mija yi'rirākareka, mijare kitāārāñu”, ārīwa'ri mijare nabojayu, — ārīlokaika ritaja ṣo'imajare kobojarape.

* **16:10** El uso de “nosotros” (yija) en los versículos 16.10-17 indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo, Silas y Timoteo en el viaje a Filipos.

18 Ī'rārīmi upakaja i'supaka kire koakasereērīka. I'supaka jajua kobaata'amaka ĩawa'ri, ba'iaja simaeka Pabloro'si. Supa imarī jororīkatirā Satanārika ima koreka ña'rījāikakite ikupaka Pablote ārīka:

—Jesucristorikaꝑi koreka mire yīporirūjeyu,— Pablote ārīka Satanārika ima. I'supaka kērīka potojo kore ña'rījāikoꝑekakite koreka ꝑorika.

19 Koreka kīꝑoritapaeka be'erō'ō, ñamajī o'rīrūkia kobojawārūberika mae. I'supaka koimamaka ĩatirā, “Aꝑekurioka ate niñerū tōꝑobesarāñūrā maimae”, koīꝑarimarāre ārīꝑupajoaeka. Supa imarī Pablote, Silareoka naboebarika. Supa baatirā nare ñi'atirā wejeñe'metāji imatiyairō'ō ĩꝑarimarā ꝑō'irā nare ne'ewa'rika. 20 ĩꝑarimarā wājītāji nare e'eyatirā ikupaka narīka:

—Īrā judiōtatarā mawejeakarāre rukubaka ꝑupajoarūjerimaja imarā. I'supaka imarā imarī mawejeārā oka nāꝑō'ijjaju mae. 21 Romatatarāre baaroyika upakamarīa nawārōrijaju. Supa imarī nawārōika upaka mabaaberijīñu,— narīka niꝑarimarāre.

22 I'supaka napakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablorākare jimarīa naboebaeka ꝑō'imaja. Supa imarī nare napajeū'mueka. Topi jariroaka† nare ne'etarūjeka i'sia wejeakarā ĩꝑarimarā. Supabatirā wajoꝑi nare napajerūjeka. 23 I'supaka jājiꝑi nare ꝑajetirā, wēkomaka imariwi'iarā nare natarūjeka. Supabatirā, —Jia nare miarīꝑe naru'rikoreka,— wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīrimajire narīka.

24 I'supaka ĩꝑarimarāre āpakā'ā ā'mitiriwa'ri, wēkomaka imariwi'i tōsibajirā imaeka kurarakarā maꝑoriwārūberijīrō'ōrā nare kitarika. Supabatirā nu'ꝑua yaꝑupāia koꝑeru'aika watoꝑekarā kīꝑi'ꝑeka.

25 I'supaka kibaako'omakaja Pablo, Silasꝑitiyika Tuꝑarāka jaitirā ñami ꝑoto nabayakoyaeaka. Aꝑerā wēkomaka imariwi'iarā imaekarā nabayakoyamaka ā'mitirīkarā. 26 Ikuparō'ōꝑiji ka'ia jājia iyika. Supabatirā wēkomaka imariwi'ia iyika. I'supaka sabaayuju koꝑereka wiritapataeka. I'supaka sabaamaka torā imaekarāte ꝑerumijia nare napī'ꝑeka kutuꝑataeka. 27 I'supaka simamaka wēkomaka imariwi'i ĩarīrīrimajire tūrūeka. Īrākoꝑereka rakakaja wiritapataeka imamaka, ĩawa'ri, “Wēkomaka imariwi'iarā imakoꝑeirāte ru'rīꝑatayu je'e”, kērīꝑupajoakoꝑeka. Supa imarī kisara e'etirā kiōñu upakaja jāārīrirā kibaakoꝑeka. 28 I'supaka kibaaerā baeaka ꝑoto ikupaka Pablote kire ārīka:

—jMīꝑo'ia jāābekaja! Yija imaupatiji ō'ōrā yija imapatayu.—

29 Supa imarī yaaboaika wēkomaka imariwi'ia ĩarīrīrimajire jēñeka. Supabatirā Pablorāka ꝑō'irā rīrīkākawa'ritirā nawājītāji kiñukurupaeka, kikiwa'ri tarabaraka. 30 Aꝑerō'ōrā nare e'ewa'ritirā, ikupaka nare kijērīaeka:

—¿Marākā'ā yibaajīñu, ba'iaja yibaaikareka Tuꝑarāte yire wayūiaokaro'si?— kērīka Pablorākare.

31 I'supaka kēpakā'ā, ikupaka nayi'rika:

—Maīꝑamaki Jesucristore mia'mitirīꝑeārākareka, Tuꝑarāte mire täärāñu, supabatirā mirīrāreoka,— kire narīka.

32 Supabatirā maīꝑamaki Jesucristorika bojariroka kire nabojaeka. Kiwi'iarā imaekarāteoka nabojapataeka. 33 I'siñamiji nare napajeka kāmia kijūjeka Pablorākareka. I'supaka nare baaweatirā kiruꝑuko'a kijūjerūjeka, kirīrāreoka. 34 I'sia be'erō'ō kiwi'iarā Pablorākare kiakawa'rika nare ba'ariji'aokaro'si. “Tuꝑarāte yi'yurā yija ime mae”, ārīwa'ri kirīrāꝑitiyika jia jījimaka nimaeka mae.

³⁵ Bikitojo i'sia wejeakarā ĩparimarā surararākkare pūataekarā, wēkomaka imariwi'ia ĩarĩrimajire bojarĩ,

—Nare mija'atabe mae, na'yaokaro'si.—

³⁶ Supa imarĩ wēkomaka imariwi'ia ĩarĩrimaji ikupaka ārĩkaki Pablote:

—ĩparimarāre jā'meika upakaja mijare yija'ataerā baayu. Supa imarĩ dakoa ba'iaja puparibekaja mija a'pe mae,— kērika.

³⁷ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote bojaeka surararākkare:

—Dakoa parea yijare imaberiko'omakaja ika wejea ĩparimarā po'imaja wājītāji yijare napajerūjerape. I'supaka yijare nabaarūjerape ĩdakoa ba'iaja nabaako'o? āpekaja. Supabatirā ika wēkomaka imariwi'iarā yijare natarūjerape. Romakarā† upaka yija imako'omakaja najā'meika yi'ribekaja i'supaka yijare nabaarape. Supa imarĩ maekaka po'imajare ōribeyukaji yijare naja'atariyapakoŕeyu. I'supakamarā simarāñu. Noñu upakaja yijare poarĩ ni'tarū,— Pablote ārika surararākkare.

³⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ĩparimarāre bojarĩ surararākkare a'rika. I'supaka nabojamaka ā'mitiritirā, Romakarāja Pablorākkare imamaka ōriwārūtirā ĩparimarāre kíkika. ³⁹ Supa imarĩ Pablorāka pō'irā okajierĩ ĩparimarāre a'rika. I'supaka baaweatirā, nare naja'ataeka. “Apea wejearā mija a'pe ruŕu”, jiapi nare narĩka. ⁴⁰ Wēkomaka imariwi'iaji poritirā Lidia wi'iarā Pablorākkare a'rika. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte narērātaeka. Jesúrikakaka nare nabojaeka jībaji Jesúre yi'paraka okajājia nimaerā. I'supaka naka najaika be'erō'ō apea wejearā na'rika mae.

17

Tesalónica wejearā oka po'ijirika

¹ Filiposwejeapi a'ritirā, Anfīpoliswejea, supabatirā Apoloniawejeapi Pablorākkare o'ririjarika. I'sia be'erō'ō Tesalónica wāmeika wejearā neyaeka. I'sia wejearā judiotatarāte rēriwi'ia imaeka. ² Pablo, kibaaroyika upaka baarĩ, judiotatarāte rēriwi'iarā a'rikaki. Supabatirā maekarakakuri jēritarĩmi Tuparārika bojariroka torā rēritirā imaekarāte kibojawapu'ataeka. Tuparāro'si bojaĩjirimaja imaekarāte o'oeka pupajoatirā, ikupaka po'imajare kibojaeka:

³—“Po'imajare Jā'merūkika, Tuparāte pūatarāñuka ba'iaja jūarāki. Supabatirā kireyarāñu. Reyakoŕepitojo ate ōñia kijaripe'rirāñu”, āriwa'ri Tuparāro'si bojaĩjirimajare āri'oekakiji kime Jesucristo, mare Jā'merūkika Tuparāte wā'maekaki,— Pablote nare ārika.

⁴ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ĩrārimarā judiotatarā Jesúre yi'rikarā mae. Supa imarĩ Pablo, Silaspitiyika ĩrika upakaja pupajoaekarā imarĩ nare najeyoarika. Rikimarāja judiotatarāirā imariŕotojo Tuparāte jiyipupayeekarāte kibojamaka ā'mitiritirā, Jesúreoka na'mitiripēaeka mae. Rikimarā tokarā rōmijā imatiyairā Jesúre ā'mitiripēaekarā narō'si. ĩrājaoka jeyoarikarā Pablote, Silaspitiyika. ⁵ Pablorākkare rikimarāja po'imajare ā'mitiripēamaka ĩawa'ri, tokarā judiotatarāte Pablorākkare ā'mijāka. Supa imarĩ i'sia wejeareka imaekarā ba'iaja baairāte narērātaeka. “Yijare mija jeyobaabe. Ika wejeareka imarā wājītāji Pablorākkare ba'iaja majairāñu, Pablorākkare nabobayaokaro'si po'arāja”, judiotatarāte nare ārika. I'supaka baawa'ri, rikimarāja po'imajare narērātaeka. Supa imarĩ Jasón wi'iarā Pablorākkare mo'beri na'rika, nare e'epoatirā po'imajare nare ĩjiryapawa'ri. ⁶ Nare tōpoberiwa'ri, Jasónre,

supabatirā īrārimarā Jesúre ā'mitiripēaekarāte īparimarā pō'irā ne'ewa'rika. Ikuḡaka jājirokapi īparimarāre nabojaeka:

—Pablo, Silasḡitiyika rīkimakaja wejeareka rukubaka oka baatapapararā imarā. Mawejearāoka rukubaka baarī netayu. ⁷ Ī'ī Jasón kiwi'iarā nare e'etoraḡaki. Ī'rika Jesús wāmeikireka, “Īki kime īpi imatiyaiki”, āriwa'ri maipamaki Césarte jā'meka yi'ribeyurā nime,— nīpamarāre narīka.

⁸ I'sia oka ā'mitiriwa'ri i'sia wejekarā, nīparimarāḡitiyika jiamarīa naro'si simaeka. ⁹ “Mijare yija ja'atarika mija yaḡaye'e, yijare mija wapaājibe”, narīka Jasónrākare. Supa imarī īparimarāre nawapaājika.

Pblorākare Bereawejeearā imataḡaeka

¹⁰ Sarā'ika be'erō'ō nāmi Jesúre ā'mitiripēaekarā Pblorākare naḡūataeka Bereawejeearā. Torā eyatirā judiōtatarāte rērīriwi'iarā nakākaeka.

¹¹ Bereawejeareka imaekarā Tesalōnicawejeekarāre jīibaji Pblorākare ā'mitiriyapaekarā. Torā Jesúrika bojariroka kibojamaka jia jīimakaḡi na'mitirika. Supabatirā kire ā'mitiritirā, “¿Yaje Tuḡarā oka ānu upakaja yijare kibojayu?”, āriwa'ri Tuḡarā majaropūnu niarijarika. ¹² “Rita sime kibojaika”, āriwa'ri rīkimarāja judiōrākare Jesúre yi'rika. I'supakajaoka īrārimarā judiōtatamarīā imatiyairā īmirīja, rōmijāḡitiyika Jesúre yi'rikarā.

¹³ “Berearā Pblote Tuḡarārika bojarikaroka bojayu”, āriwa'ri majaroka Tesalōnicakarā judiōtatarāte ā'mitirika. I'sia ā'mitiriwa'ri naboebarika. Supa imarī Bereawejeearā a'ritirā ḡo'imajare rukubaka naḡupajoarūjeka. Supa imarī Bereawejeekarā Pblote boebarikarā. ¹⁴ I'supaka nimaeka ā'mitiriwa'ri, nōjimarīji īrārimarā tokarā Jesúre ā'mitiripēairā Pblote riapakirijerā e'ewa'rikarā. Silas, Timoteoḡitiyika ḡuri tuikarā, naka a'ribekaja.

¹⁵ Riapakiakarā tu'aeyatirā wapuruḡi Atenas wāmeika wejeearā Pblote ne'ewa'rika. Torā kire taritirā Berearā nape'rika ate. Naka Pblote majaroka ḡūataeka, “Silas, Timoteoḡitiyika nōjimarīḡaḡakaja ni'tarū”, āriwa'ri.

Atenawejeearā Pblote imataḡaeka

¹⁶ Silare, Timoteoḡitiyika ta'abaraka Atenawejeearā īataparī Pblote a'rika. I'sia wejeearā rīkimaka wapuju imaja jērāka najiyiḡupayeeika īawa'ri ba'iaja kiḡuparitiyaeka. ¹⁷ Supa imarī judiōrākare rērīriwi'iarā Jesúrika Pblote bojaeka judiōtatarāte, supabatirā judiōtatamarīā imariḡotojo Tuḡarāte jiyiḡupayeeekarāte. I'supakajaoka īrārīmi jariwa'rīrimarīaja wejeñe'metāji* turitaparāte i'sirokajaoka Pblote bojaeka. ¹⁸ Tokarā epīcureoskaka wārūrimaja, supabatirā estoicoskaka wārūrimajaoka Pbloka nokatotoeka. Jesús majaroka, supabatirā reyakoḡeripotojo ate ōñia kijariḡe'rika majaroka nare kibojaka. Supa imarī īrārimarā ikuḡaka ārikarā:

—¿Dakoakaka ōrīḡūabeyukate i'supaka jaiyu?— narīka.

Aḡerā ḡuri:

—Aḡeto wejekarā najiyiḡupayeeroyirāreka† kijaiyu je'e aḡeyari,— narīka.

¹⁹ Supa imarī “Areóḡoḡ† wāmeirō'ōrā dajo majaiari”, āriwa'ri Pblote ne'ewa'rika. Torā rērītirā imaekarā īparimarāre ikuḡaka ārika:

—Mamaka majaroka mibojaika ā'mitiririka yija yaḡayu. ²⁰ Yija ā'mitirikoribeyua majaroka miwārōyu. ¿Marākā'ā āririka miwārōyu? Yijare mibojabe ruḡu,— kire narīka.

* **17:17** En la plaza de la ciudad † **17:18** Dioses de extranjeros ‡ **17:19** Una corte compuesta de jueces griegos para decidir, más que todo, cuestiones de religión o moralidad.

21 Atenakarā, supabatiṛā aṛeto ka'iakarā torā imaekarā mamaka puṛajoariroka puṛajoabaraka jaikarā, aṛea baabekaja. Supa imarī mamakukukaka majaroka Pablote bojarika na'mitiriyapaeka.

22 Supa imarī nawatoṛekapi mi'mirīkatirā ikupaṛa Pablote nare bojaeka Areópago wāmeirō'ōrā:

—Mija ā'mitipe Ateneṛeka imabayurā. Rīkimaka jērāka jiyeka mija jiyiṛupayeemaka űiayu. 23 Mija wejearā, turitaṛabaraka jērāka jiyiṛupayeeri mija rērīrijayurō'ō rakakaja űiataparape. Īrākō'rīmato ikupaṛa ārīo'oekarō'ō yitōṛorape: “Ō'ō sime Maikoribeyukate jiyiṛupayeerūkīrō'ō”, ārīo'oeka simarape. Mija ōrībeyuka majaroka yibojaerā baayu mae.

24 Ika ka'ia, ritatojo ika wejareka ima ṛo'ijiaekaki Tuṛarā. Ritaja ika ka'iareka imarā, mabo'ikakurirā imarā ĩpamaki imarī, ṛo'imajare baapo'ijiaeka kire jiyiṛupaka ōrīriwi'iarāmarā kime. 25 Dika jariwa'ribeyua kiro'si. Kiro'si mabaarijitoṛoṛeika yaṛabeyuka. Iki imaki ritaja ōña maimarūkia mare ja'ataiki.

26 Mamarīṛita ĩmirījite takaja Tuṛarāte ṛo'ijiaeka. Ikipi ārīwa'riji ritaja ṛo'imajatatarāte Tuṛarāte kārīṛoaeaka. Ika ka'iarā rakakaja nimaokaro'si Tuṛarāte nare ṛibataeka kiyaṛaeka uṛakaja. Iki imaki “Ika ka'iareka nimarāñu, supabatiṛā i'tojīrā wejareka ōña nimarāñu”, ārīrūkika. 27 I'supaṛa Tuṛarāte baaeka “¿Marākā'ā Tuṛarāte morījīñu je'e?”, ṛo'imajare ārīrū ārīwa'ri. “Yire ōrīriyaṛawa'ri yirirā ṛo'imajare imarū”, Tuṛarāte ārīka. Kire morīriyaṛajīkareka ṛuri, yoerāmarāja Tuṛarāte ime. Makaja imaki kime. 28 “Tuṛarāpi ārīwa'ri ōña maima, marī'meyu, supabatiṛā ika ka'iarā mare kimarūjeyu. Kimaberirikareka maimaberijāēka.” Š Ikupaṛa āṛaraka Īrārīmarā mijaro'si majarobojarimajare o'oeka: “Tuṛarā makarā maima”, ārīwa'ri.* 29 I'supaṛa simamaka “Ikupaṛa kime Tuṛarā”, ārīṛupajoawa'ri, ātakaka, orokaka, ṛlatakakaoka najiyiṛupayeerūkika ṛo'imajare jia baapo'ijiaeko'makaja, Tuṛarā makarā imarī “I'supaṛa nabaapo'ijiaeka ĩoiki Tuṛarāte ime je'e”, marīṛupajoaberijīñu. 30 I'supaṛa ṛo'imajare jia ōrīṛūaberiripotojo ba'iaja baaeka waṛa Tuṛarāte nare jēñeberika ruṛu. I'supakamarā sime maekaka. Supa imarī maekaka ritaja ba'iaja mabaaiṛa ja'atarika Tuṛarāte mare jā'meyu. 31 űamajī ba'iaja ṛo'imajare baaika waṛa kijēñerūkīrīmi ōrītiiki Tuṛarā. Jia oyiaja baaiki imarī, nabaeka takaja sawaṛa nare kijēñerāñu. Īrīka kiwā'maekaki i'supaṛa baarāki. “Reyakoripotojo ōña Tuṛarāte kire jariṛe'rirūjeka simamaka Cristo imaki Tuṛarāte wā'maekaki”, ritaja ṛo'imajare ārīwārūyu,— Pablote nare ārīka.

32 Ōña jariṛe'ririkakaka ā'mitiriwa'ri eebaraka Pablote Īrārīmarāre boiwā'imarika. I'supaṛa nabaako'omakaja aṛerā ṛuri ikupaṛa ārīkarā:

—Ate samijaiṛe'arika ā'mitiririka yija yaṛayu,— Pablote narīka.

33 Supabatiṛā rērībaraka nimaekarō'ōpi Pablote ṛoritapaṛawa'rika.

34 Īrārīmarā kiupaṛa puṛajoatirā Jesūre ā'mitiripēaekarā. Īrīka Dionisio wāmeiki naka imaekaki, Areópago rērīroyikarākaki. Īrāko Dámaris wāmeikooka Jesūre ā'mitiripēaekako. Supabatiṛā aṛerāoka kire yi'rīkarā naro'si.

Š 17:28 En 600 a.C. el poeta griego Epimenides escribió esa poema en que alguien dijo estas palabras pensando en Zeus, el capitán de los dioses. * 17:28 Dos poetas griegos escribieron esta frase (300 a.C.) pensando en Zeus.

18

Corintowejearã Pablote imataɸaeka

¹ I'sia be'erō'ō Atenawejeapi Pablote a'rika, Corintowejearã. ² Torã eyatirã ĩ'rika Aquila wãmeiki, Pontoka'iakakika Pablote tōpobu'aeka. Aquila kirũmu Priscilapitiyika Italiaka'iaipi a'ritirã Pablu ruɸubaji Corintorã neyaweika. Romakaki ĩpi Claudio wãmeiki Italiaka'iarã judiotatarãte imarika yãɸaberiwari, nare kiɸoataeka. Supa imarĩ Corintorã Aquilate a'rika kirũmuɸitiyika, judiotatarã imarĩ. Sabe'erō'ō naɸō'irã wi'iturirĩ Pablote a'rika. ³ Pablu uɸakaja sayapãia mo'rĩakakaɸi Aquilate wi'ia* baaeka kirũmuɸitiyika. Supa imarĩ ĩ'rãkō'rĩmatorãja ba'irabeokaro'si naka kituika nawi'iarã. ⁴ ĩ'rãkuri jẽritarĩmi jariwa'rĩmarĩa judiorãkare rẽriwi'iarã Jesũrika bojariroka bojarĩ Pablote a'riroyika. Judiotatarã supabatirã judiotatamarĩrãteoka Jesũrika na'mitiripẽaokaro'si nare kijaiẽjeriyãpaka.

⁵ I'sia be'erō'ō, Macedoniapi i'tatirã, Silas, Timoteoɸitiyika neyaka Pablu pō'irã Corintowejearã. Neyaka ɸoto kiba'iraberika ja'ataturã Jesũrika bojarirokatakaja bojabaraka Pablote imaeka. Ikuɸaka judiotatarãte wãrõbaraka kijaika: "Jã'merũkika Tuɸarãte wã'maekaki, kirejeoka yija añu Jesũs", kẽrika. ⁶ I'supaka kẽriko'omakaja, aɸerã aɸeuɸaka ɸuɸajoawa'ri, jajua kire baata'aekarã. Supabatirã ba'iaja kire naɸiɸeka. I'supaka naɸakã'ã ã'mitiriwa'ri, kijariroaka kijããɸateka "Kõɸakaja mijare yokajããkõɸeko'o", arĩɸuɸajoawa'ri. Supabatirã ikuɸaka kẽrika:

—Tuɸarãte yire jã'meka uɸakaja kirika bojariroka mijare yibojakoɸeyu. Supa imarĩ mija reyarãñurĩmi ba'iaja imarika tiyibeyurõ'orã mija a'rĩrãka, oka yire imabesarãka. Supa imarĩ mija ã'mitiririyaɸabeyua ĩawa'ri, irĩmiɸi judiotatamarĩrã imarãte Jesũrika bojariroka yibojaũ'muerã baayu,— kẽrika.

⁷ Topi ɸoriwa'ritirã Ticio Justo wi'iarã Pablote a'rika ɸo'imajare wãrõrĩ. Judiorãkamariki imariɸotojo Tuɸarãte jiyiɸuɸaka õrikkaki kimaeka Ticio Justo. Kiwi'i wã'tarã simaeka judiorãkare rẽriwi'ia. ⁸ Crisɸo wãmeiki imaekaki judiorãkare rẽriwi'ia ĩɸamaki. Iki, kirĩrãoka maĩɸamaki Jesũre ã'mitiripẽairã nimaeka. I'supakajaoka Corintowejearã Jesũrika ã'mitiritirã rĩkimarãja kire ã'mitiripẽaekarã. Supabatirã ruɸuko'a najũjerũjeka. ⁹⁻¹⁰ ĩ'rãñami makãrãrũñuroka uɸakapi Jesũre jaika Pablote,

—Mikaja ñime. Supa imarĩ mikĩkia'si. Aɸerã ba'iaja mire baawãrũbesarãñurã. Okajãjia jaritirã yimajaroka ɸo'imajare mibojajipabe. Ika wejeaka rĩkimarãja yire ã'mitiripẽarũkirã imamaka, samibojarija'ata'si, — Pablote kẽrika.

¹¹ Supa imarĩ Corintorã ĩ'rãkuri wejejẽ'rã aɸejẽ'rã ñe'metãjirã ɸo'imajare Jesũrika bojariroka bojabaraka kimaeka.

¹² I'sia be'erō'ō Galion wãmeiki Acaya ka'iarã ĩpi† kimaeka ɸoto ĩ'rika uɸaka oyiaja ɸuɸajoawa'ri Pablote judiotatarãte ñi'aeka. Supabatirã Galion wãjitãji kire ne'ewa'rika. ¹³ Ikuɸaka kire nabojaeka:

—"Ikuɸaka Tuɸarãte majiyiɸuɸayeeyu", arĩwa'ri Moiséte yijare jã'meka uɸakamarĩa kiwãrõtape ĩ'ĩ,— Galionre narĩka.

¹⁴ Pablote jairã baaeka ɸotojo ikuɸaka Galionre nare arĩka:

—Ba'iaja baiki kimarikareka, supabatirã Romatatarãre jã'meika yi'ribeyuka kimarikareka, mijare ña'mitirijĩñu imakoɸeyu. ¹⁵ Mija õñu uɸakaja mija jã'meika simamaka, mija ɸuɸayariji oka mija jiebe. Yi'ĩ ɸuri i'sia oka jierimaji marĩka imarika yãpaiki,— judiotatarãte kẽrika.

* 18:3 Tiendas de campaña † 18:12 Gobernador

¹⁶ Supabatarā judiōtatarāte Galiónre poatarūjeka surararākare. ¹⁷ Supabatarā judiōrākare rērīriwi'i ipamaki Sóstenere nañi'aeka po'imaja. I'supaka baatirā Galión wājītāji kire napajeka. I'supaka nabaako'omakaja, “¿Dako baaerā kire mija pajeyu?”, Galiónre ārīberika. “Marā imabeyua yire”, kērīpupajoaeka.

Antioquíarā pe'rieyatirā ate Tuṣarā oka Pablote bojataṣaeka

¹⁸ Corintorā matikuri Pablote imaeka ruṣu. I'sia be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēaekarāte kimajaroکا kibojaeka a'yaokaro'si. Supabatarā Aquila, kirūmu Priscilapitiyika Siriaka'iarā a'yaokaro'si, Cencreaswejearā natu'awa'rika. Cencreaswejeaṣi na'rīrā baaeka ruṣu, “Tuṣarā, miwājītāji mire yibojaraṣaka upakaja yibaako'o”, ārīwa'ri kiruṣua Pablote wi'epaterūjeka. ¹⁹ Waṣurupi a'ritirā Éfesowejea ṣapitakarā neyaeka. Torā eyatirā Aquila, kirūmu Priscilapitiyika torā natuika. Pablo ṣuri marīwa'ritirā, judiōrākare rērīriwi'iarā eyatirā, “Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki kime Jesús”, ārīwa'ri nare jaiējerī. ²⁰ Matikuriji naka kimarika judiōtatarāte yaṣakoṣeka. I'supaka simako'omakaja Pablo ṣuri yaṣaberikaki. ²¹ Suṣa imarī ikuṣaka nare kimajaroṣaeka topi o'yaokaro'si:

—Īrārīmi Tuṣarāte yaṣarākareka, mijare ĩarī yi'tarāñu ate,— nare kērīka.

I'sia be'erō'ō waṣurupi Éfesowejeaṣi ke'rika. ²² Cesarea ṣapitakarā eyatirā Jerusalénkarā Jesúre ā'mitiripēaekarā ṣō'irā Pablote wi'ituriwa'rika. Naka imatirā Antioquíarā ke'rika ate. ²³ Torā kimataṣaeka be'erō'ō ke'riū'mueka ate. Galaciaka'iarā imatirā, topi Frigiaka'iarāoka keyaeka. I'sia ka'iareka Jesúre ā'mitiripēairā imaekarāte Jesúrika bojariroka kiwārōṣaeka. I'supaka kiwārōmaka ā'mitiriwa'ri, jībaji Jesúre yi'riwa'ri okajājia najarika.

Éfesorā Tuṣarā oka Apolore wārōeka

²⁴ I'sia ṣoto Īrīka judiōtataki Apolos wāmeiki Éfesorā eyaekaki. Alejandrīawejeakaki kimaeka. Po'imajare ĩaika wājītāji jia jaiwārūiki kimaeka. Supabatarā Tuṣarā majaroṣūñu o'oeka jia kiōrīka. ²⁵ “Jesúre yaṣaika upakaja māimajīñu”, aṣerāte wārōmaka, jia ā'mitiripēaekaki kimako'omakaja Juanre ruṣuko'a po'imajare jūjekakaka takaja ḡñuka kimaeka ruṣu. Tērītaka Jesús majaroka ōrīberikoperīṣotojo kiōrīkarō'ōjīrā kireka wājiaja okajāābaraka jījimakapi po'imajare kibojaeka. ²⁶ Īrārīmi judiōrākare rērīriwi'iarā, dakoa kīkirimarīja jia po'imajaka kijaika. Aquila kirūmu Priscilapitiyika kijaimaka ā'mitirikarā. Kijaika be'erō'ō kika jaiokaro'si aṣeṣañarō'ōrā kire ne'ewa'rika. Jesúrika jia kiōrīṣūwārūberikakaka jia kire nabojawaṣu'ataeka. ²⁷ I'sia be'erō'ō Acayaka'iakarāre Jesúrika bojariroka bojarī ke'ririyaṣaeka. “Jia sime. Me'ṣe”, narīka Éfesokarā Jesúre ā'mitiripēaekarā. Suṣa imarī “Apolore jia mija e'etope”, ārīwa'ri ṣapera no'oeka Acayaka'iakarō'si. Torā eyatirā jia nare kijeyobaaeka. “Jesúre mija yi'ṣe”, Tuṣarāte ārīkarā nimaeka. ²⁸ Po'imaja wājītāji, Tuṣarā majaroṣūñu o'oekakaka bojabaraka,

—Jā'merūkika Tuṣarāte wā'maekaki kime,— ārīwa'ri judiōtatarāre kiwārōeka.

I'supaka jītaka nare kibojamaka, “I'supakamarīa sime”, judiōtatarāte ārīwārūberika.

19

Éfesorā Pablote imataṣaeka

¹ Apolore Corintowejearā imañujuju, ṣusi watoṣekarā imaeka ka'ia o'riwa'ritirā Éfesowejearā Pablote eyaeka. Torā eyatirā Jesúre ā'mitiripēaekarā Īrārimarāre kīatōṣoeka. ² Suṣa imarī ikuṣaka nare kijērīaeka:

—Jesúre mija ā'mitiripēarapaka poto ζyaje Espírítu Santore mijare ña'rjǎirape?— nare kērīka.

I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire nayi'rika:

—“Espírítu Santore ima”, maki yijare bojaberapaki,— kire narīka.

³Supa imarī Pablote nare jērīaeka:

—¿Makire yi'riwa'ri rupuko'a mija jūjerūjerape?— nare kērīka.

—Juanre wārōeka upakaja rupuko'a yijare najūjerape,— narīka.

⁴I'supaka napakā'ā ikupaka Pablote nare ārīka:

—Po'imaja ba'iaja nabaaika ja'ataekarāre rupuko'a Juanre jūjeka.

Supabatirā ikupaka Juanre nare bojaeka: “Yibe'erō'ō etarūkikate mija yi'ririjape”, ārīwa'ri kiwārōeka. I'supaka kērīkakiji kime Jesús,— Pablote nare ārīka.

⁵I'supaka ā'mitiritirā, narupuko'a najūjerūjeka “Maiṗamaki Jesúre yi'yurā yija ime”, ārīwa'ri. ⁶Supabatirā kipitaka Pablote napo'iarā ja'aṗeaka poto Espírítu Santore nare ña'rjǎika. I'supaka simamaka norībeyua imakoṗeka oka najaika. Supabatirā Tuṗarāte nare ōrīrūjeka nabojaeka.

⁷Ī'poū'ṗuarāe'earirakamaki rō'ōjīrā nimaeka.

⁸Maekarakamaki aiya jērītarīrīmi rakaka judīorākare rērīriwi'iarā nare kibojaeka na'mitiripēaokaro'si po'imajare jaiējeriyapaiki Pablote imaeka. “Ikuṗaka Jesúre yi'yurāte jā'mebaraka Tuṗarāte nare imaruputarāñu”, ārīwa'ri kīkirimarīaja nare kibojaeka. ⁹I'supaka simako'omakaja ĩ'rārimarā kijaika ā'mitiripēaberikarā, aṗekurioka sā'mitiririka yaṗaberikarā ate. Po'imaja wājītāji Jesúre po'imajare tāāika majaroka ba'iaja najaika. Supa imarī nare a'ritapātirā Jesúre ā'mitiripēaekarāte kika ke'ewa'rika, Tirano wāmeiki wārōriwi'iarā. Torā ĩ'rārīmi jariwa'rīmarīaja nare kiwārōyoyika. ¹⁰Torā ĩ'pakuri wejejē'rāka wārōbaraka kimaeka. Supa imarī Asia wāmeika ka'iakarā, judīotatarā, judīotatamarīrā imaekarāoka maiṗamaki Jesúrika bojariroka ā'mitiripataekarā.

¹¹Pabloṗi ārīwa'rīji rīkimakaja maikoribeyua Tuṗarāte beaeka. ¹²Supa imarī Pablote rabeka mirāka sayapāia, jarīroakaoka po'imaja jīñurā pō'irā ne'ewa'pakā'ā narisirika o'riroyika. Supabatirā Satanārika ima ña'rjǎikarāteoka porīkarā.

¹³⁻¹⁴I'sia poto ĩ'rārimarā judīotatarā po'imajareka Satanārika ima ña'rjǎika imaekarāte napoatatapaeka. Pablote ĩaji'awa'ri, “Jesús, Pablote kireka bojaiki wāmeapi nareka mija ṗoṗe', marīū'mukoyeye'e”, narīka. I'supaka baairā upakajaoka Esceva, kurarāka ĩṗamaki makarāte baataṗaeka. Ī'potēñarirakamaki nimaeka. ¹⁵Ī'rārīmi i'supaka narīko'omakaja, ikupaka Satanārika ima nare yi'rika:

—Jesúre ñoñu, supabatirā Pabloteoka yijērāko'ayu. Mijare ṗuri ñiawārūbeyu. ¿Marā je'e mija?— nare kērīka.

¹⁶Supabatirā Satanārika ima ña'rjǎikite napō'irā teritaeka. Tērīrikaja jājiapi ba'iaja nare kibaaeka. Supabatirā najarīroakaoka kibaiwa'ruika. Supa imarī riweṗaraka wi'iaṗi naru'riwa'rika. ¹⁷Éfesowejekarā nimaṗatiji, judīotatarā supabatirā judīotatamarīrāoka i'sia majaroka ā'mitiripataekarā. Sā'mitiritirā nakīkika. “Tērīritaki kime Jesús”, ārīwa'ri rīkimarā maiṗamaki Jesúre jiyiṗupaka ōrīkarā mae.

¹⁸I'sia majaroka ā'mitirīwa'ri ba'iaja nabaaika rīkimarāja Jesúre ā'mitiripēakarāte bojaeka. ¹⁹Supabatirā ikupaka ye'okirāre baeka ĩ'rārimarā ye'oroka koririmajare: Ye'orokakaka bojaika napapera, po'imaja wājītāji e'ewa'ritirā najoeka. I'sia ṗapera najoerīataeka cincuenta mil rakato ṗlata

rō'ōjīrā wapaǰā'riā ririka.* ²⁰ I'supaka simamaka maipamaki Jesús majaroka ĩ'rākō'rīmatomarīa saǰibimaka, rīkimarāja Jesúre na'mitiripēaeka.

²¹ I'supaka so'rika be'erō'ō Jerusalénrā pe'ririka Pablote pūpajoaeka. “Macedoniaka'ia, supabatirā Acayaka'ia yo'riwa'rirañu. Jerusalénrā ñimarāka be'erō'ō, Romawejearā a'ririka ima yiro'si”, kērīpūpajoaeka. ²² I'supaka ārīpūpajoatirā Timoteo supabatirā Erastoka kire jeyobaarimajare kirupu kipūataeka Macedoniaka'iarā. Iki pūri Asiaka'iarā† matikuriji kituikaru.

Éfesorā rukubaka naṗupajomaka oka ṗo'ijirika

²³ Pablote Éfesorā imaeka ṗoto, “Jesús ĩ'rīkaja imaki ṗo'imajare tāārimaji”, ārīwa'ri ṗo'imajare yaṗabeṗakā'ā jimarīa oka naṗo'ijiaeka i'sia wejearā. ²⁴ Demetrio wāmeiki kimaeka i'sia oka bitamataū'muekaki. Artemis-are† najiyīpūpayeerūkiwi'i upaka ĩoikarījaka platakaka baarimaji kimaeka. Aṗerāoka kiupaka baarimaja imarī, aṗerāte sījibaraka rīkimakaja niñerū natōṗoroyika. ²⁵ Supa imarī kire jeyobaarimajare, supabatirā nuṗakajaoka ba'iraberimajareoka kirērātaeka. Supabatirā ikupaka nare kērīka:

—Maa, ika ba'irabeirā pūri, rīkimaka niñerū tōṗoirā maime. ²⁶ ¿Pablote ṗo'imajare bojaika ā'mitirikoribeyurā mija bai? “Mija oñu upakaja baatirā mija jiyīpūpayeeika, jiyīpūpayeerūkimarīa sime”, kēñu. Kijaika ā'mitiritirā rīkimarāja ṗo'imajare kire ā'mitiripēayu. Éfeso wejearā takajamarīa kire ā'mitiripēairā. Ritaja Asia ka'iarā imarā kire ā'mitiripēairā oyiaja nime. ²⁷ Ba'iaja maro'si simarāñu. Supa imarī mabaapō'ijiaika ṗo'imajare waru-aribesarāñu. Supa simamaka sawapa matōṗowārūbesarāñu. Supabatirā Artemisare jiyīpūpayeerīwi'iarā ṗo'imajare a'ribesarāñu. Ritaja Asiaka'iarā, supabatirā ritatojo wejeara Artemisare jiyīpūpaka oñurā. I'supaka simako'omakaja, Pablote ā'mitiripēawa'ri “Imatiyaikamarīko Artemisare ime”, ṗo'imajare ārīrāñu,— Demetrio nare ārīka.

²⁸ I'supaka kēṗakā'ā ā'mitiritirā, jimarīa naboebarika. Supabatirā ikupaka āṗaraka nakasereka:

—¿Éfesorāre jiyīpūpayeerijayuko, Artemisa jītako koime!— narīka.

²⁹ Nakasereka ā'mitiritirā, rīkimarā ṗo'imajare naṗō'irā a'rika. ĩ'rāoka boebaritirā, akaserekarā. Supa imarī ritaja wejeara oka ṗo'ijirika. I'supaka simamaka Gayo, Aristarco Pabloka jeyoariwa'rikarāte nañi'aeka. Macedoniakarā nimaeka. ṗo'imajare rērīriwi'iarā nare ne'ewa'rika. ³⁰ Kijeyomarāre jaijeyobaarī torā Pablote kākariyapakoṗeka. Kākarika kiyapamaka ĩatirā, “Mikāka'si”, Jesúre ā'mitiripēekarāte kire ārīka. ³¹ ĩ'rārīmarā i'sia ka'ia ĩṗarimarāre§ torā imaeka. Pablo jeyomarā imarī, majaroka kiro'si pūataekarā: “Naka ĩ'rātiji baabekaja”, ārīwa'ri. ³² Rērīrūkikō'rīmatorā rukubaka nakasereka. Aṗeupaka, aṗeupaka nakaseremomeka. ĩ'rīka upaka pūpajoaberīwa'ri rukubaka pūpajoabaraka nimaeka. “¿Dakoa baaerā yija rērīko'o?”, narīwārūberika. ³³ Judiotatiki naka imaekaki Alejandroe ṗo'imaja wājītāji naro'si kire jairūjekarā judiorāka. Torā rērītirā imaekarāte jaiokaro'si, Alejandrote kipitaka mi'mataeka “Mija jaiā'si ruṗu”, ārīwa'ri. I'supaka kibaako'omakaja nokata'riberika. “Dakoa oka

* **19:19** Cincuenta mil dracmas. Una dracma (moneda) valía un día de trabajo. † **19:22** En Éfeso

‡ **19:24** Artemisa era la diosa principal de Éfeso. Los Romanos la llamaba Diana. Su templo en Éfeso era magnífico. § **19:31** Oficiales de la provincia

imabeyua judíorākaro'si", āriwa'ri nare kibojæerā baakoþeka. ³⁴ Judíotataki kimaeka ōriwa'ri judíorākamarīrāte tēriwa'ribaji akasereka,

—jĒfesokaræ jiyipupayeerijayuko, Artemisa jiiitako koime!—

Īþakuri aiyajērārō'ōjīrā i'supaka ĩrika upakaja akaserebaraka nimaeka.

³⁵ Īrika tokaki imaruþutarimaji þo'imajare okata'rirūjekaki, supabatirā ikupaka nare kērika:

—Mija ā'mitiþe Ēfeso wejeareka imarā. Majiyipupayeeko Artemisa wi'ia ĩarīrimaja maime ika wejeareka imarā. Supabatirā koþo'ijērāka ĩmipi ña'rika maiarīrijayū. "I'supaka imarā nime", ritaja þo'imajare āriwārūpatayū mareka. ³⁶ Nirā þo'imaja "Þakirika sime", āribeyurā. Supa imarī mija jo'ria'si, i'tojīrāja samija ja'atabe. Ba'iaja mija baa'si, jia mija þupajoabe. ³⁷ Īrā ĩmirīja mija e'era'airā majiyipupayeeko Artemisarika karee'ebeyurā. Supabatirā ba'iaja koreka jaibeyurā nime. ³⁸ Demetriore kika ba'irabeirāþitiyika aþeræte nare okabaajikareka, niþarimarā þō'irā oka jierī nare e'ewa'riturā jia simajiñu. Oka naro'si imajikareka, ĩparimarāre nabojajiñu. Īparimarā, jā'merimaja nime oka jierimaja. ³⁹ Aþea oka bojarika mija yaþajika, Romakarære jā'meka āñu upakaja ĩparimarāre rēriřāka þoto nawājitāji mija bojajikareka jia simajiñu. ⁴⁰ Mia, ŷmarākā'ā Romatatarā ĩparimarāte þupajoarāñu ruku i'supaka þo'imajare oka þo'ijiamaka? Ikuþaka naþupajoarāñu je'e aþeyari: "Mare boebariwa'ri ĩrāþē'rōtorāja mare nabaariyaþyū Ēfesokarā", narīþupajoarāñu je'e. I'supaka simamaka werika maro'si simajiñu. Supa imarī "ŷMarākā'ā oka imamaka, i'supaka þiþebaraka mija ime?", Romatatarāte āriřākareka, marākā'ā nare yi'riwārūberijika maime,— torā imaruþutarimajite ārika.

⁴¹ Sabe'erō'ō "I'tojīrāja simarū", āritirā nare kiþe'rirūjeka.

20

Macedoniarā Pablote a'rika

¹ I'supaka oka imaeka be'erō'ō Jesúre ā'mitiripēakarāte Pablote akaeka. Ke'rirā baaeka ruþu "Jesúre yi'ririjariwa'ri jia mija imabe", āriwa'ri naka kijaika. I'supaka āritirā, nare kimajaroka kibojæaka a'yaokaro'si. Supabatirā Macedoniaka'iarā ke'rika. ² Macedoniaka'iarā a'ririjaparaka ĩrāweje upakaja Jesúre ā'mitiripēakarā þō'irā kituririjarika. Napō'irā eyatirā "Jia Jesúre ā'mitiripēabaraka okajāja mija imabe", nare kērika. I'sia be'erō'ō Greciaka'iarā keyaeka. ³ Maekarakamaki aiya torā kimaeka be'erō'ō Siriaka'iarā waþuruþi a'rirā kibaaeka. I'supaka simako'omakaja judíotatarāte kire jāæerā nari'kaika majaroka kiā'mitirika. Supa imarī "Yītaraparō'ōrā Macedoniaka'iarā yiþe'riwa'rirāñu bo'ipi", Pablote āriþupajoaeka. ⁴ Kika jeyoariwa'raparā ikarakamaki yija imarape: Sópater Bereakaki Þirro maki, Segundo supabatirā Aristarco, Tesalónicawejeakarā, Gayo Derbewejeakaki, Timoteo supabatirā Tíquico, Trófimo Asiaka'iakarā, supabatirā yi' Lucas. I'siarakamarā Þabloka yija jeyoariwa'rape. ⁵ Filiposwejea eyatirā, yijaka imaraparāte a'riweirape Tróadewejeearā yijare ta'arī.* ⁶ Þan lewadura rukebekaja ba'aribayarā yija imarapaka be'erō'ō Filiposþi yija a'rape waþuruþi. Īrāþitarakarāimi be'erō'ō Tróadewejeearā yija eyarape. Yija ruþu a'raparā, yija jeyomarāre torā yija eyarape. Torā ĩþotēñarirakarāimi yija imarape.

* **20:5** El uso de "nosotros" (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 21.25

Tróadewejearã Pablote imatapaeka

7 Ba'irabeu'muririimi† yija rērãpe Jesúre yi'yurãpitiyika. Maro'si Jesúre reyaeka pupajoabaraka kijã'meka upakaja pan pibaba'aerã yija rērãpe. Yija ba'aerã baarapaka rupu Pablote yijare bojarape. Aperiimi ke'riraã baarapaka simamaka yijare kiwãrõyuyu ñami ñe'metãji seyarape. 8 I'sia wi'ia maekarakakuku yuraika ima wi'ireka, piyikukuro'õrã rëritirã yija imarape. Rikimakaja yaaboaika imarapaka i'sia kurarakarã. 9 Supa imarã i'rïka bikirimaji Eutico wãmeiki ñimirã kurarakapi yoirũkia kopereka † imaraparõ'õrã ruparapaki. Ñoaka Pablote jaimaka, kopakaja õõmaka bikirimajite riarapaka. Kopakaja kãritiyawa'ri kiña'rãpe mae. Poriwa'ritirã kire yija kõae'ekoperape. Kopakaja reyaekaki kimarape. 10 Supa imarã ruiwa'ritirã, kimajakarã eyapañariritã Pablote kire wã'woj'arape. Supabatirã ikupaka yijare kërãpe:

—Mija pupata'si. Oña jaripe'yuka kime,— yijare kërãpe.

11 I'sia be'erõ'õ Pablopitiyika yija miriwa'rape ate. Torã miriëyatirã pan kipibarape. Yija ba'arapaka be'erõ'õ jairiã Pablote wãrãpe. I'sia be'erõ'õ Asowejearã turitaparã ke'rape. 12 Jia jãjika bikirimajite japakã'ã, kiwi'iarã po'imajare kire e'ewa'rape. I'supaka kimamaka jia jijimaka najarape.

Miletowejearã Pablote a'rika

13 Pablote ãrãpaka upakaja wapuruã Asowejearã yija a'rape. Topi wapuruã a'ritirã kire yija ta'arape, ma'api ke'rapaka simamaka. 14 Asorã keyarapaka poto wapuruã kire yija jããtorape. Kire jããtoritirã Mitilene wãmeika wejearã yija a'rape mae. 15 Aperiimi topi yija a'rapaka be'erõ'õ Quo wãmeika jumurika yija o'rape. Aperiimi Samos wãmeika jumurikarã yija eyarape. Topi a'ritirã aperiimi Miletowejearã yija eyarape. 16 “Asiaka'iarã Jesúre ã'mitiripëairã põ'irã ya'rïjikareka yiba'ejñũ”, Pablote ãpakã'ã ã'mitiriwa'ri, Éfesowejea wãjiaja yija o'ritapawa'rape. “Jerusalén wejearã Pentecostés baya ñaokaro'si wãrũaja ma'rïjikareka jia simajñũ”, ãrãpupajoawa'ri, “Jajuaja ma'riye'e”, Pablote yijare ãrãpe.

Éfesokarã imaruputarimajare piyia jia kiokajãeka Pablo

17 Miletorã imatirã, Éfesowejearã Jesúre ã'mitiripëairãte imaruputarimajare Pablote oka pũatarape: “Mija i'tabe õ'õrã. Éfesorã a'riberijika ñime”, ãriwa'ri nare kibojapũarape. 18 Supa imarã yija põ'irã neyarapaka poto ikupaka Pablote nare ãrãpe:

—Mamarã Asiaka'iarã eyatirã jia mijaka ñimaroyirapaka mija õñu.

19 Mijaka ñimarapaka poto Maipamakiro'si ba'irabejibaraka, “Mija tãriwa'ribaji õñuka ñime”, ãriberapaki yi'i. Supabatirãoka po'imajare Jesúre ã'mitiripëabeyua ñawa'ri yorape. Supabatirã judiotatarãte ba'iaja baaokaro'si yire nari'kamaka ba'iaja yijũarape. 20 Jesũrika bojariroka mijare yibojarapaka poto, dakoa jia bojarika mijaro'si ma'rãpããberapaki yi'i. “Kirika bojariroka ã'mitiritirã jia nimarũ”, ãriwa'ri mijare sayibojapatarape. Rikimarã wãjitãji, supabatirã mija wi'iarãoka mijare sayibojaroyirape. 21 “Ba'iaja mija baaika pupajoariwa'ri samija ja'atabe. I'supaka Tuparãte yi'ririka yapawa'ri maipamakã Jesucristore mija ã'mitiripëabe”, ãriwa'ri judiotatarã supabatirã judiotatarã imarãteoka yibojaroyirape. 22 Espiritu Santore yire jã'meika upakaja maekaka Jerusalénrã ya'rirã baayu. Torã yire o'rirũkia õribeyuka yi'i. 23 Ikatakaja mijare yibojawãryu. Ritaja wejearã ya'ririjayurõ'õrã ikupaka Tuparãro'si bojaljirimajare yire bojayu Espiritu Santore nare

sōrīrūjemaka: “Wēkomaka imariwi'iarā mire natarāñu. Supabatiṛā ba'iaja mijūarāñu”, yire nañu. ²⁴ Maiṛamakiro'si yiba'iraberūkia yire kija'ataeka jia simaupatiji yibaawearāka be'erō'ō yire najāājkareka marā imabeyua. “Po'imajare wayuīawa'ri Kimakire Tuṛarāte reyarūjeka mare tāōkarō'si”, āriwa'ri ṛo'imajare yibojaerā maiṛamaki Jesūre yire pūataeka.

²⁵ “Kire ā'mitiripēairāte Tuṛarāte jia jā'merāñu”, āriwa'ri ritaja mijare yibojarape. Mae ṛuri “Aṛekurioka yire niabesarāñu”, mijareka ṛariṛupajoayu. ²⁶⁻²⁷ Ritaja Tuṛarāte ṛo'imajare bojariyaparapaka upakaja mijare yibojarape, kūṛaji ma'rāpāābekaja. Supa imarī ika mijare yibojayu: Īrīka mijakaki Tuṛarā ṛō'irā eyabesarākareka, kireje oka imarāka, yiremarīa. ²⁸ Supa imarī rakajekaja mija ōñu upakaja jia mija ṛupajoabe, Jesūre yaṛaika upakaja mija baarijayaokaro'si. I'supakajaoka Éfesowejarā ṛe'rieyatirā, Espiritu Santore mijare jā'meika upakaja jia Jesūre ā'mitiripēairāte mija iarīpe. Maiṛamaki Jesūre maro'si riwejurubaraka reyaekapi āriwa'rīji, Tuṛarāriṛā maimē. Supa simamaka jia nare mija imaruṛutabe, oveja iarīrimajare iarīñu upaka. ²⁹ Yipupajoaikareka, ya'ritaparāka be'erō'ō aṛerā, ṛakirimajaroka bojarimajare etarāñu. Yaia oveja saba'ariataika upaka Jesūre ā'mitiripēairāte ṛakirimajaroka nawārōrāñu, Jesūre nayi'riri'jā'atarū āriwa'ri. ³⁰ Mija watoṛeka Īrārimarā imarā ṛariji ṛakirimajaroka Jesūre yi'yurāte wārōrāñu. “Yija ṛupajoaika upaka naṛupajoarū narō'sioka”, āriwa'ri supa nabaarāñu. ³¹ Supa imarī rakajekaja mija imabe Jesūrika bojariroka imatiyaika mija ā'mitiripēarijā'atakoreka. Maekarakakuri wejejē'rāka, ṛami, ṛmioka mijare yiwārōrapaka mija ōrīrijape. Īrākurimarīa oṛaraka mijare yokajāāroyirape.

³² Yijeyomarā, mijaro'si Tuṛarāka yijairā baayu, mijare kīarīñāokaro'si. “Mare wayuīawa'ri ba'iaja mabaaika waṛa, Tuṛarāte ye'kariayu”, āriwa'ri mija ṛupajoamaka, jībaji kirika bojariroka mija ā'mitiripēaerā Tuṛarāte mijare jeyobaarāñu. Supa imarī “Yirirāte jia yibaarāñu”, kērika upakaja Tuṛarāte baarāñu. ³³ Aṛerā niñerū, najariroakaoka oakiriberapaki yī'i. ³⁴ Ikuṛaka simarape: Nōñu upakaja ba'irabetirā ba'arika, jariooka yitōṛorape. Supabatiṛā yika imaraparāteoka yitōṛojirape. I'sia ōñurā mija ime. ³⁵ Ritaja yiba'irabeka īapatawa'ri, “Pablote baaika upaka, jia maba'irabejīñu sawapapi wayuoka baairāte majeyobaaokaro'si”, mija āriwārūeka. Ikuṛaka maiṛamaki Jesūre bojarapaka mija ye'karirīa'si: “Se'etoyukate tēriwa'ribaji jījimaka kime sījirimaji”, Jesūre ārika,— Pablote nare ārāpe.

³⁶ I'supaka Pablote ārāpaka be'erō'ō naka ṛukuruṛatirā Tuṛarāka kijairape. ³⁷ Tuṛarāka kijaiwearapaka ṛoto oṛaraka kire nawā'ojī'arape, supabatiṛā kiye'tearā nu'surape. ³⁸ “Aṛekurioka yire īabesarāñurā mija mae”, Pablote ārika simamaka, jimarīa ba'iaja naṛuparape. I'sia be'erō'ō ṛapitakarā kire najeyoariwa'rape.

21

Jerusalénrā Pablote a'rika

¹ Jesūre ā'mitiripēairāte a'ribojaweatirā waṛururā yija jāirape. Supabatiṛā wāijaja Cos wāmeika jūmurikarā yija a'rape. Aṛerīmi Rodas wāmeika jūmurikarā yija a'rape. ² Supa imarī marīrūkirō'ōrā yija imarapaka ṛoto, “Feniciakā'iarā sa'rīrā baayu ika waṛuru”, naṛakā'ā, i'sia waṛurupi yija a'rape. ³ Aririjari Chīṛe wāmeika jūmurika yija

īao'raḡe. Wejerīrīka pē'rōtopi yija o'raḡe i'sia jūmurika. Siriaka'i wājītājī yija a'ririjaraḡe. Waḡurupi ne'ewa'raḡaka ba'irījia Tirowejeārā namaataerā torā yija pāāraḡe. ⁴ Torā Jesūre ā'mitiripēairāte īatōpotirā ī'potēñarirakarīmi naka yija imaraḡe. “Jerusalénrā Pablote ba'iaja jūarāñu”, āriwa'ri Espiritu Santore nare ḡirūjemaka, “Jerusalénrā me'ria'si”, kire narīka. ⁵ I'supaka narīko'omakaja ī'potēñarirakarīmi be'erō'ō a'rīrā yija baeka ate. Torā Jesūre ā'mitiripēairā imaraḡarā, narōmia, namakarāoka yijaka wejeapi jeyoariwa'ritirā paḡitakarā eyaraḡarā. Pō'sirō'ōrā eyatirā ī'rākō'rīmatorāja űukurupaḡitirā Tuḡarāka yija jairaḡe. ⁶ I'sia be'erō'ō nare yija majaroka yija bojaraḡe a'yaokaro'si. I'supaka baaweaitirā waḡururā yija jāiraḡe. Īrā ḡuri topi pē'raḡarā.

⁷ Tirowejeapi a'ritirā Tolemaidawejeārā yija eyaraḡe. Torā eyatirā Jesūre ā'mitiripēairāte īatōpotirā “¿Yaje mija ime?”, nare yija āraḡe. Suḡabatirā ī'rārīmi naka yija imaraḡe. ⁸ Aḡerīmi topi a'ritirā Cesarea wāmeika wejeārā yija eyaraḡe. Torā eyatirā Jesūrika bojariroka bojataḡarimaji Felipe wi'iarā yija a'raḡe. Iki imaekaki ī'potēñarirakamarākaki Jerusalénrā Jesūre ā'mitiripēairā aḡostolrākare jeyobaarūkika najā'mekaki. ⁹ Botarakakorā makarōmiki kimarāḡe. Tīmiamarīrā nimarāḡe. Suḡabatirā Tuḡarāte nare ḡirūjēikakaka aḡerāte bojarimaja rōmijā nimarāḡe. ¹⁰ Torā Īrārīmimarīa yija imatiraḡakarā, Judeaka'iaḡi Tuḡarāro'si bojañjirimaji, Agabo wāmeikite etaraḡe. ¹¹ Yija pō'irā eyatirā Pablo wa'eyoka kiwareraḡe. Saḡi kiōñu uḡakaja kiū'ḡua, kiḡitaka kiḡi'ḡeraḡe. Suḡabatirā ikupaḡa kibojaraḡe:

—“Jerusalénrā ikupaḡa judiōtatarāte ika wa'eyoba'ipite ḡi'ḡerāñu. Kire ḡi'ḡetirā judiōtatamarīā imaraḡe kire nijirāñu”, āriwa'ri Espiritu Santore yire bojauy,— Agabote āraḡe.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri “Jerusalénrā me'ria'si”, āriwa'ri Pablote yija bojaraḡe Cesareakarāḡitijika. ¹³ I'supaka yija āriko'omakaja ikupaḡa Pablote yī'raḡe:

—Mija oria'si. Mija oḡakā'ā īawa'ri, yīrōmayu. I'supaka simako'omakaja yīḡupaḡa ḡuri simauḡakaja ima. Jerusalénrā yire naḡi'ḡerāka takamarīa, yire jāārika narī'karākareka, “Yire mija jāā'si”, űarībesarāñu. Maipamaki Jesūre jā'meka uḡakaja baarimaji űime,— Pablote yijare āraḡe.

¹⁴ Yija āraḡaka uḡaka kiyi'ribepakā'ā, i'tojirāja kire yija jaiējerija'atarāḡe. Suḡabatirā ikupaḡa kire yija āraḡe:

—Maipamakire yaḡaika uḡakaja simarū.—

¹⁵ I'supaka āriweaitirā yija ba'irījia jieweaitirā Jerusalénrā yija a'raḡe. ¹⁶ Cesareawejeakarā Īrārīmaki Jesūre ā'mitiripēairāka yijaka jeyoariwa'raḡarā. Īrīka Mnasón wāmeiki wi'iarā yijare ne'ewa'raḡe torā tuokaro'si. Chīḡrekaki mirāki kimarāḡe. Īrājē'rāmarīa Jesūre ā'mitiripēatiki kimarāḡe.

Santiago pō'irā wi'iturirī Jerusalénrā Pablote eyaeka

¹⁷ Jerusalénrā yija eyaraḡaka ḡoto jia jīimakapi Jesūre ā'mitiripēairāte yijare e'etoraḡe. ¹⁸ Aḡerīmi bikitojo Santiago pō'irā wi'iturirī Pablota yija a'raḡe. Nimaupaḡitiji Jesūre ā'mitiripēairāte imaruḡutarimaja imapaḡaraḡarā Santiago pō'irā. ¹⁹ “¿Yaje mija ime?”, āriweaitirā, “Judiōtatamarīrāte Jesūrika bojariroka yibojamaka, jimarī jia Tuḡarāte baaraḡe”, āriwa'ri ritaja o'rikakaka Pablote nare bojaraḡe. ²⁰ I'sia ā'mitiritirā jīimaka imawa'ri, “Jiitaka baaiki kime Tuḡarā”, narāḡe. Suḡabatirā ikupaḡa Pablote narāḡe:

—Yija jeyomaki, matatarā rīkimarāja imarā Jesúre yi'yurā. Kire ā'mitiripēairā imaripotojo Moiséte jā'meka upaka oyiaja mabaarijayu ruḡu. I'sia miōñu. ²¹ Aḡerā puri ō'ōrā imarāte ikupaka bojairā: “Judiotatamarīrā ka'iarā Pablote imatapapoto 'Moisés imaekakite jā'meroyika mayi'rija'atajiñu', āriwa'ri judiorāka torā imarāte kibojayu. I'supakajaoka 'Mija makarā circuncisiōn baarika, supabatirā matatarāte baarijariroyika yi'ririya'atarika sime', kēñu”, ĩ'rārimarāte āririjayu,— Pablote narāḡe.

²² —Metaika norīrāñu. “Kireka ḡo'imajare bojakopeika majaroka rita-mariā sime”, nañaokaro'si ḡmarākā'ā mibaarāñu? ²³ Ikupaka mibaajikareka jia simajiñu. Ō'ōrā maka botarakamaki ĩmirīja imarā, “Miaika wājitāji ikupaka yija baarāñu”, Tuparāte ārikarā nime. “Tuparāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri, Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā narupua wi'epaterūjerī narīrāñu. ²⁴ Mi'ioka naka me'pe. Ba'iaja nabaaiikareka jūjerika yaḡawa'ri judiotatarāre baaroyika upaka naka mibaabe. Oveja joējiokaro'si mijaro'si samiwaruape. Tuparāro'si sajoejītirā, kurarākare mija ruḡua mija wi'epaterūjebe “Tuparāte yija ārika upakaja, yija baarape”, āriwa'ri. I'supaka mibaamaka ĩawa'ri, “ 'Moiséte jā'meroyika yi'ribeyuka Pablote ime', aḡerāte āñua puri ḡakirika sime. Simaupakaja kiyi'yu”, matatarāte āriñu. ²⁵ Judiotatamarīrā Jesúre ā'mitiripēairāte ḡapera yija ḡūatarape. Ikupaka bojabaraka naro'si yija o'orape: “Ikatakaja mijare yija bojaḡūayu: Waḡuju imaja jērāka jiyipupaka ōriwa'ri ri'ia naḡāāikakaka mija ba'a'si. Riweaoka mija ukua'si. I'supakajaoka wa'iro'sia wāmua namokoru'ataeka ri'ia mija ba'a'si. Supabatirā rōmikirā, ũmiakirā, rōmimarīrā, ũmiamarīrāoka ba'iaja baabekaja mija imabe”, āriwa'ri yija o'orape,— Pablote narāḡe.

Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote nañi'aeka

²⁶ Supa imarī aḡerīmi botarakamaki imaekarāte Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote e'ewa'rika. Ba'iaja nabaaika najūjeroyika upaka naka kibaaeka. I'supaka baatirā, ikupaka kurarākare kibojaeaka: “Ikarakarīmi sajariwa'yu ruḡu ba'iaja yija baaika yija jūjewearūkia. Piyrīmi seyarāka ḡoto Tuparāro'si oveja mija joējirika yija yaḡayu, yija imarakamakiro'si”, nare kērīka.

²⁷ ĩḡotēñarīkararīmi seyaerā baaeka ḡoto Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā Pablote imamaka, ĩ'rārimarā Asiaka'īakarā judiotatarāte kire ĩatōḡeoka. Jājirokapi ḡo'imaja wājitāji ba'iaja kireka akaserebaraka kire nañi'aeka.

²⁸ Ikupaka kire nokabaeka:

—Yija tā'omaja, Israeltatarā, yijare mija jeyobaabe. ĩ'ĩ ĩmirīji imaki ba'iaja mare jaitaparimaji. I'supakajaoka “Moiséte jā'mekakaka mayi'rīrūkimariā sime”, āḡaraka ḡo'imajare kibojapibayu. Supabatirā ika Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia ba'iaja jaiyuyeiki kime. Judiotatamarīrāte ḡariji Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā ke'eetamaka ba'ia sakimarūjeyu Tuparā ñakoareka,— āriwa'ri aḡerāte nabojaeka.

²⁹ (I'sia ruḡubaji ĩ'rāriřimi wejeñe'metāji Trófimo wāmeikipitiyika Pablote imamaka niaeka. Éfesowejakaki kimaeka Trófimo. Supa imarī, “Kika kime je'e”, āriḡupajoakopewa'ri “Judiotatamarīkate Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā ke'ewa'yu”, narīkopeka).

³⁰ Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā oka ḡo'ijirika majaroka ā'mitiriwa'ri, i'sia wejeareka imaekarāte torā rīriwa'rika. Pablote ñi'atirā kire nayiepoeka. I'sia wi'iaḡi ḡorītirā, simaupatiji koḡereka natāteḡataeka, torā oka ḡo'ijirikoreka.

³¹ I'supaka kire jāāerā nabaeka ḡoto, Jerusalénwejeareka imaekarāte oka ḡo'ijaeka majaroka Romakaki surararāka ĩḡamakire ā'mitirika. ³² I'sia

majaroka ā'mitiritirā kisorararākare, supabaturā kirokajitekarā iparimarā imaeakarāteoka kiakaeka. Supabaturā ririwa'ritirā rukubaka pupajoabaraka po'imajare boebarikarō'orā neyaeka. Surara ipamakire kisorararākapitiyika ketamaka iawa'ri, Pablote napajerija'ataeka. ³³ Supa imarī surara ipamaki Pablote ni'arūjekaki kisorararākare. Kire ni'atirā, ipamiji perumijapi nare kire kipi'perūjeka. Supabaturā po'imajare kijēriaeka: “¿Maki kime it? ¿Dakoa kibaako'a?”, kērika. ³⁴ Rakaka oyiaja pupajoawa'ri akasererikapi najaika. Nakaseretarupamaka ā'mitiriwārūberiwari, “I'supaka oka kireka ime”, kēriwārūberika. Supa imarī surararāka wi'iarā Pablote ke'ewa'ririūjeka surara ipamaki. ³⁵⁻³⁶ Surara wi'iarā kire ne'ewa'pakā'ā iatirā rikimarāja po'imajare kibe'erō'ō a'rika. “Kire mija jāāpabe”, āparaka nakasererī'rika. Surara wi'ia mirirūkirō'orā neyaeka poto, jājibaji boebariwa'ri okajājia najarika. Supa imarī po'imajare kire jāā'si āriwa'ri Pablote surararākare e'emiawa'rika.

Po'imajare laeka wājitāji, “Dakoa oka yire imabeyua”, Pablote ārika

³⁷ Surara wi'iarā kire ne'ekākaerā baaeka poto, ikupaka nipamakire Pablote ārika griego okapi:

—Mika jairika yiyapayau,— kērika.

I'sia ā'mitiritirā,

—¿Yaje griego oka jaiki mime? ³⁸ “Bikitakamarīa Egīptokakite cuatro mil rakamaki ba'iaja baairāka jeyoariwa'ritirā po'imajamatorā kimaruputaeka. Roma iparimarāre i'rāpē'rōtorāja kibaariyapakopeka. I'supaka baarapaki kime”, mireka nari'pupajoako'o. I'supaka yipupajoakopeko'omakaja griego oka mijaikareka, Egīptokakimarīka mime,— kire kērika.

³⁹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka Pablote kire ārika:

—Jēno'o apika nime. Judiotataki nime yi'i pūri. Tarso wāmeika wejeakaki nime. Imatiyaiweje Ciliciaka'iarā sime. ¿Yaje po'imajaka yire mijairūjejiūu?— Pablote kire ārika.

⁴⁰ I'supaka kēpakā'ā,

—Naka mijaibe,— kire kērika.

Supa imarī mirirūkirō'orā rikamaritirā po'imajare wiriwirijayaokaro'si kipitaka kimi'mataeka. Po'imajare okata'rika be'erō'ō hebreo okapi Pablote jaika:

22

¹ —Yijeyomarā judiorāka, pakiarimarāoka mija ā'mitipe ruḡu. “Dakoa oka kire imabeyua”, mija āñaokaro'si yimajaroka mijare yibojaerā baayu ruḡu,— Pablote ārika.

² Nokapi kijaimaka ā'mitiriwa'ri, wiriwiri najaritiyaeka. Ikuḡaka Pablote nare bojaeka:

³ —Judiotatakiji nime yiro'si oka. Cilicia ka'ia, Tarso wāmeika wejeareka po'ijirikaki nime. Supabaturā ō'ō Jerusalénrā yipakiarika. Gamaliel wāmeikipi āriwa'riji pāpera yiwārūrape. Mañekiarāte jā'mekakaka jia yiwārūrape. Maekaka Tuparāte mija yi'yu upakaja yi'ririka yiyaparoyirape yiro'si oka. ⁴ “Jia Tuparāte yi'yuka nime”, āriwa'ri, Jesūre ā'mitiripēairāte ba'iaja jūaerā supa yibaarape. Aperikuri nare yijāārūjerape. Īmirīja, rōmijāteoka ni'awa'ritirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitarūjerape. ⁵ Kurarāka ipamaki imatiyaiki supabaturā iparimarā imatiyarimajaoka “I'supaka kibaarape”, yireka āriwārūirā. Īrājaoka pāpera yire baa'jiraparā, matā'omaja Damascowejeakarāre yibearūkia imakoperapaka. I'sia pāpera e'etoritirā, so'oeka yire jā'meika upakaja Jesūre ā'mitiripēairāte mo'arī ya'rikoperape.

Jerusalénrā nare e'era'atirā ĩparimarāte wēkomaka nare baarūjerā yibaakoꝑerape.

*“Ikupaka Jesúre yiyi'riū'murape”, āriwa'ri Pablote bojaeka
(Hch 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ I'supaka baarī ĩmi ñe'metāji ma'api ya'rapaka ꝑoto, Damascusewewā'tarā ñimarapaka ꝑoto, ikuparō'ōpiji wejeꝑemapi jājia yaaboaika yire yaarapaka. ⁷ Supa imarī ka'iarā yiña'rāpe mae. Supabatirā ikupaka yire sajaikorapaka ña'mitirape: “Saulo, Saulo, ¿dako baaerā ba'iaja yire mibaarijayu?” ⁸ I'sia ā'mitiriwa'ri ikupaka yiyi'rape: “¿Ñĩpamaki, maki mime?”, ñarāpe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka kiya'rape: “Yi'iji ñime Jesús, Nazaretkaki. Ba'iaja mibaarijayuki ñime”, yire kērāpe. ⁹ I'supaka sayaaboamaka ĩatirā yika a'raparāre ꝑupatarape. I'supaka sayaaboamaka ĩatirā yika a'raparāre ꝑupatarape. ĩrā ꝑuri i'supaka yaaboarapaka ĩakoꝑeripotojo yire jairapaki oka na'mitiriberape. ¹⁰ I'supaka yire kijaimaka ā'mitiriwa'ri kire yijērārape: “¿Marākā'ā yibaarika miyapayu Ñĩpamaki?”, ñarāpe. I'supaka ñapakā'ā ikupaka yire kiya'rape: “Mi'mitirā Damascorā me'ꝑe. Torā ĩrĩkate mire bojarāñu ritaja mibaarũkia miro'si yija'ataeka”, yire kērāpe. ¹¹ I'sia yaaboaika ñiarapaka ꝑoto yiñakoyarape. Supa imarī yika a'raparā Damascorā yire tĩtiyaraparā.

¹² Torā ĩrĩka Ananías wāmeikite imarape. Moisés imaekakite jā'mekakaka simaupakaja yi'rĩpataiiki kimarape. Tokarā judiotatārā, “Jia baaiki kime”, āriwa'ri kireka najairape. ¹³ I'sia wejearā yeyarapaka be'erō'ō yĩꝑō'irā Ananiare etarape. Yiwā'tarā rĩkamaritirā ikupaka yire kērāpe: “Yijeyomaki Saulo, miyoibe ate.” Ikuparō'ōpiji kire ñiarape. ¹⁴ Supa imarī ikupaka yire kērāpe: “Tuparā, mañekiarāte jiyĩꝑupayeeroyikakite wā'maiki mime kiyapaika upakaja mibaarũkia miōñakaro'si. Supabatirā kipũataekaki, ba'iaja baakoribeyukate* miaerā, supabatirā kijaika mia'mitiyaokaro'si Tuparāte miꝑō'irā kire ꝑūatarape. ¹⁵ Jesús majaroka mibojataparijarirāñu. Miaeka mirāka, mia'mitirikaoka ritaja ꝑo'imajare mibojataparāñu. ¹⁶ Miba'ea'si. Jesúre ā'mitirĩꝑeatirā, ba'iaja mibaaika kijūjerā kire mijēñebe. Supabatirā ruꝑuko'a mijūjerūjebe”, yire kērāpe.

¹⁷ Ñoapañaka Jerusalénrā imakoꝑeka yiꝑe'riwa'rape. Torā ĩrārĩmi Tuparāte jiyĩꝑupaka ōrĩriwi'iarā Tuparāka jairi ya'rape. Tuparāka jaikōrĩ makārĩrũnuroka upakapi Maĩpamakire jaimaka ñiarape. ¹⁸ Topi ikupaka yire kērāpe: “Ñojimarĩji Jerusalén wejeapi me'ꝑe. Ō'orā imarā ꝑo'imaja yimajaroka nare mibojakoꝑemaka ā'mitirĩꝑeabesarāñurā”, yire kērāpe. ¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā ikupaka kire yiyi'rape: “Maĩpamaki, ō'orā imarā ritaja yibaeka mirāka ōñurā. Mire ā'mitirĩꝑeabaraka judĩorākare rēriwi'iarā imarāte e'ꝑoatirā wēkomaka imariwi'iarā nare yitaroyirape. Supabatirā nare yiꝑajewā'imarĩroyirape. ²⁰ Mimajaroka bojarimaji Estebanre najāāmaka yiyoirĩkamarāpe. Kire jāābaraka jariroka nawaratapaka ĩarĩrimaji ñimarape. Supa imarī Estebanre jāāweatirā, 'I'supakaja kire mabaajjika jia sime', ñarĩꝑupajoarape yiro'sioka”, Maĩpamakire ñarāpe. ²¹ I'supaka ñarĩko'omakaja ikupaka yire kiya'rape: “Me'ꝑe. Yoerā mire yiꝑūatayu judiotatamarĩrāte miwārōkaro'si”, yire kērāpe,— āriwa'ri ꝑo'imajare Pablote bojaeka.

Surararāka ĩpamaki Pablote ñi'arūjekaki

* 22:14 Refiere a Cristo, el Mesías

22 I'supaka judiŋotatarā ĩrāreka kērika ƀoto ƀo'imajare kire ā'mitiritiyika. Ate boebariwa'ri akasererikapi kire naƀipeka.

—Kireyaparū. Ōñia imaberijiki kime,— narika.

23 Ņa'rīyaarimarāja naƀipeka. Supabatirā najariroaka ƀemakato† waratatirā ka'ia uyuakaka ĩmirā nabaremiaruika. “Boebaka yija ime”, āririka i'supaka nabaaeaka. 24 I'supaka nabaamaka ĩawa'ri, surara ĩƀamaki kisurararāke nawi'iarā ƀablote ke'ekākawa'rirūjeka. “¿Dakoa oka imamaka, ƀo'imajare mire ā'mijiyau?”, āriwa'ri, “ƀablote ajeapi mija ƀajebe”, surara ĩƀamakire nare ārika. 25 Kire ƀajerā naƀi'ƀerikaweaeaka ƀoto ikupaka ƀablote jaika tokaki ĩƀamakire:

—¿Ī'rika Romatatakite mija ƀajejika jia simajñu ruku? ¿Ba'iaja yibaaika ĩakoribekaja yire mija ƀajerā baayu bai?— ƀablote kire ārika.

26 I'supaka kēƀakā'ā ā'mitiritirā, kīƀamaki ƀo'irā a'ritirā, ikupaka kire kibojaeka:

—Jia mirakajebe, i'supaka mibaarūki ruƀu. Ī' ĩmiriĵi miƀajerūjeiki Romatataki kime,— kērika surara ĩƀamakire.

27 I'supaka kēƀakā'ā ā'mitiriwa'ri surara ĩƀamakire ikupaka ƀablote jērīaeka: —¿Yaje rita sime Romatataki mima?—

—Ikijioka ñime,— ƀablote ārika.

28 —Rikimaka yiwapañjirape Romatataki imaokaro'si,— surara ĩƀamakire kire ārika.

I'supaka kēƀakā'ā,

—Romatataki ƀo'ijirikakiji ñime,— ƀablote ārika.

29 Supa imarī kire ƀajerika yaƀakoƀekarā kikiwa'ri aƀerō'orā kire na'ritapawa'rika. “Ba'iaja Romatatakite yīƀajerūjekoƀeyu”, āriwa'ri surararāka ĩƀamakioka kīkikiki.

Īƀarimarā imatiyairā wājītāji ƀablote jaika

30 “¿Dakoa oka imamaka, ƀo'imajare ƀablote ā'mijīaeka?”, āriwa'ri aƀerīmi, kurarāka ĩƀamarā, judiŋotatarā ĩƀarimarā imatiyaitataoka surararāka ĩƀamakire rērātaeka. Supabatirā ƀablote ƀerumijia kutetirā, nawājītāji kire e'ewa'ritirā kire kija'arīkaeka.

23

1 Judiŋotatarā ĩƀamarāre ĩarīkatirā ikupaka ƀablote ārika:

—Yitā'omaja, Ōñia ñimatiyikuriji Tuparāte yapaika upaka baarimaji ñime. Supa imarī kiwājītāji jajumarāja ñime,— ƀablote nare ārika.

2 I'sia ā'mitiritirā kurarāka ĩƀamaki imatiyaike, Ananías* wāmeiki ƀablo ƀo'irā rikamarikarāte “Kirijea mija ƀaape”, kērika. 3 I'supaka nabaamaka ikupaka ƀablote kire ārika:

—“Jia baaiki ñime”, āñuka imariƀotojo, ba'iaja mibaayu. Supa imarī sawapa ba'iaja mijūaerā Tuparāte ba'iaja mire baarāñu. “Moiséte jā'meika yī'ribeyuka mime”, yireka merīko'omakaja kijā'meika yī'ribekaja yire miƀemapaarūjeyu,— ƀablote ārika kurarāka ĩƀamaki imatiyaikire.

4 I'supaka kēƀakā'ā ā'mitiriwa'ri, torā imaekarāte ikupaka ƀablote ārika:

—Tuparāte wā'maekaki kurarāka ĩƀamaki imatiyaikite ba'iaja mijaiyu.—

5 I'supaka naƀakā'ā ā'mitiritirā, ikupaka ƀablote ārika:

—Yitā'omaja, “Kurarāka ĩpamaki imatiyaiiki kime je'e”, ñarĭwārũbeyu. “Mija ĩpamakire jaiyuyebekaja”, ārĭwa'ri Tuṓarā majaropũnu bojaika. “Īpamaki imatiyaiiki kime”, ñarĭwārũrikareka, kire yijaiyueberijāãeka,— Pablote ārika.

⁶ Judiotatarā ĩparimarā rakaka oyiaja ṓṓajojairā nimaeka. Īrārimarā saduceokaka ṓṓajojoeakarā, aṓerā fariseokaka ṓṓajojoeakarā. ĩ'sia ōrĭwa'ri ikupaka jājirokapi Pablote jaika:

—Yitā'omaja, fariseokaka ṓṓajojoiiki ñime yiro'sioka. Yirĭrāoka i'supakaja ṓṓajojoirā imarā. “Reyakopēriṓotojo ṓo'imajare ōñia jariṓe'rirāñu ate”, āriṓṓajojoiiki ñime. ĩ'supaka ṓṓajojoiiki ñimamaka, mija wājitāji “Oka kire ima”, ārĭwa'ri i'supaka yire mija jērĭayu,— Pablote nare ārika.

⁷ ĩ'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, saduceokaka ṓṓajojoirā okatotoũ'muekarā fariseokaka ṓṓajojoirāka, rakakaja ṓṓajojoeakarā imarĭ. ⁸ (Ikupaka nañu saduceokaka ṓṓajojoirā: “Reyairā ṓo'ima ate ōñia jariṓe'ribesarāñurā, ángelrākaoka imabeyurā, supabatirā Satanārika imaoka imabeyua”, narĭṓṓajojoyu. Fariseokaka ṓṓajojoirā ṓuri, i'supaka āriṓṓajojoebeyurā). ⁹ Supa imarĭ rakaka oyiaja ṓṓajojoirā imarĭ, jājirokapi nokatotoeka ruṓu. Toṓi mae Moiséte jā'meka wārōrimaja mi'mirĭkaekarā jaiokaro'si. Fariseokaka ṓṓajojoirā nimaeka naro'sioka.

—Dika ba'iaja baabeyuka kime ĭĩ. Damascorā ke'raṓaka ṓoto ángelte kire jairape je'e aṓeyari. “ĩ'supakamarĭa sime”, marĭberijĩñu,— ārĭwa'ri na-jaibu'aeka.

¹⁰ Jimarĭa jājirokapi okatotobu'abaraka, boebaitaka nimamaka ĭawa'ri, “Pablote ba'iaja baawā'imarĭtirā kire najāãriatarāñu je'e”, surara ĩpamakire āriṓṓajojoeaka. Supa imarĭ kisurararākare akatirā ikupaka nare kijā'meka: “Pablote nawatopēkapi e'eṓotirā mija wi'iarā kire mija taṓe ate”, nare kērĭka.

¹¹ ĩ'siñami Pablo ṓō'irā maiṓamaki Jesũre ṓemakotowirika. Kiwā'tarā eyarĭkaritirā, ikupaka Jesũre kire ārika:

—Okajājia mabwe Pablo. Jeruslénrā mima ṓoto yimajaroka mibojaika uṓakajaoka Romawejearā mimarāka ṓoto mibojarāñu,— Pablote kērĭka.

Pablote jāãrika naṓakatarika

¹² Aṓerĭmi ĩ'rārimarā judiotatarā takaja kareaja rērĭtirā, “Pablote majāãjĩñu”, narĭṓṓajojoeaka. “Ōñia kimarākarō'ōjĭrā maba'abesarāñu, supabatirā ooka mukubesarāñuoka. Kire majāãbesarākareka, Tuṓarāte mare jāãrũ”, natiyiaja narĭbu'aeka. ¹³ Īrĭka uṓakaja i'supaka jaibu'abaraka imaekarā ĩṓarāṓo'imajarakamarā tērĭwa'ribajirō'ōjĭrā nimaeka. ¹⁴ ĩ'sia be'erō'ō kurarāka ĩṓamarā, judĭorāka ĩṓarimarāka jairĭ na'rika. Naṓō'irā eyatirā ikupaka narĭka:

—Yija ĩrĭka uṓaka ṓṓajojowa'ri, “Pablote ōñia imarākarō'ōjĭrā, ba'abekaja, ooka ukubekaja maimaye'e. Kire majāãbesarākareka, Tuṓarāte mare jāãrũ”, yija ārĭko'o. ¹⁵ Mija, judiotatarā ĩṓarimarā imatiyaitatarāoka ikupaka mija baajĭkareka ĭia simajĩñu: Maekakaja surara ĩpamakire oka mija ṓutate, waeroka bikitojo mija ṓō'irā Pablote ke'era'arũ. “Yaje rita oka ṓarea kire imarĭka yija ōrĭiyapayu. Supa imarĭ ō'ōrā Pablote me'era'abe”, āriṓakitirā oka kire mija ṓutate. ĩ'supaka mija ārĭrākareka ō'ōrā Pablote etabeyukajiji kire yija jāãtorirāñu,— narĭka.

¹⁶ Pablo ṓaka'imaki i'supaka oka imamaka ōrĭkaki. Supa imarĭ ĩ'sia oka Pablote bojarĭ, surara wi'iarā kikākaeka. ¹⁷ Torā eyatirā Pablote kibojaeaka. Supa imarĭ torā imaekaki ĩrĭka surara ruṓuko'amakite Pablote akaeka.

—Ī'ī bikirimajire miṣamaki pō'irā me'ewa'pe. Oka bojaerā kibaarijiyu,— Pablote kire ārika.

¹⁸ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā surararāka ĩṣamaki pō'irā kire ke'ewa'rika. Ikuṣaka kīṣamakite kibojaeka:

—Yija ĩarīñuka Pablo yire akatirā, “Ī'ire miṣamaki pō'irā me'ewa'pe”, kēpakā'ā kire ye'era'ako'o. Mire oka bojarika kiyaparajiyu,— kire kērika.

¹⁹ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, aṣerō'ō ṣañakarā kire e'ewa'ritirā kire kijērīaeka,

—¿Dakoa yire bojarika miyapayu?— kērika.

²⁰ Supa imarī ikuṣaka kire kibojaeka:

—Judiotatarā Ī'rika upakaja ṣuṣajoawa'ri niṣarimarā wājītāji Pablote mija e'ewa'yaokaro'si oka pūatarāñurā. “Yaje rita oka kire imarika ōrīrika yija yapayu”, narīṣakirāñu. ²¹ I'supaka mijare narīkoṣemaka miyi'ria'si. Naka imarā ĩṣarā pō'imajarakamarā tērīwa'ribajirō'ōjirā ma'a ñe'metāji Pablote jāērā nata'arāñu. “Pablote ōñia kimarākarō'ōjirā, ba'abekaja, okoa ukubekaja maimarāñu. Kire majāābesarāka, Tuṣarāte mare jāārū”, āñurā nime. Mire najēñerāka upakaja mijā'merūika ta'atikaja nime,— surara ĩṣamakire kērika.

²² —Me'pe. Yire mibojaika aṣerāte mibojaṣiba'si,— surara ĩṣamakire kire ārika.

Félix pō'irā Pablote ne'ewa'rirūjeka

²³ Supa kibaaeka be'erō'ō surararāka ĩṣamaki, kirokajite imaekarā ĩṣarimarā ĩṣarāte akatirā ikuṣaka nare kibojaeka:

—Ire ñami nueve rō'ōjirā aiyate eyawa'rirāka ṣoto Cesarearā Pablote mija e'ewa'rirāñu. Ikarakamaki mijaka a'rirāñurā: Doscientorakamarā imarāñurā ū'puṣi a'rirāñurā. Suṣabatirā setenta rakamarā a'rirāñurā kawaru ṣemaṣi. Suṣabatirā doscientorakamarā imarāñurā bejoarikawa'ririmaja. ²⁴ Suṣabatirā kiṣemaṣi Pablote a'yaokaro'si kawaru tōṣoweitikaja mija imabe. ĩṣi Félix pō'irā ōñikaja Pablote eyarika yiyapayu,— nare kērika.

²⁵ Ikuṣaka āriwa'ri naka surara ĩṣamakire ṣaṣera pūataeka Félixre:

²⁶ “Yi' Claudio Lisias ika ṣaṣera pūataiki. ¿Yaje mime Félix, ĩṣi imatiyaiki?”

²⁷ Judiotatarā Ī'ī Pablote ñi'atirā kire jāērā nabaakoṣerape. ‘Romatataki kime’, napakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire najāā'si āriwa'ri yisurararākaṣitiyika a'ritirā kire yija e'marape nareka. ²⁸ Ī'siakaka oka kire ima', napakā'ā ā'mitiyaokaro'si, judiotatarā ĩṣarimarā imatiyaitata pō'irā Pablote ye'ewa'raṣe.

²⁹ ‘Yija ñekiarāte jā'mekakaka yi'ribeyuka kime’, āriwa'ri kire naboebarape. Pablo ṣuri Romakarā ĩṣarimarāre jā'meika yi'ribeyukamarīka imarī, wēkomaka imariwi'iarā imaberijiki, majāāberijikioka. ³⁰ Judiotatarā kire jāārika nari'kaika ōritirā miṣpō'irā kire yiṣūatayu. Kire okabaarimajareoka yiṣūatayu. Supa imarī torā na'yu ĩkuṣaka sime oka kiro'si', mire nañaokaro'si. ĩ'tojirāja sime’, āriwa'ri Félixre ṣaṣera kiṣūataeka.

³¹ Supa imarī surara ĩṣamakire jā'meka upakaja Pablote e'ewa'ritirā Antīṣatriswejearā neyaeka. ³² Aṣerīmi surararāka ū'puṣi a'rīkarāte nawī'iarā ṣe'rieyaeka ate. Cabaru ṣemaṣi a'rīkarā takaja Pablopitiyika o'rīkarā. ³³ Cesarearā eyatirā ĩṣi Félixre ṣaṣera naja'ataeka. Suṣabatirā Pablote kiṣpō'irā natarika. ³⁴ Ī'sia ṣaṣera ĩaweatirā ikuṣaka Pablote kijērīaeka:

—¿No'okaki mime?— kire kērika.

I'supaka kēpakā'ā,

—Ciliciaka ĩakaki ñime,— Pablote ārika.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri,

³⁵ —“Mire parea ima”, āri'ri mire okabaarimajare etarāka poto nare mi-jairika űa'mitirirāñu ruṑu,— Félixre kire ārika.

Supa imarī, ĩpi Herodes wāsare baarūjekawi'iarā kisurararārkare kire kīarīrīrūjeka.

24

Félixre ĩaeka wājitāji, “Oka imabeyua yiro'si”, Pablote ārika

¹ Īrāpitarakarīmi be'erō'ō kurarāka ĩpamaki imatiyaiki Ananías, supabatirā judiotatarā pakiarimarāpitiyika Cesarearā neyaeka. Nare jaijiri' Tērbulo wāmeikite naka eyaeka. Cesarearā eyatirā ĩpi pō'irā na'rika, “Pablote oka ima”, āri'ri. ² Supa imarī ĩpi Félixre akaeka Pablote. “Oka Pablote ima”, āriwa'ri ikupaka Tértulote ārika Félixre:

—Jia mibaayu űipamaki. Miōñuapi āriwa'riji, werika imabeyua maro'si. Supabatirā jia mijērāko'aikapī ritaja jībaji simamaka ika ka'iareka imarāte jia mijeyobaayu. ³ I'supaka mibaarijaya ōritirā ritaja pō'imajare jijimaka mika ime. “űipamaki jia yija jiyipupayeeiki, jia mibaayu”, yija āñu. ⁴ Ima aṑea miba'iraberika je'e. Supa imarī űoaka mika yijaiberijñu miba'iraberika yiriatakoreka. űojimarīji yijaika mia'mitipe ruṑu. ⁵ Ī' imaki, Pablo kiokapi pō'imajare rukubaka pūpajoarūjeiki. Īrāwejerāmarīa turitirā judiotatarāte rukubaka kipūpajoarūjetape. Jesús Nazaretkakire ā'mitiripēairā ruṑuko'amaki kime. ⁶ Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia Tuparā űakoareka ba'iaja baarūjeriyapawa'ri torā kākaberijrā uparāka torā kikākarape.* Supa imarī kire yija űi'arape. Yija űekiarāte jā'meka upaka, “Oka kire ima”, āri'rika yija yapakoṑerape. ⁷ I'supaka baarika yija yapako'omakaja surara ĩpamaki, Lisias yija pō'irā eyatirā, okajājia baatirā yijareka Pablote kē'marape. ⁸ Ikupaka yijare kērāpe: “ ‘Oka Pablote ima’, āri'rika mija yaparākareka, ika ka'ī ĩpamaki Félix pō'irā mija a'pe”, yijare kērāpe. Supa imarī, űipamaki Félix, miōñu upakaja kire jērīakōri je'e parea kire imakaka. I'supaka mijērārāka be'erō'ō “Kire nokabaaika rita sime”, merīrāñu,— Tértulote ārika Félixre.

⁹ Torā judiotatarā kika imaekarāoka “Rita sime”, ārikarā. ¹⁰ Supa imarī Félix jērābaaekaki Pablote kipitakapī, “Mijaibe”, āriwa'ri. I'supaka kibaamaka ĩatirā, Pablote jaiū'mueka,

—űoñu, ika ka'iarā bikija ĩpi imaū'muekaki mime. Supa imarī miwājitāji “Dakoa oka imabeyua yiro'si”, āriwa'ri jijimakapī yijairā baayu.

¹¹ Ī'pou'puarāe'earirakarīmi rō'ōjirāja seyawa'yu ruṑu Jerusalénrā Tuparāte jiyipupayeerī yiturapaka be'erō'ō. “Rita sime je'e”, merīrākareka, aṑerāte mijēpe. ¹² Marāpateoka Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā rēritirā imarāka yokatotomaka ĩaberaparā ĩ'rā. Supabatirā simaupatiji judiorākare rēriwi'ia yituroyiraparō'ōrā rērāparāre rukubaka pūpajoarūjiberapaki yo'i. Jerusalén wejareka oka yipō'ijaberapaka simamaka, “I'supaka Pablote ba'iaja baarapaka poto kire yija ĩarape”, maki āriwārūberijñi.

¹³ Supa imarī “Pablote yija okabaaika ritataka sime”, narīwārūberijñu. ¹⁴ Ika mijare yibojawapu'aerā baayu. Tuparā, yiñekiarāte jiyipupayeeekakite jiyipupaka űoñu yiro'sioka. I'supaka imariṑotojo Jesúre yijare wārōeka upakaja Tuparāte yijiyipupayeyu. Judiotatarā ĩparimarā pūri “Jesúrika bojariroka

* **24:6** La segunda parte de la frase es información añadida para ayudar los lectores entender a que refiere el abogado Tértulo.

pakirimajaroka sime”, āñurā. Tuṗarāte yi'yuka imarī, Moisés imaekakite jā'mekakaka, suṗabatarā Tuṗarāro'si bojañjirimajare o'oekaoka yi'yuka ñime. ¹⁵ “Nimaupatiji reyairāte ate Tuṗarāte oñia jariṗe'rirūjerāñu”, ĩrārimarā o'ōrā imarāte āñu upaka āñuka ñime yiro'sioka. Ba'iaja baairā reyairāte, jia baariyayurā reyairāteoka i'supaka kibaarāñu. ¹⁶ Suṗa imarī jia oyiaja yibaariyapayu, Tuṗarā wājītāji, ṗo'imaja wājītājioka, yire oka imakoreka.

¹⁷ ĩrājē'rāmarā, aṗea wejearā turitapatirā, Jerusalénrā yiṗe'rietarape. Torā ṗe'rieyatirā wayuoka baairāte niñerū yiṗibarape. Suṗabatarā Tuṗarāte jiyiṗupayeebaraka wa'iro'sia kiro'si torā yijoeñjirūjerape. ¹⁸ Tuṗarāte jiyiṗupaka oñriwi'iareka i'supaka baabaraka ñimarapaka ṗoto ĩrārimarā judiotatarā yire ĩatōṗoraparā. Yija tatarā ba'iaja nabaarijayua najūjeika upakaja yibaawearapaka ṗoto, yire niatōṗorape. ĩ'sia ṗoto riķimarā imaberaparā ṗo'imaja yika, suṗabatarāoka, oka imaberapaka. ¹⁹ Aṗerā judiotatarā Asiaka'iakarā ṗuri yire ĩatōṗotirā oka ṗo'ijjaraparā. I'supaka imarā imarī “Oka kire ima”, āriwa'ri, bojarī ni'tarū maekakaja. ²⁰ Bojarī ni'tabesarākareka, ĩrā o'ōrā imarāja bojarū. ĩ'ṗou'ṗuarāe'earirakarāimi rō'ōjirāja seyawa'yu ruṗu Jerusalénrā yija judiotatarā ĩparimarā imatiyaitata wājītāji yimajaroka nare yibojarapaka be'erō'ō. O'ōrā imarā, sā'mitiraparā imarī “Ikupaka Pablote ba'iaja baarape”, āriwa'ri yijare nabojajikareka jia simajñu. ²¹ Aṗeyari “Reyariṗotojo ate oñia jariṗe'rirāñurā ṗo'imaja”, ika takaja jājirokapi torā ñarāṗaka ā'mitiritirāja “Oka kire ima”, mija āñuje'e,— Pablote ārika.

²² Jesúre ṗo'imajare ā'mitiriṗēaika majaroka oñtikaki Félixre imaeka imarī ikupaka nare kērika:

—ĩ'tojirāja ña'mitirirāñu ruṗu. Surara ĩṗamaki Lisiare etarāka ṗoto, “Oka kire ima, oka imabeyua kiro'si”, ñarīrāñu,— Félixre ārika.

²³ Suṗa imarī ikupaka surara ĩṗamakire kērika:

—Wēkomaka imariwi'iarā Pablote mija ĩarīṗe. Torā ĩmarīji kire mija baa'si. Kijeyomarāre etarākareka kire najeyobamaka mija jājibaa'si,— kērika.

²⁴ ĩ'sia wāriwa'ri aṗerimiro'ōjirā be'erō'ō Félixre etaeka ate kirūmu Druslāṗitiyika. Judiotatoko koimaeka. Torā eyatirā Pablote kiakarūjeika. Ketaeka ṗoto, Jesucristore ā'mitiriṗēarikakaka kibojamaka Félixre ā'mitirika. ²⁵ Ikupaka Pablote kire bojaeka: “ ĩ'ia ĩrātiji ṗupajoawa'ri i'supaka mija imabe', āriwa'ri Tuṗarāte mare bojayu. Ba'iaja baarika mare jitoko'omakaja ba'iaja baabekaja maimajñu. ĩrārimi ba'iaja mabaaika wapa Tuṗarāte mare jēñerāñu”, Pablote ārika. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Félixre ṗupataeka.

—Me'ṗe ruṗu. Dakoa baabekaja ñimarāñurīmi ate mire yakarāñu i'siakaka riķimabaji ña'mitiyaokaro'si,— Pablote kērika.

²⁶ “Niñerū yire kījirākareka, kire yija'atarāñu”, āriṗupajoawa'ri, ñemeaja Pablote kiakaeka, kika jairā. I'supaka simako'omakaja kiyapaeka upakamarā Pablote baaeka. ²⁷ I'supaka kibaayukā'āja ĩ'ṗakuri wejē'rāka so'rika. ĩ'sia be'erō'ō ĩṗi kimaekareka Félixre ṗorika. Suṗabatarā ṗorcio Festo wāmeiki kiō'toarā ĩṗi jāikaki. Félix ĩṗamaki kimaeka kiṗorirā baaeka ruṗu judiotatarāṗitiyika jia imarika yapawa'ri Pablote kija'ataberika ruṗu.

25

Festo wājītāji Pablote jaika

¹ Festo ĩṗi imarī kikākaeka be'erō'ō maekarakarāimi simaeka ṗoto Cesareapi imatirā Jerusalénrā turirī ke'rika. ² Torā keyaeka ṗoto kurarāka ĩṗamarā

supabatirā, judiōtatarā ĩparimarā imatiyairā “Oka ima Pablote”, āriwa'ri Festore bojarī netaeka.

³—Jia yijare mibaabe. Ō'ō Jerusalénrā Pablote etaerā kire miakapūabe,—āriwa'ri Festore napakatarika.

Saruḡubaji natiyajaja ikupaka najaika simamaka: “Pablote kiakarāka ḡoto ma'a ñe'metājirō'ōrā kire majāāye'e.” ⁴ I'supaka napakā'ā, ikupaka Festore nare ārika:

—Cesarearā wēkomaka imariwi'iarā Pablote ime. “Supa imarī ñojimarīji yipupayariji torā ya'rirāñu”, ñarīpupajoayu. ⁵ Yika na'rirū ĩrārimarā ĩparimarā mijaka imarā. Oka kire imarākareka puri, yika a'ritirā, “Oka kire ima”, narīrū,— Festore nare ārika.

⁶ ĩpapitarakarīmi Jerusalénrā imatirā, Cesarearā Festore pe'riwa'rika ate. Aḡerīmi oka jieriwi'iarā ke'rika. Torā eyatirā Pablote kiakaeka. ⁷ Pablote kākaeyaeka ḡoto judiōtatarā Jerusalénpi i'taekarāte kipō'irā narākutorirīkaeka. “Rīkimakaja oka kire ima”, ārikoḡeripotojo, “I'siakaka oka kire ima”, narīwapu'awārūberika. ⁸ I'supaka napakā'ā ā'mitiritirā, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri ikupaka Pablote ārika:

—Yija judiōtatarāte jā'meika ā'mitiripēabeyukamarīki ñime. Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iarā ba'iaja baarī kākaberapaki yi'i. Supabatirā ĩpi Césarte* yī'ribeyukamarīki yi'i,— Pablote ārika torā ā'mitirirupakarāte.

⁹ Judiōtatarāka jia imarika yapawa'ri, ikupaka Pablote kijērīkaeka Festo:

—¿Yaje Jerusalénrā me'ririyaḡayu? Jerusalénrā ḡo'imajare ĩarāka wājitāji, “¿Yaje oka mire ima?”, āriwa'ri yijērīrika, “¿Yaje miyaḡayu?”,— Festore kire ārika.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, ikupaka Pablote yi'rika:

—Jēno'o. Ō'ōrā miwājitāji yirīkame “Oka mire imabeyua, oka ima miro'si”, yire meñaokaro'si. I'supaka ō'ōrā baarimaji ĩpi Césarte mire imarūjemaka, ō'ōrāja yire mijērīabe. Judiōtatarāte ba'iaja yibaaberapaka jia miōñu. ¹¹ Ba'iaja yibaaeka miōrīrākareka puri, yire mijāārūjebe. “Yire mijāārūjea'si”, āriberijīki yi'i. “Oka kiro'si ima”, yireka nokabaaika ritamarā simarākareka, ĩrīkaoka judiōtatarā ḡo'irā yire mija pūatawārūberijīñu. Supa imarī, ĩpi César kipupakarāja, “Oka mire ima, oka mire imabeyua”, yire kērīrika yiyaḡayu,— Pablote ārika Festore.

¹² I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, kire jaijeyobaarimajaka Festore jaika. Supabatirā ikupaka Pablote kērīka:

—Supa sime, “ĩpi Césare yire ārika yiyaḡayu”, mepakā'ā ā'mitiriwa'ri, kipō'irā mire yija pūatarāñu,— Festore kire ārika.

ĩpi Agripare ĩaeka wājitāji Pablote jaika

¹³ ĩsia wārīwa'ri aḡerīmirō'ōjīrā ĩpi imatiyaiki Agriḡa wāmeiki kibe'erō'ōkako Bereniceḡitiyika, Cesarearā neyaeka. Festore mamaka ĩpi jāika simamaka, “Jia mimabe”, kire ārīrī na'rika. ¹⁴ Ñoapañaka torā imatirā Pabla majaroka Festore bojaeka ĩpi Agripare.

—ĩpi Félix imaeka ḡoto wēkomaka imariwi'iarā ĩrīkate kitaeka, ō'ōrāja kime ruḡu. ¹⁵ Jerusalénrā ñimarapaka ḡoto kurarāka ĩpamarā supabatirā judiorāka ĩparimarā, “Oka kire imamaka kire majāājīkareka jia simajīñu”, yire narāḡe. ¹⁶ Ikupaka nare yiyi'raḡe: “Yija Romatatarāte jā'meika ikupaka sime: ‘Oka kire ima’, āñurā wājitāji rīkamaparaka, ‘Ikupaka simamaka, oka yire imabeyua’, nare kērībeyukaji kire jārika imabeyua”, nare ñarīka.

* 25:8 El emperador de Roma

17 Supa imarī ō'ōrā judiōtatarāte etarapaka poto, yiba'eberape. Apeṛīmi ĩparimarāre oka jieirō'ōrā naka eyatirā, Pablote yakarūjerape. 18 Yipuparō'ōpi, “T'siakaka ba'iaja baarapaki kime”, ō'ōrā etairā judiōtatarāte kireka āriṛāñu je'e", ñarīpupajookerape. I'supakamarīa simarape. Apeakaka oyiaja kire nokabaarape. 19 “Tuparāte yija jiyipupayeerijayu upaka yi'ribeyuka kime”, āriwa'ri “Oka kire ima”, kireka narāpe. Supabatirā ĩ'rika Jesús wāmeikireka “Reyakoperipotojo ate ōñia kijaripe'rika”, Pablote āpakā'ā kire nokabaarape. I'sia takaja nabobarape. 20 Marākā'ā i'siakaka nare jērīawārūberiwari ikupaka Pablote yijēiarape: “Jerusalénrā, oka kire ima, oka kire imabeyua", āriwa'ri, oka najieirō'ōrā zyaje me'ririyaṣayu?”, kire ñarīkooperape. 21 “Jēno'o, Romakaki ĩpi César, ‘Oka kire ima, oka kire imabeyua', yire kērīrika yiyapayu”, Pablote ārāpe. I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, “Romawejārā kipō'irā mire yipūatarākaro'ōjīrā wēkomaka imariwi'iarā mimarāñu ruṣu”, kire ñarāpe,—Festore ārika Agripate.

22 Supa imarī ikupaka Agripate ārika Festore:

—Yi'loka Pablote jairika ā'mitiriyaṣaiki.—

—Jee, waeroka bikitojo kijaimaka mia'mitirirāñu,—Festore kire ārika.

23 Supa imarī bikitojo Agripa, Bereniceṣitiyika, Pablote jaimaka ā'mitirirā neyaeka. Torā eyatirā “Tērīrikaja imatiyairā nime”, ṣo'imajare āriṣupajoakaro'si jia jariooka wapajā'riakaka jāātirā, rērīrūki wi'iarā nakākaeka. Surararāka ĩpamarāṣitiyika, supabatirā i'sia wejeareka ĩparimarā imatiyairāṣitiyika nakākaeka. Nakākamaka ĩatirā, Festore akarūjeka Pablote. 24 Pablote etamaka ĩatirā, torā rērītirā imaekarāte ikupaka Festore ārika:

—Ñipamaki Agripa, supabatirā yijaka rērītirā imarā, mija ĩabe, ĩtī kime Pablo. Rīkimarāja judiōtatarā “Oka kire imamaka, kireyapaññu”, āriwa'ri akaserebaraka kire nokabaarijayu yire, Jerusalénrā supabatirā ō'ō Cesarearōka. 25 Yipupajoaikareka, oka imatiyaika imabeyua kiro'si. Supa imarī “Kireyaparū”, ñarīwārūbeyu. “Maipamaki César wājītāji, T'siakaka oka mire ima, i'sia oka mire imabeyua", yire kērīrika yiyapayu”, kērāpaka upakaja “ĩpi pō'irā kire yipūatarāñu”, ñarīpupajoayu. 26 “T'siakaka Pablote oka imatiyaika”, āriwa'ri ñipamakiro'si ṣapera yo'owārūbeyu. Supa imarī Pablote yakako'o, kire mijēñaokaro'si rita bojarikareka ñipamaki Agripa. I'supaka mijērīarāka be'erō'ō i'sia oka ā'mitiritirā ĩpi César ro'si yo'orāñu. 27 Wapuju “T'siakaka oka kire ima”, āriwārūberikoperipotojo, Pablote yipūatajika wapuju ōriṣūabeyuka upaka yibaaññu,—Festore kire ārika.

26

“Yibojaika mia'mitipe, ĩpi Agripa”, Pablote ārika

1 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiriwa'ri, Pablote kijairūjeka Agripa.

—Miōñu upakaja, “Oka yire imabeyua”, āriwa'ri mibojabe,—kērīka.

I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, Pablote kipitaka mi'mataeka jiyipupaka ĩpire ōriwa'ri. Supabatirā ikupaka kijaika mae:

2-3 —Ñipamaki Agripa, mia'mitiyaokaro'si jījimakaṣi yijairā baayu. Yija judiōtatarāte baarijayua jia miōñu. Pupajoatirā yija jaikaoka jia miōñu. Supa imarī judiōtatarāte, “Oka kire ima”, āñuakaka mae sayibojaerā baayu. Jia jajumarāja ritaja yibojaika mia'mitipe,—Pablote kire ārika.

4 —Yitā'omaja judiōtatarā ritaja ñimaeka mirāka ōñurā nime. Yiwejeareka me'rī ñimaeka supabatirā Jerusalénrā ñimatapaeka mirākaoka jia noñu. “Me'rārīrāja mañekiarāte baaroyika upakaja kiyi'rika”, yireka nañu

rupu. ⁵ Yitatarā fariseokaka puṣajoirā, ĩrā imarā tērīrikaja Moisés imaekakite jāmeroyikakaka yi'yurā. Me'rī űmaeka potoraĵa fariseokaka naṣuṣajoiaka yiṣuṣajoiaroyika. "I'suṣaka kimaroyika", narĵjika, rita sime. ⁶ "Reyairāte ate űña yijariṣe'rirūjerāñu", āriwa'ri Tuṣarāte bojaṣuṣaeka yija űekiarāte. Mia, i'suṣaka yiṣuṣajoiama, "Oka kire ima", āriwa'ri ű'ōrā yire ne'era'ayu. ⁷ "Tuṣarāte ārika uṣakaja kibaarāñu", āriwa'ri nata'ayu judiorāka ĩ'poū'puarāe'earirakatata imarā. Suṣa imarī ĩmi, űamioka Tuṣarāte jiyiṣuṣayeebaraka nime. Nuṣakaja i'siakaka yiṣuṣajoiako'omakaja "Oka kire ima", yireka nañu. ⁸ "Reyairāte űña Tuṣarāte jariṣe'rirūjerāñu", āñurā imariṣotoĵo ĵdako baaerā "Jesūre űña jariṣe'riberika", mija āñu je'e, judiotatarā ű'ōrā imarā?— Pablote ārika.

"Jesūre yi'yurāte ba'iaja yibaarape ruṣu", Pablote ārika

⁹ Aṣea ikuṣaka Pablote jaika:

—"Jesūs Nazaretkakire ā'mitiripēairāte ba'iaja yibaararu", űarĵroyirape ruṣu mamarī. ¹⁰ I'suṣaka yiṣuṣajoiarapaka uṣakaja yibaarape Jerusalēnrā. Kurarāka ĩpamarāre jā'memaka, Jesūre ā'mitiripēairāte wēkomaka imariwi'iarā yitarūjeroyirape. Jesūre yi'yurāte najāāmaka, "I'suṣaka mabaarajñu", űarĵpuṣajoiarape yiro'si. ¹¹ ĩrākurimarā Jesūre ā'mitiripēairāte ba'iaja yibaarape, "Jesūre yi'ribeyurā yija ime", narĵrū āriwa'ri. Ritaja judiorākare rēririwi'irā nare e'ekākatirā i'suṣaka ba'iaja nare yibaaroyirape. Suṣabatirā, jimarā nare boebariwa'ri aṣewejarā ya'rape ba'iaja nare baakaros'i.

"Ikuṣaka Jesūre yiyi'riū'murape", Pablote nare ārika

(Hch 9.1-19; 22.6-16)

¹² Kurarāka ĩpamarāre jā'meika yi'riwa'ri i'suṣaka baarī Damascowe-jearā ya'rape. ¹³ űipamaki Agriṣa, ma'api ya'ririĵarapaka ṣoto, aiyate tērĵwa'ribaji jāja yaaboaike űiarape ĩmiñe'metāji seyawa'rapaka ṣoto. I'suṣaka yaaboarapaka āatika yire jāata'arapaka suṣabatirā yika a'raparāteoka. ¹⁴ Suṣa imarī yija imarakamarāja yija űarāpe ka'iarā. Suṣabatirā hebreo okaṣi ikuṣaka yire saĵaimaka űa'mitirape: "Saulo, Saulo, ĵdako baaerā ba'iaja yire mibaarĵayu?", āriwa'ri saĵaikorape ĩmiṣi. "I'suṣaka mibaakopeika miṣo'iaja ba'iaja mibaayu". Ṣota miteruĵikareka, mire sayi'arāñu. I'suṣaka baariuṣaka mibaayu", āriwa'ri yire saĵaikorape. ¹⁵ I'suṣaka saĵaimaka, "ĵMaki mime je'e űipamaki?", űarāpe. I'suṣaka űapakā'ā ikuṣaka Maiṣamakire yire ārape: "Yi'iji oka űime, Jesūs ba'iaja mibaaike. ¹⁶ Mimi'mirĵkabe. Yiyapaika uṣakaja kibaaru", āriwa'ri, miṣo'irā yiṣemakotowiya. Suṣa imarī yimajaroka ṣo'imajare mibojapibarāñu. Maekaka miaila, suṣabatirā űamajĵ mire yibearūkiaoka ṣo'imajare mibojapibarāñu. ¹⁷ Judiotatarā, suṣabatirā judiotatamarĵrā imarāte mire jārika ri'karāka ṣoto mika űimarāñu. 'Ritaja ṣo'imajare yimajaroka Pablote bojarū', āriwa'ri naṣo'irā mire yiṣuṣatayu. ¹⁸ Naṣo'irā mire yiṣuṣatayu, aṣeṣaka naṣuṣajoiakaro'si. Suṣa imarī ṣakirimajaroka yi'ribekaja, rita imakaka norĵwārūñu. Suṣabatirā Sattanāre ĩrāpē'rōtorāja baatirā, Tuṣarāte yaṣaika uṣakaja nabaarāñu. I'suṣaka Tuṣarāte na'mitiripēarāka ba'iaja nabaakopeika kiye'kariarāñu. Suṣa imarī kirĵrā nimajiparāñu", āriwa'ri yire saĵaikorape,— Pablote ārika Agriṣate.

"Jesūre jā'merapaka simauṣakaja yiyi'rape", Pablote ārika

¹⁹ —űipamaki Agriṣa, i'suṣaka ĩmiṣi kiĵaimaka ā'mitiriwa'ri, kērāpaka uṣakaja Jesūre yiyi'rape. ²⁰ Kērāpaka uṣakaja Damascokarāre Jesūrika bojariroka yibojau'murape. I'sia be'erō'ō Jerusalēnkarā Judea ka'iakarāre

nimaupatiji, supabatirā judiotatamarīrāteoka kimajaroka yibojatapapape. “Ba’iaja mija baaiika ja’ataturā, Tuparāte yapaika upakaja mija pupajoabe. Supabatirā jia baabaraka mija imabe, ‘Tuparāte yi’yurā nime’, aperature āriwārūokaro’si”, nare narāpe. ²¹ I’supaka yibojamaka ā’mitiriwa’ri, Tuparāte jiyipupaka ōriwi’iarā judiotatarāte yire nī’arape. Supabatirā yire najāriyapapape. ²² I’supaka nabaariyapako’omakaja, Tuparāte yire jeyobaarape. Maekakaoka Tuparāte yire jeyobaayu ruḡu. Supa imarī ō’ōrā ḡo’imaja imatiyarimajare, supabatirā wapuju imabayurāteoka Tuparārika yibojayu. “I’supaka simarāñu”, Moisés imaekakite bojatika upakaja, supabatirā Tuparāro’si bojañirimajare bojatika upakaja i’siakaka mijare yibojayu. ²³ Moisés supabatirā Tuparāro’si bojañirimajaoka ikupaka narīka: “Tuparāte pūatarāñuka ba’iaja jūaturā, reyarūkika. Iki imarāki reyakoperipotojo mamarīji ōñia jaripe’rirāki. Ate ōñia jaripe’ritirā Judiotatarā, judiotatamarīrāteoka kitāārūkia nare kiōrīrūjerāñu”, āriwa’ri no’oeka. Nabojaeka upakaja simarape,— Pablote nare ārika.

Cristore kiā’mitiripēaokaro’si Agripate jaičjeriyapækaki Pablo

²⁴ I’supaka “Oka yire imabeyua”, āriwa’ri Pablote jaiyukā’āja jājirokapi Festore jaita’taeka,

—i’Wapuju jaiwejabiyuka mime Pablo! Tērītaka papera miwārūeka simamaka rukubaka miḡupajoayu,— Festore kire ārika.

²⁵ I’supaka kēpakā’ā ā’mitiriwa’ri, ikupaka Pablote yi’rika:

—Jēno’o ñipamaki Festo, wapuju jaiwejabiribeyuka yi’i. Jia pupajoaturā yijaiyu, supabatirā ritaitaka oyiaja sime. ²⁶ Maiḡamaki Agripa, yijaikakaka jia ōriḡūaiki. Supa imarī kīkirimarāja i’siakaka kiwājitatiji yijaiyu. Wāārō’ōrāja Jesure wārōeka, i’supakajaoka ḡo’imajare kijeyobaaeka. Supa imarī Jesús majaroka nimaupatiji ḡo’imajare ā’mitiripataika upakaja, ikioka sā’mitiripatarapaki narīpupajoayu,— Festore kērika.

²⁷ —Ñipamaki Agripa, Tuparāro’si bojañirimajare bojaeka cyaje mia’mitiripēayu? “Sā’mitiripēaiki kime”, mireka narīpupajoayu,— Pablote kire ārika.

²⁸ —č’I’supaka yire mijaijakijikapi “Jesure kiā’mitiripēarāñu”, yireka merīpupajoayu bai?— Agripate ārika.

²⁹ I’supaka kēpakā’ā ā’mitiriwa’ri, ikupaka Pablote kire ārika:

—Rīkimaka majaroka yijaijika, kūpajī yijaijikaoka, miro’si Tuparāte yijēneyu. Supabatirā ō’ō yijaika ā’mitiyurā ritajaro’si Tuparāte yijēneyu, Jesure ña’mitiripēaika upaka mija ā’mitiripēaokaro’si. I’supaka simako’omakaja yupaka perumijapī ḡi’pēkarā mija imarika yiyapabeyu,— Pablote nare ārika.

³⁰⁻³¹ I’supaka kērika be’erō’ō Agripa, Festo, Berenice torā nimaeka upatiji aḡerō’ōrā na’rika, ikupaka natiyiaja jaiokaro’si:

—Dakoa oka imabeyua kiro’si. Supa imarī “Kireyaparū”, maki kireka āriberijiki. I’supakajaoka wēkomaka imariwi’iarōka kimaberijīñu,— narīka.

³² Supa imarī Agripate ikupaka ārika Festore:

—Iḡi César ḡō’irā oka jierika yiyapayu”, kēriberirikareka, maekaka kire maja’atajīñu imakopeyu,— kire kērika.

27

Romawejearā Pablote napūataeka

¹ Torājirā mae, “Pablote, supabatirā kika wēkomaka baariwi’iarā imarāteoka Italiaka’iarā mapūatajīñu”, ĩparimarāre ārika ḡoto surara ĩpamaki Julio

wāmeikite Italiaka'iarā yijare ne'ewa'rirūjerape. * Īpi César surara wāmeitatarā ĩpamaki kimarape. ² Supa imarī Adramitio wāmeika wejeapi itaeka waṗururā jāitirā yija a'riū'murape ate. Asia ka'iareka ima wejea ṗapitaka turitaparī a'yua simarape i'sia waṗuru. Īrīka Aristarco wāmeikite yijaka a'rape. Macedonia ka'iarā Tesalónica wejeakaki kimarape iki. ³ Cesareapi yija a'rape. Aṗerīmi Sidónwejeārā yija eyarape. Torā eyatirā jia Pablote ĩawārūwa'ri jia Juliore kire baarape. I'sia wejeareka imarā kijeyomarāre Pablote ĩarika yaṗamaka jājibaaberapaki Julio, “Kire jariwa'yua, ba'irījia kire nijirāñu je'e”, āriwa'ri. ⁴ Sidónpi yija o'rapaka ṗoto jājia wīrōa yijare baerapaka. Wājia a'riwārūberīwa'ri Chipre wāmeika jūmurika jājitaka wīrōa baeberapaka ṗē'rōtopi yija o'rape. ⁵ Ciliciaka'ia, Panfiliaka'ia, wājitāji yija o'rape. Topi o'ritirā Liciaka'iarā Mira wāmeika wejeārā yija eyarape.

⁶ Torā eyatirā surara ĩpamaki Julio Italiaka'iarā a'yua ĩrākūmu waṗuru kiātōporape. Alejandriakaka simarape i'sia waṗuru. Sarā yija jāirape saṗi a'yaokaro'si. ⁷ Jājia wīrōa baemaka, ĩrārīmimarīa a'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Cnido wāmeika wejea ko'apito yija eyarape. Wājitāji sayija o'ritaparape. Yija a'rapaka wājitāji jājia wīrōa baemaka, wājia yija a'riwārūberape. Wejerīrika ṗē'rōtorā tērīwa'ritirā Salmona wāmeika wejeārā yija o'rape. Supabatirā Creta wāmeika jūmurika, wīrōa rārīta'airō'ōpi yija a'ririṗarape. ⁸ Topi rākuwa'ritirā, ka'wisi be'erō'ō Lasea wāmeika wejewā'tarā, Buenos Puentes nawāmeyeeirō'ōrā yija eyarape.

⁹ ĩrārīmimarīa sajaritirape yija a'riū'murapaka be'erō'ō. Pu'ea koyiaja sa-jariwa'rapaka simamaka werika simarape riapakiaka mae. Supa imarī ikupaka Pablote nare okajāarape:

¹⁰—Yijeyomarā yīṗupajoaikareka ð'ōpi mo'yua, werika simarāñu maro'si. Waṗuru ña'mirāka, supabatirā waruakaoka ña'miṗatarāka je'e. Maririrāñu je'e aṗeyari,— Pablote nare ārāpe.

¹¹ I'supaka kērīko'omakaja surara ĩpamakire kire ā'mitiripēberape. Waṗuru ĩpamaki, supabatirā waṗuru temarīkarimajire takaja kiā'mitiripēarape.

¹² “Pu'ea simarāka ṗoto marakajepāābesarāñu ð'ōrā”, āriṗupajoawa'ri, i'sia ṗapitakarā pu'ea nare o'ririka aṗerāte yaṗaberape, yijaka a'raparā. Supa imarī “Fenicewejeārā Cretajūmurikarā ma'riye'e. Torā pu'ea mareka o'rirū”, narāpe. Ka'arirō'ō ṗañaka simamaka waṗuru ṗāārūkirō'ōrā jājia wīrōa baeberijika simarape.

Werika wejea nare baaeka

¹³ Wejerīrikapi jājimarīa wīrōa baemaka ĩawa'ri, “Fenicerā maeyarāñu je'e”, narīṗupajoarape. I'supaka ṗupajoatirā Creta jūmurika rijepē'rōtopi yija rākuū'murape ate. ¹⁴ I'sia be'erō'ō no'ojīrāmarīaja jājitaka ma'karoka ṗē'rōtopi waṗururā wīrōa eiū'murapaka. Jājia wīrōa Nordeste wāmeika simarape. ¹⁵ Jājia wīrōa waṗuru baemaka wājitāji yija a'riwārūberape. Supa simamaka wīrōa e'ewa'rapaka upakaja yija a'rape mae. ¹⁶ Kūṗajika jūmurika Cauda wāmeika rārīta'aiṗē'rōtopi jājitaka baetiyabeyurō'ō yija o'rape. Supa imarī ka'wisi be'erō'ō kūmumakarāka najī'abaawa'rapaka ne'erape. Waṗurureka sayiepāātirā sanapi'perape. ¹⁷ Sanamaajāarapaka be'erō'ō ṗāukārōapi waṗuru napī'perape jiyia sañi'aokaro'si, wīrōa baemaka saña'mia'si āriwa'ri. I'sia be'erō'ō, “Sirte wāmeika ṗō'sirō'ōrā wīrōa baeṗutarākareka ṗuri sawerīṗañarañu”, āriṗupajoawa'ri, wīrōa sarā eirūkia sayapāia naruerape mae, waṗuru jājia turikoreka. Supa imarī

* **27:1** El uso de “nosotros” (yijare) indica que el autor Lucas estaba presente con Pablo hasta versículo 28.16.

wĩrõa baepũatarapakaja upakaja yija a'rape mae. ¹⁸ Supa imarĩ aperiĩmi wĩrõa jãjia baetẽatamaka, wapurureka imarapakaja waruaka riapakiakarã nabareũ'murape wiibaapañaka sajayaokaro'si. ¹⁹ Aperiĩmi ate wapurureka imarapakaja paũkãrõa, sayapaia, wapura tuarũkia ba'irĩjia riapakiakarã nabarerape. ²⁰ Īrãrimimarĩa jimarĩ okoa umakaka imamaka, tã'pia, aiyakaoka õiberapakaja. Supabatirã yijare jãjia wĩrõa eimaka, "Õñia imaberijĩka maima", yija arĩpũpajoarape.

²¹ Īrãrimimarĩa ba'abekaja yija imarape. Supa imarĩ i'supaka simamaka ĩawa'ri mi'mirĩkatirã ikupaka Pablote jairape:

—Creta papitakarã yijairapakaja mija yi'ririkareka, ikupaka ba'iaja majũaberijããrape. Supabatirã wapura bitamariberijããrapakaja, waruakaoka riiberijããrapakaja. ²² Maekaka puri mija wayupĩ'ria'si. Ika wapura ririko'omakaja, ĩrĩkaoka makaki riribesarãñuki. ²³ Ikupaka sime: Ñĩpamaki Tuparã, kiyapaika upakaja yiyi'ririjayuka, ñami yipõ'irã ángelte kipũtatak'o. ²⁴ Yipõ'irã eyatirã, ikupaka yire kibojako'o: "Pablo, mikĩkia'si. Romawejearã eyatirã ĩpi César wãjitãji, 'Oka yire imabeyua', kire merĩrãñu. Supabatirã Tuparãte mijẽñemaka mire kiã'mitirape. Supa imarĩ mika wapurupi a'yurã nimaupatiji tãrĩpatarãñurã", ángelte yire arĩko'o. ²⁵ Supa imarĩ okajãjia mija imabe yijeyomarã. Tuparãte yi'riwa'ri "Ángelte bojaika upakaja simarãñu", ñariũpajoayu. ²⁶ I'supaka simako'omakaja, jũmurikarã wapura eirãka potõ torã matuirãñu,— Pablote yijare arãpe.

²⁷ Īpakuri jẽrĩtarika seyawa'rape Adriático wãmeika riapakiakareka sayapaĩrõ'õrãjia wĩrõa yijare baepũatarapakaja rupu. I'siñami ñe'metãjirõ'õjĩrã, "Ka'iarã maeyaerã baayu", wapura tuarimajare arãpe. ²⁸ Supabatirã ñutakãrõapi ãta kãrõbaatirã "¿No'õjĩrã ĩki sime?", arĩwa'ri najerãbaarape. Treinta y seis metros rõ'õjĩrã ĩki simarape. Noapañakarã ate najerãbaamaka veintisiete metros rõ'õjĩrã ĩki simarape. ²⁹ Atarã eiwa'ri yija ñamia'si arĩwa'ri, botarakao wakaika potã pakiaka ĩ ñutakãrõa ñoakapi kãrõbaatirã wapura itõpõpõ'rõtopi sanaña'metarape. Wapura meñamaka sabaiparũ arĩwa'ri i'supaka nabaarape. I'supaka baatirã ñojimarĩji sawãrĩrika yapa'wa'ri Tuparãte najẽnerape. ³⁰ I'supaka simeje wapura tuarimajare ru'ririka pũpajoarape. Supa imarĩ wapura pũ'earã, wakaika potã pakiaka ña'metaerã nabaayu ãñu upakaja kũmumakarãka nayieña'tarape. ³¹ I'supaka nabaamaka ĩawãrũwa'ri, surararãka supabatirã ñĩpamakireoka ikupaka Pablote bojarape:

—Wapura tuarimajare rurirãkareka, mija tãrĩwãrũbesarãñu,— surararãkare kẽrĩka.

³² I'supaka kẽpakã'ã ã'mitiriwa'ri, kũmumakarãka pi'pekõpeka nayiita'ruirape, "Sõñu upakaja sameña'parũ", arĩwa'ri.

³³ Bikitojo ñamiji neiũpũrõ'õ ikupaka Pablote yijare arãpe:

—Mija ba'abe pañakama kũpajĩ. Īpakuri jẽrĩtarika sajaritiyu, wayupĩ'paraka, ba'abekaja mija ima. ³⁴ Mae mija ba'abe pañakama kũpajĩ. "Jia rikitubaritirã, mija tãrĩrãñu", arĩwa'ri mijare yiba'arũjeyu. Mija wayupĩ'ria'si. ĩrĩkaoka mijakarã reyabesarãñurã,— Pablote yijare arãpe.

³⁵ Supabatirã pañ e'tirã, "Jia mibaayu", Tuparãte kẽrãpe yija ĩarapakaja wãjitãji. Supabatirã kũpajĩ ña'kata'arĩ e'tirã kiba'arape. ³⁶ I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, okajãjia yija jarape. Supa imarĩ yija imarakamakijĩ sayija ba'arape. ³⁷ Doscientos setenta y seis rakamakĩ po'imaja yija imarape i'sia

waḡurupi a'raḡarā. ³⁸ Yija ba'ariyapaḡararō'ōjīrā yija ba'arape. Ba'aweatiḡā trigo nabareraḡe, waḡuru wiibaka jayaokaro'si.

Waḡuru ña'mika

³⁹ Sawārāpaka ḡoto waḡuru tuarimajare jūmurika ĩarikoperiḡotojo “Tsupaka wāmeika sime i'sia jūmurika”, narīwārūberape. I'supaka simako'omakaja jūmuri ritakarā ḡō'sia ōimaka ĩatirā, “Torā maḡāāye'e”, narīḡupaḡoarape. ⁴⁰ Supa imarī wakaika ḡoto ḡakiaka waḡuru ñi'aokaro'si mamarī naña'metaeka nayiitatarape. Supa imarī ĩkirā okowatoḡekarāja satuika. Supabatirā waḡuru temarīkarūkia sarī'mekoreka naḡi'ḡekopeka nakuteḡaterape ate sanatemarīkaokaro'si. Supabatirā wīrōa eirūkia sayapāia saruḡurō'ōḡi imaekato namiatarape. Supa imarī ḡō'siḡērōtorā waḡuru waawa'rapaka mae. ⁴¹ Torā sawaawa'rapaka ḡoto kopakaja waḡuru riarijerā eyaerā baarapaka ḡoto ḡō'siarā waḡuru eitirape. Supa imarī kopakaja saḡū'erō'ōḡi ḡō'siarā sayairape. Marākā'ā baatirā mo'riberijika simekā'āja waḡuru i'toḡeḡērōtopi jājia saḡa'kumaka sawa'riū'murape.

⁴² I'supaka sabaamaka ĩawa'ri, wēkomarāre najāāerā baarape surararāka. “Nare majāāḡajīnu, nabariru'ria'si ārīwa'ri”, narību'arape. ⁴³ I'supaka narīko'omakaja surara ĩḡamaki ḡuri ḡablote ōñia imarika yaḡarapaki. Supa imarī kisurararākare nare kijāārūjeberape.

—Mija bariwārūirā wārūaja bariwa'ritirā riarijerā mija a'ḡe mae,— kērāḡe waḡurureka imarapaḡāte mamarī.

⁴⁴ Supabatirā aḡerā bariwārūbeyurāte,

—Waḡuru ḡāimirākapi mija a'ḡe,— kērāḡe. Supa imarī ĩ'rikaoka riririmarīaja ka'iarā yija eyapaḡatarape.

28

Malta wāmeika jūmurikarā ḡablote turitaḡeaka

¹ Riarijerā eyatirā, “Malta wāmeika sime ika jūmurika”, yija ārīwārūrape mae. ² I'sia ka'iakarā jia yijare baarapaḡā. Okoa jarapaka imarī, jijia simamaka ḡeka naḡe'arape. I'supaka baatirā, “Mija ḡekajūḡe”, yijare narāḡe. ³ Supa imarī ḡeka ḡōḡoa ḡablote rēarape. I'sia ḡeka kisīarapaka ḡoto ḡeka jū'rēika ru'riwa'ri saḡi āñaka ḡorapaka. Kipitakarā sakā'rījī'iarape. ⁴ Āñaka kire kukumaka ĩatirā, i'sia ka'iareka imarapaḡā ikupaka natiyiaja najaiḡu'arape:

—ḡo'imajare jāārimaji kimarijiju ĩ'ī. Supa imarī riapakiakarā kiriribeḡakā'ā jiyiḡupaḡa moñuko* jia ḡupaḡoawa'ri ba'iaja kibaaika waḡa kire koriatarūjeyu mae,— narāḡe.

⁵ I'supaka narīko'omakaja ḡablo ḡuri ḡekaō'toarā āñaka teratarapaki. Dakoaoka kire baaberapaka. ⁶ Ritaja torā imarapaḡā ḡuri “Kire saḡiḡirāñu je'e, supabatirā ñojimarīji kiḡupaḡarirīña'rīrāñu je'e”, narīkoperape. I'sia be'erō'ō ñoaka ta'akopeḡitirā kijiribeḡakā'ā ĩawa'ri, aḡe upaka naḡupaḡoarape ate: “Majiyiḡupaḡeyerijayuka ḡo'imaja ḡo'iaḡi ña'rījāitirā ketayu mae”, narāḡe.

⁷ ḡeka ō'towā'tarā simarape ĩ'rākō'rīmato ka'ia jūmurikarā imarā ĩḡamakirika. Publio wāmeiki kimarape ĩki. Kiwi'iarā yijare e'toritirā maekarakarīmi torā yija imarapaka ḡoto jimarī ja yijare kibaarape. ⁸ Torā yija imarapaka ḡoto Publio ḡaki, yoyaka, ḡojirika ḡitiyika kijirībayurape. Kipō'irā ĩarī ḡablote a'raḡe. Kipō'irā eyatirā Tuparāte kijēnerape. Supabatirā kipitaka wāmarīa imarapaki ḡemarā kija'aḡearapaka ḡoto kijājirape.

⁹ I'supaka kibaamaka ā'mitiriwa'ri, i'sia jūmurikareka aḡerā wāmarīa

* 28:4 La diosa de justicia

imaraparāte kipō'irā etarape. Supa imarī wāmarīa nima o'rapaka nareoka. ¹⁰ Yijare ā'mitiripēairā imarī, jia yijare nabaarape. Yija a'rirā baarapaka ruḡu ritaja yija ba'awa'rirūkia yijare nijirape dakoa jariwa'ririmarīaja.

Romawejeārā Pablote eyaeka

¹¹ Maekarakamaki aiyaka i'sia jūmurikarā yija imarapaka be'erō'ō a'yaokaro'si waḡururā yija jāirape ate. Pu'ea o'yaokaro'si torā tuika simarape i'sia waḡuru. Alejandrīa wāmeirō'ōpi i'taeka simarape. Saḡū'erō'ōpi, jērāka najiyipupayeeika Cāstor, supabatirā Pólux rupuko'a upaka baeka simarape. ¹² I'sia waḡurupi a'riritā Siracusa wāmeika wejea ḡapitakarā yija eyarape. Maekarakarīmi torā yija imarape. ¹³ Toḡi Regiowejeārā yija eyarape. Wejerīrikapi wīrōa baerapaka jia yijare jeyobaarapaka. Supa imarī aḡerīmiji Pozzuolirā eyatirā torā yija marāpe. ¹⁴ I'sia wejeareka aḡerā Jesūre yi'yurāte yija īatōḡorape. “Yija ḡō'irā ī'rākuri jērītarika mija tuibe”, yijare narāpe. I'sia be'erō'ō ma'api yija a'riū'murape Romawejeārā. ¹⁵ Romareka Jesūre yi'yurā yija a'rapaka ōrīweitirā nimarape. Yoe narō'si simako'omakaja ma'arā yijare torirī netarape. Ī'rārimarā, Foro de Apio wāmeika wejeārā yijare toraparā. Supabatirā aḡerā Tres Tabernas wāmeika wejeārā yijare toraparā. Torā nare īatōḡotirā, “Jia mibaayu”, Tuḡarāte kērāpe Pablot. Supa imarī jia jīimakapi okajājia kimarape. ¹⁶ Romarā yija eyarapaka be'erō'ō wēkomaka imariwi'iarā Pablote nataberape. Kiyapaika upakaja kiro'siji wi'iarā kire nimarūjerape. Torā Ī'rārīmi upakaja ī'rīka surara kire tueroyirape.

Romarā Pablote imaeka

¹⁷ Keyaeka be'erō'ō maekarakarīmireka judiōtatarā imatiyarimajare Pablote akarūjeka. Narērīḡataeka ḡoto ikupaka nare kibojaeka:

—Yijeyomarā, dikaoka ba'iaja judiōtatarāte baaberapaki yi'i. Mañekiarāte baaroyikakakaoka ba'iaja jaiberapaki yi'i. I'supaka yibaaberiko'omakaja matatarā Jerusalénrā yire nañ'arape. I'sia be'erō'ō surara ĩḡamakite Cesarearā yire pūatarape, “Oka kire ima, oka kire imabeyua”, āriwa'ri Romakarāre yire jērīaokaro'si. ¹⁸ Yire jērīatirā yire ja'atarika nayapakoperape, “Dika oka mire imabeyua. Supa imarī mire jāāriatarika imabeyuaoka”, āriwa'ri. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja matatarā yire ja'atarika yaḡaberaparā. Supa imarī “Nīḡamakī Romakaki, ‘Oka miro'si ima, oka mire imabeyua’, yire kērīrika yiḡapayu”, ñarāpe. Roma ĩḡamakī wājītāji matatarāte yok-abaokaro'simarīa i'supaka ñarāpe. ²⁰ Supa imarī i'sia mijaka jaiokaro'si, mijare yakarūjeḡuako'o. Judiōtatarāte ta'aroyiki Jesucristo kime. Kire ā'mitiripēaiki ñimamaka, ḡerumijiapi ḡi'ḡekaki ñime,— Pablote ārika.

²¹ I'supaka kēpakā'ā ikupaka kire narīka:

—Oka mire imakaka ḡapera Judeaka'iakarāre pūataika e'etoribeyurā yija. Matā'omaja toḡi i'taraparāoka dakoa mireka ba'iaja jaietaberaparā. ²² “Jiamarīa sime ḡō'imajare Jesūre ā'mitiripēarika”, āririkakaka oyiaja yija ā'mitiyu. Supa imarī ika mamaka ḡupajoarikakaka, mi'i ḡuri, ŷmarākā'ā samīḡupajoayu? I'siakaka yija ā'mitiriyapayu,— kire narīka.

²³ Supa imarī “I'sirīmi marērye'e'je'e”, narīka. I'supaka āriweatirā naḡibika. Najē'rāḡāēkarīmi seyaeka ḡoto rīkimarāja ḡō'imajaka jeyoariwa'ritirā neyaeka Pablote imaeakarō'ōrā. Narēpakā'ā ĩatirā, “Ikupaka Jesūre yi'yurāte jā'mebaraka Tuḡarāte nare imaruḡutarāñu”, āriwa'ri Pablote bojaeka. Bikitojo ñamiji kibojaū'mueka, rā'itakarā kibojatiyika. Moisés imaroyikakite o'oekekaka supabatirā Tuḡarāro'si bojañjirimajare o'oekekakaka kibojaeka “Jesūre na'mitiripēarū”, āriwa'ri. ²⁴ Ī'rārimarā Pablote jaika jia

ã'mitirikarã. Aþerã þuri sã'mitiripëaberikarã. ²⁵ Suþa imarĩ ĩ'rĩka uþakaja þuþajoaberiwa'ri nokabojiũ'mueka. Naþibirã baaeka ruþu "Ĩ'rãrĩmarã yire ã'mitiriyapabeyurã", ãrĩþuþajoawa'ri, ikuþaka Pablote nare bojaeka:

—Isaiaþĩ ãrĩwa'ri ikuþaka wãjia Espĩritu Santore bojaeka mañekiarãte:

²⁶ "Ikuþaka judĩotatarãte yiro'si mija bojaþe: ĩ'rãkurimarĩa yibojaika ã'mitirikøperipotojo, samija ørĩþuawãrũbesarãnu. Yibaaroyika ĩakøperipotojo, "I'suþaka Tuþarãte baayu", mija ãrĩwãrũbesarãnu."

²⁷ Ikuþakaoka Tuþarãte ãrĩka Isaiaþe: "Yirika yi'ririyaþabeyurã imarĩ, sørĩþuawãrũbeyurã nime. Suþa imarĩ na'mukoþea natãteyu. Suþabatirã naþĩþiyu, dakoã ĩakoreka. Yirika nayi'riyaþarikareka, nare ñãnuã, nare yibojaikaoka norĩþuajããeka. I'suþaka imawa'ri, ba'iaja nabaãika naja'atarikareka, nare yitããjããeka", Tuþarãte ãrĩka Isaiaþe.

²⁸⁻²⁹ Maekakaoka mija judĩotatarã Tuþarãrika bojariroka ã'mitiriyapabeyurã ruþu. Suþa imarĩ Tuþarãte þo'ĩmajare tããrimajaroka, judĩotatarãrã imarãte bojarika simarãnu. ĩ'rã þuri sã'mitiritirã jĩjimaka sayi'rirãñurã,— Pablote nare ãrĩka.

I'suþaka kþepakã'ã ã'mitiriwa'ri, natiyiaja okatotobaraka judĩotatarãte a'rika.

³⁰ ĩ'þakuri wejeþë'rãka jia Pablote torã imaeka. Wi'iareka kima waþa waþaþĩþibaraka kimaeka. Torã kire ĩarĩ etaroyikarã rakamakiteje jia ke'etoriroyika. ³¹ Kĩkĩrimarĩaja, "Ikuþaka Jesũre yi'yurãte jã'mebaraka Tuþarãte nare imaruþutarãnu mae", ãrĩwa'ri nare kibojaroyika. Suþabatirã maipamaki Jesucristorika kiwãrøroyika. I'suþaka bojabaraka Pablote imaeka þoto makioka "Jesũs majaroka miwãrøa'si", kire ãrĩberika.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Primera carta de San Pablo a los Corintios

Pablote papepa pũataeka Corintoreka Jesũre yi'yurã imaeakarãro'si

¹ ¿Yaje mija ime Corintokarã? Yi'i Pabło, Sóstenes majeyomakika, “Jia nimarũ”, mijare yija ãrĩpũayu ika papepa. Kiyapeaka upakaja apóstol ñimaokaro'si Tuparãte yire wã'maeka. Supa imarĩ Jesucristorika bojariroka wãrõtapaiki ñime. ² Mija Corintowejeakarãoka Tuparãte jiyipupaka õñurã imarĩ, jia kire baawa'ri mija rẽrĩrijayu. Jesucristorirã mija imamaka Tuparãte mijare wã'maeka kirirã mija imaokaro'si. I'supaka kibaaka “Ba'iaja baabekaja nimarũ”, ãrĩwa'ri. I'supaka oyiaja sime ritaja wejeareka Jesucristore ã'mitiripẽairãro'si. Maipamaki kima upakaja ritajaro'sioka nipamaki kime Jesucristo. ³ Mapaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristoreoka “Jia nare mija baabe”, ãparaka mijaro'si nare yija jẽnerijayu. I'supakaja yija baayu jĩjimaka pupaparaka mijare nimarũjeokaro'si.

⁴⁻⁵ Jesucristorirã mija imamaka jia Tuparãte mijare jeyobaarijayu. I'supaka kibaamaka, “Jia mibaayu Tuparã”, kire ñarĩrijayu. Supa imarĩ kioka jia mija jaiokaro'si, supabatirã kirikakaka jia mija õrĩwawũ'awãrũokaro'si mijare kijeyobaayu. I'supakajaoka ritaja kiyapaika upakaja mija baawãrũokaro'si kirika Tuparãte mijare ja'atayu Jesurirã mija imamaka.

⁶ I'supaka mijaro'si kibaaka simamaka, “Jesucristorika bojariroka yijare nabojaeka rita sime”, mija ãrĩwãrũeka. ⁷ Supa imarĩ maipamaki Jesucristore etarũkirĩmi ta'abaraka mija ima poto jia mijare jeyobaarijaparaka Tuparãte ime. I'supaka jia mijare kibaamaka dakoa jariwa'ribeyua mijaro'si, kirika mija ba'irabewãrũrijayaokaro'si. ⁸ I'supakajaoka Jesucristore mija ã'mitiripẽarija'ata'si ãrĩwa'ri Tuparãte mijaka imajiparãnu. Supa imarĩ maipamaki Jesucristore pe'rietarãñurĩmi “Oka nareka ima”, maki mijareka ãrĩwãrũbesarãki. ⁹ Supa imarĩ “'Ikupaka yibaarãnu”, kẽrika upakaja Tuparãte mare baarãnu”, ãrĩwãrũirã mija ime. Supabatirãoka iki Tuparãja imaki Kimaki Jesucristo Maipamakika jia jĩjimaka maimabu'arijarirã mare wã'maekaki.

Corintokarã ĩ'rika ta'iarãja pupajoarimarãja narakakaja napupajoaeka

¹⁰ Mija ã'mitipe yijeyomarã. Jesucristore pũataekaki ñima imarĩ ikupaka mijare ñãnu: ĩ'rikate pupajoairokapiji mija imabe, rakaka pupajoabekaja. I'supaka mija baarãkareka ĩ'rika ta'iarãja mija imarãnu. ¹¹⁻¹² “Rakakaja pupajoabaraka Corintokarãre ime”, Cloe tã'omajare yire ãnu. “'Pablote yija ã'mitiripẽayu', 'Yija pũri Apolore ã'mitiripẽairã.' Supabatirã 'Pedrote ã'mitiripẽairã yija ime', ãñurã, aperã, aperã 'Jesũre yija ã'mitiripẽayu', ãñurã naro'sijioaka imarã”, ãrĩwa'ri yire nabojayu. ¹³ ¿Dako baaerã i'supaka mija jaibu'ayu je'e? “Cristo ĩ'rikaja kime Maipamaki”, ãñurã imaripotojo “¿Rĩkimarãja maiparimarãre ime”, ãñurã upaka mija ime bai je'e? ¿Yi'i bai yapea tetaekarã mijaro'si reyaĩjekaki? “¿Pablorirã yija imaye'e”, ãparaka rupuko'a mija jũjerũjeka bai je'e? Jẽno Jesurĩ imawa'ri rupuko'a mija jũjerũjeka. ¹⁴⁻¹⁵ Mija põ'irã imarã, Crispo supabatirã Gayore rupuko'a yijũjerape. Sapĩ ãrĩwa'ri “Kiupaka oyiaja pupajoairã yija imamaka, Pablote yijare rupuko'a jũjeka”, mija ãñaokaro'simarã simarape. Supa imarĩ ĩ'parãte takaja rupuko'a yijũjeka simamaka, “Jia sime yiro'si”, ñarĩpupajoayu. ¹⁶ (Ã'ã,

mae aƣea ñoñu. Estéfanas rĩrĩre ruƣuko'a yijũjeka. I'suƣaka baaekaki ñimako'omakaja aƣerã imabeyurã ruƣuko'a yijũjekarã ñoñuareka). ¹⁷ “Ruƣuko'a mijũjetapaape”, ãriwa'rimarĩa Jesũre yire ƣũataeka. “Ƣo'imajare tãarimaji kime Cristo”, ãƣaraka “Yirika bojariroka mibojatapaape”, ãriwa'ri yire kipũataeka. Jiyurika yoka ã'mitiririjiyuwa'ri ƣo'imajare yire yi'rirũ ãriwa'rimarĩa Jesũrika bojariroka yiwãrũyũ. Yiƣupaka yire ãnu uƣaka jiyurika na'mitiyuuƣitakaja nare yiwãrũrikareka “Mare tããwa'ri yaƣua tetaekarã Cristore reyaeka”, ãrĩrika õribeyurã ƣo'imajare imajããeka.

Maro'si Jesucristore reyaekapi, ãriwa'ri jia maimarijayu ãñua jairõ'õ

¹⁸ Suƣa imarĩ Jesucristore yaƣua tetaekarã naƣatakãekakaka majaroka ã'mitirikopetirã, “Waƣuju õriƣũamarĩ oka sime”, nañu ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã. Tuƣarãte yi'riwa'ri kipõ'irã a'rirũkirã ƣuri, “Tẽriwa'ribaji imaki imarĩ, ika majarokapi Tuƣarãte mare tããrãñu”, ãñurã maimẽ. ¹⁹ Mija ãbe, ikuƣaka sabojayu mamarĩji kiro'si o'orimajire Tuƣarã majaropũñurã o'oeka:

“ Jia ƣuƣajoarika õñurã imarĩ, juitaka sime yija wãrõika', nañua dako wãƣamarĩa ñamaji narõ'si sayijarirũjerãñu. Jia naƣuƣajoakopeika ñiarĩpe'yorãñu”. Tuƣarãte ãrika o'oeka ƣũñurã.

²⁰ Jesũre reyaekapi ãriwa'ri bikija sabojatika uƣakaja sajarika. Suƣa imarĩ jia ƣuƣajoarika õñurã, noñuapi Tuƣarãte õriwãrũbeyurã. I'suƣakajaoka Moisés imaroyikakite jã'meka wãrõrimaja, saƣi natããrũkumarĩa sime. Suƣabatirã naƣuƣaka nare ãñu uƣakaja ƣuƣajoatirã jia jaiwãrũriyayurãoka, saƣi Tuƣarã ƣõ'irã eyawãrũbesarãñurã. I'suƣaka ƣuƣajoairẽ dakõa wãƣamarĩa naƣuƣajoaika jarirũjeiki kime Tuƣarã. ²¹ Ritaja jẽrãko'awãrũƣataiki imarĩ, “Naƣuƣajoakapi yire õribesarãñurã ƣo'imaja”, Tuƣarãte ãrika. I'suƣaka simamaka ikuƣaka simarika kiyapaeka: Kirika bojariroka yi'yurãte ba'iaja jũarũkia imakõekareka Tuƣarãte nare tããeka, “Waƣuju ƣakiriroka sime Jesucristorika bojariroka”, kire ã'mitirĩƣebeyurãte ãriko'omakaja.

²² “Karemarĩa rita ima Pablote yijare bojarikareka, maikoribeyua Tuƣarãte jeyobaaikapi yijare kibaabeajããeka”, judiotatarãte ãriƣuƣajoayu. Judiorãkamarĩrã ƣuri, “Yija õñumijikakamarĩa Jesucristorika bojariroka imamaka, sayija yaƣabeyu”, ãriƣuƣajoairã. ²³ Tuƣarãte yi'yurã ƣuri, “Maro'si yaƣua tetaekarã Jesũre reyaeka”, ãñua majaroka bojarijayurã maimẽ. Samabõarika ã'mitiririyapabeyurã imarĩ, judiotatarãte saƣe'yoyu. Judiotatarãrãoka sã'mitiritirã, “Waƣuju õriƣũamarĩ oka sime”, nañu narõ'si.

²⁴ I'suƣaka narĩko'omakaja i'rãrimaki judiorãka, suƣabatirã judiorãkamarĩrãoka Tuƣarãte wã'maekarã imarĩ, Jesũrika bojariroka ã'mitiritirã sayi'yurã maimẽ. Suƣa imarĩ “Cristõpi ãriwa'ri mare tããekaki imarĩ, ritaja tẽriwa'ribaji kime Tuƣarã. Suƣabatirãoka ritaja õñuka kime”, marĩƣuƣajoarijayu.

²⁵ Tuƣarã õriwãrũriroka õriwãrũbeyurã imarĩ, “Kimakire reyaerã Tuƣarãte ƣũataka waƣuju õriƣũabekaja kibaeka”, nañu kire ã'mitirĩƣebeyurã. “Dika jariwa'ririmarĩa yija õñu”, narĩkoƣeko'omakaja, norĩkoƣeika tẽriwa'ribaji sime Tuƣarãte õñua. I'suƣakajaoka, “Kimakire reyaerã kipũatamaka tẽrĩrimarĩka kimaeka”, nañu. I'suƣaka narĩko'omakaja “Tẽrĩribajirã yija ime”, narĩkoƣeika i'suƣakamarĩa sime. Kimakire ƣũatawa'ri nare tẽriwa'ribaji kimaeka.

²⁶ Mija ã'mitĩpe yijeyomarã. “Kũƣajĩjikaja õriƣũairã nime”, ƣo'imajare mijareka ãriko'omakaja Tuƣarãte mijare wã'maeka. Suƣabatirã kũƣajĩjikajaoka mijakarã ƣo'imajare jã'merimaja imaeka. I'suƣakajaoka nimaeka imatiyarimaja makarã mija watoƣekarã. ²⁷⁻²⁸ Tuƣarãte mijare wã'maeka “Jia õriƣũabeyurã nime”, kire õribeyurãre mijareka ãriko'omakaja. “Jia

õñurã yija ime”, ãrĩkopekãrãte “Ba’iaja maꝑuꝑajoayu”, narĩwãrũrũ ãrĩwa’ri, i’suꝑaka kibaaeka. Suꝑabatirã i’suꝑakajaoka baawa’ri “Imatiyabeyurã nime”, narĩkarãte Tuꝑarãte wã’maeka kirirã nimaokaro’si. I’suꝑaka kibaaeka “Tẽrĩrã yija ime”, ãrĩkopekãrãte wayuꝑĩrĩrũ ãrĩwa’ri. Suꝑabatirã ꝑo’imajare jiyiꝑuꝑaka õrĩbeyurãte kiwã’maeka, Tuꝑarãte yi’ribeyurãte jiyiꝑuꝑayeeikakaka “Dako waꝑamarĩa sime”, ꝑo’imajare ãrĩwãrũokaro’si. ²⁹ I’suꝑaka baaike Tuꝑarãte imamaka, kĩaika wãjitãji, “Imatiyaiki ñimamaka, yire miwã’maeka”, ãrĩꝑuꝑajoarika imabeyua. ³⁰ I’suꝑaka simamaka Tuꝑarãpi ãrĩwa’ritakaja Jesũre yi’yurã majayu. Kimakĩpi ãrĩwa’ri mare kitããeka õñurã imarĩ, “Ritaja ꝑuꝑaiki kime”, marĩwãrũyu. Cristore reyaekãpi ãrĩwa’ri ba’iaja mabaakoꝑeka waꝑakoyika simamaka jĩirã maime kiñakoareka mae. Suꝑa imarĩ kirirã mare jarirũjekaki imarĩ, ba’iaja mabaako’omakaja saja’atabaraka jiaꝑiji kika imarijaturã Tuꝑarãte mare imarũjeyu. ³¹ I’suꝑaka maro’si kibaaeka simamaka, ikuꝑaka sabojayu kioka o’oeka ꝑũñurã: “Maꝑuꝑayariji maimakaka jĩimaka bojabekaja Tuꝑarãte maro’si baarijaturakaka takaja jĩimakãpi mabojarijariye’e”, ãrĩwa’ri sabojayu.

2

“Yaꝑua tetaekarã Jesũre reyaeka”, ãrĩwa’ri samajaroka Pablote bojaeka

¹ Mija ꝑo’irã yeyarãþaka ꝑoto Tuꝑarãrika bojariroka, ꝑo’imajare ã’mitirikoribeyua mijare yiwãrõũ’murãþaka jia mija õꝑe yijeyomarã. “Jiitaka õñuka kime’, yireka narĩrũ”, ãrĩwa’rimarĩa mijare sayiwãrõraꝑe. I’suꝑaka jaibekaja, jia mija õrĩwaꝑu’airokãpi mijare yiwãrõraꝑe. ² Mija ꝑo’irã ñimarãþaka ꝑoto “Yaꝑua tetaekarã Jesũre reyaekakaka takaja nare yibojaye’e”, ãrĩwa’ri mijare yibojaraꝑe. ³ Mija ꝑo’irã yeyarãþaka ꝑoto “Nare bojawaꝑu’atawãrũberijĩki ñime”, ãrĩwa’ri wãjiaja yitararaꝑe. ⁴ Cristore reyaekakaka mijare yibojaraþaka “Jia õñurã yija ime”, ãñurãte jairokãmarĩa mijare yibojaraꝑe. “Pablote jia bojaika simamaka Cristore yija ã’mitiripẽayu’, narĩrũ”, ãrĩwa’rimarĩa mijare sayibojaraꝑe. I’suꝑaka imabekaja, Espĩritu Santorikãpi maikoribeyua mijare yibaabearãþaka iãwa’ri yibojaraþaka mija ã’mitiripẽaraꝑe. ⁵ I’suꝑaka simamaka jia jẽrãko’airã uꝑaka jiaꝑi yijaiiroka mija ã’mitiripẽarikopakaja Tuꝑarãrika iãtoꝑowa’ri Jesucristore mija yi’ririka yiyaraꝑe.

Jia Tuꝑarãte mare baaeka morĩwãrũerã Espĩritu Santore mare wãrõyu

⁶ Suꝑa simako’omakaja jia ꝑuꝑaka yija wãrõyu Jesucristorika jia õñurãte. Kire ã’mitiripẽabeyurã ꝑuri, suꝑabatirã ñiꝑarimarã naro’siji, naꝑuꝑamiji tĩꝑikãpi najaiika uꝑaka yija wãrõbeyu. Niꝑarimarãre reyarãñurĩmi nakaja saririrãñu norĩkoꝑeika. ⁷ I’suꝑaka simamaka Tuꝑarãrikãpi mijare yija wãrõyu. Ika wejea kipo’ijiaerã baaeka ruꝑubajirã, “Ikuꝑaka baatirã ꝑo’imajare yitããrãñu, suꝑabatirã jiitakaja nare yibaarãñu”, kẽrĩtika. Ruꝑu i’siroka ꝑo’imajare Tuꝑarãte õrĩrũjebrika imakoꝑeika nare yija wãrõyu. ⁸⁻⁹ Iroka i’sia ni’i’rĩkaoka iꝑarimarãkaki õrĩwaꝑu’abeyua. Norĩwaꝑu’arikareka Maipamakĩ tẽrĩrikaja imatiyaikite yaꝑua tetaekarã najããberijããeka. Iroka norĩwaꝑu’aberiko’omakaja, ikuꝑaka kiro’si bojañjirimajite o’oekakaka morĩye’e:

“Jĩimakãpi kire õñurãte jia imarũkia Tuꝑarãte jieweitika ꝑo’imajare iãkoribeyuakaka. Suꝑabatirã aꝑekurioka naꝑuꝑajoabeyua, i’suꝑakajaoka na’mitirikoribeyua”, sabojayu Tuꝑarã majaroka o’oeka ꝑũñurã.

¹⁰ I'supaka ɸo'imajare ɔrɪberika simako'omakaja, maekaka ɸuri sayija ɔnu Espiritu Santore yijare sɔrɪrɪjemaka. I'supaka Espiritu Santore baayu dakoa jariwa'ririmarɪa ɔnuka imarɪ. Supa imarɪ ritaja Tuparɪte ɸupajoaimiji ɸariji ɔrɪɸataiki kime.

¹¹ Po'imaja matiyajaja, "Iki i'supaka ɸupajoaiki mae", ɪrɪɸupajoawɪrɪbu'abeyurɪ maim. I'supaka imarɪ maimamaka, ɪrɪka ɸo'imajire ɸupajoaika, ɪrɪkaja kiɔrɪrɪkia sime. I'supakajajaoka sime Espiritu Santoro'si ɪrɪkaja Tuparɪte ɸupajoaika ritaja kiɔnu. ¹² Jesure ɔ'mitiripɛabeyurɪ naro'siji naɸupamiji ɪɸikapi nabojakopeika ɔ'mitiripɛabeyurɪ yija ime. Espiritu Santore wɪrɔika takaja yija ɔ'mitiripɛayu. Jia Tuparɪte mare ja'ataekakaka morɪwɪrɪerɪ Espiritu Santore maro'si kiɸuataeka. ¹³ I'supaka simamaka Espiritu Santore yijare wɪrɔikapi yija jaiyu. Kire ɔ'mitiripɛairɪ imarɪ, yijare kijeyobaakapi aɸerɪ kire ɔ'mitiripɛairɪte yija wɪrɔwɪpu'atayu. Yija ɸupajoaimiji ɪɸikapimarɪa wɪrɔrimaja yija ime.

¹⁴ Tuparɪte nayi'rɪbepakɔ'ɔ Espiritu Santore nare ɪa'rɪjɪberikarɪ ɸuri, ki-jeyobaakapi nare yija bojaika ɔ'mitirɪwɪrɪbeyurɪ. "Wɪɸuju ɔrɪɸuɪberɪ oka sime", narɪɸupajoayu. ¹⁵ Espiritu Santore nare ɪa'rɪjɪkarɪ ɸuri ɸo'imajare imarijayu ɪatirɪ, "Ikupaka sime jia baarika, ika ɸuri ba'iaja baarika ima", ɪrɪɸupajoawɪrɪrɪ. Jesure yi'rɪbeyurɪ ɸuri Espiritu Santore ɪa'rɪjɪberikarɪ imarɪ, "I'supaka ba'iaja nabaayu", ɪrɪkaoka ɪrɪberɪjɪki yijareka. ¹⁶ I'supaka mijare yo'ɔɸuayu ikupaka Tuparɪ oka ɸuɪnu o'oekarɪ sabojaika simamaka: "Maɪɸamakɪ Tuparɪte ɸupajoaika maki ɔrɪbeyuka. I'supakajajaoka maki kire wɪrɔberɪjɪki", ɪrɪwa'ri sabojayu Tuparɪ oka ɸuɪnu.

I'supaka simako'omakaja Cristore ɸupajoaimɪjɪkakapi maɸupajoarijayu Espiritu Santore mare ɪa'rɪjɪkarɪ imarɪ.

3

Ikupaka nime Tuparɪrika ba'iraberimaja

¹ Mija ɔ'mitɪpe yijeyomarɪ. Mija ɸɔ'irɪ ɪmarapaka ɸoto aɸerɔ'ɔkarɪ Espiritu Santore ɪa'rɪjɪtikarɪte yiwɪrɔrapaka upakamarɪa mijare yiwɪrɔrape. Tuparɪte jia yi'rɪwɪrɪbeyukajirɪ mija imamaka, mijaro'siji mija ɸupamiji ba'ia ɪɸikarɪ mija imarapaka imarɪ me'rɪka wɪrɔu'muika upaka Cristorika mijare yiwɪrɔrape. ² I'supaka mija imarapaka simamaka jia Jesucristore yi'yurɪte ɔnuakaka mijare yiwɪrɔberape ruɸu. Maekakaoka i'supakaja ka'wisikakaka mijare yiwɪrɔwɪrɪbeyukaji ruɸu. ³ I'supaka mijare ɪaɪnu Tuparɪte ɔrɪbeyurɪte baaika upakaja baarika yaɸairɪ mija ime ruɸu ɪrɪwa'ri. ɔ'mitirɪkɔrɪ je'e. Mija tiyijaja oakɪɸaraka mija jaiyuyebu'arijayu. I'supaka mija imamaka, ɪatirɪ, "Espiritu Santore ɪa'rɪjɪberikarɪ upaka ɸupajoawa'ri nayapaika upakaja nabaariyaɸayu", mijareka ɪaɪnu. ⁴ I'supaka imawa'ri, "Pabote ɔ'mitiripɛairɪ imarɪ yija ɸuri", ɪrɪrimarɪe ɔpakɔ'ɔ, "Jeno'o, Apolore yi'yurɪ yija ɸuri", ɔɸaraka mija ɪrɪbu'arijayu. I'supaka mija imamaka, Tuparɪte yi'rɪbeyurɪte baaika upakaja mija baarijayu ruɸu.

⁵ Yi'i Pabolo, Apolopitiyika Tuparɪrika ba'iraberimaja yija ime. I'supaka simamaka, yija wɪrɔrapaka yi'rɪwa'ri Jesure mija ɔ'mitiripɛarape. "Ikupaka rakakaja baarimaja mija imarɪnu", ɪrɪwa'ri Maɪɸamakire yijare jɪ'meka upakaja yija ba'irabeyu. ⁶⁻⁷ Yi'i mijare mamarɪ wɪrɔu'murapaki. Yibe'erɔ'ɔ Apolo i'supakajajaoka mijare wɪrɔrijarapaki. I'supaka simako'omakaja Tuparɪ ɪrɪkaja imatiyaiki imarɪ, Jesure yi'yurɪ mijare jarirɪjetirɪ, sɸapi jia kirika mija ɔrɪmirɪrɪkawa'yaokaro'si jia mijare jeyobaarijayuka. I'supaka

kimamaka, mamarĩ kirika bojariroka aƣerãte wãrõrimaja, sabe'erõ'õpi sabojawapu'atarimajaoka imatiyabeyurã imarã.* ⁸ Tuparãrika bojariroka mamarĩ wãrõrimaja, sabe'erõ'õpi bojawapu'atarimajaka ĩrãtĩjiji ba'irabeirã nime. Kirika naba'irabekamijikaka kiõñua simamaka sawapa jia Tuparãte nare baarãñu. ⁹ Yi'i, Apolopitiyika ĩrĩka upakaja ƣupajoatirã Tuparãrika takaja ba'iraberimaja yija ime. Kirĩrã mija imamaka, mija ƣõ'irã Tuparãte yijare ƣũataeka. ¹⁰ Supa imarĩ jia yire jeyobaatirã, mamarĩtaka kirika bojariroka mijare yiwãrõũ'muerã Tuparãte mija ƣõ'irã yire ƣũataeka. Sabe'erõ'õpi aƣerã mijare sawãrõrimaja imarã mae. Jia wãjia ƣupajoabaraka sanawãrõrijarĩkareka jia simarãñu.† ¹¹ I'supaka simamaka ikupaka ãparaka mamarĩ mijare yiwãrõũ'mueka: "Jesucristopi Tuparãte mare tããyuu", ãparaka mijare yiwãrõraƣe. Aƣeupakapi Tuparãte mare tããrũkia maki mijare wãrõberĩjiki. ¹²⁻¹³ I'supaka simako'omakaja ĩrãrimarã imarã wãjimiji Tuparãrika bojariroka wãrõruputairã. Aƣerã ƣuri kirika wãrõrimaja imariƣotojo i'supakamarĩa baairã. Cristore wã'marãñurĩmi, wããrõ'õrãja "Ika jia ima, ika ƣuri jiamarĩa ima mirãkiyu", ãparaka kirika maba'irabeka mirãka jia ĩatiyarĩji sakĩarãñu marãkã'ã sime ãrĩwa'ri. ĩakõrĩ je'e. Wejeje'rãkaja simeoako'si jiyiakaka wi'ia mabaajĩñu. Jiamarĩakaka samabaajika ƣuri, wejeje'rãkaja simaberijĩñu. Wããrõ'õrãja "Jiamarĩakaka wi'ia nabaarape", ƣõ'imajare ãrĩrãñu.‡ ¹⁴ Jia ƣõ'imajare nawãrõeka mirãka kĩarãkareka ƣuri, "Jia sime", kẽrĩrãñu. Supa imarĩ siatirã jia sawapa Cristore nare baarãñu. ¹⁵ ƣõ'imajare jia wãrõberikarãte ba'irabekoƣeka ĩatirã ƣuri "Jiamarĩa sime", kẽrĩrãñu. Supa imarĩ naba'iraberiwapa tõƣoberirĩƣotojo, Cristoka imarũkirã nimarãñu imarika. ã'mitirikõrĩ je'e: ikupaka sime: Wi'iba'ĩpi kiwi'ia oomaka, kiru'yu upaka imarã nimarãñu. Ritaja kiwi'iareka ima oopatarĩƣotojo saba'ĩpi ƣuri ru'riƣorikaki imarĩ, tãñuka. I'supaka simarãñu wãjimijipi wãrõberikarãro'si.

¹⁶ Espĩritu Santore ña'rĩjãikarã imarĩ, mija watoƣekarã Tuparãte imamaka, jiyiƣupaka kire õrĩriwi'i upaka torã mija ime. ¿I'siakaka õrĩbeyurã mija ime bai je'e? ¹⁷ Tuparãka imarã maimamaka, ba'iaja baabekaja maimarika kiyapayu. Supa imarĩ ĩrãrimarãre rukubaka wãrõikapi jiamarĩa Jesũre yĩyurãre nimabu'arũjeika ƣareaja ba'iaja Tuparãte nare jũarũjerãñu.

¹⁸ Mija ƣupakarãja ƣakirimaja mija jaria'si. Tuparãte yĩriƣe'yobaraka naro'siji naƣupamiji tĩƣikapi imarãte õñua ã'mitirĩƣeatirã "Jia õñurã yija ime", mija ãrĩa'si. I'supaka ƣupakirãre bojaika yĩribekaja Tuparãte õñutakaja mija ã'mitirĩƣeajika jia sime. I'supaka mija baamaka ĩatirã "Õrĩbeyurã nime", mijareka narĩko'omakaja, Tuparãte ĩaika wãjitãji ƣuri jia õñurã mija ime. ¹⁹ I'supaka Tuparãte mijare ĩaika simamaka kire yĩribeyurãte "Jia õñurã yija ime", ãrĩkoƣeika dakowaƣamarĩa sime Tuparãro'si. ã'mitirikõrĩ je'e. Ikupaka sabojayu kimajarõƣũñurã: "Tẽrĩrika õñurã imarĩ, aƣerãte bo'ibajirã yija ime", narĩƣupajoakoƣeikapiji jiamarĩa Tuparãte naro'si sabaarãñu", ãrĩwa'ri sabojayu. ²⁰ Topi aƣea ikupaka sabojayu: "Yire yĩriƣe'yoirãte ƣupajoaika

* **3:6-7** La figura dice que Pablo era como sembrador de semillas y Apolo el que regaba agua al sembrado después. Pero Dios es el que hizo crecer lo sembrado y los creyentes son como su chagra.

† **3:10** La figura dice que los creyentes eran como la casa de Dios. Pablo y otros maestros ayudaron construir esa casa por medio de enseñar bien a los creyentes para que sean fuertes en fé. ‡ **3:12-13** La figura dice que las personas que enseñan correctamente son como los que construyen un edificio con materias buenas (oro, plata y piedras preciosas). Los que no enseñan enfocado en lo que hizo Jesucristo, son como los que construyen con materias que no dura (madera, paja y cañas).

ñorĩpatayu. “Ritaja õrĩpatairã yija ime”, narĩko'omakaja, norĩkõpeika dakoa wãpamarĩa sime', Tuþarãte ãñu”, ãrĩwa'ri sabojayu. ²¹⁻²² Suþa imarĩ mijare wãrõrimajare İatirã “İĩre yija ã'mitiripẽayu, aþerã wãrõrimajare tẽrĩwa'ribaji õñuka kimamaka”, ãþaraka jĩjimaka mija þuparia'si. Jia jĩjimaka mija imaokaro'si ritaja Tuþarãte mijare ja'atayu. Yi'i Pablo, Apõlo, Pedropitiyika kirika bojariroka mijare yija wãrõerã mija þõ'irã yijare kĩþũataeka. Jia mija imarũkia mijaro'si kibaatika simamaka õña mija imatyiikuri, reyaekarã mija imarãka þotooka jia Tuþarãka mija imarãñu. Suþabatirãoka maekaka, ñamajĩ mija imarijarirũkia jia mijaro'si simarijarirãñu. ã'mitirikõrĩ je'e, ritaja õ'õrã imakaka, jia oyiaja mijaro'si sime. ²³ I'suþaka mijaro'si simarijaju Cristore yi'yurã mija ima simamaka. Suþa imarĩ þemawa'ribaji mija wãrõrimaja þupajoabekaja ikupaka sime: Mija ruþuko'amaki kime Cristo. I'suþakajaoka Cristo ruþuko'amaki kime Tuþarã.

4

Apõstolrãka ba'iraberika

¹ “Jesũrikaitakaja ba'iraberimaja nime”, yijareka mija ãrĩþupajoabe. I'suþaka simamaka yijare kĩþũataeka Tuþarãrika bojariroka þõ'imajare ã'mitirikoribeyumiji imakoþekakaka yija wãrõerã. ² Ikuþaka sime ba'irabejĩrimaja imarikakaka: Ba'iraberika nare naja'ataekareka jia naba'iraberika ime jĩjimaka İþarimarãre naka imaokaro'si. ³ Mija İabe, ikupaka sime kirika yiba'iraberikakaka. “Jesũre yapaika uþakaja jia Pablote ba'irabeyu”, mija ãrĩjĩka, mija ãrĩberijĩkaoka marãkã'ã imabeyua yiro'si. Suþabatirãoka ritaja aþerãte i'suþaka yire ãrĩberikoþejĩka marãkã'ã imabeyua. “¿Yaje ritaitaka jia Jesũrika yiba'irabeyu jee? Jiamarĩa yiba'irabeyu je'e aþeyari”, ãrĩwãrũbeyuka ñime ñoñu uþakaja þuri. ⁴ Yĩþupajoaikareka jia Jesũrika yiba'irabeyu. I'suþaka simako'omakaja, “Oka imabeyua yire”, ãrĩrũkimarĩa sime. Maiþamaki Jesũs İ'rĩkaja õñuka, “Jia Pablote yirika ba'irabeyu”, ãrĩrika. ⁵ Suþa imarĩ kipe'rietarãñurĩmi mabaakoþeka þõ'imajare õrĩbeyua wããrõ'õrãja sakibojarãñu. I'suþakajaoka kibaarãñu maþupajoaeka mirãkakaka. I'sia þoto İ'rĩka uþakaja kirika maba'irabeka mirãka simamaka İatirã mabaakeka uþakaja sawãpa mare kibaarãñu. Suþa simamaka ketarũki ruþubajirã, aþerãte baaike İatirã “Ba'iaja baairã mija ime”, ãþekaja maimaye'e.

⁶ Mija ã'mitiþe yijeyomarã. İ'rĩka ta'iarãja mija imaokaro'si yirikakaka suþabatirã Apõlorika kakaoka mijare yibojayu. Suþa imarĩ simara'aeka uþakaja mija þupajoaerã ikupaka sabojayu: “Þõ'imajareka mija jairã þoto Tuþarã majarõþũñu ãñu þemawa'ribajirã mija baa'si”, ãrĩwa'ri sãñu. Suþa imarĩ “Yijare wãrõrimaji þuri mijariki wãrõrimajire tẽrĩwa'ribaji jia õñuka kime”, mija ãrĩbu'a'si. ⁷ Dakoa aþea aþikate tẽrĩwa'ribaji mijare imarũjeika imabeyua. Ritaja mija baawãrũika Tuþarãte mijare ja'ataeka sime. I'suþaka mijare kija'ataeka simamaka “Yija õñu uþakaja jia kirika yija ba'irabewãrũyu”, mija ãrĩa'si.

⁸ Suþabatirã “Maekaka þuri ritaja Tuþarãrikakaka õñurã yija ime”, mija ãrĩkoþeyu. I'suþakajaoka “Kirika yija ba'irabewãrũerã ritaja Espĩritu Santore yijare ja'atapataeka”, mija ãrĩþupajoakoþeyu, yĩþupajoaikareka. Cristoka jã'mebeyukajirã yija imako'omakaja ¿mija þuri kika jã'merimaja jaritirã bai je'e? Karemarĩtaka mija þupajoaika uþaka simarikareka, yijaro'sioka jia simajããeka mija uþaka kika jã'merimaja yija imaokaro'si. ⁹ Aþe uþaka sime yĩþupakareka yiro'si þuri. “Apõstolrãka yija imako'omakaja

jijiyupaka po'imajare òrìbeyurã upaka Tuparãte yijare pũataeka", yija ãrìwãrũyu. Ìakòrì je'e: Surararãkare ñi'aekarã upaka imawa'ri, niþamakite jã'meika poto, po'imajare Ìaika wãjitãji reyarũkirã upaka yija ime. I'supaka simamaka nimaupãtiji po'imaja, supabatirã àngelràkaoka yijaro'si simarãka upakaja Ìabaraka imarã. ¹⁰ Jesucristore yapaika upakaja yija baamaka "Dako òrìbeyuratarã nime", po'imajare yijareka ãrìyupajoayu. "Yija pũri, Cristorirã yija imamaka, dika jariwa'ririmarã yijare kiòrìrũjeyu", mija ãrìyupajoakoþeyu. "Tuparãro'si jia baakoþeirã nime", Ìrãrimarãre yijareka ànu. Mija pũri "Tãrìwa'ribaji kiro'si baairã Tuparãte yijare imarũjeyu", mija ãrìyupajoakoþeyu. Supabatirã jìjimaka po'imajare mijaka imako'omakaja yijare jijiyupaka norìbeyu. ¹¹⁻¹² Bikija ba'iaja yija jũara'aeka upakaja maekakaoka yija jũarijayu ruþu. Ìrãkurimarã yija kãsirabarijayu, ooka ukurijitokoþeko'omakaja ooka yijaro'si jia yija tapõwãrũbeyu. I'supakajaoka jarirorò'ò, yija o'ajàãrũkia imaberirijayua yijaro'si. Ba'iuþaka yijare baawã'imaparaka po'imajare yijare pajewã'imaririjayu. Supabatirã wi'imarirã yija ime. Tuparãrika bojariroka yija wãrõika simako'omakaja yija imarũkiwapa, yija ba'arũkiwapaoka tõþoerã jimarã ba'irabejãparijayurã. Ba'iaja po'imajare yijare jaiwã'imariko'omakaja, ba'irokapi nare yija okae'ebeyu. I'supaka baabekaja "Jia nare mijeyobaabe, Tuparã", ãparaka naro'si kire yija jẽnerijayu. Ba'iaja yijare nabaata'ako'omakaja nare yija ruþuwapa'e'ebeyu. ¹³ Ba'iaja yijareka najaiyuyeko'omakaja jiaþiji naka yija imarijayu. Burua upaka yijare noririjayu. Bikija niãþeyora'aeka upakaja maekakaoka i'supakaja niãþeyoirã yija imarijayu ruþu.

¹⁴ Mijare wapewa'rimarã ikupaka mijaro'si yo'oyu. Mamakarãka mawãtaika upaka mijare yiwãtayu. Supa imarã mijare okajãawa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ¹⁵ Diez mil rakamarã Jesũrika bojariroka mijare wãrõimajare imakoþeko'omakaja yi' Ìrũkaja pũri kirika mijare wãrõu'murapaki. Mijare yibojamaka ã'mitiritirã Jesũrirã mija jarika. I'supaka mijare wãrõu'murapaki imarã, mijapaki upakaja ñime. ¹⁶ Mijapaki upakaja imaki ñimamaka yibaarapaka upakaja mija baarika yiyapayu.

¹⁷ I'supaka mija imarika yapawa'ri Timoteore jibaji mijare wãrõerã torã kire yipũatayu. Yimaki upakaja wãtaka ñoñuki imarã, Maipamakire yapaika upakaja baaike kime Timoteo. Supa imarã mijare yiwãrõtìrapaka mirãkaja mijare kiwãrõrãnu je'e ate. Supabatirã "Jesũre yi'yuka imarã, ikupaka Pablote imarijayu", ãrìwa'ri mijare kibojarãnu. I'sirokajaoka aþerã Jesũre yi'yurãte yiwãrõtãparijayu. ¹⁸ "Mapõ'irã pũri Pablote etabasarãnu je'e mare kikiwa'ri", ãrìwa'ri Ìrãrimarã mija põ'ikarãre jiiwariarikoþeyu. ¹⁹ "Tuparãte yire pũatarãrimi, mijare Ìarì ya'rìrãnu", ñariyupajoayu. Mija põ'irã yeyarãnu'imi, marãkã'ã imawa'ri i'supaka najaiyu ãrìwa'ri naka sayikorirãnu. "Wapũju jairimirãtakaja sanajaiyu je'e aþeyari", ãrìwa'ri nare ñiaeyarãnu. I'supakajaoka karemaritaka Espiritu Santore nare jeyobaaikapì najaike upakaja kika naba'iraberika jia naro'si simamaka ñiaeyarãnu. ²⁰ Napupajoaika upakaja najairijayuapì takaja Tuparãrika naba'iraberijarirãkareka dako wapamarã simarãnu. Tuparãte jã'mekarã pũri kijeyobaaikapì ãrìwa'ri kirika ba'iraberijayurã. ²¹ I'supaka simamaka, ikupaka mijare yijerãyu mae: ¿Marãkã'ã mija yapayu? "¿Dako baaerã ba'iaja mija baabu akũ'ñu?", ãrìwa'ri ¿mijare yiwapeeyarika mija yapayu bai? Ba'iaja baarika ja'ataekarã mija imamaka, ¿jìjimakapì mija põ'irã yeyarika mija yapayukã'ã?

5

Waɓuju rōmitika wā'imarīrika imabeyua

1 Apea ikupaka ima. Mijakaki majaroka ikupaka ña'mitiyu. “Kipaki rūmuka ba'iaja kiwā'imarīrijayu”, āriwa'ri sime kimajaroka. I'sia ima ba'itakaja kibaaika. Aperā ɓuri Tuɓarāte yi'ribeyurā imariɓotojo i'supakaitaka baabeyurā. 2 I'supaka mija watoɓekareka ba'iaja baabaraka imakite imako'omakaja “Aperā tērīwa'ribaji jia Jesúre yi'yurā yija ime”, āɓaraka ɓijimaka mija imarijaju bai je'e? I'supaka imabekaja ba'iaja kibaamaka i'yoɓi'riwa'ri mijaka kire mija imarūjea'si. 3 Wāā-rō'ōrā mijaka imaberiripotojo yipupakapi ɓuri mija ɓō'irā ñimarijaju. Mijaka imaberiripotojo, “Ikuɓaka ba'iaja kibaaika wapa kiwapaɓoyirū”, āriɓupajoaweitikakiji ñime. 4 “Ba'iaja baaiki kimamaka ikupaka sawapa kijūarāñu”, āñaokaro'si mija rērīrika yiyapayu. I'supaka mija baarāka ɓoto yipupakapi ɓuri mija ɓō'irā imaki upakaja ñimarāñu. Supabatirā i'supakajaoka maipamaki Jesucristore mijare jeyobaarāñu. 5 I'supaka simamaka rērītirā mija jairāka be'erō'ō kire mija iapēa'si, kiyapaika upakaja Satanare kire baaokaro'si. I'supaka ba'iaja kijūarāñu kipupape'yaokaro'si. Supa imarī maipamaki Jesucristore ɓe'rietarārimi kire kitāarāñu.

6 I'supaka ba'iaja baaikite mija watoɓekarā imakoɓeko'omakaja, “Aperā tērīwa'ribaji jia Jesúre yi'yurā yija ime”, āɓekaja mija imabe. Mija iabe. Pan baaokaro'si kūɓajiji levadura marukekoɓeko'omakaja, jia koyirika sarukuka upaka sime ba'iaja baarikakaka. Ba'iaja baaikite mija watoɓekarā imajika ba'iaja baairā upaka oyiaja mija jariɓatajiñu. ɓI'supaka simakaka ōribeyurā bai je'e mija? 7 I'supaka mijaro'si simakoreka mija watoɓekarā kire mija imarūjea'si, Tuɓarāte yapaika upaka oyiaja baairā mija imaokaro'si. Mija iabe, Pascua baya naro'si jērāta'yu ɓoto simaupatiji levadura nawi'iarā ima judiorākare taarijaju. Levadura bikijaka nawi'iarā ima upaka naro'si sime ba'iaja baarika naɓupajoamaka. Supa imarī “Aɓekurioka ba'iaja baarūkimarīrā maimaye'e”, āriwa'ri levadura nawi'iarā ima nataarijaju. I'supakajaoka Pascua baya ɓoto oveja weiwa'yu najāārijaju upaka ba'iaja Jesúre maro'si jūaeka. Ba'iaja mabaaiika maro'si wapañiwa'ri kireyaeka ōnurā imarī, ba'iaja baarika maja'ataye'e. 8 Supabatirā “Jimarīa ba'iaja Jesucristore jūaeka mare tāāokaro'si”, āriwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijajuya ja'atitirā jijimakapi, wājimiji takaja ɓupajoabaraka maimarijariye'e, ɓakirimarīaja.

9 Bikija mamarī ɓapera mijare yipūataū'murapakapi ikupaka mijare yibojarape: “Rōmijā ĩmirījaka baariwā'imarīrijayurā, i'supakajaoka ĩmirīja rōmijāka baariwā'imarīrijayurā mija jeyoaria'si”, āɓaraka o'ekapi mijare yibojapūarape bikija. 10 I'supaka mijare ñarāɓe, “Jesúre yi'ribeyurāte mija wapata'ritapabe”, āriwa'rimarīa. Ikuɓaka nime Jesúre yi'ribeyurā: Rōmijā ĩmirīja aɓerāka wā'imarīrijayurā upaka nime, rīkimakaja niñerū rikariɓotojo rīkimabaji yaparijayurā. I'supakajaoka karee'erimaja, supabatirā waɓuju imaja jērāka jiyipupayeerijayurā nime Jesúre yi'ribeyurā. I'supaka baarimaja rīkimarāja nima simamaka, naka imarika yapaberiwari ɓo'imajamatorā mija a'rijijñu. I'supaka simako'omakaja maki i'supakaitaka baaberijiki. 11 “Ikuɓaka mija baabe”, āriwa'ri i'supaka mijaro'si yo'ōɓūaeka. “Jesucristore yi'yurā yija ime”, āriɓipotojo rōmijā ĩmirīja aɓerāka wā'imarīrijayurā mija jeyoaria'si. Supabatirāoka rīkimakaja niñerū rikariɓotojo rīkimabaji yaparijayurā, i'supakajaoka waɓuju imaja jērāka jiyipupayeerijayurā, aɓerāte jaiyuyeirā, wejibiaikaka ukutirā wejibiririjayurā, supabatirā waɓuju ɓakitirā karee'erimajakaoka mija jeyoaria'si. Supabatirāoka

naka mija ba'arijaria'si. ¹²⁻¹³ Jesúre yi'ribeyurâte ba'iaja baamaka "Ikuṗaka nare mabaaye'e", ãñaokaro'simarĩa maima. Tuparã ĩ'rikaja imaki ba'iaja nabaakapi ãriwa'ri sareka jiamarĩa nare baarũkika. I'suṗaka simako'omakaja muṗaka Jesucristore yi'yurã imariṗotojo ba'iaja nabaaiaka ja'atarika yapabeyurãka jeyoaribekaja maimaye'e. Ā'mitirikõrĩ je'e, ikuṗaka sabojayu Tuparãrika bojariroka o'oeka ṗũñurã: "Mija ṗõ'irã ba'iaja baabaraka imarijayukaka mija jeyoaria'si", ãriwa'ri sabojayu.

6

Jesucristore yi'ribeyurã ṗõ'irã okajierĩ a'pekaja, mija tiyiaja oka mija jiebe

¹ Aṗea mijare ñañu mae. Mija bojajãabu'arãka be'erõ'õ, Jesúre yi'yurã ṗõ'irã ĩ'rãtiji sajierĩ a'pekaja, Jesúre yi'ribeyurã ĩparimarã* ṗõ'irã sajierĩ mija a'yu. ¿I'suṗaka naṗõ'irã mija baaika i'yoṗi'ribeyurã bai je'e mija? ² Jesúre yi'yurã imarĩ, ñamajĩ õ'õrã ate kipe'rietarãñurĩmi ritaja ṗo'imagare baaeka mirãka ĩabaraka "Ika jiamarĩa ima, ika ṗuri jia ima", ãrĩrũkirã maima. ¿Yaje sõrĩwãrũirã mija ime je'e? Ika ka'iareka imarãte wã'marũkirã imariṗotojo ¿maekaka dakomarĩjĩkaja oka dajaka imakoṗeika mija jiewãrũbeyu bai je'e? ³ Āngelrãkare baaeka mirãka ṗariji wã'marũkirã imarĩ, õ'õrã dakomarĩjĩkaja oka mijare imakaka jia ĩawãrũrimaja mija ime. ⁴ I'suṗaka imarũkirã imariṗotojo ¿dako baaerã oka mijareka ima mija tiyiaja sajiebekaja Cristore yi'ribeyurã ṗõ'irã sajierĩ mija a'ririjayu je'e? ⁵ Mija i'yoṗi'yaokaro'si i'suṗaka mijare yibojayu. ¿Ni'i ĩ'rikaoka mija watoṗekakaki jiiṗañaka õrĩṗuatirã okajiewãrũiki imaberitiyaikiji bai je'e? Imakoṗeiki je'e aṗeyari yipupajoaikareka. ⁶ Suṗa simako'omakaja ĩ'rãrimarã mijaka imarã okajierikopakaja, nokatotirijayu. Jã'rĩbaji sime ĩparimaki Jesúre yi'ribeyurã ṗõ'irã a'ritirã, nawãjitãji nabojajãabu'aika.

⁷ I'suṗaka mija tiyiaja mija bojajãabu'arijayua, Jesúre yi'yurã baarũkimarĩa sime. I'suṗaka baarikopakaja ĩ'rãrimarãre ba'iaja mijare baakoṗeika samija rakajepããbe. "Yire jaita'apakitirã me'maeka i'suṗaka simaṗarũ", ãṗaraka mija imabu'abe. ⁸ I'suṗaka baarikopakaja ĩ'rãrimarã mija ṗõ'irã ṗo'imagare jaita'apakitirã karee'erimaja imarijayurã. Najeyomarã Jesúre yi'yurã imariṗotojo i'suṗaka nare ba'iaja nabaarijayu.

⁹⁻¹⁰ "Ba'iaja yija baarijayua marã imabeyua Tuparãro'si", ãṗaraka ṗupajoabekaja mija imabe. "Ba'iaja baarimaja imarĩ, Tuparãte jã'meirõ'õrã eyarũkirãmarĩrã nimarãñu", ãñua ¿mija õribeyu bai? Mija ã'mitipe, ikuṗaka nabaayu ba'iaja baairã: Rõmijã ĩmirĩjaka wã'imarĩrijayurã uṗaka nime, suṗabatirã wapuju imaja jẽrãka jiyipupayeerijayurã. I'suṗakajaoka ĩmirĩja rõmikirã, rõmijã tũmiakirãoka jeyoika jaritakarã imariṗotojo aṗerãka yapabu'arijayurã, suṗabatirã ĩmirĩja natiyiaja yapabu'arijayurã. Suṗabatirã karee'erimaja, suṗabatirã rĩkimakaja niñerũ rikairã imariṗotojo rĩkimabaji niñerũ yaparijayurãoka imarã. Aṗerimarã imarã wejibiaikaka ukutirã wejibiririjayurã, aṗerãte jaiyueirã. Suṗabatirã aṗerã imarã aṗerãte rikaika jaiṗakitirã nare e'marijayurã. I'suṗaka baarimaja Tuparã ṗõ'irã eyabesarãñurã. Suṗa imarĩ nupaka ba'iaja baariṗotojo "Tuparã ṗõ'irã eyarũkirã maima", mija ãrĩṗupajoarijaria'si. ¹¹ Bikija ṗuri nimaupaka baabaraka ĩ'rãrimaki mija imaeka ruṗu. Maekaka ṗuri i'suṗaka baabeyurã mija imaokaro'si Espĩritu Santore mijare jeyobaayu Jesucristore mijaro'si reyaeka simamaka. Ba'iaja mija baaekareka Tuparãte mijare tããka,

* 6:1 Jueces que no eran creyentes

supabatorā kirirā mijare kimarūjeka mae. I'supakajaoka “Ba'iaja nabaakea wapa yire waparabeyurā nime”, Tuparāte mijareka añurā mija ime mae.

¹² Ikuḗpaka I'rārimarā mija watopekareka imarāre añu: “Maekaka Jesure yi'yurā imarī, ritaja yija yapaika upakaja baajirā yija ime”, narikopeyu. I'supaka simako'omakaja “Ritaja mabaariyaparijayuareka I'rāriba'ikaka jiamarīa imarijayua sime maro'si. Supabatorā I'rāriba'i mabaarijayua, marākā'ā baatorā maja'atawāruberijika sime maro'si. Supa imarī i'supaka mabaaberjīnu”, ñañu. ¹³ I'rārimarā ikupaka añurā: “Ba'arika maba'aika ña'rījairūkiaro'si sime ñe'mea. I'supakaja mamarirāja Tuparāte ḗ'ijiatikarā maimae. I'supaka imarā imarī, imajiparūkimarīa sime mañe'mea, ba'arikaoka”, narikopeyu. † Kēsia mare baamaka, ba'arijayurā maimako'omakaja rōmitika imirījaka ba'iaja wā'imañua baarika mare jitoika naka baarimajamarīā maimae. Cristore yapaika upakaja baairā maimaokaro'si Tuparāte mare ḗ'ijiaeka. Kirirā imarī, mapo'iapi i'supaka baarūkirā maimae. ¹⁴ Tuparāte kirikapī maipamaki Jesucristore oñia kijariḗ'rirūjeka upakajaoka mare kibaarāñu.

¹⁵ I'supaka imarā imarī, Jesuḗ'iakakaja sime mapo'ia Tuparāte iamaka. I'supaka ima oñurā mija ime. ¿I'supaka imariḗ'otojo rōmitika imirījaka wā'imañua niñerūpi wapañitirā, mija yapaika upaka koka mija baaika jia sime bai? ¹⁶ Ikuḗpaka mijare ārīrika ñariko'o, I'rīka upakaja imarā nime Tuparāte iamaka. Ika ñañua oñiwārūekaja mija imabe. Tuparā majaropūñurā o'oeka ikupaka bojaika: “Rōmiki kirūmupitiyika I'rīka upakaja imarā”, ārīwa'ri sabojayu. ¹⁷ Rōmika imarikakaka sabojaika upakaja, Cristorirā maima simamaka kika I'rīka upakaja pupairā maimae Tuparāte iamaka.

¹⁸ I'supaka mare kīaika simamaka, ba'iaja baabekaja maimaye'e. I'supaka baairā purī, aḗerāka ba'iaja wā'imariwa'ri I'rīka ḗ'i upakaja naka imarā. Supa imarī napo'ia nabitatayu. Aḗea ba'iaja baarika upakamarīa sime rōmitika imirījaka ba'iaja wā'imañuaka baarika. ¹⁹ Espiritu Santore mare ña'ajāiki kime Tuparā. I'supaka mare kiña'rījāika ḗoto mapo'iaja kiwi'iuḗpaka ima kiro'si. ¿Samija oñikopeyu bai je'e? I'supaka simamaka Tuparārika sime mapo'ia, maro'sitakajamarīa. ²⁰ Mija ñabe. Kirirā maimaerā Jesure reyañiekapī ārīwa'ri kirirā Tuparāte mare imarūjeka. I'supaka simamaka, maimarijayuareka kiyapaika upaka oyiaja baabaraka jiyipupaka kire mija oḗe.

7

Rōmie'erika

¹ Oñrika yapawa'ri pāperapī yire mija jaiḗpūaika mijare yibojaerā baayu mae. “Tuparāte yapaika upakaja imawa'ri kirūmuka baabekaja kimajika ¿yaje jia simajīnu ruku?”, āḗaraka yire mija jērīḗpūaika. ² Supa imarī ikupaka mijare yibojaerā baayu mae: Torā rikimarāja ba'iaja baabaraka mija ima simamaka, rōmie'ekaki imaki purī dakoa okamirāmarīaja kirūmuka imari-maji kime. I'supakajaoka sime rōmoro'si. ³ Rōmika imakiro'si koyapaika upakaja kiyī'ririjarirākareka jia simarāñu. I'supakajaoka koimarāñu kirūmu koro'si. ⁴ I'supaka simamaka “Yīḗupajoaika upakaja yibaaye'e”, kotīmite kōrīberijīñu. I'supakajaoka sime imirījiro'si. ⁵ Supa imarī tūmiaiko tūmite baarika yapamaka “Jēno'o, baabekaja imarimajaja maimaye'e”, mija ārīrijayua mija ja'atabe. I'supakajaoka sime imirīji rōmika imakiro'si. “Tuparāka jaiokaro'sitakaja mako'apiribu'arijayua maja'ataerā ruḗu”, ārīwa'ri I'ḗarā

† **6:13** Había una creencia o pensamiento que a Dios no le importa lo que uno hace con el cuerpo. Por pensar así, tener relaciones sexuales con cualquiera cuando uno tenía el deseo es lo mismo que comer cuando uno tiene hambre.

wā'tarāja sanayi'ribu'ajikareka jia sime. Sabe'erō'ōpi pūri nima upakaja ni-marijarijīnu, Satanāre yapaika upaka ba'iaja aperiāka mija baawā'imarību'aa'si āriwa'ri.

⁶ Mija ko'apiribu'arijaya ja'atarūkimarīa mijaro'si simako'omakaja, Tuparāka jairā baaeka kūpaji ja'atitirā i'supaka mija imatarijarijīnu mija yapaikareka. "I'supaka oyiaja mija baarijape", āriwa'ri mijare jā'merimajimarīka nime. ⁷ Rōmimarīkaja nūmako'omakaja jo'ribekaja nima upaka oyiaja ritaja po'imajare imarikareka jia simajāēka yireka pūri. I'supaka simako'omakaja i'rīka ta'iarāja imabeyurā maime. I'supaka maima simamaka marakakaja maimarūkia Tuparāte mare ja'ataeka. Supabatirā rōmikirāja, rōmimarīkajaoka jia maimaokaro'si mare kijeyobaayu.

Rōmijā natīmirāre reyatapeakamarā, īmirīja narōmia reyatapeakarāka Pablote jaika

⁸ Mae rōmijā natīmirāre reyatapeakamarā, īmirīja narōmia reyatapeakarāre ikupaka nānu: "Rōmimarīa maekaka nima upaka, īmirīja rōmimarīa imarā, i'supakajaoka rōmijā tīmiamarīa imarā mija imarijarijīka jia sime. ⁹ I'supaka simako'omakaja rakajepāāwārūbeyurā pūri ne'ebu'ajīka marā imabeyua, dako okamirāmarīaja nīmarijayaokaro'si."

"Tīmiarā, rōmikirākaoka, mija ja'atabu'a'si", Pablote ārika

¹⁰ Mae "Ikupaka Maipamakire jā'meka", āriwa'ri tīmiakirāre, rōmikirāreoka yibojaerā baayu ate: Tīmiakirā imarā mija ja'atabu'a'si. Nōnu upakaja yīpupajoaikapimarīa ikupaka mijare yibojayu, i'supakaja Maipamakire jā'meka simamaka. ¹¹ Īrāko kotīmite ja'atitirā apika īmirījīka tīmiaririka imabeyua. Apikaka tīmiaribekaja kotīmi imatikakikaja jia imape'rirā kika oka kojiejīka jia sime. I'supakajaoka sime īmirījiro'si.

Jesūre yīyurā kire yī'ribeyurāka e'ebu'arikakaka "Ikupaka sime", Pablote ārika

¹² Mae ate Jesūre yīyuka kire yī'ribeyukoka ne'ebu'aekakaka mijare yibojaerā baayu. Maipamakire bojaekamarīa sime ika. Yīpupajoaika upakaja ikupaka mijare yibojayu: Iku'paka simarijaya īrārimarāro'si: Jesūre yī'ribeyurā oyiaja imabu'atirā, be'erō'ōpi pūri i'rīka kire yī'yuka. I'supaka imari'potojo mija rōmia mijare ja'atarīka yapabesarāka nare mija ja'ata'si. ¹³ I'supakajaoka sime rōmijā Jesūre yī'ribeyurāka tīmiarīkarāro'si. Jesūre yī'ribeyurā imari'potojo mijaka nīmarīyapamaka nare mija ja'ata'si. ¹⁴ Mija tīmiarā Jesurīstere yī'ribeyurā nīmako'omakaja, īparā imari'potojo i'rīka upakaja mija ime Tuparāte īamaka, kirirā upaka mijare kīarīrīrijayu. I'supakajaoka īmirīja Jesūre yī'yurāro'si sime. I'supakamarīa simarikareka, kirirāmarīrā mija makarāte imajāēka Tuparāte īamaka. Kirirā upaka mijare kīamaka pūri jāpi mija makarāte kīarīrīrijayu. ¹⁵ Jesūre yī'yuka rūmu Jesūre yī'ribeyukoka imarī, kire koja'atariyapajīka, koyapayu upakaja ko'rījīka marā imabeyua. I'supakajaoka īmirīji Jesūre yī'ribeyuka kirūmu Jesūre yī'yukote kija'atariyapamaka kiyapayu upakaja kibaaījīnu. I'supaka nayapayu upakaja "Na'rīparū", nānuua simako'omakaja ja'atabu'abekaja mija imajīkareka jībaji simajīnu. I'supakaja po'imajaka okamirāmarīaja maimarika Tuparāte yapayu. ¹⁶ "Jia natīmiarāka imawa'ri Jesurīstere nayī'rīrānu je'e nuro'sioka apayari", āriwa'ri i'supaka rōmijāro'si nānu. I'supakajaoka sime īmirījaro'si.

¹⁷ Rakakaja maimaokaro'si Tuparāte mare ja'ataeka. Supa imarī mare kiwā'maeka poto maimara'aeka upakaja maimarijarijīkareka jia sime. Jesūre yī'yurāte rēnurō'orā yeyaiika rakakaja iroka nare yibojarijayu. ¹⁸ Īrārimarā

Jesúre nayi'rirá baaeka ruḅubajirā judiŕotatarā imarī, circuncisión baatikarā imarā. “Mae Jesúre yi'yuka imarī circuncisión kurare yire baakoḅeka yo'arāñu”, āriřika imabeyua. Īrāřimarā Jesúre nayi'rirá baaeka ruḅubajirā judiorākamarīrā imarī, circuncisión baaberikarā imarā. “Jesúre yi'riwa'ri circuncisión yibaaerā judiŕotatakaki jayaokaro'si”, āriřika imabeyua. ¹⁹ Circuncisión baaekarā, circuncisión baaberikarā maimajika marā imabeyua. Tuḅarāte mare jā'meika uḅakaja baarika sime imatiyaika. ²⁰ Suḅa imarī Tuḅarāte mare wā'maeka ḅoto maimara'aeka uḅaka maimarijariye'e. ²¹ Mia, Jesúre yi'yurā imariḅotojo aḅerāte ba'irabejibaraka “Ba'itaka naḅoyarā yija ime”, mija āriā'si. I'suḅaka simako'omakaja mijare naja'atarākareka ḅuri wājiaja mija ḅoḅe. ²² Ikuḅaka sime: Aḅerāro'si ba'irabejirimaja* mija imakoḅejiika marā imabeyua. Jesúre yi'yurā mija jarirūki ruḅubaji ba'iaja baariroka yi'yurā mija imaeka. Maekaka ḅuri Jesurīrā mija imamaka, i'suḅaka mija imakoḅeka kija'ataekarā mija ime kiyapaika uḅaka baaokaro'si. I'suḅakajaoka aḅerāte ba'irabejirimajamarīrāoka, kire yi'yaokaro'si mijare kiwāmamaka ḅuri kiro'si ba'irabejirimaja uḅaka mija ime mae. ²³ Ba'iaja Jesúre jūaeka waḅa kirirā maimaerā Tuḅarāte mare wā'maeka. Suḅa imarī Tuḅarā rīřikaja kime Maiḅamak imatiyaiki. I'suḅaka simamaka, “Jia Tuḅarāka mija imarijitoye'e yija ānu uḅakaja mija imabe”, āñurāte mija yi'ria'si. ²⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Tuḅarāte mare wā'maeka ḅoto maimaeka uḅakaja maimamirīřikawa'riřikareka jia sime. I'suḅaka maimamaka jijimaka Tuḅarāte maka imarijarirāñu.

²⁵ Mae ḅaḅerāḅi yire mija jērīaḅūarapakakaka mijare yibojaerā baayu ate. “Ikuḅaka tūmimarīrāre, rōmimarīrāteoka Maiḅamakire nare jā'meyu”, āriwārūḅeyuka yi'i. I'suḅaka simako'omakaja Jesúre yire jeyobaarijajuḅaḅi yipḅajoaikakaka wājiroka mijare yibojaerā baayu. Suḅa imarī yire mija ā'mitiripēarika yiyapayu. ²⁶ “Cristore mija yi'yuaḅi āriwa'ri ba'itakaja jiamarīḅi mijare nabaata'arijayua simamaka rōmimarīa mija ima uḅakaja mija imarijarijikareka jia sime”, ñariḅuḅajoayu. ²⁷ “Rōmie'etika imarā, mija rōmia mija ja'ata'si. Rōmimarīa imarā rōmie'erika ḅakatapekaja mija imabe”, mijare ñañu. ²⁸ I'suḅaka ñañua simako'omakaja i'riřika imirīji rōmie'erika yaḅajikite rōmie'ejika marā imabeyua. I'suḅakajaoka tūmariyapaiko, ba'iaja baawa'rimarīa kotūmimarirāñu. Ka'wisika jūarijayurā maima maekaka. I'suḅaka simamaka rōmika jaritikarā, tūmiaika jaritikarāro'si ka'wisibaji simarāñu. I'suḅaka mijaro'si sima'si āriwa'ri “Rōmimarīaja mija imarijarijikareka jia sime”, āriwa'ri i'suḅaka mijare yibojayu.

²⁹ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “No'ojrāmarīaja sajarīwa'yu ō'ōrā maima ḅurirūkia. Suḅa imarī aḅeakaka ḅuḅajoatiyabekaja Cristorika maba'iraberijariye'e”, āriwa'ri ikuḅaka mijare yibojayu: Rōmika imarā rōmimarīrā uḅakaja kirika mija ba'iraberijape. ³⁰ Ba'iaja ḅuḅayurā, ba'iaja mija ḅuḅayu takaja ḅuḅajoabekaja mija imabe. Jijimaka imarāoka, jijimaka imarīkatakaja mija ḅuḅaribekaja mija imabe. I'suḅakajaoka waruaka rīřimaka waḅajirijayurā, sarekaja ḅuḅaribekaja mija imabe, “Ō'ōrā ñoaka ōñia imarūkimarīrā maima”, āriḅuḅajoawārūrā imarī. ³¹ “Maekaka ritaja mabaarijayua, ritaja ima maikaoka imajiparūkimarīa sime”, āñurā imarī, sareka ḅuḅajoatiyabekaja maimaye'e.

³² Ba'iaja mija ḅuḅaririka yiyapabeyu. Maiḅamakirika ba'irabeiki ḅuri rōmimarīka imarī, Jesúre yaḅaikakaka takaja ḅuḅayuka. ³³ Rōmika imaki ḅuri kirūmure jia jijimaka kika imaerā jia koka imarikakaka ḅuḅajoarijayuka.

* 7:22 Esclavos

³⁴ Īakōrī je'e, ikupaka sime kiro'si: Tuparāte yapaika upaka, supabatirā kirūmure yapaika upakajaoka pupajoarijayuka kime. I'supakajaoka sime rōmijāro'si. Tīmiamarīrā maipamaki Jesucristorika ba'iraberika pupajoairā, "Ritaja kiro'si yija baarijayua ĩatirā jījimaka Cristore imarū", āririka pupajoarijayurā. Tīmiairā pūri natīmiarāte jia jījimaka imaerā nimarūkiakakaoka pupajoarijayurā.

³⁵ "Mija tīmiaria'si, i'supakajaoka mija rōmie'ea'si", mijare āribeyuki yi'i. Tuparāte yapaika upakaja jia mija imarika yapawa'ri i'supaka mijare űaņu, aperiō'ōrā mija pupajoakoreka.

³⁶ Bikijarāja kirūmuro'si kijaiṗāātikakote ĩrīkate e'ebeyua simamaka, "Kopakaja pakiaoko kojayu mae, kore ye'epaye'e", āripupajoawa'ri kore ke'ejika marā imabeyua. ³⁷ Apika pūri kipupaka kire āņu upakaja rōmimarīaja kimajika marā imabeyua. Maki jājiṗi kire jā'meberijīki imarī, kiyapaika upakaja jo'ribekaja kimarū āriwa'ri. Supabatirāoka rōmimarīaja imarika rakajepāāwārūtirā i'supaka kimajika jia sime. ³⁸ I'supaka simamaka kirūmuro'si imatikakore e'eiki pūri jia baaiiki. I'supaka simako'omakaja rōmimarīaja imarika pupajoaiki imaki satērīwa'ribaji jia pupajoaiki.

³⁹ Tīmiaika jaritikako kotīmite ōñia imaņujukā'aja apikaka imaberijīko. Kotīmite reyajika be'erō'ōṗi pūri, apika Jesure yi'yukakajaoka kotīmiarījīkareka jia sime. ⁴⁰ I'supaka simako'omakaja apikate tīmiaririka pupajoabekaja koimajika jībaji koimajīņu yireka. Yi'ioka Espīritu Santore yire jeyobaaikapī i'supaka āririjiyuka.

8

Aperāte jia imarūkia pupajoabekaja, "Dakoa jājibaarika imabeyua yijaro'si", āparaka ba'iaja aperāte mija baarūjea'si

¹ Waṗuju imaja jērāka jiyipupayeewa'ri wa'iro'si ri'ia sawājītāji jia'ika upaka napāārijayuakaka ṗaperapī yire mija jērīṗūarapaka mijare yibojaerā baayu mae. "Waṗuju napupajoaika upakaja nabaaeaka sime", āriwārūirā maime. I'supaka simako'omakaja "Aperāte tērīwa'ribaji ōņurā yija pūri", ārikopeirā mija ime. I'supaka pupajoabekaja, jia wayuṗabu'abaraka majeyobaabu'arījariye'e. ² "Jia dakoa jariwa'rīrimarīaja ōriṗūairā jaritīkarā yija ime", āparaka waṗuju jaiirā jia ōriṗūabeyurā imarā ruṗu. ³ Aperiā pūri, jījimakapī Tuparāte noņua imarī, "Yirirā nime", keņurā nime.

⁴ "Waṗuju imaja jērāka jiyipupayeabaraka wa'iro'si ri'ia naji'aekakaka maba'ajika", mija āņuaakaka mijare yibojaerā baayu mae. "Waṗuju imaja jiyipupaka noņua ōñimarīa sime. Tuparā ĩrīkaja imaki imatiyaiki", āriwārūirā maime. ⁵ Waṗuju imaja jiyipupayeerimaja pūri "Wejepemarā ōika, ka'iarā ima oka majiyipupayeerūkia sime", narīpupajoakopeyu. Rita naņū, rīkimakaja sime waṗuju imaja najiyipupayeekopeika. ⁶ I'supaka napupajoaika simako'omakaja, "Maṗaki Tuparā ĩrīkaja imaki majiyipupayeetiyarūkika. Ritaja ṗo'ijīaekaki imarī, kiyapaika upakaja mabaerā mare kīṗo'ijīaeka. I'supaka simamaka Jesucristo ĩrīkaja kime Maipamaki. Ikipi āriwa'ri ritaja jia wejea Tuparāte baaeka. Supabatirā ikīpi āriwa'ri ōñia imajīparika maro'si ima", āripupajoairā maime.

⁷ I'supaka maṗupajoako'omakaja aperiimarā Jesure yi'yurā imariṗotojo jia sakaka ōriwaṗu'abeyukajirā. Jesure yi'yurā nimaerā baaeka ruṗubajirā waṗuju imaja jērāka najiyipupayeeka. "Ṗo'imaja baarirata sime", āriwārūbeyurā nime ruṗu. Supa imarī tuparāreka je'awa'ri "Ba'arika napāākoepoka mirāka yija ba'aika sajiyipupayeewa'ri yija

baayu”, narĩpupajoayu. I’supaka pupajoawa’ri sanaba’akoƣeika “Kire yi’ririja’ataiki upaka yibaayu Tuparāte ĩamaka”, āñurā najayu. ⁸ I’supaka simako’omakaja ba’irĩjia maba’aika, maba’abeyuaoka imatiyabeyua sime Tuparāro’si. “Samaba’abesarākareka Tuparāte mare wayu’arāñu”, āriřika ƣuri imabeyua. I’supakajaoka “Samaba’arākareka ĩjimaka Tuparāte maka imarāñu je’e”, āñaokaro’simarĩaoka sime. ⁹ “Dakoa mare ĩajibaabeyua”, āñurā mija imako’omakaja mija yaƣaika upakaja imarika mija rakajebe. I’supaka mija imamaka ĩia Tuparāte yi’riwapu’abeyukajirāte ĩajĩkareka, mija ima upakaja nabaajĩñu je’e. “Tuparāreka ĩia sime, ĩiamarĩa sime je’e”, āriwārũbeyurā nimamaka ba’iaja nare mija baaruputaika. ¹⁰ Ikuƣepaka sime: ĩia ōriwārũirā imawa’ri “Waƣuju imaja ĩerākaro’siji ri’ia naƣāākoƣepaka mirāka samaba’aye’e”, āriwa’ri ba’arĩ sajiyipupayeeriwi’iarā mija kākayu. I’supaka samija ba’amaka ĩawa’ri, “Naba’aika upakaja sayiba’arāñu yiro’sioka”, ĩia Tuparāte yi’riwapu’abeyukajikate āriřāñu kiro’si. ¹¹ I’supaka simamaka “Waƣuju imajaro’si ri’ia naƣāākoƣepaka mirāka maba’ajĩka marā imabeyua”, āriwa’ri, mija ba’amaka ĩatirā, ĩia Tuparāte yi’riwapu’abeyukajikate saba’awa’ri ba’iaja kibaaƣe’ayu ate. “ĩia ōriwārũirā yija”, āñurā imariƣotojo mija jeyomakiro’si ba’iaja kibaaika waƣa Cristore reyaĩjika simako’omakaja ba’iaja kire mija baarupatayu. I’supaka baawa’ri Cristore kiyi’rikoeika ja’atagirā mamarĩ kimaeka mijirāja kijayua ba’itakaja sime. ¹² I’supaka baawa’ri ba’iaja Jesucristore yi’yurāte mija baaruputayu. “I’supaka yija baamaka, ba’iaja yijaro’si simarāñu”, āriwārũriƣotojo, i’supaka mija baaika ĩatirā i’supakajaoka aƣerāte baayu. I’supaka mija baaika naro’si takajamarĩa ba’iaja ima. “Yiriřate ba’iaja nabaaiika simamaka, i’supakajaoka yire nabaayu”, mijareka Cristore āriřupajoayu. ¹³ Supa imarĩ ikuƣepaka mijare ñānu: “Ritaja yibaajika ĩaji’atirā yibaaiika upakaja baawa’ri ba’iaja aƣikate ĩūaa’si āriwa’ri i’supaka yibaaberijĩñu.”

9

“Apóstolmarĩka Pablote ime”, āriřarāte “Ikuƣepaka sime”, Pablote āriřa

¹ Ritaja Tuparāte mare ĩajibaabeyua yibaajĩkareka, marā imabeyua. ĩApóstolmarĩka ñime bai je’e? ĩI’supakajaoka maĩpamaki Jesúre ĩaeka mirāmarĩka ñime bai je’e? I’supakajaoka aƣea, “Pablote wārōmaka ā’mitiritirā Jesúre mayi’riũ’murape”, ĩmija āriřbeyu bai? ² “Apóstolmarĩka Pablote ime”, aƣerāte āriřko’omakaja mijareka ƣuri i’supaka ƣupajoarika imabeyua je’e. Yiwārōrapaka ā’mitiritirā Jesúre mija yi’raƣepaka simamaka, “Cristo ƣuatarimiki kime Pablo”, āñurā mija ƣuri.

³⁻⁴ Ƣo’imajare yire kērājaimaka ā’mitiritirā ikuƣepaka nare yiyi’yu: Apóstolrāka yija imakaka mija ƣupajoabe. Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija ĩi’aika, okoa yijare mija sĩaika e’etoririmaja yija ima mija ōñu.

⁵⁻⁶ Mía, apóstolrāka, Ƣedro, Jesús be’erō’ōkarā narōmiapitiyika Jesúre yi’yurāte turirijayu ƣoto nare jeyobaarũkirā. Supa imarĩ ritaja nare mija jeyobaaiika upakajaoka mija baarũkirā yija ime. Apóstolrāka imarĩ, mijare yija wārōko’omakaja ĩyijare ruku mija jeyobaaberijĩñu bai je’e? I’supaka simako’omakaja, Bernabéka ba’irabetirā yija yaƣaika yija tōƣorijayu.

⁷ Mija ōƣe. Waƣa tōƣoirā nime surararāka. I’supakajaoka, iyaka ōteiki sarikayu ƣoto ĩkākeraamarĩa sakiōteyu bai je’e? Aƣea mía: Oveja ĩarĩřrimaji sũƣeokoa kibikerijayu ƣoto ĩsukuberijĩki bai je’e mijareka? ⁸⁻⁹ I’supakamarĩa

* **9:1** Pablo está afirmando que él es apóstol. Algunos en Corinto, por alegar que Pablo no era un apóstol, no prestaron atención a sus instrucciones y enseñanzas.

sime, maba'irabeikapi āriwa'ri sawapa matōpoyu. Yija takajamarīa imarā i'supaka āñurā. Tuparārika bojariroka o'oeka pūñurōka i'supakaja sabojayu. Tuparā ikupaka Moisés imaekakite kio'orūjeka: "Trigo yaḗea wa'ibikirāwēkoa rī'kati'baaruirāka 'Sakaka kūpajī kiba'arū', āriwa'ri kiōmea mija pī'ḗea'si", āriwa'ri sabojayu Tuparā oka pūñurā. "Wa'ibikirāwēko takaja jia kimarū", āriwa'rimarīa i'supaka Tuparāte bojaeka. ¹⁰ Po'imajaro'si pariiji pūpajoawa'ri i'supaka Tuparāte bojaeka. Ā'mitirikōrī je'e: Rioa ba'iraberimaja, supabatirā trigo yaḗea ka'rerimajaoka "Sakaka kūpajī yitōpoye'e yiro'sioka", āriḗpūpajoawa'ri sanaba'irabeyu. ¹¹ Supa imarī Tuparārika mijare wārōū'muraparā imarī, "Mare najeyobaarū", mijareka yija āriḗpūpajoaika, zjiamarīa sime bai je'e? ¹² Aḗerā Jesucristorika wārōrimajare "Mare wārōrimaja nimarū", āriwa'ri "Nare majeyobaaerā", āriḗpūpajoairā mija ime. I'supaka mija pūpajoaika simamaka, "Mamarītaka mare wārōū'muraparā nime Pablorāka. Supa simamaka nare majeyobaatiyaye'e", aḗerāte tēriwa'ribaji yijareka mija āriḗpūpajoatiyarūkīrā yija ime. I'supaka simamaka "Yijare mija jeyobaabe", mijare yija āriḗjika, jia simakopeyu.

I'supaka simako'omakaja, mijare yija jēñeberape. "Niñerū tōpoerā Pablorākare Jesúrika bojariroka wārōyu", ḗo'imajare āriḗpūpajoarikareka yija wārōika na'mitiripēaberijāāeka. Supa imarī rīkimakaja yija yaḗaika imako'omakaja sarakajepāāwa'ri mijare yija jēñeberape. ¹³ Tuparāte jiyipūpaka ḗriwi'iarā wa'iro'sia ḗo'imajare kiro'si tarijayu. Sajāātīrā kiro'si najoējirijayuakakaja torā ba'iraberimajare ba'arijayu jia ḗnurā mija ime. Bikijarāja "Yire najoējirākakaka naba'arāñu", Tuparāte āritika. ¹⁴ I'supakaja sime Jesúrika bojariroka wārōrimajaro'si. Maiḗamaki Jesúre ārika "Nawārōeka wapa koḗakaja nare jeyobaarūkīrā nime naka wārūekarā." ¹⁵ "Tuparā pūatairāre majeyobaaye'e", ārika simako'omakaja I'rākurioka mijare yijēñeberape. Yiwārōriwapa mijare jēñebeyuka imarī, kēsia yijīrīkoḗejika marā imabeyu yiro'si. Ikupaka mijaro'si yo'oika "Yire mija iḗibe", āriwa'rimarīa sayo'oyu. "Wapamarīaja Jesúrika bojariroka yibojataparījayu", āriwa'ri jījimaka ñime.

¹⁶ I'supaka pūpajoaiki imariḗotojo Jesúrika bojariroka ḗo'imajare wārōiki imarī, "Jiitaki ñime", ñariḗpūpajoabeyu. Kirika yibojatapaerā Jesucristore pūatariki imarī, yire kijā'meka upakaja baarijarirūkika ñime. Po'imajare kirika yiwārōberirikareka yire kijā'meka upaka baabeyuka ñimajīñu. ¹⁷ Ņoñu upakaja pūpajoatirā yiwārōrikareka pūri, "Sawapa yire nijirū", ñariḗjāāeka. I'supakamarīa sime. Cristore yire jā'meka upakaja baaiki imarī, aḗerāte yiwārōrijayu. Supa imarī yire najeyobaamaka, supabatirā najeyobaaberikoḗemakaoka nare yiwārōrijarirāñu. ¹⁸ Ikupaka sime yiro'si: Sawapa tōporikopakaja, "Kire ā'mitiripēairāre Tuparāte tāārū", āparaka yiwārōyu. Supa imarī mijare yiwārōika wapa yiwapajēñejika simako'omakaja mijare yiwapajēñeberape. I'supaka baaiki imarī, jījimaka ñime.

¹⁹ Supa imarī yire nawapaḗijibeyua simamaka marākā'ā baatirā ḗo'imajare yire jā'mewārūbeyu. I'supaka simako'omakaja jia pūpaiki imarī, "Rīkimabaji ḗo'imaja Jesucristore na'mitiripēarijarirū", āriwa'ri i'supaka yibaayu. ²⁰ Mija iabe: Judiotatarāka ñima ḗoto, nima upakaja ñimarijayu. I'supaka ñimamaka "Jesúrika bojariroka nare yibojarāka ḗoto yire ā'mitiripēyorimarīaja, sanayi'rirū", āriwa'ri i'supaka ñimarijayu. I'supakajaoka Moisés imaekakite jā'meka yi'yurāka ñima ḗoto nuḗakaja ñimarijayu. I'siakaka yi'riberirūkika imariḗotojo Jesúre na'mitiripēarika yaḗawa'ri, i'supaka yibaayu. ²¹ Judiotatararā imarī Moisére jā'meka ḗribeyurāte Jesúrika bojariroka

yibojarijaju. Naka ñima nuapakaja baaripotojo, Tuparâte ñamaka ba'ia baabekaja, Jesucristore yapaika upakaja yibaarijaju “Jia Jesucristore nayi'rirü”, ãriwa'ri. ²² Jia Tuparãrika òriwapu'aberiwa'ri “Iroka takapi imawa'ri jia kika maimajiñu je'e”, añurãka ñima ðoto, nuapakaja ñimarijaju. Ritaja najãjibaakakaka ñaika wãjitãji baabeyuka yi'i. Jia naka ñimamaka, yiwãrõika ã'mitiritirã “Jiibaji Jesucristore na'mitiripëarü”, ãriwa'ri i'supaka naka ñimarijaju. Po'imaja aþetatarãka ñima ðoto nuapakaja ñimarijaju. I'supaka yibaarijaju “Kire ã'mitiripëairãte Jesure tããrãñu”, ãriwa'ri yiwãrõika ã'mitiritirã i'rãrimarãre kire yi'yaokaro'si. ²³ “Kire ã'mitiripëairãte Jesure tããrãñu”, ãñuakaka po'imajare ã'mitiripataokaro'si i'siakaka yiba'irabeyu. “Nãpitiyika yijare jia Tuparãte baarü”, ãriwa'ri i'supaka yibaarijaju.

²⁴ “Tuparã ðo'irã jia yija tõporãñu”, ãriwa'ri kiyapaika upakaja baabaraka mija imarijape. ã'mitirikõri je'e. Riririka po'imajare koyu ðoto, rikimarãja nime riririmaja. Nakaki i'rikaja imaki tãrãrãkika. Iki imaki jãjia ririritã aþerãte ruþubajirã eyaiki imarã, sawapa tõþoiki. Mamarã eyaũ'muiki upaka jia okajãjiaþi Tuparãte yapaika upakaja baabaraka mija imabe. ²⁵ Narirã baaka ruþu “Aþerãte yitãrye'e”, ãriwa'ri i'rãrimi upakaja naririkoririjaju. Riririparaka ka'wisitaka najuyaju sawapa tõþoerã. Supa imarã rãparaka tãñukate þũñuakaka kãkaka bu'ya nijiyu kiruþuko'arã tuaokaro'si. Þũñuakaka imarã, ñoaka imarãkimarã sime. I'supakamarã sime maro'si þuri. Sawapa imajãparũkia mo'abaraka maimarijaju. ²⁶ “Ikuþaka yibaarika Tuparãte yapayu”, ãriþupajoawãritirã Tuparãrika yiba'irabeyu. I'rika wãþuju ririrõþeiki upakamarã yibaayu. Aþea ãkõri je'e. I'rikaka yitutebu'ãjika ðoto, wãþuju kotoõ'õrãja tuteberijiki yi'i. “Ikuþaka Tuparãte yapayu”, ãriwãritirã kirika yiba'irabeyu. ²⁷ I'supaka ñimarijaju nare yiwãrõeka be'erõ'õ i'yoa yipo'ia yibaakoreka. Supa imarã “Jia Tuparãrika yiba'iraberü”, ãriwa'ri ka'wisijuaripotojo yirakajepããrijaju. Jia kirika yiba'irabeika wãpa kipõ'irã yitõþoye'e ãriwa'ri.

10

Bikija judiotatarãte baaeka majaroka õñurã imarã, nuþakamarã maimaye'e Tuparãte yi'riwa'ri

¹ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Bikija judiotatarã ñekiarã imaekarã majaroka mija ye'kariria'si. Nimaupatiji oko ñmakakarokãþi* Tuparãte nare ruþutawa'rika. Supabatirã Egiptoka'iakarãre ru'paraka Okojuaka wãmeika riãpakiaka ñ'þuãþi natãriwaata'yaokaro'si nare kijeyobaaeka. ² I'supaka Riãpakiaka Okojuaka wãmeika tãriwaata'riwa'ri, oko ñmakakarokãþi turitãpawa'ri Moiséte bojaeka ã'mitiripëairã najarika. Cristore yi'riwa'ri ruþuko'a majũjerũjeika upakaja naro'si simaeka. ³ Supabatirã imipi Tuparãte ña'atarijarika manã nimarakamakiji naba'arijarika. ⁴ I'sia be'erõ'õ okoa nare jitomaka, ãta watoþekãþi Tuparãte okoa jururũjeka sanukuokaro'si. Sukutirã, natãrika. ãta watoþekãþi okoa juruika takajamarã nare tããeka. Kire jãrãko'abeyurã nimako'omakaja na'yu upakaja Cristore nare ãrãrãka imarã, ikiji i'supaka naro'si baaãjikaki. ãkõri je'e: I'sia ãta upaka Cristore imaeka. ⁵ Tuparã i'rikaja kibaawãrũkãþi ba'arika, okoa nare kãjika simako'omakaja rikimarãja Tuparãte yapaeka upaka nabaaberika. Ba'iaja

* **10:1** En el desierto Dios guió a los Israelitas durante el día mediante una columna de nube. Véase Éxodo 13.21, 14.19-22

nabaarijarika simamaka, j̄jimaka Tuparāte naka imaberika. Supa imarī kire nayi'riberika pi'iwa'ri po'imajamatorā nareyarijarika.

⁶ "I'supaka yija ñekiarāre j̄uaeka", āriwārūrīpototojo nabaaeaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁷ Supa imarī waɓuju imaja j̄ērāka ĩrārīmarā yija ñekiarāte j̄iyipupayeeka upaka mija baa'si. Ritaja nimarijarika mirākakaka Tuparā majaropūñurā ikupaka sabojayu: "Waɓuju imaja j̄iyipupayeekaraka, ukurūkia ukuwejabiɓaraka, ba'abaraka nimaeka. Supabatirā ba'iaja baawā'imaparaka nabayatāāeka", āriwa'ri sabojayu. ⁸ I'supaka baawa'ri ĩmirīja rōmijāpitiyika ba'iaja baawā'imaparaka nimaeka. Sapi āriwa'ri 23,000 rakamarā ĩrārīmiji nareyapataeka. I'supaka najūaeka oñurā imarī nabaaeaka upaka baabekaja maimaye'e. ⁹ Ika ruɓubajirā, ba'iaja nabaarijarika simako'omakaja "Maipamakite ba'iaja mare baabesarāñu", āriwa'ri ĩrārīmarā yija ñekiarāre baeaka upaka mabaaberiyē'e. I'supaka ba'iaja nabaaeaka ĩawa'ri āñaka napō'irā kipūtaeka sapi ĩrārīmarāre j̄iñao'karosi. ¹⁰ Ikuɓaka sime aɓea ĩakōrī je'e: Nipamaki kimaerā Tuparāte wā'maekakire nakērājaika ĩrārīmarā. "Moisere kiwā'maberiri imakoperape Tuparā", āriwa'ri ba'iaja nabaariɓareaja ĩrīka ángel Tuparāte pūtaeka nare kiriataokaro'si. I'supaka najūaeka simamaka nabaaeaka upaka baabekaja mija imabe.

¹¹ Ritaja yija ñekiarāro'si simaeka upakaja o'oeka sime Tuparā oka pūñurā. Wejetiyia eyaerā baawa'ri i'supakajaoka maro'si sime ika majaroka. I'supaka najūaeka oñitirā, nabaaeaka upaka ba'iaja mabaakoreka kiripūñurā o'oeka sime. ¹² Supa imarī "Tuparāte yi'ririkakaka jia oñitirā imarī, ba'iaja mabaabeyu", āriɓipototojo ba'iaja baarika marakajejñu. ¹³ Supa imarī "Ba'iaja baarika yijare jitoika upaka jūabeyurā je'e aɓerā", mija āriɓupajoaika, ritamarā sime. I'supakajaoka sime aɓerāro'sioka. Mijare kērīka upakaja jeyobaarūkika kime Tuparā. Supa imarī "Ba'iaja baarika yijare jitoika", āriɓupajoariɓototojo, mija puɓaka mijare āñu upaka baabekaja mija imawārūrījayu. Ba'iaja baarika mijare jitokoperāka ɓoto kirika Tuparāte mijare ja'atarāñu. I'supaka kibaamaka samija rakajepāārāñu.

¹⁴ Supa imarī ikupaka mijare ñañu yijeyomarā. Ba'iaja waɓuju imaja j̄ērāka po'imajare j̄iyipupaka oñua ĩaɓɓabekaja mija imabe. ¹⁵ Jia oñipupakirā imarī, "Rita Pablote mare bojayu", āriɓupajoawārūrīrā mija ime. ¹⁶ Piya Jesúre ba'aekakaka puɓajoabaraka maba'arāka ɓoto, "Yiriwea sime iyaokoa", āɓaraka maro'si kija'ataeka simamaka iyaokoa maɓibaukurījayu. Supa imarī sukuerā baeaka, "Jia mibaayu Jesús. Ba'iaja yija baaika waɓajirā yijaro'si mireyaeka", āñao'karosi marērījayu. I'supaka mabaaiika simamaka "Kirirā maimē", marījayu. Supabatirā "Yiɓo'ia sime ɓan", āriwa'ri maro'si sakija'ataeka simamaka, saɓibaba'aerā baeaka, "Yaɓua tetaekarā Jesúre maro'si reyaĳikatatarā maimē", mañu. ¹⁷ Jesúrīrā maima simamaka ĩrātokakaja ɓan maɓibaba'arijayu. I'supaka mabaaiika simamaka, rīkimarā imariɓototojo Tuparāka ĩrīka ta'iarāja imarā maimē.

¹⁸ Israel ka'ĩakarāre baarijayua puɓajoaikōrī je'e. Wa'iro'si ri'ia Tuparāte najoɓjirījayuakakaja kūɓaji naba'arijayu. I'supaka ba'airā imarī ĩrīka upakaja Tuparāte j̄iyipupayeerā nime. ¹⁹ I'supaka simako'omakaja "Waɓuju imaja j̄ērāka po'imajare baeaka simamaka, wa'iro'si ri'itakaja sanijirījayua, imatiyabeyua sime", āriwa'ri i'supaka mijare ñañu. ²⁰ Ikuɓaka simatiyayu mijare yibojaika: Tuparāte oñibeɓurā waɓuju imajaro'si ri'ia napāñika ɓoto Satanārīka ima j̄iyipupayeewa'ri supa nabaayu. Supa imarī i'supaka baairāka jeyoaparakaja mija ba'aika ɓoto Tuparāte j̄iyipupayeerīkopakaja, Satanārīka ima j̄iyipupaka mija oñu. Supa imarī i'supaka mija baaika yiyapabeyu. ²¹ Maipamaki Cristore reyaekakaka puɓajoawa'ri iyaokoa ɓibaukubaraka,

pan pibaba'abaraka imarijaturā maim kirirā imarī. I'supaka imarā imarī, wapuju imaja jiyipupayeeriwi'irā ba'arika napāāikakaka ba'abekaja, ukubekajaoka mija imabe Satanārika imapitiyika mija jeyoarikoreka.

²² “Yirirā imariṗotojo ba'irāka najeyoarijayu”, āriwa'ri Maiṗamakire boe-baritūbekaja maimaye'e. Kire tēriwa'ribaji baawārūbeyurā imarī ba'iaja mijare kibaarūkiareka tārīwārūbesarāñurā mija ime.

Aṗerāoka jia nimaokaro'si maro'si wājitāji takaja ṗupajoabekaja maimaye'e

²³ Mia je'e, ikupaka imaja yi'yurā mija ime: “Tuṗarāreka marā imabeyua yijaro'si yija yapaika upakaja baarika”, āriwa'ri mija bojuyu. I'supaka maṗupaka mare āñua simako'omakaja ritaja mabaariyapaika mare jeyobaabeyua sime. I'supakajaoka Tuṗarāte yapaika baairā majayaokaro'si ritaja mabaariyapaika mabaajika ṗoto mare jeyobaabeyua sime. ²⁴ Supa imarī jia maimarūkitakaja ṗupajoabekaja aṗerāte jia imaokaro'si nare jeyobaarikaoka maṗupajoaye'e.

²⁵⁻²⁶ Mia, ika ka'iareka ima ritaja Tuṗarāte ṗo'ijiaeka sima imarī dika jariwa'ririmarāja kirika oyiaja sime. Saṗi āriwa'ri ritaja maba'aika jia oyiaja ima. I'supaka simamaka wa'iro'si ri'ia aṗea ritaja nawapañirō'ō “¿Wapuju imaja jiyipupayeeriwi'ikakamarī bai sime?”, āriwa'ri jērīabekaja sawapañitirā, mija yo'aba'abe.

²⁷ Jesūre yi'ribeyuka, “Yiṗō'irā mija ba'arape”, āriwa'ri, mijare kibojarāka, mija a'rirāka, kiruṗutaba'arāka upakaja kire yi'ribi'abekaja mija ba'abe. Supabatirā “¿No'okaka sime ika ri'ia?”, aṗaraka jērīabekaja samija ba'abe.

²⁸ Supa simako'omakaja “Wapuju imaro'si napāāika mirāka simamaka ba'iaja sime je'e aṗeyari”, Irīkate mijare āri'arāreka, kire wayu'awa'ri, mija ba'a'si. I'supaka mija baamaka kiwayuṗi'ribesarāñu. ²⁹⁻³⁰ “Ritaja ba'arika oyiaja sime”, mija āñua simako'omakaja, “ ‘Samija ba'a'si', āñukate ba'iaja ṗuparia'si”, āriwa'ri i'supaka mijare āñu.

Mija ā'mitipe. “Ritaja maba'aika marā imabeyua”, āñuka imarī, aṗerāte ba'iaja baawa'rimarā sayiba'aika imarī, ¿dako baaerā Irārimarā jaijairiṗareaja sayiba'aja'atajīñu je'e? Supabatirā ba'aerā baaeka “Jia mibaayu Tuṗarā”, ñarīrijayu simamaka ba'iaja yireka jairijaririka imabeyua. ³¹ Ikuṗaka simatiyayu mija ĩabe. Ritaja maba'aika rakakaja, maba'abeyu ṗotooka, mukurijayu rakakaja, i'supakajaoka ritaja mabaarijayu rakakaja, Tuṗarāte yapaika upaka oyiaja mabaarijariye'e ṗo'imajare jiyipupaka kire oñāokaro'si. ³² Supa imarī “Jia Jesucristore nayi'rirū”, āriwa'ri judiōtatarā, judiōtatamarīrāoka, aṗerā Jesūre yi'yurāre ba'iaja mija baaruṗutakoreka, jia mija ṗupajoabe. ³³ Yi'i ṗuri ikuṗaka ṗupajoaiki: Ritaja yibaaika jījimakaṗi ṗo'imajare ĩarika yiyapayu. Supa imarī ñimarūkia takaja yiṗupariṗeyu. “Jesūre ā'mitiriṗēawa'ri jia ṗo'imajare imarū”, āriwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rirūkia imakoṗeikareka Tuṗarāte nare tāarika yiyapayu.

11

¹ Jesūre wā'maekaki imarī kire ā'mitiriṗēawa'ri kimaeka upakaja yibaayu yiro'si. Supa imarī yibaaika upakaja mija baabe mijaro'sioka.

“Marērīrijayu ṗoto ikuṗaka rōmijāte baañika jia sime”, āñua

² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mijare yiwārōrapaka upakaja baarijaturā mija ime. Supa imarī samija ye'kariribeyua simamaka jījimaka ñime.

³ Aṗea ikuṗaka ima mija ṗiririka yiyapayu. ĩmirīja ruṗuko'amaki kime Jesús. I'supakajaoka rōmijaro'si nime natūmiarā. I'supakajaoka Jesús ruṗuko'amaki

kime Tuparā. ⁴ Narēririwi'iarā Tuparāte najaika poto, kirika kiro'si bojañibaraka sayapāiapi narupuko'arā ja'aḗabekaja ĩmirĩjare jairijayu. ĩrĩka puri kirupuko'a kija'aḗarikareka "Yirupuko'amakimarĩka kime Cristo", āñu upaka kire jiyipupayeebeyuka upaka kibaayu. ⁵ Rōmijā puri, Tuparāte jaibaraka, kirika bojariroka kiro'si bojañibarakaoka, narupuko'arā sayapāiapi ja'aḗaeka imarūkĩrā nime. Rōmo korupuko'arā ja'aḗabeyuko puri kotĩmite jiyipupaka ōribeyuko upaka kobaayu. Korupua wi'ḗatekako upaka i'yoa imako. ⁶ I'supaka simamaka korupuko'arā ja'aḗarika yapabeyuko puri, sarekaja korupua kowi'ḗataparū. Sapi āriwa'ri "Jiamarĩa yiro'si sime", āñuko imarĩ, korupuko'arā koja'aḗearū. ⁷ I'supaka simako'omakaja narēririwi'iarā Tuparāte najairāka poto ĩmirĩja puri narupuko'arā ja'aḗarūkimarĩ imarā Tuparāte kirika upakaja kiḗo'ijiaeka maimamaka. I'supaka mare kibaaeka simamaka "Ritaja jia baaiiki Tuparā", mañu. I'supakajaoka ĩmirĩjika rūmu imarĩ, korupuko'arā ja'aḗaiko koime "Kore imaruḗutarimaji kotĩmite ime", mañaoakaro'si. ⁸ Ikuḗaka sime: ĩmirĩjire Tuparāte ḗo'ijiaeka poto rōmo yatawi'iū'apimarĩa kire kiḗo'ijiaeka. Rōmore puri ĩmirĩji yatawi'iū'a e'etatirā kiḗo'ijiaeka. ⁹ Supa imarĩ, ĩmirĩjite jeyomarĩa imamaka, ĩawa'ri rōmore Tuparāte ḗo'ijiaeka. Rōmore, jeyomarĩa imamaka, ĩawa'rimarĩa. ¹⁰ Supa imarĩ "Yijare imaruḗutarimaja imarĩ, yija ruḗuko'amarā nime yija jeyomarā", āriwa'ri narupuko'arā ja'aḗeatirā, narēririwi'iarā najaika poto jia sime rōmijāro'si. Supabaturā i'supaka nabaamaka ĩawa'ri "Jia sime", āngelrākare āñaoakaro'si, narupuko'arā rōmijāre ja'aḗearū. ¹¹ I'supaka simako'omakaja, maipamaki Jesurikore yiyurā imarĩ, rōmijā naro'siji, ĩmirĩja naro'sijioka imaberijirā. ĩ'rātiji pupariwa'ri jeyoaparak imarūkĩrā maima. ¹² Ā'mitirĩkōri. ĩmirĩji yatawi'iū'api rōmore Tuparāte ḗo'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja rōmijāpi ḗo'ijiyurā maima. ĩ'parāwā'taja Tuparāte ḗo'ijiaekarā oyiaja maima.

¹³ Jia pupajoaeka mija imabe. Rēririwi'iarā sayapāia ruḗuko'arā ja'aḗabekaja Tuparāte kojaijĩka zyaje jia simajĩñu je'e mijareka? Jēno'o jiamarĩa simajĩñu. ¹⁴ Supabaturāoka, "Rupua jĩ'ibeyurā watopakarā ĩrĩka ĩmirĩjite ruḗua jĩ'ĩjĩka i'yoa simajĩñu kiro'si", āriḗupajoapatairā maima. ¹⁵ Rōmore puri ruḗua űoaka koji'ĩmaka jiyuriko kore maiyu. Supa imarĩ ruḗua űoaka jĩ'ĩwa'ri korupuko'arā ja'aḗaiko koime. ¹⁶ Ika mijare yibojaika ā'mitiriyapaberīwa'ri "I'supakamarĩa sime", ĩ'rārimarāre āri'rākareka ikupaka nare ñarĩrāñu: Yija upaka aḗea wejeareka Jesure ā'mitiripēabaraka imarā "Nare yija bojarijayua y'i'riwa'ri ĩ'rātiji oyiaja simaupakaja sabaarijayurā nime", āriwa'ri yibojayu.

"Jesure piyia ba'aeka upaka ba'abaraka ba'iaja mija baabu'arījayu", Pablote nare ārika

¹⁷ Mae ate ita mijaro'si yo'oyu: Tuparāte jiyipupayeeokaro'si rērĩtirā jia imarikopakaja ba'iaja mija baabu'arījayua simamaka "Jia oyiaja baairā mija ime", mijareka ñarĩbeyu. ¹⁸ "Narērĩrijayu poto ĩ'rātiji pupajoaberīwa'ri ba'iaja naro'si simarijayu", nañua mija majaroka ña'mitiyu. "Rita sime je'e aḗeyari", ñarĩpupajoayu. ¹⁹ Jia ĩ'rātiji imabu'aberīwa'ri mija piḗikopejĩka marā imabeyua je'e. Mija rakakaja mija āriḗupajoairoka ōriwārūtĩrā, "ĩ'rā nime wājia pupajoatirā Tuparāte yapaika upakaja baairā", marĩwārūyu. ²⁰ Jesure piyia ba'aeka upaka rērĩtirā mija ba'aika poto mija wājĩtāji takaja pupajoairā imarĩ, Maipamakire jiyipupayeebeyurā upaka mija baayu. ²¹ ĩaikōri je'e. Ba'arika mija ba'aika poto wayuoka baairāte piḗabekaja mija ba'ayu "Yi-jarikaja sime", āriwa'ri. I'supaka mija baamaka, ba'arimarĩa imarāre

kēsirabarjayu. Aperā pūri jia rīkimaka ba'atirā, jījimakaḽi ukuwejabiririjayurā.
²² Ĵia sime bai je'e? Mijaro'siji ba'arika mija yapaye'e mija wi'iarā a'ritirā mija ba'abe. Aperā jia ba'atōpobeyurāte ĩaika wājītāji mija ba'aika ba'iaja i'yoa nare mija jūarūjeyu. Supabatirā Jesūre ā'mitiripēairā nimako'omakaja nare ĩaripe'yoirā upaka mija baayu. I'supaka mija baaika ōrīwa'ri, "Ĵia baairā mija ime", Ĵmijare ĩarīrāñu bai je'e? Ĵēno'o, Ĵiamarīa sime.

Ikuḽaka sime piyia Jesūre ba'aekakaka

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Maiḽamakire yire wārōekakaka, kopakaja mijare yiwārōtirape. I'supaka simako'omakaja mijare sayibojaerā baayu ate. Maiḽamaki Jesūre nañi'aerā Judare bojajāēka ñami, ḽan Jesūre e'erikaeka. ²⁴ Se'erikatirā, "Ĵia mibaayu Tuḽarā", kērīka. Sañakatarutirā ikupaka kika wārūrimajare kērīka: "Āja'a, mija ba'abe. Ika sime yipō'ia. Mijaro'si yireyarāñu. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka mija ḽupajoabe. Yire ḽupajoarija'ataberiwa'ri ikupakaja rērībaraka samija ba'arijape", kika wārūrimajare kērīka. ²⁵ Naba'aeka be'erō'ō i'supakajaoka iyaokoko'a Jesūre e'erikaeka. TorāĴirā ikupaka nare kērīka: "Āja'a, mija ukube. Mijaro'si riwejurubaraka yireyarāñu. 'Kiriweapi ārīwa'ri ikupaka jia ḽo'imajare yibaarāñu', Tuḽarāte ārīka upakaja simarijarirāñu mae. Yireyarāka be'erō'ō mijaro'si yibaaeka mirāka ḽupajoabaraka yire ye'karipekaja ikupaka rērītirā samija ukurijape", nare kērīka. ²⁶ Pan maba'arāka, iyaokoa mukurāka kopakaja maro'si Jesūre reyaeka. Maiḽamakire etarākarō'ōĴirā jērāika, ikupaka baawa'ri maro'si Jesūre reyaekakaka ḽo'imajare mija baabeayu.

Ikuḽaka baatirā piyia Maiḽamakire ba'aekakaka maba'aye'e

²⁷ Ikuḽaka simatiyayu: Jesūre ā'mitiripēairāte wayuĩabeyuka imariḽotojo Maiḽamakire piyia ba'aeka upaka kibaajīka, Ĵiamarīa baaiki kime. I'supaka baaiki pūri maro'sitaka Maiḽamakire riwejurubaraka reyaeka ōrīwārūberīwa'ri, ba'iaja kibaayu. ²⁸ I'supaka simamaka Maiḽamakire piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka, ukuerā baaekaoka jia maḽupajoaye'e. "Cristorirāre wayuĩabekaja ba'itakaja nare yibaayu", maḽupakapi marīĴikareka, ba'iaja nare mabaarijayua maja'atajīñu. ²⁹ Jesūrīrāre wayuĩabeyurā imariḽotojo ḽan waḽuju maba'amaka, iyaokoa mukumakaoka ba'iaja Tuḽarāte mare jūarūjerāñu. ³⁰ I'supaka simamaka waḽuju saba'aekarā rīkimarāja mija rūetaayu. I'supaka imawa'ri ĩ'rārimarāre reyarijayu. ³¹ Maba'aerā baarāka ruḽu maimakaka ḽupajoatirā aḽerāte mawayuĩabeyua maja'ataye'e. I'supaka mabaamaka sawaḽa Tuḽarāte mare waḽajēñebesarāñu. ³² Maiḽamakite ba'iaja mare jūarūjeyu ate ba'iaja mabaape'akoreka. I'supaka baawa'ri kire yi'ribeyurāte ba'iaja baarūkirīmi seyarāka ḽoto naka ba'iaja mare kijūarūjebesarāñu.

³³ Yijeyomarā, Jesūre piyia ba'aekakaka ba'aerā baaeka mija rērīrāka, ĩ'rīka jariwa'rīrimarīaja ĩ'rātīji jajumarīaja mija ba'abe. ³⁴ Mija wi'iaḽi jia ña'ḽirika ba'atirā rērīriwi'iarā mija a'ḽe kēsīa torā mijare baakoreka. Rērīriwi'iarā mija ba'aika pūri jia mija ña'ḽiokaro'simarīaja ima. I'supaka ĩ'rātīji jia jajumarīa mija ba'arākareka ba'iaja Tuḽarāte mijare baabesarāñu. Mija ḽō'irā eyatirā aḽeakaka mijare yibojarāñu.

¹ Mae aþea pæperapi yire mija jêrîapũataeka mijare yibojaerã baayu. Jia pũpajoabaraka Cristorika maba'irabewãrũerã Espĩritu Santore mare ja'ataekakaka mija õrĩrika yiyapayu yijeyomarã.

² Jesũre mija yi'rĩrã baaeka ruþubajirã, Satanãrika pakĩriroka yi'rira'aekarã imarĩ, waþuju imaja jêrãka jiyeka maka jaibeyua mija jiyiþũpayeeka. ³ Supa imarĩ ikupaka mijare yibojaũ'muyu: "Ba'iaja Jesũre jũarũ", ãrĩbeyuka kime Espĩritu Santore kireka ña'rĩjãikamaki. Supabatirã Espĩritu Santore jey-obaaikapi takaja "Maiþamakitaki kime Jesũs", ĩrĩkate ãrĩwãrũrijayu.

⁴ Cristorika ĩrĩka upakaja maba'irabewãrũokaro'si kirika Espĩritu Santore mare ja'atayu. Rakakaja mabaarũkia mare kija'ataika simako'omakaja Espĩritu Santo ĩrĩkaja imaki mare saja'atarimaji. ⁵ Tuþarãte yapaika upakaja Maiþamakirika maba'irabeyu. Rakakaja kirika maba'irabeika simako'omakaja Maiþamakĩ ĩrĩkaro'siji maba'iraberijayu. ⁶ Kirika Tuþarãte mare ja'atayu, Jesũre yi'yurãte jia majeyobaokaro'si. Marakakaja aþeba'ikaka kija'ataika imako'omakaja, Tuþarã ĩrĩkaja i'supaka baaike. ⁷⁻⁸ Ikuþaka Espĩritu Santore rakakaja mare ja'ataeka majeyobaabu'awãrũokaro'si: ĩrãrimarãre "Jia pũpajoatirã bojawãrũirã nimarũ", ãrĩwa'ri norĩwãrũokaro'si Espĩritu Santore nare ja'atayu. Aþerã þuri Tuþarãte kirika jia nare õrĩwaþu'atarũjeyu, "Po'imajare sanabojawãrũrũ", ãrĩwa'ri. ⁹ Aþerã imarã "Yija jêñeika upakaja Tuþarãte yi'rĩrijarĩãñu", ãñurã. Jĩñurãte nataãwãrũerã kirika Espĩritu Santore ja'ataekarã nime aþerã. ¹⁰ Espĩritu Santo kirikapi aþerãte jeyobaaike maikoribeyua nabaabeawãrũerã. Aþerã "Nare yibojaika ã'mitirĩtirã yiro'si bojawaþu'atarimaja nimarũ", ãrĩwa'ri kirika Espĩritu Santore nare ja'atayu. Aþerã imarã, "Ĩĩ kime Espĩritu Santore jã'meikapi jaika. ĩĩ þuri Satanãrika ima kire jã'memaka i'supaka jaiki", narĩwãrũokaro'si Espĩritu Santore nare jeyobaayu. Na'mitiribeyua aþerã oka imakoþeikaja najaiwãrũerã Espĩritu Santore jeyobaayu aþerãte. I'supakajaoka na'mitiribeyua simako'omakaja aþerãte jaika upakaja nabojarikatawãrũerã kijeyobaayu aþerãte. ¹¹ ĩrĩkaja kime Espĩritu Santo kirikapi mabaarĩjayu rakakaja mare ja'ataiki. Kiyapaika upaka oyiaja mabaawãrũerã i'supaka mare kijeyobaayu.

Ĩrãtijimarĩrã imarĩþotojo ĩrĩka upakaja imarã maimẽ ãñurõ'õ

¹² Maþo'iarã ritaja imarĩþotojo ĩrã þo'iji sime. ã'mitirĩkõrĩ je'e. Pitaka, ñakoa, ã'mua, ũ'þua ritaja ima maþo'iarã. I'supakajaoka maimẽ Jesucristore ã'mitirĩþeairã. Rĩkĩmarãja imarĩþotojo Cristore oyiaja ã'mitirĩþeairã imarĩ, jeyobaabu'abaraka ĩrĩka upaka oyiaja imarã maimẽ. ¹³ Ritaja tatarã maimẽ. Judĩotatarã, judĩotatamarĩrãoka, supabatirã aþerãte ba'irabeĩjirã imarĩ, nayapaika upaka baawãrũbeyurã, aþerã imarã nabaariyapaika upaka baawãrũrijayurã. I'supaka maimako'omakaja ruþuko'a majũjerũjeka þoto ĩrĩka ta'iarãja Espĩritu Santore mare imarũjeka. Jesucristore ã'mitirĩþeãtirã Espĩritu Santore ña'rĩjãikarã oyiaja majarika.

¹⁴ ĩrã þo'iji maþo'ia imarĩþotojo ritaja sime sareka. ¹⁵ ũ'þua jaika imarĩkareka, "Pitaka upakamarĩa ñima simamaka, þo'iarekamarĩa ñime", ãrĩkoþeko'omakaja þo'iarekaja ima sime. ¹⁶ I'supakajaoka ã'mua jaika simarĩkareka, "Ñakomarĩa ñima simamaka, þo'iarekamarĩa ñime", ãrĩrĩþotojo þo'iarekajaoka ima sime. ¹⁷ Ñakotaajo maþo'ia imarĩkareka, dakoapi ma'mitirĩberĩjããeka. ã'mutakaja simarĩkarekaoka dakoapi mawĩĩberĩjããeka. ¹⁸ Ikuþaka sime. Maþo'ia imarũkia kiyapaeka upakaja Tuþarãte mare

po'ijiaeka. I'supakajaoka sime Jesucristore yi'yurāro'si. "Rīkimarāja imari'potojo ī'rātata upaka nimarāñu", Tuparāte āritika sime. 19 Ī'rāba'ikakaja* mapo'ia imarikareka po'imariā simajāēeka. 20 Iku'paka simatiyayu: Mapo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ī'rāpo'iji sime mapo'ia. I'supakajaoka maime Jesúre ā'mitiripēairā. Rīkimarāja imari'potojo ī'rīka upaka oyiaja pūpajoawa'ri jeyobaabu'airā maime.

21 Nakoajaika imarikareka "Yire jeyobaabeyua sime pitaka", sārīberijāēeka. I'supakajaoka rupuko'a jaika imarikareka "Yire jeyobaabeyua sime ū'pua", sārīberijāēeka. 22 Iku'paka sime: Mapo'iakaka ima "Dako wapamarīa sime yiro'si", mañurō'ō simako'omakaja imatiyaika sime. 23 Mapo'iareka ima "Jiyurimarīa sime", āripūpajoawa'ri jībaji a'perāte sayoiokaro'si jia samai'rīrijayu. I'supakajaoka a'pea mapo'iareka ima ritaja po'imajare īakoreka jariroaka jāātirā oyiaja maime. 24 I'supaka simako'omakaja ī'rārikō'rīmato ima mapo'iareka sārīrīrimarīaja jariroaka rā'rīta'apatabeyurō'ō. Kiyapaeka upakaja mapo'ia Tuparāte mare po'ijiaeka. I'supaka kibaaeka simamaka mapo'iareka ima "Imatiyabeyua sime yiro'si", mañua simako'omakaja jībaji mairīñurō'ō sime. 25 Mapo'iareka ritaja mareka simako'omakaja ī'rātiji oyiaja sajeyobaabu'ayu. I'supakajaoka maime maro'si. Rīkimarāja maima simako'omakaja ī'rīka upakaja pūpairā imarī, majeyobaabu'arijayu. 26 Ī'rākō'rīmato mapo'ia mare yi'arāka poto mare yi'abeyurō'ō pari'iji sayi'apatayu. Supabatirā ī'rākō'rīmato mapo'ia jiyurika po'imajare īaikapi ritaja jījimaka maime. I'supakajaoka maime Jesúre ā'mitiripēairā maro'si. Maka imakite ba'iaja pūparirāka, maima'apatiji kika ba'iaja mapūparipatarāñu. Supabatirāoka maka imakite jījimaka imarāka, maima'apatiji kika jījimaka maima'atarāñu.

27 Iku'paka simatiyayu: Jesúrika ba'irabebarakaja jeyobaabu'arijaturā imarī, ī'rīka ta'iarāja Jesús po'iu'upakaja imarā maime. I'supaka simamaka ī'rīka upakaja imatiyairā oyiaja maimarijayu. Maka imaki ī'rīkate maro'si ō'totoirāka maima'apatiji Jesúrika ba'irabeirāro'si jiamarīa simarāñu. 28 I'supaka Jesús po'iu'upaka ī'rīka ta'iarāja maimamaka, ī'rīka jariwa'rīrimarīa kirika ba'iraberika Tuparāte mare ja'atayu majeyobaabu'aokaro'si. Mamarītaka ī'rārimarāre Tuparāte wā'maeka apōstolrāka nimaokaro'si. I'supaka kibaaeka narokabajirā ī'rārimarāre napūparō'ōpi nare kēñua kiro'si boja'ijirimajaja nare kimarūjeyu. Narokajite a'perā kirika bojariroka wārōrimajaja, supabatirāoka a'perā Tuparā ī'rīkaja kibaawārūika maikoribeyua bearūkirāro'si nare kimarūjeyu. I'supakajaoka a'perimarā jīñurāte tāārimajaja nare kimarūjeyu. A'perā imarā a'perāte jeyobaarūkirā, supabatirā Tuparāte yi'yurā jia natiyiaja ba'iraberuputarimajaja nimaerā a'perimarāre kijeyobaarijayu. I'supakajaoka a'petomajaja oka na'mitiribeyua imakopeikajaja najaiwārūerā kijeyobaayu. 29 Ī'rāba'ikaka takajaja kiro'si maba'iraberāmarīa Tuparāte ritajaja ima mare ja'atayu. Ā'mitirikōrī je'e: Ī'rīka ta'iarāja Jesucristorika bojata'aparimajaja oyiaja marīrā maime. I'supakajaoka ī'rīka ta'iarāja Tuparāte mare ōrīrūjeika kiro'si boja'ijirimajaja oyiaja marīrā maime. Supabatirā ī'rīka ta'iarāja kirika bojariroka wārōrimajaja oyiajamarīa maime. I'supakajaoka ī'rīka ta'iarāja Tuparā upaka maikoribeyua baabearūkirāmarīrā maime. 30 Ī'rīka ta'iarāja jīrīrimajaja tāārimajaja oyiaja marīrā, supabatirā ī'rīka ta'iarāja majaiwārūbeyua oka imakopeika jaiwārūrimajaja oyiaja marīrā maime. Najajika ā'mitiritirā, "Iku'paka ā'rīka

* 12:19 Por ejemplo, si el cuerpo fuera compuesto solamente de ojos, o de orejas.

nañu”, ãrĩwãrũrimaja oyijaja marĩrã maimẽ. ³¹ “Jia jeyobaabu'aokaro'si Espĩritu Santore mare jeyobaaikapi imatiyaika yibaariyapayũ”, ãrĩwa'ri Tuparãte mija jẽnebe. I'supaka mija baarãkareka jia simarãñũ.

I'supaka mija ãrĩrũkia simako'omakaja tẽrĩwa'ribaji imaroka mijare yiwãrõerã baayu mae.

13

Aperãte mawayuãajĩka, ika sime imatiyaika

¹ Ritaja apetomaja oka jairã imariþotojo, supabaturã ángelrãkare jaika pariiji jaiwãrũirã imariþotojo, aperãte wayuãabeyurã maimajĩka, “Dakoa wãpamarĩaja najaiyu”, þo'imajare mareka ãrĩjĩñũ. ² Tuparãro'si bojaijirimaja maimaokaro'si ritaja mare kiõrĩrũjerikareka, aperãte mawayuãaberijĩka, dakoapi ãrĩwa'ri imatiyairã maimaberijããeka. I'supaka imarã imari karerõ'õpi ritaja imarũkiakaka mare kibojarikareka, supabaturã ritaja Tuparãte mare ja'ataika morĩrikarekaoka, dako wãpamarĩa simajããeka. Supabaturãoka jia Tuparãte y'i'riwa'ri “Ika þusia miwiarĩkabe Tuparã”, mapakã'ã kire mañũ upakaja kiyi'rijĩka simako'omakaja aperãte mawayuãaberijĩka, dakowãpamarĩa simajĩñũ. ³ Wayuoka baairãte jeyobaawa'ri marikaika ritaja ijiripotojo, aperãte mawayuãaberijĩka, dakoa sawãpa Tuparã þõ'irã matõþoberijĩñũ. Tuparãrika bojariroka wãrõrika maja'atabekã'ã “Tuparã majamarãre yire joeriataparũ”, marĩjĩka simako'omakaja aperãte mawayuãaberijĩka, dakoa sawãpa jia matõþoberijĩñũ.

⁴ Mija ãbe. Ikuþaka sime wayuãabu'arikakaka: Po'imajare ba'ijaja mare baako'omakaja, sarakajepããekaja maimaye'e. Sarakajepããirã imarĩ, nare boebaririka imabeyua. Supabaturã “Aperã yijare jũbaji imarã”, ãrĩwa'ri nare ã'mijãbekaja maimaye'e, ritaja imarã rokarã maimaokaro'si. ⁵ Po'imajare i'yopi'rikoreka niaika wãjitãji ba'ijaja nare mabaabeabesarãñũ. Supabaturã maro'si wãjitãji takaja jia þupajoabekaja jia þo'imajare imarikakaka þupajoarika sime. I'supakajaoka ba'ijĩkaja mare napakã'ã nare boebarimarĩa sime. Aþea i'supakajaoka apikate mare ba'ijaja baako'omakaja ñoaka sapi boebaka imapañarimarĩa sime. ⁶ Po'imajare ba'ijaja baaiika ãtirã, “Ba'ijaja baairã nime”, ãþaraka jĩjimaka imarimarĩa sime. I'supaka imabekaja Tuparãte yapaika upakaja baairã imarãte ãtirã jĩjimaka maimarãñũ. ⁷ Wayuãariþupakirã imarĩ, aperãte ba'ijaja mare baako'omakaja nareka majabeyu. Jia nare þupajoawa'ri “Õrĩþũarũkirã nimamirĩrikawa'rĩrãñũ je'e ruþũ”, marĩþupajoayu. Ba'ijaja rakajepããbaraka aperãte wayuãarija'atarika imabeyua.

⁸ Wãtaka þo'imajare õrĩrika ja'atarũkimarĩa sime. Tuparãte mare ãñua kiro'si mabojajĩjika þuri tiyirãka. I'supakajaoka simarãñũ þo'imaja oka majabeyua Tuparãte mare jairũjeika, supabaturã morĩrã Tuparãte mare ja'ataeka. ⁹ Ikuþaka sime: Maekaka õrĩþũarika Tuparãte mare ja'ataika simako'omakaja ritaja õrĩþatabeyurã maimẽ. I'supakajaoka mare kiõrĩrũjeika kiro'si mabojajĩrũkia morĩþatabeyuaoka. ¹⁰ I'supaka maima simako'omakaja kiþõ'irã maeyarãka þoto þuri jia õrĩwãrũtiyairã Tuparãte mare jarirũjerãñũ. Supã imarĩ i'sirĩmi seyarãka þoto maekaka morĩkoþeika wãpamarĩa jarirãka.

¹¹ Mija ãbe: Me'rĩ ñimaeka þoto, ritaja jia yijaiwãrũberika ruþũ. Supabaturã, yĩþupaka, supabaturã õrĩwãpu'atarikakakaoka, i'supakaja simaeka ruþũ yiro'si. Pakariwa'ri yime'rãrĩ ñimaeka upakamarĩa ñimarijayu mae. ¹² I'supakajaoka maekaka maro'si simañuju ruþũ, ritaja Tuparãrika

morīwārūbeyua simamaka. Ūperia majakapi maḡema mayaakoḡeika upakaja maime Tuḡarārikakaka jia morībesarāka. I'supaka simako'omakaja ḡamaji Tuḡarā ḡō'irā eyatirā, kire mairānu. I'sia ḡoto mare kiōrīḡataika upakajaoka kire morīwārūḡatarānu maro'sioka.

¹³I'supaka simamaka maekarakaba'ikaka ima maekaka mabaarijarirūkia. Īakōrī je'e: Jia Tuḡarāte ā'mitiripēarijaparaka maimarijariye'e. Supabatirā "Kipō'irā maeyarāka ḡoto mare kēnu upakaja jia mare kibaarānu", āriḡupajoabaraka imarijarirūkia sime. I'supakajaoka ḡo'imajare jia wayuīabaraka maimarijariye'e. Maekarakaba'ikaka mabaarijarirūkia imako'omakaja wayuīabu'arikakaka sime tērīwa'ribaji imatiyaika.

14

Tuḡarāte mare jeyobaamaka ikupaka mabaabu'aye'e

¹Supa imarī ḡo'imajare jia mawayuīarijariye'e. I'supakajaoka "ḡo'imajare miro'si yija bojaijiwārūerā yijare miōrīrūjeika yijare mija'atabe", āparaka Tuḡarāte mija jēḡebe. ²Ikupaka sime: Rērītirā nimarō'ōrā oka kiōrībeyuapi jaikite ḡo'imajare ā'mitiriwārūbeyua. Kipupaka simamaka Tuḡarā Īrīkateje saḡi kijaiyu. ³Aḡika ḡuri Tuḡarāte kire bojarūjeika ḡo'imajare bojaiiki. Kire ā'mitiritirā, jībaji Tuḡarāte nayi'rirānu. I'supakajaoka jia okajājia imatirā Tuḡarāte yaḡaika upaka nabaaokaro'si, supabatirā jīḡuparā nimaerā i'supaka kibojayu. ⁴Oka kiōrībeyuapi Tuḡarāte jaiki, i'supaka kibaaika kiro'si takaja jia sime. Tuḡarārika na'mitiyuapi aḡerāte bojaiikte ḡuri sā'mitiritirā jia ḡo'imajare sōrīwaḡu'atarijayu. I'supaka kibaaika simamaka jia Jesūre yi'yurāte kiwārōrijayu.

⁵Īrīka jariwa'ririmarā aḡetatarā oka mija ōrībeyua imakoḡeika mija jaiwārūrikareka, jia simajāēka yi'ro'si. I'supaka jia simako'omakaja aḡerā oka kiōrībeyua kijaika tērīwa'ribaji imatiyaika sime Tuḡarāro'si bojaijirika. Aḡerā oka kijaika ḡo'imajare ā'mitiriwārūbeyua Īrīka bojarikatarimajite imajika ḡuri jia sime. ⁶Mija ā'mitiḡe yijeyomarā. Mija ḡō'irā eyatirā mija ā'mitiribeyua yijaijika, dako waḡamarā mijaro'si simajīnu. Tuḡarāte yire ōrīrūjeika mijare yibojajika ḡuri jia mijaro'si simajīnu. I'supakajaoka sime Tuḡarārika mija ā'mitiyurokapi yiwārōrika.

⁷Ā'mitirikōrī je'e. Īrīkate ma'saka jia ḡupuwārūbeyua ā'mitiritirā, "I'siroka kipupuyu", ārīwārūbeyurā maime. I'supakajaoka arḡa wameikapi bayaoka jia kibirewārūḡepakā'ā, "I'siakaka kibireyu", marīwārūberijīnu. ⁸Aḡea ima. Surararākare akarimajire tromḡeta wāmeika jia kipupuwārūberijika, nama-jamarāka jīrīrā imatikaja nimawārūberijīnu. ⁹I'supaka sime, aḡetatarā oka mija ōrībeyua mija jaikoḡeika ā'mitiriwārūberīwa'ri, "I'supaka ārīrika naḡnu", aḡerāte ārīwārūberijīnu. I'supaka simamaka, waḡuju ko'torō'ōrāja jairā upakaja mija baajīnu. ¹⁰Rita sime, ika ritatojo wejeareka rita-jatata ḡo'imaja rakakaja noka najaiyu. I'supaka simako'omakaja Īrātataja imarā imarī najaiika ā'mitiribu'awārūirā. ¹¹I'supaka simako'omakaja ma-jeyomarākaki ḡa'mitiribeyuapi yika kijaijika Īrātiji yija ā'mitiribu'abepakā'ā, "Aḡetomaji upaka kime", ḡarīrānu. I'supakajaoka yireka kipupajoarānu kiro'sioka. ¹²I'supaka mijaro'si smakoreka, Espīritu Santore ja'atarijayu yaḡairā imarī, "Jesūre yi'yurāte yija jeyobaarūkia yijare mija'atarika yija yaḡayu", kire mija ārīrijape.

¹³I'supaka simamaka aḡerāte jeyobaarika ḡupajoairā imarī, "Espīritu Santo yire jeyobaaikapi aḡerā oka ḡorībeyua yijaiko'omakaja aḡerāte jia

sayibojarikataokaro'si mirikakaka yire mija'atabe", āparaka Tuparāte mija jēñerijape. ¹⁴ Ikuḗaka sime: Tuparāte jiyipupayeebaraka aḗerā oka ñoribeyua yipupakarā yire ña'rjāikapi upakaja kire jairipotojo, "Iḥupaka yijaiyu", ñariwārūbeyu. ¹⁵ Iḥupaka simamaka ikupaka mabaaye'e: Aḗerikuri aḗerā oka moribeyua mapupakarā mare ña'rjāikapi upakaja Tuparāte majairijariye'e, iḥupakajaoka mabayakoyaye'e. Aḗerikuri ḗuri moriwaḗu'ataikapi kika majairijariye'e, iḥupakajaoka kiro'si mabayakoyarijarirāñu. ¹⁶ Ika mijare yibojaika upakaja mija baabe. Iḥupaka mija baaberijikareka, sā'mitiriberiwa'ri "Jia mibaayu Tuparā", mijare ā'mitiririmajare āriwārūberijññu. ¹⁷ Kire jiyipupayeebaraka, "Jia mibaayu Tuparā", jia mañua simako'omakaja, majaiika ā'mitiriberiwa'ri jiiḗaji kire nayi'riwārūbeyu. ¹⁸ Mijare tēriwa'ribaji ñoribeyua oka imakoḗeika jaiwārūiki ñime. Iḥupaka imaki imarī, "Jia mibaayu Tuparā", saḗi kire ñañu. ¹⁹ Iḥupaka simako'omakaja Jesúre yi'yurāka rēritirā diez mil rakaroka na'mitiribeyuapi nare yijaijika dakowapamarāja simajññu. Na'mitiriwārūikapi ḗuri ĩ'rāpitarakarokatakaja nare yibojako'omakaja sanōriwārūjika jiiḗaji sime yiro'si.

²⁰ Me'rāka jia ḗriḗūabeyukajirā upaka mija pupajoa'si yijeyomarā. Iḥupaka simako'omakaja me'rārjaka ba'iaja baakoribeyurā upaka Tuparāte yapaika pupajoabaraka ḗakiayurā upaka jia mija imabe. ²¹ Mija ĩabe, ikupaka Tuparā majaropññurā sabojayu: "Judiotatarā ḗō'irā aḗetomajare yipūatarāñu aḗea okapi nare najaiokaro'si yire ā'mitiribeyurā nimamaka. Iḥupaka nare yibaako'omakaja, yire nayi'ribesarāñu ruḗu", āriwa'ri sabojayu Tuparā oka ḗññurā. ²² Supa imarī iḥupaka Tuparāte mare jairiḗjeka "Wēkomaka yijare baarāki Tuparā", kire ā'mitiriripe'yoirāte āriwārūokaro'si. Maro'si ḗuri kirika Tuparāte mare ḗriḗjeka mabojamaka "Maka kime", mariwārūyu. ²³ Ikuḗaka sime: Mija rēñurō'ōrā aḗerā oka mija ḗriḗbeyua ĩ'rika upakaja jaibaraka mija imajjika ḗoto, Jesúre yi'ribeyurāte mija ḗō'irā eyajññu. Iḥupaka mija jairijayu ḗoto ĩakoribeyurā imarī, "Wejabisimajataka ĩ'rare ime", mijareka narirāñu. ²⁴⁻²⁵ Iḥupaka baabekaja Tuparāro'si bojaijibaraka mija imarō'ōrā ĩ'rika Jesúre yi'ribeyuka kākatirā, Tuparāte mijare ḗriḗjekarō'ōjirāja mija bojarāka jia sakiōriwārūpatarāñu. Supa imarī, "Ba'iaja baatiyaiki ñime. Ya'erō'ōrā yipupajoakoḗeika Tuparāte ḗñua", kēriḗññu. Supabatiḗa Tuparāte jiyipupayeewa'ri ñukurupatiḗa, "jMijaka Tuparāte ime mirākiyu!", kēriḗññu.

Jesúre yi'yurāka rēritirā, ikupaka Tuparāte majiyipupayeeye'e

²⁶ Mija ā'mitiḗe yijeyomarā. Ikuḗaka mija baarijape mija rērijarirāka ḗoto: ĩ'rārimarā imarā bayakoyariyapairā. Aḗerā imarā wārōrika yapairā. Supabatiḗa Tuparāte nare ḗriḗjeka bojariyapairā nime aḗerā. Aḗerimarā imarā noribeyua simako'omakaja aḗea okapi jairika yapairā. Supabatiḗaoka imarā sabojarikatariyapairā. Ritaja mija baarijayuapi Jesúre yi'yurāte jiiḗaji kire nayi'yaokaro'si nare mija jeyobaarijarijika jia sime. ²⁷ Aḗerā oka mija ḗriḗbeyua mija jairiyapaye'e, ĩ'ḗarā, maekarakamaki rō'ōjirāja samija jaiḗe. ĩ'rika mamarī, aḗika kirokajirā mija jairijape. Ma'mitiribeyurokapi jaiḗite jairāka be'erō'ō aḗika sabojarikatarāñuka, aḗerāte sā'mitiyaokaro'si. ²⁸ Bojarikatarimajire imabesarākareka, mija rēñurō'ōrā aḗerokapi jaiḗekaja mija imabe. ĩ'rārimarāja aḗerō'ōrā Tuparāka iḥupaka mija jairijape. ²⁹ Iḥupakajaoka, Tuparāte mijare ḗriḗjeka mija bojariyapārāka, ĩ'ḗarā, maekarakamaki rō'ōjirā mija jaiḗe. ĩ'rikaja mamarī aḗika kirokajirā mija jairijape. Iḥupaka mija jaimaka aḗerā Jesúre yi'yurā jia sā'mitirirāñurā, "Rita,

Espíritu Santore kire òrírùjeikapi kijaiyu”, narìwârùràñu. ³⁰ Ìrìkate jaika òto apika sã'mitirirupakite kijairùkia Tuparâte kire òrírùjejkareka, mamarìji jaiù'muikite okata'rijìñu apikate jaiù'muokaro'si jia sime. ³¹ Ìrìkaja mamarì kirokajirà apika Tupararo'si bojalìjirimajare jaimaka Ìrìka jariwa'ririmarìaja mija jaiwârùrijariràñu. I'supaka mija baaràka, jìibaji Tuparàrika òrìwa'ri okajàjia pupaparaka jia mija imaràñu. ³² Tupararo'si bojalìjirimaji pùri, sakibojarùkirò'òjite ta'awârùiki kípupayariji. Aperâte jairàka òto okamarìaja kime ruðu. ³³ Rukubaka baarika yapabeyuka kime Tuparà. Supa imarì ritaja jiyipupaka òrìbu'abaraka mija rërìrijariràka jia simaràñu.

I'supaka oyiaya aperà Jesùre yì'yurâte baarijayua sime narèrìrijayurò'ò rakakaja. ³⁴ Rèrìtirà mija imaràka òto, jairì wiriwa'ribekaja ìmirìjate jaikatakaja à'mitirirùkirà nime ròmijà. Kotùmite à'mitirirùkiko koime, i'supakaja Moiséte o'oea simamaka. ³⁵ Kòjèrìariyapajika, nawi'iarà pè'rieyatirà kotùmite sakojèrìarù. Mia, narèrìriwi'iarà Ìràko ròmòre jairàka, “¿Dako baaerà i'yopìpekaja kojaiyu?”, aperâte àrìpupajoaràñu.

³⁶ ¿Maràkà'á mija pupajoayu je'e? Mamarì Tuparàrika bojaù'muekamarìrà mija ime. I'supakajaoka mija taràja kirika bojarìroka yì'rikamarìrà mija ime. I'supaka simako'omakaja ¿aperà Jesùre yì'yurâte baarijayu upaka baarùkimarìrà mija ime bai je'e? Jèno'o i'supakamarìa sime. ³⁷ “Tuparâte yìjare kíòrìrùjeika bojalìjirimaja yija ime”, àñurà imarà je'e torà. I'supakajaoka “Kìrikapi ba'irabeokaro'si Espiritu Santore yijare ja'atayu”, aperà àñurà mijakarà. “I'supaka kijeyobaairà yija ime”, àñurà nimaye'e, “Maipamakire jà'meika upakaja Pablote maro'si o'oyu”, naro'sioka narìrù. ³⁸ “Maipamakire jà'meka upakamarìa Pablote bojau”, àñukate, “Kìpupajoaika upakaja kijaiyu”, Tuparâte kireka àrìràñu.

³⁹ Mija à'mitipe yijeyomarà. Ikuþaka simatìyayu maimarùkia: “Tuparâte yire àñua bojawârùiki ñimaerà yire kijeyobaarika yiyapayu”, àparaka kire mija jèñebe. I'supaka simako'omakaja, aperà oka na'mitiribeyua jairâte jàjibaarùkimarìa sime. ⁴⁰ Mija rërìrijayu rakakaja, jia oyiaya mija imabe rukubaka baabekaja.

15

Jesùre reyariþotojo, òñia kijariþe'rikakaka jìibaji Pablote nare bojajika ate

¹ Yijeyomarà, Jesùrikakaka mijare yiwâròrapaka jia mija òrìrika yiyapayu. Ika majaroka bikija mija yì'riù'mutika sime. Sayì'rikarà imarì, jia Jesùre yì'rìrijayurà mija imarijau. ² Mijare yiwâròrapaka à'mitirìþewa'ri Cristore mija yì'rìrija'atabesaràkareka ba'iaja mija jùarùkia imakòpeikareka Tuparâte mijare wayuàràñu. I'supaka mija baabesaràkareka, dakowapamarìa kire mija yì'rikòpeika jariràka.

³ Imatìyairoka mijare yiwâròrape Cristore mamarì yire sawâròrapaka upakaja. Ikuþaka sime ìakòrì je'e: Ba'iaja mabaaiika wapa Cristore reyaekakaka mijare yibojarape. I'supaka Tuparà majaròþùñurà bojatika upakaja sajarika. ⁴ “Àta wi'iarà kire natako'omakaja, maekarakarìmi be'erò'ò Tuparâte ònia kire jarìrùjeka ate”, àrìwa'ri bikija sabojatika Tuparàrika o'oea pùñurà. ⁵ I'supaka simamaka ònia kijarika be'erò'ò Þedrote kire ìaeka. I'sia be'erò'ò Ìþòù'þuaràe'earìrakamaki kika wârùeka miràrà þò'irà kípemakotowirika mae. ⁶ I'sia be'erò'ò 500 rakamaki bo'ibajirà kire yì'yurà imaekarà þò'irà keyaeka. I'supaka kibaaeka ìaeka miràrà, rìkìmaràja ònia imarà ruðu. Ìràrimarà þuri reyatarà. ⁷ I'supaka simaeka be'erò'ò Santiago

þõ'irãoka keyaeka. Sabe'erõ'õ nimaupatiji kirika bojariroka nabojataþaerã kijã'mekarã þõ'irãoka keyaeka.

⁸ Nabe'erõ'õpi yireoka kipemakotowirape. Aþerã aþõstolrãkare kiwã'maeka upakamarãa aþõstol yire kimarũjerape. ⁹ "Yire tẽriwa'ribaji imatiyairã aþerã aþõstolrãkare ime", ñãriþupajoayu. Mia, Jesũre yi'yurãte ba'iaja baaiki ñimaeka ruþu. I'supaka ñimako'omakaja aþõstol ñimaokaro'si Tuparãte yire wã'maeka. ¹⁰ Yire wayuũawa'ri, kirika ba'iraberimaji ñimaokaro'si Tuparãte yire jã'meka. Jiitaka yire kibaaeka simamaka kirika jia yiba'irabeyu. Saþi ãriwa'ri "Yirika bojataþarimaji kimarũ ãriwa'ri kire yiþũatakõþeka", yireka ãribeyuka Tuparã. Aþerã aþõstolrãka imarãte þemawa'ribaji Tuparãrika ba'irabeiki ñimaeka jia Tuparãte yire jeyobaeka takapiji. ¹¹ Aþõstolrãkare Tuparãrika mijare wãrõeka, supabatirã mijare yiwãrõrapakaoka, marãkã'ã imabeyua i'rãtiji ima simamaka. Sã'mitiritirã samija yi'rape.

Mareyarãka simako'omakaja õña Tuparãte mare jariþe'rirũjerãnu

¹² Aþõstolrãka i'rãtiji oyiaja bojairã yija ime. "Kireyaeka simako'omakaja õña Cristore jarika ate", ãriwa'ri yija bojarijayu. Mijare sayija bojako'omakaja ðako baaerã "Õña jariþe'rirũkimarã maimareyarãka be'erõ'õ", i'rãrimarã tokarãre ãnu je'e? ¹³ Ìakõri je'e: Reyariþotojo õña jariþe'rirũkimarã maimaberirikareka karemarãa Cristore õña jariþe'riberijãæka. ¹⁴ I'supaka simaberirikareka kirika bojariroka yija wãrõika jiamarãa imajãæka. Supabatirãoka dako waþamarãaja Cristore mija yi'rijãæka. ¹⁵ Reyariþotojo õña jariþe'ririka imaberirikareka Tuparãreka mijare þakirimaja yija imajãæka, "Õña Cristore kijariþe'rirũjeka", ãþaraka. ¹⁶ I'supakajaoka reyariþayurãte õña jariþe'ririka imaberirikareka, Cristooka õña jariþe'riberijãækaki. ¹⁷ I'supaka Jesũro'si simaberirikareka waþuju kire mija yi'rijãæka. I'supakamarãa simarikareka ba'iaja mabaakareka Tuparãte mare wayuũaberijãæka. ¹⁸ I'supakajaoka õña Cristore jariberirikareka, kire yi'rikarã mirãrã reyaekarã ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã na'rika. ¹⁹ I'supaka simarikareka, þakirika yi'rikõþewa'ri, "Jesucristo upaka, Tuparãte õña mare jariþe'rirũjerãnu", ãriwa'ri õña maimatiyikuriji jia kire yi'rikareka jiamarãta simajãæka. Ba'iaja jũariþotojo kire yi'rija'atabeyurã imarã, waþuju kire yi'rikõþeirã maimarikareka, ritaja þõ'imaja þemawa'ribaji mare nawayuũãjãæka.

²⁰ I'supakamarãa sime. Cristore reyaeka simako'omakaja Tuparãte õña kire jarirũjeka. Suþa imarã iki imaki mamarã õña jariþe'riũ'muekaki. I'supakajaoka kire yi'yurã upatiji i'supaka oyiaja jarirãnurã. ²¹ Mamarã imaũ'muekakire ba'iaja baaekãþi ãriwa'ri reyariþa imaũ'mueka þõ'imajaro'si. I'supaka simako'omakaja Jesũre maro'si reyaũjekãþi ãriwa'ri õña jariþe'rirũkia maro'si þõ'ijirika. ²² Adãn imaekaki riþarãmerã imarã, reyariþurãro'si oyiaja maimare. I'supaka simako'omakaja Cristore yi'riwa'ri kirirã majarika simamaka Tuparãte mare õña jarirũjerãnu. ²³ Suþa imarã sõritikaja maimariþayu. Cristo imaki reyariþotojo wããrõ'õrãja mamarã õña jariþe'riũ'muekaki. Namajã ketarãka þoto kire yi'rika mirãrãte i'supakajaoka naro'si simarãnu. ²⁴⁻²⁵ Ritaja Tuparãte jariþe'yomijiji jã'meirãte kitẽrãka be'erõ'õ wejetiyia seyarãnu. I'supaka nare baatirã "Kõþakaja yimajãmarãre yitẽritiyu. Mae miyapaika upakaja ritaja mijã'mebe", Kipaki Tuparãte kẽrãrãnu. I'supaka Cristore baarãnu "Nare mitẽritiyarãnurãmi rõ'õjirãja ritajare jã'merimaji mire ñimarũjerãnu", Tuparãte kire ãþakã'ã. ²⁶ I'supaka simarãka þoto þõ'imajare reyaika þariþi Cristore tiyetarãnu. Saþi ãriwa'ri

ritaja majamarāika maimaoka tiyipatarāka. ²⁷ Mia je'e, ikupaka sabojayu Tuparārika o'oeka pūñurā: "Ritaja ipamaki imarūkikaro'si Tuparāte kire pūataeka", āriwa'ri sabojayu. I'supaka simako'omakaja Tuparāte pūri jā'mebeyuka kime Cristo, "Ritajate yiro'si mijā'mebe", kire kērika simamaka. ²⁸ Supa imarī ritaja kimajamarāre Cristore tērīrāka be'erō'ōpi nimaupatireje jā'merimaji kijarirāñu. Supabatirā "Mae ñipamaki mime", Tuparāte kērīrāñu. I'supaka kire kēpakā'ā ritaja dika jariwa'ririmarīa ipamaki Tuparāte jarirāñu.

²⁹ "Reyaripototaka ōñia jaripe'ririka imabeyua", aperedate ārikopekakaka mijare yibojaerā baayu mae. I'supaka āripupajoaripototojo ħdako baerā aperedateje reyaekarāro'si rupuko'a najūjerūjeyu I'rārimarā je'e? Reyaekarā ōñia jaripe'ririka imaberirikareka pūri, wapuju dakowapamarīaja rupuko'a naro'si najūjejikopejāēka. ³⁰ Yijaro'si pūri, Tuparārika yija wārōika poto werika sime, rīkimarāja yijare jāārika ri'kairāte imamaka. ħMarākā'ā āriwa'ri werika yijaro'si simako'omakaja sayija wārōija'atabeyu ruḡu bai je'e? ³¹ Rita mijare ñañu yijeyomarā. I'rārimi jariwa'ririmarīaja yire jāārika nari'kayu. I'supaka yiro'si simako'omakaja mijare yiwārōikapī jia Jesucristore mija yi'yua simamaka jījimaka ñimarijayuaoka rita ima. ³² Ēfesowejearā yiwārōrapaka poto, yaiwēkoa boebaitaka ima upaka imawa'ri yire jāārika ri'kakoperaparā yire yi'ririyaaberaparā. I'supaka yire nabaamaka "Reyariḡotojo ōñia majaripe'rirūkia imabeyua", āñuka ñimarikareka dako baerā ba'iaja jūariḡotojo nare wārōka'wisijūaberijāēkaki yi'. Reyariḡotojo ōñia majaripe'rirūkia imaberirikareka pūri "Ŋoaka ōñia imarūkimarīrā maima. Supa imarī ōñia maimatiyikuriji mayapaika upakaja ukubaraka, ba'abaraka maimaerā", āparaka Jesure yi'ribeyurāte baaika upakaja baairā maimajāēka maro'si.

³³ I'supaka simamaka wapuju bojapakirimajare mija ā'mitiripe'ā'si. Ikupaka sime: Ba'iaja baairāka mija jeyoarirāka, jia baarijayurā imariḡotojo nupaka ba'iaja baairā mija jarirāñu mijaro'sioka. ³⁴ Jia wājirokapī mija pupajoape'awa'ri ba'iaja baarika mija ja'atabe. Mija pō'irā I'rārimarā Tuparāte ōribeyurā imarā je'e. Mija i'yopi'yaokaro'si i'supaka mijare ñañu.

Ikupaka simarāñu maḡo'ia ōñia majaripe'rirāka be'erō'ō

³⁵ "Reyariḡotojo ōñia reyaekarāte jaripe'rirāñu", ñañua simako'omakaja, ikupaka I'rārimarāre jērīajīñu je'e: "ħMarākā'ā simamaka reyaeka imariḡotojo naḡo'ia ōñia jaripe'ritiyarāka ruku? I'supakajaoka ħmarākā'ā ūoirā nimarāñu ruku kopakaja rabaekarā imariḡotojo?", nañu. ³⁶ I'supaka yire jērīairā jia pupajoabeyurā imarā. Ikupaka sime ĩakōrī je'e: Ōterikiyapea moteika sajetakaja rabaika. I'supaka simako'omakaja satōsirō'ōrā imapi saḡu'yu. Sajea rababerijikareka, marākā'ā baatirā saḡu'riberijīñu. ³⁷ ĩakōrī je'e: Trigo wāmeika ōterikia, sayapeapi motemaka saḡu'yu, samoteika upakamarīa. ³⁸ Samoterāka be'erō'ō pūritirā Tuparāte yapatika upakaja sajayu. Supa imarī ōterikiba'i ima upakaja saḡu'ririjayu saro'si. ³⁹ Supabatirā i'supakajaoka sime ika. Ā'mitirikōrī je'e: Wa'ia, wa'iro'sia, wī'ñaka, pō'imajaoka I'rīka ta'iarā oyajamarīa pō'ikirā maima. ⁴⁰ I'supakajaoka mabo'ikakurirā imarūkiaro'siji Tuparāte torā pō'ijiaeka. Supabatirā ō'ōrā imarūkirāteoka kibaeaka. I'rātijitakamarīaja imariḡotojo I'paba'iwā'taja jiyurika sime. ⁴¹ Aiyate yaaika upakamarīa kiyaaboayu ñamikaki aiya. I'supakajaoka sime tā'pia saro'si. Tā'pirāka natiyiaja rakaka oyiaja ya'tairā nime.

⁴² I'supakajaoka maimarāñu maro'si. Reyaekakite mayayerāka be'erō'ō kipo'ia rabarāka. I'supaka simako'omakaja Tuṣarāte ōñia kire jarirūjerāka be'erō'ō ɸuri, imajiparūkikaja imarī, aɸekurioka reyarūkimarīka kimarāñu. ⁴³ Reyaekakite mayayeika, jiamarīa ima kipo'ia mayayeyu. I'supaka simako'omakaja ōñia kijariɸe'rirā'rō'ōjirā ɸuri jia jiyurika, rikitubaka kipo'ia jarirāka. ⁴⁴ “Jia ika ka'iareka nimarū”, āriwa'ri Tuṣarāte mare ɸo'ijiaeka. I'supaka simako'omakaja mareyarāka be'erō'ō ōñia mare kijarirūjerāka ɸoto jilbaji kika imarūkirā maima. Ō'ōrā ōñia maima maɸo'iaɸi. I'supaka simamaka Tuṣarā ɸō'irā eyatirōoka aɸeupakakaka ɸo'iaɸi maimarāñu, torā jia imarūkia.

⁴⁵ Ikuɸaka sabojayu Tuṣarā majarōɸūñurā: “Mamarītaka Adán wāmeiki ɸo'imajire Tuṣarāte ɸo'ijiaeka. Suɸabatirā ōñika kire kimarūjeka”, āriwa'ri sabojayu. Cristo ɸuri, Adán upakamarīa imaki, mareyarāka ɸoto Tuṣarā ɸō'irā ōñia mare imajiparūjerimaji kime. ⁴⁶ I'supaka simako'omakaja ō'ōrā maɸo'ia ima saɸiji ōñia mabo'ikakurirā kika maimajiparūkimarīa sime ruɸu. Mareyarāka be'erō'ō mare kija'atarāñu ɸo'i imarāka ɸuri mabo'ikakurirā kika maimajiparūkia. ⁴⁷ Mamarī imaū'muekakite ka'iaɸi Tuṣarāte ɸo'ijiaeka. Saɸi āriwa'ri ō'ōrā imarūkikaro'siji kimaeka. Kibe'erō'ō Cristo ɸuri mabo'ikakurikaki imaki. ⁴⁸⁻⁴⁹ Ika ka'iareka imarā maimamaka, Adán ɸo'ia imaeka upakaja sime maɸo'ia. Īmirā Tuṣarā ɸō'irā ōñia majarirāka ɸoto ɸuri, Jesuɸo'ia upakaja maɸo'ia imarāka. I'supaka maro'si simamaka, kiupaka maimarijariye'e mae.

⁵⁰ Ikuɸaka mijare yibojaerā baayu yijeyomarā: Maekaka ima maɸo'ia wejeje'rākaja imarūkimarīa imarī, Tuṣarāte ritaja jā'merō'ōrā imabesarāka. ⁵¹ Mija ā'mitipe. ɸo'imajare ōriberika mijare yibojaerā baayu. Cristore ɸe'rietaerā baarāka ruɸu ritaja reyaɸataekarāmarīa maimarāñu. I'supaka simako'omakaja i'rīka upakaja Tuṣarāte maɸo'ia o'aɸatarāñu. ⁵² Ikuɸarō'ōɸiji maɸi'rūtaika upaka maɸo'ia Tuṣarāte o'arāñu. Tromɸeta wāmeika okaarirāka ɸoto, “Wejetiyia seyayu mirākiyu”, mariwārūrāñu. Sokaarirāka ɸoto reyakōɸekarāre mamaka naɸo'iaɸi ōñia jariɸe'rirāñu. I'sirimi ōñia imarāñurāteoka naɸo'ia Tuṣarāte o'arāñu. ⁵³ Maekaka maɸo'ia ima rabarūkia ima simamaka kika ōñia maimajiparūkiapi Tuṣarāte mare so'arāñu. I'supaka kibaarāñurā imarī aɸekurioka reyarūkimarīa maimarāñu. ⁵⁴⁻⁵⁵ I'supaka Tuṣarāte mare baarāñu kimajarōɸūñurā sabojaeka upakaja simamaka. Mīa je'e: “Maɸo'ia mare o'awa'ri ɸo'imajare reyaika Tuṣarāte tiyetamaka, reyarika imabesarāka. Suɸa simamaka ‘Yija reyarāñu’, āriwa'ri kīkirika imabesarāka maro'si”, sabojayu. ⁵⁶ Ba'iaja baawa'ri mareyarāñu. Tuṣarāte jā'meika yi'ribeyurāte reyarika simamaka i'supaka mare sariatayu. ⁵⁷ I'supaka simako'omakaja maipamaki Jesucristoɸi ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā ma'rirūkia imakōɸekareka mare kitāamaka “Jiitaka mibaayu Tuṣarā”, jijimakapi kire maririjayu.

⁵⁸ I'supaka simamaka ɸuparukubekaja, jia Jesucristore yi'ɸaraka mija imabe yijeyomarā. Suɸabatirōoka “Waɸuju Tuṣarāro'si yija ba'irabekoɸeyu”, āriɸupajoabekaja, jiaɸi kirika mija ba'iraberijape.

16

Aɸerāte jeyobaaokaro'si niñerū rēarika

¹ Aɸerāte Jesūre yi'yurāte jeyobaabaraka niñerū mija rēarūkiakaka mijare yijaierā baayu mae. Jesūre yi'yurā Galacia ka'iakarāre yibojaraɸaka upakaja mija baajikareka jia sime mijaro'sioka. ² Ikuɸaka mija baabe: Domingo rakakaja mija tōɸorijayu upaka kūɸajiritirijaka mija jierijape. I'supaka mija

baarijayua simamaka, yeyarãñurĩmi imatikaja simarãñu. ³ Mija pō'irã ey-
 atirã, Jerusalénrã niñerũ e'ewa'rirũkirãte “Ĩrã nime se'ewa'rirũkirã”, mija
 ãrĩrãñu. Supã imarĩ “Jiirã pō'imaja nime. Nare mija e'etope”, ãrĩwa'ri
 pãpera nare yo'oĩjirãñu Jerusalénkarãre nabeaeyaerã. ⁴ “Naka ya'riye'e je'e”,
 ñarĩpupajoarãkareka, naka ya'rirãñu.

Corintowejearã a'ririka Pablote pũpajoaeka

⁵ Ō'õpi a'ritirã Macedonia wejearã yeyarãñu. Topi turitaþabaraka mija
 wejea Corintorã yeyarãñu. ⁶ Ñoapañaka mija pō'irã ñimarãñu je'e aþeyari.
 Pu'ejẽ'rãkarõ'õjirã torã ñimarãñu je'e aþeyari. I'sia be'erõ'õ aþea wejea
 yiyapairõ'õrãja ya'yaokaro'si yire imabeyuakaka yire mija ĩjijeyobaarãkareka
 jia simarãñu yiro'si. ⁷ Jajuapĩ mija pō'irã ĩawa'ririka yaþabeyuka y'i'i.
 I'supaka simamaka, karemarĩtaka Maĩpamakire yaþarãka poto ñoaka mija
 pō'irã ñimarãñu je'e. ⁸⁻⁹ I'supaka simako'omakaja Éfeso wejearã yituirãñu
 Pentecostés baya o'rirãñurõ'õjirã. Ō'õrãja ñimariyaþayu ruþu rĩkimarãja
 yiwãrõika ĩape'yoirãte imako'omakaja, rĩkimarãjaoka Tuparãrika yiwãrõika jia
 sana'mitiririyaþaika simamaka.

¹⁰ Timoteore mija pō'irã eyarãka poto jia kire mija baabe mijare kĩkibekaja
 kimaokaro'si. I'supaka kire mija baabe yupakajaoka Maĩpamakirika
 ba'irabeiki kimamaka. ¹¹ Ba'iaja kire baabekaja kire mija e'etope.
 Supabatirã jia kire mija jeyobaabe yipō'irã ĩarĩ ketaokaro'si. “I'supaka kire
 mija baabe”, ñañua simamaka ketarika yita'ayu, aþerã Jesũre y'i'yurãþitiyika.

¹² “¿Marãþate majeyomaki Apolore etarãñu ate?”, ãþaraka pãperapĩ yire
 mija jẽrĩaeka ñiarape. Supã imarĩ aþerã Jesũre y'i'yurãka mija pō'irã turirĩ
 keyaokaro'si kire yipakatarikõperape. I'supaka yibaako'omakaja, “Torã
 ya'ririka Tuparãte yaþayu maekaka”, kẽrĩpupajoabeyu ruþu. Supã imarĩ
 “Mae ya'rĩjikareka jia sime”, kẽrĩpupajoarãñurĩmi mija pō'irã turirĩ ke'rirãñu
 je'e.

Piyia jia Pablote nare bojatiyaeka

¹³ Jia pũpajoatirã rakajetakarãja mija imabe. Supabatirã maĩpamaki Jesu-
 cristore y'i'riija'atabekaja, okajãjiapĩ mija pũpajoabe. ¹⁴ Rakakaja ritaja mija
 baarijayua aþerãte wayuĩarikapĩtiyika oyiaja samija baarijaþe.

¹⁵ Estéfanas imaki, kika imarãþitiyika Acaya ka'iakarã mamarĩtaka
 Tuparãrika yibojarapaka y'i'riũ'muraparã. Supã imarĩ maekaka aþerã
 Jesũre y'i'yurãte jeyobaarimaja imarĩ, i'supakajaoka nabaarijayu naro'si.
 I'supaka simarapaka õñurã mija ime. ¹⁶ I'supaka simamaka jiapĩ nare mija
 y'i'rirjaririka yiyapayu. I'supakajaoka naka Tuparãrika ba'iraberimajaka jia
 mija imarika yiyapayu.

¹⁷ Mija tã'omaja Estéfanas, Fortunato supabatirã Acaicotatarãre etamaka jia
 ĩjimaka ñime. Mija þuri yoeþĩ imarã imarĩ, yire jeyobaawãrũbeyurã. I'supaka
 simamaka mija pō'ikarã yipō'irã etairã tarãja þuri yire jeyobaairã. ¹⁸ Okajãjia
 mija imaerã mijare najeyobaatika upakaja yipō'irã etatirã okajãjia ñimaerã
 yire najeyobaayu. I'supaka baairãte majiyipũpayeejikareka jia sime.

“Jia nimarũ pō'imaja”, Pablote ãrĩþũaeka

¹⁹ Asia ka'iakarã Jesũre y'i'yurã, “Jia nimarũ”, mijare ãrĩþũairã. Aquila,
 kirũmu Prisca, supabatirã naw'i'iarã Maĩpamakire y'i'riwa'ri rẽñurãoka, “Jia
 nimarũ”, mijare ãrĩþũairã. ²⁰ Ō'õkarã muþaka Jesũre y'i'yurãoka, “Jia ni-
 marũ”, mijare ãrĩþũairã naro'si. Tuparãte y'i'yurã imarĩ, jia ĩjimakapĩ mija
 jẽñetoribu'abe.

²¹ Yi'i Pablo, ñoñu upakaja “Jia nimarũ”, ãrĩwa'ri ikuþaka yipitakaþi mijaro'si yo'opũayu.*

²² Torã maipamaki Jesucristore yapabeyurãte “Ba'iaja Tuparãte nare baarũ”, ãrĩwa'ri i'supaka mijare ñaũ. “No'ojĩrãmarĩaja Maipamakire þe'rietarũkirĩmi seyaparũ”, ãrĩwa'ri yapatiyaiki ñime.

²³ “Jia maipamaki Jesúre mijare baarijarirũ”, mijare ñarĩpũayu.

²⁴ I'supakajaoka “Jesucristore ã'mitiripẽairã mija imamaka, jimarĩtakaja nare yíwayuũayu”, mijareka ñarĩpũatayu.

I'tojĩrãja sime ruþu.

* **16:21** Después de dictar la carta a otra para escribir, Pablo añade su firma para que los lectores sepan que la carta realmente es de él. (Véase 2 Tesalonicenses 3.17)

Segunda carta de San Pablo a los Corintios

Ate Corintowejeakarãro'si Pablote pãpera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime yijeyomarã? Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika, "Jia nimarũ", mijareka yija ãnu. Tuparãte yire ja'meikapĩ ãriwa'ri Jesucristorika bojariroka bojataparimaji ñime*. Corintowejeareka supabatirã Acayaka'iarãoka imarã Tuparãte jiyipupayeeokaro'si rãrãrijayurãro'si ika pãpera yipũatayu. ² Maþaki Tuparã, supabatirã maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaarũ. Supabatirãoka jia pãpãparaka mija imaokaro'si mijare najeyobaarũ.

Pablote ba'iaja jũako'omakaja Tuparãte kire jeyobaaeka

³ Maipamaki Jesucristo Pakika jijimaka imawa'ri "Jia mibaayu Tuparã", kire yija ãrrijayu. Maþaki imarĩ, mare kiwayuũayu. Supabatirã ba'iaja maiparirijayu poto mare jeyobaaokaro'si maka imaki kime Tuparã. ⁴ Ritaja ka'wisika yijaro'si simako'omakaja ba'iaja yija pãparikoreka yijare jeyobaaerã Tuparãte yijaka imajipe. Supã imarĩ yijare kijeyobaaika upakaja aþerã ka'wisika jũairãte ba'iaja naiparikoreka nare yija jeyobaawãrũyũ. ⁵ Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja kijũaeka upakaja yija jũayu yijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja Cristorirã yija imamaka, ba'iaja yija pãparikoreka Tuparãte yijare jeyobaaayu. ⁶ Jesucristorika bojariroka bojaripareaja ba'iaja yija jũarijayu. I'supaka simako'omakaja, sayija rakajepããrijayu jia mijare jeyobaaokaro'si. I'supaka mijaro'si yija imamaka Cristore mija yi'yua ja'atabeurã mija imarijarirãnu. Ba'iaja yija jũarijayu poto Tuparãte yijare jeyobaarijayu. I'supaka yija imarijaya õnurã imarĩ, ba'iaja jũariþotojo okajãjia imawa'ri samija rakajepããyũ mijaro'si. ⁷ Yija upakaja Cristore yi'yurã imarĩ, ba'iaja jũarijayurã mija ime. Supã imarĩ "Yijare kijeyobaaika upakaja Tuparãte nare jeyobaarãnu, jia kire nayi'yaokaro'si", mijareka ãrĩpãpajoairã imarĩ, ba'iaja yija pãparibeyũ.

⁸ Mija ãmitipe yija jeyomarã. Asia ka'iarã tuparaka jimarĩa ba'iaja yija jũarapakakaka mija õrĩrika yija yaþayu. Jimarĩtaka ba'iaja jũawa'ri, okajãjimarĩa sarakajepããwãrũbeyurã rõ'õjĩrãrãja yija jarape. Supã imarĩ "Reyarũkirãja yija ime je'e mae", ãrĩpãpajoabaraka ba'iaja yija pãparape. ⁹ Supabatirã "Najããrũkirãja yija ime", yija ãrĩpãpajoarape. Supã imarĩ yija pãpayarijã marãkã'ã yija þo'ia ãrĩrĩwãrũbeyũ. I'supaka simako'omakaja "Reyaekarã imakoþeirãte þariji õña jariþe'rĩrũjeiki imarĩ, Tuparã rĩrikaja imaki yijare ãrĩrĩwãrũiki", yija ãrĩwãrũerã i'supaka yijaro'si simarape. ¹⁰ "Yija reyaerã baayu", yija ãrĩtirapakarã werikareka Tuparãte yijare o'atarape. Supã imarĩ, "Namajĩoka i'supaka oyiaja Tuparãte werikareka yijare baajiparijarirãnu", ãrĩpãpajoawa'ri ba'iaja yija pãparitiyabeyũ. ¹¹ I'supaka yijaro'si simaerã Tuparãte mija jẽñeñirijayuapĩ ãriwa'ri yijare kijeyobaarijayu. Jia Tuparãte yijare jeyobaamaka ãawa'ri, "Jia mibaayu Tuparã. Mire yija jẽñeika upakaja mibaarape Pabloraokaro'si", rĩkimarãja þo'imajare kire ãrĩrãnu.

Ikupaka simamaka Corintowejearã Pablote a'riberika

¹² Aþea ikupaka pãpajoawa'ri jijimaka yija ime. "Tuparãte yaþaika upakaja wããrõ'õrãja þo'imajare jia yija baarijayu, nare pakibekaja", yija pãparõ'õþi

* 1:1 Apótol

yija ārīpupajoayu. Ika wejeareka imarā wapuju pupajoatirā nawārōika upaka mijaka yija imawārūbeyu. I'supakamarīa sime, Tuparāte yijare jey-obaamaka jia mijaka yija imawārūrijayu. ¹³ Supa imarī rukubaka mija pupajoaokaro'simarīa pāpera o'otirā mijaro'si sayija pūatarijayu. Yija wārōika jia mija ōñaokaro'si mijaro'si sayija o'oyu. ¹⁴ Ika mijare yibojaika, “Pablo kijeyomarāpitiyika wājia bojairā nime”, jia ārīwārūbeyukajirā ĩrārīmarāre ime ruḡu. ĩrārīmi jia yijare ōritirā “ĩrā pūri jītaka yijare wārōekarā”, yijareka nimaupatiji narīrika yija yaḡayu. I'supakajaoka maipamaki Jesucristore pērietarāñurīmi “Jia yijare āmitiriwa'ri mire nayi'rika”, jīmimakapi kire yija ārīrāñu.

¹⁵ “Jia yika nime je'e. Supa imarī Macedonia ka'iarā ya'rirāka poto napō'ipi yo'rīrāñu mamarī”, ñarīpupajoakoḡerape. I'supaka yibaarikareka ĩpakuri mija pō'irā eyawa'ri jībaji mijare yijeyobaajāēka. ¹⁶ “Macedonia ka'iarā ya'rirāka poto napō'i ñimatawa'rīrāñu, supabatirā yipe'rīrāka potooka i'supakajaoka yibaarāñu ate”, ñarīpupajoakoḡerape. “Judeaka'iarā yeyawārūokaro'si Corintowejekarā yire jeyobaarāñurā”, ñarīpupajoarape. ¹⁷ “Jia pupajoarimarīaja i'supaka yijare kērāpe bai je'e”, yireka mija ārīpupajoayu bai? Tuparāte ōribeyurā pūri nañu upakaja baabeyurā imarī, “Ā'ā, i'supaka yibaarāñu”, ārīripotojo ñamajī ate “Jēno'o, ape upaka yibaarāñu”, āñurā. I'supaka ārībeyuka ñime yī'i pūri. ¹⁸ Kēñu upakaja baaiiki kime Tuparā. I'supakajaoka, “Ikupaka yibaarāñu”, ñañua ape upaka baabeyuka ñime. ¹⁹ Kēñua upakaja baarijayuka Tuparā Maki Jesucristo. Supa imarī “Ā'ā ikupaka yibaarāñu”, ārīripotojo, ape upaka baabeyuka kime. Kirika bojariroka mijare yija wārōrijayu, yī'i Pablo, Silvano supabatirā Timoteopitiyika. I'supaka simamaka “Ikupaka yija baarāñu”, ārīripotojo ape upaka yija baabeyu yijaoka. ²⁰ “Ikupaka jia yibaarāñu yirirāte”, kērīka upakaja ritaja Tuparāte baaeka Kimaki Jesucristopi ārīwa'ri. Supa imarī jia Jesucristopi mare kibaarijayua ōñurā imarī “Rita, kērīka upakaja baaiiki kime”, ārīwa'ri Tuparāte majiyipupayeerijayu. ²¹⁻²² Jesucristore mayiyua maja'atakoreka Tuparāte mare jeyobaayu. Supa imarī ikijjoka kime Jesucristorirā maimaokaro'si mare wā'maekaki. Supabatirā kirirā maima beaokaro'si Espiritu Santore maḡupakarā kiña'ajāēka. I'supaka kibaamaka, “ Jia yirirāte yibaarāñu”, kērīka upakaja Tuparāte mare baarāñu”, marīpupajoayu.

²³ “Mija pō'irā ya'rīrāñu”, ñarāpaka mijare pakiberapaki yī'i. Okajājiapi mijare okajāriyapaberīwa'ri mija pō'irā ya'rīberape ruḡu. Tuparāte ĩaika wājītāji ikupaka mijare ñañua rita sime. ²⁴ Mijare okajāātīkarā imarīpotojo, “Ikupaka mija baabe, ikupaka pūri mija baa'si”, ārīwa'ri mijare jā'meriyapabeyurā yija. Cristore yī'ritīkarā mija imamaka, jīmimaka mija imaokaro'si wārōbaraka mijare jeyobaarika yija yaḡayu.

2

¹ Bikija mija pō'irā eyatirā, mija pupape'rīrā okajājia mijare yijaimaka ba'iaja mija puparape. I'supaka simako'omakaja, “Tuparāte yapaika upaka baabeyurāte pūri yokajāārāñu je'e ruḡu”, ñarīpupajoarape. I'supaka simamaka “Ba'iaja napuparia'si ate”, ārīwa'ri mija pō'irā turirī ya'rībeyukaji ruḡu. ² Jīmimaka yire imarūjerimaja mija ime. Supa imarī okajājiapi mijare yijaijīka ba'iaja pupariwa'ri, marā aḡerā jīmimaka yire imarūjerimaja imaberijīñurā. ³ “I'supaka napuparijīñu”, ārīwārūtīrā ba'iaja mija puparīrika yapaberīwa'ri mija pō'irā ya'rībeyu ruḡu. Mija pō'irā yeyarūki ruḡu mijaka okajierika yaḡawa'ri “Ikupaka mija baabe”, āparaka pāpera takaja mija pō'irā

yipūatarape. Okajietirā ba'iaja pūpapekaja jījimaka yire pūparirūjerūkirā mija imaokaro'si mijare sayipūatarape. Suṗa imarī “Napō'irā yeyarāka ṗoto jia simamaka itirā jījimaka nimarānu je'e narō'sioka”, űarīpūpajoayu. ⁴ I'sia ṗapera mijaro'si yo'orapaka ṗoto jimarīa ba'iaja yipūparape yoraparō'ōjirā. Suṗa simako'omakaja siatirā ba'iaja mija pūpayaokaro'simarīa ṗapera mijare yipūatarape. “Jia mare wayuūaiki kime Pablo”, mija āriwārūokaro'si mijare sayipūatarape.

Ba'iaja mare baakoṗerapakiteoka mija wayuūabe, Pablote ārika

⁵ Ba'iaja mija watōpekarā baarapakite jia imarika yaṗawa'ri jājia kire mija baarapakakaka mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ba'iaja kibaarapaka ā'mitiritirā, ba'iaja yipūparapaka simamaka saṗemawa'ribaji mija imarape je'e, mijaro'sioka. I'supaka simako'omakaja “Ba'itakaja mijare pūparirūjetiyaberapaki kimarape je'e”, űaṗu ba'itakaja kijūarika yaṗaberīwa'ri. ⁶ Ba'iaja kibaarapaka simamaka mija rēāpaka ṗoto “Ikupaka kire mabaaye'e kipūpape'yaokaro'si”, mija ima upatīpañakaja āritirā i'supaka kire mija baarape. I'supaka simamaka maekaka ṗuri pūpape'yuka kijayua simamaka koṗakaja samija ja'atabe. ⁷ I'supaka kire baabekaja, ba'iaja kibaakoṗekareka ye'kariritirā jia kire mija jeyoape ate. I'supaka kika mija imabe, tērīritakaja ba'iaja pūpariwa'ri “Marākā'ā baatirā jia naka imawārūbeyuka yi'i”, kērīpūpajoakoreka. ⁸ Kika mija jeyoapakā'ā, “Rita yire nawayuūayu ate”, kēñaoakaro'si i'supaka kika mija imarika yiyapayu. ⁹ Kire yibaarūjerapaka upakaja mija yi'rīrā ṗapera mijare yipūatarapaka imarī, “Maekakaoka nare űaṗu upakaja baairā nime”, mijareka āriṗūpajoaiki űime. ¹⁰ Suṗa imarī ba'iaja baakoṗepakite ba'iaja baeka mija ye'karirirākareka i'supakajaoka simarānu yi'ro'sioka. Yire ba'iaja kibaaika imakoṗejika sareka kire yiwayuūajīnu. Ī'rika upakaja jījimaka mija imarika yaṗawa'ri Cristore ĩaika wājītāji i'supaka űimarijaju. ¹¹ Kire mawayuūaye'e, ba'iaja pūpawa'ri Satanāre yaṗaika upakaja kibaa'si. I'supakajaoka maro'si sima'si, majeyomakite mawayuūajīnu. Satanāre mare ṗakiriyaṗaikakaka ōñurā maime.

Corintokarā majaroka Pablote ā'mitiriyapaeaka

¹² Tróadewejarā yeyarapaka ṗoto Maiṗamakire yire jeyobaaikapi āriwa'ri imatikaja ṗo'imajare imarape yire na'mitiyaokaro'si. Suṗa imarī Jesúrika bojariroka nare yiwārōmaka jījimakapi tokarāre yire ā'mitirape. ¹³ I'supaka simako'omakaja Tróaderā majeyomaki Titore imabepakā'ā ba'iaja yipūparape. Torājirā mae, tokarāre yimajaroka bojaweatirā Macedoniaka ĩarā ya'rape Titore mo'arī.

¹⁴ Ba'iaja yipūpariko'omakaja Cristorirā yija imamaka dakoa imabeyua yijare tērīrūkia mae. Suṗa imarī “Jiitaka mibaayu Tuṗarā”, āṗaraka jia yija pūparijaju. Suṗabatirā Cristorika bojariroka bojaṗibarimaja yija imaokaro'si Tuṗarāte yijare pūataeka ritaja ṗo'imajare sōñaoakaro'si. I'supaka simamaka Ī'rākō'rimato jariwa'rimarija sayija bojatapamaka ā'mitiritirā, Cristore nayi'yu. Īkōrī je'e, ikupaka sime: Maṗaōme majoeika ṗoto ritaja sajīsia ṗibika ritaja ṗo'imajare wī'ika upaka simarijaju. ¹⁵ Cristorika bojariroka yija bojaṗibamaka ĩawa'ri jījimaka Tuṗarāte yijaka ime. Kirika yija wārōtapa, Tuṗarā ṗō'irā a'rīrūkirā, suṗabatirāoka ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīrūkirā ṗariji sā'mitiririjayurā. ¹⁶ Cristore yi'riberirika ima, “Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīriwapakā”, āriwa'ri nare yija bojamaka nayi'ribeyu Cristorika yija wārōika ā'mitiririyapabeyurā. Tuṗarā ṗō'irā a'rīrūkirāro'si ṗuri nare yija wārōika nayi'yu ōñia nimajīṗarūkiroka narō'si

simamaka. I'supaka Cristorika yija wārōrijayua pemawa'ribaji imatiyaika simamaka Tuparāte yijare jeyobaaberirikareka, marākā'ā baatirā wājia sayija bojawāruberijāēka. ¹⁷ I'supaka ñañua simako'omakaja, rikimarāja nime niñerū tōporiyapawa'ri takaja Cristorika bojariroka wārōtāparimaja. Nupaka baarijaribeyurā yija pūri. Jesūrira imarī, kirika bojariroka pakirimarāja po'imajare wārōerā Tuparāte pūatairā yija ime. I'supaka pūpajoairā yija ima simamaka kīaika wājitāji wājirokaḡi yija wārōrijayu.

3

“Mamarī imara'aekakukukaka be'erō'ō mamakukukaka majaroka mayi'ririjarirūkia ikupaka sime”, Pablote ārika

¹ I'supaka yo'oko'omakaja “Yija imarā imatiyarimaja”, āriwa'rimarīa i'supaka mijare yija bojayu. Aperā wārōrimaja pūri “Imatiyarimaja yija ime”, ārikoperijayurā. Mija pō'irā netarijayu poto paḡera naro'si aperāte o'oeka mijare nabearijayu. I'supaka mijare nabeaika paḡera ima, “Jia wārōirā nime”, āriwa'ri nawārōirō'ōkarāre no'orūjerijayua. I'supakajaoka aperō'ōrā na'yu poto mijare nawārōikakaka paḡera no'orūjerijayu. Yija pūri, i'supaka baabeyurā. ² Mijaja imarā “Jia wārōirā yija ime”, āḡaraka paḡera yija bearūkirā upaka yijaro'si imarā. Yija wārōika yi'riwa'ri ba'iaja mija baaika ja'atatirā aḡeupaka mija o'amaka iatirā, “Jia Cristorika bojariroka Pablorākare nare wārōyu”, ritaja po'imajare āriḡupajoarijayu. I'supaka mija baaika yija pūpakarā sayija oñu. ³ Cristo paḡera maika upaka imarā mija ime. Kirika bojariroka yija wārōikaḡi āriwa'ri Cristore mija pūpaka jia o'aika ritaja po'imajare iawārūpatayu. Aperā wārōrimaja paḡera o'oeka narikaika upakamarīa mija ime. Tuparā, oñia imajiparimaji Espiritu Santore mija pūpakarā mijare kiña'ajāēka simamaka i'supaka sime. Moisés imaroyikakiro'si ātapāiarā Tuparāte o'oeka upakamarīa sime mae. I'supakamarīa simamaka maḡupaka Espiritu Santojo mare o'arijayuka.

⁴ Jia mijare yija wārōerā Cristore yijare jeyobaayu. I'supaka simamaka “Nare yija wārōikaḡi āriwa'ri Cristore yapaika upaka baairā nime”, Tuparāte iāika wājitāji yija āriwārūyu. ⁵ I'supaka jijimaka yija añua simako'omakaja yija pūḡayariji yija oñuapī āriwa'rimarīa jia yija wārōyu. Tuparāte yijare jeyobaaikaḡi āriwa'ri takaja ritaja yija baawārūyu. ⁶ Tuparājaoka imaki kimajaroka mamakukukaka bojaḡiririmaja yija imaokaro'si yijare jeyobaaiki. Supa imarī “Yimakire ā'mitiripēairāte yitāārāñu”, Tuparāte añua bojaika sime mamakukukaka majaroka. Supa imarī bikija Moisés imaroyikakite o'oeka āriroyika upakamarīa yija wārōyu mae. Espiritu Santopī āriwa'ri maḡupaka o'amaka kire mayi'rirūkiakaka sabojayu mamakukukaka majaroka. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeka yi'rikopeirā pūri nareyarāka be'erō'ō kika imajipabesarāñurā. I'supakamarīa sime mamakukukaka majaroka yi'yurāro'si pūri. Espiritu Santore nare ña'rjāimaka Tuparāka oñia nijajiparāñu āriwa'ri sabojayu.

⁷⁻⁸ Kijā'meika āta pāiarā o'otirā, Moisés imaroyirekakite mamarī Tuparāte kire saja'ataeka. I'sia kire kija'ataekarīmi Tuparāte kīaeka be'erō'ō simamaka jimarī jājia Moisés pema yaaboaeaka. I'supaka simamaka Israeltatarā marākā'ā baatirā sarakajepāāberiwari kīpema niariyapaberika. Bikija Tuparāte jā'meka jītaka jītaka simaeka. I'supaka simaeka kopakaja Moisés pema jājia yaaboaeaka. Supa imariḡotojō Irārīmi upakaja sariririjarika. Bikija Tuparāte jā'meka o'oeka jājia yaaboaikapitiyika po'imajaro'si kire sakija'ataeka simako'omakaja sayi'riwāruberiwa'ri, Tuparā pō'irā po'imajare

a'riberika āriwa'ri sabojayu. Mamarī kijā'meroyika yaaboikaḩitiyika sakija'ataeka simako'omakaja satērīwa'ribaji jia sime ika mamakukukaka majaroka. Supa imarī ōñia imajīparūkiakaka Espiritu Santore maro'si e'era'aeka. I'supaka ima imarī, ñamajī aḩerikurioka ḩurirūkimarīa sime. ⁹ Bikija Moisés imaroyikakite kijā'merūkia Tuḩarāte kire ijikakaka ḩuri sayi'riberīwa'ri “Tuḩarāte yapaika upaka ḩo'imajare baabepakā'ā ba'iaja nare kimarūjerāñu”, sāñu. I'supaka imariḩotojo jājia yaaboikaḩi setaeka. Ika mamakukukaka majaroka ḩuri Tuḩarāte ĩaika wājītāji wājia ḩo'imajare imarūjerikakaka mare bojaika. Supa imarī bikijakaka jājia yaaboikaḩi setako'omakaja mamakukukaka ḩuri tērīwa'ribaji imatiyaika majaroka sime. ¹⁰ Jia simaroyika mamarī Moiséte jā'meroyika. Supa simako'omakaja satērīwa'ribaji imatiyaika sime ika mamakukukaka majaroka. I'supaka maḩupajoaika simamaka, “Mamarī imara'aeka majaroka imatiyabeyua sime mae”, marīḩupajoayu. ¹¹ Ņoaka imarūkimarīa imariḩotojo Moiséte jā'meroyika jājia yaaboika watoḩekapī etaeka. I'supaka simamaka, ika mamakukukaka majaroka Tuḩarāte mare ja'ataeka ḩuri imajīparūkia imarī, tērīwa'ribaji imatiyaika sime.

¹² “Imajīparūkia sime”, jia ōriwārūrā imarī, kīkirimarīaja ḩo'imajare sayija wārōrijayu. ¹³ Imajīparūkia simamaka, Moisés imaroyirekaki upaka yija imabeyu. Kīḩema jājia yaaboeka yaririjarika Israelkarāre ĩakoreka sayāḩiapi kīḩema kirārīta'aroyika. Kīḩema jājia yaaboeka yaririjarika ārrikopakaja mamarī Moiséte jā'meroyika tiyirijayu. ¹⁴ I'supaka simarijako'omakaja Israelkarā ḩuri satiyirijayu ā'mitiripēaberikarā imarī, maekakaoka i'supakaja imañujurā ruḩu. I'supaka imarā nimamaka, Moiséte jā'meroyirekakaka niaika ḩoto, “Kopakaja Tuḩarāte satiyetaeka”, āriwārūbeyurā nime. I'supaka imabekaja, Cristore takaja yi'yurā nimajikareka ḩuri jia sanorīwārūññu. ¹⁵ I'supaka imariḩotojo maekaka ḩariji Moiséte o'oeka wārūriḩotojo sanorīwārūbeyukaji ruḩu. ¹⁶ I'supaka simakoḩeko'omakaja Maḩamakire ĩ'rārimarāre yi'riū'mumaka ĩatirā nare kijeyobaayu “Sanīawārūrū”, āriwa'ri. ¹⁷ Espiritu Santopi āriwa'ri Maḩamakire mare jeyobaayu. I'supaka mare jeyobaabaraka maka kimarijayu simamaka, Moiséte jā'meroyika mayi'rikoḩeka ja'atirā, Cristore yapaika upakaja baawārūrā maime mae. ¹⁸ Kopakaja jia sōriwāḩu'atairā jariwa'ri, Maḩamakire ḩupajoarijaparaka, tērīwa'ribaji kima morīwārūrījayu mae. I'supaka maimapi ĩ'rārīmi upakaja jībaji Maḩamakī upakaja maimarijarirā Espiritu Santore maḩupaka mare o'arijayu.

4

¹ Yijare wayuñawa'ri, yijare wā'matirā kimajaroka mamakukukaka ḩo'imajare wārōrimaja Tuḩarāte yijare imarūjeka. I'supaka simamaka, ba'iaja aḩerikuri yijaro'si simarijayu imako'omakaja, sayija wārōrija'atabeyu. ² Supa imarī aḩerāte kareaja i'yoa baarijayu upaka baabeyurā yija ime. I'supakajaoka “Jia ḩo'imajare yijare yi'rirū”, āriwa'ri waḩuju nare pakibeyurā yija ime. I'supaka imarā imarī, Tuḩarārika bojariroka aḩemijipi so'atirā yija ōñu upakaja yija ḩupajoaika wārōbeyurā yija ime. Supa imarī Tuḩarāte ĩaika wājītāji jia wājiroka norīwāḩu'atawārūirokapi ḩo'imajare Tuḩarārika yija wārōyu. I'supaka yija baamaka “Pakibeyurā nime”, ḩo'imajare yijareka āriwārūyu. ³ I'supaka yija wārōika simako'omakaja “Pablōrāre wārōika ĩ'rārimarāre ōriwāḩu'atabeyu”, āñurā mija ime ĩ'rārimarā. Ikuḩaka sime: Maḩamakire yi'ririyaḩaberīwa'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkīrā

imarī, yija wārōika norīwapu'atawārūbeyu. ⁴ Cristore nayi'ribeyuapī āriwa'ri pō'imajare kipakika upakaja Satanāre nare imarūjerijayu ruḡu. Supa imarī Jesúrika tēriwa'ribaji imatiyaiki bojariroka ōriwapu'atabeyaka nare kimarūjerijayu. I'supaka nimarijayua simamaka, "Tuḡarāte ima upakaja Jesúre ime", narīwārūbeyu. ⁵ Jesucristore jiyipupaka ōñurā imarī, yija baarijayuakaka takaja pupajoabarakā pō'imajare wārōbeyurā yija. "Imatiyairā Pablorākare ime mirākiyu", mija āririka yapaberiwā'ri i'supaka yija baabeyu. I'supaka baabekaja "Jesucristo kime Maiḡamaki", āḡaraka yija wārōrijayu. Supa imarī mijare iarīḡaraka yija ba'irabeḡirā Jesúre yijare pūataeka simamaka, kiyapaeka upakaja yija baarijayu. ⁶ Tuḡarā pūri ika wejea rubu'ataeka, neia simakoḡekareka saborirūḡekaki. I'supakajaoka Cristore yija ōriberikoḡekareka, yijare kire kiōriwārūḡejeka. Supa imarī Jesucristore yija yi'pakā'ā Tuḡarāja tēriki kimaoka yija pūḡarō'ōrā yijare ōriḡūjerapaki.

⁷ Tēritakakaka Tuḡarārika bojarī kipūataekarā imariḡotojo "Tēriḡirā yija ime", āribeyurā yija. Īakōri'je'e: Wapajā'rīmarīa jotoka'i jototōsiarā wapajā'rīa jāma upaka imarā yija ime. I'supaka simamaka yija pūḡakarā Tuḡarārika yijareka imarā yija ime. Supa imarī "Naḡupajoaikapīmarīa wārōrimaja nime. Tuḡarā tēriḡikaja imakite nare jeyobaaikapī jia nabaayu", pō'imajare yijareka āriwārūyu mae. ⁸ Pō'imajare Jesúrika bojariroka wārōriḡareaja, Īrākūrimarīa ba'iaja yija jūarijayu. I'supaka simako'omakaja, sarāja sayija ja'atarījaribeyu. I'supakajaoka "¿Marākā'ā yija baarāñu mae?", āriḡupajoako'omakaja "Tuḡarāte yijare ja'atayu", āribeyurā yija ime. ⁹ Rīkimarāja yijare ā'miḡiāirāte imako'omakaja Tuḡarā pūri yijare ja'atabeyuka. Īrākūrimarīa yijare jāārika ri'kakōḡeirā imarī, yijare nakāmibaaeka simako'omakaja Tuḡarāte yijare jeyobaika simamaka yijare najāāwārūbeyu. ¹⁰ Yija turirījayurō'ō rakakaja nime Īrārimarā yijare jāārika ri'karījayurā. Jesúre najāāeka upakajaoka yijare najāāriyapayu. I'supakajaoka ba'iaja kijūaeka upakaja jūariḡotojo jia sayija rakajepāāmaka Īawa'ri, "Naḡupakareka Jesúre imamaka, kirikapī i'supaka nime", pō'imajare āriwārūokaro'si supa yija imarijayu. ¹¹ Jesúrika bojariroka yija wārōriḡareareka, Īrāriḡi upakaja yijare jāārika nari'kaika watoḡekarekaja yija imarijayu. I'supaka yijaro'si simako'omakaja "Jesúre naḡupakareka imapī āriwa'ri kiupaka jia sanarakajepāārijayu", yijareka pō'imajare āriwārūokaro'si i'supaka yija jūarijayu. ¹² I'supaka ba'iaja yija jūaika simako'omakaja, yija wārōika ā'mitiritirā samija yi'yuaḡi āriwa'ri Tuḡarāka ōñia mija imajīparāñu.

¹³ I'supaka simamaka ba'iaja yija pūḡaribeyu. Mija Īabe, ikupaka sāñu Tuḡarā majarōpūñu o'ōekarā: "Tuḡarāte yi'yuka imarī, kirika bojariroka pō'imajare yiwārōyu", Īriḡate ārika. I'supakajaoka yija pūḡajoayu yi-jaro'si. Tuḡarāte ā'mitirīḡeairā imarī, kirika bojariroka ja'atarīmarīaja yija wārōrijayu. ¹⁴ I'supaka pūḡajoairā imarī, pō'imaja yijare jāārika ri'kakōḡeika yija kīkibeyu. Maiḡamaki Jesucristo reyaekakite ōñia Tuḡarāte jarīḡe'rirūḡejeka ate. Supa imarī Jesúriḡirā yija imamaka, "Yija reyaḡeko'omakaja ōñia Tuḡarāte yijare jarīḡe'rirūḡejāñu ate", yija āriḡupajoayu. I'supakajaoka mijare kibaarāñu. Supabātirā kimarō'ōrā Tuḡarāte mare e'ewa'rirāñu. ¹⁵ Supa simamaka, "Jia mijaro'si simarū", āriwa'ri ba'iaja jūariḡotojo Tuḡarārika bojariroka mijare yija wārōrijayu. I'supaka yija baaiḡa simamaka Īrāriḡi upakaja rīkimabaji Jesucristore yi'yurā pō'imajare imarijayu. Kire nayi'yuaḡi āriwa'ri jia Tuḡarāte nare baamaka "Mare wayuāiki imarī, jia Tuḡarāte mare baayu", narīrijayu. Supa imarī "Tēriḡikaja imatiyaiki kime", āriwa'ri pō'imajare

kire jiyipupayeerijayu.

¹⁶ I'supaka simamaka ba'iaja pupapekaja Jesúrika bojariroka ja'atarimaríaja yija wārōrijayu. Yija p'oa ba'iaja jūabaraka rüetaka sajaririjariko'omakaja I'rārīmi upakaja yija pupaka okajājia imaokaro'si Tuparāte yijare jeyobaarijayu. ¹⁷ Ritaja wejea yija turitaparō'ō ba'iaja yija jūarijaya p'uri wejejē'rākaja imarūkimarīa sime. Supa yija jūako'omakaja, "Kika ōñia yija imajiparūkia p'uri tēriwa'ribaji jia imarūkia sime yijaro'si", āriḡupajoawa'ri, maekaka jimarī ba'iaja yija jūakoḡeika marā imabeyua yijaro'si. ¹⁸ Supa imarī ika ka'iareka yija Iarijayua p'uri purirūkia sime. I'supakamarīa yija Iabeyua p'uri imajiparūkia ima. I'supaka simamaka, maekaka yija Iarijayua pupajoatiyabekaja yija ime. Mabo'ikakurirā maimarūkiakaka p'uri sīaberiripotojo sayija pupajoatiyarijayu.

5

¹ Ika maḡo'ia wejejē'rākaja ōñia imarūkiro'simarīa sime, űojimarīji reyarūkia. I'supaka simako'omakaja "Mareyarāka be'erō'ō ōñia mare jariḡe'rirūjetirā maḡo'ia Tuparāte mare o'arāñu", marīpupajoayu. I'supaka mare kibaarūki p'ō'ipuri maekaka maḡo'ia ima upakamarīa imarāka, ōñia imajiparūkia imarī. ² Ika ka'iareka imabaraka ka'wisika majūarijayu ḡoto Tuparā p'ō'irā mamaka p'oiāpi imarika maḡupajoarijayu. ³ Yiaḡupaka takapījimarīa Tuparā p'ō'irā maimarāka simamaka i'supaka űañu. Mamaka p'oa mare kio'arākapi kīp'ō'irā maimarāñu. ⁴ Ba'iaja imarikareka rūñurā imaripotojo dakoa okamirāmarīaja aḡekukurā imarika maimariḡupajoayu. I'supaka maḡupajoaika, "Po'imarīrā maimariyapayū", āriwa'rimarīa samapupajoayu. Wāārō'ōrā maima ja'ataturā, reyariba'ikakamarīa p'ō'ikirā maimariyapayū. ⁵ Supa imarī mareyarāka be'erō'ōpi, p'oa mare kija'atarākapi maimaokaro'si Tuparāte mare p'ojiaeka. Supa imarī "Tuparā imakī i'supaka mare baarūkika", marīwārūokaro'si Espiritu Santore mare kiña'ajāēka.

⁶ I'tojitēpi āriwa'ri maka kima moñua simamaka, Tuparāte mayi'yu. Ō'ōrā maima ḡoto p'uri, maipamaki Jesucristo p'ō'irā maimabeyua simako'omakaja "Mareyarāka be'erō'ōpi p'uri kika maimarāñu", jījimaka marīrijayu. ⁷ Maekaka wāārō'ōrā kire maibeyukajia simamaka i'supaka mañu. Jesúre yi'yurā imarī, "Mare kērika upakaja maro'si simarāñu", marīpupajoayu samaibeyua simako'omakaja. ⁸ Supa imarī "Tuparāte ārika upaka baaiki imarī maḡo'ia mare kio'arāñu", mañu. I'supaka simamaka, reyatirā sarekaja Maipamakika maimariyapakḡeyu. ⁹ I'supaka pupajoariḡotojo ika ka'iareka ōñia maimatiyikuriji jījimaka kīajiyuika mabaarijayu. Ō'ōrā maima ḡoto mabaarijayu upakajaoka mareyarāka be'erō'ōpi maimarāñurō'ōrā mabaarāñu. I'supaka imarījarirūkirā maime. ¹⁰ I'supaka simamaka ritaja ika wejeareka kiro'si mabaaījika I'rārīmi Cristore Iarāñu. I'supaka kibaarāñurīmi jia, ba'iaoka kiro'si mabaaījika ko'apitorāja sawaḡa matōḡorāñu.

Ikuḡaka sime Tuparāka jia imarika

¹¹ I'supaka kiro'si yija baaījika "Kīarūkia sime", āriwa'ri Tuparārika bojariroka p'ō'imajare yi'yaokaro'si jia oyiaja nare yija wārōrijayu sayija ōriwārūirō'ōjīrāja. I'supaka yija baaika, supabatirāoka kiyapaika upakaja yija imarijayua ōñuka Tuparā. I'supaka simamaka samija ōñu je'e mijaro'sioka. ¹² Mija Iabe. "Jiirā nime", yijareka mija āñaokaro'simarīa i'supaka mijare yija bojayu ate. I'supaka baabekaja "Pablorākare waḡuju mija jaiyuyeyu", yijare jaiyuyeirāte mija āñaokaro'si mijare sayija bojarijayu. Ikuḡaka nime yijare jaiyuyeirā: "Jia wārōrimaja nime", p'ō'imajare nareka āñaokaro'si

nawārōrijayu. I'supaka baaripototo “¿Yaje yija puparō'ōpi puri jia Tuparāka yija ime?”, nariri imakopeyu. ¹³ Tuparāte yijiyipupayeetiyaripareaja “Wapuju wejabiritikakiji kime Pablo”, Irārimarāe yireka ārikopeika, marā imabeyua yiro'si. I'supaka nariko'omakaja “Jia ōrīpūairā imarī, Tuparārika bojariroka jia yijare nawārōrijayu”, yijareka mija ārīpupajoajika jia sime. Jia mijare jeyobaaokaro'si i'supaka yija baayu. ¹⁴ “Cristore mare wayuūatayayu”, ārīpupajoairā imarī, jērītarimarāaja kirika bojariroka yija wārōrijayu. Mare wayuūawa'ri ba'iaja mabaaika wapa maro'si kireyaājika simamaka, kika reyaekarā upakaja maima maro'sioka. ¹⁵ Ritaja po'imajare wayuūawa'ri ba'iaja nabaaika wapa Jesure naro'si reyaājika. Ikijioka imaki reyaripototo ōñia jaripe'rikaki. Supa imarī “Jijimaka maimarūkia takaja pupajoabekaja maimaye'e mae”, ārīpupajoawa'ri kiarijiyuika takaja mabaarijariye'e.

¹⁶ Supa imarī po'imajare Iatirā “I'supaka nime”, Tuparāte ōrībeyurāte ārika upaka yija āribeyu mae. Cristore yi'ribeyukajirā yija imaroyirapaka pototo puri “Mupakaja imaki kime”, kireka ārīpupajoairā yija imaroyirape. Maekaka puri jia Cristore yi'yurā imarī, ape upaka kireka yija pupajoayu. ¹⁷ Supabatirā Jesucristoriki puri Tuparāte kipupaka o'aekaki imaki. Bikija kimaroyika mirākareka apupaka kipupaka o'aekaki imarī, mamarokapi oyi-aja pupajoaiki kime mae. ¹⁸ Tuparā Irīkaja imaki mapupaka o'aiki. Bikija puri kire jo'ata'arimaja maimaeka simako'omakaja Jesucristore reyaekapi āriwa'ri “Jia yika mija imabe”, Tuparāte mare ārika. Supa imarī i'sia majaroka po'imajare yija wārōkapi jia kika nimaerā, nare bojarimajaro'si yijare kipūataeka. ¹⁹ Mija Iabe, ikupaka sime po'imajare yija wārōika: Ritaja po'imaja Tuparāte jo'ata'arimaja upaka nimako'omakaja jia kika nimarika kiyapaeka. Supa imarī ritaja ba'iaja nabaaika wapa Jesucristore naro'si reyaājiookaro'si kire kipūataeka. Supabatirā kire nayi'yuaipi āriwa'ri dakoa oka nare imabeyua Tuparāte Iaika wājītāji. Supa imarī Jijimakapi kirirā nare kimarūjeyu. Ika majaroka ritaja po'imajare yija wārōtapaokaro'si Tuparāte yijare pūataeka. ²⁰ I'supaka simamaka Cristoro'si kirika bojariroka bojaijirimaja yija ime. Po'imajare yija bojaiika Tuparāja etatirā kibojari kopakaja nare sayija bojaju. I'supaka yija ima simamaka, “Kirika bojariroka yi'riwa'ri jia kika mija imabe”, po'imajare yija āñuapi āriwa'ri Tuparāte nare okajaārijayu. ²¹ Mija Iabe. Irākurioka ba'iaja baakoribeyuka Jesure imako'omakaja, ba'iaja baarimaji upaka reyarūkika Tuparāte kire imarūjeka. I'supaka kibaekapi ba'iaja mabaaika wapa kiwapakoyika simamaka “Ba'iaja nabaaikepitiyika nimabesarāñu mae Yimakirirā imarī”, mareka Tuparāte āñu.

6

¹ Tuparāte yijare jeyobaamaka kimajaroka wārōrimaja imarī, ikupaka mijare yija āñu: “Mijare wayuūabaraka, jia Tuparāte mijare baaika simamaka jia kire ā'mitiripēarijaparaka mija imabe. Kire mija yi'ripakiwā'imarā'si.” ² Mija Iabe, kimajaroka o'oeka imapi ikupaka kērīka: “Mijare yijeyobaarūkirīmi seyaeka pototo, mija jēñerijayu ā'mitiritirā jia mijare yijeyobaeka ba'iaja mija jūaekareka mija wapu'yaokaro'si”, āriwa'ri sabojayu.

Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Maekaka puri po'imajare ā'mitiritikaja, supabatirā ba'iaja nabaaikeka nare tāāerā imatikakiji Tuparāte imarijayu. Supa imarī maekaka puri, kire najēñerāka upakaja kibaarāñu.

³ Kirika bojariroka wārōtapaabaraka ba'iaja yija baabeyu, “Pakirimajaroka nawārōyu je'e”, po'imajare yijareka āri'a'si āriwa'ri. ⁴ Supa imarī “Rita sime, wājia Tuparāro'si ba'irabejirimaja nime”, po'imajare āñaokaro'si Tuparāte

yapaika upakaja baabaraka yija imarijaju. Supa imarĩ ĩrākurimarĩa ba'iaja aƣerate yijare baako'omakaja nare yija ruƣuwaƣae'ebeyu. ĩsupakajaoka ba'iaja yija ĩuarijaju ƣoto, sarekaja ƣuƣapekaja Tuƣarate yapaika upakaja baabaraka yija ime. Mija ĩabe, ikupaka sime ba'iaja yija ĩuarijaju: ⁵ Yijare naƣajerijaju, wēkomaka imariwi'iarōoka ĩrākurimarĩa yijare natatikoƣoyu. Aƣerikuri boebarā oyiaja rēřtirā, ƣiƣerikaƣi “Nare majāāerā”, āƣaraka nakasererijaju. Supabatirā řikimakaja ba'iraberika yijaro'si imamaka, ĩmarĩa aƣerikuri yija rūrĩrijaju. ĩsupakajaoka ĩamiareka kāƣekaja yija imarijaju, aƣerikuri ba'arika imabeyu ƣotooka yija kēsirabarijaju. ⁶ Ritaja ĩsupaka ima yija rakajeƣārijaju ĩawa'ri, “Rita sime Tuƣarate yapaika upakaja Pablorākare baarijaju”, ƣo'imajare yijareka āñu. ĩsupaka simamaka, ĩiƣuƣarā imarĩ, ĩiurokaƣi yija imarijaju. ĩsupakajaoka jia Tuƣararika bojariroka oñurā yija ime. Supabatirā yija yaƣabeyu ƣo'imajare yijare baako'omakaja sayija rakajeƣārijaju. Tuƣarate yapaika upakaja baairā imarĩ, jia ƣo'imajare wayuĩawa'ri, nare yija jeyobaayu. Eƣřiritu Santore yijareka ĩa'riĵaika imarĩ, kirikaƣi jia yijare kijeyobaarijaju. ĩsupakajaoka ƣakirimarĩa, ƣo'imajare wayuĩairā imarĩ, jia nare yija baarijaju. ⁷ Tuƣarate yijare jeyobaikaƣi kimajaroka bojaika upakaja sayija wārōrijaju kiyapaika upakaja simaokaro'si. ĩsupaka kirika bojariroka yija wārōrijaju ƣoto, jia yija imamaka ĩawa'ri “Ĵiƣuƣairā imarĩ, rita yijare nabojuju”, narĩrāñu. ⁸ ĩrārimarā imarā yijare ĳiyiƣuƣayeeirā, aƣerimarā ƣuri ĳeno'o. ĩsupakajaoka ĩrārimarā “Ĵia baarijaurā nime”, āñurā imariƣotojo, aƣerā ƣuri ĩsupaka āřibeyurā. Tuƣarate ƣuataekarā yija imako'omakaja “Waƣuju ƣakirimaja nime”, ĩrārimarāre yijareka āřikoƣoyu. ⁹ Řikimarājaoka nime yijare ořriƣotojo, “Ba'iratarā nime”, yijareka āñurā. “Reyarūkiriĵa nime”, yijareka narĩko'omakaja, oñia yija ime ruƣu. ĩsupakajaoka ĩmarĩa ba'iaja yijare naba aika simako'omakaja reyabeyukajirā yija ime ruƣu. ¹⁰ ĩsupaka simamaka aƣerikuri ĳimarĩa ba'iaja ƣuƣariƣotojo Maiƣamakire jia yijare baarijaju ƣuƣajoawa'ri ĳĳimaka yija imarijaju. ĩsupakajaoka wayuoka baairā imariƣotojo Tuƣararika bojariroka yija wārōikaƣi āřiwa'ri řikimarā jia Tuƣarate nare baarũkiakaka natōƣoyu. Maekaka dakomarirā yija imako'omakaja Ĵesúrirā yija imamaka, ritaja jia oyiaja kirika Tuƣarate yijare ja'atayu.

¹¹ Mija ā'mitiƣe yija jeyomarā, Corintowejekarā. Ritaja yija ƣuƣajoaika ya'erimarĩaja ĳijare yija bojaju, ĳijare wayuĩatijairā imarĩ. ¹² ĩsupaka ĳijaka yija imako'omakaja ĳija ƣuri rakajerimakiji yijaka imarā. ¹³ ĩrĩka kimakarāte wātawa'ri naka kijaika upaka ĳijare yija bojarijaju. Supa imarĩ ba'iaja imabekaja ĳijare yija wayuĩaika upakaja yijare ĳija wayuĩabe ĳi-jaro'sioka.

¹⁴ Cristore yi'ribeyurāka řĩrāķibiritiirā ĳija ima'si. Tuƣarate yapaika upaka baairā, ba'iaja baarijaurāƣitiyika ĩrātiji ƣuƣajoabaraka imawāruberiĵrā. ĳia je'e ĩsiroka morĩwārũokaro'si sime neirō'ō boirō'ōka rukubaka imaberijika āñua. ¹⁵ ĩsupakajaoka, Cristo majamaki imarĩ, kika ĩrātiji ƣuƣajoawārũbeyuka kime Satanás. ĩsupakajaoka Cristore yi'yurā kire yi'ribeyurāka ĩrātiji ƣuƣajoabaraka imawārũbeyurā. ¹⁶ Naƣuƣaka nare āñu upakaja ƣuƣajoatirā waƣuju imaja ĳērāka nabaeka ĳiyiƣuƣaka noñua Tuƣarate ĳiyiƣuƣaka ořriwi'iarā imaberiri imakoƣeika. ĩsupakajaoka sime maro'si. Tuƣarā oñia imajĩƣaki maƣuƣakarā ĩa'riĵaitikarā imarĩ, ĩsupaka waƣuju ima ĳiyiƣuƣayeerāka jejoaritiyabekaja ĳaimaye'e. ĳia, Tuƣarāja ikupaka bojaekaki kimajarōƣñurā:

“Yire yi'yurā p̄pakareka ñimajiparāñu. Nimarō'ōp̄iji naka ñimarijarirāñu. Supa imarī najiyip̄up̄ayeerūkika ñimarāñu. I'supakajaoka yirirā nimarāñu naro'si”, āriwa'ri sabojayu kimajarop̄ūñurā.

¹⁷ Ikuṣaka kēñu aṣea:

“Yirika yi'ribeyurāka I'rātiji p̄pakirā mija ima'si. Supabatirā nare mija jeyoaritiya'si, yiyap̄abeyu upaka naka mija baakoreka. Ñañu upakaja mija baarākareka, yirirā mija imamaka, j̄jimaka mijaka ñimarāñu”, mare kēñu.

¹⁸ “I'supaka mijare yibaarāñu Mijap̄aki upaka imawa'ri. I'supaka mijare yibaamaka yimakarā mija imarāñu”, āriwa'ri kibojayu Maiṣamaki ritaja tēriwa'ribaji imatiyaiki.

7

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. I'supaka Tuparāte mare bojaeka maro'siji ima. Supa imarī Tuparāte laika wājitāji ba'iaja baariyap̄aberiwa'ri kiyap̄abeyua, supabatirā maṣupajoaika upakaja baabekaja maimaye'e. Ritaja i'supaka imarijaya ja'atitirā, Tuparāte oyiaja jiyip̄up̄ayewa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maimaye'e.

Kire nayi'pakā'ā, j̄jimaka Corintowejeakarāka Pablote imaeka

² Yija jeyomarā, yijare mija wayuñabe. “Ba'iaja baairā nime”, I'rārimarāre yijareka āriko'omakaja, nirāreoka yija yapaika upaka ba'iaja baaberap̄arā yija. I'supakajaoka aṣerāte ba'iaja baarūjekoribeyurā yija ime. Supabatirāoka yijaro'si niñerū tōporika yapaawa'r̄iji p̄o'imajare wapuṣu pakiberap̄arā yija. ³ “I'supaka yijareka jairā mija ime”, āriwa'rimarā m̄ijare sayibojayu. Kopakaja jimarā m̄ijare yija wātatiyayu bikija m̄ijare ñar̄itirape. I'supaka simamaka, mijaka yija imarijaya, yija reyarāñu rō'ōj̄irārāja m̄ijare yija wayuñarija'atabesarāñu. ⁴ I'supaka simamaka, “Nare yibojaika upakaja yire nayi'r̄irāñu”, m̄ijareka ñar̄ip̄upajoayu. “Jia Tuparāte yapaika upakaja baairā nime Corintowejeakarā”, āriṣupajoawa'ri j̄jimaka mijaka ñime. Supa imarī ba'iaja yija j̄uarijaya simako'omakaja j̄itakaja yip̄upayu.

⁵ Tróaderō'ōpi Macedonia ka'iarā yija etarap̄aka be'erō'ō I'rākurioka j̄ipañaka j̄er̄itakoribeyukajirā yija imarape. I'supakajaoka yija eyairō'ō rakakaja ba'iaja oka yijare imarijariroyirap̄aka. I'supaka simamaka, jimarā tokarāre yijaka okabojiroyirape. Ba'iaja p̄paririka yijaro'si simarijariroyirape aṣea.

⁶ I'supaka yijaro'si simarijariroyirap̄aka simako'omakaja Titore yija p̄ō'irā etamaka jia yija p̄parape. Ba'iaja p̄parijayurāte okajājia imarūjeiki imarī, Tuparāte yijare jeyobaarape.

⁷ Titore ō'ōrā etarap̄akapi takaja āriwa'rimarā j̄jimaka yija ime. Mija p̄ō'irā kimarap̄aka poto, jia mija imamaka k̄iarap̄aka imarī j̄jimakapi ō'ōrā ketarape. Sap̄i āriwa'ri j̄jimaka yija ime yijaro'sioka. Ikuṣaka Titore yijare bojaetarape: “ Ba'iaja yija ima ā'mitiritirā Pablote ba'iaja p̄upayu”, āriwa'ri i'supakajaoka Corintokarāre ime naro'si. Supa imarī jimarā m̄ire niariyap̄ayu. Supabatirāoka mire wātawa'ri miyapaika upakaja nabaarijayu”, āriwa'ri kibojetarape. Sā'mitiritirā, tēriwa'ribaji j̄jimaka ñime mae.

⁸ Supabatirā bikija p̄pera m̄ijare yip̄ūatarap̄aka itirā ba'iaja mija p̄parap̄akakaka ña'mitirape. I'supaka simako'omakaja “I'sia p̄pera yip̄ūataberiri imakoperape”, āriṣupajoabeyuka ye'i. P̄pera m̄ijare yip̄ūatarap̄aka poto “Siatirā ba'iaja naṣuparirāñu je'e”, ñar̄ip̄upajoakoperape. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja mija p̄parap̄aka ñojimariji m̄ijareka so'rape. ⁹ Supa imarī siatirā ba'iaja mija p̄payuap̄i āriwa'rimarā j̄jimaka ñime. Ikuṣaka sime ā'mitirikōri je'e: “Ba'iaja baarika ja'atitirā Tuparāte

yapaika upaka oyiaja nabaarijayu mae”, kērietarapaka ā'mitiriwa'ri j̄jimaka ñime. I'supaka simarika Tuparāte yapamaka i'supaka mijaro'si simarape. Supa imarī jiaro'si imarapakaja ba'iaja mija p̄parika simamaka, “Yija p̄perapi ba'iaja nare yija baaberape”, yija āri'p̄pajoayu. ¹⁰ Ba'iaja mabaaiika ĩatirā ba'iaja Tuparāte mare p̄parirūjeyu. I'supaka kibaamaka, saja'atirā kiyapaika upaka oyiaja mabaao'karō'si i'supaka mare kibaayu. I'supaka simamaka ba'iaja mabaaiika ye'kariatirā, t̄mar̄ji mare kibaarūkia imareka mare sakitāayu. Sapi āriwa'ri ba'iaja p̄parijaribeyurā maimē. Topi Tuparāte yi'ribeyurā p̄uri, ba'iaja nabaaikareka ba'iaja p̄paripotojo “Sayija ja'ataerā yijare miwayuābe”, Tuparāte āribeyurā. Supa imarī kipō'irā a'rirūkimarī ñime. ¹¹ Ā'mitirikōri je'e. Tuparāte yapaika upaka mijaro'si yo'orapaka ĩatirā, ba'iaja mija p̄parape. I'supaka imaripotojo jia yijaka imariyapawa'ri ñojimar̄ji ikupaka mija jarape: “I'tojirāja, ba'iaja mibaarijayua mija'atabe”, mija watopekareka imakite mija ārāpe. Supabatirā “¿Dako baaerā ñoaitakaja 'Sareka kimaparū', āri'ūjeirā upaka mabaarape jee?”, āparaka i'yo'piyurā mija jarape. “Ñojimar̄ji oka yija jieberiripareaja, t̄mar̄ji Tuparāte yijare baarāñu je'e”, mija āri'p̄pajoarape. I'supaka imarā imarī yire jiyip̄paka ōriwa'ri jimarīa yire mija ĩariyapayu. Supa imarī mija watopekarā ba'iaja baarapakite t̄mar̄ji mija baarape ki'yo'piyaokaro'si. Supa jia baaraparā mija imamaka dakoa oka imabeyua mijaro'si mae. ¹² I'supaka mija baarūkiakaka mijaro'si yo'orapaka simako'omakaja ba'iaja baarapakite, supabatirāoka sajūarimajire takaja p̄pajoawa'rimarīa sayo'orape. Tuparāte ĩaika wājitāji “Rita, jia Pablote majiyip̄payeyu”, āñurā mija jayaokaro'si mijaro'si sayo'oljirape.

¹³ Supa imarī yip̄pera ĩatirā jia yire mija yi'yua ā'mitiritirā okajājia yija jayu. Supabatirā, jaibaraka mijaka Titore imarapakaja simamaka, jia p̄payuka kime mae. J̄jimaka kimamaka ĩawa'ri, t̄riwa'ribaji j̄jimaka yija jayu mae. ¹⁴ Mija p̄ō'irā ke'rirā baarapakaja poto “Jia mire e'etoritirā, Corintokarāre mire yi'rirāñu”, Titore ñaritirape. Kire ñarāpaka upakaja mija baarape. Supa imarī dikapi āriwa'ri kirokapi i'yo'pi'ribeyuka yi' mae. “Jia mire nabaarāñu”, āriwa'ri Titore yija bojarapakaja rita kire yija ārāpe mirākiju. I'supakajaoka ĩrākuri upakaja mijare yija bojarapakaja rita simarape. ¹⁵ Jia kika imarika yapawa'ri jiyip̄pakapi kire mija e'etorape. Supabatirā jiajoka kire mija yi'rape. Ritaja i'supaka kire mija baaeka mirāka p̄pajoabaraka j̄ibaji mijare kiwayuārijayu mae. ¹⁶ Supa imarī “Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka nimarāñu”, āparaka j̄jimaka mijaka ñime mae.

8

Wayuoka baairāte j̄jimakapi majeyobaaye'e

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Ritaja Macedoniakarā* Jesúre yi'yurā majaroka mijare yija bojaerā baayu. Nare wayuāwa'ri jia Tuparāte nare jeyobaaiika upakajaoka a'perāte jia oyiaja nabaarijayu naro'si. ² Rikimakaja ba'iaja a'perāte nare ka'wisijūarūjeko'omakaja j̄jimaka ñime. Supabatirā wayuokatakaja baairā imaripotojo a'perāte jeyobaarika p̄pajoawa'ri rikimarāja niñerū narēarape. ³ I'supaka j̄jimakapi narēarapakaja yīñakoapi ñiarapakaja simamaka, “Rita sime”, ñañu. Nijirūkia imarō'ōjirāja ĩjiripotojo wayuoka baairāte wayuāwa'ri, narikataka tuiko'pekakaka p̄ariji nare nijirape. Nare sayijēñeberiko'omakaja wayuoka baairāte jeyobaawa'ri niñerū

* **8:1** Corinto se encontró en la provincia de Acaya. Macedonia era una provincia al norte de Acaya. Véase el mapa.

yire nijirape napō'irā saye'ewa'yaokaro'si. ⁴ “Jesúre yi'yurā wayuoka baairā Jerusalénreka imarāte yija jeyobaayu. Supa imarī ika niñerū naro'si mija e'ewa'pe”, āparaka yijare sanaja'atarape, nare jeyobaatiyawa'ri. “I'supaka nare jeyobaatirā jijimaka yija imarāñu”, āriwa'ri i'supaka nabaarape. ⁵ “Ō'ōjirāja najeyobaakoŕejika marā imabeyua”, yija āriŕupajoarape sanarēaerā baarapaka ruŕu. I'supaka yija ŕupajoarapaka simako'omakaja satērīwa'ribaji jia nabaarape. Sanarēaerā baaeka ikupaka narāpe mamarī: “Jesús, yija ipamaki, miyapaika upakaja yija baarāñu.” Supabatirāoka Tuparāte yapaika upakaja baairā imarī, “Yijare mija bojarāka upakaja yija y'i'rirāñu”, narāpe yijareoka. ⁶ Supa imarī mijaro'sioka jijimakapi niñerū rēabaraka mija ima e'ebarakata Titore imaerā torā kire yija ŕūatarape. Ikijioaka imaki mamarītaka niñerū rēarikakaka mijare jaiū'murapaki. I'supakajaoka jijimakapi samija rēaweaeerā “Nare kijeyobaarū”, āriwa'ri mija ŕō'irā kire yija ŕūatarape. ⁷ Supa imarī tērīwa'ribaji Tuparārikakaka jia ōñurā imarī, i'supaka jia tokarāre mija jeyobaabe. I'supakajaoka “Rita āñuka kime”, āriwa'ri, Jesucristore oyijaja jia mija y'i'ririjayu. Supabatirā kirika bojariroka ōñurā imarī, jia samija bojawārūyu. I'supaka baabaraka jimarīa ŕō'imajare jeyobaairā mija ime. Supabatirāoka yijare jia wātatiyairā mija ime. Supa imarī wayuoka baairāte tērīrikaja wayuāwa'ri jia nare mija jeyobaabe.

⁸ Mijare jā'merimarīa sime, bojarika simamaka i'supaka ñañu. “Jerusalénreka imarāte yija jeyobaarāñu”, āriwa'ri Macedoniakarāre yijare ārāpaka mija ōrīrika yaŕawa'ri mijare sayibojayu. Sā'mitiritirā “Maro'sioka nare majeyobaerā”, mija ārīrika yaŕawa'ri i'supaka mijare yibojayu. I'supaka nare mija jeyobaamaka itirā, “Ritaoka aŕerāte wayuūairā nime”, mijareka ñarīwārūrāñu. ⁹ “Jia mare baaiki kime maiŕamaki Jesucristo”, āriwārūrā imarī, wayuoka baairāte jeyobaarika ŕupajoairā mija imabe. Tuparāte imarō'ōrā tērīwa'ribaji imatiyaiki imariŕotojo mijare wayuūawa'ri saja'atitirā ŕō'imaji kiŕo'ijirika. Ika ka'iarā kimariŕareaja wayuoka baaiki upaka kimaeka. I'supaka kimaeka, jia Tuparāka dakoa jariwa'ririmarīaja mija imaokaro'si.

¹⁰ Jia mija imarika yaŕawa'ri mijare yokajāāerā baayu. Bikija o'rapajē'rārā mija baaū'murapakarā ate mija ŕupajoarika yiyapayu. “Wayuoka baairāte majeyobaerā”, āriwa'ri aŕerā ruŕubajirā jijimakapi niñerū mija rēau'murape. ¹¹ Mamarī jijimakapi samija baaū'mutirapaka upakajaoka mija rikaikarō'ōjirāja iŕibaraka jijimakapiji samija rēawearika yiyapayu. ¹² Marikaika ko'apitorāja maijijika jia sime. Jeyobaarika yaŕawa'ri sakijika simamaka i'rātiji oyijaja sime Tuparāro'si. Marikaika tērīwa'ribaji mare jēñebeyuka kime Tuparā.

¹³ Mija rikaika ŕemawa'ribajirā aŕerāte jeyobaatirā wayuoka mija baaerāmarīa i'supaka mijare ñañu. I'rātiji mija imaokaro'si i'supaka mijare ñañu. ¹⁴ Mija ŕuri maekaka wayuoka nabaaika ŕoto rīkimakaja mija rikayu. I'supaka simamaka nare mija jeyobaabe. Ōnamaji wayuoka mija baarāka ŕoto i'rā ate rīkimakaja rikarāñurā je'e aŕeyari. I'supaka simajikareka mijare najeyobaarāñu. Supa baawa'ri i'rātiji rikaokaro'si jia mija jeyobaabu'arāñu. ¹⁵ I'supakajaoka Tuparā majarōŕūñurā Moisés imaroyikakite bojaeka ikupaka āñua: “Rīkimakaja manā ayeekarā, kūŕaji ayeekarāte sanapiŕbaeka. Supa imarī kūŕaji ayekoŕekarāro'si nayapaeka upakaja simeaka, supabatirā rīkimaka ayeekarāro'sioka saŕiyia tuiberika”, āriwa'ri sabojayu.

“Titorākre jia mija e'etope”, Pablote ārika

¹⁶ Mijare yijeyobaariyapaika upakajaoka Titore mijare jeyobaariyapayu kiro'si. Tuparate i'supaka kire pupajoarujeka simamaka "Jia mibaayu Tupara", kire naanu. ¹⁷ "Nare jeyobaaokaro'si napo'ira me'pe ate", kire napakala, jia jjimakapi Titore yire yirape. I'supaka kire naribeyukajika'aja, jimarika mija po'ira a'ririypatikiji kimarape. Supa imari kiyapaika upakaja mijare iri ke'rirā baayu mae.

¹⁸ Titoka irika majeyomakite mija po'ira yija putayu. Mija onuka imari, Jesucristorika bojariroka jia bojawa'atawaruiki kimamaka ritaja Jesucristore amitiripeairā jia jiyipupaka kire noñuka kime. ¹⁹ Namaji Corintopi niñeru yija e'ewarirāka poto, Jerusalēnā yijaka ke'rirā kire naputarape. Torā eyatirā wayuoka baairate jeyobaaawa'ri niñeru yija jirānu. I'supaka yija baamaka itirā, "Ritaoka wayuoka baairate jeyobaairi nime Jesure yiyurā", yijareka po'imajare aripupajoarānu. I'supaka imawa'ri maipamaki Jesucristore najiyipupayeerānu. ²⁰ "Rikimakaja niñeru narērapaka jia naba'iaribeyu", arīwa'ri yijareka nakērajairika yapabeyurā yija. I'supaka simakoreka irika yijaka a'rirūkika imatiiki. ²¹ Ba'iaja yijare nakērajairika yapaberīwa'ri jia oyiaja Tuparate i'aka wājitaji yija baarānu. Supabatirā po'imajare i'aka wājitaji i'supakajaoka yija baarānu.

²² Supabatirā imaki apika majeyomaki mija po'ira naka yipūataerā baaiki ate. Kire onurā imari, "Jia ba'irabeiki kime", yija ānu. Irakurimarā jia jeyobaatiki kimamaka i'supaka yija ānu. "Jia yiyurā nime Corintowejeakarā", Titore apakala amitiritirā mijare jeyobaari ke'ririypatiyayu mae. ²³ Supa imari ōtore, aperi iparā majeyomarāpitiyika mija po'ira yipūatarānu. Jia Titore ōnurā mija ime. Yijeyomaki imari, upakaja mijare kiwārōrijayu. Kika iparā nime aperi majeyomarā jia Jesure yiyurā. "Jia Jesucristore nayiyu", arīwa'ri Macedoniakarāre kika pūataekarā nime. I'supaka nima-maka itirā jia Cristore jiyipupaka noñu nimaupatiji. ²⁴ Mija po'ira neyarāka poto jia nare mija e'etorika yiyapayū. I'supaka mija baamaka, "Ritaoka nare yapairā nime", Macedoniakarāre aripupajoarānu. I'supaka simamaka "Corintokarāre jia nare e'etorirānu", Pablote yijare arāpaka rita sime", naripupajoarānu.

9

¹⁻² "Jesucristore yiyurā wayuoka baairate jeyobaaokaro'si jia niñeru narēayu", mijareka onuka imari-potojo mijaro'si sakaka yo'era baayu ruḡu. Acayaka'iareka Corintorā imarāte bikija o'rapaji'ra wayuoka baairate mija jeyobaarika pupajoau'murapakakaka jjimakapi o'ora Macedoniaka'iaakarē yibojarijayu. I'supaka yibojaika amitiritirā jjimaka jariwa'ri "Maro'sioka i'supakaja wayuoka baairate majeyobaaye'e", aparaka rikimarāja Macedoniaka'iaakarāoka jjimakapi niñeru jiriyapairā. ³⁻⁴ I'supaka mijare ariripotojo yirupurō'ō Titorākare mija po'ira yipūataweiyu niñeru rēaweirika mijare najeyobaaokaro'si. Irārimarā Macedoniakarāre yika jeyoariwa'rirānu je'e aperi. I'supaka simamaka Titorākare mijare jeyobaarānu "Rita sime wayuoka baairate jeyobaaokaro'si niñeru rēaweatikarā nimatiyu", yijare merāpaka simako'omakaja, niñeru narēaweabeyu ruḡu", Macedoniakarāre yija eyarāka poto yijare arikoreka. "Jia wayuoka baairate jeyobaarika yapairā nime", aperi yija ānu simako'omakaja i'supaka mija baabesarākareka nawājitaji i'yoa yija jūarānu. Supabatirā i'supakajaoka mija jūarānu je'e mijaro'sioka. ⁵ I'supaka simakoreka "Yirupu a'riweitirā nare mija jeyobaaweiape", arīwa'ri majeyomarā Titorākare mija po'ira yipūataweiyu. Niñeru mija rēau'murapaka mija rēaweakaro'si mijare najeyobaarānu. Supa imari torā yeyarāka poto,

sarēaweatika mija imarāñu. Supabatirāoka “Ñojimarīji samañjirika Pablote pakatayu”, āririka imabesarāka. Jia wayuoka baairāte jeyobaariyapawa'ri Ĵjimakaḡi mija Ĵjirijarirākareka jia simarāñu.

⁶ Nare Ĵjirā baaeka ikupaka mija pupajoabe: Rīkimaka ba'arika ōtebeyuka kūḡajīji ba'arika rikaiki. Rīkimaka ba'arika ōteripupaiki ḡuri rīkimakaja ba'arika rikaiki. Ikupaka āririka sime samariĴjkareka: Rita jia wayuoka baairāte jeyobaarika yapawa'ri Ĵjirijayukate jia Tuḡarāte jeyobaarāñu. Kirikaika wataripotojo kūḡajī Ĵjikite ḡuri kūḡajī sawapa Tuḡarāte Ĵjirāñu.

⁷ Supa imarī “Ō'ōĴjirāja yija Ĵjirāñu”, mija āriḡupajoairō'ōĴjirāja mija Ĵjirijape. Wataripotojo mija Ĵjījkareka ḡuri jiamarīa simajīñu. Supabatirā mija Ĵjiriyapaberiko'omakaja apikate mijare pakatapakā'ā ā'mitirirā, mija Ĵjījkaoka jiamarīa sime. Mija pupakarāja Ĵjirika yapawa'ri mija Ĵjījka ḡuri jia sime. Ĵjimakaḡi aḡerāte jeyobaarijayurāka Ĵjimaka Tuḡarāte ime. ⁸ I'supaka simamaka mija yapaika pemawa'ribaji mijare kija'atarāñu jia aḡerāte mija jeyobaarijayaokaro'si. Jia nare mija baamaka ĩatirā mijare kija'ataika Ĵrākuri upakaja dakoa jariwa'ribesarāka mijaro'si. ⁹ Mija ĩabe. Ikupaka sāñu Tuḡarā majaroḡūñurā o'oeaka:

“Tuḡarāte Ĵjīḡupayeeki imaki kirikaika watarimarāja wayuoka baairāte jeyobaarijayuka. Supa imarī jia kibaaeka mirāka ye'karirimarāja jia Tuḡarāte kire baajiparāñu”, āriwa'ri sabojayu.

¹⁰ Tuḡarā imaki ōterikiyapea moterūkia maro'si imarūjerijayuka. Ikijioka imaki ōterikiyapeaḡi ba'arika ḡo'imajare imaokaro'si baarijayuka. I'supaka baaiki imarī, ritaja jia mijare kija'atarijayu, saḡi aḡerāte jia mija jeyobaarijayaokaro'si. I'supaka mija jeyobaarijayuḡi āriwa'ri rīkimarāja aḡerāte jia imarūjeiki kime Tuḡarā. ¹¹ Supabatirā dakoa jariwa'ririmarāja rikatirā jia aḡerāte Ĵrākuri upakaja mija jeyobaarūkia mijare kija'atarāñu. Supa imarī torā eyatirā mija jeyobaaika nare yija ja'atarāka ḡoto, “Jia mibaayu Tuḡarā”, āḡaraka kire najiyīḡupayeerāñu.

¹² Ika mija Ĵjikaḡi jia majeyomarā Jerusalēnrā wayuoka baairāte mija imarūjerūkitakajamarīa simarāñu. Supabatirāoka i'supaka mija baaikaḡi āriwa'ri, “Jia mibaayu Tuḡarā”, āḡaraka Ĵjibaji kire najiyīḡupayeerāñu.

¹³ I'supaka mija baamaka, “Wapuju ḡakibekaja ritaitaka Jesūrika bojariroka yi'yurā nime”, mijareka narīḡupajoarāñu. Supabatirā nare jeyobaatirā, i'supakajaoka aḡerāte mija jeyobaarāka simamaka, jia Tuḡarāte najiyīḡupayeerāñu. ¹⁴ Supabatirāoka “Mare najeyobaaerā Tuḡarāte nare jeyobaarapakapi, āriwa'ri jia mare nabaayu”, narīrāñu. I'supaka simamaka “Jia yijare nabaayu”, āriwa'ri jia Ĵjimaitakapijī Tuḡarāte mijaro'si najēñeĴjirijarāñu. ¹⁵ Jia nare baarūkirā mija ima pupajoatirā Ĵjimaka nime. I'sia tēriwa'ribaji jia mare baawa'ri Kimakire Tuḡarāte maro'si ḡūataeka. Sōñurā imarī, dika aḡea marākā'ā āririka imabeyua maro'si. Supa imarī maimaupatiĴi “Ĵjītaka mibaayu Tuḡarā”, kire marīrijariye'e.

10

“Tuḡarāte yire jā'meka upakaja kirika bojariroka yiwārōrijayu”, Pablote ārika

¹ Yi'i Pablo, oka mijaka Ĵjerika yapaiki imarī, ika mijare yibojaerā baaika mija ā'mitiririka yiyapayu. ḡo'imajare wayuārimaji imarī, Ĵjapiji Jesūre nare Ĵjariyoka upakaja mijaka yijairiyapayu yiro'si. Tokarā Ĵrārimarā ikupaka yireka āñurā: “Maka kima ḡoto kīkirimakiji maka Pablote Ĵjirijayu. Aḡerō'ōrā imatirā ḡaperapi maro'si kio'oika ḡoto ḡuri okajājiapi maro'si sakio'oyu”, āḡaraka yireka najaiyuyerijayu. ² I'supaka

simamaka wapuju ba'iaja yireka jairāte mija ā'mitiritiya'si. Yire mija yi'rityabe, sapi āriwa'ri mija pō'irā eyatirā okajājia mijare yijaikoreka. I'supaka mijare yijaiberikoṣerākaoka, "Jesucristore yi'ribeyurā upaka Pablote ime", āñurāte pūri okajājiapi jairika yipupajoayu. ³ Rita sime, mija upakajaoka pō'imaja yija ime yijaro'sioka. Jesucristore yi'ribeyurāka yija imariyaya simako'omakaja nimariyayu upakataka baarijaribeyurā yija ime. I'supaka simamaka, noñu upakaja pupajoatirā pō'imajare okabojirijayu upakamarīa pakirimiji majaroka yija jaita'ruijijayu. ⁴ Tuparāte yi'ribeyurāte jia jaikoṣeika upakamarīaja tērīwa'ribaji Tuparārikapi pō'imajare yija wārōrijayu. I'supaka nare yija wārōmaka, "Wapuju pakirimiji majaroka yija yi'rikoṣeyu rukuya", pō'imajare āriwārūrijayu. I'supakajaoka ritaja pakirimiji majaroka yi'yurāte yijare okae'emakaoka nare yija okatērīrijayu sanaja'ataokaro'si. ⁵ "Tuparārika jia wājia imamiji ā'mitiritirā jia kire norīrū", āñurā imarī, jia naṣupajoakoṣeikapi wārōrimajare yija okatērīwārūyu Tuparāte jeyobaaikapi. Supabatirā "Aperā jībaji pupajoirā yija ime", āriṣupajoawa'ri, naṣupajoaimiji Tuparāte nare orīrūjebeyua sime. Supa imarī yija wārōika yi'riwa'ri, naṣupapeyu. Supabatirā Tuparāte yijare jeyobaamaka, Cristore yapaika upaka oyiaja pō'imajare yija pupajoarūjerijayu. ⁶ Mija pō'irā yija eyarāka poto Jesucristore yapaika upakaja mija yi'rirāka jia simarāñu. Kire yi'ribesarāñurate pūri sawapa yija yaparāka upakaja yija baarāñu.

⁷ Mija pō'irā ima mija iawārūbe: Īrārimarā mija watoṣekarā "Jesucristore pūataekarā yija ime", āñurā. I'supaka āñurā imarī, "Pablorāka Jesucristore pūataekarājaoka imarā naro'si", narīrū. ⁸ "Maiṣamaki Jesucristore pūataekarā imarī, mijare okajāābaraka yija wārōyu", ñañu. I'supaka mijare ñapakā'ā " Yire na'mitiripearū", āriwa'ri i'supaka mare kēñu", yireka mija āriṣupajoayu je'e. "Cristore mija yi'yua bitatarikoṣakaja jībaji Cristore mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaaerā, maiṣamaki Jesucristore yijare pūatarape", ñañu. I'supaka simamaka "Cristore pūataekakimarīka Pablote ime", wapuju yireka āñuapi maki yire i'yopi'rirūjewārūbesarāki. ⁹ "Makīkirika yapawa'ri papeṣapi okajājia mare kijaipūarijayu", mija āriṣupajoajikareka i'supakamarīa sime. ¹⁰ Mija iabe. Īrārimarā mija watoṣekareka imarā yire jaiyuyebarakā, ikupaka āñurā: "Papeṣa mare kio'oikapi okajājia jairipotojo maka kima poto pūri wayuoka Pablote baaroyi", nañu. "Supabatirāoka yijare kiwārōroyika poto, ā'mitirijiyubeyua upaka kijaikoṣeroyi", āṣaraka yire najaiyuyerijayu. ¹¹ I'supaka yireka jairijayurā: "Maka kimabeyu poto papeṣapi okajājia mare kijaika upakajaoka maka kimarāka poto mare kibaarāñu je'e", narīrū.

¹² I'supaka simako'omakaja mija pō'irā Īrārimarā "Tērīrirā marākā'ā mabaaberijika yija ime", naṣuparō'ōpi āñurā. Supabatirā "Aperāte tērīwa'ribaji Tuparāro'si jairimaja yija ime", āñurā nime, i'supakataka āririka ṣe'yoiki yi' pūri. Natiyiaja nima iajiyutirā, i'supaka narīrijayu. I'supaka naṣupaka imarā imarī, rukubaka naṣupajoayu. ¹³ I'supakajaoka "Ritaja Īrāweje jariwa'ririmarīaja pō'imajare yija wārōerā Tuparāte yijare pūataeka", āribeyurā yija. Ikupaka sime: Jesucristorika wārōrimajamatorā Tuparāte yijare pūataeka imarō'ō watoṣekareka sime Corintowejea. Supa imarī "Kijā'maikapi mijare yija wārōyu", mijare yija āririjayua rita ima. ¹⁴ Mijare yija wārōmaka, "ĶDako baaerā Pablorāke mija ā'mitiyu?", mijare narīko'omakaja, nare ruṣubajirā Jesūrika bojariroka mijare yija wārōū'murape. Mija pō'irā Tuparāte yijare pūataberirikareka pūri, "Mijare wārōirā yija ime", mijare yija āriberijāāeka. I'supakamarīa sime. Mijare

wārōrimaja yija imaerā Tuparāte mija pō'irā yijare pūataeka. ¹⁵ Supabatirāoka ĩrārimarāre jaikoŕeika upakamarīa yija jaiyu. Aŕerate nare wārōmaka Jesucristore pō'imajare yi'yua ĩatirā "Nare yija wārōmaka i'supaka nime", āriŕakirijaribeyurā yija. Ikuŕaka yija yaŕayu: Jia Jesucristore yi'yurā mija jarirāka rikimabaji pō'imajare Jesúrika bojariroka yija bojarāñu. ¹⁶ Supa imarī i'supaka simarāka ŕoto mija a'riwa'ribajirā imarāte Jesucristorika bojariroka bojarī a'ririka yija yaŕayu. Wārōrimajamatorā yija eyarāka, Jesúrika bojariroka ā'mitirikoribeyurāte sayija wārōrāka ŕoto "Ikuŕaka jia nare yija wārōraŕe", yija āriŕika jia sime. ¹⁷ I'supaka jĭjimakaŕi nabaarijauakaka ĩrārimarāre jaikoŕeko'omakaja, ikuŕaka sabojayu Tuparā majaropūñurā o'oeka: "Maŕupayariji mabaaiŕakaka jĭjimaka bojabekaja Tuparāte maro'si baarijauakaka takaja jĭjimakaŕi mabojarijariye'e", āriwa'ri sabojayu. ¹⁸ Supa imarī ĩrīka "Jia wārōiki ñime", kērīkoŕeika, dakowaŕamarīa sime. "Ī ĩ kime jia wārōiki", Tuparāte āriŕijayukate ŕuri, "Jiitaki kime", marīwārūyu maro'sioka.

11

"Ŕakirimiji majaroka wārōrimaja Tuparāte pūataekamarīā nime", Pablote ārika

¹ "Imatiyaiki ñime", āŕaraka aŕerate bojabaraka ōriŕūabeyurāte āñu upaka yijaiko'omakaja yire mija ā'mitiripēarika yiyapaŕayu ruŕu. I'supaka mija pō'irā ŕakirimiji majaroka wārōirāte ā'mitiparaka mija rakajepāāika upakaja yireoka mija rakajepāābe ruŕu. ² Jesucristore takaja mija ā'mitiripēarijaririka yiyapaŕayu. Ā'mitirikōrī je'e: Īrāko rōmo aŕikaka baakoribeyuko kotimi imarukikaka takaja koŕupajoayu. I'supaka koima upakajaoka Cristore oyiaja ā'mitiripēairā mija ime. Yi' ĩmaki i'supaka mija imaerā mamarī mijare wārōūmurapaki. Supa imarī Tuparāte ŕupajoaika upakajaoka mijare yipupajoayu yiro'si. "Jesúre na'mitiripēarija'ata'si", āriwa'ri i'supaka ñimarijau. ³ Mia. Bikija Satanāre āñakarā ña'riĭjaitirā Eva imaroyikakote jia kijaiŕakika. "I'supakajaoka nare kibaarāñu je'e aŕeyari", mijareka ñariŕupajoayu. "Jia Jesucristore ōñurā imariŕotojo ŕakirimiji majaroka ā'mitirirā Cristore jia nay'ribesarāñu je'e", āŕaraka ba'iaja mijareka yipupayu. ⁴ Ikuŕaka sime: Aŕerā waŕuju kotoŕō'ŕipi wārōri netamaka, "Ikuŕaka Jesúre ime", ñarīka upakamarīa nawārōko'omakaja jĭjimakaŕi nare mija ā'mitiyu. I'supakajaoka yija wārōika ā'mitiripēawa'ri Espiritu Santore mijare ña'riĭjāikarā imariŕotojo, kima upakamarīakaka mijare nabojapakā'ā "Rita, i'supaka kimekā'ā", mija āñu. Supabatirāoka "Ikuŕaka ba'iaja mabaaiŕa waŕa Jesucristore maro'si waŕaijika", ñarīka upakamarīa nawārōko'omakaja nare mija ā'mitirijayu. ĩDako baaerā jĭjimakaŕi napakimajaroka mija ā'mitiyu je'e? ⁵ "Tuparāte pūataekarā aŕerate tēriwa'ribaji ōñurā yija ime", āŕaraka nawārōrijarikoŕeyu. I'supakaja āñurā imariŕotojo "Yibo'ibajirā imabeyurā nime", ñariŕupajoayu. ⁶ Jia jaiwārūtiyairāte jaika upaka jaiŕeriripotojo Tuparārika bojariroka jia wājia ōñuka ñime. I'supaka simamaka kimajaroka jia mijare yibojawaŕu'atawārūraŕe. Īrākurimarīa yire ā'mitirika mirārā imarī, "Jia Tuparārika ōñuka Pablote ime", yireka āriwārūirā mija ime.

⁷ Tuparārika bojariroka mijare yiwārōrapaka ŕoto sawaŕa mijare jēñeberapaki yi'i. I'supaka yibaamaka, "Imatiyairāte baaika upakamarīa baaiki kime", āŕaraka yireka mija jaiyuyeyu je'e. "Tuparāka jia nimarū", āriwa'ri waŕamarīaja jia mijare yijeyobaaraŕe. ĩYaje jiamarītakaja sime je'e i'supaka mijare yibaaraŕaka? Jēno'o, jia baawa'ri i'supaka mijare yibaaraŕe.

⁸ Aŕerā Jesúre ā'mitiripēairāte niñerū yire pūataŕapaka e'toritirā mijare

wārōbaraka ñimarape. Mijare jēñebeyuka ñimako'omakaja, aḡetata Cristore yi'yurā yire saḡūataraparā. ⁹ Mija ḡō'irā ñimarapaka ḡoto wayuoka yibaarape. I'supaka imariḡotojo mija ḡō'irā jia ñimaerā, “Yire mija jeyobaabe”, mijare ārīberapaki yi'i. Macedonia ka'iakarā Cristore yi'yurā mija ḡō'irā eyatirā jia ñimawārūerā wayuoka yibaaka yire nijirape. I'rākurioka niñerū mijare jēñekoriberapaki yi'i. Maekakaoka i'supakaja ñime ruḡu. ¹⁰ Jesūre wājia yiḡupaka jairirūjekaki imarī, wājia kibojaeka upakaja mijare yiḡojayu yiro'sioka. “Mijare sawapa jēñebekaja yiwārōrijayu”, ñañu. I'supaka ñañuapī jījmaka ñime. I'supaka ñimamaka I'rārimarā Acayaka'iakarā Corintorā imarāte yire jaiyuyekoḡeika marā imabeyua. ¹¹ Mijare jēñebeyuka imarī, ḡmijare wayuābeyuka ñime bai je'e? Jēno'o i'supakamarīa sime. Jimarīa mijare wayuāiki imarī, i'supaka yibaayu. Tuḡarāoka jia sōñuka i'supaka mijaka ñima.

¹² Suḡa imarī mijare wapa jēñerimarāja yiwārōrijarirāñu. Wapuju ḡakirika wārōrimaja ḡuri sawapa mijare jēñerijayurā. “Tuḡarāro'si Pablorākare ba'irabejīka upakaja yija ba'iraberijayu”, narīḡapakika mija ārīwārūokaro'si, wapamarāja mijare yija wārōrijayu. ¹³ Tuḡarāte aḡōstolrākamarīa ñime i'supaka baairā. ḡakirimaja imarī, “Jesūrika bojariroka yija wārōerā kipūataekarāoka yija ime yijaro'si”, narīḡakirijayu. ¹⁴ I'supaka narīrūkia ōrītikaja ñimarape. Satanāsoka āngelrāka jia baairā upaka ḡemakotowiyuka aḡerikuri, ḡo'imajare ḡakiookaro'si. ¹⁵ I'supaka kimarijayua simamaka, “Kire yi'yurā ḡuri koḡakaja kiupaka jayurā”, mijare ñañu. Suḡa imarī “Tuḡarāro'si yija jā'meika simamaka ikupaka mija baabe jia kika mija imaokaro'si”, ñañu Satanāro'si ba'irabejīrimaja ḡo'imajare ḡakibaraka. I'supaka nabaaiḡapī “Jia Tuḡarāro'si ba'irabejīrā ñime”, ḡo'imajare ārīḡupajoarika nayapayu. Ba'iaja nabaaiḡa wapa tērīrikaja I'rārīmi ba'iaja jūarūkirā ñime.

“Jesūro'si ba'irabejīrimaji imarī, ba'iaja yijūarape”, Pablote ārīka

¹⁶ Ikuḡaka jairimaji marīka imariḡotojo I'rīka “Ikuḡaka jia baaiki ñime”, ārīwa'ri bojataḡarimaji upaka yijairā baayu. I'supaka yijaikoḡeko'omakaja, “Jia ōrīḡūabeyuka kime Pablo”, yireka mija ārīḡupajoa'si. I'supaka simaberikoḡerākaoka “Jia ōrīḡūabeyuka upaka Pablote jaiyu”, yireka mija ārīkoḡeko'omakaja, i'supaka yijairāñu. Koḡakaja ḡakirimajaroka wārōrimajare ā'mitiyurā mija ime. Suḡa imarī nare mija ā'mitiririjayu upakaja yire mija ā'mitipe ruḡu. ¹⁷ Ika mijare yijaika upakamarīa mijare jaijīki maiḡamaki Jesucristo ḡuri. Kiupaka jaiḡekaja ōrīḡūabeyurāte jairijayu upaka yijaiyu. ¹⁸ Ritaja wejeareka imarā upaka “Ikuḡaka jia baairā yija ime”, āñurā mija watoḡekarā ima simamaka nuḡakaja mijare yijairā baayu yiro'sioka. ¹⁹ “Jia ōñurā yija ime”, āñurā imakoḡerīḡotojo “Tuḡarāte ḡūataekarā yija ime”, āḡaraka ōrīḡūabeyurāte jaikaja mija ā'mitirīḡerijayu. Suḡa imarī yireoka mija ā'mitirirāñu je'e. ²⁰ Naḡoyarā upaka mijare naba'iariko'omakaja nare mija e'etoririjayu. “Mijare yija wārōika wapa yijare mija wapaḡibe”, mijare narīrijayua akata'abekaja yija baawārūbeyu. ḡI'supaka mijare yija baabeyua, jiamarīa ruku sime je'e mijaro'si? Mae ate I'rārimarā “Ikuḡaka jia baairā yija ime”, āḡaraka bojataḡarimaji upaka mijare yijairā

baayu. I'yorimarīja i'supaka nañua simamaka, i'supakajaoka yijaiye'e yiro'sioka.

²² Hebreotatarā imarī, “Aperāte tērīwa'ribaji imatiyairā yija ime”, nañu. I'supaka narīkopeika marā imabeyua, hebreotatakijioka ñime yiro'si. Apea “Israelka'iakarā imarī, Tuparārīrā yija ime”, nañu. Yi'ioka Israel ka'iakakiji ñime yiro'si. Supabatirā “Abraham riparāmerā yija ime”, nañu. Abraham riparāmijioka ñime yiro'sioka. ²³ Supabatirāoka “Jia Jesúro'si ba'irabejirā yija ime”, nañu. (I'supakaja ñiripūabeyuka upaka yijairijayu yiro'si). Nare pemawa'ribaji Jesúro'si ba'irabejirimaji ñime. Mija ĩabe. “Cristoro'si yija ba'irabejijiyu”, waɓuju nañua simako'omakaja yi' puri jimarītakaja kiro'si ba'irabejirijayuka. Supabatirā nare pemawa'ribaji wēkomaka imariwi'iarā ɓo'imajare yire tarijaju, Tuparārika yiwārōriparea. I'supakajaoka nare tērīwa'ribaji yire naɓajeroyirape. Supabatirāoka ĩrākurimarīa yire jārika nari'kakoperape. ²⁴ ĩrāpitarakakuri yire nañi'arape. Yire nañi'aroyirapaka rakakaja treinta y nueve rakakuri ajeapi yire naɓajeroyirape. ²⁵ Supabatirā maekarakakuri ĩmarītakaja yaɓuapi yire naɓajerape. Supabatirā yire jāērā ĩrākuri ātaɓi yire najāābarekoperape. Saɓi ya'raɓaka waɓuru maekarakakuri ña'mirapaka. ĩrākuri yiña'mirapaka ɓoto ĩrārīmi supabatirā ĩrā ñami riapakiakareka yaɓuarā ñi'ajī'kaki ñimarape. ²⁶ I'supakajaoka jimarītakaja Tuparārika bojariroka wārōtaɓabaraka yituroyirape. I'supaka turitaɓabaraka tērīkaja werika yijūarijaju. Ā'mitirikōrīje'e. Riaka werikīrō'ō, kareba'arimajare werika imarō'ō yituritaparooyirape. Supabatirā yitā'omaja imariɓotojo werika imarā ɓō'irā, supabatirāoka aɓetatarāte werika imarō'ōrā yituroyirape. I'supakajaoka wejea jo'baka werika imarō'ōrā, wejemato, riapakiaka werika imarō'ōrāoka yituritaparaɓe. Supabatirā waɓuju “Jesúre ā'mitiripeairā yija ime”, āriɓotojo werika imarā watopekarā yituritaparaɓe. ²⁷ Niñerū yiba'ariwapa tōpoerā ka'wisika ba'irabebaraka ĩrākurimarīa kārīmarīa yiwārīroyirape. I'supakajaoka ĩrākurimarīa ba'arika, okoa jia yiro'si imaberoiyirapaka imamaka, aperi'kuri puri kē'sitakaja ñimaroyirape. I'supakajaoka rīkimaka jariromarīka ñimarapaka simamaka jimarīa jija yijūaroyirape.

²⁸ I'supaka ñimakaka takajamarīa ba'iaja yipuparaɓe. “¿Marākā'ā nime ruku aɓeweekarā Jesúre ā'mitiripeairā? ¿Yaje rita jia kire nayi'ririjayu ruku?”, āriɓupajoabaraka jimarīa ba'iaja yipuparijaju. ²⁹ Jesucristore jia ā'mitiripeatiyabeyurā imarī, ba'iaja baabaraka, ba'iaja naɓupayua ñiaika ɓoto, nupakaja ba'iaja ɓupayuka ñime yiro'sioka. Supabatirā Jesúre ā'mitiripeaikite ba'iaja baarūjeirāka puri boebaka ñime. ³⁰ Yibaaikakaka jairika yiro'si simajīkareka ritaja ka'wisika yire so'rapakakaka ā'mitiritirā “Okajājimarīki kime”, ĩrāmarāre āñuakaka yijairā baayu. ³¹ Ika mijare yibojaika, “Rita Pablote āñu”, Tuparāte yireka āriwārūyu. Maipamaki Jesús Paki majiyipupayeejiparūkika kimamaka, kīaika wājītāji ritaitaka mijare yibojayu. ³² Ikupaka yijūaraɓe: Damasco wāmeika wejearā ñimarapaka ɓoto, “Pablote ñi'atirā wēkomaka nabaarū”, āriwa'ri, wejeta'irō'ōrā ima koperekarā surararākare kīpūatarape, tokaki ĩpi Aretas rokajīte jā'merimaji. ³³ Yire wēkomaka nabaarika yapariɓotojo yire nare kīñi'arūjewārūberape. ĩsia wejea ta'tekarā kūɓajīka kopereka imararō'ō pi'upakapi yire jāātātirā aɓepē'rōtorā yijeyomarāre yire ruetarape. Okajājimarīka imariɓotojo i'supaka Tuparāte yire jeyobaaraɓaka simamaka topi yiru'raɓe.

12

Makārārūñuroka upakapi Tuparāte imarō'ō Pablote Kiarūjerape

¹ Napupayariji pupajoatirā pakirimajaroka wārōrimajare mijare bojarika yiyapabeyu. I'supaka simako'omakaja “Tuparāte pūataekaki Pablote ime”, yireka āñurā mija jariberiko'omakaja makārārūñuroka upakapi Maipamakire yire beaeka mirākakaka mijare yibojaerā baayu mae. ²⁻³ Bikija mabo'ikakuri piyikuku kimarō'ōrā Tuparāte yire e'eeyarapaka be'erō'ō botarakaou' puarāe'earirakakuri wejeje'rāka seyawa'yu mae. Torā yire ke'eeyaeka, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūbeyuka yi'i. ¿Yaje rita ritikataka yire ke'ewa'rape jee, yipupakatakaja ke'ewa'rape je'e apeyari? Tuparā i'rikaja soñuka. Rita sime, “I'supaka baatirā yire ke'eeyaeka”, āriwārūberiripotojo “Jiirō'ōrā Tuparāte yire e'eeyaeka”, ñañu ate. ⁴ Torā yeyarapaka poto po'imaja okapi mabojawārūbeyuka ña'mitirape. Torā ña'mitirika mirāka yire bojarūjebeyuka Tuparā. ⁵ I'supaka yiro'si simarapakapi “Ōripūatiyaiki ñime”, ārijika upaki imakoperipotojo supa ñarībeyu. Yipupayariji po'imajare yijaika poto tērīmarika ñima nare yijairijayu. ⁶ “Iku'paka yiro'si simarape”, āparaka jijimakapi po'imajare yibojataparikareka, pakirimaji upakamarā ñimajāāeka pakirimajomarīa bojalki imawa'ri. I'supaka simako'omakaja, “Iku'paka yiro'si simarape”, āriwa'ri tērīritaki upaka jijimakapi po'imajare sabojatapabeyuka yi'i, “Aperā pemawa'ribaji Ōripūatiyaiki Pablote ime”, yireka narīrika yapaberīwa'ri. I'supaka ñimaberiko'omakaja jia yibaarijayua itirā, i'supakajaoka yiwārōrijayua ā'mitiritirā, yire norīrika puri yiyapayu. ⁷ Makārārūñuroka upakapi Tuparāte yire bearapaka tērīrikaja imatiyaikakaka imarapaka. I'supaka bearipotojo, “Aperāte tērīwa'ribaji imatiyaiki ñime”, ñarīrika yapaberīwa'ri Satanārikakaka ya'rarika yire rikarapakareka Tuparāte yire iarīberape. Supa imarī pōta mare paaika be'erō'ō maka'wisijūarijayu upaka yire simarijayu. ⁸ “Yiya'raika yire mibayabe”, āriwa'ri maekarakakuri Maipamakire yijēñekoperape. ⁹ I'supaka kire ñapakā'ā, ikupaka yire kiyi'rape: “Jēno'o, mire yibayaberiko'omakaja, mire yiwayuaikapi āriwa'ri yijeyobaaika takaja miyapayu. Mia, marākā'ā baaberijika mima poto jībaji mika imawa'ri mire jeyobaarimajiro'siji ñime”, kērāpe. Supa imarī i'supaka ñimakaka jijimakapi yijairijayu. I'supaka simako'omakaja, “Cristorika kire ja'ataikapi jia kiro'si Pablote ba'iraberijayu”, po'imajare yireka āriwārūyu mae. ¹⁰ I'supaka simamaka Cristoriki imarī, marākā'ā baaberijiki imari'potojo yipupaka puri jia ima. I'rākurimarā ba'iaja po'imajare yire jaiwā'imarāpe “Ki'yopi'rirū”, āparaka. Supabaturāoka yiyapaika imaberiroyirapaka yiro'si. I'supakajaoka i'rākurimarā jajua po'imajare yire baata'arape. Supabaturā Jesūrika bojariroka yiwārōmaka, i'rākurimarā ka'wisika yijūarape. I'supaka simako'omakaja jijimaka ñime āri'pupajoabaraka, “Marākā'ā baawārūberīwa'ri imarā imarāka Cristore jeyoariyapatiyayu.” I'supaka simamaka rikitubamarā ñimakopeikareka jia Cristore yire jeyobaayu.

Corintowejeakarāre pupajoabaraka, ba'iaja Pablote puparika

¹¹ Kopakaja ōri'pūabeyuka upaka yimajārobojaweayu. “Yija pō'irā Tuparāte pūataekaki imarī, mare wārōrimaji Pablote ime”, mija āri'beyua simamaka ñoñu upakaja i'supaka mijare ñañu. “Wapamariki Pablote ime”, Tuparārika wārōkopeirāte yireka āñu upakaja ñimajāāeka Tuparāte yire jeyobaaberirikareka. I'supaka simako'omakaja “Jiitaka wārōrimaja nime”, mija āri'kopeirā yire pemawa'ribajimarīrā nime. Supa imarī “Tuparāte kire jeyobaamaka jia Pablote mare wārōyu”, mija āri'ri imakoperape. ¹² Mia,

mija pō'irā ñimarapaka poto apōstol imarī maikoribeyu upaka ima mijare yibearijarape. Īrākurimarā samija ñaeka simamaka “Rita oka, Tuparāte pūataekaki Pablote ime”, yireka mijā ārii imakoperape. ¹³ “Aperā Jesucristore ā'mitiripēairēte jiyipupayeeripotojo, mare puri Pablote jiyipupayeebeyu”, mijā ānuā ħrita sime bai je'e? “Yire mijā jeyobaabe jia ñimaerā”, aperāte ñarāpaka upaka mijare āribepapaki imaripotojo Īrātiji oyiaja jiyipupaka mijare ñoñu. I'supaka simako'omakaja “Aperāte kijēnerapaka upakaja, yijare kijēneri imakoperape”, āriwa'ri yireka mijā jairijayu. ħYaje rita ba'iaja mijare yibaarape je'e? Ba'iaja mijare baaberapaki imarī, marākā'ā baatirā “Jiamarā yibaarapakareka yire mijā wayuābe”, mijare ñariwārūbeyu.

¹⁴ Ī'pakuri mijā pō'irā yitiritika. Supa imarī maekarakakurireka mijā pō'irā turirī a'yaokaro'si mae puritaka yipupajoau'muyu ate. Ā'mitirikōrī je'e: Makarāirā puri namakarāte yapaika tōpoerā niñerū jierijayurā. Me'rārījaka puri napakiarāro'si i'supaka baabeyurā. Topi āriwa'ri yimakarā upaka yireka mijā imamaka, mijā pō'irā ñimarāka poto niñerū mijare jēñebesarāki yi'i. Mijare puri jia yika mijā imarika yiyaparāñu, jia mijare yiwārōrimirīkawa'yaokaro'si. ¹⁵ Mijare wayuāwa'ri mijare yijeyobaariyapayu. “Jesúre na'mitiripēarū”, āriwa'ri ritaja yibaawārūika upakaja rūrtiyaika rō'ōjirā mijare yijeyobaarijarirāñu. Jia mijare wayuāiki ñimamaka yire mijā wayuābesarākareka, ba'iaja yipuparirāñu.

¹⁶ Mijaka ñimarapaka poto dakoa mijare yijēñeberapaka oñurā mijā ime. I'supaka simako'omakaja, “Ritaja pakirika jia oñuka imarī, Pablote mijare pakiyu niñerū mijare karee'eokaro'si”, Īrārimarāre yireka ānu je'e. ¹⁷ “Ma'pō'irā kipūataraparāpioka Pablote mare pakika”, ħmija āri'pupajoayu bai je'e? Jēno'o mijare pakiberapaki yi'i. ¹⁸ Titore apika Jesúre ā'mitiripēaikipitiyika mijā pō'irā yipūatarape niñerū mijā rēawearika najeyobaaokaro'si. ħYaje Titore mijare pakirape je'e? Jēno'o mijare pakikoriberapaki kime. Yupakaja jia pupajoaiki imarī, mijare jeyobaariyapawa'ri jia Tuparārika bojariroka mijare kiwārōeka, niñerū mijare jēñebekaja.

¹⁹ “Ba'iaja baabeyurā nime”, yijareka āriwa'ri jijimaka yijaka mijā imaokaro'si takajamarā, i'supaka mijare ñañu. Iku'paka simatiyayu, ĩakōrī je'e: Jesúrīrā imarī, kiyapaika upakaja mijare yija jairijayu Tuparāte ĩaika wājitāji. Mijā ā'mitipe yija jeyomarā. Ritaja mijare yija bojarijayua, “Jiibaji Jesúre na'mitiripēarijarirū”, āriwa'ri mijare sayija bojayu.

²⁰ Mijareka pupajoabaraka ba'iaja yipuparijayu. “Mijā pō'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mijā imarāka ñiaeyarāñu je'e apayari”, mijareka ñari'pupajoarijayu. Wapabu'abaraka, supabatirā aperāte oakiparaka mijā imarāka ñiaeyarāñu je'e. I'supakajaoka boebaparaka, supabatirā rakakaja napupajoaika upakaja baawa'ri jia jeyoaribekaja mijā imarijayuaoka ñiarāñu je'e. I'supakajaoka okabaapakibu'abaraka, supabatirā wapuju jajairika baabaraka mijā imarāka ñiarāñu je'e. Aperāte tēriwa'ribaji pupajoairā upaka baabaraka, supabatirā rakakaja pupajoawa'ri rukubaka mijā rēñua ñiaeyarāñu je'e apayari. Supabatirā, “Jesúre yapaika upakaja baabekaja nimañuju je'e”, ñari'pupajoaika upaka mijā imamaka ĩatirā mijaka yiboobarirāñu. I'supakajaoka jijimaka yika mijā imabesarāñu mijaro'sioka. ²¹ Ate mijā pō'irā yeyarāka poto ba'iaja baabaraka mijā ima ñiaeyarāreka “Nare yiwārōrapaka upakaja yi'ribeyurā nime”, āriwa'ri Tuparā wājitāji yi'yop'irirāñu. Supabatirā “Bikija rīkimarāja ba'iaja nabaakeka saja'atabekaja dajaka nabaarijayu je'e apayari. Supabatirāoka ba'iaja rōmijāte nabaariwā'imaririjayu. I'supakajaoka napupajoarijayu

upakaja wããrõ'õ ba'iaja nabaarijaju ruþu", ãparaka ñiaeyarãka, ba'itakaja yipuparirãñu.

13

Ika pãperapi piyia jia Pablote nare okajããeka

¹ Ika ya'rirã baaikapi maekarakakuri mija põ'irã yeyarãñu. Torã eyatirã Tuparã majaropũñu o'okekarã ãñu upakaja yibaarãñu. Mia je'e: "I'rikate ba'iaja baamaka ãekarã jajeyobaabaraka I'parã, maekarakamarã 'Rita sime. I'supakatakaoka kibaarape', ãñurãte imajikareka, okajierika sime kika", ãriwa'ri sabojayu. ² Bikija I'pakuri mija põ'irã yitupapakareka, ba'iaja baairãte jia yokajããarape "Ba'iaja nabaaike naja'atarũ", ãriwa'ri. Mae mija põ'irã imaberiripotojo pãperapi, "Ba'iaja mija baaika mija ja'atabe", ñãñu ba'iaja baarijayurãte. Aperãpitiyika ba'iaja baabaraka nimamaka ñiaeyarãkareka, ba'iaja nabaaike wãpa tãmarãji nare yibaarãñu. ³ " 'Rita Cristore õñuapi mibojarijaju', yija ãriwãrũokaro'si, kirika yijare mibeabe", mija ãñua sime. I'supaka simamaka, kirikapi tãmarãji nare yibaamaka ãwa'ri "Cristore jã'meika upakaja kirikapi jairijayuka Pablote ime", yireka mija ãriwãrũãñu je'e. Okajãjimarãia imabeyuka Cristo mijaka. Ba'iaja baairãte jiamarãia jũaokaro'si kirika baabearimaji kime. ⁴ Mupaka pø'iki imaripotojo, yapua tetaekarã kire napatakãka simamaka, okajãjimarãiki upaka Cristore reyaeka mija õñu. I'supaka kire nabaako'omakaja, Tuparãrikapi ãriwa'ri õña kime mae. Cristorirã imarã, kiupakaja okajãjimarãia yija ime pø'imajare yijare ãmaka. I'supaka simako'omakaja kirirã imarã, Tuparãrikapi ãriwa'ri kiyapaika upakaja yija baarijaju. I'supaka imarã imarã, sapi ãriwa'ri mija põ'irã ba'iaja baairãte tãmarãji yija baarãñu, jia nayi'rirũ ãriwa'ri.

⁵⁻⁶ Mija ãabe. Cristore mija yi'yua pupajoatirã "¿Yaje rita Jesucristore yi'yurã maimẽ?" mija ãriþupajoabe. "¿Mija pupakareka Cristore ñã'rĩjãikarã mija ima õribeyurã mija bai je'e?" Topi þuri "Jesũre maþupakarã ñã'rĩjãiberikarã maimẽ", ãñurã þuri kire yi'ribeyurã nime. I'supaka simakoþeko'omakaja " 'Jia kire yi'yurã yija ime', ãñurã mija ime", mijareka ñãriþupajoayu. Supa imarã mamaritaka kirika bojariroka mijare yija bojarapaka ã'mitiritirã jia kire mija yi'rapaka simamaka, "Rita, Cristore nare õrĩrũjeikapi Pablorãkare yijare bojarijaju", ãriwãrũirã mija ime. ⁷ Ba'iaja baabaraka mija ima yija ãaeyarãkareka, Cristore yijare sajã'metika simamaka, jiamarãia mijare yija jũarũjerãñu. I'supaka mijare yija baarãkareka "Cristore nare jã'meikapi i'supaka Pablorãkare mare baayu", mija ãriwãrũrãñu. I'supaka mijare baariyapaberirãwa'ri ba'ia mija baakoreka Tuparãte mijaro'si yija jẽñejirijayu. Supa imarã Tuparãte yapaika upakaja mija baarãkareka þuri, ba'iaja mijare yija baabesarãñu. Supa mijare yija baabepakã'ã ãtirã "Yaje rukuya Cristore jã'meikapi tãmarãji yijare nabaatiyajiñu", yijareka mija ãrikopejãkaoka, marã imabeyua yijaro'si. I'supaka simako'omakaja kiyapaika upaka oyiaja mija baaritakaja yija yapayu. ⁸ Supa imarã mija põ'irã yija eyarũki ruþu kiyapaika upakaja baatikarã mija imarãkareka þuri kijã'meikapi ba'iaja mijare yija jũarũjebesarãñu. Kiyapaika upakaja Cristore yijare jã'metikarã imarã, mijare jeyobaarimaja yija ime, ba'ia upakaja mijare baabekaja. ⁹ Supa imarã mija põ'irã eyatirã, jia Cristore yi'yurã mija ima ãwãrũtirã okajãjiapi mijare yijaibesarãñu. "Okajãjimarãia imarã, Cristorirãrikapi Pablorãkare beabeyu", yijareka mija ãrikopejãka, marã imabeyua yijaro'si. Jia mija yi'pakã'ã ãwa'rĩji, jia jĩjimaka imarũkirãja yija ime. Supabatirã "Mire ã'mitiripẽawa'ri miyapaika upaka oyiaja nabaarũ", ãriwa'ri, Tuparãte mijaro'si yija jẽñerijayu. ¹⁰ I'supaka simamaka mija põ'irã eyatirã, okajãjiapi mijare yijairiyapabeyu. Supa imarã

ya'rirā baaika ruḑu, ika ḑaḑera mijare yiḑūatayu jībaji Jesúre yiḑaraka mija imaokaro'si. I'suḑaka mijare baarimaji ṅimaokaro'si Maiḑamakite yi-jare jā'meka. Suḑa imarī kire mija yi'yua bitatarikopakaja jībaji kire mija yi'ririjayaokaro'si mijare yija jeyobaarijaju.

¹¹ Ō'ōjīrāja mijaro'si yo'oyu yijeyomarā. Jia mija imabe, Jesúre yapaika uḑaka oyiaja baabaraka. Ritaja ika ḑaḑerapi mijare yibojaika jia ā'mitiriḑeabaraka mija imabe. Īrīka uḑakaja ḑuḑajoabaraka, oka imarijarirākaoka jiaḑi sajiebaraka mija imabe. I'suḑaka mija baamaka, Tuḑarā, mare wayuārimajire, mijaka imajīḑarāñu. Suḑabatirā jījimaka mare imarūjeiki kime. ¹² Jesúre ā'mitiriḑeairā imarī, mija rēṅirijaju ḑoto jia jījimakaḑi jēñebu'abaraka mija imarijape.

¹³ Ō'ōkarā Jesúre ā'mitiriḑeairā, “Jia nimarū”, āṅiwa'ri oka mijaro'si naḑūatayu. ¹⁴ “Jia nare mibaabe”, āṅiwa'ri maiḑamaki Jesucristore mijaro'si yijēñeyu. “Suḑabatirā Tuḑarāte mijare wayuāika jia ōñurā mija imaokaro'si, suḑabatirāoka Eḑpīritu Santo jia mijaka imajīḑarijajuka kimarū”, āṅiwa'ri ritaja mijaro'si yijēñeḑirijaju yijeyomarā.

I'tojīrāja sime ruḑu.

Carta de San Pablo a los Filipenses

Pablo, kijeyomaki Timoteopitiyika Filiposwejekarō'si papera na pūataeka

¹ Yijeyomarā Filiposkarā, Jesucristore jia baaikapi kirirā imarijayurā, supabatirā kire yi'yurāte imaruputarimaja, i'supakajaoka nare jeyobaarimaja “Jia mija imabe”, āriwa'ri oka mijaro'si yija pūatayu. Yi'i Pablo, yijeyomaki Timoteopitiyika mijaro'si sayija pūatayu Jesucristoro'si ba'irabejirimaja imarī. ² Supa imarī, Maḩaki Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristoreoka “ Jia dako okamirāmarīaja nimarū”, āriwa'ri jia nare mija jeyobaabe”, āparaka mijaro'si nare yija jēñerijayu.

“Filiposwejekarā Jesucristore ā'mitiripēairāte jia mibaayu Tuparā”, Pablote ārika

³ Mijareka yipupajoarijayu rakakaja “Jia mibaayu”, Tuparāte narīrijayu. ⁴⁻⁵ Supabatirā Tuparāte mijaro'si yijēneika rakakaja jīimakapi kire yijairijayu. Tuparāte mija yi'riū'muekarō'ōjitepi, maekakaoka aḩerāte Jesūrika bojariroka bojatapabaraka yire mija jeyobaarijayua simamaka i'supaka yibaarijayu. ⁶ Rita sime, jia Tuparāte mija pupaka baaū'mutika simamaka, kiyapaika upakaja mija imamirīrikawa'yaokaro'si mijare kijeyobaarijarirāñu, Jesucristore etarāñurimi rō'ōjirāraja. ⁷ Mijare wātaiki imarī, i'supaka mijareka yipupajoayu. Yire jeyobaariupakirā imarī, i'rākurimarīa yiyapaika yire mija pūatarijayu. Mia je'e, wēkomaka imariwi'iarā imariḩotojo Jesūrika bojarirokakaka yapabeyurā wājitāji “Ikupaka sime”, āriwa'ri nare okae'ebaaraka, yibojaarijayu. I'supaka yibaayu ḩo'imajare yibojawārōrūkia Tuparāte yire ja'ataeka simamaka. I'supaka ñimarijayua simamaka jia ñimaokaro'si yire mija pūatarijayu jia sime. ⁸ Jesucristore wātaiki mijare oñuapi āriwa'ri i'supakajaoka mijaka ñima Tuparāte oñua. I'supaka imaki imarī jimarīa mijare ñiaripakatayu ate. ⁹⁻¹¹ I'supaka imawa'ri, ikupaka Tuparāte mijaro'si yijaijirijayu. “Jia mire ōrijaraparaka miyapaika upakaja imamirīrikawa'yurā imarī jībaji wayuñabu'airā nimarū. I'supaka imawa'ri miyapaika upaka imarika najērako'arū”, āriwa'ri Tuparāte mijaro'si yijaijirijayu. I'supaka yiyapayu “Jia baarijaririka ja'atabekaja nimarū”, āriwa'ri. Supa mija imamaka iatirā “Dakoa okamirāmarīaja jia yika nima nareka ñoñu”, Cristore ḩerietarāñurimi mijareka kērīrika yiyapayu. Supabatirāoka Jesucristore mijare jeyobaakapi “Tuparāte yapaika upakaja baarijayurā nimarū mae”, mijareka ñañu. Supa imarī mijare kijeyobaamaka iatirā, “Tēriwa'ribaji jia baaiki Tuparāte ime”, āparaka aḩerāte kire jiyipupayeekaro'si naro'sioka kire yijaijirijayu.

“Rīkimarāja Jesucristorika bojariroka ā'mitiripēairāte ime”, Pablote ārika

¹² Yijeyomarā, Jesūrika bojariroka yiwārōripareareka ba'iaja yijūaika simako'omakaja, ḩo'imajare yibojarija'atabeyua sime. I'supaka yi'ro'si simako'omakaja rīkimarāja aḩerā yibojaika ā'mitiriwārūtirā kire nayi'ririjayuakaka jia mija ōriwārūbe. ¹³ Mia je'e, “Cristore kiyi'yu pi'iwa'ri wēkomaka imariwi'iarā kime”, ika weja ipamaki wi'ia iārīrimaja surararakare yireka āririjayu. Supabatirā ḩo'imaja ritaja ika wejareka imarāoka i'supaka yireka pupajoarijayurā. ¹⁴ Supa imarī, Cristore yi'ririja'ataberiwa'ri wēkomaka imariwi'iarā ñima ōriwa'ri, rīkimarāja ika

wejearã Maiþamakire yi'yurã jiiþbaji kirika bojarijayurã ba'iaja jûarika kíkibekaja.

15 I'supaka simako'omakaja, I'rãrimarã þuri, "Wêkomaka imariwi'iarã Pablote ima marã imabeyua", ãñurã. I'supaka ãñurã imarĩ, "Pablote bojaikakaka ã'mitiriberiwa'ri rikimabaji yijare ã'mitiripëairãte imarãñu je'e", nañu yibaarijayuakaka oakiyurã. Aþerã þuri jia yika imawa'ri jiaþi Cristorika bojariroka bojarijayurã. 16 I'supaka yire wayuñairã imarĩ, "Tuþarãþi ãriwa'ri wêkomaka imariwi'iarã Pablote ime. Supa imarĩ Romawejeekarã Iþarimarã Cristorika bojariroka bojarika nayapabeyua simako'omakaja Pablote sanajërĩamaka, nawãjitãji jia yi'riwãrũiki kime", ãñurã nime. 17 Aþerã imarã yire þemawa'ribaji imarika yapakoþewa'ri "Cristorika bojariroka yija wãrõmaka yijare takaja ã'mitiripëairãte imarãñu je'e. I'supaka simamaka sã'mitiritirã yijare oakiriwa'ri, wêkomaka imariwi'iarã kimarõ'õþi ba'iaja Pablote þuparirãñu", narĩkoþeyu.

18-19 I'supaka nabaarijayua marã imabeyua yiro'si. Ritaja Cristorika bojariroka nawãrõrijayuþi ãriwa'ri jjimaka ñime. I'supaka imarijayuka imarĩ, "Tuþarãte yiro'si mija jëñejimaka, supabatirã Espiritu Santore yire jeyobaamaka þariji ritaja yijũaika jia oyiaja yiro'si sawaþu'rirãñu", ñarĩþupajoayu. 20 I'supaka þupajoaiki imarĩ, Iþarimarã wãjitãji naka yijairãka þoto, "Dakoa i'yomarĩaja jaiki ñimarijarirãñu", ãñuka ñime. Supa imawa'ri Cristorika bojariroka jia wãjia yibojarijariroyika upakaja nare sayibojariyapayu. Supa imarĩ yire najërĩawearãka þoto, yire najããkoþejika, yire naþoatajikaoka, marã imabeyua yiro'si. Ritaja yibaarijayua Cristore jiyiþupayeerũikiakaka simarika yiyapayu. 21-22 Supa imarĩ, yire najããbesarãkareka ritaja yibaarijayuþi jia Cristore jiyiþupayeabaraka þo'imajare imarika yiyapayu. Yire najããkoþerãkaoka jiiþbaji yiro'si simarãñu Cristoka jia imarũkika ñima simamaka. I'supaka simako'omakaja yire naþoatarãkarekaoka, Cristorika bojariroka yibojamaka rikimarãja sã'mitiripëarãñurã. Supa imarĩ, "¿Dika jiiþtaka imatiyaika je'e?", ãriwãrũbeyuka ñime. 23 I'supaka simamaka "Ika i'þaba'iwã'taja jia yiro'si ima", ñarĩwãrũbeyu. I'supaka simako'omakaja reyatirã mabo'ikakurirã jiiþbaji kika imarika simarãñu je'e yiro'si ñarĩþupajoarijayu. 24 I'supaka yipupaka imako'omakaja mijare jeyobaabaraka õña imarika yiyapayu jiiþbaji mijaro'si simaerã. 25 Supa imarĩ "Jiiþbaji Tuþarãte yi'þaraka jjimaka kika nimaokaro'si nare wãrõbaraka, naka ñimarãñu ate", ãriþupajoaiki ñime. 26 Topi wêkomaka imariwi'iarã ñima be'erõ'õ mija þõ'irã yeyarãka þoto, "Wêkomaka imariwi'iarã kimarãþarõ'õþi Pablote miþoaeþa jiiþtaka kire mibaayu", Jesucristore ãþaraka jia jjimaka mija imarãñu.

27-28 I'supaka simako'omakaja, wêkomaka imariwi'iarã yiro'si simarãka upakaja simakoþerãka marã imabeyua. Jia Cristorika bojariroka yi'yurã imarĩ, sabojaika upakaja jia baabaraka mija imarijape. I'supaka mija baabe mija þõ'irã yeyarãka uparãka, yeyabesarãkarekaoka jia I'rãtiji þupajoairã imawa'ri, Cristore yi'ririþa'atabeyurã mija ima ñoñaokaro'si. I'siaþi ãriwa'ri, aþerãte mijare okabaako'omakaja I'rika ta'iarãja imarã imarĩ, Jesurika bojariroka mijare yiwãrõrapaka upakaja mija imarijayua ñorirãñu. I'supaka imarã imawa'ri ba'iaja mijare baarijayurã ruþu wayuþi ribekaja mija imabe. I'siareka mija ima ãtirã "Rita, Tuþarãka õña imajiparũkirã nime. Yija þuri ba'iaja nare jaiwã'imañurã yija imariþareareka, ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã a'rirũkirã imarã", narĩþupajoarãñu. Mijare yibojaika upãtiji Tuþarãtakiji imaki ritaja sabaarimaji. 29 I'supaka imaki imarĩ, jia mijare baawa'ri kirirãro'si Tuþarãte mijare wã'maeka, "Yimakire yi'þaraka nimarũ, supabatirãoka jia kire yi'riwa'ri ba'iaja jũabaraka nimarũ", ãriwa'ri.

Supa imarī kire mija yi'yua ja'atabekaja mija imamaka ĩatirā aƣerāoka Cristore yi'rirāñurā. ³⁰ Supa imarī mija ƣō'irā ñimarapaka ƣoto ba'iaja yire nabaarapaka mija ĩarapaka upakaja jūairā mija ime mijaro'sioka mae. I'supakajaoka ō'ō Romawejearā aƣerāte ba'iaja yire baaika majaroka mija ā'mitiyu ate.

2

“Tērīki imariƣotojo 'Imatiyaiki ñime', āribekaki Cristo”, Pablote ārika

¹⁻² Kirirā mija imamaka, jia ƣupaparaka mija imaokaro'si Cristore mijare jeyobaayu. I'supakajaoka mijare kiwātayu iamarīaja mija imakoreka. Supabatirāoka rīrākibiparaka Espiritu Santore mijaka imarijayu. Topi jia Cristore mare wayuūaika simamaka jĳimaka ñimaokaro'si ikupaka mija imarika yiyapayu: Mija jeyomarāka ĩrātiji ƣupakirā mija imabe. I'supakajaoka ritaja mija imaupatiji, jia wayuūabu'abaraka ĩrīka ta'iarāja imawa'ri, Cristore yapaika upakaja ĩrārokarekaja ña'rīyaarīji ƣupajoairā mija imabe. ³ Aƣerāte ƣemawa'ribaji imarika yapabekaja mija imarijape. I'supakajaoka “ƣo'imajare yijare jiyiƣupayeerū”, āriwa'ri mija baaiakakaka mija jai'a'si. I'siroka ƣupajoaberiwa'ri “Yijare tērīwa'ribaji imatiyairā nime je'e aƣeyari aƣerā”, āriwa'ri jiyiƣupaka nare mija ōrīrijape. ⁴ Mijaro'si takaja jia mija imarūkia ƣupajoabekaja aƣerāte jia imarūkiakakaoka mija ƣupajoarijape.

⁵ I'supaka mijare ñañu Jesucristore imaekarokaƣiji ōrītirā kiupaka mija imarijayaokaro'si. ĩakōrī je'e, ikupaka sime:

⁶ Tuparāka ĩrātiji imariƣotojo, “Tērīki Tuparāte ima upakaja ñima yija'atabesarāñu”, āribeyuka Cristore imaeka.

⁷ I'supaka āribekaja, tērīwa'ribaji kima ja'atatirā, ƣo'imaji kiƣo'ijirika. Supabatirā ba'irabejirimaji imatiyabeyuka upaka kjarika.

⁸ Supa imarī ika ka'iarā kimaeka ƣoto, “Yire ƣemawa'ribajika mime”, āñuka upaka Kĳakire kiyi'ririjarika. I'supaka imaekaki imarī, ba'iaja baarimajare najāāroyika upaka yapua tetaekarā kire naƣatakāeka, sarā kireyaokaro'si ƣariji Tuparāte kiyi'rīka.

⁹ Supabatirā kireyaeka be'erō'ō ōñia kire jaripe'rirūjetirā, ikupaka Tuparāte kire ārika: “Ritaja ima ƣemawa'ribajirā jiyiƣupaka ōrīrūkika mimabe. Supa imarī ritaja imarā ƣemawa'ribaji ĩpi mimarāñu”, kire kērīka.

¹⁰ I'supaka Tuparāte kire ārika seyarāka ƣoto nimaupatiji kiƣo'iji'aekarā: Mabo'ikakurirā imarā, ō'ōrā imarāoka, ka'irokareka imarā ƣariji Jesūre najiyiƣupayeerāñu.

¹¹ Nawājitāji kimarāka ƣoto “Ritaja imarā ĩƣamaki Jesucristore ime”, wāārō'ōrāja ritaja imarāte kire ārīrāñu. I'supaka baawa'ri Kĳaki Tuparāteoka jiyiƣupaka norīrāñu.

Jesucristore imaekarokaƣi ōrītirā saƣiji mija imarijape kire yi'ribeyurā wājitāji

¹² Yijeyomarā, i'supaka Cristore baeaka ƣupajoawa'ri i'supakajaoka Tuparāte mija yi'rījiñu. Mija ƣō'irā ñimarapaka ƣoto jia kire yi'yurā mija imamaka ñiarape. Maekaka ƣuri mija ƣō'irā ñimabeyua simamaka torā ñimarapaka ƣoto jia kire mija yi'rāpaka upakaja jībaji kire yi'ƣaraka mija imarika yiyapayu. Supa imarī ba'iaja mija jūarūkiareka Tuparāte mijare satāāeka simamaka kire kĳikbaraka, kiyapaika upakaja mija baarijape.

¹³ I'supaka mijare ñañu “Yiyapaika takaja baariƣupakirā nimarū”, āriwa'ri Tuparāte mijare jeyobaarijaya simamaka.

14 Ā'mitirikōrī je'e: Mija baaika upakaja, ba'iaja jaibu'abekaja, j̄jimakaḗ mija imarijape. 15-16 I'supaka mijare ñañu, oka baabekaja, jia wājiroka oyiaja baarijayurā mija imaokaro'si. Supa imarī ika wejeareka ba'iaja baarimaja watopekarā imariḗotojo, "Tuparāte yapaika upaka baairā nime. Dakoa oka imabeyua nareka", mijareka narīañu. I'supaka jia baairā mija imarākareka, Tuparāte yapairoka nare mija bearāñu. Supa imarī Cristore pe'rietarāñurīmi "Nare yibojaeka upakaja baarijayurā nime", āparaka j̄jimakaḗ kire sayibojarāñu. 17-18 Tuparāte yapaika upakaja Jesúrika bojariroka yibojariḗpareaja, yire najāārūjerāñu je'e aḗeyari.* I'supakajaoka sayi'yurā imawa'ri, ba'iaja mija jūarijayua simako'omakaja mijaka j̄jimaka ñime. I'supaka imaki imarī i'supakajaoka yika mija imarika yiyapayu yiro'si.

Timoteo, Epafroditopitiyika ĩparāte Filiposwejarā Pablote nare pūataripujaoeka

19 Maiḗamaki Jesúre yaparāka upakaja, ñojimarīji mija pō'irā Timoteore yipūatarāñu je'e, yimajaroka mijare kibojamaka jia mija pūpayaokaro'si. I'supaka simarākareka ō'ōrā ate kipe'rietarāka ḗoto mija majaroka yire kibojamaka ā'mitiritirā jia yipuparirāñu yiro'sioka. 20 Jia mija imarika pūpajoatiyaiki kimamaka, mija pō'irā kire yipūatariyapayu. Maki apika kiupaka pūpajoaiki imabeyuka ō'ōrā. 21 Aḗerā pūri narīmijitakaja nimarūkiakaka pūpajoabaraka imarā. I'supaka imawa'ri Jesucristore yapaika upaka baarijaririka pūpajoabeyurā nime. 22 I'supaka pūpajoairāte ima simako'omakaja, "Timoteo pūri Jesucristore yapaika upakaja baarijayuka", āriwa'ri mija ōñuka kime. I'supaka kireka mija ōñua imarī, "Kimaki upakaja jia Pablote kijeyobaarijaye, rikimabaji Cristorika bojariroka yi'yurāte imarika yapawa'ri", kireka āñurā mija ime. 23 Supa imarī, "Ikupaka ĩparimarāre yire baarāñu", ñariwārūrāka ḗoto, Timoteore mija pō'irā yipūatarāñu yimajaroka mijare kibojarā. 24 Supabatirā "Yi'ioka ñamajī napō'irā ya'rirañu je'e aḗeyari", ñariḗpupajoayu. I'supaka yibaajika, ñipamakire yire jeyobaarākapi āriwa'ri supa simarāñu.

25 Majeyomaki Epafroditore yire jeyobaaerā mija pūatarapaka jia sime. Yijūaika upakaja ba'iaja jūaiki kime kiro'si Cristorika bojariroka wārōrimaji imarī. Supabatirā "Cristorika bojariroka mija boja'si", sā'mitiripe'yoirāte āñua imako'omakaja, yire jeyobaarimaji kime Epafrodito. Jia yire jeyobaarimaji kimako'omakaja mija pō'irā kire yipe'ataerā baayu.

26 Ikuḗpaka sime: "Wāmarā yijarapaka majaroka ā'mitiritirā, ba'iaja Filiposkarāre pūpayu je'e", āriwa'ri ba'iaja pūpayuka imarī, mijare ĩarika kiyapayu. 27 Rita simarape, kūḗajikaro'siji kireyarūkia jariwa'rikoḗeko'omakaja Tuparāte kire wayuñamaka kitārāpe. Yire pariiji wayuñawa'ri, "Wēkomaka imariwi'iarā kima ḗoto ba'iaja kīpupayua ḗemawa'ribaji Epafroditore reyamaka ba'iaja Pablote pūparia'si", āriwa'ri, Tuparāte kire tāārape. 28 I'supaka simamaka ñojimarīji mija pō'irā kire yipe'ataerā baayu. Supa imarī jia dakoa risirika ba'ijūaberikaki upakaja mija pō'irā keyamaka ĩatirā j̄jimaka mija imarāñu. I'supaka kire yipe'atarāka be'erō'ōpi pūri, ba'iaja pūparitiyabekaja ñimarāñu yi'ioka. 29-30 Ñoakurirā mija ima simamaka marākā'ā baatirā Cristorika bojariroka yiwārōika yire mija jeyobaawārūbeyu. "Kire kijeyobaarū", āriwa'ri mija pūatarapakī pūri jia yire jeyobaaiiki. I'supaka imaki imariḗotojo koiteje kireyakoḗerapaka simamaka jia jiyipupaka kire mija ōpe. Jia jājika mija pō'irā keyamaka

* 2:17-18 Pablo compara su posible muerte con una ofrenda a Dios. También considera la fe de los filipenses como un ofrenda a Dios.

Jijimakapi kire mija e'etope mija upakaja Maipamakiriki kima simamaka. Supabaturā, i'supakajaoka jia jiyipupaka mija ope kiupaka imarāte.

3

Maipamaki Jesucristore o'rika sime ritaja ima pemawa'ribaji imatiyaika

¹ Yijeyomarā, jia Jijimaka mija imabe “Jesucristorirā yija ime”, āriwa'ri. Bikija mijaro'si yo'orapakakaka, maekakaoka jiapī so'otirā mijare yipūatayu ate, sīatirā wapuju pakirimajaroka bojarimajare mija yi'rikoreka. ² Werika yaiwēkoa* upaka ba'iaja baairā nime. Supa imarī pakirikapi sawārōrimajare rakajekaja mija imabe. Supabaturā “Tuparārirā imaokaro'si circuncisión baarika sime”, narīpakirijayu. ³ “Circuncisión baaekarā imarī Tuparārirā yija ime”, narīkopeika. Maa pūri Tuparārirā maimē. Cristore yi'yurā pūri Espiritu Santore mare jeyobaamaka Tuparāte jia jiyipupaka morīrijayu. Supabaturā Jesucristore majiyipupayeeyu “Maro'si kireyaekapi Tuparāte mare wayulariyayu”, āriwa'ri Jijimaka maimarijayu. “Mapo'ia mabaaiakapi āriwa'ri Tuparārirā majarirāñu”, āribeyurā maimē. ⁴⁻⁵ Karemarīa yiñekiarāte pupajoekaroka yipupajoarikareka “Moisére jā'mekakaka aperedate yi'yua pemawa'ribajirā jia sayi'yuka ñime”, āñuka ñimajñu. Īakōri je'e, ikupaka ñimaeka bikija: “Tuparāriki kimarū”, āriwa'ri Īpotēñarirakarīmi yipo'ijirika be'erō'ō circuncisión yire nabaaeka. Benjamín imaekakaki riparāmi ñime judiotatiki imarī. Supabaturā apika yiñekijioka kimaeka Abraham. Īrātomajaja nimaeka yiñekiarā. I'supaka imaekarā imarī, judiotatarā tiyajaja tīmaribu'atirā namakarārikiki imarī, judiotatiki takiji ñime. Supa imarī fariseokaka pupajoaiki ñimaeka. I'supakajaoka Moisés imaroyikakite Tuparāte jā'mekakaka jia jiyipupaka sōparaka sayi'yuka ñimakopeka ruḡu. ⁶ I'supaka sayi'ritiyawa'ri, “Cristore yi'yurā pūri Moiséte jā'mekakaka riatarika pakatayurā imarā”, āripupajoakopebaraka jimariā ba'iaja nare baawā'imañuka ñimaroyika. I'supaka ñimamaka, “Moiséte jā'meka yi'ribeyuka Pablote ime”, marā yireka āriberioyirekarā. ⁷⁻⁸ I'supaka ñimaeka simako'omakaja “Sapi āriwa'ri, Jijimaka Tuparāte yika ime”, āribeyuka ñime mae. Maekaka pūri Cristore yi'yuka ñimamaka bikija ñimakoperoyirapaka wapamarīa ima. Supabaturāoka maipamaki Jesucristore o'rika ritaja tēriwa'ribaji ima simamaka ritaja imakopeika wapamarīa ima yiro'si. Jiibaji kire o'riyapawa'ri, “Ritaja yibaaroyirapaka mirāka jia Tuparāka ñimarūkiro'simarīaja sime mirākiyu”, āriwārūiki ñime mae. Supa imarī ritaja yiro'si jītaka imaeka mirāka ja'ataekaki ñime, Cristorikitakaja jayaokaro'si. ⁹ Kiriki imarī, “Moiséte jā'meka yi'riwa'ri Tuparāka jia ñime”, ñarībeyu. Cristore yi'riwa'ri takaja pūri jia Tuparāka ñime. Sapi āriwa'ri Tuparā ñakoreka ba'iaja baabeyuka ñime mae. ¹⁰ Supa imarī, ikupaka simamaka jiibaji Cristore ñorīyapayu: Reyariḡotojo Tuparāte oñia kire jarirūjekapi āriwa'ri kiyapaika upakaja ñimariyapayu. Supabaturāoka kika rīrākiyuka imarī, ba'iaja Cristore jūaeka upakaja Tuparāte yi'riwa'ri ba'iaja yijūarākareka, marā imabeyu. I'supaka imawa'ri Cristore reyaeka upakaja jia Tuparāte yiyi'riyapayu yireyarāka rō'ōjirā. ¹¹ I'supaka ñime, “Yireyarāka be'erō'ōpi oñia Tuparāte yire jarirūjerāñu”, āriwa'ri.

“Tuparāte yapaika upaka oyiaja baabaraka maimaye'e”, Pablote ārika

* **3:2** Los judíos llamaban a los no judíos perros. Pero Pablo dice que estos maestros judíos realmente son los perros por tratar de imponer la circuncisión y otros ritos a los cristianos.

¹² Ritaja mijaro'si yo'oika “Yi'i puri kopakaja sayi'ripatatirā Tuparāte yapaika upakaja jaritiki mae”, āriwa'rimaria űaűu. I'supaka simamaka, Cristore ima upakaja imarika yapawa'ri kiyapairokapi űimarijaju, saja'atabekaja. I'supaka yibaarijaju kiupakaja jia baaiki űimaerā yire kiwā'maeka simamaka. ¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. “Cristore ima upaka takaja jaritiki űime”, āriűeyuka yi'i. Ikuűaka sime: Jia sareka baabaraka űimaroyirapaka puri puűajoarija'atarijayuka űime. Saűupuajoabekaja yirupuűurō'ō Cristore yapaika upaka oyiaja yipuűajoarijaju. Kiyapaika upakaja yibaaokarāka rō'ōjirāja yibaarāűu. ¹⁴ Cristore imarokapi imaki jaririka yapawa'ri, űűia űimatiyikuriji i'supaka baarika ja'atabeyuka űime. I'supaka baawa'ri, sawaűa yitōűorāűu Tuparā űō'irā yeyarāka űoto. Supa imarī Jesucristore yiro'si reyaeka simamaka mabo'ikakurirā Tuparāte yire imarūjerāűu űűia Jesūka űimajipaokaro'si.

¹⁵ Supa imarī, yipuűajoaika upaka oyiaja mija puűajoabe ritaja jia Cristore yi'yurā upatiji. I'supaka imariűotojo aűerō'ōűaűakarā mija puűajoaika waarikājkareka jia samija űűaokaro'si Tuparāte mijare jeyobaarāűu. ¹⁶ Mia je'e: Tuparāte yapaika moriwaűu'atatika rō'ōjirāűa kiyapaika upakaja maimaye'e.

¹⁷ Yijeyomarā, supa imarī, Tuparāte yapaika upaka űimara'aeka upakaja mija imarijape mijaro'si. Mija wājitāji yija baarapaka upakaja torā imarāte baarijapakā'ā nareka űaji'abaraka mija imabe. ¹⁸⁻¹⁹ ű'rārimarā puri “Cristore yi'yurā yija ime”, āriűiűotojo, ba'iaja imarijayurā. Supabatirāoka ba'iaja baarika maja'ataokaro'si yapua tetaekarā Cristore reyaekakaka waűamarīa upakaja naro'si sime. Tuparāte yapaika upaka baabekaja, naűupakapi nabaarijitoika upakaja baarijayurā nime. Supabatirāoka, ű'yorimarīaja űjimakapi najeyomarāre sanabojarijaju. I'supaka nabaarijaju Cristore yi'ribeyurāte baaika takaja puűajoairā imarī. I'simijipi āriwa'ri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirā nime. I'supaka nimarijajuakaka ű'rākurimaria mijare yibojatika upakaja, mijare sayibojape'ayu ate ba'iaja nareka puűariwa'ri. ²⁰ Jesucristore yi'yurā maimamaka, maro'si puri i'supakamarīa sime, mabo'ikakuri maimajiparūkirō'ō maro'si ima simamaka. Supabatirāoka “Mabo'ikakurirō'ōűioka maűamaki Jesucristore i'tarāűu ba'iaja majūarūkia imaekareka mare tāārī”, āriűupuajoawa'ri űjimaka maime. ²¹ Supa imarī maűo'ia reyarūkia imakoűeika kio'arāűu jiika kima upaka simaokaro'si. I'supaka mare kibaarāűu ritaja baawāűūűataiki imarī.

4

¹ Supa imarī, yijeyomarā, jia mija ā'mitipe. Mijare wātaka űűuka imarī, jimarīa mijare űiariyapayu. űjimakapi mijareka űariűupuajoarijaju. I'supaka mijare yo'oika upakaja jia maűamakire Jesucristore jia yi'űaraka mija imarijape.

“Mijare yiwārōraűaka upakaja jia Cristore yi'űaraka mija imarijape”, Pablote āriűka

² Jiamā mijare űaűu Evodia, Sintiűeűitiyika ű'űakorāwā'taja ű'rāko upakaja mija puűajoabe, Maűamakire yi'riwa'ri kirirā mija ima simamaka. ³ Supa imarī tokaki, jia yire jeyobaarapaki, jia Evodia, Sintiűeűitiyika ű'űakorāre mijeyobaabe oka najiebu'arū āriwa'ri. I'supaka űaűu Cristorika bojariroka bojabaraka torā űimarapaka űoto jia yire jeyobaaraparā nimamaka. I'supaka yika nimarapaka űoto imarapakioka Clemente, supabatirā ritaja aűerā yire jeyobaarimaja. Yire jeyobaaraparā, “Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā”, āriwa'ri nawāmea kiűō'irā Tuparāte o'ojī'aeakarā.

⁴ Mija ĩabe. Maipamakirirā mija ima p̄pajoawa'ri mija ĩjimaape. Supabatirā i'sirokaoka ate mijare ñarĩpe'ayu ĩjimaitakaja mija imarijape āriwa'ri. ⁵⁻⁶ Supabatirāoka jia oyiaja aperiāte mija baarijape “ĩiipuparā nime”, ritaja mijareka nañaoakaro'si. Ikuṗaka mija oṗe: No'ojirāmarĩaja sajariwa'yu o'ōrā Maipamakire etarũka.

Sapi āriwa'ri wayupirĩbekaja mija imabe. Ba'iaja p̄parikopakaja mija yapaikareka Tuparāte jēñebaraka mija imarijape. Mañu upakaja ā'mitiyuka kimamaka, “ĩitaka oyiaja yire mibaayu Tuparā”, kire āparaka mija imarijape. ⁷ Ka'wisika ĩuariṗotojo ba'iaja p̄papekaja mija imaerā, Tuparāte mijare jeyobaarijarirāñu Jesucristorirā mija imamaka. Supa imarĩka'wisika ĩuariṗotojo “¿Marākā'ā simamaka ba'iaja p̄papekaja sareka maima?”, āñurā mija imarāñu.

⁸ Yijeyomarā, ikuṗaka sime: Wājimijikaka oyiaja p̄pajoabaraka mija imarijape. I'supakajaoka p̄'imajare ĩyipupaka oñrikakaka, ĩiuroka takapi oyiaja imarikakakaoka mija p̄pajoabe. Supabatirā ĩitakaja ima simamaka ĩjimaka p̄'imajare ā'mitiyu oyiaja p̄pajoabaraka mija imabe.

⁹ Supabatirāoka, mijare yiwārōrapaka upakaja baabaraka mija imabe. Ritaja yibaarapaka, mijare yijairapakaoka kopakaja oñurā mija ime. I'supaka baabaraka mija imarākareka okamirāmarĩaja mijare imarũjebarakata Tuparāte mijakaja imajiparijarirāñu.

Filiposkarāre kire jeyobaamaka ĩjimaka Pablote imaeka

¹⁰ Jia yire mija baayu, yire wayuñawa'ri yiyapaika yire mija p̄ũataika. Supa imarĩ, ĩjimakaṗi “ĩitaka yire mibaayu”, Tuparāte ñañu. Ñoaka yire sapũataerā mija ba'erapaka simako'omakaja “Marākā'ā sapũataberiwa'ri supa nabaarape je'e”, mijareka ñarĩpupajoayu. ¹¹ “ĩimarĩtakaja sayiypakoperape”, āriwa'rimarĩa i'supaka ñañu, rikimaka yirikajĩka, dakomarĩa ñimakoṗeikaoka yiyapaika upakaja ĩjimakaṗi oyiaja imawārũtikaki ñime. ¹² I'supaka simamaka yiba'arũkia ima poto, simabeyu potooka Cristore yire jeyobaaiika simamaka okamirāmarĩaja ñimarijayu. Supabatirāoka wayuoka baaiiki ñima poto, yiyapaika yireka ima potooka ĩjimaka oyiaja ñime. ¹³ Cristore yire jeyobaamaka, ritaja ka'wisika, ka'wisimarĩaoka i'supaka imawārũtikaki ñime. ¹⁴ I'supaka ñimako'omakaja yire jeyobaawa'ri niñerũ yire mija p̄ũatarapaka ĩitakaja yire mija baarape.

¹⁵⁻¹⁶ Filiposkarā, yire mija jeyobaarapakapi āriwa'ri mija ka'ia Macedoniapi ya'rape aperiō'ōrā wārōtapaokaro'si. Mamarĩtaka Cristorika bojariroka yi'yurā mija jarapaka be'erō'ō i'supaka yire mija jeyobaarape. Aperiō'ōkarā p̄uri nare yiwārōmaka Cristore ā'mitiripēaraparā imariṗotojo, i'supaka yire jeyobaaberaparā. Mija p̄uri, Tesalónicawejearā ñimaraṗaka poto ĩ'rākurimarĩa niñerũ yire p̄ũataraparā. ¹⁷ “Ate i'supakajaoka niñerũ yire mija p̄ũatajiparika yiyapayu”, āriwa'rimarĩa i'supaka mijare ñañu. Jia yire mija baamaka sawapa jia Tuparāte mijare ja'atarika p̄uri yiyapayu. ¹⁸ Yire mija p̄ũatarapaka p̄uri simaja Epafroditore yire ĩjirape. Yire sakĩjirapaka poto sañiamaka ĩpupajoarapaka pemawaribajirā yiro'si mija p̄ũataeka mirākirape. I'supaka mija baarapakapi āriwa'ri jia ĩjimaka Tuparāte mijaka ime. ¹⁹ Supabatirā ritaja jia oyiaja ima ĩpamakĩ kime Tuparā. I'supaka imaki imarĩ Jesucristorirā mija imamaka ritaja mija yapaika upakaja mijare ĩjirimaji kime. ²⁰ I'supaka simamaka Maṗaki Tuparāte ĩjimakaṗi majiyipupayeejipaye'e. I'supaka oyiaja simarijarirũ.

“ĩia p̄'imajare imarũ”, Pablote ārika

²¹ Mae torã imarã, Cristore ã'mitiripẽairãro'si “Jia mija imabe”, ãrĩwa'ri oka yipũatayu. Supabatirã yika Jesúre yi'paraka imarãoka i'supakajaoka mijaro'si pũatairã. ²² I'supakajaoka ritaja Cristore yi'yurã õ'õrã imarãte mijareka ãñu. Supabatirã Romakaki ipiro'si ba'iraberimaja Cristore yi'yurã i'supakajaoka ãñurã.

²³ Jia maipamaki Jesucristore mijare baarijarirũkirãro'siji mija imarũ mijareka ñañu.

I'tojrãja sime ruþu.

Primera carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Tesalónicawejeakarãro'si Pablote paþera pũataeka

¹ ¿Yaje mija ime Tesalónicawejeakarã? Yi'i Pablo, supabatirã majeyomarã Silvano, Timoteopitiyika ika paþera mijaro'si yija pũatayu. I'supaka mijaro'si sayija pũatayu Maþaki Tuþarãrĩrã, supabatirã maipamaki Jesucristorirãoka mija imamaka. I'supaka simamaka Maþaki Tuþarãte jia mijare baarũ, jia mija imaokaro'si.

Tesalónicakarã Jesúrika bojariroka jia ã'mitiripẽaekarã

²⁻³ I'supakajaoka mijaka jijimaka imawa'ri, “Jia mibaayu Tuþarã”, mijaro'si kire yija ãrĩrijayu. I'supaka mijaro'si yija baarijayu, mijaka yija imaroyirapaka þoto, Jesucristore yi'yurã imarĩ, jia kiro'si mija baaroyirapaka yija õñua simamaka. ã'mitirikõrĩ je'e: Wayuñabu'airã imarĩ, jia mija jeyobaabu'aroyirape. I'supakajaoka “Rita sime maipamaki Jesucristore ate pe'rietarũkia”, ãñurã imarĩ, ba'iaja jũarika mija rakajeþããriariroyirape. I'supaka mija imamaka, ĩrãkurimarĩa Maþaki Tuþarãte mijaro'si yija jẽñeĩjirijayu. ⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarã, Tuþarãte mijare wayuñarijayu. I'supakajaoka “Tuþarãte nare wã'maeka”, yija ãrĩþupajoayu mijareka. ⁵ Jesucristorika bojariroka mijare yija wãrõu'murapaka þoto okatakapimarĩa mijare sayija wãrõrape. Espĩritu Santore yijare jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jia mijare sayija wãrõrape. I'supaka yija baarapaka simamaka “Rita sime ika majaroka”, ãrĩþupajoawãrũraparã imarĩ, samija ã'mitiripẽatirape. Supabatirãoka mija þõ'irã yija imarapaka þoto jia yija baaroyirapaka ĩaraparã imarĩ, “Jia maimaokaro'si maþõ'irã netarape. Ritaitaka oka namajaroka ma'mitiroyi mirãkiyu”, ãrĩwãrũraparã mija ime. I'supaka þupajoaraparã mija imamaka, “Tuþarãte wã'maekarã nime”, mijareka yija ãrĩþupajoayu.

⁶ Tuþarãrika bojariroka mija yi'pakãã ĩawa'ri, aþerãte ba'iaja mijare baako'omakaja, Espĩritu Santore jeyobaarapakapi ãrĩwa'ri jijimakapi samija ã'mitirape. “Pablorãkaro'si, Jesũro'sioka i'supakaja simaeka”, ãrĩwãrũwa'ri, jijimakapi sã'mitiritirã samija yi'rape mijaro'sioka. ⁷ I'supaka mijaro'si simarapaka simamaka Macedonia* ka'iareka imarã supabatirã Acaya ka'iarãoka jia mija imaroyirapaka ĩaji'araparã imarĩ, mija upakajaoka tokarã Jesucristore ã'mitiripẽarijaurãte baaroyirape naro'si. ⁸ Supa imarĩ Maipamakirika bojariroka Macedonia ka'iakarã, Acaya ka'iakarã takajamarĩa imaraparã sã'mitiraparã. Supabatirã “Jesũrika bojariroka jia yi'yurã nime”, mijareka narĩþupajoarijayu. I'supaka simamaka, aþerãte dirokapi ãrĩwa'ri rikimaitakaja yija bojaberijika sime, kopakaja ritaja sana'mitiriwãrũtiika simamaka. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka, “Jesucristorika bojariroka nare mija wãrõeka jia Tesalónicakarãre yi'yu”, ãrĩwa'ri yijare nabojayu. “Wapũju imaja jẽrãka jiyiþupaka norĩkõperoyirapaka ja'ataraparã nime, Tuþarã õñia imakĩte takaja jiyiþupayeewa'ri. Supabatirãoka Tuþarã Maki, Jesús mabo'ikakurirã maekaka imaki õ'õrã etarũkika kime. Ikiji imaki þo'imajare kire jããeka simakoþeko'omakaja õñia Tuþarãte kire jarirũjeka. Supa imarĩ ba'iaja wẽkomakareka maimarũkia

* **1:7** Provincia (o departamento) romana en Grecia. Tesalónica se encontró en Macedonia en el norte de Grecia. Acaya fue el departamento al sur de Macedonia.

imakopeikareka Jesúre mare tããeka. I'supaka simamaka jia Tuparãka imarã imarĩ, Jesúre etarũkia jĩjimakapi ta'abaraka maimaerã', ãparaka ðo'imajare bojabaraka nimarijaju", ãrĩwa'ri yijare nabojaju.

2

Tesalónicawejearã Pablote ba'irabeka

1-2 Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Mija ðo'irã eyari yija a'rapaka ðoto Filiposwejarã mamarĩ yija eyau'murape. Torã yija imarapaka ðoto yijare jiyiþupayeebekaja jimarĩa ba'iaja yijare nabaarape. Mija we-jearã yija eyarapaka ðoto rikimarãja yijare jo'ata'airãte imako'omakaja okajãjia yija imaokaro'si Tuparãte yijare jeyobaarape. Supa imarĩ, "Ika majaroka mija bojapibarika yija yapabeyu", mija wejekarãre yijare ãrĩkopeko'omakaja, kirika bojarirokakakapi kikirimarãja mijare yija bo-jarape. Supa yija baarapaka õrĩtiirã imarĩ, "Jia maimaerã Pablorãkare mare wãrõrape. Mapõ'irã nimarapaka ðoto rikimarãja ðo'imaja Jesucristorika bo-jariroka yi'raparã", yijareka ãñurã mija ime. 3 I'supaka simamaka wapu-ju jairimirãkamarĩa mijare yija majarobojaroyirape. Rita imaroka mijare yija wãrõrape. Supabatirã mijare yija þakiberape. Jia yija tõþookaro'si ba'iaja þuparirokapiimarĩa mijare yija bojarape. 4 Yijare õrĩwãrũiki imarĩ, "Yiyapaika upakaja baairã nime", yijareka ãriþupajoækaki Tuparã. Supa imarĩ yijare kiþũataeka kirika bojariroka yija wãrõokaro'si. I'supaka sima-maka kiyapaika upakaja yija baarijaju. ã'mitirikõrĩ je'e: ikupaka sime: Tuparãte jĩjimaka yijaka imarika takaja yaparijajurã yija ime. Jĩjimaka ðo'imaja yijaka imarũ ãrĩwa'rimarĩa nare yija wãrõyu. 5 Yija wãrõrapaka mija ã'mitirijyuokaro'si wapu-ju jia mijaka jaiberaparã yija. I'supakajaoka niñerũ sawapa tõþokaro'simarĩa mijare sayija wãrõrape. Tuparãte yijare ãika wãjitãji rita mijare ãñurã yija ime. 6 Supa imarĩ "Jiitarã mija ime", ðo'imajare yijareka ãñaokaro'simarĩa mijare sayija wãrõrape. 7 Apõstolrãka yija imako'omakaja, mijare jã'merũkirã uparã yija imakõperape. I'supaka baari-marĩja rõmo komakarãte wayuãaiko imarĩ nare kowãtaika upakaja mijare yija baarape. 8 Mijare wayuãawa'ri jĩjimakapi Tuparãrika bojariroka mijare yija wãrõriyapatiyarape. I'siatajakaro'simarĩa, ritaja yija baawãrũikarõ'õjĩrãja mijare yija jeyobaariyaparape, mijare wayuãairã imarĩ. 9 Mija ã'mitipe yijey-omarã. Mija ðo'irã yija imarapaka ðoto jãjia yija ba'iraberapaka mija õñu. Yija ba'iraberiwatõpekarekaja Tuparãrika bojariroka mijare yija wãrõrape wapamarĩaja. Ñami, ãmi þariji i'supaka yija baarape yija yaparapaka mijare jẽñekoreka.

10 Mija ðo'irã yija imarapaka ðoto jia oyiaja mijaka yija imaroyirape. I'supaka imaroyiraparã imarĩ, Tuparãte yapaika upakatakaja yija baar-jiriroyirape. I'supaka yija imamaka ãawa'ri, "Jia oyiaja baarijajurã niñerũ", yijareka ãñurã mija ime. I'supaka simamaka yijare mija ãika upakajaoka Tuparãte yijare ãayu kiro'si. 11 Supa simamaka "Jiitakaja yijare nawãrõrape", yijareka ãñurã mija ime. Supa simamaka ãrĩka kimakire wayuãaika upakaja jia mijare yija baamaka mija õñu. 12 I'supaka baaraparã imarĩ, jia þupaparaka okajãjia mija imaerã "Tuparãte yapaika upaka oyi-aja mija baarijape jĩjimaka mijaka kimaokaro'si", ãparaka mijare yija bo-jaroyirape. I'supaka mijare yija bojaroyirape jiitakapi mijare kiwã'mayu kijã'merũkirã mija imaokaro'si. Supabatirã mijare kiakayu tẽrĩwa'ribaji kima mija õñaokaro'si.

13 Supa imarī, Tuparārika bojariroka mijare yija bojarapaka poto, “Napupaka nare āñua pupajoapakitirāmarīa yijare nawārōrape. Rita Tuparārika bojariroka sime”, āripupajoairā mija imarape. Rita mija pupajoayu, Tuparārika bojariroka sime. Sayi'yurā mija imamaka, kiyapaika upaka oyiaja mija baawārūerā mijare kijeyobaarijayu. I'supaka simamaka, mijare pupajoawa'ri, “Jia mibaayu Tuparā”, kire yija āririjayu. 14 Yijeyomarā, Judeaka'iakarā, Jesucristore jiyipupaka oñaokaro'si rēririjayurā upaka mija jayu mae. Mija wejeakarāre ba'iaja mijare baata'amaka ba'iaja mija jūarijayu upakajaoka najūarijayu Judeaka'iarā Jesucristorirā naro'si. 15 Ā'mitirikōrī je'e: Judiorāka kire yi'riberikatata nimaeka maipamaki Jesucristore jāāekarā. Nañekiarāoka i'supakaja baarijarikarā Tuparāro'si bojājirimaja imaroyirekarāte. I'supaka baara'ekarā upaka imarā maekakaoka īrākurimarīa nawejeapi yijare poatarijayurā. I'supaka imarā imarī, ritaja po'imajare majamarā nime. Supa imarī ba'iaja Tuparāte naka ime. 16 Ritaja po'imaja majamarā imarī, “Judiotatamarīrāteoka Jesúre tāāriyapayu”, āriwa'ri nare yija bojamaka judiotatarāre yijare sabajarūjebeyu. Rikimakaja ba'iaja nabaarijayu imatika imako'omakaja īrārīmi upakaja ba'iaja nabaarijayu. Bikijarāja i'supaka nabaarijarika ĩara'aekaki imarī, “Ba'iaja nabaarijayu wapa ba'iaja nare yijūarūjerūkirīmi no'ojīrāmarīa sajariwa'yu sarā seyarūkia”, Tuparāte āripupajoayu.

Tesalónicawejeakarā pō'irā turīpe'arī Pablote a'ririyaapaeka

17 Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mijare yija pe'ritaparapaka be'erō'ōpi no'ojīrāmarīaja mijareka yija pupajoarape ate. Mija pō'irā imaberiripotojo yija pupakapi puri mija pō'irā imarā upakaja yija imarape. Supa imarī, ate jumarīa mija pō'irā a'rīrā yija rutukoperape. 18 Yi'i Pablo īrākurimarīa mija pō'irā a'ririka yirutukoperape. I'supaka nīmak'o'makaja, Satanāre yi'ro'si satā'teroyirape. 19 I'supaka mijareka pupajoairā imarī, maipamaki Jesúre etarāka poto, ikupaka kire yija ārirāñu: “Tesalónicakarā mirika bojariroka nare yija wārōrapaka poto, jia sayi'raparā. Supa imarī, ja'atarimarīaja jia sayi'rimirīrikawa'yurā nime”, āriwa'ri jīimakapi kire yija bojarāñu. I'supaka kire bojarūkirā imarī, mijaka yija imariyapayu ate. Aperā tērīwa'ribaji mijareka pupajoawa'ri, jīimaka yija ime. 20 Rita sime, jia mijareka puparitirā jīimaka yija oñurā mija ime.

3

1-2 I'supaka simamaka mija majaroka ā'mitiririka yapairā imarī, sarakajepāāwārūberīwa'ri yija jeyomaki Timoteore mija pō'irā yija pūatarape. Yupakajaoka Tuparāte ba'irabejirimaji imarī, Jesucristorika bojariroka bojataparimaji kima oñurā mija ime. I'supaka imaki kimamaka, jībaji Jesucristore mija yi'yaokaro'si, supabatirā ba'iaja jūaripotojo, sarakajepāāekaja mija imaokaro'si mija pō'irā kire yija pūatarape. Yija īparā puri Atenas wāmeika wejearā tuiraparā. 3 Ba'iaja jūawa'ri, ba'iaja napuparia'si āriwa'ri Jesucristorika bojariroka mija ja'atakoreka mija pō'irā kire yija pūatarape. Ā'mitirikōrī je'e: Jesúre yi'yurā maimamaka, aperāte ba'iaja mare baayu. “I'supakaja yire yi'yurāro'si simarāñu”, Tuparāte āritika simamaka, kire yi'paraka sarakajepāārūkirā maimae. 4 I'supakajaoka mijaka yija imarapaka poto “Jesúre yi'yurā mija imamaka, ba'iaja aperāte mijare baarāñu”, āriwa'ri mijare yija bojatirape. Mijare yija bojarapaka upakaja mijaro'si simarapaka simamaka, jia sōrīwārūtīkarā mija ime mae. 5 I'supaka simamaka “Jesucristore naja'ataokaro'si Satanāre kopakaja nare pakitirape

je'e apeyari", āriwa'ri ba'iaja mijareka yiɸuparape. I'supakajaoka "Nare kitērīrākareka waɸuju waɸamarīa nare yija wārōkoperapaka jarirāka je'e apeyari", mijareka űariɸupajoarape. I'supaka jūairā mija imamaka, mija majaroka ōrīrika rakajepāāwāruberiwa'ri Timoteore mija pō'irā yiɸuatarape.

⁶ Mae mija pō'irā turapaki Timoteore ō'ōrā pe'rietayu. Supa imarī ō'ōrā etatirā mijamajaroka yijare kibojayu. Ikuɸaka kēnu: "Jesucristore jia yi'ririɸayurā nime ruɸu, āriwa'ri. Supabatirā i'supakajaoka wayuīabu'airā nime. 'Mijareka jia yija ɸupajoayu', nañu", āriwa'ri yijare kibojaetayu. Supabatirāoka " 'Yijare mija ĩariɸariɸayu upakajaoka mijare ĩarika yija yaɸakoperoyi', nañu", āriwa'ri kibojayu. ⁷ I'supaka mijareka kēnu ā'mitiritirā "Jesúre nayi'ririɸa'atabeyu mirākiyu", āriwa'ri ba'iaja jūariɸayurā imariɸotojo j̱imaka yija ime. ⁸ "Cristore jiaɸi yi'rīñujurā nime ruɸu", kēpakā'ā ā'mitiritirā jia yija ɸupayu mae. ⁹ I'supaka mija imamaka, mijareka ɸupajoabaraka, "Jia mibaayu Tuparā", yija āriɸija'atabeyu. I'supakajaoka Tuparāka yija jaika ɸoto, "Jesucristore jia yi'yurā nimamaka jia mibaayu", āriɸupajoawārūtirā jia j̱imaka mijare yija ōñu. ¹⁰ ĩmiareka, űamiareka ɸariɸi Tuparāte yija jēñerijayu, mija pō'irā yija eyaokaro'si yijare kijeyobaaerā. Mija pō'irā yija a'ririɸayuyi, j̱ibaji Jesucristore mija ā'mitiripēaokaro'si mija ōribeyua mijare yija wārōerā.

¹¹ Mija pō'irā ĩarī yija a'rirā Maɸaki Tuparā, supabatirā maiɸamaki Jesucristore jia yijare jeyobaarū. ¹² J̱ibaji wayuīabu'abaraka mija imariɸarirā Maiɸamakire mijare jeyobaarū, i'supakaja mijaro'sioka aɸerāte mija wayuīaerā kijeyobaarū. I'supaka mijare kibaarū, mijare yija wayuīamirīrikawa'yu upakaja mija imaokaro'si. ¹³ I'supaka maiɸamaki Jesúre yija jēñeyu, jia oyiaja mija baaerā kijeyobaaokaro'si. I'supaka mijare kijeyobaamaka, wājia ɸupajoairā mija imarāñu. Supa imarī, maiɸamaki Jesúre, kirirāka pe'rietarāñurīmi, Maɸaki Tuparāte ĩarāka wājitāji, dakoa okamirāmarīaja mija imarāñu. Ikuɸaka oyiaja simariɸarirū.

4

Tuparāte jia ĩajiyuikakaka

¹ Mae ate yija jeyomarā, aɸea mijaro'si yo'oerā baayu. "Ikuɸaka mija imarākareka, j̱imaka Tuparāte mijaka imarāñu", āriwa'ri mijare yija wārōrape. "I'supakaja imariɸayurā nime ruɸu", mijareka yija āñu. Kiyapaika upaka oyiaja j̱ibaji mija baariɸaririka yija yaɸayu. I'supaka mijare yija okajāñriɸayu mijare yija wārōokaro'si Maiɸamakire yijare jā'meka simamaka.

² Maiɸamaki Jesúre yijare jā'meka upakaja yija wārōrapaka ōrītikarā mija ime. ³ Supa imarī rōmimarīka, ṯimiamarīko, supabatirā rōmiki, ṯimiaiko, ba'iaja baabu'arika imabeyua. Kirirā mija ima simamaka, kiyapaika upaka oyiaja mija baarika Tuparāte yaɸayu. ⁴⁻⁵ Mija rōmimarīrā, ṯimiamarīrāka waɸuju baabekaja mija imabe. Tuparāte yi'ribeyurā ɸuri, ba'iuɸakaja baariwā'imarīriɸayurā. Nabaaiika upaka baabekaja mija imabe mija ɸuri. I'supaka baabekaja, rakajepāārikakaka ōrīwārūirā mija imabe. I'supaka imarā imarī Tuparāte yaɸaika upakaja baabaraka ɸo'imajare jiyiɸupaka ōñurā mija imarāñu. ⁶ Supa imarī, i'supaka ba'iaja mija baawā'imarīa'si, rīrākibiɸaraka mijaka imarāte ba'iaja mija baakoreka. "I'supaka baairāte ba'iaja Tuparāte baarāñu", āriwa'ri mijare yija boɸatirape. ⁷ Ba'iaja mabaerāmarīa Tuparāte mare wā'maeka. Kirirā imarī, kiyapaika upaka oyiaja baabaraka maimarīka kiyapaayu. ⁸ Tuparāte yi'yurā imariɸotojo, ika yija wārōika yaɸabeyurā, yijare takajamarīa ĩaripe'yoirā. I'supaka imawa'ri Tuparāteoka yi'ribeyurā nime. Espiritu Santore Tuparāte mijareka űa'ajāēeka, ba'iaja nabaaiika naja'atarū āriwa'ri.

⁹ Mija ã'mitipe, wayuñabu'arikakaka mijare yibojaerã baayu. Mija wayuñabu'aokaro'si Tuparãte mijare wãrõtika simamaka yija ðuri, dakoa ãriwa'ri sakaka mijaro'si o'obeyurã. ¹⁰ Rita, jia wayuñabu'airã mija ime. I'supaka imarã imarĩ, ritaja Macedonia ka'iareka Jesũre yi'yurãte jia mija wayuñayu. I'supaka simamaka, jibbaji nare mija wayuñamirĩrĩkawa'rika yija yapayu. ¹¹ I'supaka oyiaja dakoa okamirãmarĩaja, mija ðupayariji jia mija imabe. Supabatirãoka ba'irabebaraka imarãte ba'iaja baata'abekaja mija imabe. I'supaka baabekaja jia imaerã mija ðupayarijikaja ba'irabebaraka mija imabe mijare yija bojaeka upakaja. ¹² I'supaka mija baarãka dakoa wayuoka baaberwa'ri aþereþe ba'iaja baata'abekaja mija imarãñu. I'supaka mija baamaka iatirã Jesũre yi'ribeyurã þariji jia jiyiþupaka mijare norĩrãñu.

Ikupaka sime Maipamakire þe'rietarũkia

¹³ Mija ã'mitipe yija jeyomarã. Jesucristore yi'rika mirãrãte reyaekakaka mijare yija bojaerã baayu, ba'iaja mija þuparikoreka. "Reyakoperiþotojo õñia najaribesarãñu ate", ãriwa'ri narupurõ'õ jjiimakapi þupajoabekaja nime Tuparãte yi'ribeyurã ðuri. Supa imarĩ wayuþi'ritiyairãja nime. Nimaupaka mija imarika yija yapabeyu. Mija ðuri "Jesũre yi'rika mirãrã imarĩ reyaekarã õñia jaritirã Tuparã þõ'irã a'rirãñurã", ãriþupajoairã. ¹⁴ "Jesũre reyaripotojo õñia Tuparãte kire jariþe'rirũjeka", ãriþupajoawãrũirã imarĩ, "Jesũre ã'mitiripẽaeka mirãrãteoka õñia Tuparãte jariþe'rirũjerãñu. Supabatirã mabo'ikakuripi Jesũre þe'rietarãka þoto, kika nare ke'ewa'rirãñu", ãriwãrũirã maima.

¹⁵ Maipamakite yire õrĩrũjekakaka sime ika mijare yibojaika. Maipamakire þe'rietarãrĩmi kire yi'rika mirãrã reyaripotojo õñia jariþe'ritirã, kiþõ'irã a'rirãñurã. Õ'õrã õñia imañujurãoka naka I'rãtiji oyiaja kiþõ'irã a'rirãñurã. ¹⁶ Ikupaka simarãñu: Maipamakire jã'memaka mabo'ikakuri jãjia okaarirãka. Supabatirã ãngelrãka ipamakite jãjirokapi jairãñu, i'supakajaoka Tuparã tromþeta okaarirãka. I'supaka sokaarirãka watoþekapi maipamaki Jesucristojo ruira'arãki mabo'ikakuripi. Oko ãmakakarã kimarãka þoto kire ã'mitiripẽaeka mirãrã reyaekarãte õñia jariþe'rirãñu. ¹⁷ Supabatirã Jesũre ã'mitiripẽairã õñia imarãteoka õñia kijarirũjeirãpitiyika oko ãmakaka imarõ'õrã Tuparãte mare akamiarãñu. Torã a'ritirã Maipamakika mako'apirirãñu, kika imajipaokaro'si. ¹⁸ I'supaka imarũkia õñurã imarĩ, jia rikitubakapi sakaka jaibu'abaraka mija imabe. "Tsia þoto reyaeka mirãrã maka õñiaja nimarãñu ate mirãkiyu", ãñurã imarĩ ba'iaja þuparitiyabekaja mija imabe.

5

Jesũre þe'rietarũkia ta'atikaja maimarijariye'e

¹ Yijeyomarã, "I'sirĩmi ketarãñu Maipamaki. I'sijẽ'rã rõ'õjite simarãñu", ãriwa'ri mijaro'si ãrĩo'obeyuka yi'i. ² I'supaka ñañu " I'sirĩmi Jesucristore etarãñu je'e", ãriwãrũberirika sime", ãrĩrika õñurã mija imamaka. "I'tõjite mawĩ'iarã kareba'arimajire etarãñu", marĩwãrũbeyu upaka sime Maipamakire etarũkia. ³ I'sia þoto, "Kopakaja dakoa jũarũkimarĩrã maima", ãriwa'ri þupajoabaraka þo'imajare imatirãka þoto, ikuparõ'õþiji ba'itakaja naro'si simarãñu. I'supaka najũarãka þoto, marãkã'ã baatirã I'rĩkaoka nakaki ru'rĩwãrũbesarãki. ã'mitirikõrĩ je'e: Ikuparõ'õþiji rõmore makarãrĩrã þakatayu upaka simarãñu. Makioka satã'tebesarãki. ⁴⁻⁵ Yijeyomarã mija ðuri, ketarũkia õritikarã imarĩ, ikuparõ'õþiji ketarãka þoto þupatabesarãñurã. Jesũre yi'ribeyurãro'si ðuri morĩbeyu þoto, ñami kareba'arimajire etaika upakaja simarãñu. Nima upakamarĩa imarã imarĩ, ketarũkia ta'airã

mija. ⁶ I'supaka simamaka, kārītikarā upakamarīa, Maipamakire etarūkia ta'atikaja maimaye'e. Supabatirāoka Tuparāte yapabeyuakaka rakajekaja maimaye'e. Tuparāte ōribeyurā puri kārītikarā upakaja imarā ketarūkia ōribeyurā imarī. ⁷ Ā'mitirikōrī je'e: Tuparāte yi'ribeyurā, űami makāñu poto moribeyu upaka, Jesúre pe'rietarūkia ōribeyurā nime. I'supakajaoka űami ukuwejabiyurāte rakajebekaja ima upakaja nime. ⁸ Tuparāte yi'yurā puri, boirō'ō simamaka jia ritaja ĩairā upaka imarā maima. I'supaka māima simamaka, kiyapabeyua rakajekaja, jia oyiaja baabaraka maimaye'e. "Kēñu upakaja baaiiki kime Jesús", āriwa'ri jia kire mayi'riye'e. Supabatirāoka jia mawayuñabu'aye'e. "Jesúre yi'yurā maimamaka ba'iaja mabaaiika wapa Tuparāte ba'iaja mare baabesarāñu", āriwa'ri pupajoaweitikaja maimarāñu. I'supaka oyiaja pupajoabaraka maimarijariye'e Satanāre ba'iaja mare baata'akopeka mayi'rikoreka. ⁹ "Ba'iaja nabaaiika wapa ba'iaja nare yibaarāñu", āriwa'rimarīa Tuparāte mare wā'maeka. Maipamaki Jesucristore reyaekapi āriwa'ri mare sawapa kijēñebesarāñu. ¹⁰ Jia mare baawa'ri maro'si kireyaeka kika maimajipaokaro'si. Supa imarī, kipe'rietarāñurimi ōñia imarāte, reyaekarāteoka mare ke'ewa'rirāñu kika maimajipaokaro'si. ¹¹ I'siakaka ōritirā imarī, jaibu'abaraka, jeyobaabu'abaraka, jijimakapi rikitubaka mija imarijape.

Piyiroka Pablote nare okajāñeka

¹²⁻¹³ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Mija pō'irā imarā imaruputarimaja, "Jesucristore yapaika upaka mabaarijariye'e", āriwa'ri mijare okajāñijayurā. I'supaka jia mijare nimaruputaika simamaka jiyipupaka nare mija ōñrika yiyapayu. Nare mija wayuñarijape. I'supakajaoka ritajaka jia mija imabe.

¹⁴ Yijeyomarā, mija pō'irā ba'irabebekaja imarāte, "Pupape'ritirā, mija ba'irabebe", āriwa'ri okajāñijapi mija bojabe. Mija pō'irā imarā ba'iaja puparibaraka imarāte, jia okajāñia napupajoaokaro'si nare mija jeyobaabe. I'supakajaoka Tuparāte yapabeyuakaka rakajebeyurā, supabatirā jia Tuparāte yi'ribeyukajirāteoka mija jeyobaabe. Jajumarāja jia jijimakapi ritajaka mija imabe. I'supaka mija imarijaririka yija yapayu.

¹⁵ Jia mija pupajoabe. Ape'rate ba'iaja mijare baako'pekoko'omakaja nare mija rupuwapa'e'ea'si. I'supaka baabekaja jia oyiaja mija imabu'abe. Supabatirā ritaja wejeareka imabayurākaoka i'supakaja mija imarijape.

¹⁶⁻¹⁸ Tuparāte pupajoabaraka jijimaka mija imarijape. I'supakajaoka kika mija jairijayua mija ja'ata'si. I'supakajaoka jia, jiamarāoka mijaro'si simarāka, "Jia mibaayu Tuparā", kire mija āririjape. Jesucristorirā mija imamaka, i'supaka mija baarika Tuparāte yapayu.

¹⁹ Mija watopekareka Espiritu Santore mijare jeyobaarāka poto kire mija ā'mitiripe'yoa'si. Īakōri je'e: i'supaka mija baaijika okoapi pekaō'toa yataika upaka mija baaijñu. ²⁰ I'supakajaoka, "Ikupaka Espiritu Santore yire ōriñjeika", āriwa'ri Tuparāro'si bojāñirimajare bojaikakaka ā'mitiripe'yobekaja mija imabe. ²¹ Sā'mitiripe'yobekaja "¿Yaje rita Tuparārikataka najaiyu? Noñu upakaja pupajoatirā najaiyu je'e apeyari", āriwa'ri jia mija ā'mitipe rupe. "Rita Tuparārika najaiyu", mija āriwārūrārō'ōjirā puri nare mija yi'pe. ²² Ritaja Tuparāte yapabeyua mija ā'mitiripe'a'si.

²³ Tuparā imaki jia űa'rīyaarīji maimaokaro'si mare jeyobaarimaji. I'supaka simamaka ikupaka mijaro'si kire yija jēñerijayu: "Ba'iaja baabekaja jia oyiaja baabaraka nimarū, āriwa'ri nare mijeyobaabe. Supa imarī, mire takaja ā'mitiripe'abaraka nare mimarūjebe", āriwa'ri kire yija āririjayu. I'supakajaoka, "Jia oyiaja baabaraka Jesúre na'mitiripe'earū, kiyapaika

uṗakaja ṗuṗajoabaraka nimarũ”, ãrĩwa'ri Tuṗarãte yija jẽñeĩjirijayu. Suṗa imarĩ, maiṗamaki Jesucristore ṗe'rietarãñurĩmi dikaoka ba'iaja baabeyurã mija imarika yija yaṗayu. ²⁴ I'suṗaka maimaokaro'si, “Yire takaja mija ã'mitiripẽabe”, Tuṗarãte ãrĩka. I'suṗaka mare já'meiki imarĩ, kiyapaika uṗakaja mabaawãrũerã jia mare jeyobaarijarirũkika kime.

“Õ'õjĩrãja sime, jia nimarũ”, Pablote ãrĩka

²⁵ Yijeyomarã, yijaro'sioka Tuṗarãte mija jẽñeĩjibe.

²⁶ Mija rẽrĩrãka ṗoto jĩjimakaṗi mija jẽñabu'abe, Jesurĩã imarĩ.

²⁷ Tokarã Jesure ã'mitiripẽairã imarã uṗatikaja rẽrĩtirã, ika ṗaṗera nare mija jaibojabe. Ritaja sã'mitirika Maiṗamakire yaṗamaka i'suṗaka mijare yijã'meyu.

²⁸ “Maiṗamaki Jesucristore jia mijare baarũ”, ãrĩwa'ri kire yijẽñerijayu.

I'tojĩrãja sime ruṗu.

Segunda carta de San Pablo a los Tesalonicenses

Jesucristore yi'yurā Tesalónicakarāro'si Pablote paṗera pūataeka ate

¹ Jesucristore yi'yurā Tesalónicawejeakarā, zyaje mija ime? Yi'i Pablu, supabatirā majeyomarā Silvano, Timoteopitiyika ika paṗera mijaro'si yija pūatayu, Mapaki Tuparārirā, maipamaki Jesucristorirāoka mija imamaka. ² “Jia Tesalónicakarāre mija baabe”, ārīwa'ri Mapaki Tuparāte, supabatirā maipamaki Jesucristoreoka mijaro'si yija jēñerijayu. I'supakajaoka yija baayu jia dako okamirāmarāija mijare nimarūjeokaro'si.

³ Mija ā'mitipe yijeyomarā, jībaji Jesucristore yi'riwa'ri, I'rārīmi upakaja jībaji mija wayuābu'arijayua simamaka “Jia mibaayu Tuparā”, kire yija ārīrijayu mijareka yija pūpajoaika rakakaja. Supa imarī, i'supaka Tuparāte yija ārīrijayu jia sime. ⁴ I'supakajaoka, yija eyarijayurō'ōrā, aṗerā Jesūre yi'yurāte i'supaka mija imakaka jījimakaṗi yija bojarijayu. “Tesalónicawejeakarā jia Tuparāte yi'yurā imarī, kire yi'ririya'atabeyurā. I'supakajaoka wayuṗi'ribekaja, okajāija pūpajoairā nime, aṗerāte ba'iaja nare baako'omakaja, sanarakajepāārījayu”, ārīwa'ri nare yija bojayu. ⁵ Tuparāte yi'yurā mija imamaka, aṗerāte ba'iaja mijare baayu. I'supaka simako'omakaja “Tuparāte āñu upakaja kibaarāñu”, āñurā imarī kire mija yi'ririya'atabeyu. Supa imarī “Ba'iaja nare imabeyua”, mijareka ārīwa'ri ritajare kijā'merāka ṗoto kika mijare kimarūjerāñu. I'supaka Tuparāte baarūkia ōrīwa'ri, “Rita, jia oyiaja baaike kime”, ārīwārūirā maima.

⁶ Jia wājioyiaja baaike imarī, ba'iaja mijare baairāte ba'iaja kibaarāñu. ⁷ Maekaka ba'iaja jūairā imariṗotojo i'supaka oyiaja imajiparūkimarīrā mija ime, I'rārīmi sakitiyetarāka simamaka. I'supakajaoka yijaro'si ba'iaja yija jūakoṗeika kitiyetarāñu. Maipamaki Jesūs, kiāngelrāka tērītaka baawārūirāṗitiyika ki'tarāka ṗoto i'supaka kibaarāñu. Mabo'ikakuriṗi ki'tarāñu, ṗeka jū'rēika upaka jājia yaaboaike watōṗekakaṗi. ⁸ Torājīte Tuparāte ōrīriyapabeyurā imarī, Jesūrika bojarirokaoka ā'mitiripe'yoirāte ba'iaja kibaarāñu. ⁹ Ba'iaja jūajiparūkirā nimamaka, Maipamakire imarō'ō tāteka oyiaja naro'si imajiparāka. Tērīwa'ribaji kirikaṗi jūitaka kiyaaboaike iārūkimarīrāro'si nimarāñu. ¹⁰ I'supaka kibaarāñu Jesūre ate etarāñurīmi. Supa imarī jījimakaṗi kirirāte kire e'etorirāñu. Kire iatirā “Jiitake kime. Tērīwa'ribaji jia mare baaike kime”, ārīwa'ri kire najiyipūpayeerāñu. Mijare yija wārōrapaka yi'yurā imarī, naka mija imarāñu mijaoka.

¹¹ Ika pūpajoawa'ri Tuparāte mijaro'si yija jēñerijayu. Kiyapaika upakaja baairā mija imaoakaro'si mijare kiakaeka. Supa imarī, kiyapaika upaka mija baamaka iawa'ri “Nare yakaikaṗi ārīwa'ri yirirā najayua jia sime mae”, kēñaokaro'si, kire yija jēñerijayu. Supabatirā “Simaupatiṗi jia baarika nayapaika nabaawārūokaro'si nare mijeyobaabe. Supabatirā mire yi'riwa'ri nabaarijayua jia saweioakaro'si mirikaṗi nare mijeyobaabe”, āṗaraka kire yija jēñerijayu. ¹² I'supaka ṗo'imajare iārāka wājitāji jia mija baamaka iawa'ri maipamaki Jesucristore najiyipūpayeerāñu. Kirirā mija ima simamaka, i'supakajaoka mijare kibaarāñu. Tuparā, maipamaki Jesucristopitiyika jia mijare nabaamaka i'supaka mijaro'si simarāñu.

2

Ikuḗpaka simarāñu Jesucristore etaerā baarāka ruḗu

¹ Mija ā'mitipe yija jeyomarā. Maipamaki Jesucristore etarāñu ate kika maimaokaro'si mare rearī. I'supaka simarāka simamaka ketarūkirīmikaka mijare yiwārōerā baayu mae. ² Ikuḗarō'ōpiji, "Kopakaja Jesúre etar-ijē'raka seyatiyu", āriwa'ri i'rārimarāre mijare bojapakimaka ā'mitiritirā, ōrīḗpūabeyurā upakataka rukubaka mija ḗupajoa'si. Supākitirā "Rita mijare ñañu. Espiritu Santo yijare sōrīrūjerapaki", narīpakikopemakaoka nare mija yi'ria'si. I'supakajaoka "Paperapi Pablote yijare sabojayu", napakā'ā nare mija ā'mitiripēa'si. ³ I'supaka mijare ārikopēirate mija bojapakirūjea'si. Ketaerā baarūki ruḗu ikuḗpaka simarāñu: Tuparāte ja'atitirā "Kimajamarā yija ime", āriwa'ri ḗo'imajare kire yi'ribesarāñu. I'tojite Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarāñu. Ikiji kime "Ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā yīḗūatarūkika", bikijarāja Tuparāte ārikaki. ⁴ Ikuḗpaka Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite baarāñu: Ritaja jiyīḗupaka ḗo'imajare ōrīrijayua imakopēika nareka kijājibaarāñu. Tuparā ma-jamaki kima imarī, "Tērīrikiji ñime, yire takaja mija ā'mitiripēabe", ḗo'imajare kērīrāñu. I'supaka kīḗupaka ima simamaka Tuparāte jiyīḗupaka ōrīriwi'iarā kākātirā imatiyairō'ōrā eyaruparitirā, "Tuparāja yi'i", kērīpakirāñu.

⁵ Mijaka ñimarapaka ḗoto i'supaka imarūkiakaka mijare yibojawārōtirape. "Ye'kariribeyurā nimarijiyu", mijareka ñarīḗupajoayu. ⁶ Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki i'tawārūbeyukajika maekaka. "Ikuḗpaka simamaka ki'tawārūbeyu ruḗu. Ketarūkirīmi ruḗubajirāja ketakoreka kire satā'teyu ruḗu", āriwa'ri mijare yibojarapaka ōñurā mija ime. ⁷⁻⁸ Supa simako'omakaja, ḗo'imajare ōrīwārūbeyuapi, ba'iaja wejeareka Satanāre baatī'mutiyu. I'supaka baarīḗotojo, wāārō'ōrāja etarūkikate etawārūbeyu ruḗu. Kire tā'teikite kire īapēabesarāka ḗoto ḗuri ritaja ḗo'imaja wājītāji Ba'iaja baarimijikaka jā'meikite etarāñu. I'supaka kima imako'omakaja maipamaki Jesúre kire tērīrāñu. Ketarāñurīmi tērīwa'ribaji kibaawārūika beawa'ri, kīḗuritarākapiji kire kiritarāñu. ⁹ Ika yibojaika ruḗubajirā, ikuḗpaka simarāñu: Satanārikapi āriwa'ri Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki ritaja maikoribeyua ḗo'imajare beapakirī etarāki. ¹⁰ Ritaja ba'iaja baawārūiki imarī, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirāte saḗi kīḗpakirāñu. Tuparārika bojariroka yi'ririyaḗberiwā'ri, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā na'rīrāñu. Kirika bojariroka nayī'ririkareka ḗuri saḗi natārīrūkia simajāāeka. ¹¹ Sanayī'riberika simamaka, Tuparāte rukubaka nare ḗupajoarūjerāñu Ba'iaja baarimijikaka jā'meiki ḗakirimajaroka nayi'yaokaro'si. ¹² Tuparārika bojariroka ā'mitiripēabekaja, jījimakapi ba'iaja baarijayurāte ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'yaokaro'si i'supaka kibaarāñu.

Ikuḗpaka Jesucristore yi'yurāte ime

¹³ Mija ā'mitipe yija jeyomarā, jia Maipamakire wayūñairā. Wejea kīḗo'ijiaeka ḗotorāja kitāārūkirā mija imaokaro'si Tuparāte wā'matīkarā mija ime. Supa imarī, Espiritu Santore mijare yeyobaaikapi ba'iaja baarika ja'atitirā, kirika bojariroka yi'riwa'ri ōñia mija imajīpaokaro'si i'supaka Tuparāte baaeka. I'supaka mijaro'si simaeka ḗupajoawa'ri "Jia mibaayu Tuparā", mijaro'si yija ārīja'atabesarāñu. ¹⁴ Jesucristorika bojariroka mi-jare yija wārōekapi āriwa'ri Tuparāte mijare wā'maeka. I'supaka simamaka, mabo'īkaurirā maeyarāka ḗoto ritaja ima tērīwa'ribaji kirika maipamaki Jesucristore beaerāñu. I'supakajaoka simarāñu mijaro'sioka kika.

¹⁵ Yijeyomarā, i'supaka imarūkirā imarī, Jesucristore mija yi'yua ja'atarimarāja mija imabe. Ritaja wājīrokakaka mijare yija wārōrapaka,

supabatirā pāperapi mijare yija o'orapakaoka mija ā'mitiripēarijape. ¹⁶⁻¹⁷ Jia Maṗaki Tuṗarā mare baaiki, supabatirā mare wayuūaiki imarī, j̄jimaka pūpajoabaraka maimaerā mare kijeyobaaeka. “Kika ōñia maimajiparāñu”, āriwa'ri sata'abaraka jia j̄jimaka mare pūparirūjeiki kime. Suṗa imarī, jia oyiaja baabaraka, ba'iaja jairimarāja mija imaokaro'si mijare kijeyobaarū maipamaki Jesucristoṗitiyika.

3

“Yijaro'si Tuṗarāte mija jēñējirijape mijaro'sioka”, Pablote ārika

¹ Mae piyia mijare yibojaerā baayu vijeyomarā. Ńojimar̄ji Maipamakirika bojariroka aṗerō'ōrā yija bojapibaokaro'si Tuṗarāte mija jēñebe. Supabatirāoka kirika bojariroka ā'mitiriwa'ri jia j̄jimaka samija yi'rapaka upakaja aṗerāte sayi'yaokaro'si. ² I'supakajaoka, ba'iaja baairāte ba'iaja yijare baakoreka, Tuṗarāte nare tā'terā yijaro'si kire mija jēñebe. I'supaka mija baabe rikimarāja aṗerā Jesucristore ā'mitiripēariyapabeyurāte ima simamaka. ³ I'supaka imarijayurāte ima simako'omakaja mare ja'atabeyuka kime Maipamaki. I'supaka imaki imarī kire mija yi'ririya'atakoreka mijare kijeyobaarāñu. Supabatirā Satanāre ba'iaja mijare baakoreka, mijaro'si kire kitā'terāñu. ⁴ “Kēñu upakaja baaiki kime Maipamaki. Suṗa imarī, kire yi'yurā nimamaka, jia oyiaja Tesalónicakarāre baawārūokaro'si nare kijeyobaarāñu. I'supaka simamaka nare yija ārika upakaja nayi'ririyarirāñu”, mijareka yija āririjayu. ⁵ Supabatirā “Tuṗarāte nare wayuūaika noriwārūrū. Supabatirāoka ba'iaja jūariṗotojo mirakajepāāeka upakaja sanarakajepāāwārūokaro'si nare mijeyobaabe”, āriwa'ri maipamaki Jesúre mijaro'si yija jēñējirijayu.

Maimaṗatiji ba'irabebaraka oyiaja maimaj̄kareka jia sime

⁶ Mija ā'mitiṗe vijeyomarā. Maipamaki Jesucristore mare jā'memaka, ikupaka mijare yija jā'meyu: Īrika Jesúre yi'yuka imariṗotojo ba'iraberiyapabeyukaka mija jeyoaria'si. Yija wārōeka upaka baabeyuki kime. ⁷ Mija pō'irā yija imarapaka ṗoto ba'irabebekaja imaberapārā yija. I'supaka yija baarapaka mija ĩarapaka simamaka, i'supakajaoka mija baabe mijaro'si. ⁸ Supabatirā mijaba'arika waṗamarāja yija ba'aberape. Mijare takaja jēñebekaja, ĩmiareka, ñamiarekaoka, jāja yija ba'iraberape yija yaṗarapaka yijare mija ĩjikoreka. ⁹ Mijare wārōrimaja yija imamaka, yijare mija jeyobaarūkirā imariṗotojo mijare sayija jēñeberape. Yijare ĩatirā “Nupakaja mabaaye'e maro'sioka”, mija āñaokaro'si suṗa yija baarape. ¹⁰ Mijaka yija imarapaka ṗoto, “Ba'iraberiyapabeyuka p̄uri ba'abekaja kimarū”, mijare yija ārāpe. ¹¹ I'supaka yija ārāpaka simako'omakaja “Maekaka ĩ'rārimarā nawatopekarā ba'irabebekaja imarā. Supabatirāoka aṗerā jia ba'iraberijayurāte najo'ayu're”, āriwa'ri yijare nabojoyu. ¹² “Jia imaokaro'si, aṗerāte jo'arimarāja mija ba'irabebe mijaro'siji, mija ba'iraberiwap̄iji mija yapaika mija wapañjiokaro'si”, āriwa'ri nare yija jā'mepūayu, maipamaki Jesucristore jā'meka upakaja.

¹³ Mija ā'mitiṗe vijeyomarā. Jia mija baarijayua mija rūriā'si. ¹⁴ Ī'rārimarā ika pāpera yo'oeka yi'ribeyurā imarā je'e aṗeyari. I'supaka nimamaka “Ī'rā imarā Pablote jā'meika yi'ririyaṗabeyurā”, āriwārūtirā naka mija jeyoaria'si. I'supaka nare mija baarākareka ni'yopi'ririāñu. I'supaka mija baabe naṗupape'rirū āriwa'ri. ¹⁵ I'supaka nare baariṗotojo nare mija majamarāria'si. Jesúre yi'yurā nimamaka, nare mija okajāābe ba'iaja nabaarijarikoreka.

“Jia mija imabe”, ãparaka Pablote naro'si o'otiyika

¹⁶ Jia maimaokaro'si mare jeyobaaiki kime Maiþamaki. I'supaka simamaka, I'rãkuri upakaja jijimakapi jia mija imaokaro'si mijare kijeyobaarũ. Supabaturã ritaja mijaka kimajiparũ.

¹⁷ “Jia nimarũ”, ãparaka yi'i Pablo yipitakapi ika mijaro'si yo'oyu. I'supakaja satiyiyu pãpera yo'oika. I'supaka o'oiki ñime. Siawa'ri “Rita oka Pablote pũataeka sime”, mija ãrĩwãrũokaro'si. ¹⁸ Ritaja mija imauþatireje jia maiþamaki Jesucristore baajiparũ.

I'tojĩrãja sime ruþu.

Carta de Santiago

Judiorāka Jesucristore yi'yurāro'si paḡpera o'otirā Santiagore pūataaka

¹ Yaje mija ime yijeyomarā. Tuḡarā, suḡabatirā maipamaki Jesucristore yaḡaika uḡakaja baarijayuka Santiago ḡime ika paḡpera mijaro'si pūataiki. Ba'iaja jūawa'ri pibikarā, aḡetomaja watoḡekarā ī'ḡoū'ḡuarāe'earirakatata Judiorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majḡḡemaka ḡrīwārūrika Tuḡarāte mare ja'atayu

² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijayurā imariḡotojo “Jia oyiaja yijaro'si simarāḡu”, jḡimaka ā'rīḡuḡajoairā mija imabe. ³⁻⁴ Suḡa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja jḡibaji Tuḡarāte ā'mitiripēairā mija jaririjayu. I'suḡakajaoka “Kire mayi'rīja'ataberīye'e”, ā'rīwārūirā mija ime. Suḡa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja, wayuḡi'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajepāārāḡu. I'suḡaka imawa'ri jḡibaji Tuḡarāte yaḡaika uḡakaja imarā mija jaḡakā'ā dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

⁵ Suḡa imarī “Ba'iaja yijūaika ḡoto, ikuḡaka ḡimarika Tuḡarāte yaḡayu”, mija ā'rīwārūberīye'e, kire samija jḡḡebe. I'suḡaka mija baamaka jiaḡi mijare sakiḡrīrūjerāḡu, ritaja nayayaika uḡaka ḡo'imajare jeyobaarimaji imarī. ⁶⁻⁸ Topi ḡuri kire jḡḡebaraka, “Yijare sakiḡrīrūjebesarāḡu je'e aḡeyari”, mija ā'rīḡuḡajoa'si. Ḳrīkōrī je'e: Rukubaka ḡuḡajoabaraka imarijayurā ī'rārōkaḡiji ḡa'rīyaarīji imawārūbeyurā. Sapi ā'rīwa'ri, “Tuḡarāte yija jḡḡeika uḡakaja yijare sakiḡ'atabesarāḡu je'e”, āḡurā nimamaka, dakoa nare kiḡrīrūjebesarāḡu.

⁹ Mija ā'mitipe aḡeroka: “Wayuoka baairā imariḡotojo, Jesucristore yija ā'mitiripēaika simamaka, Tuḡarā ḡakoareka imatiyairā yija ime”, āḡurā ḡuri jḡimaka imarijayurā. ¹⁰ Mia, ba'irījia rīkimakaja rikairōoka, ḡoaka nare imarūjerūkimarīa simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatiyarimajamarīrā yija imaroyikā'ā”, āḡurā ḡuri jḡimaka imarijayurā. ¹¹ Ḳrīkōrī je'e: Ḳoaka ijia yaamaka taya jḡḡu. I'suḡakajaoka sō'ōrika jīrīwa'ri jūjika saro'si. Suḡa imarī jiyurika sōibeyu. Maeje mijare yibojaweika uḡaka nime rīkimaka ba'irījia rikairā. “Rīkimabaji mayapaarijayua matḡḡoerā”, āḡaraka sawapa niḡerū mo'arīji reyarūkirā nime.

“Ka'wisika jūariḡotojo yire yi'riwa'ri sarakajepāārījayurāte jia yibaarāḡu”, Tuḡarāte āḡu

¹² Ka'wisika jūarijayurā imariḡotojo okajājirā imarī, samarakajepāārījayua īatirā “Jia yire nayi'yu”, Tuḡarāte mareka ā'rīrāḡu. Suḡa imarī “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'rīrijayurāte ḡḡia imajīparika yija'atarāḡu”, Tuḡarāte ārika simamaka jia mare kibaarāḡu. ¹³ Suḡa imarī ba'iaja mija baarijitoika, “Tuḡarā yire saḡa'meiki”, āḡekaja mija imabe. Tuḡarā imaki, ba'iaja baarijītobeyuka, suḡabatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka. ¹⁴⁻¹⁵ I'suḡaka simako'omakaja, maḡuḡakarāja ba'iaja baarika ḡuḡajoatirā, “Jia simapaḡiḡu je'e yiro'si”, marīrijayu. I'suḡaka maḡuḡajoaikapī ā'rīwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Suḡabatirāoka ba'ioyiaja baarijayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā a'rīrūkirā maimarāḡu.

Tuḡarātaki ḡuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

16 I'supaka simamaka, "Tuparāja yijare sajā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si", āriwa'ri pakirika mija pupajoa'si yijeyomarā. 17 I'supaka mare imarūjebeyuka imarī, jia Mapaki Tuparāte mare baayu, kiyapaika upakaja maimamirīrkawa'yaokaro'si. I'supaka baarimaji Tuparājaoka kime, aiyaka, tā'pia ritaja pu'ijiaekaki. Kipo'ijiaeka pūri sarā'rārika, sayaaboaikaoka o'arījayua simako'omakaja Tuparā pūri kimarijayuareka o'abeyuka imarī, jia ima oyiaja mare ja'atajiparimaji kime. 18 Supa imarī kiyapairokapi kirika rita bojariroka mayi'pakā'ā ōñia kika maimajiparūkia Tuparāte mare ja'atatika. Supa imarī "Yirirā nimarū", mareka kēritika simamaka ritaja kipo'ijiaekareka mamarījji kire yi'riū'muekarā maime.

Tuparārika bojariroka ā'mitiritirā sima upakaja mayi'ririjariye'e

19 Yijeyomarā, ika mijare yibojaerā baaika mija ye'kariritiya'si. Tuparārika rita bojariroka mijare jaibojarāñurāte jia'pi mija ā'mitiripēabe. I'supakajaoka mija pupakareka ima űojimarītaka nare bojabekaja mija imabe. Supabaturā űojimarīji nare mija boebaria'si. 20 Topi pūri wapuju boebayurā maimarākareka, jirokapi maimarika Tuparāte yapaika upaka mairibesarāñu. 21 I'supakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mija ja'atabe. Supabaturāoka "Tērīriki űime", ārikopekite pupajoaika upaka pupajoa'bekaja mija imabe. I'supaka imawa'ri, Tuparārika bojariroka mijare kiōrīrūjekakaka takaja jia'pi mija yi'ririjape. I'supaka mija imarākareka pūri ba'iaja imarika tiyibeyurō'ōrā mija a'rirūkia imakopekareka Tuparāte mijare tāārāñu.

22-24 Ōriwārūikōrī je'e: Ūperia'pi I'rīkate kipema yaeripotojo jiamarīa ima rū'rēbekaja ke'rirāka i'supakaja satuirāñu. űojimarī i'supakaja ima kiye'karirirāñu. I'supaka mija imajīñu Tuparārika bojariroka ā'mitiripotojo samija yi'riberijikareka. Tuparārika bojariroka ā'mitiritirā sāñu upakaja yi'rirūkia sime. Supa mabaabesarākareka pūri, "Tuparāte yi'yurā yija ime", mañua, moñu upakaja mapakiyu. 25 Tuparārika bojariroka jia wārūbaraka sayi'ririjayukate pūri, ba'iaja baarika kire saja'atarūjerijayu. Rita sime Tuparārika bojariroka. Supa imarī saye'karibekaja, sajā'meika upakaja baarijayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirāñu.

26 Aperimarā pūri "Tuparā űakoareka, kire jiyipupaka ōñurā imarī, kiyapaika upakaja baarijayurā yija ime", āñurā. I'supaka āñurā imaripotojo ba'iaja najairijayua ja'atabeyurā imarī, noñu upakaja pakirimaja nime. I'supaka imarā nimamaka "Tuparāte jiyipupaka ōñurā yija ime", narīkopeika wapamarīa sajayu. 27 Mapaki Tuparāreka ikupaka nime kire jiyipupaka ōñurā: Pakiamarīrā jarikarā wayuoka baairāte, supabaturā natīmiaka reyatapēkarāteoka jia jeyobaairā, i'supakajaoka ba'iaja baarimajare ima upaka jaribeyurā nime.

2

Īrātiji oyiaja jia jiyipupaka morību'aye'e

1 Mija ā'mitipe yijeyomarā. Ritaja ima pemawa'ribajirā imatiyaiki maipamaki Jesucristore ima simamaka, jiyipupaka kire morīrijayu. "Jia kire yi'yurā yija ime", āñurā imaripotojo, wayuoka baairāte wayuūbekaja, ba'irījia rikimaka rikairāte takaja jia jiyipupaka ōrīrijayurā mija ime. 2 Mia je'e: Karemarīa mija rērīrijayurō'ōrā I'rīka wapajā'rīakaka jariroaka jāātirā, sajeyoa* i'supakajaoka kipitawājoarā taka'ratatirā etaiki. Apika imaki wayuoka baaiiki imarī, jariromajaka jāātirā etaiki. 3-4 Jia jariroaka jāātirā

* 2:2 Anillo

etaikite jiyipupaka ðriwa'ri, “Ikarā mirupabe”, mija āñu. Wayuoka baaikite puri, “Torāja mirikamape, meriberiye'e torāja mirupapabe”, mija āririjayu. I'supaka wayuoka baairāte āñurā imari'potojo, “Imatiyairā nime”, āriwa'ri jia rikimakaja ba'ir'jia rikairāte mija baairokapi puri ba'iaja mija baayu. I'supaka simamaka I'rātiji jiyipupaka ðribu'aberiwa'ri, I'rīka ta'iarāja imarijaribeyurā mija ime.

⁵ Ate jia mija ā'mitipe yijeyomarā. “Yire mija ā'mitiripeabe”, Tuparāte ārikaroka yi'yurā rikimarāja nime wayuoka baari'potojo sayi'yurā. “Wayuoka baairā ba'iratarā nime”, Tuparāte yi'ribeyurāte nareka āririjayu imari'potojo, Jesucristore yi'yurā nimamaka, “Jiibaji kire yi'yurā najarirū”, āriwa'ri jia Tuparāte nare jeyobaarijarirāñu. Supa imarī kērīka upakaja kika rīrākibiriwa'ri kire yi'ririjayurā kijā'merūkirō'ōrā eyarūkirā imarā. ⁶⁻⁷ I'supaka kērīka simako'omakaja wayuoka baairāte jiyipupaka ðribeyurā mija ime. Wayuoka baairāreka i'supaka ðri'ri'potojo, rikimaka ba'ir'jia rikairāte takaja jiyipupaka ðririjayurā mija ime. “¿Nāpareareka ba'iaja majūarijaju”, mija āriwārūbeyu bai je'e? Mía: Ba'iaja mijare baawa'ri iparimarā pō'irā mijare okabaarī ne'ewa'ririjayu. Supabatirā jīitakiji Jesúre imako'omakaja kirika bojariroka ā'mitiripe'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyuyeirā nime. Jesúrirā imari'potojo ðdikapi āriwa'ri jia nareka mija pupajoayu je'e?

⁸ Iku'paka maipamaki Jesúre mare jā'meka: “Mipō'ia miwātaika upakaja a'perāteoka miwayuūabe”, āriwa'ri sabojayu Tuparā majaropūñureka. I'supaka sareka āñua mija yi'rīrākareka jia baairā mija imarijarirāñu. ⁹ Ika mijare āñua ðñurā imari'potojo, jia mijare eyairāte takaja mija wayuūamaka, “Mija ðñu upakaja ba'iaja baairā mija jayu, yijā'meika yi'ribeyurā imarī”, Tuparāte mijare āñu. ¹⁰ Mare kijā'meika simaja yi'yurā imari'potojo, I'rāba'i mayi'ribeyua imarākareka, “Ba'iaja baairā nime yijā'meika yi'ribeyurā imarī”, mareka kērīrāñu. ¹¹ Iku'paka sime a'peba'i Tuparāte bojaeka: “Rōmikirā, i'supakajaoka tūmiakirā, a'perāka ba'iaja baawā'imapekaja mija imabe. Supabatirāoka pō'imajare jāābekaja mija imabe”, mare kērīka. Rōmikirā puri i'supaka kērīka yi'paraka imarā, a'perāka ba'iaja baawā'imari'beyurā imari'potojo pō'imajare mija jāārākareka kijā'meika yi'ribeyurā mija imarāñu. ¹²⁻¹³ Ba'iaja baarika maja'ataokaro'si kirika bojariroka Tuparāte mare ðrīrūjeyu. I'supaka simamaka samayi'rika, mayi'riberikaoka i'atirā simaupakaja sawapa mare kibaarāñu. Supa imarī mokapi, maimabaayu upakaja a'perāte mija wayuūabe. Īakōrī je'e: A'perimarāre wayuūabekaja imarā, nare wayuūabekaja sawapa Tuparāte nare jēñerāñu. A'perāte wayuūabaraka imarā puri “Wayuūarikapi Tuparāte yijare ĩarāñu”, āriwa'ri jījimaka imarā.

Jia baarijayurā maima ĩatirā, “Rita jia yire yi'yurā nime”, Tuparāte mareka āri'irāñu

¹⁴ Mija ā'mitipe yijeyomarā. I'rīka “Cristore yi'yuka nime”, āri'ri'potojo, Tuparāte yapaika upaka a'perāte kijeyobaabesarāka, dakowapamarāia ki-jai'ko'peika jarirāka. I'supaka simamaka “Cristore yi'yuka nime”, kēñutakapiji Tuparāte tāārūkimarīka kime. ¹⁵⁻¹⁶ Ā'mitirikōrī je'e: I'rārimarā mupaka Tuparāte yi'yurāte kēsia baajīka, supabatirā jariroakaoka wayuoka nabaajīka ĩari'potojo, “Ba'arika, jariroakaoka jia mija tōpoerā Tuparāte jia mijare baarū”, āri'rimirākaja mija āñua jiamarāia sime. I'supaka āri'ri'potojo nare jeyobaari'pupamarīrā mija imajīka wapamarāia simajīñu nare mija jai'ko'peika. ¹⁷ I'supakajaoka sime Tuparāte yi'ri'rikakaka. “Tuparāte yi'yurā yija ime”, āñurā imari'potojo a'perāte jeyobaari'pupamarīrā nimajīka, kire yi'riberīwa'ri supa nabaajīñu.

¹⁸ Yijaika yi'riberiwari ikupaka ĩrārĩmarāre yire ārĩjĩñu je'e aḗeyari: “¿Yaje Tuparāte miyi'ritiyayu je'e mi'ioaka?”, yire narĩjĩñu. I'supaka napakā'ā, “Ā'ā, Tuparāro'si jia yibaarijayaupi kire yi'yuka ñima mijare yibeayyu”, nare ñarĩrāñu. I'supaka imaki imarĩ, jia nabaarijaya yire nabeabepakā'ā, “Jia Tuparāte yi'yurā nime”, nareka ārĩwārũbeyuka yi'i. Yire ɓuri ritaja jia yibaarijaya ĩatirā, “Rita, jia Tuparāte yi'yuka kime”, narĩwārũrāñu.

¹⁹ Napupajoaikapi ɓuri “Īrĩkaja kime Tuparā”, ārĩɓupajoairā nime. Rita sime. I'supaka rita ima najaike simako'omakaja aḗerāte wayuĩabeyurā nimamaka, “Tuparāte yi'yurā nime”, nareka marĩwārũbeyu. Īakōrĩ je'e: “Īrĩkaja kime Tuparā”, ārĩɓupajoairā nime Satanārika ima naro'si. Sōñurā imariɓotojo tararikapi kire nakĩkirijayu nare kiwēkomabaarũkirā imarĩ. ²⁰⁻²¹ Jia mija ā'mitipe ōrĩɓuariɓupamarĩrā. Aḗerāte jeyobaabeyurā mija imamaka, dako wapaamarĩa sime Tuparāte yi'yu upaka mija imakoɓeika. Sōñurā mija imaerā mañeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerā baayu mae. Jia Tuparāte yi'yuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijoejĩrā baakoɓeka. I'supaka kibaamaka ĩawa'ri, “Jiitakaja yi'yuka kime Abraham”, Tuparāte kireka ārĩka. ²²⁻²³ Tuparāte jiitakarāja yi'ritiyaiki imarĩ kiyapaeka upakaja Abrahamre baaeka. I'supaka kibaaekapi “Jiitakaja Tuparāte yi'rimirĩrĩkawa'yuki kijarika”, kireka ārĩwārũrĩrā mija ime. Biki-jarā ikupaka Tuparā majaroka bojaĩjirimajire o'oeka: “Jia Tuparāte yi'yuka Abrahamre imaeka. Supa imarĩ ‘Dako okamirāmarĩaja jia yika kima ñoñu’, Tuparāte ārĩka”, sāñu. I'supaka kireka kērĩka be'erō'ō Tuparāte yi'ritiyawa'ri kimakireje kiro'si kijāerā baakoɓeka simamaka Tuparā majaropũñurā o'oeka rita ima.† Supabatirāoka “Yijeyomaki mime’, Abrahamre kērĩka”, sāñu.

²⁴ I'supaka Abrahamre baaeka ōñurā imarĩ, “ ‘Tuparāte yija yi'yu’, mañujĩkatakapi marĩa jia kika majayu”, ārĩwārũrĩrā maima. Kire yi'riwa'ri, kiyapaika upakaja baabaraka maĩmarākareka “Dako okamirāmarĩrāja jia yika nima ñoñu”, Tuparāte mareka ārĩrāñu. ²⁵ Ikuɓaka sime aḗea: Niñerũ e'eokaro'si ĩmirĩjaka ba'iaja wā'imarĩrĩrōmo imariɓotojo ikupaka Rahab imaroyikakote baaeka Tuparāte yi'riwa'ri. Judĩorāka ĩɓamarāre ɓũataekarāre etamaka ĩatirā, “Mija majamarāre mijare jāā'si, yiwi'iarā mija ru'rĩkākabe. Supabatirā ma'a mija ru'riwa'rĩrũkirō'ō mijare yibojarāñu”, nare kōrĩka jia nare baawa'ri.‡ I'supaka kobaamaka ĩatirā, “Jiitaka baaiko koime”, Tuparāte koreka ārĩka. ²⁶ Ōrĩkōrĩ je'e: Mapo'ia ōñimakimarĩa simajĩka dakoapi ārĩwa'ri ōñia imaberijĩka. I'supaka imarika upakajaoka sime, Tuparāte yapaika upakaja baaberikoɓerĩɓotojo, “Kire yi'yurā yija ime”, marĩkopejĩka.

3

Ba'iaja jairikapi ārĩwa'ri rĩkimakaja ba'iaja mabaarijayu

¹ Yijeyomarā, ĩrĩka upakaja Tuparārika bojarĩroka wārōrimaja oyiaja imarika mija ɓupajoa'si. Īrārĩmarāja sawārōrimaja mija imajĩkareka jia simajĩñu. Ikuɓaka mija ōñu: Tuparārika nare nawārōika upakaja nayi'riberijĩkareka, aḗerā ɓemawa'ribaji sawaɓa nare Tuparāte jēñerāñu.

² Rĩkimakaja sime ba'iaja mabaaike. I'supaka simako'omakaja, sarakajepāātĩrā jia jaiibaraka imarā tarāja nime ritaja Tuparāte yapaika upakaja baawārũrijayurā. ³ Kũɓajĩka marērōkaka imako'omakaja, ɓapi

† **2:22-23** Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12. ‡ **2:25** Véase Josué 2.1-21.

jaibaraka rīkimaka ba'iaja maṗoajiyeyu. Ā'mitirikōrī je'e: ikupaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarute imakoṗeko'omakaja kūṗajika ṗerumijia kirijokoṗearā maṗi'ṗeikapi āriwa'ri kire mabaarūjeika upakaja yi'yuka kime. ⁴ I'supakajaoka sime jo'baka kūmua saro'si. Wīrōa jājia baeko'omakaja kūṗajika wērūṗāiapi samatamarīkawārūyu, ma'ririyaṗair'ōrā sa'ririka yaṗawa'ri. ⁵ I'supakajaoka sime marēōkaka. Kūṗajika simako'omakaja saṗi āriwa'ri aṗerāreka ba'iaja majaiyu, "Imatiyaiṗā imarī, aṗerāte ṗemawa'ribajirā yija ime", āriṗuṗajoawa'ri. Mīa, i'supakajaoka sime ṗeka saro'si. Kūṗajitakajikapi mawāāika imariṗotojo jo'baka riopakiaka sajoeyu. ⁶ I'supaka sime marēōkaka. Saṗi ba'iaja jaibaraka rīkimarā aṗerāte ba'iaja majūarūjeyu. Majaika ā'mitiritirā "Ritaoka ba'iaja baairā nime", aṗerāte mareka āriwārūrijayu. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarijayu. Supabatirā aṗerāte ba'iaja baairā majarirūjeyu. Satanāre ba'iaja mare jairūjemaka, i'supaka maro'si simarijayu. ⁷ Mīa. Ritaja ba'irījia ima, wī'ñaaka, āñaka, supabatirā riakakakaoka ṗo'imajarūjewārūirā maima. ⁸ I'supaka simako'omakaja ba'iaja majaika ṗoto, "I'supaka jaibekaja maimaye'e", āriwārūbeyurā maima, sarakajepāāwārūberiwā'ri. I'supakajaoka āñaka mare kukuika ṗoto sayi'aika upaka majaikapi ba'iaja aṗerāte maimarūjeyu. ⁹⁻¹⁰ I'supaka simamaka "Jia yijare mibaayu", Maṗaki Tuṗarāte āñurā imariṗotojo, "Ba'iaja najūarū", āriwa'ri aṗerāreka majairijayu. Yijeyomarā, i'supaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, "Nima upakaja nimarū", āriwa'ri Tuṗarāte ṗo'ijiaekarā maimamaka. ¹¹ Ōrīkōrī je'e: ¿Okokoṗea jia waria okoa ṗoataika, jū'akapitiyika rukubaka ṗorijika rukuya mijareka? ¹² I'supakajaoka higuerajūki imariṗotojo olivo wāmeika ōterikirika upaka ruiberijika. I'supakajaoka iyaka, higueraika upaka rikariberijika. Supa imari okoa rukubaka imabeyu upaka aṗerāreka ba'iaja jaibekaja maimaye'e yijeyomarā.

Tuṗarāte mare jeyobaamaka ōriṗuṗairā maimarāñu

¹³ Ī'rīka mija ṗō'irā "Tuṗarāte yaṗaikakaka ōriṗuṗaiki nime", āñukate imajūkareka jia oyiaja kibaajīñu. I'supakajaoka aṗerāte ṗemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijīñu. I'supaka kibaamaka iatirā, "Jia ōriṗuṗaiki imawa'ri, jia baawārūiki kime", aṗerāte kireka āriṗāñu. ¹⁴ Aṗerāte oakiriwa'ri nare mija ā'mijārāka, supabatirā aṗerāte ṗemawa'ribaji imarika mijaro'si takajīkaja ṗuṗajoariṗotojo, "Jia ōriṗuṗairā yija ime", āṗaraka jījimakapi aṗerāte mija jaikōṗeyu. I'supaka imawa'ri jia wājia imakopeikakaka mija ā'mitiripe'yorijayu. ¹⁵ I'supaka imarā Tuṗarāte yaṗaika upakamarā ṗuṗajoawa'ri, ōriṗuṗakirāmarā nime. Wejeareka imarāte ṗuṗajoairokapi nimarijayu. Supabatirāoka Espīritu Santore ā'mitiripe'abekaja, ba'iaja naṗupaka nare āñua Satanārikapi i'taika sime. ¹⁶ I'supakajaoka nare oakīṗaraka aṗerāte na'mijārāka, supabatirā "Nare ṗemawa'ribaji ōñurā yija ime", narīrāka rukubaka ṗuṗajoairā jariwa'ri, i'supakajaoka ritaja nayapaika upakaja ba'iaja baairā najarirāñu. ¹⁷ I'supaka mare simakoreka, ikupaka sime Tuṗarāte yaṗaika upaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, supabatirāoka jia aṗerāka imariyaṗawa'ri oka naka jiebaraka maimarijarirāñu. I'supaka simamaka aṗerāte āñua ā'mitiritirā, mayapaikatakaja ṗuṗajoabekaja, jia nare mawayūlarāñu. Supabatirāoka wayūiabu'awa'ri jia Ī'rātiji jeyobaabu'abaraka maimarijariye'e. I'supakajaoka ṗaṗuju ṗakibu'abekaja, mañu upakaja baabaraka maimaye'e. ¹⁸ Supabatirā aṗerāka jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerā aṗerāte jeyobaarimaja ṗuri jīitakaja baairā imarā. I'supaka imarā nimamaka, najeyobaairāoka jia imarā jarirāñurā naro'si.

4

Ba'iaɸupakiräre ima upaka imarika yaɸaberwiwa'ri Tuɸaräte yaɸaika upaka maimaye'e

¹ I'supaka yi'ribu'abeyurä imarĩ mija tiyiaja jäjironkapi ba'iaja jaibu'arika imarijaya mijaro'si. İakörĩ je'e: Mija ɸupaka mijare änu upakaja baariyaɸawa'ri Tuɸaräte yaɸaika upaka mija baabeyu. ² I'supaka imarä imarĩ mija yaɸaika upaka mijare imarüjebeyuräte mija ri'kakopeyu. Nayapaika upaka ima töpowärüräte İatirä nare mija oakiririjayu nuɸaka satöpowärübeyurä imarĩ. Maräkä'ä baatirä satöpowärübeyurä imarĩ, boebariwa'ri okajäjiapi mija ɸiɸebu'arijaya. I'supaka mijaro'si sime mija yaɸaika Tuɸaräte mija jēñerijaribeyua simamaka. ³ Kire mija jēñekopeika ɸoto ba'iaɸiji kire mija jēñeika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja ɸupajoabaraka Tuɸaräte mija jēñekopeyu, jjimaka mija imarükitaakaja ɸupajoarijaturä imarĩ. ⁴ I'supaka imawa'ri Tuɸaräte yaɸabeyuräte ima upaka mija ime mijaro'si. Tuɸaräte yi'ribeyurä ɸuri, öña nimatiyikuriji nayapaika takaja ɸupajoawa'ri ba'iaja baarijaturä nime. Nuɸaka ɸupajoawa'ri ba'iaupakaja Tuɸaräte baawä'imarĩrimaja upaka mija jayu. ⁵ Rita sime, İakörĩ je'e. İkupaka sabojayu Tuɸarä majaropñurä kire bojañjirimajire o'oeke: Mare kiɸo'ijiaeka simamaka, "Yire oyiaja ä'mitiripēatiyairä nimarü", äriwa'ri Tuɸaräte mare wayuıayu. ⁶ I'supaka simamaka "Jia ɸo'imajare yire ä'mitiripēarü", äriwa'ri nare jeyobaarika ɸupajoarijaturä kime Tuɸarä. Rita ña nu İakörĩ je'e: "Naɸupaka nare ɸakimakaja 'Öritiyairä yija ime', äñuräte jeyobaabeyuka kime Tuɸarä. 'Aɸeräte ɸemawa'ribaji imabeyurä yija ime', äñuräte ɸuri jia kijeyobaayu", äriwa'ri sabojayu kimajaropñurä. ⁷ I'supaka ima ɸupajoawa'ri "Tuɸarä, ñipamaki mime", äriwa'ri kiyapaika upaka oyiaja baabaraka mija imabe. Sapi mija imaräkareka Satanäre mija ɸeyomaka mijare ba'iaja baarüjewärüberiwa'ri mijareka kiru'riränu. ⁸ Tuɸaräka jibaji riräkibiparaka mija imaräkareka jibaji mijare kiwayuıaränu. Mija ä'mitiɸe ba'iaja baairä. I'supaka mijare baaiiki kimamaka ba'iaja mija baaiika ja'atirä, jia oyiaja mija imarijape. I'supakajaoka ba'iaja ɸupajoabekaja "Tuɸaräte yaɸaika takaja yija baaränu", äriwa'ri İ'rärokapiji ña'riyaañji mija imabe. ⁹ Mia je'e: Ba'iaja baariɸotojo jjimaka mija imarijaturä. I'supaka imabekaja, "Ba'itakaja baairä yija ime", äɸaraka rıomaritirä mija ɸupape'pe. ¹⁰ Topi mae kireka ɸemawa'ribaji mija ɸupaka baabeyurä mija ima İatirä "İmatiyairä nimajiparü", Tuɸaräte mijareka äriäränu.

Majeyomaräre ba'iaja jaiwä'imarĩbekaja maimaye'e

¹¹ Mija ä'mitiɸe yijeyomarä. Ba'iaja jaiwä'imarĩbu'abekaja mija imabe. Supabaturä "Ba'iaja imawa'ri ba'iaja jüarükirä nime", nareka mija äriñjaria'si. İka mijare ña nu ya'ɸekaja ba'iaja mija jeyomaräreka jaiwä'imañurä mija imaräkareka ɸuri, "Mija ɸo'ia mija wätaika upakaja aɸeräte mija wätabe", äriwa'ri Tuɸaräte jä'meika yi'ribeyurä mija imaränu. "Tuɸaräte jä'meika yi'rirükimarä sime", äñurä upaka "Ba'iaja jüarükirä nime", mija ärikoɸeyu. ¹² I'supaka simako'omakaja Tuɸarä İ'rikaja imaki "İkupaka jia mija baabe", äriwa'ri mare jä'mewärüiki. Supa imarĩ Tuɸaräjaoka imaki ritaja ɸo'imajare baaiika İawärütirä, ba'iaja imarika tiyibeyurö'örä na'rirükia imaekareka nare jeyobaaiiki. I'supakajaoka, ikijioka imaki ba'iaja imarika tiyibeyurö'örä ɸo'imajare ɸutarimaji. ¿Tuɸarä İ'rikaja i'supaka baarimajire imako'omakaja mija jeyomaräreka "Ba'iaja baarimaja nime", äriwärürä mija ime bai je'e?

Tuṣarāte jēřīabekaja kibo'ibajirā uṣaka maṣuṣayariji majē'rāko'aberijīñu

¹³ Mia je'e. "Ireje ma'riberiyee, waeroka aṣea wejearā a'ritirā ĩ'rākuri wejeje'rākareka mawaruaka ĩjipatatirā rikimakaja niñerū matōpoari", āṣaraka ĩjimaka mija imarijaju ĩ'rārimarā. I'suṣaka āñurāte yokajāāerā baayu mae. ¹⁴ "Waeroka i'suṣaka yijaro'si simarāñu", mija āřiwārūbeyua sime. Ńoaka ōñia imarūkimarīřa maime. ĩakōři je'e: Bikitojo namasika ruika Ńojimarīji ririṣataika uṣaka maime. ¹⁵ "Tuṣarāte yaṣajīkareka, ōñia yija imatiyikuri ikuṣaka yija baarāñu, isiaoka yija baajiñu", mija āřirāka ĩa simarāñu mijaro'si. ¹⁶ I'suṣaka simako'omakaja Tuṣarāte yaṣaika ṣuṣajoabekaja mija ṣuṣayariji mija baarūkitakaja bojarijaṣaraka ĩjimaka mija ime. I'suṣaka mija baakoṣeika yaṣabeyuka Tuṣarā. ¹⁷ Suṣa imarī ika mijaro'si yo'orijayua ĩatirā, "ĩkuṣaka maimarika Tuṣarāte yaṣayu're", āřiwārūriṣotojo samija baabesarākareka, ba'iaja baairā mija imarāñu.

5

"Aṣerāte ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurā ba'iaja jūarāñurā", Santiagore āřika

¹ Dakoa wayuoka baabeyurā imariṣotojo Tuṣarāte yi'ribeyurā, yire mija ā'mitiritiyabe. Ńamaji ba'iaja jūarūkirā imarī ba'itakaja ṣuṣaribaraka mija imabe. ² Mia je'e, ritaja mija rikaika rabaika uṣaka sime. Suṣabatirā, ĩa jariroaka mija rikakoṣeikaoka butu ba'arikaro'siji sime. ³ Suṣabatirā mija oro, i'suṣakajaoka mija niñerū rikimakaja tōṣotirā samija jietaruṣamaka bitamarika uṣaka sajayu. I'suṣaka simamaka ĩawa'ri "Wayuoka baairāte saṣi najeyobaari imakoṣeyu", aṣerāte mijareka āřirāñu. No'ojřimarija ya wejetiyia seyarūkia jariwa'riko'omakaja rikimabaji niñerū mija mo'arijaju. Saṣi āřiwa'ri ba'iaja baarika tiyibeyurō'ōrā a'rirūkirāja mija ime. ⁴ Aṣea, mija ōteriki rioa ba'iraberimajare waṣajibeyurā mija ime. I'suṣaka mija baaika ĩaiki kime Tuṣarā. Suṣabatirā "ĩa naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawaṣajibeyu", mijareka nañua ā'mitiyuka kime. ⁵⁻⁶ Suṣabatirā ba'iaja baabeyurāteje mija okabaarijaju ĩṣarimarā wājitāji. I'suṣaka nare mija baariṣareareka ĩ'rārimarā wayuoka baairāteje najāāroyika. I'suṣaka ba'iaja nare mija baamaka, marākā'ā mabaaberijika naro'si simamaka ba'iaja nare mija baeaka narakajeṣāāeka. Dika jariwa'ririmarīja rikairā imarī ōñia mija imatikurijīkaja mija baariyaṣaika uṣakaja baarijayurā mija ime. ĩkuṣaka sime ā'mitirikōři je'e: Wa'ibikirāwēkoa najāāerā baaika ruṣu rikimakaja sanaji'ayu ĩa ũkirika sajarirāka ṣoto saajāāokaro'si. I'suṣarā mija imamaka "Ōñia nimarō'ōjitejika takaja ĩa nimakoṣeyu, ba'iaja jūarūkirā imariṣotojo", Tuṣarāte mijareka āñu.

Ba'iaja jūariṣotojo Tuṣarāte yi'riwa'ri samarakajeṣāāye'e

⁷ Yijeyomarā wātaka ñoñurā, mae aṣea ate mijare yibojaerā baayu. Ā'mitirikōři je'e: Aṣerāte ba'iaja mijare baariwā'imarīko'omakaja Maṣpamakire ĩ'tarūkia ṣuṣajoabaraka kiyayaika uṣakaja baabaraka mija imarijaṣe. Mia aṣea, ĩkuṣaka ōterikia ōterimajire ime: Sakiōterāka be'erō'ō ṣu'erō'ō seyarāka ṣoto "ĩāĩa yiro'si jariwa'ri ĩa saruirāñu je'e", āřiwa'ri jajumarīja sakita'ayu. ⁸ I'suṣakajaoka mija imarijaṣe mijaoka, Maṣpamakire ṣe'rietarūkia ta'abaraka kiyayaika uṣaka baarija'atabekaja. "No'ojřimarija sajarīwa'yu ṣo'ĩmajare baaika mirāka ĩarī ketarūkia", āřiwa'ri i'suṣaka mija imabe.

⁹ Yijeyomarā, "Ba'iaja baarimajarata nime", āṣaraka Tuṣarāte yi'yurāreka jaibu'abekaja mija imabe, sawaṣa Maṣpamakite ba'iaja mijare jūarūjekoreka.

“No’ojirãmarãja sajariwa’yu kipe’rietarũkia”, ãrãwa’ri i’supaka mijare ñaũu.
¹⁰ Yijeyomarã, ã’mitirikõrĩ je’e. Ikuþaka nimaeka Tuþarãro’si bojaĩjirimaja: Ba’iaja þo’imajare nare baako’omakaja, sarakajepãþbaraka Tuþarãro’si bojaĩjirijaparaka nimaeka. I’supaka nimaeka simamaka nimaeka upakaja mija imabe mijaro’si. ¹¹ Ōrĩkõrĩ je’e: Ba’iaja jũariþotojo Tuþarãte yi’riwa’ri sarakajepãþrijayurãreka “Jiirã nime Tuþarã ñakoareka”, ãñurã maima. I’supaka kimaeka Job imaroyikaki kiro’si. I’rãba’imarã ba’iaja jũariþotojo Tuþarãte yi’ririja’atabeyuka kimaeka. Supa imarĩ ba’iaja kijũaeka be’erõ’õþi þuri jia imarika kitõþoeka õñurã mija ime. Supa simamaka “Mare wayuĩatiyaiki imarĩ, jia Tuþarãte mare baarũkirã maima”, ãñurã mija ime.

¹² Yijeyomarã ikuþaka sime apea imatiyaikakaka: “Ikuþaka yija baarãũu”, mija ãũu be’erõ’õ simaupakaja mija baarijape. Rita mija ãũua, “Tuþarã þariji õñuka yija ãũua”, mija ãria’si. Supa imarĩ rita ãrĩrijayurã mija imamaka, “Jee”, mija ãrĩrãka, “Jẽno’o”, mija ãrĩrãkaoka, mijare nayi’rirãũu. I’supaka imarã mija imamaka, sawapa Tuþarãte mijare jẽñebesarãũu.

Ikuþaka sime Tuþarãte yi’riwa’ri kire jẽñerika

¹³ Apea mia. Ka’wisika mija jũaika þoto, “Tuþarã, yire mijeyobaabe”, kire mija ãrĩrijape. I’supakajaoka jĩjimaka mija imarãka þoto Tuþarãte jiyiþupayeebaraka mija bayakoyabe. ¹⁴⁻¹⁵ I’supakajaoka i’rĩkate wãmarã jarirãka þoto Cristorika yi’yurãte imaruþutarimajare mija akabe. Nare mija akamaka wãmarã imaki þõ’irã etatirã kũþaji iyebaka kiþo’iarã nabu’arãũu. Supabatirã “Marãkã’ã baawãrũberwa’ri Tuþarã þuri kire tããrãki”, ãrãwa’ri kire najẽñemaka, wãmarã imakite jãjirãũu. Supabatirã ba’iaja kibaaeka kireka imajĩkarekaoka sareka kire kiwayuĩarãũu. ¹⁶ I’supaka wayuĩaiki Tuþarãte imamaka ba’iaja mija baaika mija bojabu’abe. Samija bojabu’arãka be’erõ’õþi mija tiyiaja Tuþarãte mija jẽñebe sareka mijare kijieokaro’si. Tuþarãte yapaika upakaja jiiþuparã maimarãkareka, kire majẽñeika upakaja jiaþi mare ã’mitiritirã tẽrãwa’ribaji mare jeyobaarũkika kime. ¹⁷ Tuþarãro’si bojaĩjirimaji, Elías imaroyirekaki, muþaka þo’imajiji imaekaki kiro’si. I’supaka imariþotojo, Israel ka’iarã okoa jaririka yapaberwa’ri Tuþarãte kijẽñeka upakaja, maekarakakuri wejeje’rã apeje’rã ñe’metãjirõ’õjĩrã okoa jariberika.

¹⁸ I’supaka simeka be’erõ’õ, torã okoa jaririka yapawa’ri Tuþarãte kijẽñemaka okoa jarika ate. I’supaka sabaaka be’erõ’õþi jia õterika ruika mae. ¹⁹⁻²⁰ Mija ã’mitipe yijeyomarã. Mija watoþekarã i’rĩka Tuþarãte yapaika upaka imarika õrĩriþotojo saja’atawa’ri ba’iaja baarimaji jarijikite, mija jeyobaabe. Jia Jesucristore yi’yuka kijariþe’aokaro’si kire jeyobaaiiki þuri jia kire baarãki. Ika jia mija õþe: I’supaka jia kire kijeyobaamaka, rĩkimaka ba’iaja kibaaikareka Tuþarãte kire saye’kariarãũu. I’supaka simamaka kireyarãka þoto ba’iaja jũarika tiyibeyurõ’õrã ke’rirũkia imakoþeikareka kire kitããrãũu.

I’tojirãja sime ruþu.

Primera carta de San Juan

Jesucristore yi'yurāro'si Juanre o'oeka

¹ Yijeyomarā, “Ikupaka Jesucristore ime”, āriwa'ri mijaro'si yo'oerā baayu mae. Ā'mitirikōrī je'e: Tuṡarāte ānu upakaja mare baabeaiki imarī, imajiparūkīrā mare imarūjerimaji kime. Suṡabatirāoka wejea ṡo'ijirirā baaeka ruṡubajirā imatikaki kime. Yija ōnu upakaja kire yija ā'mitirika, kire yija ĩaeka, suṡabatirā kire raberoyikarā imarī, i'suṡaka mijare sayi-bojayu. ² Kika yija imaroyika ṡoto kire yija ĩaeka simamaka, “Rita sime”, āriwa'ri mijare sayibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Iki Jesucristojo imaki mareyarāka ṡoto ōñia kika mare imajiparūjerūkika. Suṡabatirāoka, Kīpaki Tuṡarāka imajiparoyikaki kimaeka. I'suṡaka simamaka, Tuṡarāte yija ṡō'irā kire ṡūataeka kire yija ĩaokaro'si. ³ I'suṡaka simamaka yija ĩaeka, yija ā'mitirika mirākaoka mijare yibojayu yijaka ĩ'rīka upakaja mija ṡuṡajoaokaro'si. Maṡaki Tuṡarāte, Kimaki Jesucristoṡitiyika ĩ'rīka upakaja naṡuṡaka ima upakaja ṡuṡajoairā yija ime yijaro'si. Suṡa imarī, i'suṡakajaoka mija imarika yaṡawa'ri ikupaka mijaro'si yo'oyu. ⁴ Ikupaka mijare sayibojayu ĩ'rīka upaka oyiaja ṡuṡajoatirā j̄jimaka maimaerā.

Jia Tuṡarāka maimarijarirā, ba'iaja baabekaja maimaye'e

⁵⁻⁶ Mija ā'mitiṡe. “Ba'iaja baariroka imabeyua Tuṡarāreka”, āṡaraka Jesúre yijare bojarape. Ikupaka sime: Ba'iaja baarijayurā imariṡotojo “Tuṡarāte ṡuṡajoaika upakajaoka ṡuṡakirā yija ime yijaro'si”, āñurā ṡuri jairim-irākatakaja sajairiwā'imañurā. I'suṡaka imawa'ri, wājiroka ima yi'ribeyurā nime. ⁷ I'suṡaka baabekaja Tuṡarāte ṡuṡajoaika upaka jia oyiaja baabaraka maimarāka ṡuri, ĩ'rīka upakaja maimarijarirāñu. I'suṡaka simamaka Kimaki Jesucristore maro'si riwejurubaraka reyaĳikapi āriwa'ri ritaja ba'iaja mabaarijayua mareka kiye'kariarijayu.

⁸ “Ba'iaja baabeyurā yija ime”, āñurā ṡuri, waṡuju imaja yi'yurā imariṡotojo noñu upakaja naṡo'iaja ṡarebaarijayurā. ĩ'rājaoka imarā wājiroka ṡuṡajoarika yaṡaberirijayurā. ⁹ I'suṡaka baabekaja “Ikupaka ba'iaja yibaayu”, āṡaraka wāārō'ōrāja Tuṡarāte samabojarākareka, sakiye'kariarijarirāñu. I'suṡaka mare baatirā “Oka nare imabeyua mae”, mare kērīrāñu. I'suṡaka jia mare kibaarāñu wājirokapi kēñu upaka oyiaja baaiki imarī. ¹⁰ “Ba'iaja baairā oyiaja ṡo'imajare ime”, Tuṡarāte āritika sime. I'suṡaka simako'omakaja “Ba'iaja baakoribeyurā yija ime”, āñurā ṡuri “Tuṡarāte āñua ṡakirika sime”, āñurā upaka nime.

2

Tuṡarāka maro'si maimakaka jaiĳirimaji kime Jesucristo

¹ Ā'mitirikōrī je'e. Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā mija ime. Suṡa imarī, ba'iaja mija baakoreka, ikupaka mijaro'si yo'oyu. Aṡerikuri ba'iaja mabaarijayua simako'omakaja, Jesucristore maro'si Maṡaki Tuṡarāka jaiĳirijayu. Tuṡarāte ĩarijiyuika oyiaja baaiki imarī, i'suṡaka maro'si baawārūiki kime. ² I'suṡaka baaiiki imarī, ba'iaja mabaaiika waṡa maro'si kireyaeka, ṡapi āriwa'ri ba'iaja mabaaiika Tuṡarāte mare ye'kariarūkia simamaka. Maro'si takajamarā, ritaja ṡo'imajaro'si ṡariji i'suṡaka simaokaro'si suṡa kibaeka.

³ Ikuḅaka sime: Tuḅarāte jā'meika uḅakaja yi'riwa'ri, “Kire ḍñurā maime”, marīwārūyu. ⁴ “Tuḅarāte ḍñurā yija ime”, āriḗriḗotojo, kijā'meika yi'ribeyurā ḅuri, waḅuju ḅakirimaja nime. I'suḅaka nabaarijayu Tuḅarārikakaka wājia ima uḅaka imarijaribeyurā. ⁵ Tuḅarāte jā'meika uḅakaja baarijayuka ḅuri, kire yaḅatijariji yapaiki. I'suḅaka imawa'ri, “Tuḅarāka īrātiji ḅupaika maime”, marīwārūrāñu. ⁶ Suḅa imarī, “Tuḅarāka īrātiji ḅupakirā maime”, mañaokaro'si Jesucristore imaroyika uḅakaja imarijaririka sime.

Bikijakaka jā'merika simako'omakaja mamaka uḅakaja jā'meika

⁷ Yijeyomarā, ika ḅaperapi maekaka jā'merikakaka ḅo'ijiyumarīa mijare yibojoyu. Bikijarāja mawayūabu'arūkia mija ā'mitiriū'mura'atikaja sime. ⁸ Maejekakamarīa simako'omakaja, ḅo'imajare wayuūabaraka Jesucristore imaroyika ḅupajoatirā “Mamamiji yi'rimirīkawa'rirūkiaro'si sime”, marīwārūyu mae. Mijaoka sā'mitiripēairā imawa'ri aḅerāte wayuūairā mija imarijaya mae. Suḅa imarī, “Ba'iaja baarika ja'atirā, mamaka jia imarūkia yijare beairā nime”, ḅo'imajare mijareka āñu.

⁹ Īrīka, “Ba'iaja baabekaja Tuḅarāka īrātiji ḅupajoabaraka ñime”, āriḗriḗotojo, Cristore yi'yukate ĩaripe'yoiki Tuḅarāka jia imabeyuka ruḅu. ¹⁰ Cristore yi'ririjayurāte wayuūaiki ḅuri, Tuḅarāte ḅupajoaika uḅaka jia oyiaja baarijayuka kime. I'suḅaka imaki imarī, ba'ia ḅupajoaberīwa'ri jia oyiaja Tuḅarāka kimarijaya. ¹¹ Suḅabatirā Cristore yi'yurāte ĩaripe'yoiki ḅuri Tuḅarāka īrātiji ḅupajoabeyuka kime. I'suḅaka baarijari, Tuḅarārikakaka yi'ririyaḅabeyuka imarī, ba'iaja kibaarijarirāñu. Ōrīkōrī je'e: Neirō'ōrā maweḅayayu uḅaka imaki kime.

¹² Yimakarā uḅakaja wātaka ñoñurā, “Jesucristore reyaekapi āriwa'riji ba'iaja mabaaika Tuḅarāte mare saye'kariaeka”, āñurā mija imamaka, ika ḅapera mijaro'si yo'oyu.

¹³ ḅakiarimarā, jia Cristore yi'yurā imarī, mija ā'mitipe mijaro'sioka. Wejea ḅo'ijirirā baaeka ruḅubajirā imaū'muekakite ḍñurā mija imamaka, ika ḅapera mijaro'si yo'opūayu. Mija ā'mitipe bikirimaja, kire yi'rimirīkawa'yurā. Satanás, ba'iaja baarimajite īrāḅē'rōtorāja taairā mija ime. I'suḅaka imarā mija imamaka, ika ḅapera mijaro'si yo'oyu.

¹⁴ Yimakarā uḅaka wātaka ñoñurāro'si sayo'oyu ika, Maḅaki Tuḅarāte ḍñurā mija imamaka. Mija ḅakiarimarā, wejea ḅo'ijirirā baaeka ruḅubajirā imaū'muekakite ḍñurā mija imamaka, ika ḅapera mijaro'si yo'opūayu. Mija bikirimaja, okajājirā imawa'ri, Tuḅarārika bojariroka jia yi'ririjayurā mija ime. Suḅa imarī, Satanás, ba'iaja baarimajite īrāḅē'rōtorāja taairā mija ime. I'suḅaka mija imamaka, ika ḅapera mijare yiḅūatayu.

¹⁵ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare baarijayuakaka baarika ḅupapēkaja mija imabe. Suḅabatirāoka ba'irījia mija yapaikareka takaja mija ḅuparia'si. Wejeareka ba'iaja imakoḅeika yaḅatiyaiki ḅuri, Maḅaki Tuḅarāte yaḅabeyuka kime. ¹⁶ Ika wejeareka ba'iaja baarimajare ḅupajoairokapi mija ḅupajoa'si. Ā'mitirikōrī, ikuḅaka ḅupajoairā nime: Ba'iaja baaritakaja yaḅawa'ri, naḅuḅaka nare āñu uḅaka ba'iaja nabaarijayu. Suḅabatirā ritaja ima jiyurika ĩawa'ri, ritaja rikarika nayaḅayu. I'suḅakajaoka “Mia. Dakoareka wayuoka baabeyuka ñime”, āriwa'ri ĩjimaka nare simaḅakirūjeyu. I'suḅaka ba'iaja nabaarijaya ika wejeakarā ḅo'imajapiji ḅo'ijiyu imarī, Maḅakirikamarīa sime. ¹⁷ Ika wejeareka Tuḅarāte yi'ribeyurā, suḅabatirā ba'iaja nabaarijitoikaoka ḅurirāka. Tuḅarāte yapaika uḅaka oyiaja baairā ḅuri ḍñia imajiparāñurā.

Rīkimarāja Cristore yaḡabeyurā imarā

¹⁸ Mija ā'mitipe yijeyomarā. Kūḡajīji sajariwa'yu wejetiyarā seyarūkia. I'supaka simaerā baarāka ruḡu "Cristore Jo'ata'aikite* i'tarāñu", āriwārūtikarā mija ime. I'supaka simarāka simako'omakaja, aḡerā rīkimarāja Cristore jo'ata'airā imatirijayurā maekakaoka. I'supaka simamaka, "Koyiaja sajariwa'yu wejetiyarā maeyerūkia", marīḡupajoawārūrijayu. ¹⁹ Ikuḡaka nime, ā'mitirikōrī je'e: "Maka imakoḡeraparā Jesucristore mayi'yurokamarīa yi'rikopeirā nimarape", nareka āriwārūirā maime. I'supaka imawa'ri mare nakōrōḡaparape. I'supaka Jesucristore mayi'yu upakaja nimarikareka ḡuri mare nakōrōḡapaberijāāeka. Suḡa nabaamaka, "Jesucristorirāmarirā nime", marīwārūrijayu.

²⁰ Mija ḡuri jia rita wājimijikaka Tuḡarārika ḡñurā imarā. I'supaka mija ime Espīritu Santore mijareka Jesūre ña'ajāāeka simamaka. I'supaka mijare kibaaeka simamaka, "Ika nawārōika rita sime, ika ḡuri ḡakirika ima", āriwārūirā mija ime. ²¹ Rita ima ḡriḡbeyurā mija imamakamarīa ikuḡaka mijaro'si yo'oyu. Rita ima mija ḡriwārūyu. I'supakajaoka rita wājimijikakamarīa īrārimarāre wārōrapaka ā'mitiritirā, "ḡakirimaja nime", āriwārūirā mija imamaka, ika ḡaperapī mijare sayibojayu. ²² Ikuḡaka nañu ḡakirimaja: "Jā'merūkika Tuḡarāte wā'maekakimarīka kime Jesūs." I'supaka ḡakirimaja Cristore jo'ata'airā nime. Suḡa imawa'ri "Jesūs ḡakimarīka Tuḡarāte ime, supabatirā Kimakimarīka kime Jesūs", āñurā nime ḡakirimaja. ²³ "Tuḡarāmakimarīka kime Jesūs", āñuka ḡuri, Tuḡarārikimarīka kime. "Tuḡarā Makitaki Jesūre ime", āñuka ḡuri Jesūs ḡakika īrātījiji ḡupaiki kime.

²⁴ Cristorika bojariroka ā'mitīparaka mija imara'aeka ā'mitiripeābaraka mija imabe. I'supaka mija baarijarirākareka Jesūs, Kīḡakika īrātīji ḡupaparaka rīrākibiritiirā mija imarijarirāñu. ²⁵ I'supaka simarāñu, "Yire ā'mitiripeairā ḡñia imajīparāñurā", Jesucristore mare āritika simamaka.

²⁶ Ā'mitirikōrī je'e: Īrārimarā naḡupajoaika upakaja waḡuju ḡakirika mijare wārōriyaḡairā. I'supaka ḡñurā imarī, rakajekaja mija imako'osi ika ḡapera mijaro'si yo'opūayu. ²⁷ Jesucristore mijareka Espīritu Santo ña'ajāāekarā imarā mija ḡuri. Mijaka imaki imarī, mijare wārōrimaji Espīritu Santore imarijayu. I'supaka imarā imarī, aḡerāte mijare wārōrika yaḡabeyurā mija ime. Dika jariwa'rīrimarīa, ḡakimarīaja Espīritu Santore mijare wārōrijayurā imarī, rita imatiyaika mijare kiwārōrijayu upakaja mija imarijaḡe. I'supaka imawa'ri Jesucristoka īrātīji ḡupaparaka jia mija imarijaḡe.

²⁸ Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā, ika jia mija ā'mitipe. Jesūka īrātījiji ḡupaparaka, kiyapaika upakaja jia mija imarijaḡe. I'supaka mija baarijarirākareka, ate ketarāñurīmi kiñakoareka i'yoḡi'ribekaja mija imarāñu.

²⁹ "Tuḡarāte ĩarījiyuika oyaiaja baaiiki kime Jesūs", mija āriwārūika simamaka, "Jia oyaiaja baarijayurā nime Tuḡarā makarā", āriwārūirā mija ime.

3*Tuḡarāriwā maimakaka*

¹ Mija ā'mitipe. Maḡaki Tuḡarā imaki mare wayuīatiyaiki. I'supaka maka imawa'ri, "Yimakarā mija ime", mare kēñu. Rita sime i'supaka mare kēñua, kimakarā tarājaoka maime. I'supaka simako'omakaja, rīkimarāja nime ḡo'imaja i'supaka maima ĩawārūbeyurā. Tuḡarāte ḡriḡbeyurā imarī, kimakarā maima niawārūbeyu. ² Mija ā'mitipe yijeyomarā. Tuḡarā makarā maime

* 2:18 El Anticristo

mae. I'supaka simako'omakaja kimakarā maimamaka, ñamajī aꝑeupaka mare kimarūjerūkia ꝑuri, mare kiōrūrūjebeyua sime. Maekaka sōribeyurā imariꝑotojo “Jesúre etarāñurimi ꝑuri, kire ĩawa'ri kima upakaja maimarāñu”, āriwārūrā maime. ³ “Rita, kima yija ĩarāñu”, āñurā ba'iaja baabekaja nimarjajyu, “Cristore ba'iaja baakoribeyu upaka yija imariyapayū”, āriwa'ri.

⁴ Ba'iaja baarijayurā ꝑuri Tuparāte jā'meika yi'ribeyurā imarā. Mia, kijā'meika yi'riberirika sime ba'iaja baarika. ⁵ I'supaka simamaka, ba'iaja baakoribeyuka Jesucristore ima oñurā mija ime. I'supaka imaki imawa'ri, “Ba'iaja nabaaike yiwapakoyimaka, ba'iaja baape'abekaja nimarū, āriwa'ri, ika ka'iarā ketaeka”, āriwārūrā mija ime. ⁶ Jesúka rīrākibiritiirā imarā, ba'iaja baarijarebekaja nime. Ba'iaja baarijayurā ꝑuri Jesucristore jērākoaberiwa'ri kika ĩrātiji ꝑuparibeyurā imarā. ⁷ Yimakarā upakaja wātaka ñoñurā, “Ba'iaja mabaajika marā imabeyua”, mijare bojayurāte mija ā'mitiripea'si. Tuparāte yapaika upakaja baarijayurā mija imajikareka, Cristo jia oyiaja baaike upaka mija ime. ⁸ Ba'ioyiaja baarijayuka ꝑuri Satanāre kire jā'meika upakaja baarijayuka imaki. I'supaka ñañu, wejea ꝑo'ijirirā baaeka ruꝑubajirā ba'iaja baarimajiji imara'aekaki Satanāre imatika simamaka. I'supaka imara'aekaki imarī ba'iaja ꝑo'imajare kibaarūjerijayua riataokaro'si o'ōrā Tuparā Makire etaeka.

⁹ Ba'iaja baabeyuka Tuparāte imamaka, i'supakajaoka nime kimakarā naro'si. Jia oyiaja imarūkirā Tuparāte nare jarirūjeika simamaka ba'iaja baarūkimarirā nime. ¹⁰ Ikuꝑaka nime Tuparārirā, supabatirā Satanārirā. Mia je'e: “Jesucristore yi'yurā yija ime”, āriꝑotojo, Tuparāte ĩajiyubeyua baairā kirirāmarirā nime. Supabatirā Tuparāte yi'yurāte ba'iuapakaja oñurāoka kirirāmarirāoka imarā.

Īrātiji wayuñabu'abaraka maimarijariye'e

¹¹ Bikijarāja Cristore mija yi'riū'muekarō'ōjīteꝑi “Matiyiaja jia mawayuñabu'arijariye'e”, āñua oñitirā mija ime. ¹² Caín imaekakite baaeka upaka mabaaberijñu. Satanāre yi'riwa'ri jiiꝑupaki kibe'erō'ōkaki imaekakite kijāāeka. Ikuꝑaka āriwa'ri kire kijāāeka. Ā'mitirikōrī je'e: Ba'ika imarī, “Jiika kime yiri'ī”, āꝑaraka kire ā'mijīawa'ri i'supaka kire kibaaeka.

¹³ Mija ā'mitiꝑe yijeyomarā. Ika wejeareka ba'iaja baarimaja imarāte mijare ā'mijīamaka, “Aya, ¿dako baaerā yijare na'mijīayu?”, āriꝑupajoabekaja mija imabe. ¹⁴ Cristore yi'ribeyukajirā maimaroyika ꝑoto reyatarā upakaja maimaeka ruꝑu Tuparāte ñakoareka. Maekaka ꝑuri oñia imajiparūkirā imarī, aꝑeupaka maꝑupaka mare o'aekarā maime. I'supaka maima oñurā maime aꝑerā kire yi'yurāte mawayuñarijyua simamaka. Nare wayuñabeyurā ꝑuri reyatika upakaja imarā. ¹⁵ I'supaka simamaka Cristore yi'yukate ā'mijīaike ꝑuri kire jāārimaji upakaja kime, Tuparāte ĩamaka. Supabatirā “Po'imajare jāārimaji oñia imajiparūkimarīkaja kime”, āriwārūrā mija ime. ¹⁶ Ikuꝑaka sime: Jesucristore maro'si reyaekakaka oñurā imarī, “Mare wayuñaike kime”, āriwārūrā maime. Sōñurā imarī, i'supakajaoka aꝑerā kire yi'yurāte wayuñawa'ri mareyarāka rō'ōjīrā jērāika nare jeyobaabaraka maimarijariye'e. ¹⁷ Aꝑeroka, kikoyiaja ba'irñjia rikaiki, “Tuparāka rīrākibiritiiki ñime”, āriꝑotojo Jesúre yi'yurā wayuoka baairāte jeyobaabeyuka kima simamaka i'supaka kērīkoꝑeika ꝑakirika oyiaja kiro'si jayua. ¹⁸ Wātaka ñoñurā, rita jia aꝑerāte wayuñariꝑupakirā imawa'ri nare majeyobaarijariye'e. Moka mirākapi takaja nare mawayuñakoꝑeijika ꝑuri jiamarā sime.

Jesúre yi'yurā imarī Tuparāte kīkibekaja imarika

¹⁹ I'supaka nare wayuñari pupakirā imarī, nare jeyobaarijayurā nime. Supa imarī “Tuṣarāte rita wājia bojaika yi'ririjayurā maimē”, marīwārūrijayu. I'supaka simamaka Tuṣarāte ñaika wājitāji kīkirimarñaja maimarijayu. ²⁰ “Tuṣarārika bojariroka jia yi'ribeyurā yija ime je'e”, maṣupaka añuaja ba'iaja maṣuparirākareka, “Jia Tuṣarāka maimabesarāñu je'e”, marīpupajoarijayu. Ba'iaja maṣupayua simako'omakaja, saṣemawa'ribaji mare wayuñaiiki Tuṣarāte ime. Suṣabatirāoka maimarijayuakaka ritaja oñuka kime. I'supaka imaki imarī, ba'iaja maṣupayua areka mare jeyobaawārūiki kime. ²¹ Yijeyomarā, mija ā'mitiṣe. Moñu upakaja ba'iaja maṣuparibesarākareka, kīkibekaja maimarijarirāñu Tuṣarāte ñaika wājitāji. ²² Suṣabatirāoka Tuṣarāte añuaja yi'riwa'ri kiyapaika upakaja baairā maimamaka, kire majēñeika ṣoto mayapaika upakaja mare kiyi'rirāñu. ²³ Mija ā'mitiṣe, ikupaka Tuṣarāte mare jā'meka: “Yimaki Jesucristore yi'ṣaraka mija imarijape. Suṣabatirā mijare kijā'meka upakaja wayuñabu'abaraka mija imabe.” ²⁴ I'supaka kērika jiyipupaka oñrijayurā ṣuri Tuṣarāte yapaika upakaja kika ĩrātiji ṣupajoairā imarī rīrākibiritiirā imarā. Espiritu Santore mare kiña'ajāñeika simamaka, i'supaka maima moñu.

4

“¿Yaje rita Espiritu Santore jeyobaaikapitaka nawārōtiyayu je'e?”, ārīwa'ri jia mija ā'mitiririjape

¹ Mija ā'mitiṣe yijeyomarā. “Tuṣarā oka bojañirimaja yija ime Espiritu Santore yijare jeyobaamaka”, añurāte mija ṣo'irā etarāñu. I'supaka napakā'ā “¿Yaje rita oka Espiritu Santore nare jeyobaaikapi nawārōtiyayu je'e?”, ārīwa'ri jia nare mija ā'mitiṣe. “Pakirimaja nimarākareka nare mayi'riberiyē'e”, ārīwa'ri i'supaka mijare ñañu. Ika wejea sareka maima ritatojoreka rīkimarāja ṣakiriwārōrimajare ime. ² “Maṣo'ia upaka kiṣo'ijirirā ika wejeareka Tuṣarāte ṣuñataekaki kime Jesucristo”, añuaja wārōrāñurāte ṣuri “Rita oka, Espiritu Santore jeyobaaikapitaka jairā nime”, nareka mija ārīwārūrāñu. ³ Aṣerimarā ṣuri i'sirokapi wārōbeyurā imarī, Espiritu Santore jeyobaaikapimarā wārōirā nime. I'supaka nabaayu, Cristore Jo'ata'aikirikakaka wārōrimaja imarī. I'supaka simamaka “I'supaka ima wārōrimajare imarāñu”, añuaja oñtikarā mija ime. Maekakaoka “Ika wejea ritatorekaja nimatiyu i'supaka ima wārōrimaja”, ārīwa'ri mijare yibojayu.

⁴ Mija ā'mitiṣe wātaka ñoñurā. Tuṣarārirā mija ime. Suṣabatirā ṣakimajaroka nawārōika mija ā'mitiripe'yoyu. Satanare ṣakirika wārōrimajare jeyobaako'omakaja ĩrāṣe'rōtorāja nare mija baayu Satanare tēriwa'ribaji oñuka kimamaka Tuṣarā. ⁵ Tuṣarāte yapabeyumiji wārōrimaja ṣuri ṣo'imajare waṣuju ṣupajoairokapiji wārōirā. I'supaka nawārōmaka, ika ritatojo wejeareka imarāte nare ā'mitiripe'ayu Tuṣarāte oñberiwari. ⁶ Maa ṣuri, Tuṣarārirā maimē. I'supaka simamaka mawārōrijayua ā'mitiripe'airā nime Tuṣarāte yi'yurā ṣuri. Tuṣarāte yi'ribeyurā ṣuri, mawārōrijayua ā'mitiripe'yoirā. Supa imarī nawārōika ā'mitiritirā, “Ika rita bojariroka sime. I'sia ṣuri waṣuju ṣakirimajaroka sime”, ārīwārūrā maimē.

Mare wayuñarimaji Tuṣarāte ime

⁷ Mija ā'mitiṣe yijeyomarā, mawayuñabu'arijariye'e, aṣerāte mare wayuñarūjerijayuki Tuṣarāte ima simamaka. Supa imarī wayuñabu'arijayurā nime Tuṣarā makarā, suṣabatirā jia kire oñurā nime. ⁸ ṣo'imajare wayuñarimaji Tuṣarāte imamaka, wayuñabu'abeyurā ṣuri kire oñbeyurā

nime. ⁹ Ikuṗaka Tuṗarāte maro'si baaeka mare wayuūiawa'ri: Kimaki i'ṙikaja imakiteje maro'si kiṗūataeka ōñia maimajiparū āriwa'ri. ¹⁰ Ikuṗaka sime aṗerāte wayuūarika: Tuṗarāte mayapaika upakamarīa sime. Ikuṗaka sime, iakōrī je'e: Tērīrikaja mare wayuūiawa'ri Kimakire maro'si Tuṗarāte ṗūataeka kireyaekapi āriwa'ri ba'iaja mabaaike ye'kariaokaro'si.

¹¹ Mija ā'mitiṗe yijeyomarā, i'suṗaka Tuṗarāte jimarīa mare wayuūiatiyaeka simamaka, mawayuūabu'ajīñu maaoka. ¹² Maki imabeyuka Tuṗarāte iaike. I'suṗaka simako'omakaja mawayuūabu'ajīkareka kika i'ṙātiji ṗuṗakirā maime. Suṗabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu. Suṗa imarī kire yaṗatiyarīji yaṗairā majayu. ¹³ Tuṗarāte Espīritu Santore mare ña'ajāāeka simamaka, “Kika i'ṙātiji ṗuṗakirā maime, suṗabatirā kiupakaja mare kijarirūjeyu”, āriwārūirā maime. ¹⁴ Suṗabatirā yija iaeke mirāka mijare yija bojaerā baayu. Rita-tojo wejeareka imarāte tāārimaji imarūkikaro'si Kimakire maro'si ṗūataekaki Mapaki. ¹⁵ “Tuṗarā Maki kime Jesús”, āñurā ṗuri, Tuṗarāka i'ṙātiji ṗuṗakirā nime. I'suṗakajaoka naka kime kiro'si.

¹⁶ Tuṗarāte mare wātaika koritiirā imarī, mare kiwayuūiaikakaka yi'ririjayurā maime.

Mija iabe: Po'imajare wayuūarijayuka kime Tuṗarā. Suṗa imarī, kiupakaja aṗerāte wayuūarijayurā ṗuri, Tuṗarāka i'ṙātiji ṗuṗakirā nime, suṗabatirā kiupakaja nare kijarirūjeyu. ¹⁷ I'suṗaka imarā imarī, Tuṗarāte yaṗaika upakaja ṗo'imajare wayuūairā majayu. Suṗa simamaka ṗo'imajare kiwā'marāñurīmi seyarāka ṗoto “Ba'iaja mare kibaarāñu je'e”, āriwa'ri kīkibekaja maimarāñu, Jesucristore imarijarika upakaja ō'ōrā maimarijayua simamaka. ¹⁸ Tuṗarāte yaṗatiyarīji yaṗairā imarī kire makīkibesarāñu. I'suṗaka imawa'ri kire makīkirūkia imakopeika i'ṙāṗē'rōtorāja mataayu. “Ba'iaja yibaaike waṗa ba'iaja Tuṗarāte yire baarāñu je'e”, āriṗuṗajoairā ṗuri saruṗu kīkibaraka ba'iaja ṗuṗayurā. “I'suṗaka nimamaka jia kire yaṗatiyarīji yaṗabeyukajirā nime ruṗu”, nareka marīwārūyu.

¹⁹ Mamarīji Tuṗarāte mare wayuūaū'mutika simamaka, kire, suṗabatirā ṗo'imajareoka yaṗatiyarīji yaṗarijayurā maime maaoka. ²⁰ “Tuṗarāka i'ṙākibiritiiki ñime”, āriṗoṗotojo, aṗika kire yi'yukate iariṗe'yoiki ṗuri ṗakirimaji kime. Wāārō'ōrā imarāte wayuūabeyuka ṗuri, wāārō'ōrāja imabeyuka Tuṗarāteoka yaṗawārūbeyuka kime. ²¹ Ikuṗaka Tuṗarāte mare jā'meka: “Yire mija yaṗarākareka Jesúre yi'yurāteoka mija wayuūabe.”

5

Tuṗarā makarā imarī, kiyapaika upakaja baarijarirūkirā maime

¹ “Mare kitāāerā Tuṗarāte wā'maekaki kime Jesús”, āriwa'ri sayi'yurā ṗuri Tuṗarā makarā nime. Suṗabatirā Mapaki Tuṗarāte yaṗatiyarīji yaṗairā imarī, kire yi'yurāteoka nawayuūayu. ² I'suṗaka simamaka Tuṗarāte yaṗawa'ri i'suṗakajaoka kijā'meika āñu upakaja yi'riwa'ri “Kire yi'yurāte wayuūarūkirā maime”, marīwārūrijayu. ³ Tuṗarāte jā'meika yi'yurā imarī, “Tuṗarāte yaṗatiyarīji yaṗarijayurā maime”, marīwārūyu. Suṗabatirāoka “Kijā'meika ka'wisitakamarīaja sime”, marīwārūyu. ⁴ I'suṗaka mañu Tuṗarā makarā imawa'ri, wejearitorāja ima ba'iaja baarimijikaka i'ṙāṗē'rōtorāja mataarijayu. I'suṗaka ba'iaja baarimijikaka nabaaike upakaja mabaabeyu Jesucristore yi'riwa'ri. ⁵ Suṗabatirā “Tuṗarā Maki kime Jesús”, āririjayurā imarā, wejeareka ima ba'iaja baabeyurā.

“Yimaki Jesúre ime”, Tuṗarāte ārike

6-8 Õ'orã kimaeka poto maekarakaba'ikaka kireka òrĩwa'ri “Tuparãte pũataekaki kime Jesucristo”, mañu. Mamarĩ, okoapi Jesucristore kirupũko'a jũjerũjeka. Supabatirãoka sabe'erõ'õpi yapua tetaekareka riwejurubaraka kireyaeka. I'supakajaoka rita añuka imarĩ, “Tuparã Maki kime Jesucristo”, Espĩritu Santore mare arĩrijayu. Ika maekarakaba'i õñurã imawa'ri, “Tuparã Maki kime Jesucristo”, marĩwãrũyu. Jesũre kirupũko'a jũjerũjeka, supabatirã yapua tetaekareka kiriwejurueka, Espĩritu Santore mare bojarijayua maekarakawãme imariõotojo ĩrãtiji oyiaja sabojayu. 9 Po'imajare mare añua yi'rĩrũkia oyiaja sime. I'supaka simako'omakaja “Yimaki kime ĩT”, Tuparãte arĩkaroka takaja ima saemawa'ribajirã mayi'rĩrũkia. 10 Tuparã Makire yi'yurã pũri, “Kimakireka Tuparãte bojaeka rita sime”, arĩwa'ri napupakarã sõñurã nime. “Tuparã Makimarĩka Jesũre ime”, añurã pũri Tuparãte kireka bojaeka yi'ribeyurã nime. I'supaka añurã imarĩ, “Wapuju pakirika sime Yimaki Jesũre ime”, Tuparãte añua”, narĩrijayu. 11 Mija ã'mitĩpe, ikupaka sime Tuparãte kireka bojaekakaka: Kimakipi arĩwa'ri õña mare kimajiparũjeka. 12 Tuparã Makika ĩrãtiji pupakirã, õña kika imajipatiirã imarã. Kika ĩrãtiji pupamarĩrã pũri kika õña imajipabeyurã.

Bojajiibaraka piyia Juanre naro'si o'oeka

13 Tuparã Makire yi'yurã imarĩ, kika õña imajiparã mija ime. I'sia jia mija õñaokaro'si ika pãpera o'otirã mijaro'si yipũatayu.

14 I'supaka simamaka jia kika ĩrãtiji pupakirã imarĩ “Tuparãte yapairokapi kire majẽnerãkareka, mare kiã'mitiripẽarãñu”, añurã maimẽ. 15 “Mare ã'mitiripẽaiki kime Tuparã”, añurã imarĩ, “Kire majẽneika upakaja mare jã'ataiki kime”, arĩpupajoirãoka maimẽ.

16 Ikupaka sime apea: ĩrĩka Jesũre yi'yuka, mija watopekakaki imariõotojo ba'iaja kibaaika mija ĩarãkareka, Tuparãte kiro'si mija jẽñejibe. Ba'iaja jũarũkiwapa imakopekareka Tuparãte ye'kariariba'ikaka simaye'e i'supaka kiro'si mija baarãka. I'supaka kiro'si mija baamaka ba'iaja kibaaikareka Tuparãte kire wayũarãñu ate jia kika kimaokaro'si. Apeba'i ba'iaja baarika ima, sawapa ba'iaja imarika tiyibeyurõ'orã a'rĩrũkia. I'supaka ĩrĩkate baarãkareka, “Kiro'si Tuparãte mija jẽñebe”, mijare arĩbeyuka yi'i. 17 Ritaja ba'iaja mabaaika jiamarĩa oyiaja ima Tuparãte ĩaika wãjitãji. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja mabaaika simaupatimarĩa sime Maiãpamakire imarõ'õ mare tã'urũkia.

18 Ikupaka moñu: Tuparãmakarã imarĩ ba'iaja baarijaribeyurã maimẽ, Tuparã Makire mare ĩarĩñua simamaka. Supa imarĩ Satanãre ba'iaja mare baarũjewãrũbeyu. 19 “Tuparã makarã maimẽ”, arĩwãrũirã maimẽ. Kire yi'ribeyurã ika wejaritatorjoreka imarãte pũri ba'iaja Satanãre baarũjerijayu. 20 Mia je'e, ikupakaoka moñua sime: Ika maima ka'iarã Tuparã Makire po'ijirika. Supabatirã Tuparã imatiyaikite moñaokaro'si mare kiõrĩwãrũjeka. Supabatirã Kimaki Jesucristoka ĩrãtiji upakaja pupakirã imarijayurã imarĩ, Tuparãrirãoka maimẽ. Ikiji Tuparã kime, supabatirã ikijioka kime mare õña imajiparũjeiki. 21 Yijeyomarã, i'supaka kima õñurã imarĩ, wapuju po'imajare baapo'ijiaeka mija yi'rĩrijaria'si.*

I'tojĩrãja sime rupũ.

* 5:21 Juan quería que los creyentes rechazen las enseñanzas falsas que no dicen la verdad de como es Jesucristo. Lo mismo como los ídolos de dioses falsos no muestran la verdad de como es Dios.

Apocalipsis

Makārārūñuroka upakapi Jesucristore Juanre bojaeka

¹ Ika papepareka o'oeke bojaika ikuparō'ōpiji imarūkiakaka. I'supaka imarūkia kiyapaika upaka baarijayurāte sōñaokaro'si Kimaki Jesucristore sakija'ataeka Tuṗarā, nare sakibojaokaro'si. Supa imarī ángelte yipō'irā kipūataeka yire sakiōrīwārūrūjeokaro'si. Juan, kiyapaika upaka baarijayuka ñime. ² Yi'i Juan, yire pemakotowiritirā ángelte ritaja yire bearapakarō'ōjirāja yibojayu, sapemawa'ribaji pañakarāja peawa'ri pakibekaja. I'supaka yiro'si simarape Tuṗarārika bojariroka Jesucristore yire ōrūrūjemaka.

³ I'supaka ima ikuparō'ōpiji etararirāka simamaka ikupaka mijare ñañu mae. Supa imarī ika ñañua bojarimaja, supabatirā sayi'rirāñurāoka jia jijimaka imarijarirāñurā.

Īpotēñarirakaweje Jesúre yi'yurā imaeakarō'si Juanre o'oeke

⁴⁻⁵ Mae, Asia ka'iarā Īpotēñarirakawejeareka Jesúre yi'ririṗaraka imarāro'si ika yo'oyu yi'i Juan. Supa imarī Tuṗarā, Jesucristo, Espiritu Santoṗitiyika maekarakamarā jia mijare najeyobaarū, jia naka mijare imarūjewa'ri. Bikija imara'aekaki imariṗotojo maekakaoka imarijayuka Tuṗarāte ime. I'supakajaoka ñamajī imajīparāki kime. I'supakajaoka Tuṗarāte jā'merupa wājitāji imarijayurā Īpotēñarirakamarā imarā*. Espiritu Santo ritaja ōrīṗataiki kime ārīrikopakaja i'supaka kiwājitāji nimarijayu. Supabatirā Jesucristo imaki Kīpakire āñua upakatakaja bojarimajī. I'supaka imaki imarī, reyariṗotojo ōñia kijariṗe'rika ate. I'supaka kibaaū'muekapi āriwa'ri rīkimarāja reyariṗotojo sabe'erō'ō ōñia jariṗearāñurā ate. Supa imarī ritatojo wejeareka ĩamarāre jā'meiki kime. I'supakajaoka mare wātawa'ri maro'si riwejurubaraka kireyaekapi ba'iaja mabaatika kiwapakoyika. ⁶ I'supaka mare kibaaeka simamaka, kijā'merūkirāro'siji maimarāñu. Supabatirā kurarāka upakajaoka Kīpaki Tuṗarāte yapaika upakaja baarimaja maima. Supa imarī, "Ritaja ĩpamaki imarī dika jariwa'ririmarāja jā'mewārūṗataiki kime. I'supaka kimamaka aṗea ima pemawa'ribaji jūitakaja jiyiṗupaka morirūkika kime", āṗaraka jijimaka kika maimarijarirāñu. I'supaka oyiaja imarijarirūkikaro'si simarū.

⁷ Ikupaka imarūkiaoka jia mija ōrīrijape, ĩakōrī je'e:

Oko ūmaka watōpekapi Cristore i'tarāñu. Ritatojo wejeareka imarā, supabatirā kire jāēkarā ṗarijioka ĩapatarāñurā i'supaka imarāka. "Ba'iaja yijare kijūarūjerāñu", āriwa'ri orirāñurā. I'supaka simarū.

⁸ Ikupaka kibojayu: "Alfa,† Omega upaka imaki ñime. Alfa ñime ñañu ritaja ṗo'ijjaekaki imarī. Supabatirā Omega ñañua 'Ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime', ārīrika sime. Ritaja ima tērīwa'ribaji imaki ñime. Bikija imara'aekaki imariṗotojo maekakaoka imarijayuka ñime. Supabatirā y'i'jioka imaki imajīṗarijarirūkika", āriwa'ri Tuṗarāte bojayu.

Juan, makārārūñuroka upakapi Cristore kīaeka

⁹ Yi'i Juan, Jesucristore yi'yuka ñime mija jeyomaki imarī. Mija upakaja Tuṗarāte yire jā'mērūkikaoka ñime yiro'si. I'supaka imaki imarī, mija upakajaoka ṗo'ımajare yire ba'iaja jūarūjerijayu, Maĩṗamakirirā ṗatiji

* 1:4-5 Siete espíritus † 1:8 En el alfabeto griego, alfa es la primera letra y omega es la última.

i'supaka oyiaja jüarükirā maima simamaka. I'supaka jüaripotojo Jesucristore ā'mitiripēaiki imarī, sayirakajepāāyu. Supa imarī Patmos wāmeirō'ō jümurikarā yire nataarape Tuparārika bojariroka yibojarapaka pareaja wēkomakareka nimaokaro'si. ¹⁰ Domingorīmi Tuparāte jiyipupayeebaraka nimarapaka poto, Espiritu Santorikapi yire nā'ajāāekaki. Ikuparō'ōpiji makārūñuroka upakapi yire kiarūjerape. I'supaka nimarapaka poto yipēterō'ōpi trompeta napupuika jājia okaayurō'ōjīrā jājirokapi ī'rikate jaimaka nā'mitirape. ¹¹ Topi mae ikupaka yire kērīkorape:

—Maekaka mire yibeaika papeerarā samio'obe. Supabatirā Asiaka'iarā Jesúre yī'yurā ī'potēñarirakawejeareka imarāro'si samipūatabe. Ikuapaka wāmeika sime wejea samipūatarükirō'ō: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, supabatirā Laodiceakarā nime,— kērīkorape.

¹² Torājīrā mae “¿Maki torā yire jaiki?”, āparaka jorowa'ri yiyoirape kire ĩarika yapawa'ri. Yoirā baakōrī ī'potēñarirakabi peritēria yaaboaike orokaka baaeka imamaka nīarape. ¹³ Supabatirā sawatopekarā ī'rika pō'imaji upaka ĩoikite imarape. Kijariroaka saya upaka ima kiūpusikarō'ōjīrā nioaka jāāiki kimarape. I'supakajaoka orokaka baaeka kikārimaki wājītāji jāāpiaekaki kimarape. ¹⁴ Supabatirā kirupuko'a kirupua boitaka sōirape. Kiñakoa pūri pēka jū'rēika upaka ōirapaka. ¹⁵ I'supakajaoka kiū'pua bronce najoieka poto ya'taika upaka sōirape. Kijaika āta jājia we'ririkaika upaka okaarapaka. ¹⁶ Supabatirā kipitaka ritapē'rōtopi ī'potēñarirakamaki tā'pia kirikarape. Kir-ijokopeapi ī'pape'rōtowā'taja opijieka sara wararapaka. Kipema jūitakaja aiyate yaaike upaka ōirapaka.

¹⁷ Torājīrā mae kire ĩakopekaja kiwājītāji nā'rītirā, jaiberijika, rī'meberijika yijarape. I'supaka yibaamaka kipitaka ritapē'rōtopi yire rabetirā, ikupaka yire kērāpe:

—Mikīkia'si. Ritaja pō'ijiaekaki imarī, supabatirā nīmajī wejea tiyirūjerükika nime.† ¹⁸ Ōñia imajiparükika nime, reyaripotojo ōñia yijaripe'rika be'erō'ō apekurioka reyarükimarika nīma simamaka. I'supaka imaki imarī, nareyaikareka pō'imajare e'torirükika nime ōñia nīmajipaokaro'si. Supabatirāoka topi nare ja'ajiyerükimarika nime. Supa imarī reyaeka mirārāte imarō'ō kopereka wierimajiji nime,— yire kērāpe makārūñuroka upakapi yipō'irā pemakotowiritirā.

¹⁹ I'supaka yire āriweatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Maekaka, nīmajī imarūkiaro'si samiaika simamaka ika miaika upakaja samio'obe. ²⁰ Mia, ritapē'rōto ī'potēñarirakamaki tā'pia yirikaika ĩaripotojo, “I'supakaro'si simek'ā”, āriwārūbeyuka mīme. Ikuapaka imarūkiaro'si i'supaka sime: Ī'potēñarirakamarā tā'pia miaika ima ī'potēñarirakawejekarā yire ā'mitiripēarimajare imaruputarimaja ārirokopakaja. I'supakajaoka sime peritēria yaaboaike miaika. Ī'potēñarirakawejerā yire yī'yurāte ime ārirokopakaja sime,— yire kērāpe.

2

Éfeso wāmeika wejeareka imaekarāro'si papeera o'otirā Juanre pūataeka

¹ I'tojīrā, yire pemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe ate:

—Éfessoreka imaki yire ā'mitiripēarimajare imaruputarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Ī'potēñarirakamarā tā'pia rikaiki, i'siarakatērioka peritēri

† **1:17** La traducción en español dice: “Yo soy el primero y el último.” También en Apocalipsis 2.8 y 22.13, y Isaías 41.4; 44.6; 48.12

watopekārā turitapaki imarī ikupaka yibojayu: ² Ā'mitirikōrī je'e. Ritaja mija baarijayua oñuka ñime. I'supaka simamaka, ÷'imajare yire yiririka yapawa'ri mija ka'wisijūayu. I'supakajaoka aþerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire mija yiririja'atabeyua jia ñoñua sime. I'supakajaoka 'Cristorika bojariroka bojarimaja yija ime', I'rārimarāre ārīpakiko'omakaja, '¿Yaje rita nañu?', añurā mija ime. Supa imarī nabaarijayua jia ĩawārūtirā, i'supakajaoka nawārōika ā'mitiritirā, 'Wapūju pakibaraka ba'iaja baairā nime', mija añua ñorīpataika sime. ³ I'supaka imarijayurā imarī, aþerāte ba'iaja mijare baako'omakaja yire ā'mitiripēarija'atabeyurā mija ime. Ka'wisika imarijayuareka wayupīpekaja sarakajepāarijayurā imarī, yire mija yiyua ja'atabeyurā mija ime. ⁴ I'supaka simako'omakaja mamarītaka yire yiriū'mubaraka yika mija rīrākibirapaka upakamarīa imarā mija jayu mae. I'supaka simamaka mijaka jia jjimaka imabeyukajika ruþu yi'i. ⁵ Supa imarī, yika rīrākibiriwa'ri jia yire mija yiriū'muraparō'ō þupape'ritirā, 'Jia mika yija imarapaka upakamarīa yija jayua ba'itaka sime', añurā mija jape. Supa āþaraka mamarī yika jia imatiyawa'ri jia mija baarapaka upakaja mija baabe ate. I'supaka mija baabesarāka no'ojīrāmarīaja mija þeritērīa yaaboabaraka imakoþeika mijareka se'marī yetarāñu. I'supaka yibaarākareka yire jiyiþupayeerimajare rērījaribesarāñu torā mae. ⁶ Mae mije ñañu, jia yika mija imarapaka upakamarīa jayurā imariþotojo īrāba'ia jia mija baayu ñiamaka. Nicolaítas tatarāte ba'iaja baaika mija ĩariþe'yoika jia sime. I'supakajaoka sime yiro'si. ⁷ Mija ā'mitiþe ritaja wejeareka yire yīþaraka imarijayurā. Jia samija ōrīþūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitiþe. Ba'iaja nabaakoþeka naja'atayu Satanāre īrāþē'rōtorāja baairā. I'supaka baarāñurāte Tuþarā rioñe'metāji oñioyapurika nare yiji'arāñu", ārīwa'ri mio'obe, — yire kērāþe makārārūñuroka upakapī yire þemakotowirapakī.

Esmirna wāmeika wejeareka imaekarāro'si þapera o'otirā Juanre þūataeka

⁸ Sapemajīrā ikupaka yire kērāþe ate:

— Esmirna wejearā yire ā'mitiripēarimajare imaruþutarimajiro'si ikupaka mio'obe: "Ritaja þo'ijiaekaki imarī, supabatirā ñamajī wejea tiyirūjerūkika ñime. Yī'ijioka imaki reyariþotojo oñia jariþe'rikaki. I'supaka jarikaki imarī ikupaka mire ñañu: ⁹ Mia je'e. Ba'iaja mijare nabaamaka, jiamarīa mija jūarijayua oñuka ñime. Supabatirā wayuoka baairā mija imaoka ñorīpataika sime. I'supaka mija ima simako'omakaja Tuþarāte mijare saja'ataekapī ārīwa'ri, imatiyaika rikairā mija ime. I'supakajaoka 'Judiorāka imarī, Tuþarārīrātakaja yija ime', āþaraka, 'Ba'iaja baarimaja nime', āþaraka mijareka kērājairimajareoka oñuka ñime. I'supaka nabaayu Tuþarāte yī'riberiwa'ri Satanāre yapaika upaka baarijayurā imarī. ¹⁰ Wēkomaka imariwi'iarā ba'iaja mija jūarijarirāka kīkibekaja mija imabe. I'supaka Satanāre nare þupajoarūjemaka īrārimarāre torā natarāñu. Yire mija ā'mitiripēaika mija ja'atarika yapakoþewa'ri i'supaka mijare kibaata'arāñu īþapitarakarāmirō'ōjīrā. I'supaka jūariþotojo mijare najāārakarō'ōjīrāoka, yire mija ā'mitiripēarija'ata'si. I'supaka samija rakajepāārākareka, 'Oñia imajīparūkirā nimarū', mijareka ñarīrāñu. ¹¹ Mija ā'mitiþe ritaja wejeareka yire yīþaraka imarijayurā. Jia samija ōrīþūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapī yibojaika jia mija ā'mitiþe. Ba'iaja jūariþotojo yire ā'mitiripēabaraka imarijayurā þuri, ba'iaja jūarika tiyibeyurō'ōrā yīþūatarāñurāka a'rīrūkimarīrā nime", ārīwa'ri mio'obe, — yire þemakotowirapakire mijare bojayu.

Pérgamo wāmeika wejeareka imaekarāro'si papepa o'otirā Juanre pūataeka

12 Torājīrā ate yire pemakotowirapakire ikupaka yire ārāpe:

—Pérgamo wejearā yire ā'mitiripēarimajare imaruṣutarimajiro'si ikupaka mio'obe: “Mia je'e ikupaka űaűu I'pape'rōto opika sara rikaiki imarī. 13 Ritaja mija imarijayua űiaika simamaka, Satanāre jā'meirō'ōrā mija imaoka űorīpatayu. Torā imariṣotojo yire yi'riwa'ri Satanāre ā'mitiripēabeyurā mija ime. Mia je'e, toto jia yire yi'riwa'ri Antipās wāmeikite yirika bojariroka bojaja'atabeyuka kimamaka, kire najāāeka. I'supaka tokarāre kire baako'omakaja yire mija yi'yua ja'atabeyurā mija imarape. 14-15 I'supaka simako'omakaja Balaam imaroyirekaki, Balac imaroyikate kiwārōekamijikaka yi'yurāte ā'mitiripēarijayurā nime I'rārimarā mija pō'irā. Suṣa imarī jījimaka mijaka imabeyukajika yi'i. Mia je'e, ikupaka sime Balaamre wārōekamijikaka: 'Israelkarāre ikupaka mibojabe ba'iaja nabaakaro'si: “Jērāka jiyeka jiyipupaka ōriwa'ri, wa'iro'si ri'ia yija pāarijayua mija ba'arāka marā imabeyua. I'supakajaoka yi'ia tā'omaja rōmitikaka mija yapaika upakaja mija wā'imarīkopebe”, āriwa'ri Balaamre kire wārōeka. Bikija Israelkarāre Balaamre wārōeka yi'riwa'ri ba'iaja nabaakea. I'supakajaoka I'rārimarāre mija watoṣekarā ba'iaja baarijayu Nicolaitas tatarāte wārōika yi'riwa'ri. 16 I'supaka simamaka 'Pakirimajaroka ā'mitiripēawa'ri ba'iaja mija baa'si', nare āribeyurā mija imarākareka no'o'jīrāmarāja mija pō'irā yeyarāka poto yirijokopearā sara imapi ba'iaja nare yibaarāűu sana'mitiripēarija'atabepakā'ā. 17 Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurā. Jia samija ōriṣūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitipe. Ba'iaja nabaaiika ja'ataeka imarāte puri ba'arika maikoribeyua manā wāmeika yi'iarāűu. Suṣabatirā āta boia mamaka wāmea sarā o'oeka ima nare űijirāűu, so'oeka marāoka iawārūbeyua simarāűu. I'supaka simako'omakaja se'etorirāki I'rikaja siawārūrāki”, āriwa'ri mio'obe,— makārārūűuroka upakapi yire pemakotowirapakire bojarape.

Tiatira wāmeika wejeareka imaekarāro'si papepa o'otirā Juanre pūataeka

18 Topi ikupaka makārārūűuroka upakapi pemakotowirapakire yire ārāpe ate:

—Tiatirarā yire ā'mitiripēarimajare imaruṣutarimajiro'si ikupaka o'otirā miṣūatabe: “'Peka jūrēika upaka yi'űakoa ya'taiki űime. I'supakajaoka, bronce najoemaka saya'taika upaka saya'tayu űu'pua', yi'i Tuparā Makiji mijare yibojayu. 19 Ritaja mija baaiika ōriṣataiki űime. Suṣa imarī 'Po'imajare wayuṣarimaja, suṣabatirā yire ā'mitiripēairā nime', mijareka űaririjayu. I'supakajaoka ritaja aṣerāte mija jeyobaaika ōriṣataiki űime. Yire ā'mitiripēairā mija imamaka, ba'iaja aṣerāte mijare baarijayu. I'supaka mijare nabaako'omakaja yire mija ā'mitiripēaika ja'atabeyurā mija ime. I'supaka simamaka 'Mamarī yire nayi'riū'murapaka pēmawa'ribaji jia baairā nime', mijareka űaűu. 20 I'supaka simako'omakaja ikupaka mija baarijayu: I'rāko rōmo Jezabel wāmeikote ba'iaja jaiko'omakaja 'Kopakaja, mijaitiyibe mae', kore āpekaja wiriwirikā'aja kore mija ā'mitirikopeyu. Suṣa imarī mijaka jīitakaja jījimaka űimabeyukaji ruṣu. Mia je'e ikupaka kōririjayu: 'Tuparāro'si jaijīrirōmojo űime.' I'supaka imako imarī 'Aṣerāka mija yapaika upakaja mija wā'imarīkopebe. I'supakajaoka jērāka jiyipupayee'wa'ri sapō'irā wa'iro'si ri'ia napāāika mija ba'akopejika', āparaka kobojojarijayu. I'supaka kōpakā'ā ā'mitiritirā, rukubaka pūapajoairā jariwa'ri, yire yi'yurāte ba'iaja baayu. 21 I'supaka simamaka ba'iaja kobaaika ja'atarika yapawa'ri, yita'akopeṣepe ruṣu. I'supaka simako'omakaja, ba'iaja kowā'imaririjayua

ja'atariyaḅabeyuko koime. ²² Mia, i'suḅaka koima simamaka, 'Jimarīa wāmarīa jaritirā, kokārīḅeyurūkiareka ba'iaja kojūḅeyurāñu', koreka ñañu. Suḅabatirā koka wā'imarīrijayurā upatireje i'suḅakajaoka yibaarāñu i'suḅaka ima ja'atabekaja nimarākareka. ²³ Suḅabatirā kowārōika ā'mitirīḅēawari i'sirokapi imarijayurāteoka yiriataḅatarāñu. I'suḅaka yibaarāka itirā, 'Ritaja maḅuḅajoaika ḅriḅataiki kime', yireka narīwārūrāñu ika wejeareka yire yi'yurā upatiji. Suḅabatirāoka 'Maimarijayu upakaja, tērīrika ima, ḅemakaḅañakaja imaoka mare sakiwaḅajaiyu', mija ārīwārūrāñu. ²⁴⁻²⁵ Tiatirareka imarā I'rārimarā ḅuri kowārōika ā'mitirīḅēabeyurā. 'Ikupaka sime imatiyaika bojariroka makioka ḅriḅeyua', ārīwa'ri ḅakirirōmore wārōika ā'mitirīḅēarimajare mijare bojako'omakaja samija ā'mitirirīḅē'yoyu. 'Imatiyaika bojariroka sime', narīḅakiyu Satanārika simako'omakaja. I'suḅaka ima ā'mitirirīḅē'yoirā mija imamaka aḅea mijare jā'mebesarāki yi'i. Mae mijare ñarīrā baaika upakataka mija imarijāḅe. Mia je'e: Yīḅerietarūkia ta'abaraka jia yire ā'mitirīḅēarija'atabekaja mija imarijāḅe. ²⁶⁻²⁸ Yire ā'mitirīḅēarija'atabekaja, suḅabatirā ḅñia nimatīyikuri yiyapaika upaka baarija'atabeyurāte ikupaka ñarīrāñu: 'Ritaja wejeakarāre mijā'mebe', Yīḅakire yire ārīka upakaja, 'Ritaja wejeakarāre jā'meirā mija imarāñu, nare ñarīrāñu. I'suḅaka simamaka Tuḅarāte yi'ririyaḅabeyurā ritatojo ika wejeareka imarāte wā'imakaja mija riatarāñu. Suḅabatirā yire ā'mitirīḅēarija'atabeyurā mija imamaka, wārīrika ru'ara'aerā baaika ḅoto tā'ḅia ḅaika mijare yiya'atarāñu 'Ba'iaja baarika tēñurā nime', ārīwa'ri. ²⁹ Mija ā'mitīḅe ritaja wejeareka yire yi'ḅaraka imarijayurā. Jia samija ḅriḅūariyaḅaye'e, Espīritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitīḅe", ārīwa'ri mio'obe, — yire kibojarāḅe.

3

Sardes wāmeika wejeareka imaekarāro'si ḅḅepera o'otirā Juanre ḅūataeka

1 I'sia ḅemajirā ikupaka yire kērāḅe ate:

—Sardes wejeareka yire ā'mitirīḅēairāte imaruḅutarimajiro'si ikupaka mio'oñjibe: "I'ḅotēñarirakamarā upaka tērīwa'ribaji imatiyaiki Espīritu Santo ḅuḅakapi baarijayuka ñime. Suḅabatirā I'ḅotēñarirakamarā tā'ḅia* rikaiki ñime. Mia je'e: Ritaja mija baaika ḅriḅataiki ñime. Mijare itirā 'Cristore jia yi'yurā nime', ḅo'imajare mijareka ārīko'omakaja yireka ḅuri yiyapaika upaka baabeyurā imarī, yire ā'mitirīḅēabeyurā upakaja mija ime. ² Jia mija ḅuḅajoabe! Yire yi'ribeyurā upakaja mija jayua simamaka, jia ḅuḅaḅeritirā yire mija ā'mitirīḅēabe ate, yire mija yi'yua mija ja'atakoreka. Tuḅarā ñakoarekaoka kiyapaika upakataka baabeyurā mija ime ruḅu. ³ Suḅabatirā mamarī yirika bojariroka mija wārūñu'murapakakaka jia mija ḅuḅajoaḅe'abe. I'suḅaka jia sōriwaḅu'ape'atirā, ba'iaja mija baaika mija ja'atabe. I'suḅaka mija baabesarākareka, ikuparḅ'ḅiji karee'erimajire etaika upakaja mija ḅriḅeyurḅ'ḅiji mija ḅḅ'irā etatirā mijare sayiwaḅajairāñu. ⁴ I'suḅaka simako'omakaja, I'rārimarā takaja imarā Sardereka ba'iaja baabeyurā. I'suḅaka imarā ḅuri jariroaka ka'imarīa jāñirā upaka imarā. Suḅa imarī 'Ba'iaja baariḅē'yoirā imarī, jia boia jariroaka jāñirā yika nimarāñu', ñañua jia sime. ⁵ I'suḅaka simamaka imarāreje Satanāre I'rāḅē'rōtorāja baairāte jariroaka jia boia yijāñrūjerāñu. Suḅa imarī 'Ikarakamarā nime yika imajiparūkirā', ḅḅepera ḅūñurā ññua yirū'rēbesarāñu. I'suḅakajaoka, Yīḅakire ĩarāka wājītāji, suḅabatirāoka kiāngelrākare ĩarāka wājītāji 'Yire yi'yurā nime',

* 3:1 Véase versículo 1.20. Los siete líderes de las siete iglesias

nareka ñarĩrãñu. ⁶ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaakapĩ yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

Filadelfia wãmeika wejeareka imaekarãro'si pãpera o'otirã Juanre pũataeka

⁷ —Topi ate Filadelfia wejeareka yire ã'mitiripẽairãte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'õjibe: "Tuparãpi imarijayuka imarĩ ñañu upakaja baarijayuka ñime. Supabatirã ãpi David imaroyikaki riparãmi imarĩ, kiupakajaoka Tuparãrirãre jã'merimaji ñime. I'supaka simamaka ã'rikate yijã'merũkirõ'õrã kãkaokaro'si kopereka yiwierãka, maki satãtewãrũberijĩki. Supabatirãoka ã'rikate sarã kãkakoreka kopereka yitãterãka maki wieberijĩki. ⁸ Ritaja mija baarijayua õñuka ñime. Po'imajare mijare ãaikareka pũri 'Imatiyarimaja nime', mijareka ãribeyurã. I'supaka mijareka nañua simako'omakaja yiwãrõeka jia yi'ririayurã mija ime. Supabatirãoka aperiãte kikiwa'ri 'Jesucristore yi'ribeyurã yija', ãribeyurã mija ime. Mija ãbe, maki mijare jãjibaakoreka, kopereka mijaro'si yiwiewu, yibojariroka mija wãrõrijayaokaro'si. ⁹ Mija ã'mitipe. Torã imarã pakirika jaibaraka 'Tuparãrirã yija ime', ãrĩripotojo Satanãre yapãika upaka baarijayurã. I'supaka imarã nimamaka ñamajĩ mija wãjitãji nare yĩñukurupãrũjerãñu mijare najiyipupayeeokaro'si. I'supaka nare yibaarãñu 'Jesucristore wãtairã nime', mijareka nañaaokaro'si. ¹⁰ 'Ba'iaja aperiãte mijare baako'omakaja, yire ã'mitiripẽabarakã mija imabe', mijare ñarãpaka upakaja yi'yurã mija ime. Supã imarĩ ritaja po'imajare ba'iaja jũarijẽ'rãka seyarãka poto mijare ãarĩparaka ñimarijarirãñu. I'tojite rita-tojo wejeareka imarãte ãtirã 'ãrã imarã ba'iaja jũawa'ri pũpãpe'ritirã yire ã'mitiripẽairã, aperiãtarã pũri jẽno'o bajijayurã', ñarĩwãrũrãñu. ¹¹ Mĩa, no'õjĩramarĩa ikuparõ'õpiji eyarũkika ñime. I'supaka simamaka yire mija ã'mitiripẽarijayua jã'atabekaja mija imabe. I'supaka mija imamaka, ñamajĩ jĩ-ibaji Tuparãte mijare baarãñu. Supã imarĩ ba'iaja baairãte mija ã'mitiripẽa'si. ¹² Yire ã'mitiripẽarija'atabesarãñurãte, Yipaki põ'irã yeyarũjerãñu. Supã imarĩ Yipaki Tuparãte jiyipupaka õrĩriwi'iarã bota ima upaka torã imajiparũkirãro'si nimarãñu, topi porĩrukimarĩrã. I'supaka nimamaka, maekarakawãme nare yiwãmejĩ'arãñu. Ikuupaka sime i'sia: Yipaki Tuparã wãmea, mamaka Jerusalen wãmea, supabatirã mamaka yiwãmea nareka yo'oekarã nimarãñu. Ikuupaka sime: Ìmipi Yipakire wejea mamaka ruetarãñu. ¹³ Mija ã'mitipe ritaja wejeareka yire yi'paraka imarijayurã. Jia samija õrĩpũariyapaye'e, Espĩritu Santore yire jeyobaakapĩ yibojaika jia mija ã'mitipe", ãrĩwa'ri mio'obe.—

Laodicea wãmeika wejeareka imaekarãro'si pãpera o'otirã Juanre pũataeka

¹⁴ Torãjĩrã yire pemakotowirãpakire ikupaka yire jairape ate:

—Laodiceawejeareka yire ã'mitiripẽairãte imaruputarimajiro'si ikupaka mio'õjibe: "Yi'ãpi ãrĩwa'ri Tuparãte pũpãjoaika upakaja simaokaro'si baari-maji ñime. Ritaja ñarika upakaja baawa'ri, wãjiroka Tuparãte ima bojar-ijayuka ñime. Supabatirã yi'ãpi ãrĩwa'rĩjioka ritatojo ika wejeareka ima Tuparãte põ'ijiaeka. I'supaka imaki kime, ika mijare bojaiki', ãrĩwa'ri naro'si mio'obe. ¹⁵ Ritaja mija baaika õrĩpataiki ñime. Yire yi'ririya'atabeyurã mija imako'omakaja, 'Jĩbaji kika marĩrãkibipakã'ã jia sime', yireka ãribeyurã mija ime. I'supaka imarã imarĩ, ukurũkia ijĩtakamarĩa, supabatirã jĩjĩtakamarĩa upaka mija ime. I'supaka mija imarika yapãbeyuka yi'i. ¹⁶ I'supaka yika imarã mija imamaka, jiamarĩa imawa'ri, kopakaja mijare yija'ataerã baayu mae. ¹⁷ Mĩa, 'Ritaja Tuparãrikakaka õrĩwãrũrã maima. Supã imarĩ rĩkimakaja ba'irĩjia rikairã upaka imawa'ri, dakoa mare jariwa'ribeyua',

mija añu. I'supaka mija ārīko'omakaja, yiñakoareka imatiyaika ōrīpūabeyurā mija ime jia yire ā'mitiripēabeyurā imarī. Ba'irījimarirā, supabaturā jariromarirā, yoibeyurā upaka mija ime mijare ñiaikareka. ¹⁸ I'supaka mija imamaka, ikupaka mijare yibojaerā baayu mae. Mija ā'mitipe, yire yi'rīpēawa'ri jia okajājia mija imariyapaye'e, ba'iaja mija pupaka ima ja'ataturā, yire mija jēñebe. I'supaka mija baamaka 'Tuparāte yapaika upakaja maimaye'e', añurā mijare ñimarūjerāñu. Īakōrī je'e: I'supaka mija imamaka, oro rukuberika yireka waruayurā upaka yirika imatiyaikakaka mija ōrīwapu'arāñu. Jariromarirā imarī i'yoa jūarikopakaja jariroaka boia yire jēñetirā sajāāirā upaka mija imabe yiñakoareka ba'iaja baabeyurā mija imaokaro'si. I'supakajaoka jia ĩaokaro'si ñakoikoa yapairā upaka kīkirimarīa yire mija jēñebe yipupajoaika ōñurā mija imaokaro'si. ¹⁹ Mija ā'mitipe. Wātaka ñoñurā upatata yokajāāmaka, ba'iaja mija baaiika mija ja'atabe. Saja'ataturā yire takaja ā'mitiripēairā mija imabe. ²⁰ Mija ĩabe, 'Naka rīrākibiparaka ñimarū', ārīwa'ri mijare yakayu. I'supaka simamaka yoka ā'mitiripēaturā, 'Ā'ā, i'supakaja mika yija imarū, yire añurāka jia ñimarāñu. ²¹ Supa imarī ba'iaja jūarīpotojo yire ā'mitiripēarija'atabekaja imarijayurāte, mabo'ikakurirō'ōrā yire jā'mejeyobaarimaja ñimarūjerāñu. Yīpakire yi'ririya'atabeyuka imarī, kire jā'mejeyobaarimaji ñima upakaja ñimarāñu yika naro'si. ²² Mija ā'mitipe ritaja wejeareka yire yī'paraka imarijayurā. Jia samija ōrīpūariyapaye'e, Espiritu Santore yire jeyobaaikapi yibojaika jia mija ā'mitipe", ārīwa'ri mio'obe,— yire kibojarape.

4

Ikupaka mabo'ikakurirā Tuparāte jiyipupayeebaraka nimamaka Juanre ĩaeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō ikupaka simarape ate: Mabo'ikakurirā kopereka wieka imamaka ñiarape. Sañiarapaka poto trompeta jājia okaayu upakapi yire jaiū'murapakite ikupaka yire ārāpe ate:

—Ō'ōrā mi'tabe, ñamaji imarūkiakaka mire yibeakaro'si,— yire kērikorape.

² Topi mae makārārūñuroka upakapi ñimarapaka poto mabo'ikakurirā Espiritu Santore yire eyarūjerape. Torā eyaturā ĩpi rupanikūmuareka* ĩrīkate rupanamaka ñiarape. ³ Āta jaspe, supabaturā cornalina ya'tarika ima upaka ya'taiki kimarape torā rupanapakī. Torā rupanapakī wā'tarā ne'epurea, esmeralda wāmeika āta upaka ya'taika imarapaka. ⁴ Supabaturā kiruparaparō'ōrā ĩrīka pō'imaji baaturā botarakamaki pakiarimarā saya boia jāātiirā kiwā'tarā narākuruparape rupanikūmuapitiyika. ĩparimarāro'si simarape rupanikūmu. Supabaturā orokaka baeaka bu'ya tuaekarā ñimarape. ⁵ Supabaturā nañe'metāji ñipamakire rupanapakūmupi wīpoa yaajiyeka upaka sabaarape. I'supaka baawa'ri jājitaka wīpoa jaika upaka sokaarape. Kiruparapaka wājitāji ĩ'potēñarirakabi peka jū'rēika imarapaka. I'supaka peka jū'rērapaka Espiritu Santo kopakaja ima simarape. ⁶ I'supakajaoka Tuparā rupanikūmuwājitāji riapakiaka jia waria okoika imarapaka.

Supabaturā, botarakamarā maikoribeyu upaka ĩoirā watopekarā kiruparape. Napemape'rōtopi, napēterō'ōpioka rīkimakaja ñakokirā ñimarape. ⁷ Mamarī ōiū'murapaki yaiia león upaka ĩoika imarapaki. Apika imarapaki wa'ibikirāwēko upaka ĩoiki. Kibe'erō'ōjite kimarape pō'imaja pema

* 4:2 En la Biblia el trono de un rey es un simbolo de autoridad y poder.

upakaja pemaiki. Piyika imarapakiki awapakiaka wiyu upaka imaki.
 8 Maikoribeyurā upaka ioirā nimarapakiki imarī, īrōtēñarirakato kajekirā nimarape. Naḡo'iareka rikimakaja ñakoira nimarape, nakajerokarō'ōpioka. Īmi, ñami pariiji Tuparāte jiyipupayeebaraka ikupaka nabayakoyarijau:
 —Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. Ba'iaja baakoribeyuka mime. I'supakajaoka ritaja ima tēriwa'ribaji imaki mime. I'supakajaoka bikija imara'aeakiki imariḡotojo, maekakaoka imarijauyuka mime. Supabatirā mi'ijioka imaki imajiparijarirūkika,— āparaka nabayakoyarape.

9 Īpire kiruparikūmuarā ruḡamaka ĩatirā kire jiyipupayeebaraka ikupaka narīrijau:

—Ritaja ima pemawa'ribajirā jīitakiji mime. Suḡa imarī mi'i īrīkaja tēriḡikaja jiyipupaka ōriḡūkika mimarijau. Jīitaka mibaayu,— āparaka reyariba'imarīka imakite najiyipupayeeyu.

10 Īrākurimarīa i'supaka baabaraka nima ḡoto veinticuatro rakamarā ḡakiarimarā kiwājītāji mo'ipāñawa'yurā reyariba'imarīka imakite jiyipupayeebaraka. Supabatirā nabu'ya orokaka baaeka e'etatirā kiwā'tarā ḡāājiyetirā ikupaka kire narīrijau ate:

11 —Yija ĩpamaki Tuparā, mi'i īrīkaja imaki jiyipupaka yija ōriḡūkika. Supabatirā mi'ijioka imaki ritaja ḡo'ijjaekakiki, miyapaeaka upakaja miḡo'ijjaeka ritaja imañujua ruḡu. I'supaka simamaka ikupaka ḡo'imajare mire āriḡiririrūkika mime: “Ritaja ima pemawa'ribajirā jīitakiji imarī, mi'i īrīkaja tēriḡikaja jiyipupaka ōriḡūkika mime. I'supakajaoka ritaja jā'merimaji mime”,— kire narāpe.

5

Paḡera buḡeka wierimaji

1 I'supaka simarapakiki be'erō'ō ĩpire kiruparikūmuarā ruḡarapakiki ḡitaka ritape'rōtoḡi paḡera buḡeka kirikamaka ñiarape. Saḡemarā, sarokapioka o'oeka, supabatirā ī'ḡotēñarirakaba'i ḡapatāteka simarape sareka. 2 Toḡi mae ángel tēriwa'ribaji imatiyaiki ḡemakotowiritirā ikupaka ārāpakiki:

—¿Maki imaki Tuparā ñakoareka, ika paḡera buḡeka ḡapatāteka bebetirā sawierūkika?— āriwa'ri jājirokapi kijēriakopērape.

3-4 I'supaka kēriko'omakaja ni'ioka, ĩmirā imaki, ika wejeareka imakioka, supabatirā marokakakurikakikioka sawierūkika Tuparā ñakoareka imaberapakiki. Īrīka sġatirā jairimajire imabepakā'ā ĩawa'ri jimarīa yorape.

5 I'supaka ñimamaka ĩatirā, īrīka ḡakiakiki ikupaka yire bojarapakiki:

—I'tojirāja mioritiyibe. Ō'ōrā miyoibe mae. Ō'ōrā īrīkate ime Satañare tēriḡakiki. León jājika upaka ĩpi marākā'ā mabaaberijiki Judātatarākiki, supabatirā David ĩpi imaroyirekaki riḡarāmi imarī, ī'ḡotēñarirakakuku paḡera ḡapatāteka wierūkika kime,— āriwa'ri yire kibojarape.

6 I'supaka simarapakiki ḡoto, ḡakiarimarā watoḡeka, supabatirā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā watoḡekarā, ĩpi ruḡarikūmua imaraparō'ōrā īrīka Oveja weiwa'yua upaka ioikite* imarape. Po'imajare kire jāāeka kāmia kire imako'omakaja ōñia imakite ñiarape. Supabatirā ī'ḡotēñarirakabi wakaiki kimarape okajājiki imarī. Toḡi ī'sirakaojoka ñakoika kimarape. Espiritu Santo, tēriḡitakire ika ka'ia īrākō'rīmatomarīa Tuparāte ḡuatayu āriḡikopakaja simarape kiñakoa. 7 Toḡi mae Tuparā ruḡarikūmurō'ōrā

* 5:6 El cordero representa a Jesucristo.

ke'rape paɸera bupeka e'erī. Sarā keyarapaɸa ɸoto kīpitaka ritape'rotopi Tuɸarāte kire sījirape. ⁸ I'supakajaoka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatirā veinticuatro rakamarā ɸakiarimarā, kiwājītāji namo'ipāñawa'rape kire jiyipupayeewa'ri. Nimarakamarāja baya koyabaraka nabirerijayua arpa rikatirā, i'supakajaoka orokaka seroa narikarape. Sareka saǵaitarape samajoemaka jia jījīsia ooika. Sanajoeika ūmakaka mirīwa'yua, Tuɸarāte yi'yurā kire najēñerijayua upakaja imarapaka. ⁹⁻¹⁰ Supabatirā kiwājītāji mo'ipāñawa'raparā ikupaka mamaroka ma'mitirikoribeyua bayakoyaraparā:

—Po'imajare mire jāēka. I'supaka mire nabaako'omakaja ritaja wejeareka imarā ɸo'imajaro'si, i'supakajaoka ritaja ɸo'imajatatarāte imabayu upakaja, supabatirā noka ima upakaja jaiɸaraka imarāte mireyaeka riweapi āriwa'ri ba'iaja nabaaiɸa miwapaɸoyika, Tuɸarārīrā nimaokaro'si. I'supaka mibaaeka simamaka kurarāka upakaja, Mīpaki Tuɸarāte yapaika upakaja baairā nime naro'si. Supabatirāoka mi'ipi āriwa'ri ritatojo wejeareka imarāte jā'mewārūrūkīrā nime. I'supaka simamaka mi'ijioka imaki paɸera bupeka wierūkika,— āparaka nabayakoyarape.

¹¹ Torājīrā ate, Tuɸarā ruɸarīkūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparā, supabatirā veinticuatro rakamarā ɸakiarimarāre ima ɸēterō'ōpi, narupurō'ōpioka rīkimarāja āngelrāka imaraparāre bayakoyarape. Rīkimarāja majoaɸataberijīñurā nimamaka ñiarape. ¹² Topi mae jājirokaɸi ikupaka nabayakoyarape:

—Po'imajare ba'iaja baaikareka nare tāāwa'ri, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka. I'supaka baaekaki imarī tērīriki, supabatirāoka jia wājia oñuka kime. I'supakajaoka dika jariwa'ririmarā jā'mewārūiki kimamaka, ritaja kirika oyiaja sime. I'supakaja imaki imarī kire oyiaja jiyipupayeerūkika kime. Supabatirā “Ritaja ima tērīwa'ribaji jītakiji kime”, ɸo'imajare ārīrūkika Oveja weiwa'yua upaka imakite ime,— āparaka jiyipupakaɸi āngelrāke kireka bayakoyarape.

¹³ Supabatirā ritaja oñirā Tuɸarāte ɸo'ijiaeakarā mabo'ikakurirā imarā, o'ōrā imarāoka jaimaka ña'mitirape. I'supakajaoka ka'ia watoɸekarā imarā, okowatoɸekareka ima ɸarīji jaimaka ña'mitirape. Supabatirāoka Tuɸarā, Oveja weiwa'yua upaka imakite ɸarīji jiyipupayeabaraka ikupakā'ā nabayakoyarape:

—Īpi kiruparīkūmuareka ruɸakite, kiwā'tarā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka majiyipupayeerūkīrā nime. Jiyipupaka mijare o'rīrijariwa'ri, “Jīitarā mija ime”, ritaja mijare narīrijarirū. Ritaja ima ɸemawa'ribajirā jītārāja, supabatirā ritaja jā'merimaja imarijayurā mija ime. I'supaka oyiaja simarijarirū,— nareka najaiɸokakā'ā ña'mitirape.

¹⁴ Topi mae,

—I'supaka oyiaja baarijarirūkia simarū,— botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparāte ārikorape.

Supa imarī i'toǵteje, ĩrīruparīkūmuarā ruɸarapakite, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeewa'ri veinticuatro rakamarā ɸakiarimarāre nawājītāji mo'ipāñawa'rape.

6

Īrotēñarirakaba'i saɸaɸatāteka ima paɸera bupeka

¹ I'supaka simarapaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imakite, ma-marīkakuku paɸera bupeka ɸaɸatāteka kiwiemaka ñiarape. Torājīrā mae,

botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākaki wīpoa jājitaka jā'mitaika upaka jaibaraka ikupaka ārāpakī:

—Mī'tabe.—

² I'supaka kēpakā'ā ĩapūataerā baakōrī, ĩ'rīka kawaru boikate i'tarijapakā'ā űiarape. Kipemará tuyurapaki tēmuṗāia rikatirā, kirupuko'arā bu'ya Tuparāte kire tuaekaki kimamaka űiarape. Sapi ārīwa'ri tērimaji imarī, aṗeka'iarā imarāte tērimaji ke'raṗe mae.

³ Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ate aṗekuku ṗaṗera buṗeka ṗapatāteka kiwierapaka ṗoto ikupaka aṗika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape:

—Mī'tabe.—

⁴ I'supaka kēpakā'ā kawaru jū'akite i'tarijapakā'ā űiarape. Kipemará tuyurapakite sara ṗo'imajare jāārūkia Tuparāte ĩjikakite imamaka űiarape. Po'imajare jāābu'abaraka imaokaro'si Tuparāte jā'mekaki kimarape.

⁵ ĩkire a'ritaparapaka be'erō'ō Oveja weiwa'yua upaka imaki aṗekuku ṗaṗera buṗeka ṗapatāteka kiwierape. ĩtojite ate aṗika maikoribeyu upaka imarapakite ārīkorape,

—Mī'tabe.—

Torājīrā yoirā baakōrī kawaru neikate űiarape. Kipemará tuyurapaki no'ojīrā rīkia jērābaarūkia rikaiki kimarape. ⁶ Supabatirā maikoribeyurā upaka imaraparā watoṗekapi ikupaka sārīkorape kawaru ṗemará tuyurapakite:

—Trigo, supabatirā cebada ĩjītirā kūṗajīrīti niñerū sawaṗa e'erūkia samijarirūjebe. I'supaka simamaka ĩ'rārīmi ba'iraberiwawa ĩ'rāwajojīkaja trigo tōṗorika simarāñu. I'supakajaoka simarāñu ĩ'rārīmi ba'iraberiwawa maekarakawajojīka cebada tōṗorika simarāñu. I'supaka simako'omakaja, olivopītiyika, iyaka ĩ'ṗaba'ī ōterikia mirūetarirūjebesarāñu. Iyaokoa, olivo iyebaka yo'arūkiaoka waṗajā'imarīa mijarirūjerāñu,— āparaka sajaikorape kawaru ṗemará tuyurapakite.

⁷ ĩkire a'rapaka be'erō'ō, aṗekuku ṗaṗera buṗeka ṗapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapaka be'erō'ōjite ikupaka ṗiyika maikoribeyu upaka imarapakī ārīkorapakī:

—Mī'tabe.—

⁸ Supa kērāpaka be'erō'ōjite, ṗo'ibosirika jūaiki upaka ĩoika ṗoyaiki kawarute űiarape. Kipemareka tuyurapaki reyarika jā'merimaji wāmeiki kimarape. Kibe'erō'ō imarapakī, “Reyaeka mirārāte imarō'ō”, wāmeiki kimarape. I'supaka nimarapaka ṗoto ikupaka Tuparāte nare ārīkorape:

—ĩka wejeareka imarā ṗo'imaja pītā'muapi, kēsīapi, risirikapi, makapoyamajakapioka mija jāāṗatabe. I'supaka baawa'ri ritaja ṗo'imajare botarakario'ro ṗibatirā ĩ'rāo'ro ṗurirāñu,— kērīkorape.

⁹ Torājīrā ate aṗekuku ṗaṗera buṗeka ṗapatāteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. Supa kibaarapaka ṗoto joeĳīritērī wā'tarā najāēkarāte imamaka űiarape. I'supaka torā nimamaka űiaraparā ōñia nimaeka ṗoto Tuparā majaroka wārōbaraka “Jesúre yi'yurā yija ime”, nañua ja'atabeyurā nimamaka Tuparāte ā'mitirīṗēabeyurāre jāāekarā nimarape. ¹⁰ ĩrā mae jājīrokapi ikupaka ārāṗarā:

—Ritaja jā'merimaji, ĩ'rākuri ba'iaja baakoribeyuka mime, supabatirā wājia bojarījayuka imarī, meñu upakaja baaiiki mime. I'supaka simamaka, yijare jāāraparāte ba'iaja baamaka ĩatirā, “Ba'iaja imarika tiyibesarāka mijaro'si”, nare merūrūkia, ĩno'ojīrā yaje sarā seyarūkia jariwa'yua?— kire narāpe.

¹¹ I'supaka napakā'ā saya upaka jariroaka jia boia nare kījirape. Nare sĳītirā,

—Jajua baabekaja mija imabe. Aperã imañujurã ruþu mija upakaja yimajaroکا bojarimaja. Sapi'iwa'ri ba'iaja baarimajare nare jãarũkirã nime,— Tuparãte arãpe.

¹² Torãjirã ate, apekuku pãpera bupeka pãpatãteka Oveja weiwa'yua upaka imakite wierape. I'supaka kibaarapakarõ'õjite jãjia ka'ia iyirapaka. I'supaka sabaarapaka poto imikaki aiyate ta'sikã'aja ririwa'rape. Supabatirã ñamikaki jũ'aitakaja riwerõ'õjirã jarapaki kiro'si. ¹³ Supabatirã tã'pia ka'iarã jũjirapaka, rikimaka higuerarika wĩrõa baepatemaka jũjika upaka. ¹⁴ Torãjirã mae wejepema ñe'metãjirã ta'ritatirã sarirape. I'tojiteje þusia, jũmurika imakopeikaoka aperõ'õrã oyiaja Tuparãte wiatapatarape. ¹⁵ I'supaka simamaka ãta wi'iarã, þusiareka ãta watopekarã þo'imajare ru'rape. Iþarimarã, supabatirã jã'merimaja, imatiyarimaja, imatiyabeyurãoka, supabatirã aperãro'si ba'iraberimaja, aperãro'si ba'irabejibeyurãoka, sareka naru'rikãkarape. I'supakajaoka rikimaka niñerũ rikairã, wayuoka baairãþitiyika ritaja þo'imajare sarã ru'rape. ¹⁶⁻¹⁷ Supabatirã ikupaka þusia narãpe mae:

—Yijare mika'ratãtebe Iþi ruþarikũmarã ruþarapakite yijare Iãtõpokoreka. Supabatirãoka Oveja weiwa'yua upaka imakite ba'iaja yijare jũarũjekoreka. Kopakaja i'supaka þo'imajaro'si imarũkirĩmi yijare seyayu mae. I'supaka simamaka ni'ioکا sareka ru'riwãrũbesarãki,— ãparaka þusia najairape.

7

144,000 rakamarã Israel ka'iakarãre Tuparãte Iarĩrĩrãñu

¹ Torãjirã mae botarakamarã ángelrãkare ñiarape. I'rika jã'ãtipẽ'rõtopi rikamarapaki. Apika wayeruþitikaþi, apika rikamarapaki wejerĩrikapi. Supabatirã apika aþepẽ'rõto wejerĩrikapi rikamarapaki. I'supaka rikamaritirã wĩrõa riabo'i, yaþubo'irã, ka'iarã baekopeikaoka nabaetiyirũjerape. ² Torãjirã apika ángel jã'ãtikapi i'tamaka ñiarape, Tuparã, õñia imajiparimaji wãmea kio'oþi'arũkia* rikatirã. Supabatirã aperã ángelrãka riapakiaka, ka'ia Tuparãte ba'iaja baarũjekarã þõ'irã etatirã jãjirokaþi ikupaka nare kërãpe:

³—Yaþua, riaka, ka'ia mija bitata'si, Tuparãte yaþaika upakaja baarimaja kũ'arã kiwãmea yija o'oþi'arãñu ruþu. I'supaka nare yija baarãka be'erõ'õþi þuri, samija bitataþuarãñu,— nare kërãpe.

⁴⁻⁸ Torãjirã mae,

—Nimaupatiji þuri 144,000 rakamarã nime Israelkarã Tuparã wãmea yija o'oþi'arũkirã,— sãrikorapaka ña'mitirape.

Ámitirikõri je'e: ikupaka wãmeirã nimarape I'þoũ'þuarãe'earirakatata imaraparã: Judã imaroyirekaki tatarã doce mil rakamarã imaraparã. Topi aperã i'siarakamarã oyiaja nimarape ikupaka wãmeirã:

Rubén,
Gad,
Aser,
Neftalí,
Manasés,
Simeón,
Leví,
Isacar,
Zabulón,
José,

* 7:2 El sello de Dios

Benjamín

Í'poũ'puaræ'e'earirakatata nimarape. Í'rātata upakaja doce mil rakamarā nimarape.

Rīkimarāja saya boia jāāirā Tuṣarāte jiyiṣuṣayeebaraka imaraparā

⁹ I'sia be'erō'ō Tuṣarā ruṣarikūmu wājītāji, suṣabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki wājītāji rīkimarāja ṣo'imajare rīkamapakā'ā űiarape. Í'rāka'ikarāmarīrā, Í'rāwejekarāmarīrā, ritaja ṣo'imaja oka jairā, suṣabatirāoka ritaja ṣo'imajatata upatīkarā nimarape. Suṣa imarī marākā'ā baatirā majoapuberijīnūrā nimarape. Nimaupatiji saya boia jāātirā ne'ejījoa ioika rikabaraka nimarape. ¹⁰⁻¹¹ Toṣi mae jījimaka imawa'ri jājīrokapi ikupaka narāpe:

—Tuṣarāte jā'mebaraka ruṣarijāyurō'ōrā ruṣaki, suṣabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakipitīyika Í'parāwā'taja jiamarīareka mare tāārimaja nime,— napakā'ā űa'mitirape.

I'supaka ṣo'imajare āñukā'āja, Tuṣarā ruṣarikūmu wā'tarā botarakamarā maikoribeyu upaka imarāte imarape. Suṣabatirā veinticuatro rakamarā ṣakiarimarāre ima ṣēterō'ōpi, narupurō'ōpioka ritaja ángelrākare rīkajiyerape. Toṣi nimaupatiji kiruṣarikūmu wājītāji Tuṣarāte jiyiṣuṣayeebaraka namo'ipāñawa'rape. ¹² Suṣabatirā kire jiyiṣupaka ōriwa'ri, ikupaka jaibaraka nimarape:

—Rita sime. “Jiitakiji mime”, mire ṣo'imajare ārīrijarirūkika mime. I'supakajaoka ritaja ṣemawa'ribajirā jiitakiji mime, ritaja ōñuka, “Jiitaka yijare mibaarijāyu”, mire ṣo'imajare ārīrijarirūkika mime. Ritaja ṣo'imaja jiyiṣupaka mire ōñurā, tērīritakiji mimamaka, maki aṣika mire ṣemawa'ribaji tērīriki imabeyuka. Tuṣarā, i'supaka oyiaja miro'si simajīparijarirū,— āṣaraka nimarape.

¹³ I'supaka narāpaka be'erō'ō, Í'rīka ṣakiakite ikupaka yire ārāpe:

—¿Marā nime saya upaka ima jariroaka boia jāātirā imarā? ¿No'okarā nime?— yire kērāpe.

¹⁴ Suṣa kēpakā'ā ikupaka kire yiyi'rape:

—Ōrībeyuka yi'i. Mi'i ṣañaka ōñuka je'e, yire samibojabe,— kire űarāpe.

I'supaka kire űapakā'ā ikupaka yire kibojarape:

—Jimarī jūarūkijē'rāka seyamaka sareka aṣerāte nare ba'iaja baamaka rakajepāāwa'ri nareyarijarika simako'omakaja Jesūre yi'riri'jā'ataberīkarā nime. I'supaka imarā imarī, ba'iaja baakoribeyurā nime Tuṣarāte iamaka. Suṣa imarī Oveja weiwa'yua upaka imaki riweaṣi nasaya upaka ima jariroaka jūjetirā, jia boioyiaja jāātirā upaka nime.

¹⁵ I'supaka simamaka ĩpire kiruṣarikūmuarā ruṣarapaki wājītāji kire jiyiṣuṣayeebaraka nime. Suṣabatirā kiwi'iarā, ĩmi, űamioka kiyapaika upakaja baarijāyurā imarī, dakoa jūarūkimarīrā nime, Tuṣarāte nare ĩarīrījarirāñurā imarī.

¹⁶ Suṣabatirā kēsīrababeyurā, okoa ukurijitobeyurā, suṣabatirā aiyapekareka ĩjia jūarūkimarīrā nimarāñu.

¹⁷ I'supaka nimaerā Tuṣarā ruṣarikūmuwājītāji imaki imarī, jia oveja tuerimāji upaka Oveja weiwa'yua upaka imakite nare ĩarīrīrāñu kiro'si. Suṣabatirā ōñio okoa imarō'ōrā nare sasīarī kiruṣutawa'rīrāñu. Suṣa imarī “Aṣekurioka ba'iaja jūarūkimarīrā, i'supakajaoka oripe'arūkimarīrā nimarū”, āṣaraka jia Tuṣarāte nare baarāñu,— āriwa'ri yire kibojarape.

8

Piyikuku pæpera bupeka pæpatâteka imarapaka kiwieraparō'ō

1 Torājīrā mae Oveja weiwa'yua upaka imaki ī'potēñarirakakuku pæpera bupeka pæpatâteka ima kiwierape. Sakiwierapakarō'ōjite treinta minuto rō'ōjīrā mabo'ikakurirō'ō ña'kikā'āja jarapaka. 2 I'supaka simarapaka be'erō'ō ī'potēñarirakamarā āngelrākare Tuparā wājītāji narīkamapakā'ā ñiarape. Supabatirā ī'potēñarirakao trompeta Tuparāte nare ījīkarā nimarape. 3 I'tojīrā ate apika āngel orokaka baeaka oñioka pæarūkia rikatirā etarapaki. Tuparāte jiyipupayeewa'ri joejiritēriā orokaka baeaka wājītāji pemaari keyarīkarape. Torā kimarapaka poto, rīkimakaja oñioka ima īpi ruparīkūmuarā ruparapakite kire ījīrape joejiritēriā kījoeokaro'si. Tuparāro'si sajoejibaraka kirirāre kire jēñerapaka kīpō'irā eyarapaka ūmakakaka ī'rātīji. 4 Oñioka kījoeika ūmakajījīsia pītiyika kire najēñerijayua Tuparā pō'irā eyarapaka. 5 Torājīrā oñioka pæarūkia kirīkarapakarā Tuparāte jiyipupayeabaraka joejiritēriākaka pæka ya'tarika sarā kījāāporotarape. I'supaka sabaatirā ika wejearitatorāja sakiwe'aña'tarape. Supa kibaarapakarō'ōjite jimarā jājia wīpōa yaarapaka. Jājia jaitirā yoepi apea jā'mijiyerīokabayurape. Torājīte ka'ia iyirapaka mae.

Trompeta āngelrākare pūpueka

6 Torājīrā mae, trompeta pūpūokaro'si sarīkatikaja ī'potēñarirakamarā āngelrākare imarape.

7 Mamarītaka sapupurapakite pūpurapakaka, ī'rātīji riwerukubaka okoa jiyīkapītiyika pæka ya'tarika jūjīrapaka. I'supaka sabaarapaka be'erō'ōpi ka'ia wejearaka ima ñe'metāji rokajīrā* ru'arī ojībakarāja oorapaka. I'supakajaoka yapua, taya oñia ñe'metāji rokajīrā oorapaka.

8 Kirokajīte imarapakite pūpurapaka poto pūsia rīkamaka upaka jū'rētīrā riapakiakarā saña'rape. Supabatirā riapakiaka ñe'metāji rokajīrā sokoa riwearō'si jarapaka. 9 I'supaka simamaka riapakiakareka imakopeika ñe'metāji rokajīrā jīrīpatarapaka. I'tojīrā rō'ōjīrājaoka kūmupakiaka sareka imarapaka ña'mīpatarapaka.

10 I'tojīrā apika āngel pūpurapaki ate. I'kire pūpurapakarō'ōjite, īmīpi tā'pīpakiaka pæka jū'rēika upaka jū'rēña'rāpaka ñiarape. Riaka, supabatirā okoa kopeapi juruika nukuroyika imaoka ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari saña'rape. 11 I'supaka baarapaki jīmia wāmeiki tā'pīre imarape. Ikīpi ārīwa'ri ñe'metāji rokajīrā ru'ajī'ari jīmia okoa jarapaka. I'supaka simamaka sukutirā rīkīmarāja pō'imajare reyarape.

12 I'tojīte kirokajīkaki āngelte pūpurape. Sakīpūpurapaka poto aiyaka, ñamīkakioka, ñe'metāji rokajīrā sayaaboika rūrīkarapaka. Rīkamakaja tā'pīaoka imarapaka ñe'metāji rokajīrā rīrīpatarījarapaka. I'supaka imawa'ri botarakakuri aiyajērā rō'ōjīrā ī'rārīmi upakaja aiyate neiñamita'rape. Ñamīkaki i'tojīrājaoka ñoaka ī'rāñami upakaja neiñamita'rīrījarapaki.

13 Topī mae yu'awa'ri īærā baakōrī awaka wirapaka ñiarape. Iki mae jājīrokapi ikupaka ārīkorapaki:

—Aya, ba'itakaja ritatojo wejearaka imarāte jūærā baayu. Maekaraka-marā āngelrāka trompeta pūpūbeyukajīrā imarāte sapupurāñu poto i'supaka simarāñu,— kērīkorapaka ña'mītirape.

* 8:7 La tercera parte de la tierra

9

Koŕea tiyibeyuakaka

¹ Torãjĩrã aŕika ſapupurapaki. I'kire ſapupurapakarõ'õjĩte tã'ŕi upaka Ìoika ña'rãpaka ate. I'ki imarapaki koŕea tiyibeyua wierũkia Tuparã kire Ìjikaki. ² Supa imarĩ, ſapĩ mae koŕea kiwierape. Sakiwierapaka ŕoto, ŕeka jãjia jũ'rẽwa'ri ùmakapuyu upaka ſapĩ ŕorapaka. I'sia ritatojo wejeŕemarã koyimaka aiyate neiñamita'rape. ³ I'supakajaoka ùmaka watoŕekapĩ rĩkimakaja ñimia kãrĩŕorapaka no'ojariwa'ririmarĩa ritatojo wejeareka simarape. Ñimia imako'omakaja kũaparãka upaka tuteika Tuparãte nare imarũjerape. ⁴ Supa imarĩ “Taya, yaŕua, õterikia ŕuri mija bitata'si”, ãrĩwa'ri Tuparãte okajããeka simarape. “Tuparãriki kime Ì'Ì, ãñua wãmea nakũ'areka o'ojĩ'abeyurãte oyiaja ba'iaja mija baabe”, Tuparãte ãrĩtikarã simarape. ⁵ “Ba'iaja ŕo'imajare mija jũarũjebe”, Tuparãte ãrĩkarã nimako'omakaja, “Po'imajare mija jããbe”, kãrĩberikarã nimarape. Supa imarĩ Ì'rãŕitarakamarã aiyarõ'õjĩrã ŕo'imajare tutebaraka nare kimarũjerape. I'supaka kijã'merapakapĩ ãrĩwa'ri nare satuteka kũaparãka tuteika yi'aika upaka nare ſayi'amaka jimarĩa ba'iaja najũarape.

⁶ I'supaka simarãka ŕoto jimarĩa ŕo'imajare reyariŕakata'rikoperãñu. I'sia yaŕariŕotojo reyawãrũbeyurã nimarãñu.

⁷⁻⁸ Ñiarapakareka ñimi upaka imakoperaparã kawarurãka jĩñaokaro'si imatikarã upakaja nimarape. Supabatirã ŕo'imajare upaka ŕemakirã, orokaka baaeka bu'ya narupuko'arã tuaekarã, supabatirã rõmitirupua upaka rupukirã nimarape. Noŕia ŕuri yaiõŕia upaka Ìoika imarapaka. ⁹ I'supaka imaraparã imarĩ ŕeruakaka baaeka wa'itũtia Ìoika jããirã nimarape. Nawirapaka ŕoto jimarĩ ſokaarikorape, ka'iaŕi tũrũrũkia yiewa'ŕaraka rĩkimaka kawaru rĩñua okaayu upaka. ¹⁰ Ì'rãjaoka ñimia imariŕotojo kũaparãka upaka ŕĩkokirã imaraparã. I'supaka imaraparã imarĩ Ì'rãŕitarakamarã aiyarõ'õjĩrã ŕo'imajare tutebaraka nimarape. ¹¹ Supabatirã niŕamaki ángel mirãki imaroyikaki, koŕea tiyibeyua Ìŕamaki kimarape. Hebreo okapĩ kiwãmea imarapaka Abadón. Supabatirã griego okapĩ ŕuri Apolión wãmeiki kimarape. Riatarimaji ãrĩrika simarape i'supaka kiwãmea imarapaka.

¹² I'supaka simarape mamarĩtaka ba'iaja jũãũ'murũkia. Mija Ìabe, i'sia be'erõ'õŕi Ì'ŕakurikaka jariwa'riñujurapaka ruŕu.

¹³ I'supaka simarapaka be'erõ'õ aŕika tromŕeta ŕupurapaki. Kĩŕupurapakarõ'õjĩte Tuparã wãjitãji kire joejiritẽria orokaka baaeka botarakaba'ĩ wakaika imarapaka watoŕekapĩ ſajaikorape. ¹⁴ Supabatirã torã tromŕeta ŕupurapaki ángelte ikupaka ſãrãpaka ña'mitirape:

—Riapakiaka Éufrates wãmeirarijerã botarakamarã ángelrãka jĩ'apairãte mikototabe,— ſãpakã'ã ña'mitirape.

¹⁵ I'supaka ſãrĩkorapaka ŕoto botarakamarã ángelrãkate kikitotarape. Ritatojo wejeareka imarã ŕo'imajare ñe'metãji rokajĩrã* najããpuookaro'si, “Ìsiwejejẽ'rãreka, Ì'ki aiyareka, Ì'sirĩmireka, Ì'tõjĩrã aiyajẽraka imarãka ŕoto nare mija jããbe”, ãrĩwa'ri kijã'metikarã nimarape. ¹⁶ Nare kikitotarapaka be'erõ'õ rĩkimarãja ſurararãka kawaru ŕemarã tuyumaka ñiarape. I'supaka nimarapaka ŕoto, “Doscientos millones rakamarã nime”, ſãrĩkorapaka ña'mitirape.

¹⁷ Supa imarĩ makãrãrũñuroka upakapĩ naro'si oyiaja ŕeruakaka baaeka jããirã nimamaka ñiarape. Jũ'apañaka ya'tarika, supabatirã neiŕañakarãja

* 9:15 La tercera parte de la humanidad

jĩ'mia, supabatirã aþea azufre upaka jũ'siþoa simarape najĩrĩriko'a. I'supakajaoka kawaru imariþotojo yaia león ruþuko'a upaka ruþuko'akirã nimarape. Narijokoþeapi þeka, umakaka þorapaka, supabatirã dajaka jĩsia azufre saþijioka þorapaka. ¹⁸ I'siarakaba'i kawaru rijokoþeareka þorapakapi ãriwa'ri, ritatojo wejeareka imarã þo'imajare ñe'metãji rokajirã þuajiyerapaka. ¹⁹ Supabatirã ãñarupuko'a upaka þiikoika imatiirã, narijokoþeapi, napĩkorõ'õþioka þo'imajare jããrika õñurã nimarape.

²⁰ Rĩkimarãja þo'imajare najããrapaka ãariþotojo, ba'iaja nabaarijauya ja'ataberaparã aþerimarã ruþu. Supabatirãoka Satanãrika ima jiyiþupayerimaja imarĩ, waþuju imaja jërãka oro, plata, bronze, ãtakaka, yaþuakakaoka baabaraka nimaroyirape jiyiþupaka noñaokaro'si. Nabaarapaka yoibeyua, turibeyua, ã'mitiribeyua simako'omakaja jiyiþupaka sõrĩriþaparaka nimarijarape ruþu. ²¹ Supabatirã þo'imajare jããrika, ye'oaþi aþerãte nabitarijauya, rõmitika nawã'imañua, nakaree'erijayuaoka ja'atabeyurã nimarape.

10

Ángel þapera buþeka rikaekakite imaekarõ'õ

¹⁻² I'supaka simamaka ñiarapaka be'erõ'õ, i'rĩka ángel jãjika umakakapi butekaki, mabo'ikakuriþi ruirã'amaka ñiarape. Mae mia, kiruþuko'a bo'i ne'epurea imarapaka. Kĩþema aiyaka upaka yaarĩkaiki imatirã kiñiika þeka jũ'rẽika upaka kimarape. Ikijioka þapera buþekajĩka wietikaja rikarapaki. Kiũ'þua ritapẽ'rõto riapakiakarã rĩ'karipotojo, aþepẽ'rõtoþi þuri bo'irã kirĩ'karape. ³ Supabatirã yaia león akaika upaka jãjirokaþi kiakaseremaka, i'potẽñararakuri wĩþoa kire yi'rĩkorapaka. ⁴ Wĩþoa jaikorapaka upaka yo'oerã baamaka, mabo'ikakurirõ'õþi ikupaka yire sãrĩkorape:

—Wĩþoa jairapaka aþerãte miboja'si. Supabatirã samio'oa'si, — yire sãrĩkorape.

⁵⁻⁷ Torãjirã ate i'rãpẽ'rõto kiũ'þua riapakiakarã rĩkamarĩtirã aþepẽ'rõto ka'iarã rĩkamañukate ritapẽ'rõto kipitaka ãmirã mi'matatirã, ikupaka kërãþe:

—Tuparã õñia imajipaki weþeþema, ka'ia, riapakiaka supabatirã ritaja sareka ima þo'ijiaekaki. I'supaka simamaka, rita sime kĩaika wãjitãji ikupaka ñañua: Kopakaja i'tojirãja sime mae, dakoa mata'arũkia imabeyua aþea. Þiyika ángelte þupurãka þoto "Íkupaka yibaarãñu", kërĩka upakaja Tuparãte baarãñu. Bikija þuri ritaja þo'imajare kibojaberika ruþu. I'supaka simako'omakaja kiro'si bojaĩjirimajare takaja sakibojaeka. I'supaka simamaka nare kibojaeaka upakaja simarãñu þiyikate saþupurãka þoto,— kërãþe.

⁸ Toþi ate ãmipi ikupaka yire sãrĩkorape:

—Ángel, i'rãpẽ'rõto kiũ'þua riapakiakarã rĩkamarĩtirã, aþepẽ'rõto bo'irã rĩkamañuka þõ'rã me'þe. Kĩþõ'irã a'ritirã þapera buþeka kirikaika me'ebe,— yire sãrĩkorapaka ña'mitirape.

⁹ I'supaka sãrĩkorapaka ã'mitirã rĩkamarĩtirã kiþõ'irã ya'rape. Kĩþõ'irã eyatirã þapera buþeka kireka yijẽnerape. Toþi ikupaka yire kërãþe:

—Ája'a, samiba'abe. Samiba'arãka þoto mumioko upaka mirijokoþearã sjariko'omakaja mise'kurarirãñu,— yire kërãþe.

¹⁰ I'supaka kẽþakãã, se'etirã, yiba'arape. Sayiba'arapaka be'erõ'õ mumiokoa mukuika upaka yirijokoþearã sjararape. I'supaka simako'omakaja sayiba'arapaka be'erõ'õ yiñe'meã yire yi'arapaka. ¹¹ Toþi ikupaka yire kërãþe ate:

—Po'imatata imaupatiji, naka'iareka noka jaibaraka imarā upatiro'si, supabatirā ritaja iparimarāre, “Ikupaka mijare simaerā baayu”, Tuparāro'si boja'ijirika ima mire ate,— ángelte yire ārāpe.

11

Īparā rita ima jaiwaḡu'ataġjirimaja

¹ I'sia be'erō'ō jērābaarūkia ángelte yire ġjirape. Sġjiritā ikupaka Tuparāte āñua ángelte yire ārāpe:

—Ikapi yire ġjijupaka ōrġriwi'ia mijērābaape, supabatirāoka sareka joġġjiritġria mijērābaabe. I'supakajaoka yiwi'iarā dikarakamarā yire ġjijupayeerimajare imarika mijoabe. ² Yiwi'ipġte ġ'rākō'ġmato puri mijērābaa'si, yire yi'ribeyurāte imarūkirō'ō simarū āriwa'ri nare ġġjġkarō'ō simamaka. ġ'rā imarā maekarakakuri wejeġ'rāka aġeġ'rā ġe'metāġjirā Jerusalġnwejekarāre ba'iaja baataparġjarirāñurā. ³ Supa simako'omakaja ġ'parā yire jaiwaḡu'ataġjirimajare yipūatarāñu. ġariromajaka kġkeka najāāmaka ġatirā “Ba'iaja yġa baaġkareka yġa pūpape'riri imakoḡeyu”, ḡo'imajare ārġrū āriwa'ri. Maekarakakuri wejeġ'rāka aġeġ'rā ġe'metāġjirō'ōġjġrā nare ġorġrūjeika ḡo'imajare bojabaraka imarāñurā,— Tuparāro'si ángelte yire ārāpe.

⁴ Ika ġ'paba'ġ upaka imarā nime Tuparāte jaiwaḡu'ataġjirimaja, ġakōrġ je'e: Wejeġpamaki Tuparā wāġitāġi olivo ġ'pajūki, supabatirā i'siarakabġjġoka peritġrġa yaaboaike upaka nime. * ⁵ Supa imarġ namajamarāre ba'iaja nare baakoḡemaka, narġġokoḡeapġ ġū'rġḡoyua. I'supaka ima simamaka saġi nare najoerġatapatayu. ⁶ Supabatirā okoa najarġrūjebepakā'ā, ġarġbesarāka. Supa imarġ “Tuparāro'si jaibaraka yġa imarāka wejeġ'rāō'ōġjġrā okoa ġarġbesarāka”, nañu. I'supakajaoka okoa riwearo'si ġarġrāka, supabatirā ġa wejeareka imarāteoka ba'iaja najūaerā nayapaika upakaja† baarimaja nime.

⁷ Torāġjġrā, Tuparāte jaiwaḡu'ataġjġbaraka nima puyarġrāka ḡoto werġkapakiaki koḡea tiyibeyurō'okakite naka ġġri mirġeyarañu. I'supaka baawa'ri, nare ġġjāārāñu. ⁸ I'supaka nare baatirā ma'a ġe'metāġjirā nare ġġpāāġjyerāñu, wejeareka bikġja yaḡua tetaekarā ġġpamakire napatakġaekarō'ōrā. Torā ġmatiyaika wejeareka imarā ba'iaja baairā imarġ, Sodoma, supabatirā Eġġptoka'ġakarāre ba'iaja baaroyika upaka baairā nime. ⁹ Maekarakarġmi imaeka aġerġmi wāġitāġi aiyarō'ōġjġrā namajaka torā imarāka. Torāġjġrā ritaja ḡo'imatatarāte namajaka ġarāñu. Namajaka ġarġpotoġo nare ā'mġġaekarā imarġ, nare nayayerūjebesarāñu. ¹⁰ Torāġjġrā mae, jaiwaḡu'atarimajare reyamaka, rġkġmarāġa ḡo'imajare ġġjimaka ġarġrāñu. I'supaka imawa'ri “Maekaka koḡakaja ġ'parā ba'iaja mare baata'arimajare riyu”, āparaka rġrġtirā ġġjimakapi ba'irġġia pġbabu'abaraka ġimarāñu.

¹¹ Supa ġimarapaka ḡoto maekarakarġmi be'erō'ō aġerġmi ġmi ġe'metāġjirō'ōġjġrā simarapaka ḡoto, ōñia Tuparāte nare ġarġrūjġrape ate. I'supaka nare ġibaamaka, namġmirġkarāka ġatirā, ġimarġa ḡo'imajare nare ġġkġrape. ¹² Topġji mabo'ġakurġpi,

—Ō'ōrā mġa i'tabe,— ġāġirokapi nare sārġkorape.

Sā'mitiritirā, nare ā'mġġarimaja ġnakoarekaja, oko šmaka watoḡekapi na'rape. ¹³ Mabo'ġakurġrā na'rapakarō'ōġġte ġimarġ ġāġia ka'ia iyġrapaka. I'supaka sabaamaka rġkimaitakaja wi'ia imarapakakaka kūpāġi sakuyupaterape‡.

* 11:4 Véase el libro de Zacarías 4.1-4, 11-14 † 11:6 Hacerles sufrir con toda clase de plagas.

‡ 11:13 Se derrumbó la décima parte

I'supaka baawa'ri siete mil rakamarã po'imajare sariataraþe. Ôñia jariwa'raparã puri sïatirã pupatawa'ri "Têriritakaji mabo'ikakurirã imakite ime", narãþe Tuparãreka.

14 Mamarïrokajïtekaka ba'iaja jûarûkia ima kopakaja yibojaweayu. Sabe'erô'ôjïte no'ojïrãmarïaja ba'iaja najûarika jariwa'rapaka.

Piyika ángelte trompeta puþueka

15 Ka'ia jimarï jãjia iyirapaka be'erô'ô, piyika ángelte trompeta puþurape. Sakïpuþurapaka þoto mabo'ikakurirô'ôþi rïkimarãja jãjirokapi ikupaka narïkorape:

—Ritatojo wejeareka imarãte najã'meika kopakaja Tuparãte tiyetayu mae. Maïþamakï Tuparã, supabatirã Cristopitiyika, po'imaja ïþamarã najayu. Supa imarï ritatojo wejeareka imarãte jã'mejïþarimaji kimarãñu,— narïkorape.

16-17 I'supaka simekã'ãja veinticuatro rakamarã þakiarimarã Tuparã wãjitãji ïþarimarãre ruþarûkiareka naruparape. Sapi mi'mitirã ka'iareka namo'ïþãñawa'rape, Tuparãte jiyïpuþayeewa'ri. Topi ikupaka narãþe:

—Yija ïþamaki Tuparã, ritaja ima þemawa'ribaji imaki mime. Supa imarï bikija imara'aekaki imariþotojo, maekakaoka imaki mime. Jia mibaayu yija ïþamaki, têririiki imarï, maekaka ritatojo wejeareka imarã po'imajare jã'merimaji mijayu.

18 Mia je'e, nimaupatiji po'imatata mire yi'ribeyurã jimarïa mire nape'yorijarika. I'supaka ïatirã, nare miboebarithyaeaka. Supa imarï reyaeka mirãrã ba'iaja nabaaeka þareareka nare ba'iaja mibaarûkirïmi kopakaja seyayu mae. Simako'omakaja mire yi'yurãte ikupaka mibaarãñu: Miro'si bojawaþu'atarimaja, ïþarimarã, supabatirã imatiyabeyurãoka, mire yi'riwa'ri jia nabaaeka mirãka simamaka sawapa jia nare mibaarãñu mae. Ika wejeareka po'imajare riatarïjayurã puri, nare miriatarãñurïmi seyayu mae,— narãþe.

19 I'sia be'erô'ô mabo'ikakurirã Tuparãte jiyïpuþaka ôrïriwi'ia wieka ñiarape. Satôsïarã imatiyaikoto imarapaka. I'sikoto tãïsiarã "Ikupaka yire yi'yurãro'si yibaarãñu", ãñua o'oeka imarapaka. Sañiarapaka þoto ikuparô'ôþiji jãjia wïþoa þaarapakarô'ôjïte ka'iaoka iyirapaka. Supabatirã okojyia werikitaka jûjirapaka.

12

Rômo þô'irã kajuyaiþakiaka upaka ïoika eyaeka

1-2 Sabe'erô'ô mabo'ikakurirã imatiyaika þemakotowipakã'ã ñiarape. Mia, aiyate yaaika upaka saya jããekako koimarape. Ñamikakirã rïkamañukoreka ï'þoũ'þuarãe'earirakamaki tã'þia kobu'yareka imarapaka. Yataarikako imawa'ri sarikarika þakataþaraka ba'iaja kojûarape. ³ Be'erô'ôjïte ate ñiarape: Kowã'tarã kajuyaiþakiaka upaka ïoika jû'apakiaka, ï'þotêñarirakao ïþarimarã bu'yakaka tuaeka ruþuko'aika simarape. Supabatirãoka ï'þapitarakabi sawaka imarapaka. ⁴ Tã'þia ñe'metãji rokajïrã* kipïkoapi kipaña'ruirape. Supabatirã rômo wã'tarã keyarïkarape, komakarãka po'ijïþakã'ã ba'aokaro'si. ⁵ I'supaka kimekã'ãja ritaja po'imaja ïþamaki imarûkikate korikarape. Tuparãte þûataekaki imarï, jia jã'mewãrûrûkika kimarape. Kajuyaiþakiaka upaka ïoika kire ba'ariyaþamaka kire korikarapaka be'erô'ô Tuparãte ruþarô'ôrã kire kija'apearape, kika jã'merimaji kimaokaro'si. ⁶ I'supaka kibaarapaka þotojo po'imajamatorã kipako mirãkote ru'rape. "Ô'ôrã jia

* 12:4 La tercera parte de las estrellas

kore ñiarĩrĩrãñu”, Tuparãte ãrĩtikarõ'õrã ko'raþe. Torã koimarapaka þoto maekarakakuri wejeþe'rã aþeþe'rã ñe'metãjirõ'õjĩrã kore ñarĩþaraka Tuparãte imarape.

⁷ I'supaka kore kibaarapaka be'erõ'õ mabo'ikakurirõ'õrã þitã'muareka imarãte ñiarape. Miguelrĩrã ángelrãka, kajuyaiþakiaka upaka ñoikirirãka najĩrãþe. ⁸ I'supaka simako'omakaja Miguelrãkare natẽrwãrũberape. Supa imarĩ mabo'ikakuri Tuparãte imarõ'õrã imarũkimarĩrã najarape. ⁹ I'supaka nare baatirã kajuyaiþakiaka upaka ñoikire kirirãþitiyika Tuparãte þoatarape ika ka'iarã takaja nimaokaro'si. Tuparãte þoatarapakiji kime Satanás wãmeiki. Ikiþioka imaki bikija ãñakarã ña'rĩjãiroyikaki. Supabatirã ritatojo wejeareka imarãte þakirimaji kime. I'supakajaoka Diablo wãmeika kime ba'iaja jaita'arimaji ãrĩrĩrokapl. ¹⁰ Torãjĩrã mae jãjĩrokapi ikupaka sãrĩkorape:

—Kopakaja Tuparãte yi'ririjaparaka imarã þo'imajare tããrũkĩrĩmi seyayu. Supabatirã ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki imarĩ, ritaja wejeareka þo'imajare kijã'meũ'muyu. Supabatirã “Yiro'si ritaja wejeareka imarãte mijã'mebe”, Tuparãte kire ãñua simamaka, nare jã'merimaji Cristore ime kiro'si. I'supaka kime Tuparã, Satanãre þoataekaki imarĩ. Kĩþoataekaki imaki Jesũre yi'yurãte ba'iaja baata'arimaji. Ñmi, ñami þariþi Tuparãte ñaika wãjitãji muþaka Cristore yi'yurãte jaita'rubaraka, “Ba'irã nime”, Tuparãte ãrĩrijarikopeiki.

¹¹ I'supaka nare kijaiþakiko'omakaja, Oveja weiwa'yua upaka imakite reyaeka riweaþi ba'iaja nabaarijaya kijũjemaka, Satanãre tẽrĩkarã majeyomarã. “ Jesũrika bojariroka mawãrõmaka õrĩwãrũbeyurãte mare jããrãñu je'e", marĩko'omakaja okajãjiapi rakajebekaja maimaye'e. Supa imarĩ samabojarija'ata'si”, narĩþupãjoaeka. I'supaka imawa'ri ba'ikate natẽrĩka.

¹² Satanãre õ'õrã imawãrũþepakã'ã, jia jĩjimaka maimae. Mija ka'iareka imarã þuri, supabatirã wãpuruþi riapakiakareka imarijaturãteoka ba'iaja sabaarãñu. I'supaka mijaro'si simarãñu mija þõ'irã Satanãre ruiwa'yua simamaka. “Ñojimarĩþi Tuparãte wẽkomaka yire baarũkia jariwa'yua”, ãrĩwa'ri jimarĩa kiboebayua mae. Supa imarĩ ba'iaja mijare jũarũjebaraka kimarijayu,— sãrĩkorape.

¹³ “Mabo'ikakurireka ñimapi kopakaja ka'iarã Tuparãte yire þoatayu”, ãrĩwa'ri makarããrapako mirãko rõmore sarĩrãþe kajuyaiþakiaka upaka ñoika. ¹⁴ Kore kirĩrĩko'omakaja awapakikajea i'þato jo'barito Tuparãte kore jĩrãþe kowiyaokaro'si. Supa imarĩ þo'imajamatorã eyaerã kajuyaiþakiaka upaka ñoika kowiritapawa'raþe. Torã maekarakakuri wejeþe'rãka aþeþe'rã ñe'metãjirã ba'arika kore ji'abaraka Tuparãte kore ñarĩrãþe. ¹⁵ Koru'þakã'ã ñatirã, kore jããrika kiri'kakoperape. Supa imarĩ kirijokoperape rĩkimakaja okoa kipoatarape kore ña'metarika yapakopewa'ri. ¹⁶ I'supaka kibaako'omakaja Tuparãte kore jeyobaamaka, ka'ia ru'ritarãþarõ'õrã okoa kipoatakoperapaka ririwarãþaka. ¹⁷ I'supaka simamaka ñatirã, jimarĩa rõmore kiboebape. Kore jããwãrũberuwa'ri korĩþarãmerãka jĩrĩrĩ ke'raþe. Ñrã nimarape, Tuparãte jã'meika yi'yurã, supabatirã ritaja Jesucristore nare bojaekakaka ja'atabeyurã. ¹⁸ Topi mae riapakirijerã kajuyaiþakiaka upaka ñoikite tuiĩkarape.

13

Ñrĩka werika maikoribeyu upaka ñoiki riapakiakakaki

1-2 I'sia be'erō'ō ī'rīka werikapakiaki maikoribeyukate riapakiakapi marīra'arape. Ī'potēñarirakao ruṗuko'a, suṗabatirā ī'pāpitarakabi bu'ya tuaeka wakaiki kimarape.* Suṗabatirā jiamarīa Tuṗarāreka jaika kiruṗuko'a upatikaja o'ojī'aeka kimarape. Yaiuṗaka ūiki imariṗotojo oso wāmeika upaka jo'baka ū'puiiki kimarape. Suṗabatirā león rijokoṗe upaka simarape kirijokopea. Kajuyaiṗakiaka upaka ūiki kiōñua kire ja'ataekaki kimarape. Suṗa imarī, "Yiruṗarikūmuarā īṗi upaka miruṗabe. Tēritaka ūima upaka mire ūimarūjeyu. Suṗabatirā ritaja wejeareka imarā ṗo'imajare yijā'meika upaka nare mijā'mebe", kajuyaiṗakiaka upaka ūikite kire ārāpe. ³ Ī'rō kiruṗuko'arā matārīberijīkarō'ōjīrā jo'baka kāmimirāka yayaeka sareka imarapaka. I'supaka imariṗotojo "¿Dako baaerā kireyatiyaberika jee?", āparaka rīkimarāja ritatojo wejeareka imarā kire yī'ririṗayurāte imarape. ⁴ Suṗabatirāoka, kajuyaiṗakiaka upaka ūikite jiyiṗuṗayeebaraka ṗo'imajare imarape, werikapakiakite kijā'merūkia kija'atamaka. I'supakajaoka werikapakiakite jiyiṗuṗayeebaraka ikupaka narāpe:

—Maki apika ī'ī rō'ōjīrā imaki imabeyuka, suṗa imarī marā ṗitā'muareka kire tēriwārūberijīrā,— āparaka nimarape.

⁵⁻⁶ "Yi'ī ī'rīkaja imaki tēriwa'ribaji imatiyaiki. Maki apika ūima upaka imabeyuka", werikapakiakite ārāpe. I'supaka āparaka, "Tuṗarāte ima upaka imaki yi'ī", ba'iaja āparaka kimarape, "I'supaka jaiṗekaja mimabe", Tuṗarāte kire āriṗepakā'ā. Suṗa imarī maekarakakuri wejeje'rāka aṗejē'rā ūe'metājirō'ōjīrā "Tuṗarā, kika imarā, kimarō'ō oka waṗamarīa ima", āparaka ba'iaja ṗo'imajare jairuṗutabaraka kimarape. ⁷ I'supakajaoka Tuṗarāte ā'mitirīṗeairāte tērāṗaki kimarape. Suṗabatirā ritatojo wejeareka imabayurāte jā'merimaji kijarape, "Jēno'o, ba'iaja nare mibaa'si", Tuṗarāte kire āriṗekajaji simamaka ruṗu. ⁸ Ritatojo wejeareka imaraparā ima upatiṗañakaja kire jiyiṗuṗayeeirā oyiaja jaraparā. Oveja weiwa'yua upaka imaki, najāāekakite rikarapapūñurā nawāmea o'oberikarā nimarape. Ika wejea Tuṗarāte ṗo'ijiaerā baaeka ruṗubajirā "Īrā nimarāñu yire yī'riwa'ri ūñia imajīṗarūkirā", āriwa'ri nawāmea kīṗapera pūñurā Jesūre o'otikarā nime. ⁹ Tuṗarāte bojaika mija ūriwāṗu'atarīyapaye'e jia samija ā'mitipe: ¹⁰ "Yirīrā imawa'ri Cristore na'mitirīṗeamaka wēkomaka imariwi'iarā Ī'rārimarāre ne'ewa'rīrāñu", Tuṗarāte āñua upakaja naro'si simarāñu. I'supakajaoka "Aṗerimarā najāārūkirā nime", kēñu upakaja naro'si simarāñu.

Suṗa simamaka yirirā imarī, i'supaka jūariṗotojo, rakajepāāeka mija imabe. Suṗabatirā, yire mija yi'yua ja'atabekaja mija imabe.

Apika weriki maikoribeyu upaka ūiki ka'iakaki

¹¹ I'sia be'erō'ō apika weriki waṗuju ko'torō'ōṗiji ka'iaṗi kiwararīkamaka ūiarape. Ī'ṗabi waka yabirījaka oveja weiwa'yua waka upaka wakaiki imariṗotojo, kajuyaiṗakiaka jairapaka upaka kijairape kiro'si. ¹² Mamarīkaki werikapakiaka kāmimirāka yayaekakite jā'merapaka upakaja kibaarape. Suṗa imarī jiyiṗuṗaka ritaja ṗo'imajare kire yī'yaokaro'si kibe'erō'ōjī etarapakite kiro'si ba'iraberape. ¹³ I'supaka mamarīkakiro'si ba'irabewa'ri maikoribeyua upaka kibaaroyirape. Ā'mitirīkōrī je'e, ikupaka ṗariji kibaaroyirape: ṗo'imajare iaika wājītāji ṗeka jū'rēika īimipi kiña'aroyirape. ¹⁴ I'supaka mamarīkakite jeyobaaīrokapi ba'irabewa'ri ritatojo wejeareka imarā ṗo'imajare kīṗakirape. I'supaka nare kīṗakimaka,

* 13:1-2 Los diez cuernos coronados representan diez reyes.

“Tuparã upakaja imaki kime”, mamarĩkakireka ãrĩpupajoairã najarape. Mamarĩkaki matãrĩberijĩka upaka kãmia yayaeka mirãki jẽrãka pãmajare kibaapo'ijjarũjerape. I'supaka kibaarape “Ba'itakaja pãmajare pakibekaja mimabe”, Tuparãte kire ãrĩbepakã'ã. ¹⁵ I'supaka Tuparãte kire ãrĩberapaka simamaka, mamarĩkaki jẽrãka kiyiatarũjerape. Pãmajaja upaka jaiika sakijarirũjerape. I'supaka imawa'ri, “Yire jiyipupaka õrĩbeyurã, jããrũkirã oyiaja imarãñurã”, ãrĩwa'ri sajairape. ¹⁶ Topi imaraparã upatireje mamarĩkaki wãmea kio'ojĩ'arũjerape. I'rãrimarã napitaka ritapẽ'rõtorã, apermãrã nakũ'arã kiwãmea o'ojĩ'aekarã nimarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurãoka, rĩkimakaja niñerũ rikairã, wayuoka baairã, jia napupayariji imarãteoka, apermãte napoyarã upakaja ba'irabejĩrimajareoka ni'ioika jariwa'ririmarĩaja mamarĩkaki werikapakiaki wãmea kio'ojĩ'arũjerape. ¹⁷ Sawapa wapañjirika nari'kako'omakaja kiwãmea o'ojĩ'aberikarãte nayapakoperapaka ãjirika kijãjibaarape. I'supakajaoka simarape kiwãmea o'ojĩ'abeyurã niñerũ tõpoerã ba'irĩja ãjirika imaberapaka. Kire ãawãrũrũkia kopakaja kiwãmea, supabatirã kinũmero simarape.

¹⁸ Kiwãme kopakaja simarape 666. Pãmajaja wãmea ãrĩrika simarape samarĩjikareka. “I'supaka ãrĩrikopakaja sime”, ãrĩwãrũokaro'si jia samija ãawãrũbe.

14

Oveja weiwa'yua upaka imaki, kirirã ciento cuarenta y cuatro mil rakamarãpitiyika imarapaki

¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ Siõn wãmeika pusipemarã Oveja weiwa'yua upaka imakite rĩkamapakã'ã ñiarape. Ciento cuarenta y cuatro mil rakamarã pãmajare kika imarape. Nakũ'arã kiwãmea, Kĩpaki wãmeaoka nareka o'ojĩ'amo'mekarã nimarape. ² Sabe'erõ'õjĩte mabo'ikakurirõ'õpi ikupaka sokaarikorape ate. ãta jãjia okaayu upaka, wĩpoa jãjia pãaika upaka, supabatirã rĩkimarãja arpa birebaraka nimarõ'õ upaka sokarĩkamarãpe. ³ Botarakamarã maikoribeyu uparã, supabatirã veinticuatro rakamarã pakiarimarã ãpire ruparapaka wãjitãji imaraparã. Nawãjitãji ciento cuarenta y cuatro mil rakamarã mamaka baya koyabaraka imaraparã. Nirã apermã imaberaparã nabayakoyarapaka õñurã. Ritatojo wejeareka imarãte Satanãre jã'merũkiareka wapu'rikarã nimarape. ⁴ Wapuju rõmitika baariwã'imarĩbeyurã upaka imarika pupajoairã, wapuju ima jiyipupayebeyurã imarĩ, Tuparãte takaja jiyipupayeeirã nimarape. Supabatirãoka Oveja weiwa'yua upaka imakite a'yu upakaja, kika a'rĩrijayurã. Ritatojo wejeareka imaraparãre ãtirã kirirã, Tuparãrirãoka nimaerã ba'irokareka mamarĩ kitããekarã nimarape. ⁵ Supa imarĩ i'rĩkaoka pakirĩmaji imaberapaki naka, Tuparãte ãaika wãjitãji pãremarirã nimarape.

Maekarakamarã ãngelrãka Tuparãte bojawaapu'atañjirimaja

⁶ Sabe'erõ'õ i'rĩka ãngelte mabo'ikakurirõ'õrã wĩpakã'ã ñiarape. Iki imarapaki, “Kimakipi ãrĩwa'ri pãmajare õña imajiparũkia Tuparã ja'ataikaki”, majaroka o'ariba'imarĩa ãñua bojarimaji. Ritaja ka'iareka dikaoka jariwa'ririmarĩa, supabatirã pãmajatatata jariwa'ririmarĩa, noka imabayu upakaja jairã, supabatirã ritaja wejeareka imarãte sabojarimaji kimarape. ⁷ Supa imarĩ ikupaka jãjirokapi kijaikorape:

—Ritaja ima tẽrĩwa'ribaji imaki Tuparãte imamaka, sapĩ ãrĩwa'ri kire mija jiyipupayeebe. I'supaka ñãñu pãmajare ba'iaja baaiika wapa jẽñerũkirĩmi seyaika simamaka. Tuparã imaki wejepeema, ka'ia, riaka,

okoa juruɔajiyekaoka baaekaki. I'supaka baaekaki kimamaka jiyipupaka kire ɔrĩrũkirā mija ime,— ángelte ǎrĩkorape.

⁸ Sabe'erō'ō apika ángelte wirapaka ñiarape. Ikuɔpaka kijaikorape:

—Babiloniawejea, supabatirā sareka imarāte ba'iaja baariɔpareareka Tuɔarāte sariatarape. Babiloniakarā ba'iaja ritatojo wejeareka imarā Tuɔarāte naja'ataokaro'si baata'airā imaraparā,— ángelte ǎrĩkorape.

⁹⁻¹⁰ I'sia be'erō'ō apika ángelte ñiarape. I'kioka ikuɔpaka jājirokapi jaikorapaki:

—Werikapakiakite jiyipupayeerā, supabatirā kijērāka nabaapɔ'ijiarapakite jiyipupayeerāoka, kiwāmea naɔitakarā, nakũ'arā o'ojĩ'arũjekarēte boebariwa'ri Tuɔarāte ba'iaja nare jũarũjerāñũ. Mia je'e, i'supaka nimamaka sawapa azufre ɔeka jũ'rēirō'ōrā ba'iaja jũarĩ na'rirāñũ. Tuɔarārirā ángelrākare ĩarāka wājitāji, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakite ĩarāka wājitājioka, ba'iaja najũarāñũ. ¹¹ Ba'iaja nabaaka ɔareaja nare joerāka ũmakaka ɔuri tiyirũkimařia imarāka. I'supaka werikapakiakite upaka imarapakite jiyipupaka oñurā, supabatirā kijērāka baaekaoka jiyipupayeewa'ri kiwāmea o'ojĩ'aekarā ba'iaja jũajiparāñũrā,— kēřikorape.

¹² I'supaka simamaka, Tuɔarārirā, kijā'meika yi'ɔaraka Jesũreoka yi'ririɔayurā imarĩ, kire yi'ririɔa'atarimarā sime naro'si.*

¹³ I'sia be'erō'ō mabo'ikakuriɔi ikuɔpaka yire sǎrĩkorape:

—Mire yibojaika mio'obe. Maiɔmamaki Jesũre yi'ririɔa'atabekaja reyaekarā, jĩmika mija imabe,— yire sǎrĩkorape.

I'supaka sǎrĩkorapaka ǎ'mitiritirā, ikuɔpaka Espĩritu Santore ǎrĩkorape:

—Rita sime, i'supakatakajoka simarũ. Ka'wisi be'erō'ō naba'iraberijayua ja'atitirā, najērĩtarāñũ. Mabo'ikakurirā neyarāka ɔoto, ba'iaja jũaekarā imariɔotojo kiyapaika upakaja jia nabaaka oñuka imarĩ, jia sawapa Tuɔarāte nare baarāñũ,— Espĩritu Santore ǎrĩkorape.

*“Ritotojo wejeareka imarāte ba'iaja baaeka ĩatirā, wēkomaka nare mibaabe”,
ángelte ǎrĩkorape*

¹⁴ I'tojĩrā oko ũmakaka boia ima ɔemarā ɔo'imaji upaka imakite ruɔamaka ñiarape. Orokaka baaeka bu'ya tuaekaki sara opika rikaiki kimarape.

¹⁵ Torājĩrā mae, apika ángel Tuɔarāte jiyipupaka ɔrĩriwi'iaɔi kiɔɔpakā'ǎ ñiarape. Oko ũmakapemarā ruɔarapakite jājirokapi ikuɔpaka ǎrĩkorape:

—Kɔpakaja ka'iareka ima ɔterikia rabaerā baaika mae, supa imarĩ sata'tepatetirā same'epatabe,— kire kēřikorape.†

¹⁶ I'supaka kēpakā'ǎ ǎ'mitiritirā, ta'tepatetirā oko ũmakaka ɔemarā ruɔarapakite se'erape.

¹⁷ I'sia be'erō'ō, ĩmirā Tuɔarāte jiyipupaka ɔrĩriwi'iaɔi apika ángelte ɔorape ate. I'kioka sara opika rikarapakite kiro'si. ¹⁸ I'sia be'erō'ō, apika ángel, joeĩjiritērā ĩarĩřimaji, apika ɔɔ'irā ke'pakā'ǎ ñiarape. Topi mae opika sara rikarapakite jājirokapi ikuɔpaka kēřikorape:

—Ka'iareka ima iyaka rēñua mae. Supa imarĩ misara opikapi sata'tetirā same'ebe,— kire kēřikopakā'ǎja ña'mitirape. (Kire na'mitiriɔeaberika wapa Jesũre nare jēñerāñũ ǎrĩrikopakaja simarape i'supaka baarika).‡

* **14:12** Posiblemente este versículo es un comentario de Juan al oír lo que dijo el ángel. † **14:15** La primera cosecha puede ser la recogida de la gente rebelde para castigarla, o posiblemente es la recogida de los creyentes para rescatarlos. ‡ **14:18** Esta frase es información añadida para ayudar a los lectores entender la figura.

19 I'supaka kēpakā'ā ā'mitiritirā, kisarapī ka'iareka imarapaka ōterikia ta'tepatetirā ke'erape. Se'etirā, sokoā bikerūkirō'ōrā sakitaarape. "Po'imajare ba'iaja baaika iatirā jimarīa ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu", āririka upaka sime i'sia. 20 Supa imarī weje a'riwa'rirā iyaka narī'kapa'serape. Sanarī'kapa'semaka riakā upaka sajuruurape riwea. Supabatirā trescientos kilómetro rō'ōjirā yoerā sajuruwa'rape. I'supaka baawa'ri kawaru wāmujā'ārō'ōjirā īkiria saarape.

15

Ī'potēñarirakamarā āngelrāka ba'iaja po'imajare jūarūkia rikarimaja

1 I'sia be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā apea maikoribeyua imatiyaikakaka ñiarape. Āngelrāka Ī'potēñarirakamarā narakakaja ba'iaja po'imajare jūarūkiakaka narikarape. Jimarīa po'imajare boebariwa'ri, sapī piyia ba'iaja Tuparāte nare jūarūjerāñu, "Ba'iaja nabaarijayua naja'atarū", āriwa'ri.

2 Supabatirā riapakiaka jia waria okoika peka jū'rēika upaka ima rukubaka imaria simamaka ñiarape. I'siriarijerā rikimakaja po'imajare rikajiyerape. Werikapakiaki upaka imaki, supabatirā kijērāka po'imajare baaeka jiyipupayebeyurā, supabatirāoka kinūmero jī'itabeyurā imarī werikapakiakite tērikarā nimarape. Supabatirāoka arpa Tuparāte nare ĩjika pariĳi narīkajiyerape. 3 Sapī Tuparāro'si ki'po'imajare imaru'putarimaji imaroyirekaki, Moiséte bayakoyaroyireka mirāka bayakoyabaraka nimarape. I'supakajaoka Oveja weiwa'yua upaka imakite jiyipupayeokaro'si ikupaka nabayakoyarape:

—Tuparā, ritaja ima tēriwa'ribaji imaki imarī, ritaja ima pemawa'ribaji ĳitaka mibaaika ime. Jia wājiroka'pi meñu upakaja jia oyiaja baaiki mime. Ī'rākō'rīmato ka'iareka jariwa'ririmarīa po'imaja ritaja ĳpamaki imajiparijayuka mime.

4 Yija ĳpamaki, marā mire kīkibekaja, supabatirāoka mire jiyipupayeebekaja imabesarāñurā. Mi'i ĩ'rīkaja ĩ'rākurioka ba'iaja baakoribeyuka mima-maka, i'supaka nimarāñu. Ritatojo wejeareka mire yi'ribeyurāte ĳiapī miwēkomabaarāka poto ritaja po'imaja ima upatataja mi'pō'irā rēriñurā mire jiyipupayeokaro'si,— bayakoyabaraka narāpe.

5 I'supaka bayakoyabaraka nimarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōrā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā kima kuraraka wiritamaka ñiarape.

6 Torā Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia'pī Ī'potēñarirakamarā āngelrāka ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte pōpakā'ā ñiarape. Jariroaka jia boia ka'imarīa jāātirā, wa'eyoka orokaka ōñimaki wājitājirō'ōjirā jērāyua naji'arape.

7 Torājirā mae Ī'potēñarirakato seroa orokaka baaeka botarakamarā maikoribeyu upaka imaraparākakite rikarape. Supa imarī Ī'potēñarirakamarā āngelrākare nimarakamakireje sakĳimaka ñiarape. Kire yi'ribeyurā rikimarāja po'imajare imamaka, Tuparā, ōñia imajiparimajire boebayua'kaka ōñijīrika pururapaka sareka. 8 Seroa nare kĳirapaka poto Tuparāte jiyipupaka ōriwi'iarā ūmakaka pururapaka. I'supaka sabaarape ritaja ima pemawa'ribajirā ĳiitakĳi Tuparāte ima beawa'ri. Tēriitakĳi imakite torā imarapaka simamaka, i'supaka simarape. Ī'potēñarirakamarā āngelrākare ba'iaja po'imajare jūarūkia rikairāte saba'irabetiyibeyukaji ūmakaka torā purumaka, makioka kākaberi'jirō'ō simarape.

16

Tuparāte boebayua'kaka ōñijīrika pururika sero'areka ima

1 Sabe'erō'ō Tuparāte jiyipupaka ōrīriwi'iaپی ikupaka ī'pōtēñnarirakamarā jājirokapi āngelrākare sārīkorapaka ña'mitirape ate:

—Tuparāte ĩaripe'yoirā pō'imajare ba'iaja jūaerā, seroareka mija rikaika ōñijīrika ka'iarā mija we'aña'tabe. I'supaka samija baabe, Tuparāte boebayuakaka sarā ima simamaka,— sārīkorape.

2 Topi mae mamarīkaki āngelte seroareka kirikarapaka ka'iarā kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto werikapakiaki jērāka nabaakakite jiyipupayeerā, supabatirā kiwāmea o'ojī'aekarāte napō'iarā dajaka ā'mika kāmia nare pō'ijirapaka.

3 Kibe'erō'ōjī imarapaki āngelte seroapi kirikarapaka riapakiakarā kiwe'aña'tarape. Sakiwe'aña'tarapaka poto, reyaekarā riweupakaja okoa jararapaka mae. I'supaka sabaamaka, riapakiakareka ima, ba'irījiaka ritaja jīrīpatarapaka.

4 Ī'parā be'erō'ōjīkaki āngel seroapi kirikarapaka riakarā, supabatirā okokopeapi poyurō'ōrā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto riwearo'si okoa jarapaka saro'si mae. 5 Āngel okoa ĩarīrimajire ikupaka jaikorape:

—Tuparā, jia wājirokapi meñu upakaja jia oyiaja baaike mime. I'supakajaoka bikija imara'aekaki imari'potojo, maekakaoka imarijayuka mime. I'supaka simamaka pō'imajare ba'iaja baaike ĩako'peka boebariwa'ri, ikupaka nare mibaayu:

6 Miyi'yurāte najāamaka, jimarā nariwea jururapaka. Supabatirā miro'si bo-jāñijirimajare i'supakajaoka nabaarape. I'supaka baaraparā nimamaka okoa naro'si imabepakā'ā, “Riwearo'si jayuaja nukurū”, meñua jia sime,— kērīkorape āngel okoa ĩarīrimaji.

7 I'supaka kērīkorapaka be'erō'ō joējiritērīa imarō'ōpi ikupaka kire sayi'rikorape:

—Rita sime Tuparā, i'supakatakaoka sime. Yija ĩpamaki, ritaja ima tērīwa'ribaji imatiyaikiji mime. Ritaja ĩawārūiki imarī, pō'imajare ba'iaja baaeka imarō'ōjīrāja jīirokapi nare sawapa jēñeiki mime,— sārīkorape topi.

8 Maekarakamarā be'erō'ōjīkaki āngel seroapi kirikarapaka aiyakarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto aiyapeka jājia pō'imajare joerapaka. 9 I'supaka kibaarapakapi oobaraka ba'itakaja pō'imajare jūarape. I'supaka nare sabaako'omakaja, ba'iaja nabaaike ja'atabekaja nimarape. Supabatirā kijā'merapakapi ritaja ba'iaja jūawa'ri Tuparāte jiyipupayeerika pō'imajare yapaberape. I'supaka imawa'ri kire jiyipupayeerikopakaja ba'iaja Tuparāreka jaibaraka nimarape.

10-11 Botarakamarā be'erō'ōjī imarapaki āngelte, ikupaka baarape: Werikapakiaki jā'meruparikūmu pamarā seroareka kirikarapaka kiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka poto jā'mebaraka kimaraparō'ō neiñamita'rapaka. I'supaka imawa'ri ritaja nare sayi'amaka marā baaberīwa'ri narērōkaka pari'ji nakukurījarape. I'supaka imari'potojo ba'iaja nabaaike ja'atabekaja, Tuparā, mabo'ikakurirō'ōrā jā'merimajireka ba'iaja jaibaraka nimarape.

12 Ī'rāpitarakamarā be'erō'ōjīte imarapaki āngelte seroapi kirikarapaka riapakiaka Ēufrates wāmeiriarā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaamaka rika sarekaja pōporapaka. I'supaka sajarape jā'ātika pē'rōtopi ĩtaraparā ĩparimarāre nasurararākapitiyika nawaata'yaokaro'si.

¹³ I'supaka simarapaka be'erō'ō Satanárika ima maekarakamarā ĩparuka upaka ĩoika ĩniarape. ĩr'ika imarapaki kajuyaiapakiaka upaka ĩoiki rijokoŕeapi ŕorapaki. Apika ĩparuka ŕorapaki werikapakiaki rijokoŕeapi. Apika ĩparuka imarapaki weriki wapuju pakibaraka, "Tuŕarāro'si bojaĭjirimaji ĩnime", ārāpaki rijokoŕeapi ŕorapaki. ¹⁴ ĩrā maekarakamarā Satanárika ima ĩparuka upaka ĩoirā imaraparā maikoribeyua baabearimaja. I'supaka simamaka ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāte, nasurararākapitiyika ĩr'ika jariwa'ririmarā narērĩrũjerape. Tuŕarā, ritaja ima tērĩwa'ribaji imaki, piyia ŕo'imajare ba'iaja baaika wapa kijēñerārĩmi seyarāka ŕoto pitā'mua ŕo'ĩjitaokaro'si torā na'rape. ¹⁵ "Yire mija ā'mitipe", Jesucristore ārikorape: "T'ojite mawi'iarā kareba'arimajire etarāñu", mija āriwārũbeyu mijaro'si ima upaka sime yetarũkia saro'si. Yetarũkia ta'abaraka yiyapaika upakaja baabaraka imatikaja imarāñurā ŕuri ĩjimaka imarāñurā. I'supaka imarā imarĩ, rakajetikaja najariroaka jātĩkarāja imarā upaka nimarāñu. I'supaka imarāñurā ŕuri jariromarā imawa'ri aŕerā wājĩtaji i'yopi'ribeyurā upaka nimarāñu", kērĩkorape.

¹⁶ Supa imarĩ Satanárika ima ka'iareka imarā ĩparimarāre narērĩrũjerāō'ō Harmagedón wāmeika sime boarikarō'ō Hebreo okaŕi.

¹⁷ Piyika ángel seroapi kirikarapaka wapuŕo'torō'orā sakiwe'aña'tarape. I'supaka kibaarapaka ŕoto Tuŕarāte jiyiŕupaka ŕiriwi'iarā kiruŕarikũmua imarō'ōpi ikupaka jājirokaŕi sajaĩkorape:

—Kopakaja satiyiyu mae,— sārĩriokaabayurape.

¹⁸ I'supaka sārĩkorapaka tiyiwa'raparō'ōjite wĩpoa yaataira'katirā, ŕaarapaka. Supabatirā werika okaaribaraka ka'ia jājia iyirapaka, sareka ŕo'imajare imaeka ŕoto siyika ŕemawa'ribajirā. ¹⁹ Siyirapakaka ĩrātiji Babiloniawejea imakoŕerapaka maekarakaweje upaka sajarirĩkarape. I'supakajaoka ritaja wejeareka imakoŕeika wejea riripatarapaka. Babiloniakarā ba'iaja nabaaiika ye'kariribeyuka imarĩ, nare boebariwa'ri ba'itakaja napareareka Tuŕarāte nare jũarũjerape. ²⁰ I'supakajaoka ka'ia iyimaka jũmurika, supabatirā ŕusia riripatarapaka. ²¹ Supabatirā ĩmipi okoŕiyia cuarenta y cinco kilos rō'ōjĩrā ima jũjirapaka. I'supaka jũjirapaka nare ŕa'semaka jimarā ba'iaja Tuŕarāreka jaibaraka ŕo'imajare imarape.

17

Werikapakiakite, rōmoka imaeka

¹ Supabatirā ĩŕopotēñarirakamarā ángelrāka seroa rikaraparākakite yipō'irā etarape. Topi mae ikupaka yire kērāŕe:

—Ō'orā mi'tabe, rĩkimaka riamakairō'ōrā ima ba'iaja baariwejea, sakaka mire yibojaerā baayu. Mia je'e: Ritaja ĩmirĩjaka wā'imarĩtiyaiko upaka sareka imarā nimamaka, Tuŕarāte ba'iaja nare jũarũjerāñu. ² I'supaka i'sia wejeakarāre ba'iaja nare baaruŕutamaka, ritatojo wejeareka imarā ĩparimarāre ba'iaja naka baarape. ĩmirĩjaka wā'imarĩrirōmote ba'iaja nare baaruŕutaeka imarĩ, ikupaka nimarape i'sia wejeakarā: Wapuju imaja jiyiŕupaka ōñurā imarĩ, ritatojo wejeareka imarāte jiyiŕupaka sanoñaokaro'si maerumajaka upaka nare nimarũjerape,— ángelte yire ārāpe.

³ I'supaka yire kērāpaka ŕoto Espĩritu Santore jeyobaikaŕi āriwa'ri ikupaka yire sabaarape: ĩr'ika ángel ŕo'imajamatorā yire e'ewa'rapaki. Torā eyatirā werikapakiaki jũ'aka imarapaki ŕemarā rōmore roŕamaka ĩniarape. Tuŕarāte jaiyuyerikakaka wāmea o'oeka kireka jĩTijyerapaka.

Supabatiṛā ī'potēñarirakao ruṗuko'a, ī'pāpitarakabi wakaiki kimarape. ⁴ Kosaya iyayapea uṗaka ūoika, supabatiṛā jū'aka imarapaka. Supabatiṛā rīkimakaja, orokaka, supabatiṛā āta waṗajā'riakaka, perlas wameikakaka baaekaoka kojiioka koṗo'iareka imarapaka. Supabatiṛāoika ikupaka seroa orokaka baaeka pururika: Noñu uṗakaja ṗuṗajoatiṛā dajaitakaja nabaeka waṗuju imaja kojiyīṗuṗayeerijayua, supabatiṛāoika ba'itakaja kowā'imañua korikarape. ⁵ Ikuṗaka āriṛikopakaja kokū'arā majērāko'abeyua wāmea o'ojī'aeka imarapaka. Ā'mitirikōrī je'e: "Babiloniawejea", añua simarape kowāmea. "Ritajaka ba'iaja baawā'imarīrimajare wārōrimajo imarī, naṗako uṗaka koime. Supabatiṛā ritaja ba'ia Tuṗarāte yaṗabeyuakaka ṗo'imajare wārōrimaja Babiloniawejeakarāre ime", āriṛika simarape kokū'arā o'ojī'aeka. ⁶ Kore ñiawārūmaka, ikupaka koimarape: Iyaokoa ukutiṛā wejabiyuko uṗaka koimarape. Tuṗarāriṛā, supabatiṛā kirika bojariroka yi'riwa'ri bojarimajare najāārāpaka riwea koṗakaja simarape i'sia iyaokoa. I'suṗaka koimamaka marākā'ā āriberijīka yijarape.

⁷ I'suṗaka ñimamaka, ikupaka ángelte yire bojarape:

—¿Dako baaerā i'suṗaka mime? Rōmo miako'oko, "Ikuṗakaro'si simekā'ā", meriwārūokaro'si mire sayibojawapu'ataerā baayu. Supabatiṛā werikapakiaki ī'potēñarirakao ruṗuko'aiki, ī'pāpitarakabi wakaiki kore e'ewa'pakā'ā miako'oki, "Ikuṗakaro'si simekā'ā", ja meriwārūerā ī'paba'iwā'taja mire sayibojawapu'ataerā baayu. ⁸ Werikapakiaki miako'oka bikija oñia kimarape ruṗu. Imarīpotojo maekaka ṗuri kimabeyu. I'suṗaka simako'omakaja torā kime morībeyu ṗoto kopea tiyibeyurō'ōṗi ṗorira'atirā kimarāñu. I'suṗaka kibaamaka īatirā, jimarīa ritatojo wejeareka imarāte ṗuṗatarāñu. I'suṗaka imarīpotojo sabe'erō'ōṗi ṗuri Tuṗarāte kire riatarūkīrō'ōrā ke'rīrāñu. Kīṗaṗera ṗūñurā Tuṗarāte nawāmea o'oberikarā nime werikapakiaki uṗaka imakite īatirā ṗuṗatarūkīrā. Ika wejea kīṗo'ijjaerā baaeka ruṗubajirā kīṗaṗera ṗūñurā Tuṗarāte o'oeka, "Ikarakamarā nime oñia imajīṗarūkīrā", āriwa'ri sakio'oeka.

⁹ Sarekaja ā'mitiriwārūikiro'si ṗuri ōrīrūkia sime. Ī'potēñarirakao ruṗuko'aiki miako'a ī'potēñarirakabi ṗusi uṗaka sime. I'suṗakajaoka koime rōmo saṗemará roṗako'oko. Aṗeroka ī'potēñarirakamarā īṗarimarā uṗaka sime kiruṗuko'a. ¹⁰ I'suṗaka simako'omakaja ī'rāṗitarakamarā nime īṗarimarā bikija reyaekarā. Nabe'erō'ō tuikaki imaki maekaka ṗo'imajare jā'merijayuka. Kibe'erō'ōjī imarūkika ṗuri ōibeyukajika ruṗu. Ñamajī ṗuri matikurijīkaja ṗo'imajare kijā'mekoperāñu. I'suṗaka imarīpotojo Tuṗarāte āriṛāka uṗakaja kiro'si simarāñu. ¹¹ Werikapakiaki imaroyirekaki, maekaka ṗuri oñia imaberiripotojo ñamajī ṗuri nabe'erō'ō ṗiyia jā'merimaji kimarāñu. Ī'potēñarirakamarā jā'meka mirārāte jā'meka uṗakaja jā'merimaji kimarāñu. I'suṗaka ba'iaja kibaarāka be'erō'ōṗi ṗuri Tuṗarāte riatarūkikaro'siji kime.

¹² Ī'pāpitarakabi waka miako'a, Ī'pāpitarakamaki īṗarimarā uṗaka ima. I'suṗaka simako'omakaja, ṗo'imajare jā'me'ū'mubeyukajirā nime ruṗu. Ñamajī werikapakiakika jā'merūkīrāro'si nime. I'suṗaka baarimaja imarīpotojo ñoaka jā'mebaraka nimabesarāñu. ¹³ Ī'pāpitarakamarā imarīpotojo ī'rika ta'iarāja ṗuṗajoairā nimarāñu. I'suṗaka imarā imarī, "Miyapaika uṗakaja mibaarika yaṗawa'ri mikaja mire jeyobaabaraka yija imarāñu", werikapakiakite narīrāñu. ¹⁴ I'suṗaka imawa'ri Oveja weiwa'yua uṗaka imakika najīrīrāñu. Suṗa simako'omakaja nare kiteṛīrāñu. Suṗa imarī aṗerā imatiyarimaja tēriwa'ribaji imaki imarī suṗa kibaarāñu. Supabatiṛā īṗarimarātarā imarā īṗamaki kime. Oveja weiwa'yua uṗaka imakika

imarā Tuparāte wā'maekarā imarī, kire ye'kariribekaja kiyapaika upakaja baarijayurā nime,— ángelte yire ārāpe.

¹⁵ Ikuṣaka aṣea ángelte yire bojarape:

—Rōmore ruṣairō'ōrā, rīkimakaja ima riamaka miako'a, ṣo'imaja koṣakaja riamaka ime. Suṣa imarī ī'rā wejekarā jariwa'ririmarīa, ī'rātata ṣo'imaja ṣāāwa'rimarīa, suṣabatirā naka'iareka imabayurā upatataja sime miako'a.

¹⁶ Ī'ṣapitarakamaki Īṣarimarā werikaṣakiaki upaka imakika miako'orā, rōmore ĩaripe'yorimaja nime. Suṣa imarī ba'iaja kore baawa'ri, ritaja koba'irījia ē'matirā jariromarīko kore naja'atarāñu. Suṣa imarī kore jāätirā, kori'ia ba'aṣuatirā, kou'a ṣuri ṣekarā najoeriatarāka. Iko rōmore ima upaka ima weje simamaka i'suṣaka sanariatarāñu.* ¹⁷ I'suṣaka i'sia wejeakarāre nabaarāñu kiṣuṣajoaika upakaja Tuparāte nare baarūjemaka. Suṣabatirā ī'rīka ta'iarāja ṣuṣajoawa'ri werikaṣakiakite niṣamaki nimarūjerāñu. Suṣa imarī kiyapaika upakaja kire najeyobaarāñu, “Koṣakaja saṣe'rāka ñarīkarā seyayu mae”, Tuparāte ārīrāñu rō'ōjite. ¹⁸ I'ko rōmo miako'oko ba'itaka wejea koṣakaja koime. I'suṣaka simamaka tokarā Īṣarimarā aṣea wejeekarā Īṣarimarāte jā'merimaja imarā,— ángelte yire ārāpe.

18

Babiloniareka imaekarāte ba'iaja jūaeka

¹ I'suṣaka simarapaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ángel jā'merimajite ruirā'amaka ñiarape. Jājia ya'tariki imarī, ka'ia ritatojo kiyaaṣoarape.

² I'tojirā mae, jājirokapi ikuṣaka kērīkorape:

—Babiloniawejea ririrūkiaro'si sime. I'suṣakajaoka sareka imakoṣeirāte ṣurirāñu. I'suṣaka baawa'ri Satanarīka ima wejea, suṣabatirā ritaja wiriba'ia, ba'irīji dajaka wejearo'si sajarirāñu.

³ Mia, ikuṣaka baarijayurā nimarape: Babiloniakarā ba'iaja baarirōmo upaka imarī, ritatojo wejeareka imarāte waṣuju imaja jiyiṣuṣaka oñurā najayaokaro'si nare siawejabarijayuko koime. Suṣa imarī ritatojo wejeareka imarā Īṣarimarā ba'iaja koka nabaarape. I'suṣakajaoka aṣerō'ōkarāreka ba'irījia waṣajā'rīakaja yaṣatiyawa'ri, sanawaṣaijirape. Suṣa imarī ritatojo wejeareka waruomarāre rikimakaja niñerū tōṣoirā najarape,— ángelte ārāpe.

⁴ I'suṣaka kērāṣaka be'erō'ō mabo'ikakurirō'ōpi ikuṣaka Tuparāro'si sārīkorape:

—Yire ā'mitiripēarijayurā, i'sia wejearā mija ima'si. I'suṣakajaoka ba'iaja nabaarapaka upaka baabekaja mija imabe, ba'iaja najūarapaka upaka mija jūakoreka.

⁵ Tokarāre ba'itakaja baarijaṣaraka ima koṣakaja ñiarūñayu,— kiro'si sārīkorape.

⁶ I'suṣaka simamaka boebariwa'ri ba'iaja baarimajare riatarūkirāte ikuṣaka sārīkorape:

—Aṣerāte ba'iaja nabaarapaka simamaka, saṣemawa'ribaji ba'iaja nare mija baarāñu.

⁷⁻⁸ Mia je'e, rīkimakaja dakoja jariwa'ririmarīaja rikairā nime. “Imatiyairā maima”, ārīṣuṣajoairā imarī, nayapaika upakaja nabaarijayu. I'suṣaka nabaarijayu ko'aṣitorō'ōjirāja ba'iaja nare mija jūarūjebe. “Jā'merimaja rōmijā maima. Natīmiarā nare reyataṣamaka ba'iaja

* **17:16** Esta frase es información añadida para ayudar los lectores entender la figura.

puṗayurā upakamarīa maime”, āriṗupajoairā nimako'omakaja, i'rārīmi tokarāre ba'iaja jūarāñu. Supa imarī reyairā, kēsia jūarūkirā, supabatirā aṗerā ba'iaja puṗaririkarekaja imarāñurā riomaka imawa'ri. Supabatirā nawejea oorāka. Ika ñañu ritaja i'sia wejeareka imarāte yijoeriatarāka simamaka. I'supaka ñañu ritaja ima tēriwa'ribaji yirikapi sayibaarāka simamaka,— Tuparāro'si sārīkopakā'ā ña'mitirape.

9—I'sia wejea ooripakā'ā iatirā, jimarīa aṗea ka'iareka imarā iṗarimarāre ba'iaja puṗarirāñu, “Nimamaka dako jariwa'ririmarīaja yija yaṗaika upakaja naka yija baakoṗeroyirape”, āṗaraka. I'supaka iṗarimarāre āri'rāñu Babiloniakarāka ba'iaja baarijeyoarika mirārā. ¹⁰ I'supaka simako'omakaja Babiloniakarāka ba'iaja jūarika yaṗaberiwa'ri ñoakurirāja natuirāñu. Toṗi oṗaraka ikupaka narīrāñu:

“¡Aya! Jimarīa jo'baka wejeṗakiaka imariṗotojo sooriyu. Ritaja ima aṗeriweje bo'ibajirā imatiyairō'ō simakoṗerape. I'supaka simako'omakaja tokarāre ba'iaja baariṗareareka ikuparō'ōṗiji i'supaka Tuparāte sabaayu”, nawejeareka imabayurā iṗarimarāre āri'rāñu.

11-14 I'supakajaoka oro, plata, āta waṗajā'rīa, ṗerlas, sayapāia waṗajā'rīakaka*, supabatirā jia jiiṗisia jīaikakaka yaṗua waṗajā'rīa ima, marfilkaka nabaakeka, ṗeruakaka, supabatirā broncekakaka nabaakekakaka, ayabaka, supabatirā jiiṗisia naṗo'ia imaeṗa iyebaka naṗukerūkia, supabatirā canela, ba'irījia ba'arika rukerūkia jiiṗaji jīsika, iyaokoa, iyebaka yo'aba'arūkia, trigo, trigo jia oyeke, naṗoyarā, wa'ibikirāwēkoa, oveja, kawaru, supabatirāoka kawaruṗi tūrūrūki upaka na'ririṗayuaoka, ritaja o'ōrā yija bojaekarakaba'i Babiloniakarāre e'etoparaka imakoṗeroyirape. I'supaka simamaka iakoṗeka ritaja waruaka nare iṗirimaja mirārā oribaraka nimarāñu. I'supaka nimarāñu ritaja narikakoṗeika puṗajowa'ri,

“No'orā aṗekurioka sayija iṗibesarāñu mae. Jīakaka nayapakoṗeroyirapaka, supabatirā ritaja ba'irījia waṗajā'rīa narikakoṗeroyirapaka ṗitiyika naririwa'yu mae, aṗekurioka sanarikaerāmarīa”, narīrāñu.

¹⁵ Supa imarī Babiloniarā ba'irījia iṗitirā rikimakaja niñerū tōpokopeka mirārā, soorāñurīmi yoeṗi oribaraka nimarāñu, “Naka i'rātiji ba'iaja torā yija jūaa'si”, āri'wa'ri. ¹⁶ Toṗi imatirā ikupaka ba'iaja puṗaribaraka narīrāñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea. Rōmo jiyuritaka imakote ima upaka imaweje simakoṗeroyirape. Supabatirā sayapāia waṗajā'rīa iyayapea ioika supabatirā jū'aka jāātirā, rikimakaja kojiioka kopo'ireka imarapaka, orokaka baaeka, supabatirā āta waṗajā'rīakaka baaeka, ṗerlas wameikakaka baaeka upaka imaweje simakoṗeroyirape.

¹⁷ Supabatirāoka ritaja narikakoṗeroyirapaka ñojimarīji oṗataika”, ba'irījia torā iṗikoṗeroyikarāte āri'rāñu.

Waṗuru iṗarimarā, naro'si ba'iraberimaja, supabatirā waṗuruṗi waruaka e'ewa'ritirā iṗirimaja ñoakuripi i'supaka imarāka iañumarāñurā.

¹⁸ I'supakajaoka ate, Babilonia oobaraka jimarīa sūmakapuṗakā'ā iawa'ri ṗañebaabaraka ikupaka nakasererāñu: “I'siweje imaroyiraparō'ōjirā ima weje imabeyua mae”, narīrāñu. ¹⁹ Tēririkaja ba'iaja puṗariwa'ri narupu'areka ka'ia napearāñu. I'supaka baatirā ṗañebaabaraka ikupaka narīrāñu:

“¡Aya! Ba'itakaja sabaayu Babiloniawejea imakoṗeroyirapaka. Waṗuru jo'baka rikairā saṗi waruaka torā e'ewa'paraka nare iṗitirā, rikimakaja

* 18:11-14 Telas de lino fino, seda, de color púrpura y rojo

niñerũ tōpokopero yiraparārã. Ñojimarĩji soopatayu mae”, narĩrãñũ wapurureka imarã,— mabo'ikakurirõ'õpi Tuparãro'si sãrĩkorape.

²⁰ Torãjirã ikupaka sajaikopakã'ã ña'mitirape ate:

—I'sia wejea oopatamaka ãtirã, j̄jimaka mija imabe mabo'ikakurirõ'õreka imarã. Kirika bojariroka mija bojaerã Cristore pũataekarã, Tuparãte nare ãñua bojañirimajaoka, supabatirã Tuparãte y'i'yurã upatiji j̄jimaka mija jape. I'supaka mija imabe torã imaroyiraparãte ba'iaja mijare baawã'imarika wapa ba'iaja najũaika simamaka,— sãrĩkorape.

²¹ Torãjirã ate apika ángel j̄jikate ñiarape. Supa imarĩ, jo'baka ãta trigo mukerũkia upaka ima e'etirã riakarã kiyiatarape. I'supaka sabaatirã, ikupaka kërãpe:

—Ãta yiyiataika upakaja, Babilonia Tuparãte riatapatarãñũ. Supa imarĩ apækurioka po'imajare ãape'arũkimarĩa simarãñũ.

²² I'supaka simamaka torã arpa birebaraka nabayakoyarijayua, supabatirã ma'saka napupurijayua, trompeta napupurijayua, apækurioka ã'mitirũkimarĩa sajarirãñũ. Supa imarĩ i'sia wejeareka jia oyiaja ba'irĩjia baarika õñurã apækurioka sarã ba'irabebaraka imabesarãñurã. I'supakajaoka simarãñũ trigo oyerimajaro'sioka.

²³ I'supakajaoka jia yaaboabaraka torã ima apækurioka yaaboabaraka imabesarãka. Supabatirã j̄jimaka pitañi'awa'ri nimarijayua imabesarãka mae. Mija ã'mitipe Babiloniawejeakarã. Ritatojo wejeareka imabayurã bo'ibajirã waruamarã mijakarã imakoperape. Mija ye'oapi ritatojo wejeareka imarãte mija pakirape mija waruaka takaja nayapatiyaokaro'si. Supa imarĩ Tuparãte jiyipupayebeyurã najarape.

²⁴ Tuparãte nare ãñua bojañirimajare, supabatirã kire y'i'yurãte, i'supakajaoka ritaja po'imajatatarãre jããbaraka mija imaroyirape. I'supaka mija baaroyirapaka wapa ba'itakaja mija jũayu mae,— ãta jo'baka riakarã yiatarapakite ãrãpe.

19

¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ rĩkimarã mabo'ikakuripi najaimaka ña'mitirape. Ikuþaka j̄jirokapi narĩkorape:

—“Aleluya. Tẽrĩrikaja j̄iika maipamaki Tuparãte ime”, kireka marĩrijariye'e. I'ki Tuparãja imaki ba'iaja imarika tiyibeyurõ'õrã ma'rirũkia imakopekareka mare tããekaki. Ritaja ima bo'ibajirã imaki kime, supabatirã ritaja ima pemawaribajirã j̄itakiji kime.

² “Ba'iaja ritajaka wã'imarĩtiyaikote yiwẽkomabaarãñũ”, rita ãñuka imarĩ, wapujumarĩa ba'iaja kore kibaayu. Ba'iaja kobaaekapi ritatojo wejeareka imaekarãte ba'iaja koimaruputaeka. I'supaka simamaka Tuparãte yapaika baaroyiraparãte jããekakote, i'supaka kobaaroyirapaka ãrapaki imarĩ, kore kiriatarape mae,— narĩriokabayurape mabo'ikakurirõ'õpi.

Ba'iaja ritajaka wã'imarĩtiyaiko upaka po'imajare Babiloniawejeakarã ba'iaja imaruputairã imamaka i'supaka narãpe.

³ Supabatirã ikupaka narĩriokabayurape ã'rãjaoka ate:

—“Tẽrĩrikaja j̄iika maipamaki Tuparãte ime”, kireka marĩrijariye'e, Babiloniawejea oeeka ãmakapuritiyirũkimarĩa ima simamaka,— narĩkorape.

⁴ I'supaka narĩkorapaka poto, Tuparã ruparikũmu wãjitãji veinticuatro rakamarã pakiarimarã, supabatirã botarakamarã maikoribeyu upaka imaraparãte mo'ipãñawa'rape. Topi imatirã ikupaka narãpe:

—I'supaka nañua rita sime. Tērīrikaja jiika maiḡamaki Tuparāte ime, — narāpe kire jiyiḡupayeewa'ri.

⁵ I'supaka simarapaka be'erō'ō Tuparā ruḡarikūmua imarō'ōpi ikupaka sajaikorape:

—“Tērīrikaja jiika mime”, āparaka jījimaka Tuparāka maimaye'e. Po'imajare ĩaika wājītāji imatīyarimaja, imatīyabeyurā upaka imakoḡeirāoka, ritaja kiyapaika upakaja kiro'si baarijajurā kire jiyiḡupayeabaraka jījimaka maimarijariye'e,— sārīkorape.

Jesús, Oveja weiwa'yua upaka imakiro'si nabayakoyaeka

⁶ I'supaka simarapaka be'erō'ō, rīkimarāja jairiokabayurā, supabatirā āta okaayu upaka, supabatirā wīḡoa jaika upaka baatirā ikupaka narīkorape:

—Aleluya. I'supaka imaki imarī, ritajare kijā'merijayu. Supa imarī “Ritaja imabo'ibajirā tērīrikiji imaki kime”, āparaka kire majiyiḡupayeerijariye'e.

⁷ Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'airā upaka mija imarīmi seyayu mae. I'supaka simamaka Tuparāte jīimakapi jiyiḡupaka ḡparaka maimaye'e, kika maimajiparāka imarī. Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomakore* ketarūkia jīimakapi ta'atikaja koima upaka kiruḡu nimarījaju.

⁸ Jiakaka boia ka'imarīa jariroaka najāārūkia Tuparāte nare ĩjirape, — sārīkorape.

Najāāika ka'imarīa ima, “Ba'iaja baabekaja Tuparāte yi'yurā”, ārīrikopakaja simarape.

⁹ Sarokajite ikupaka ángelte yire ārāpe ate:

—Mae mire ñarīrā baaika jia samio'obe: “Oveja weiwa'yua upaka imakite pitañi'aika upaka baarāka baya niaerā kioyibojaekarāre jījimaka jarirāñu jīitaka Tuparāte nare baamaka”, āñua mio'obe,— ángelte yire ārāpe.

Supabatirā,

—Rita sime ika mire yibojaika, Tuparārika bojariroka imatiyaika simamaka,— yire kērāpe.

¹⁰ I'supaka kēpakā'ā, jiyiḡupaka kire ḡrīwa'ri kiwājītāji yimo'ipāñarape.

—Mimo'ipāña'si yiwājītāji. Mima upakaja, supabatirā mijeyomarā Jesúre yi'yurā upakajaoka Tuparāte yapaika baaiki ñime yiro'si. Supabatirā “Ikupaka kime Tuparā”, ārīwa'ri Jesúre wārōekakaka bojarijajurā maimae. I'supaka ĩ'rātiji bojarijajurā maimamaka, Tuparāte takaja mijiyiḡupayeetiyabe,— ángelte yire ārāpe.

Kawaru boika ḡmarā tuyuki tērīritakaja imarimaji

¹¹ I'supaka kērāpaka be'erō'ō, mabo'ikakurirā koḡereka upaka wiritamaka ñiarape. Sawiritarapaka poto kawaru boika torā rīkamarapaki ḡmarā, ĩrīka ḡ'imajire tuyurape. “Kērīrijayu upakaja baaiki, wājīmiji bojarimaji”, wāmeiki kimarape kireka tuyurapaki. Wājia ḡ'imajare jā'meiki, supabatirā kima-jamarāre ba'iaja baaeka pi'iwa'ri pītā'mua ḡ'ijiaiki kimarape. ¹² Kiñakoa ḡeka jūrēika upaka yaaboarapaka. Kiruḡuko'areka rīkimakaja niḡarimarā mirārā bu'ya tuaekaki kimarape. Wāmea kireka o'ojī'aeka, i'ki ĩrīkaja kiōñua simarape. ¹³ ĩrīwearā ñu'aeka saya upaka jariroaka jāāiki kimarape. “Tuparāte nare āñu upakaja ḡ'imajare baabeaiki ñime”, āñua wāmeiki kimarape. ¹⁴ Supa imarī kisurararāka mabo'ikakurirā jariro boia

* 19:7 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.

ka'imariña jãækarã imaraparã. Supabatirã kawaru boirã pëmarã tuyutirã kibe'erõ'õ na'ririjarape. ¹⁵ Narupurõ'õ a'ririjarapaki rijokopeareka sara opika imarapakã. Sara kopakaja kioka imarãnu. I'supaka kiokapã kimajamarãre i'rãpë'rõtorãja kibaarãka simamaka. I'supaka imawa'ri ritaja jã'mewãrũiki imarĩ, ba'iaja baarimajare baaika ãaripe'yowa'ri nare kiwëkomabaarãnu. Ritaja ima tãrĩwa'ribaji imaki Tuparãte nare boebapakã'ã ba'itakaja nare baarimaji kimarãnu kiro'si. ¹⁶ Kijariroakarã supabatirã kirioarõoka ikupaka ãnuua o'oeka jĩ'itarapakã: "I'i kime ritaja ãparimarã ãpamaki, supabatirõoka ritaja imatiyarimajare jã'merimaji", ãnuua simarape.

¹⁷⁻¹⁸ I'supaka simarapakã be'erõ'õ i'rĩka ángelte aiyakareka rĩkamapakã'ã ñiarape. Wejepemareka wiyua wayurika rabarika ba'arimajaka simamaka ikupaka jãjirokapã nare kërãpe:

—Tuparãte mijaro'si baaweirãka mija ãara'abe. Kawaru boiareka tuyukate jããpaterãkakaka rãrĩra'atirã pø'imaja rabarika mija ba'arape. ãparimarã, supabatirã jãjirã, kawarurãka, napemapi a'ririjayurãteoka supabatirã surararãka ãparimarã, napupayariji imarijayurã, topi i'supakajaoka aperedate ba'irabejirimaja, imatiyarimaja, imatiyarimajamarĩrõoka nari'ia mija ba'arape,— ángelte nare ãrãpe.

¹⁹⁻²⁰ I'supaka simarapakã be'erõ'õ werikapakiaki upaka imarapakã ritaja ãparimarã nasurararãkapitiyika nare kirëamaka ñiarape. Supabatirã torã imarapakã kijeyomakioka "Yi'i imaki Tuparãro'si bojaljirimaji", ãrikopebaraka werikapakiakite ãika wãjitãji maikoribeyua baabeawa'ri, werikapakiaki jërãka jiyipupaka õrãparã pø'imajare, supabatirã kiwãmea o'ojĩ'araparãre kipakirape. I'supaka imaraparãte rãrãpe, kawaru pëmarã tuyurapakã, supabatirã kisurararãkapitiyika pitã'mua ko'apĩ'yaokaro'si. Kawaru boika pëmarã tuyurapakã naka jĩparaka i'parã ba'iaja baarimajare kiñi'arape. Supã imarĩ werikapakiaki, supabatirã, "Tuparãro'si bojaljirimaji ñime", ãrĩroyirapakiteoka õñirãja pëka azufrepĩ jũ'rëiritarã nare kitaarape.

²¹ Supabatirã ãparimarã, nasurararãkapitiyika etaraparãte puri kawaru boika pëmarã tuyurapakã kirijokopearã sara imarapakapã ba'iuapakaja nare jããpaterapakã. I'supaka simamaka dajaka ima ba'aika wayurika kopakaja ñã'pirapakã kijããpateraparã ri'ia ba'abaraka.

20

Mil rakakuri wejejë'rãka jã'mebaraka Jesũre imarũkia

¹ I'sia be'erõ'õ, mabo'ikakurĩõ'õpi përumijia jo'baka, kajuyaiapakia upaka ãoikite kipĩ'perũkia rikatirã ángelte ruira'amaka ñiarape. Supabatirã kopea tiyibeyua ima kiwierũkiaoka kirikarape. ²⁻³ Ruetatarã kajuyaiapakia upaka ãoikite kiñi'arape. Mia je'e mae, i'supaka kibaarapakã kime Satanã, bikija ãnaka upaka ãoiki pø'ijiritirã pakiroyirekaki. Kire ñi'atirã përumijiapi ángelte kire pi'perape, ñoaka mil rakakuri wejejë'rã rø'õjĩrã kopea tiyibeyurõ'õrã kimaokaro'si. Supabatirã sareka kire kitãterape ñoaka pø'imajare pakibekaja kimaokaro'si. I'sia be'erõ'õpi puri matikuriji kimaerã kire kija'ataerã baarape.

⁴ Topi mae jã'mebaraka narupairõ'õrã rupajiyeraparãte ñiarape. Mia je'e mae, Jesũre ye'kariberiwa'ri, kimajaroka ja'atabeyurã, werikapakiakire kijërãkapitiyika jiyipupayeeberiwari kiwãmea nakũ'arã, supabatirã napitakarã o'ojĩ'aberika mirãrã nimarape. Supã imarĩ wãmu natoata'ruekarã imariopotjo, õñia jaripe'ritirã mil rakakuri wejejë'rãka Cristoka jã'merimaja nimarape. ⁵ Aperã reyaekarã puri mil rakakuri wejejë'rãka kijã'merãka be'erõ'õrã õñia jaripe'rĩrũkirã imaraparã. ⁶ Supã

imarĩ wãmua natoata'ruekarâte mamarĩji õñia Tuparâte jaripe'rirũjemaka jĩjimaka nimarãñu. Kire ã'mitiripẽairã imarĩ, apekurioka nareyabesarãñu. Supa imarĩ Tuparâte yapaika kurarãkare baaika upaka baarimaja nimarãñu. I'supakaja Cristoro'sioka baarimaja imarĩ, mil rakakuri wejejẽ'rãka kika najã'merãñu.

Piyia Satanãre nakutekoþeka

⁷ Mil rakakuri wejejẽ'rãka o'rirãka be'erõ'õ ja'atarũkika kime Satanãs. ⁸⁻⁹ Topi þoritirã Gog wãmeirã, supabatirã Magog wãmeirãte kiyapaika upakaja baarũjebaraka kimarãñu ate. Gog, supabatirã Magog koþakaja ritatojo wejeareka Tuparâte yapabeyutatarã nimarãñu.

I'sirokapi nare kipakirãka ã'mitiritirã ritaja ka'iaþi narẽrĩrãñu, pitã'mua Tuparãrĩrãka ko'api'yaokaro'si. Tẽrĩrikaja rĩkimarã nimarãñu ritaja tatakara þo'imaja. Supa imarĩ, Tuparâte wãtaka õñurãre imaweje namoraþe. I'supaka nabaako'omakaja ãmipi þeka Tuparâte kimajamarãre ña'atarãñu, nimaupatiji nooriyaokaro'si. ¹⁰ I'supakajaoka þeka azufreþi jũ'rẽiritarã Satanãre, þo'imajare þakirimajire, kitaarãñu. I'sia ruþubaji sarekajaoka werikapaakiaki, supabatirã "Tuparâte bojaĩjirimaji ñime", ãrĩþakiroyikakite kitaekarõ'õrã simaraþe. I'supaka nare kibaamaka ãmiareka, ñamiarekaoka ba'iaja jũarĩji torã nimarãñu.

Po'imajare imaeka mirãka upakaja ãtirã þiyitaka sawaþa Tuparâte nare jẽnerũkia

¹¹ I'supaka simarapaka be'erõ'õ jo'baka tẽrĩriki ruþarikũmua boitaka imarapakarã I'rikkate ruþamaka ñiarape. Ritaja ima bo'ibajirã tẽrĩrikiji kimamaka, kiarapaka wãjitãji ritatojo wejea rirapaka. I'supaka baawa'ri aþekurioka maiberijika sajarape. ¹²⁻¹³ Riapakiakarã ña'mirirakarã þupamirãka supabatirã reyaekarã þupamirãka tuikarõ'õrã ima þotirã õñia kijaripe'rirũjerape ate. Reyaeka mirãrã õñia jaripe'ritirã, torã ruþarapaki wãjitãji narĩkajiyemaka ñiarape. Imatiyarimaja, imatiyabeyurõoka nimarape. Torã narĩkajiyerapaka þoto þapera þũñu Tuparâte wierape. I'sipũñurã ritaja þo'imajare baaeka mirãka o'oeka imarapaka. I'supaka simamaka sareka ãtirã, "Ikupaka baaeka mirãrã mija ime", torã ruþarapakite nare ãrãþe. Supabatirã "Ikarakamarã nime yika imarũkirã", ãrĩwa'ri kio'oeka þũñuoka kiwierape. ¹⁴⁻¹⁵ I'sia be'erõ'õ reyaeka mirãrãte imaeka mirãrõ'õ rẽrãrĩ e'etirã þeka azufreþi jũ'rẽiritarã Tuparâte sataarape. Supabatirã þapera þũñurã "Ikarakamarã nime yika imajĩþarũkirã", ãñua kirikarapapũñurã nawãmea o'ojĩ'aberikarãte ãtirã þeka jũ'rẽiritarã nare kitaarape. I'supaka baawa'ri aþekurioka nare kiabesarãñu.

21

Wejea mamaka, wejeþema mamaka imarũkia

¹ Ritatajo ka'ia, riapakiaka, wejeþema rirapaka be'erõ'õ, mamaka ate Tuparâte ka'ia, wejeþema þo'ijiamaka ñiarape. ² I'supaka simamaka jia oyiaja baabaraka nimarũkirõ'õ mamaka Jerusalén Tuparã þõ'ipi ruirã'atirã saña'rĩþañamaka ñiarape. Ìakõrĩ je'e: Rõmo pitãñi'aerã baaeka kotĩmite kore ãjijyuokaro'si saya jia jããweitirã koima upaka jiyurika imarõ'õ simaraþe. ³ I'supaka sabaarapaka be'erõ'õjĩte, Tuparã ruþarikũmua imarõ'õþi ikupaka jãjĩrokapi sãrĩkorape:

—Mija ãbe. jPo'imajaka Tuparâte ime mae! I'supaka simamaka, "Mabo'ikakurireka Tuparâte ime", ãrĩrika imabeyua. Po'imajaka Tuparâte ima

simamaka, i'supakajaoka nime naro'si, “Yija İpamaki mime”, kire āparaka. ⁴Tuparāka imarimaja nimamaka reyarika, ba'iaja puparirika, oririka, ā'mika najūakopekaoka imabesarāka mae. Supabatirā nare kijiyipupayeerānu ate norikoreka. I'supaka simarānu bikija ba'iaja jūarika imakopeka imabepakā'ā,— sārīkorape mabo'ikakurirō'ōpi.

⁵Torājīrā kiruparikūmuarā ruṣatiirā ikupaka Tuparāte yire ārīkorape:

—Miabe, ritaja bikija imakoṣeroyireka, mamaka oyiaja sō'toarā yo'ayu mae,— kērīkorape.

I'supakajaoka,

—Ika mire yibojaika upakaja samio'obe. Mire pakibeyuka yi'i. Mire yibojaika upakaja űamajī simarānu,— yire kērīkorape.

⁶I'supaka yire ārīweatirā, ikupaka yire kibojakorape ate:

—Kopakaja ritaja yijieyu mae. I'supaka simamaka Alfa, Omega upaka imaki űime. Alfa űime űaűu ritaja ṑo'ijiaekaki imarī. I'supakajaoka Omega űaűua “űamajī wejea tiyirūjerūkika űime”, ārīrika sime. Okoa ukurika mare jitotiyaika upaka yire pupajoatirā, yire jēñeirāte ba'iaja najūaeka be'erō'ō yiṑō'irā netarāka ṑoto ōñio okoa waṑamarāja nare yisārānu nimajīṑaokaro'si. ⁷I'supakajaoka yibaarānu yire ā'mitiripēarīja'atabesarānurāte. Yire takaja jiyipupakaja ōrīrānurā ṑuri, yimakarā upakaja yika imarānurā. ⁸Jesūre ā'mitiripēabeyurā ṑuri ikupaka baarījayurā: “ṑo'imajare mare ā'mijīa'si”, ārīwa'ri kire ā'mitiripēabeyurā, i'supakajaoka yiyapabeyua baairā, ṑo'imaja jāārimaja, nayapaika upakaja rōmitikaka wā'imarīrijayurā, supabatirā ṑo'imajare bitarījayurāteoka wēkomaka yibaarānu. I'supakajaoka waṑuju imaja jērāka jiyipupayeeirā, supabatirā pakirimajareoka ṑeka jūrēiritarā nare yitaarānu aṑekurioka nare ĩakoreka,— yire kērīkorape.

Mamaka Jerusalén wāmeika

⁹I'supaka simarapaka be'erō'ō ĩrīka āngelte yiṑō'irā etarape. İki imarapaki ĩṑotēnarirakamarākaki ba'iaja ṑo'imajare jūarūkia seroarā rikaeka mirāki. Mae, ikupaka yire kērāpe:

—Dajoa, Oveja weiwa'yua upaka imaki rūmuro'si imarūkikote mire yibeærā,— yire kērāpe.

¹⁰I'supaka yire kērāpaka be'erō'ō, Espiritu Santore yire jeyobaamaka ikupaka yire sabearape: Pusia jo'baka ĩmitakarāja ima ruṑututuarā yire ke'ewarape. Torā kika yeyarapaka ṑoto ba'iaja baarūkimoto, mamaka Jerusalénwejea Tuparā ṑō'ipi ruira'atirā saña'rīṑaṑarapaka yire kibearape.

¹¹Mia je'e, i'siwejea ṑuri Tuparāte yaaboikapīji yaaboaiweje imarapaka. I'supaka imawa'ri āta jaspe wāmeika jīa waria māyoiwapu'ataika upaka ōirō'ō simarape. ¹²⁻¹³I'sia wejerijerā jīa ĩmirā jaarākueka simarape. Supabatirā ĩṑou'ṑuarāe'earirakoka koperekaika simarape. Jā'ātīṑē'rōtopi maekaraka kopereka, wayeruṑitīṑē'rōtopi ĩsīaraka koperekajaoka. Supabatirā wejerīrīka ṑē'rōtopioka ĩsīaraka kopereka, ma'karoka ṑē'rōtopi ĩ'tojīrājaoka koperekaika simarape. İsrailkarā ĩṑou'ṑuarāe'earirakatatarā imarā wāmea ĩrāba'iji kopereka rakakaja o'ojī'aeka imarapaka. I'supakajaoka kopereka rakakaja ĩrārimaki āngelrākare sareka rīkarape. ¹⁴I'supaka simamaka, āta pāātateka ōrīa'si ārīwa'ri ĩṑou'ṑuarāe'earirakoka sajam'ārā ōta jo'barī'okapi tirurupamo'omeka simarape. ĩṑawājōu'ṑuarāe'earirakamaki Oveja weiwa'yua upaka imakite ṑūataekarā, aṑōstolrāka wāmea jī'ītarapaka, nimarapaka upatiji āta imarapaka simamaka.

15 Ángel yika jairapaki wejea kijērābaarūkia orokaka baaeka rikarapaki, kopereka, supabatirā āta pāātateka jērābaarūkiaro'si. 16 Supa imarī sakijērābaamaka, dos mil doscientorakakuri kilómetro rō'ōjirā oyiaja sajērāka simarape, sajo'baka, sañoakaoka. 17 Āta pāātateka po'imajare jērābaaikapi sakijērābaamaka, sesenta y cinco metros rō'ōjirā mo'ria simarape.

18 Jaspe wāmeika ātakaka baaeka simarape wejea āta pāātateka. Supabatirā aepapi rukebekaja orotakakaka baaekaweje simarape. 19 Supabatirā āta pāātateka rokarā ī'poū'puarāe'earirakao āta ima, jia jiyurika āta wapajā'riakaka baaeka simarape. Mamarikao, jaspe, jia waria ya'tarikakaka imarapaka. Rokajikao zafiro wejepema jī'mia upaka imarapaka. Ī'porokajikao wāmea ágata pūñua upaka jī'mia imarapaka. Maekarakaorokajikao esmeralda imarapaka. 20 Supabatirā botarakaorokajikao āta ónice jū'aka boiapitiyika yariraka imarapaka. Ī'rāpitarakaorokajikao jia jū'aka cornalina imarapaka. Ī'rōtēnarirakaorokajikao jū'sipoa crisólito imarapaka. Ī'potēnarirakaorokajikao jī'mia berilo imarapaka. Maekarakaotēnarirokajikao jū'sipoa topacio imarapaka. Botarakaotēnarirokajikao crisoprasa jī'miajao imarapaka. Piyio bo'io wejepema upaka jī'mia āta jacinto imarapaka. Piyio imarapaka amatista arebosiakaka. 21 Ī'poū'puarāe'earirakato kopereka ñiarape. Sarakakaja Ī'rō perlakaka baaeka simarape. Supabatirāoka wejeñe'metāji imarapaka ma'a aepapitiyika rukubekaja orotakakaka baaeka imarapaka.

22 Isia wejeareka Tuparāte jiyipupaka ōriwi'ia ĩatōpoberapaki yi'i. Maipamaki Tuparā ritaja ima bo'ibajirā tēririkaja imaki, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakiteoka napō'irāja nimamaka nayapairō'ōrāja po'imajare nare jiyipupayeerape. I'supaka simamaka nare jiyipupayeerūki wi'ia imabeyurō'ō simarape. 23 I'supakajaoka ritaja ima pemawa'ribajirā jūitakiji Tuparāte imaraparō'ō imarī, ikiji torā yaaboarapaki. Supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imakioka i'supakajaoka kiyaaboarape. Supa imarī aiyate yaaika, ñamikakite yaaboaiakaoka yapabeyurō'ō simarape. 24 Isia wejea yaaboaikapi ritatojo wejeareka imarāte jia imarijarirāñu. Niparimarā narikarijayua wapajā'ria imatiyaikakaka e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyipupaka ōriwa'ri. 25 I'supaka nabaarūkirō'ō imarī, wiekaja kopereka imajiparijarirūkirō'ō simarāñu. I'supaka simarāñu ñamia imabesarāñurō'ō imarī. 26 Torā ritaja wapajā'ria imatiyaikakaka ritatojo wejeareka imarāoka narikaika e'era'atirā Tuparāte nijirāñu kire jiyipupayeewa'ri. 27 I'supaka simamaka Tuparāte yapabeyua imarūkimarīrō'ō imarī ba'iaja baarimaja, pakirimajareoka sakākabesarāñu. Oveja weiwa'yua upaka imaki papera pūñurā, "Ikarakamarā nime yika imarūkirā", āriwa'ri nawāmea sareka o'ojī'aeakarā takaja kākarūkirō'ō simarāñu.

22

1 I'supaka yire kibearapaka be'erō'ō, jia waria ima riaka ōñio okoraka imajiparūkiria ángelte yire bearape. Tuparā ruparikūmua, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikūmuarā sarupaka imaria simarape. 2 Wejeñe'metāji ma'a imarapakarā sañe'metājite juruteparia simarape. Supabatirā i'siriarijereka Ī'papē'rōto wā'tarāja ōñio yapua rikajiyerapaka. Ī'rika aiya o'atarimarāja ruirijayua simamaka, Ī'rākuri wejejē'rākareka Ī'poū'puarāe'earirakakuri ruirijayua simarape. Ritatojo wejeareka imarāte jūikaro'si ōñioka simarape sapūñua. 3 Supabatirā Tuparāte ĩaripē'yoika imabeyurō'ō simamaka, "Ba'iaja simarū", kēri'rūkimato simarāñu. Torā Tuparārika, supabatirā Oveja weiwa'yua upaka imaki ruparikūmua imarāka.

I'supaka simamaka ritaja torā imarāññurā Tuparāte yaapaika upaka oyiaja baabaraka kire najiyipupayeerijarirāññu. ⁴ Maekaka maki Tuparāte ĩabeyua simako'omakaja, wejea mamaka kip'o'ijiarāññurō'ōrā p̄uri kire ĩarika imarāka. Supabatirā kiwāmea nakū'areka kio'o'jī'arāññu. ⁵ Supabatirā maipamaki Tuparāja nare kiyaaboarāññurō'ō imarī, aiyaka, yaaboaika yapabeyurō'ō simarāññu. Supabatirāoka ñamia imabeyurō'ō simarāññu. I'supakajaoka torā kika jā'mebaraka nimajiparāññu.

Jesucristore etarūkia koyiaja jariwa'yua

⁶ I'sia be'erō'ō ikupaka āngelte yire ārāpe ate:

—Ritaja makārārūññuroka upakaḽi Tuparāte mire ĩarūjeika, mire kiā'mitirirūjeikaoka rita ima. I'supaka simamaka ritaja mire yibojaika upakaja simarāññu. Maipamaki Tuparā imaki kiro'si bojaĳirimajare jia jaiwārūerā nare jeyobaarijuyuka. I'supaka imaki imarī, ikijioka imaki ika ritaja mire yibojaerā yire p̄utarapaki,— yire kērāpe.

⁷ Supabatirā ikupaka yire kērāpe ate:

—Ikupaka Jesure āññu: “Mija ā'mitipe. Ñojimarĳi mija p̄ō'irā ya'rirāññu ate. I'supaka simamaka, ika majaroka 'Ikupaka simarāññu', āriwa'ri Tuparāte bojaekakaka o'oeka p̄ññurā yī'yurā ĳijimakap̄i imarāññurā”, kērībojaju,— āngelte yire ārāpe.

⁸ Juan ñime ika ritaja ĩatirā, sā'mitirirāoka so'oiki. Āngelte yire sabearapaka poto ĳiyipupaka kire ōriwa'ri kiwājitāji yimo'ipāññarape. ⁹ Ikupaka p̄uri yire kērāpe:

—Mimo'ipāññasi. Miupakaja Tuparāte yaapaika upakaja baaike ñime yiro'sioka. Tuparāro'si bojaĳirimaja, supabatirā ika paḽera p̄ññu o'oeka yī'yurā upakaja imaki ñime. I'supaka simamaka, Tuparāte takaja miĳiyipupayebe,— āngelte yire ārāpe.

¹⁰ Torāĳirā ate ikupaka yire kērāpe:

—Ika majaroka mio'oika, p̄o'imajare miōrīrūjebe, samio'oika upakaja simarūkia koyiaja jariwa'yua simamaka. ¹¹ Koyiaja sajariwa'pakā'ā, ba'iaja baarimaja p̄uri nima upakaja nabaarijaririyaḽe'e nayapaika upakaja nimaparū. I'supakajaoka ba'iaja p̄upajoairā napupaka nare āññu upakaja napupajoaparū. Supabatirā “ĳia baairā ñime”, Tuparāte nare āññurā p̄uri ĳijimaka kiyaapaika baabaraka nimarū. I'supakajaoka Tuparāte ĳiyipupaka ōriwa'ri ba'iaja baarika ja'atarika yaḽairāja sanaja'atarijarirū,— āngelte yire ārāpe.

¹² Ikupaka Jesure ārāpe:

—Mija ĩabe. Ñojimarĳi mija p̄ō'irā ya'rirāññu ate. Mija p̄ō'irā eyatirā p̄o'imajare baaeka upakaja jia baaekarāte, i'supakajaoka ba'iaja baaekarāte simaupakaja sawapa nare yibaarāññu. ¹³ I'supaka yibaarāññu Alfa, Omega upaka imaki imarī. Yī'ipi āriwa'rĳi ritaja simaū'mueka. Supabatirā yī'ipi āriwa'rĳioka ritaja ima tiyirāka.

¹⁴ Ba'iaja nabaaike ĳjerūjekarā saya upaka ima jarirooka ka'imarīa jāāirā upaka imarā. ĩrātārāja imarā wejea mamaka Tuparāte p̄o'ijiarāññurō'ōrā kākārūkirā. Supabatirāoka torā eyatirā ōñio yaḽurika ba'arūkirā. I'supaka imarāññurā imawa'ri, ĳijimaka torā nimarijarirāññu. ¹⁵ Mia je'e: Aḽerāte bitarijajayurā, nare sajitoika upakaja aḽerāka wā'imarĳijayurā, p̄o'imajare jāārijayurā, wapuju imaja ĳērāka ĳiyipupayeerā, supabatirā pakirikap̄iji imarĳijayurā, Tuparāte yapabeyua baawa'ri, kipō'irā aḽekurioka eyabesarāññurā.

¹⁶ I'supaka simamaka yi'i, Jesús, i'sia majaroka mijare ángelte bojaerã kire yipũataeka, yire yi'riwa'ri rērĩrijaparaka jĩjimakapi sōrĩwārũrijayurã mija imamaka. David imaroyikaki riparãmi mirãki ñime. Yireka pupajoaweitirã “Wãrĩrika ru'ara'aerã baaika ruþujĩte warara'aiki tã'pia jo'baki upaka Tuparãte pũatarãki kimarãñu”, Moisés imaekakite o'oeka,— Jesúre arãpe.

¹⁷ Espiritu Santo, supabatirã Oveja weiwa'yua upaka imaki jeyomako* ĩrãtiji oyiaja jairã.

—Mija i'tabe Cristore yi'yurã mija jayaokaro'si,— po'imajare nañu.
I'supakajaoka aþerãte narĩrũ sã'mityurã naro'si.

—Õñio okoa ukurika mijare jitomaka, waþamarãja sukurĩ mija i'tabe,— nañu.

¹⁸ —Ika þapera jaiika ã'mitiririjarirãñurãte, yi'i, Jesús ikupaka nare sabo-jarijayuka: Ika þapera þũñurã o'oeka ima þemawa'ribaji noñu upakaja pupajoatirã o'orãñurãte ba'iaja Tuparãte baarãñu ika þapera þũñurã ãñu upakaja. ¹⁹ Supabatirã ika ñañua waþuju þakibaraka ĩ'rãriba'i e'tairã õñio yaþurika ba'arũkimarĩrã nimarãñu. I'supaka imarãñurã imarĩ, wejea ma-maka Tuparãte po'ijiarãñurõ'õrã eyarũkimarĩrã nime. Iþũñurã ñañu upakaja simarãñu ba'iaja baarimajaro'si.

²⁰ “Rita iþũñurã sãñu”, ãñuka imarĩ, “Ñojimarĩji mija þõ'irã ya'rirãñu ate”,— Jesúre ãñu.

—Meñu upakaja simarũ. Mi'tabe Ñiþamaki Jesús,— mire ñañu.

²¹ Maiþamaki Jesús ritaja jia oyiaja Tuparãrirãte kibaarũ. I'supaka oyiaja simarjarirũ.

I'tojirãja sime ruþu.

* 22:17 La esposa del Cordero representa los creyentes en Jesucristo.